

Tessék színt vallani

Tessék színt vallani

Tessék színt vallani

OSVÁT ERNŐ
szerkesztői levelezése

I.

•

Sajtó alá rendezte és
a kísérő tanulmányokat írta

Kosztolánczy Tibor
Nemeskéri Erika

Gondolat Kiadó • Országos Széchényi Könyvtár
Budapest, 2019

A kézirat összeállítását a Nemzeti Kulturális Alap alkotói támogatása segítette.
A kötet megjelenését a Magyar Tudományos Akadémia támogatta.

A borítót Dinnyés Attila készítette Greisinger Ilona 1911-es akvarellje alapján.

© Kosztolánczy Tibor, Nemeskéri Erika, 2019
© Gondolat Kiadó, 2019

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

*www.gondolatkialdo.hu
facebook.com/gondolat*

Felelős kiadó a Gondolat Kiadó igazgatója
és az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
Olvasószerkesztő Gál Mihály
A kötetet tervezte Lipót Éva

ISBN 978 963 693 922 9
ISBN 978 963 693 706 5 Ö

Lectori salutem!

*Osvát Ernő a Nyugat 1909-es Ady-számának összeállítása
közben jegyezte le:*

Tessék színt vallani

*Osvát a vélemény vállalására biztatta munkatársait, ehhez a
szellemiséghez ragaszkodott egész életében.*

Nemeskéri Erika • Kosztolánczy Tibor

AZ IFJÚ OSVÁT ERNŐ

Osvát Ernő Nagyváradon született – Roth Ehezekiel néven – 1876. április 7-én; apja Roth Móric terménykereskedő, anyja Perls Fanny, a nagykárolyi tudós rabbi, Perls Mayer (Méir) leánya.¹ Perls Mayer – maga is neves rabbi leszármazottja – otthonról és a pozsonyi jesivából a szigorú konzervatívizmust hozta magával, későbbi gyakorlatában azonban már könnyített a vallási előírásokon. Gyermekai korszerű nevelést kaptak: Osvát édesanyja művészetek iránt érdeklődő, zenekedvelő, nyelveket beszélő fiatalasszony.²

Osvát apja, Roth Móric eredetileg szintén rabbinak készült, Perls Mayer tanítványa volt. A lelkeszi hivatás helyett végül a kereskedői pályát választotta, de feleségül vette mesterének egyik leányát, Reginát. Nagyváradra költöztek, házasságukban három gyerek született: egy későbbi összeírásban kettőjük születési évszámát háláltuk meg, Jakabét 1869-ből és Flóráét 1871-ből.³ Perls Regina korai halála után Roth Móric annak hűgát vette el, s Perls Fannyval szintén Váradon, a Nagyvásár térhez vezető Kapucinus utcában telepednek le. Roth Móric ekkor negyvenhárom éves, választottja huszonhat évvel fiatalabb.⁴ Roth minden percét az üzlet foglalja le, az elhanyagolt háztartás rendbetétele mellett a feleségre marad a három nagyobb gyerek nevelése is. Közben ótestamentumi szaporasággal érkeznek a közös gyermekek:

¹ Román Állami Levéltár Bihar Megyei Részleg, Registrul Starii Civile (a továbbiakban: Nagyvárad. Reg.) 759. cs., 1876/78. A születési anyakönyv felvilágosít Osvát névváltoztatásairól – feltehetően a gimnáziumi tanulmányok 1885-ös megkezdéséhez kapcsolódik az első bejegyzés –: „418/885. sz. a. Október 29^{én} felvett jegyzőkönyv alapján megjegyzetetik, hogy a gyermek körülmetélése alkalmával a polgári »Ernő« utónevet nyerte, Ehezekiel pedig csak egyházi utóneve”; az új vezetéknevet 1898-ban, a 39.414/98. számú belügyminiszteri rendelet alapján vette fel. Edit húga és Kálmán öccse vezetéknevüket szintén Osvátra cserélték.

² [KENÉZ-KURLANDER Ede:] *Osvát Ernő ősei.* = Szombat, 1929. november 16., 7–9; [UÓ:] *Újabb adatok Osvát Ernő őseiről.* = Szombat, 1929. december 7., 3–5.

³ Nagyvárad. Reg. 755. cs. – Bálint Endre (1914–1986) festőművész, aki Bálint Aladár (1881–1924) kritikusként és Osvát Editnek (1890–1980) volt a fia, *Életrajzi törmelékek* című visszaemlékezésében megemlíti „Milly nénit” (lásd BÁLINT 1984, 45–46) – ő volt a harmadik testvér Roth Móric korábbi házasságából.

⁴ Bálint Aladárné életrajzi dokumentumai (PIM V. 5415/670.).

Ezekeiel (Ernő) után Sámuel 1877. augusztus 20-án, Pál (Lipót) 1879. január 2-án, majd Kálmán 1880. január 18-án.⁵

A családi emlékezet szerint Perls Fanny nem kötelességérzetből lépett nővére helyébe, a vállalás azonban meghaladta erejét. Az élet dolgaival való mindennapi küzdelembe belefásul, megbetegszik, s miután az egyik kisfiú az emeleti ablakból az utcára zuhanva meghal, Osvát Ernő gyermekéveit tragikus hangoltság jellemzi.⁶ Tíz év múlva némi enyhülést jelent a vigaszként várt kislány, Edit születése. Közben Roth Móric sorozatosan rossz üzleteket köt, és a család anyagi helyzete ingatagga válik. Férj és feleség között mélyülnek az ellentétek, szaporodnak az összetűzések. A házban szinte tapintható a feszültség, amelynek időnkénti kisülése azután hetekig mérgezi a levegőt. Ráadásul az úgynevezett családi életet szigorú házirend szabályozza, s a vétségekért járó büntetés szeretetmegvonással, kiközösítéssel, erkölcsi megbélyegzéssel jár együtt. Gyakoribb kivételezésre csak a legidősebb fiú, Ernő számíthat. Ő a mama bizalmasa, érzelmi támogatója és vigasztalója néhez helyzetekben. Egymás között franciául társalognak, amit a többiek nem értenek, színházba és hangversenyre csak ketten járnak, miként nyáron, fürdőhelyre. Ernőt német zongoratanár és francia nevelőnő okítja, s amikor előmenetele a premontrei gimnáziumban romlani kezd, házitanítókat szerződtetnek hozzá. Ideje nagy részét a felnőttek között tölti, akik kikérik a véleményét, és a jövőjéért aggódnak – a többi gyerek eredményeit pusztán tudomásul veszik. Ernő a testvéreivel összehasonlítva minden tekintetben magasabb szinten él – a kiszabott büntetések enyhítéséért is közbenjárhat –, Osvát Kálmán még évtizedek múltán sem érti, mi lehetett az oka ennek az áthidalhatatlan rangkülönbségnek.⁷

A magyarázat az anyával való érzelmi szimbiózisban rejlik. Perls Fanny a legidősebb fiú születésekor volt a legboldogabb, és később büszkeséggel tekint sokat olvasó, művészetek iránt érdeklődő fiára – mégis lesz valaki, hogy valóra váltsa az ő elvetélt ambícióit. Betegségére is tőle várja a gyógymód felkutatását: „Nyári fürdők, téli kúrák, új és még újabb orvosságok és legeslegújabbak, miket Osvát Ernő szeme fedezett fel francia lepedőlapok hirdetőoldalán. A gyöngédség iskolájának első éveit Osvát Ernő szenvedő anyja mellett járta. S egyéb nagy tudományok elemeit is e súlyos beteg gondozása

⁵ Nagyvárad. Reg. 762., 763., 764. cs.

⁶ Roth Pál 1880. november 13-án halt meg (Nagyvárad. Reg. 763. cs.).

⁷ OSVÁT Kálmán: *Levelek a Fiamhoz.* = OSVÁT Kálmán *Könyvei*. 1. köt. Marosvásárhely, Révész Béla kiadása, [1923], 3–53, i. h. 21–27. – Osvát Ernő gyerekkoráról a külön nem hivatkozott adatokat lásd OSVÁT Kálmán 1930, 744–746, OSVÁT Kálmán 1944, 331–335.

közben tanulta. Tartani lehetetlen helyzeteket lehetetlenül hosszú ideig. Remegni egy életért, melynek napjait csak a magunkéból toldhatjuk. Érkezés és távozás között megjátszani [!] a bizonyosság acélemberét. Itt tanulta az alapelemeket.”⁸ Ugyan hihették-e komolyan, hogy a dolog sikerre vezet? Ám az anya megkapja a törődést, amelyre férjétől nem számíthat, a fiú pedig biztosítja magának a kiváltságokat – akár a többi testvér rovására is.

Mindennek azonban ára van: az ellenőrző, zsarnoki szeretet elviselése. Az egyetlen képletes hely, ahol a tizenéves Osvát Ernő szabad lehet, a műveltség és a művészet fantáziavilága, s ennek gyarló, földi megvalósulása, a báró Eötvös Józsefről elnevezett gimnáziumi önképző. Oly sok nemzedéktársához hasonlóan Osvát is ebben a toleránsabb miliőben talál magára: szabad előadást tart, felolvas, és tagja a bírálóbizottságnak. „Heves bírálati hangja önképzőköri üléseken mulattatta kortársait, s e hévről és villogó cvikkeréről készült tréfás rigmusok nevét a kisvárosi közönsége körébe is kivítették” – emlékezett Osvát Kálmán.⁹

A felnőtt Osvát Ernő jó néhány visszatetsző tulajdonságát kézenfekvőnek látszik ebből a furcsa gyerekkorból eredtetnünk. A feltétel nélküli rajongás megtanítja neki, hogy figyelmen kívül hagyhatja mások érdekeit, s hogy a következmények miatt nem kell aggódnia. Később többször kinyilvánítja: bizonyos dolgok neki *járnak*, másoknak *nem járnak*, s mellékes, hogy *miért nem*, mi több, a mindennapi életben, sőt sorsdöntő helyzetekben, a neki (már) nem tetsző, számára elkedvetlenítő kötelezettségekről egyszerűen nem vesz tudomást. Ha nincs hozzá kedve, hát feladja, legyen az szigorlat, diploma, lapszerkesztés – ez már a mások gondja.

Osvát Ernő 1893-ban érettségizik, és az év őszétől a Nagyváradai Királyi Katolikus Jogakadémia hallgatója lesz.¹⁰ Az intézmény négy évfolyamos, teljes jog- és államtudományi végzettséget ad, főként ügyvédek és hivatalnokokat képez a régió számára. Ám az oktatás erősen emlékeztet a gimnáziumi drillre, az előadásokat is a premontrei gimnázium egyik épületszárnyában tartják. Ha Osvát kezdetben nagyobb stílű elfoglaltságban, netán tudós-képzésben reménykedett, hamarosan csalódnia kell. Jogi szakmunkák helyett inkább irodalommal foglalkozik. A tanév végi alapvizsgán megbukik, a nyári szünet után kell újra próbálkoznia. A szeptemberi pótvizsga másnapján a fő-

⁸ OSVÁT Kálmán 1930, 746. – Osvát Kálmán itt bátyja küzdelmes utolsó éveire utalt.

⁹ OSVÁT Kálmán 1930, 744.

¹⁰ A Nagyváradai Kir. Kath. Jogakademia Almanachja (1893–1894). Közr. Bozóky Alajos. Nagyvárad, ifj. Berger Sámuel Nyomdája, 1894.

városba utazik – a budapesti egyetemen már zajlanak a beiratkozások –, a mai Astoria Szálló helyén, a Kossuth Lajos utcában talál albérletet. Családjá – a korábbi nívóhoz képest – közben végleg elszegényedik, és szintén Budapestre költözik. 1895 elejétől Osvát ismét a szüleiével lakik.¹¹

1894 őszétől 1897 tavaszáig Osvát Ernő a Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetemen három év jogot hallgat. Megszerzi az abszolutóriumot is, azonban az 1897. júniusi szigorlaton, majd az októberi pótszigorlaton nem jelenik meg. Az 1897–1898-as tanévben – új beiktatással – a bölcsészkar hallgatója lesz.¹² A jogásztervek meghiúsulása után azt várnánk, hogy teljes erőből nekiveselkedik a bölcsészdiploma mielőbbi megszerzésének. Elek Artúr emlékezése szerint azonban rendszertelenül jár az egyetemi előadásokra, Alexander Bernátot, Beöthy Zsoltot nem sokra tartja, és általában az egész intézményről „és arról, amit benne tanulni lehet”, lekicsinylően nyilatkozik.¹³ Egyetlen kivétellel: Gyulai Pál nevét mindig tisztelettel emlegeti.¹⁴

Osvát kritikai rendszerének legfontosabb pontozatait Gyulaitól veszi át, de szerkesztői karakterében is sok minden a Gyulaiéra emlékeztet. A megingathatatlan bizonyosság, hogy ő tudja, milyen lapot akar, s hogy ehhez milyen cikkekre van szüksége. Az ellenfelekkel való konok szembeszegülés – de a dolgozóársak melletti, anyagi áldozatoktól sem visszariadó kiállás. A kismestereket, a még kiforratlan szerzőket Osvát is megpróbálja majd befolyásolni, de a nagy tehetségek munkáihoz nem nyúl. Életük végén a fiatal írókkal mindketten amolyan (pót)apa–fiú viszonyt alakítanak ki (igaz, harminc év alatt az apák és a fiúk is sokat változnak).¹⁵ S ha igaz, Osvát még azt is elárulta, hogy a saját folyóiratában elszaporodó „indoktalan szófaragásokkal”, az „erőszakolt neologizmussal”, vagyis a kifejezés mesterkéeltségével szemben számára mindvégig „az Arany–Gyulai-korszak stílusának klasszikus tisztasága, természetes művésziessége”, „a régi magyar mesterek iskolája” maradt az alkotói minta.¹⁶

¹¹ OSVÁT Kálmán 1944, 335, OSVÁT Kálmán 1945, 6. – Osvát Kálmán pontatlan évszámokat adott meg bátyja egyetemi tanulmányait illetően (jelen szövegben a korrigált adatok szerepelnek), a „tévedések” magyarázatát lásd KOSZTOLÁNCZY 2009, 19–22. – E könyv a Nyugat indulásáig vezető Osvát-életutat bővebben, több forrásra hivatkozva tárgyalja.

¹² *A Budapesti Királyi Magyar Tudomány-Egyetem Almanachja*. Bp., 1895–1898, Egyetemi Könyvnyomda; *Jogtudományi Szigorlatok Jegyzőkönyvei (1896–1898)*. = ELTE Levéltár, 7/e-II. 8. köt., 303., 390.

¹³ ELEK 1933, 43–45.

¹⁴ ELEK Artúr: *A konzervatív Osvát Ernő*. = Nyugat, 1923. június 1–16., 738–740, i. h. 738.

¹⁵ Az utóbbi kérdésről lásd SZILÁGYI Judit *Apakomplexus a Nyugatban* című tanulmányát (SZILÁGYI 2008, 88–96).

¹⁶ DÓCZY Jenő: *Osvát Ernő tükreiből*. = Nyugat, 1923. június 1–16., 758–760, i. h. 759.

Osvát 1901 végéig jár a bölcsészkarra, azonban doktori fokozatban vagy tanári alkalmaztatásban nem reménykedhet, mert a szigorlatokat itt sem teszi le. Talán úgy érzi, nincs szüksége hivatalos bizonyítványra ahhoz, amihez egyébként is ért: közben rangos fővárosi lapok munkatársa lett. Első irodalmi otthona a Magyar Kritika, Benedek Elek kéthetente megjelenő lapja: 1898. július 1. és szeptember 1. között ír ide. Rákosi Jenő Esti Újságja már 1897 végén hozta két színházi beszámolóját, de majdnem egy évbe telik, amíg eljut a főlapnak tekintett Budapesti Hírlapig. A kor legbefolyásosabbnak mondott újsága 1898 októberétől 1899 májusáig közli bírálatait.

A Budapesti Hírlappal párhuzamosan nyílik meg előtte A Hét szerkesztősége is. 1898 novemberében Kiss József hívatja magához Osvátot, és az irodalmi rovat gondozásával bízta meg. Első találkozásukkor a nagy költő mahagóni íróasztala mellől a fiatal kollégának felolvassa *Ajánlás* című versét. Osvát azt hiszi, rettenetes nagy tisztesség érte, később kiderül, hogy Kiss József mindenkinek felolvas. Osvát rendszeresen látogatja Kiss Józsefet – díszes otthonában, ahol ágyban heverve fogadja hódolóit, és a Centrál kávéházban, ahol A Hét íveit korrigálják. Osvát azonban idegenül érzi magát A Hét belső emberei között, különösen a segédszerkesztő Makai Emil nem rokon-szenvez vele, és ez kihát Osvát és Kiss József kapcsolatára is.¹⁷ Osvát mégis kitart A Hétnél, ahol bő egy év alatt kéttucatnyi saját cikket publikál, és küzd a maga helyét. Bírálatai a nagy nevek számára fenntartott rovatban és az övéikkel azonos formátumban jelennek meg. De elmélyül a személyes viszony is, amely a már beérkezett írókhoz fűzi. Az Otthon-körből ismeri Gárdonyi Gézát, Bródy Sándort, Ignotust, Hevesi Sándort és Molnár Géza zene-történész-kritikust.¹⁸ Molnár Ferenc mutatja be Herczeg Ferencnek, akiről a leglelkesebb kritikákat írja. Az igazi példaképe azonban Ambrus Zoltán. Osvát keresi az alkalmat, hogy Ambrussal együtt lehessen. Ha Ambrus elmarad a kártyaasztalnál, Osvát hajnalig is vár, hogy a mestert hazáig kísérhesse, és *Az Irodalomról* beszélgethessen vele.¹⁹

1900 januárjában, amikor megindul az Új Magyar Szemle, Osvát Ernő sok tekintetben úgy érezheti, hogy a szorgos munka elnyeri jutalmát. Ambrus Zoltán őt is meghívja a laphoz, amely ígéretebbnek tűnik, mint Kiss József kisszerű intrikákban elmerülő környezete. Az irodalmi kávéházakban sokan úgy tekintenek Osvátra, mint a fiatal generáció legtehetségesebb kritikására. Ám a kiváló vitatkozó, aki dialektikájával elnyeri a *Noshát Ernő*

¹⁷ OSVÁT Kálmán 1944, 340–341, OSVÁT Kálmán 1945, 10–11.

¹⁸ ELEK 1933, 45.

¹⁹ OSVÁT Kálmán 1944, 338.

nevet, írásban már görcsös összpontosítással, idegtépő lassúsággal fogalmaz. Ha el is készül valamivel, nem biztos, hogy nyomdába adja: kiradírozza, összetépi, félrerakja. A kávéházi, sebesen fogalmazó zsurnaliszták számára mindez egyszerre félelmetes és érthetetlen. Füst Milán úgy gondolta, hogy Osvát elhallgatásának oka az önmaga elé állított írói eszményben keresendő, hiszen egyszerre akart tömören, mélyértelműen és csillogó eleganciával megnyilvánulni. Még átmenetileg sem fogadta el a könnyített megoldásokat, ezért már fogalmazványait sem fejezte be, ám hitt abban, hogy lehetséges volna a tökéletesség, csak neki nem adatott meg, s végül a megvalósítás nyűgei kedvét szegték.²⁰

A stilisztikai-módszertani magyarázat mellett nem szabad megfeledkeznünk Osvát elemzői pozíciójának megrendüléséről sem. Gyulai Pál évtizedeken keresztül hirdette az irodalmi realizmus mindenhatóságát: az író a történetét az életből kölcsönözte (vagy legalábbis ennek a benyomását keltse), alakjainak *benső* karakterét tárja fel, és emóciókkal teli, drámai életet fejleszt ki. Műveinek aranyfedezete a valóság intenzív tanulmányozása legyen, s ne a szeszélyt vagy a kivételest ábrázolja, hanem a konkrét élethelyzetekben feltárolt általános emberit, azt, amiben az olvasó is magára ismerhet. Ami pedig a „hogyan?” illeti: a prózaíró visszafogott, természetes hangon beszéljen, saját érzelmeit tartsa a háttérben, mellőzze a túlzásokat, tényeket közöljön, ne kommentárokat, legyen szabatos, ökonomikus és tárgyilagos.

Mіндеzt elismételhetnénk Osvát szavaival is: „A modern művészet a tudomány képeére alakul” – szögezi le *Olvasmányok* című tárcájában –: feltár, eligazít, „neveli az olvasó ítéletét, gazdagítja érdeklődését”, a kritikus feladata tehát „az élettel való összefüggések” ellenőrzése. A kritikus elbizonytalanodása azonban már a pálya elején megkezdődik. Osvát olyan művekkel találkozunk, amelyekben jól sikerült illúzió vonja hatása alá az olvasót: Papp Dániel mesélőkedve, különleges világlátása elfedi a történetészövés és a karakterrajzok elégtelenségét,²¹ *Az ezüst kecske* című Bródy-regényben pedig nincs is fontosabb, mint az ábránd, a fantázia, a túlzás, „a poézist foszforeszkáló szövevény”.²² Osvát azzal szembesül, hogy minden olvasó mást vár a művektől: „ez iránt való érzéke merőben szubjektív előzmények gyermeke; [...] a könyvben a saját láthatárának képeit akarja, és ama gondolatok kifejezésre ébredését, melyek az ő lelkében is szunnyadnak. A saját sorsának

²⁰ FÜST 1935, 313.

²¹ OSVÁT Ernő: *Papp Dániel: A rátótiak*. = Budapesti Hírlap, 1898. november 16., 9.

²² [OSVÁT Ernő] GARABONCIÁS: *Bródy Sándor: Az ezüst kecske*. = A Hét, 1898. december 11., 802–803.

az értelmét, az órála szóló igazságokat keresi – a barátjával és az ellenségével akar találkozni, szeretni és gyűlölni akar, tervezni és bontani, megismerni és felejteni” – írja szintén az *Olvasmányok*ban egy *individuális* esztétikát körvonalazva. A művészetet „igazságokból szótt álomként” határozza meg, ám ezzel az oximoronnal csak Noshát Ernő elégedhet meg: „Álomnak kell lennie, amelynek konzekvenciái nem nyúlnak át az [olvasó] életébe – de igazságoknak is, hogy tudjon bennük hinni, amíg előttük áll.”²³

Az irodalom rendeltetésére vonatkozó dilemma, legalábbis ebben a formában, nem oldható fel. A valóságtükrözés vagy képzelet primátusára vonatkozó kérdésfeltevással ugyanis mesterségesen elválasztunk és kiemelünk olyan dolgokat, amelyek minden műben *együtt* vannak. A próza vilásképe nem vezethető vissza egy vagy két, világosan definiálható realitásmodellre, hiszen még a legegyszerűbb szövegekben is szemléleti elképzelések sokasága épül egymásba: a lehető legkonvencionálisabtból a kozmikus szenvtelenségig – avagy a szolipszizmusig. A mű jelentéseit átszínezi az, amit az íróról tudunk vagy képzelünk, beleértve az irodalmi legendákat és a félrehallásokat is. Valójában a *modern* kritikus nem akarja taníttatni az író, mit és hogyan írjon – fogalmazza meg Ambrus Zoltán –: egyszerűen elmondja, hogy a munka milyen benyomásokat keltett benne, műalkotásra műalkotással felel.²⁴

Osvát ezt a kötetlenebb, impresszionistának is mondott gyakorlatot nem akarja követni. Számára az irodalom, miként Gárdonyi Gézáról szólva leszögezi, „szent hely – és nem játéktér”.²⁵ Elszántan keresi a tökéletes kritikai rendszert, amelynek segítségével *egzakt* módon kimutathatja egy adott mű értékeit vagy értéktelenségét. Számára az írás a formai tökéletességen túl az *igaz* vélemény megfogalmazása, s egyúttal erkölcsi állásfoglalás az adott ügyben.²⁶ Azt az esztétát, aki így gondolkodik a művészetről, a paralel lehetőségek nemhogy ösztönzik, inkább akadályozzák a kibontakozásban. Osvát századfordulón írt kritikáinak koherenciája gyengül; kimódolt, olykor egészen abszurd megfontolásokra hivatkozik, amelyekről maga sem hiheti, hogy közelebb vinnék az alkotások megértéséhez.

Osvát elbizonytalanodása az Új Magyar Szemle időszakában végzetessé válik. Hetekig küzd egy-egy rövid cikkel, míg végül feladja. Pénzkereset céljából majd publikál még egy-egy lapban – és eleinte a saját folyóirataiban is jelen kíván lenni –, de a rendszeres kritikaírást 1900 kora nyarán befejezi.

²³ [OSVÁT Ernő] O. E.: *Olvasmányok*. Felelet egy kérdésre. = *Esti Újság*, 1899. május 6., 2–3.

²⁴ [AMBRUS Zoltán] A. Z.: *Az irodalmi bírálatról*. = *Szerda*, 1906. október 3., 39–40, i. h. 40.

²⁵ OSVÁT Ernő: *Gárdonyi Géza: Az én falum*. = *Budapesti Hírlap*, 1898. október 2., 10.

²⁶ Lásd Osvát Ernő – Gárdonyi Gézának. [Budapest, 1898. október 4.] (1.)

Mindazonáltal a kudarc nem homályosítja el az ítélőképességét. *Indoklásra* már nem vállalkozhat – legfeljebb néhány aforizmaszerű, tömör mondatra –, de a kritikai *igen* vagy *nem* kinyilvánítására jogosultnak érzi magát. Önnön hivatottságáról messzemenően meg van győződve, ám nincs eszköztársa, megbízható terminológiája, hogy ezt mások számára is közvetítse. El tudja dönteni, hogy egy írás jó-e, de nem tudja megfogalmazni, hogy miért.

A jó szerkesztő két fontos tulajdonságát már elsajátította: bízik az ítéleteiben, de nem akarja egyedül teleírni a saját újságját.

Kosztolánczy Tibor

• 1898 •

1. OSVÁT ERNŐ – GÁRDONYI GÉZÁNAK

Budapest 1898 Október 4.
[Budapest, 1898. október 4.]

Igen Tisztelt Uram!

Szíves sorait nagy örömmel vettem és olvastam. Nagyon kedves elégtétel az nekem, ha Ön úgy találja, hogy írásait, – melyeket oly élvezettel olvastam, nem rosszul interpretáltam.

Én tényleg fiatal vagyok és csak kezdő a tollforgatásban. Keveset írtam eddig, többnyire kritikákat s mindenkor azon igyekeztem, hogy az igazság meg a meggyőződéseem közel járjanak egymáshoz. Úgy gondolom, hogy [a] kritikuskaknak, akinek a themája egy mindég érzékeny írói lélek – nagy lelkiismeretességgel kell eljárnia. Meg azután a közönség irodalmi ízlését amúgy is erősen megtévesztették már nálunk.

Az Ön friss kritikusa – régi olvasója már Önnek. Azóta már, amióta kíváncsiságát először gyújtotta meg a „Lámpás”. Abban a könyvben minden szertelenség mellett sok nyers erő volt. Ismerem a Pöhölyék bájos historiáját is – amely már művészi és mindég szép marad.¹

De, tisztelt Uram, volt Önnek egy kis tárczája, amelyet sohsem felejték el s amely a legihletettebb alkotása: a „Hídon”.² A Magyar Hirlapban jött vagy két éve. Azóta többször akartam megszerezni, de mindég vártam, hátha egy kötetben viszontlátom.

Egyformán szeretek időzni az Ön falujában és abban a kis egri kertben, amelynek apró bogarairól utóbbi időben annyi szép tárczáját olvastam.

Úgy tudom, hogy gyakran fel tetszik jönni Pestre: s nagyon örülnék, ha tudnám, melyik délután menjek el az Otthonba,³ hogy kezét szoríthassak Önnel.

Üdvözlettel vagyok

Osvát Ernő.

Czímem: Király utca 54. I em. 3.

K: OSZK Kt. Fond 298/205. (Gárdonyi Géza-hagyaték)
M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 202–203. – [Budapest, 1898. október 4.]

Gárdonyi (Ziegler) Géza (1863–1922) író 1897-től Egerben élt, innen köszönte meg *Az én falum* című könyvről Osvát által írt kritikát (Budapesti Hírlap, 1898. október 2., 10). Osvát erre a levélre válaszolt.

¹ GÁRDONYI Géza: *A lámpás*. Bp., Rozsnyai, 1895, Uő: *A Pöhölyék életéből*. Bp., Singer és Wolfner, 1895.

² Lásd 2.

³ Az 1891-ben alapított Írók és Hírlapírók Otthon Köre 1898 őszén a New York-palota épületében (VII. ker. Erzsébet körút 9–11.) működött, majd november végén költözött a VII. ker. Dohány utca 76. szám alá. A körben viták, felolvasások mellett élénk társasági élet zajlott – Osvát gyakorta látogatta az itt található kártyaszobát is.

2. OSVÁT ERNŐ – GÁRDONYI GÉZÁNAK

Budapest 1898 Október 13.
[Budapest, 1898. október 13.]

Igen Tisztelt Uram!

Köszönöm a könyvet a könyvért és az írójáért. Mindkettő kedves nekem. S hogy e köszönet oly későn veszi útját Egernek, onnan van, hogy társul akartam mellé adni egy részét ama gondolatoknak, miket a könyv lapjai között találtam.

A könyv megjelenéséről volt tudomásom, de arról nem, hogy a „Hídon” fűzött beszélgetés is benne van. Nem képzelhettem, hogy akad kritikus, aki ezt a kis remeket nem emeli ki, nem emeli magasra, ha olvasta. Valóban nem csalódtam: ez a könyv legszebb darabja. Ezekért:

Két ember ellenkező irányba tart; az összekapcsoló hídon találkoznak. Beszélgetnek. A köznapok hangjából kiválik egy álom; az álomból egyszer csak kibomlik egy ballada, egy tökéletes mintaballada. Az álom eltűnik – de a balladának tragikus akkordjai átjönnek a reggelbe és kibomlik belőlük egy regény. Ez a regény azután híd lesz a két ember között; híd, amelyen a gyermekeik közelednek egymáshoz; híd, amely többé nem omlik össze soha, mert pillérei a két apának legerősebb érzései. A milieu itt minden realis természete-

tessége mellett: egy jelképi, egy intellectualis vonatkozás erejével hat. A beszélgetés lassan, nyugodtan halad, mint a magyar paraszt – és milyen messze ér! Semmi mesterkéeltség nincs benne. De így hat a természet, ha igazi művész látja. Ennél többet, kevesebb és közvetlenebb szóval lehetetlen írni. És tökéletesebb kompozíciót lehetetlen elképzelni. Nagyon sokszor fogom még olvasni és élvezni – az írójára gondolva.

Eolvastam az egész kötetet s egyre jobban meggyőződöm róla, mennyire terjedelmes az a terrenum, melyről Ön írásainak anyagát veszi. Végtelen fogékonyság a látott dolgok <burkában> elburkolt poesisének kiérzésében, tisztán látó szem, melynek képeit jól megőrzi az emlékezés, a kifejezésben könnyűség és erő, mely kettő csak a magyar nyelv közvetlen hangjában találja meg egymást – ezek jellemző vonásai minden írásának.

Bizony Gaál Mózes nem sok érzékkel szolt a könyvről.¹ „A két menyasszonyt” úgy látszik nem értette meg. Mert igenis ilyenek a lányok – ha egészséges bennük a lélek.

Nagyon szép „Kingyes”[-]ben az útleírás. A „Fecske” themaja megvan az „Én falumban” is, de itt részletesebb a rajz és a finale szerencsésen kapcsolódik hozzá. „Kurtán Mihály” pompás utazó-typus. A „Lánczvirág” kissé mesterkéltsé, mert nagyon elő van készítve; de a gyerek jól van beállítva. „Péter fája” kissé romantikus, de van benne poezis, az a méla poesis, [!] mely az Ön írásainak koloritját adja. „Kastély a föld alatt” gyönyörű – de a befejező rész fölösleges. „Jánosok vagyunk”[!], „Barátkozás” mély dolgok. „A táltos-ember”[-]től többet reméltem – ennél jobban visszaadott hangulat „A megtérés”.

„Az utolsó boszorkány”[!], „Riska” mélyített genre-ek. A „Barbonczás” kedves, de nem mély; a „Béke-embere” mély, de nem kedves. „A koplalás”[!], „Béna” újság-tárczák. De mindenikben vannak megkapó részletek, mindegyikben érdekel az íróegénység, ki ott bújkál a sorok között.

A „hangulat” jogosultságát én nem ismerem el; a hangulat csak háttér lehet egy írásban. Mert a hangulat a bizonytalanság – az író feladata megtalálni hozzá a precíz formát. Nagyon örvendek, hogy egyetlen írása sem elégzik meg egy érzésnek az à peu près² kifejezésével, amit az irodalomban hangulatnak szoktak nevezni.

Emlékezem most Önnek korábbi írásaira, mint a „Tűz”: elmélyedés, melynek hangjai az emlékezésből is csálnak ki képeket. (Gondolom ez is egy „tanító feljegyzése”).³ Vagy „Álom az erdőn” – a legszínesebb dolog, ami tolla alól előjött. Mióta nem ír ilyen genre-ű dolgokat? Különben az írónak nem szabad célzott tűzni; megy a maga útján. Előre megy. S mi figyelemmel kísé-
sérjük.

Hogy kisebb themára térjek át – magamról szólok két szót. Köszönöm a jóakarató biztatását. Én tanárjelölt vagyok s par excellence⁴ modern irodalmakkal foglalkozom. No meg esztetikával.

Írtam az Esti Ujságban, Budapesti Hirlapban kritikákat. A nyáron sokat dolgoztam a Magyar Kritikába – de most már végkép[p] elszakadtam ettől a laptól. –

<. . .> Amit Ön a kritikáról általában mond, minden igaz gondolkozású emberben igenlő visszhangjára talál.

Vagyok tisztelettel, híve

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 298/205. (Gárdonyi Géza-hagyaték)

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 203–205. – [Budapest, 1898. október 13.]

Gárdonyi elküldte Osvátnak a *Két menyasszony és más elbeszélések* című könyvét (Bp., Singer és Wolfner, 1897), amelyben *A hídon* is olvasható (lásd 1.). – A levélben pontatlanul említett novellacímek: *A barboncás*, *A béke embere*, *A béna*, *A fecske*, *A láncvirág*, *A Riska*, *Két menyasszony*, *Kurtán Mihály Egyiptomban*, *Megtérés*, *Mi a koplalás*.

Gárdonyi és Osvát később személyesen is megismerkedtek. Reichard Piroska ekként foglalta össze Osvát kapcsolódó emlékeit: „[Gárdonyi] Egész élete végéig fenntartotta az összeköttetést, bár a későbbi években elhidegült. Nem tetszettek neki a lapok, amiket OE szerkesztett. (Semmit és senkit nem szeretett az újabb irodalomból, csak a maga írásait.) Egyszer meglátta, hogy OE kártyázik. Olyan puritán volt, hogy ezt nagyon rossz néven vette s ettől kezdve hűvösebb lett. [...] Gárdonyiról azt mondta még, hogy okosan élt: visszavonulva; szeretett dolgozni: ez is mutatja okosságát, de mégis korlátolt ember volt, bár kitűnő író.” (Lásd KOSZTOLÁNCZY 2009, 36.)

---

¹ Gaál Mózes (1863–1936) író, tanár cikke: *Gárdonyi Géza: Két menyasszony és más elbeszélések* (Magyar Kritika, 1897. december 1., 85–86).

² à peu près (fr.): hozzávetőleges

³ A *tűz* című novella *Az én falum* című kötetben szerepelt.

⁴ par excellence (fr.): elsősorban

• 1899 •

3. OSVÁT ERNŐ – GYULAI PÁLNAK

Budapest, október 19.
[Budapest, 1899. október 19.]

Méltóságos Uram!

Legyen türelmes e reflexiókhoz, melyek szerények és egyszerűek, de amelyekre csak az elfogódott hang veti a bátortalanság rezgő látszatát. Az igazság tudja magáról, hogy sohasem tolakodó. És Méltóságod mindig türelmes volt a megismerésben: a türelmetlenség kritikái privilégiumát így váltotta meg.

Aki e sorokat aláírja, még csak egy jelzőt szerzett magának az élettől: azt, hogy fiatal. Olyasmi, amire máskor nem büszke, amit sohasem szégyell, de amit mégis önzőbben szeret, semhogy egy tévedés igazságtalanságától meg ne védené. Védi magáért és mindazokért, akiket illet: nem az évek egyszerűe, de a kedély tavaszának virulás-jogán.

Ön, Méltóságos Uram, üresen hagyta a Kisfaludy-Társaság elnöki székét. Nagyon üresen hagyta. Be lehet csukni az egyetlen magyar irodalmi ház kapuját, mert az asztalfőn, a gazda helyén, a szemrehányás szelleme ül. Abból a levélből, melyet szándékkal az asztalon feledt, szállott ki ez a szellem. E búcsúzó sorok megszegyenítő emberi és irodalmi nemessége nem egy revu-ció-poseurt görnyesztett a saját megvetése alá.

Az elégikus vonás e levél arculatján azt mutatja, hogy könnyekben mosdott kézzel írták. De senkinek sincs joga látni a könnyeket, melyek gondolathálózatának úrszemein a múlt tisztásaira leperegtek. Nemes lelkek azok, akiknek szokásai és szerelmei egyet jelentenek; még nemesebb, akinek csak egy szokása és egy szerelme van: a kötelesség. Csoda-e, ha az ily férfi nehéz szívvel hagyja oda ideáljai templomát? Csoda-e, ha fél, hogy vele együtt azoknak kultusza is kivonul, ha fáj neki eszményét özvegyen hagynia?!...

És mégis, mintha a kemény, férfilépésekkel távozó Méltóság udvarias, utolsó meghajlásakor – egy gúnyos mosoly veszett volna el. Kiket illetett? A Méltóságod lelkében elsimította a hullámokat az a tudat, hogy a mások

hibáihoz mindig a saját előnyeinkkel alkalmazkodunk. De kik azok a mások? Vajon a fiatalok-e?

Méltóságos Uram, én, az első tollait tördelő kezdő, habozás nélkül mondom most legnagyobb prózaíróknak, Önnek: Méltóságos Uram, az rossz szó!

Nem a fiatalok: az öregek s a végkimerülés tehetetlenségével született akárhányévesek azok, kikkel a Méltóságod férfialakja össze nem illik.*

A fiatalság, melyre Méltóságod céloz: a művészetben az új kezdet embereit, az új hajtások kertészeit jelentené. Nézzen végig Méltóságod a szegényes sorokon, melyek Ön ellen hadba szálltak. Van-e egy is köztük, aki nem Méltóságodnak vagy kortársainak epigonja volna? A gyöngye tanítványok csak kettőt tudtak megtanulni Öntől: a hazafiságból a szavakat, a gondolkodásból az „azért is” konokságát.

Az irodalom igazi fiataljai nem a szavakat, az ambíciót örökölték, az ő előretörekvésük hurrájában nincs hangja a múlt megrágalmazásának. Ők azok, akik Méltóságodat a hazafias nyelvöltés csúnya jeleneinek idején körülvették és a kezeit szorongatták. Ők azok, akiknek eszméi bár eltérhetnek a Méltóságod eszméitől, de akiknek a tisztelete mindig visszatér Méltóságodhoz.* Ők azok, akik ma a magyar irodalom igazi zászlóját tartják, s ha meghajtják a távozó vezér előtt, a saját érdemeit olvashatja le annak hímzéseiből. Ők azok, akik olyan kevesen vannak. Mert ők azok, akik a Kisfaludy-Társaságnak a priori kitagadottjai, nem mintha túlságosan fiatalok lennének, s nem mintha a Gyulai Pál szemeiből ellopta volna a látást a kor, hanem mert azoknak a kedves pseudo-fiataloknak a korhadt erdeje mindig közöttük állt.

A kialvó tüzek tragédiája kegyetlen látvány. Jaj annak, aki alatt süllyed az idő talaja! De aki az igazságokkal foglalkozik, az sohase sértődjék meg. Ne sértse meg őt, ha közel halálát, ha morális élete ítéletét, egyénisége abnormisságának bizonyítványát olvassa belőlük. A természetben nincsenek sértő szándékok!

De a természetben nincsenek természetellenességek sem! A színházi tragédiákat nem kell az utcára bocsátani – mert ott komédiák. És jaj a hamis tanúknak, akik el akarják temetni a lobogást, hogy a sötétben gazdálkodjanak; [!] akik az idők hangját mímelik, hogy elítéljék a múltnak élő érdemét. Óh, az idők árja még nem nőtt, s nem nőhet annyira fel, hogy az irodalom hajója a Gyulai Pál feje fölött úszhassék tova! Nem, a kormányrúdhoz még mindenki kiskorú, kivéve Méltóságodat!

Méltóságos Uram üresen hagyta az elnöki széket. Mintha ez lenne az első öreges tette... Eggyel több ok, hogy a fiatalok – a falakon belül és kívül – annál inkább tiszteljék.

Természetesen az igazi fiatalok, akik közé büszkeség nélkül, de önérzettel tartozik

a Méltóságod tisztelő szolgája

Osvát Ernő

K: ismeretlen.

M: OSVÁT Ernő: *Különvélemény*. Levél Gyulai Pálhoz. = Budapesti Napló, 1899. október 20., 9. – A levél megjelent az Osvát Ernő *Összes írásai* című gyűjteményben is. A Budapesti Napló szövegét a sajtó alá rendező Osvát Kálmán több helyütt megváltoztatta: például az első mondatban – feltehetőleg a képzavart enyhítendő – a *látszatát* helyett *ármýalatát* szerepel, a *-gal jelölt mondatokat pedig elhagyta (lásd OSVÁT Ernő 1945, 101–103).

Az 1890-es években számos sajtótámadás jelent meg Gyulai Pál (1826–1909) és az általa vezetett Kisfaludy Társaság ellen. Életidegen, magába zárkózó ember – állították ellenfelei –: már nem érti az idők szavát, és nem tud lépést tartani a „fejlődéssel”. A cikkek mögött az írói középnemzedék jobbára ugyanazon embereit találjuk. Ábrányi Emil, ifj. Ábrányi Kornél, Bartók Lajos, Tolnai Lajos Gyulai-ellenessége részint egyéni sérelmekből fakadt – Gyulai megírta róluk a Budapesti Szemlében, hogy másodrangú írók –, s később már az egész társadalom nevében követelték Gyulai befolyásának korlátozását. Mindez felfedi az invektívák mélyebb motívumait is: az időközben beérkezett írók mindenekelőtt Gyulai pozícióit akarták átvenni. Gyulai lemondatására a Kisfaludy Társaságban – palotaforradalom-jelleggel – 1899 őszén került sor. A Kisfaludy Társaság 1899. szeptember 27-i ülésén Bartók Lajos indítványozta, hogy az aradi vértanúk közelgő emlékűnnepén a társaság koszorúval fejezze ki kegyeletét. Gyulai számára talán nem tudatosult az ügy szenzitív jellege, és vitába bonyolódott az alapszabályt illetően. A kérdést szavazásra tette fel, és a jelenlévők – némi módosítással – végül Bartók indítványát fogadták el. Néhány nap múlva tiltakozó akciók kezdődtek az egyetemen Gyulai ellen, és elhangzott a hazafiatlanság vádjá is (feltehetően erre utal Osvát, amikor „a hazafias nyelvöltés csúnya jeleneit” említi). A társaság október 18-i ülésén felolvasták Gyulai lemondó nyilatkozatát.

A korabeli napilapok keveset írtak a konfliktus valódi okairól, de, mint A Hét fogalmazott, „csak igen naiv vagy igen messze lakó emberek hihetik el, hogy ezt a váltságot az aradi ünnep idézte elő. [...] A koszorúvita csak azért mérgesedett el ennyire, mert a hadviselő felek egyikének, a [Társaságon belüli] »fiatalság«-nak szüksége volt rá, hogy összemérje erejét az »öregék« táborával. Szüksége volt rá, hogy ütközetbe bocsátkozzék végre a másik csoporttal, másképpen sohase ragadhatta volna magához a hegemóniát.” Gyulai visszavonulása nem volt önkéntes: „a visszavonulást provokálták, sőt kierőszakolták”, „csekély számú híveit” pedig megfenyegették. Mindemellet

A Hét munkatársa azt is tudta, hogy a régi módszer szerint az egyetemi tüntetést előre megszervezték, és azon nem bölcsesek, hanem más karokról hozott heccelődők zajongtak. ([KÓBOR Tamás] X.: *A Kisfaludy-Társaság fejevétele*. = A Hét, 1899. október 22., 703–704, i. h. 703.) Bővebben lásd KOSZTOLÁNCZY 2008a, 287–305.

4. ÁBRÁNYI EMIL – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1899. október 21.]

Levelét tegnap nem vettem észre. Ma figyelmeztettek rá. Elolvastam, és érzem, hogy tartalmára reflektálnom kell.

Nem a magam érdekében. Ettől fölmenthetem magamat, mert:

1. Gyulai Pál irodalmi érdemeinek, tiszta hazafiségének mindig őszinte tisztelője voltam. Ebben a részben éppen úgy gondolkozom, mint Osvát Ernő úr. *Különvéleményének ez a része az én véleményem is.*

2. *Tizenöt* esztendeje, hogy tagja vagyok a Kisfaludy-Társaságnak. *Tizenöt évig volt elnököm Gyulai Pál.* Ez alatt a hosszú idő alatt pártot nem ütöttem ellene, cselt nem szőttem ellene, elnöki méltósága előtt örömmel meghajoltam, tisztelettel, szeretettel fogadtam még csipkedő megrovásait is.

3. Írtam egy-két dalt a szerelemről. Írtam egy-két dalt az árvákról, a szegényekről, az elhagyottakról, akiket nem csak lírával ettettem, hanem – a magam szerény anyagi módja szerint – az életben is támogattam. Írtam továbbá egy-két dalt a hazáról, meggyőződéseim és inspirációm szerint. Ezekben összetartásra és kitartásra, férfias munkára és a szabadság szeretetére buzdítottam azokat, akik méltónak tartották verseimet arra, hogy meghallgassák. *A forradalommal nem pózoltam bennük.* Ennél okosabbat tehettem. Lefordítottam a többek közt Byron *Don Juan*-ját, a mi századunk legnagyobb verses regényét, húsz évi nehéz, de gyönyörteljes poétai munka árán.

4. Levelét nem tarthatom sértőnek már abból az okból sem, mert ez a levél nem jelenhetett volna meg észrevétel nélkül abban a lapban, amelynek én egyik belső munkatársa vagyok, ha rám nézve sértőnek találták volna.

Mindezekből világosan következik az, hogy nekem e levél kapcsán személyes elintéznivalóm nincs.

De van az ön levelében egy-két feltűnő és magyarázatra szoruló állítás. Ezeket az irodalom érdekében tisztázni kell.

Azt írja ön: „Nem a fiatalok: az öregek s a végkimerülés tehetetlenségével születtek akárhány évesek azok, akikkel a Méltóságod férfialakja össze nem

illik ... Nézzen végig Méltóságod a szegényes sorokon, amelyek Ön ellen hadba szálltak.”

Gyulai Pál irodalmi ellenfeleinek ilyenén kicsinylése és meggyalázása vakmerőség, ha bizonyítás nélkül jut a közvélemény fóruma elé.

Meg kell kérdeznem Osvát úrtól: *kik azok az öregek és a végkimerülés tehetetlenségével született akárhány évesek, akik szegényes sorokban Gyulai Pál ellen hadba szálltak?* Talán Endrődi Sándor, aki az újabb magyar lírának egyik kitűnősége, akinek a költői vénája ma is gazdagon buzog, aki csak az imént állított büszke emléket magának a *Kuruc nóták* remek feldolgozásával!¹ Vagy talán Rákosi Viktor, akinek a fényes tehetsége egyaránt érvényesül a víg és a komoly zsánerben, aki legutóbb is országra szóló hatást ért el a *Korhadttal fakesztek* elragadó rajzaival?² Vagy talán Bartók Lajos, aki három hatalmas történeti drámával tette gazdagabbá a magyar színpadot, aki a *Kárpáti emlékek*ben mély poézisének legszebb gyöngyeit gyűjtötte össze, s aki mint ember annyira *végkimerült*, hogy a múlt nyáron az egész országot mozgósítani tudta bátor agitációjával, éjt-napot összetevő tevékenységével Petőfi emlékének dicsőítésére?³ Vagy talán Bársony István, aki egyik mestere a magyar prózaírásnak, akinél szebben, üdőbb és gazdagabb színekkel kevés magyar toll festi a természetet, akinek a *Vadászrajzai* a maguk nemében unikumok?⁴ Vagy talán Szigeti József, aki a Nemzeti Színháznak félszázadon át egyik legnagyobb művésze volt; akinek a nemes Menenius és Kentje, felülmúlhatatlan Sass Istvánja és Falstaffja most is előttünk lebeg; akitől a magyar népszínmű két remekét kaptuk; aki annyi felséges szerepet játszott, annyi jeles darabot írt, és annyi fáradozás után most elvonulva pihen megérdemelt babérjain?⁵ Vagy talán ifjabb Ábrányi Kornél, akinek a működését én nem dicsérhetem, de akiről mások megírták, hogy tehetsége épp olyan nagy, mint produktivitása?⁶ Vagy talán Tolnai Lajos, akinél erősebb, magyarabb prózát senki sem ír, akinek a balladáit olyan ember dicsérte, mint Arany János, s aki az új kor realista regényírói közt első helyen áll megrázó drámaiság és humor dolgában?⁷

Mondja meg nekem őszintén, Osvát úr: *ezek azok az öregek, ezek azok a végkimerülten született tehetetlenek, ezek azok a szegényes sorok?*

Ha ezt bevallja, akkor a közvélemény nem önnek fog igazat adni, hanem a megtámadottak mellé áll, és a *szegényes sorok* impozánssá nőnek. Akkor a közvélemény ítélni fog, és azt fogja mondani, hogy önt a védelem nemes heve elragadta; hogy a rajtuk gyakorolt visszatörlesztés kegyetlenebb, mint a Gyulai Pálon esett sérelem azok részéről, akik meghasonlottak vele, és ellene szavaztak. Az ő állásfoglalásuk nem érintette Gyulai Pál írói érdemeit. De az ön visszatörlesztése diszkreditálni akarja őket a közönség szemében, és meg

akarja őket fosztani tehetségük, munkaerejük, hivatásuk nimbuszától. Igazságos ez?

Mondja meg nekem továbbá: kik azok az „igazi fiatalok”, az „irodalom igazi fiataljai”, akik ma nálunk „a magyar irodalom igazi zászlóját tartják”, akik „olyan kevesen vannak”, s akik a „Kisfaludy-Társaságnak a priori kitagadottjai, nem mintha Gyulai Pál nem láthatná meg őket, hanem mert a pseudo-fiatalok korhadt erdeje mindig közöttük állt”.

Ezek rejtélyes szavak. Szeretném, ha Osvát úr megmutatná azt az igazi zászlót, hogy őszintén meghódoljak előtte. Melyik irodalmi kávéház sarkában áll szomorúan begöngyölve? Hozza elő, Osvát úr, és bontsa ki! Én szívesen megyek vele mint hűséges közkatona, ha bebizonyítja nekem, hogy ez csakugyan az igazi zászló, és nem holmi szecessziós rongy. És jöjjenek elő az igazi fiatalok, akik olyan kevesen vannak! Mit produkáltak eddig? Vagy csak ezután szándékoznak produkálni valami nagyot, ami egyelőre csak a fantáziájukban él? Mindegy! Elő velük! Az igazi fiatalságot (és az igazi tehetséget) nálamnál senki sem becsüli jobban. Ha meggyőződöm arról, hogy jobbak, nemesebbek, munkabíróbbak, tartalmasabbak, hazájukra nagyobb díszet hozók, mint a „végkimerülés tehetetlenségével született pseudo-fiatalok”, akkor én zászlójuk alá esküszöm.

Ám „pergettessék könnyeiket” a végkimerült öregek és pseudo-fiatalok „gondolathálózatuk őrsemein át múltjuk tisztásaira”. Vigye őket az ördög! Én önökkel megyek. Önöket jelölöm majd a Kisfaludy-Társaságban. És amikor azt teszem: „hangomból még a bátortalanság rezgő látszata” is hiányozni fog!

Ábrányi Emil

K: ismeretlen.

M: ÁBRÁNYI Emil: *Válasz. Osvát Ernő úr levelére.* = Budapesti Napló, 1899. október 22., 8.

Ábrányi Emil (1850–1920) költő, újságíró, műfordító; Lord George Gordon Byron (1788–1824) *Don Juan* című verses regényét 1873-ban kezdte el fordítani, munkájának második, átdolgozott kiadását 1899-ben jelentette meg az Athenaeum.

Ábrányi levelében Osvát 1899. október 19-i, homályos megfogalmazásait kéri számon (lásd 3.) – Ábrányi valószínűleg nem tudta, de Osvát a Gyulai ellen „hadba szállók” közül többek írói erényeit is dicsérte, olykor magasztalta (lásd alább).

Osvát Kálmán szerint bátyja „önéretes választ írt az Ábrányi-levelre (többek közt: »Aki újabb irodalmunkat figyeli, annak a nevémet ismernie kell...«), de veszekedést nem akar, nincs is joga Gyulait még jobban megterhelni. Aki bizonyára rájuk is szólana: »Hagyjátok, cigányok!« Ezt a levelet a Budapesti Napló nem közölte (Áb-

rányi a lap főmunkatársa volt). Az afférnak ez a jelentéktelen kiágazása különben az-
zal nyert befejezést, hogy pár nappal később Ábrányi Emil látogatást tett Osvátnál,
magával hozva részére *Don Juan*-fordítását.” (Lásd OSVÁT Kálmán 1945, 104.)

---

¹ Endrődi Sándor (1850–1920) költő, újságíró; *Kuruc nóták* című kötete az Athenaeumnál, 1897-ben jelent meg. (Vö. O. E.: Endrődi Sándor Összegyűjtött munkái. = A Hét, 1899. január 22., 61–62.)

² Rákosi Viktor (Sipulusz, 1860–1923) író, hírlapíró, humorista. (Vö. O. E.: Rákosi Viktor: *Korhadtt fakesztek*. = A Hét, 1899. június 11., 399–400.)

³ Bartók Lajos (1851–1902) költő, író, szerkesztő; *Kárpáti emlékek* című verseskötetét a Franklin adta ki 1885-ben.

⁴ Bársony István (1855–1928) író, újságíró; vadásztörténeteivel vált ismertté; *A szerelem könyve* című munkájáról Osvát A Hét 1899. január 8-i számában referált (30).

⁵ Szigeti József (1822–1902) színész, színpadi szerző. Első írói sikereit *A vén bakancsos és fia*, *a huszár* című népszínművel aratta 1855-ben, Sass István a *Csizmadia mint kísértet* című darabjának alakja. A szövegben említett Shakespeare-hősök: Menenius Agrippa (*Coriolanus*), Kent grófja (*Lear király*), Sir John Falstaff (*IV. Henrik*).

⁶ Ifj. Ábrányi Kornél (1849–1913) író, költő, újságíró; a levélíró bátyja.

⁷ Tolnai Lajos (1837–1902) író Arany János a nagykőrösi gimnáziumban tanította. Irodalomtörténeti vándormotívum, hogy Arany megdicsérte Tolnai balladáit, azonban ennek forrása nem ismeretes. Tolnai *A sötét világ* című önéletírásában úgy emlékezett, hogy a versírástól Arany kifejezetten eltanácsolta, de egyik-másik prózai munkájáról elismerően nyilatkozott (lásd TOLNAI 1994, 245, 262).

• 1900 •

5. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Bp. 1900 Jan 12
[Budapest, 1900. január 12.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Még egyszer bocsánat a menthetetlen késedelemért. Egész éjjel dolgoztam, – de mostanig sem tudtam elkészülni az ígért cikkekkel. Ha tehát lehet, még egy percz türelmet kérek. A kézirat holnap reggel 8-ig feltétlenül a Kegyed lakásán lesz. Abban a reményben, hogy nem késő, vagyok a Kegyed tisztelő szolgája

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan) – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: *Osvát Ernő | Király-utca 54. I. e. 3.*

Ambrus Zoltán (1861–1932) a Földhitelintézet tisztviselőjeként dolgozott 1882-től; hivatali főnöke, Arany László figyelt fel írásaira, és segítette pályakezdését. Az 1890-es években A Hét vezető munkatársa, a Magyar Hírlap és a Pesti Napló színikritikusa; fiatal tehetségek bátorítója. 1891–1892-ben a Magyar Hírlap adta közre *Midas király* című, önéletrajzi ihletésű művészregényét, amellyel országos hírnevet szerzett.

Blaskovich Sándor (1869–?) országgyűlési képviselő 1900 januárjában indította meg az Új Magyar Szemlét, és a szerkesztéssel Ambrus Zoltánt bízta meg. Blaskovichnak elsősorban pártpolitikai céljai voltak, de az Új Magyar Szemle jogi, közgazdasági, művelődéstörténeti írások mellett szépirodalmat is közölt, és az egyes számokat az Értesítő rovat zárta (Osvát cikkei általában itt kaptak helyet). Az Új Magyar Szemlének nem sikerült megvetnie lábát a magyar lappiacon, egy év után megszűnt – a későbbiekben Várnai Sándor, illetve Blaskovich és Ambrus is megpróbálkoztak az újjáélesztésével (lásd 60., 76., 77.).

Osvát cikkei az Új Magyar Szemle 1900. január 15-i számában O. E. szignóval jelentek meg: *Wenn wir Toten erwachen*. Ibsen drámai epilógja. [Henrik Ibsen *Ha mi, holtak, feltámadunk* című drámájáról.] 189–190; *Hevesi Lajos új könyve*. Wiener Tentanz. 190–191; *Magyarok Rómában*. Riedl Frigyes új könyve. 191.

6. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest 1900 Február 1.
[Budapest, 1900. február 1.]

Nagyon Tisztelt Szerkesztő Úr!

Ez a levél egy kellemetlenséget közöl Kegyeddal, – ez az oka, hogy oly nehezen határozom magamat a megírására. Már a legközelebbi napokban át kellene adnom az ígért Tolstói-tanulmányt¹ – s én ép[pen] most, ily közel a megállapított terminushoz vagyok kénytelen erről lemondani. És sajnos – ez egyszer nem az én örök hanyagságom és kiszámíthatatlanságom ennek a bosszantó dolognak az oka; hiszen az anyag, amelyből dolgoznom kellene itt hever összehalmozva előttem; de egy családi calamitas² – melynek részletezése ugye fölösleges? – akadályoz meg annak a lelkiismeretes bevégzésében, amit annyi ambícióval kezdtem. Én ez essai[-]t megírom, mihelyt képes leszek újra ily, nyugodtabb lelkiállapotot feltételező munkára – és amit írok, azt természetesen senkinek sem írom oly szívesen, mint ép[pen] Kegyednek. Ha ugyan ezentúl reflektál majd reá és ha, a jóindulatát, mely nekem oly becses, nem vonja meg tőlem ezért az akaratlan megtevesztésért. Ez igazságtalanság volna. Az ígért apró cikkeket azonban febr. 5–10 között okvetetlenül elküldöm.³ Bocsánatát kérve is

kiváló, őszinte tisztelettel

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)
M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 205–206. – [Budapest, 1900. február 1.]

¹ Lev Nyikolajevics Tolsztoj (1828–1910) orosz íróról Osvát csak két év múlva, Török Gedeon néven publikált: *Tolstoj*. = Magyar Génusz, 1902. szeptember 28., 652–653.

² calamitas (*lat.*): kár, baj, veszteség

³ Osváttól az Új Magyar Szemle február 15-i számában *Maupassant hagyatéka* címmel mindössze egyetlen rövid írás olvasható (357) – lásd a következő levelet is.

7. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

[Budapest, 1900. február első felében]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Három napja ülök az íróasztalomnál, hogy beváltsam az ígéretemet és megírjam a kért apróságokat. De képtelen vagyok egy valamirevaló mondatot összehozni. Csak dadogás és nyögés és szenvedés – egy csomó foszlányokra tépett papíroson: ez az eredmény. Valójában szégyen az ilyesmit bevallani. De nem tudok és nem is akarok mentséget hazudni. Egyszerűen csak azt jelenti ez, hogy beteg vagyok, hogy az utóbbi hetek nagyon megviseltek – és hogy nem szabad { . . . . . } Tudom, hogy ennek az én állapotomnak a megértése nem segíti kegyedet túl azon a kellemetlenségen, hogy míg az én írásaimra várt – elkésett a másokéitól. Az én sajnálkozásom őszintesége itt mit sem ér. Elhagyom tehát és vagyok

tisztelője

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)

M: AZL, 105. – [1900. jan. eleje]

Osvát az Ambrus Zoltánnak írt 1900. február 1-jei levél „apró cikkekre” vonatkozó ígéretét vonja vissza; az „elhagyom” kifejezés nem a laptól való távozásra utal, hanem „sajnálkozásának” mellőzésére.

8. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest 1900 Február 25.
[Budapest, 1900. február 25.]

Nagyon Tisztelt Szerkesztő Úr!

Nagyon lekötelező, szíves sorait köszönöm. De most már – ha nem hagszik érte – igazán nem ígérek. Csak ép[pen] – annyit, hogy szorgalmasan dolgozom a Tolstoi-essai[-]n és majd azon is igyekszem, hogy a szorgalmam ne lássék fontoskodásnak. Áprilisra – most úgy hiszem – készen leszek vele.¹

De kisebb-nagyobb apróságokat most is küldök, Marczius 5-ig.² Maclair könyvéről (*L'Ennemie des rêves*) egy nagyobb tollfuttatást rendeztem. De ez is jöhet majd az *Értesítőben*.³ Ha különösen óhajtáná, hogy egyik-másik könyvről cikket írjak, – rendelkezék velem,
tisztelő szolgálja

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)
M: AZL, 110–111. – Budapest, 1900. febr. 25.

---

¹ Lásd 6.

² Az *Új Magyar Szemle* 1900. március 15-i számában két Osvát-cikk található: kritikája Herczeg Ferenc *Idegenek között* című regényéről (517–522) és glosszája *Márczius 15.* címmel (525–526).

³ Camille Maclair (1872–1945) francia író regényéről Osváttól csak három évvel később jelent meg írás: T. G.: *Camille Maclair: L'Ennemie des rêves.* = *Magyar Génius*, 1903. január 25., 13–16. – A fennmaradt kézirat alapján (OSZK Kt. Fond 253/688.) valószínűsíthető, hogy Osvát az *Új Magyar Szemlének* szánt ismertetést dolgozta át (vö. KOSZTOLÁNCZY 2009, 159–161).

9. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest 1900 Szeptember 26.
[Budapest, 1900. szeptember 26.]

Nagyon Tisztelt Szerkesztő Úr!

Az apró cikkeket holnap délelőtt, még idejekorán elküldöm. A „Morgen, Morgen, nur nicht heute” most az egyszer nem ép[pl]en a lustaságomat jelenti, hanem inkább azt, hogy minden mulandó ugyan, csak a bajok, a gondok, a kellemetlenségek örökkévalók. Ez a nem annyira fenséges, sőt inkább kicsinyes örökkévalóság foglalta le magának a Kegyed
nagyon tisztelő hívét

Osvát Ernőt

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)
M: AZL, 116. – Budapest, 1900. Szept. 26.

Osvát Ernő 1900. június 15. után már nem publikált az Ambrus által szerkesztett Új Magyar Szemlében.

---

¹ Morgen, morgen, nur nicht heute! Sagen alle faulen Leute. (ném.): Holnap, holnap, csak ne ma, mondják mind a lusta emberek (szállóige Christian Felix Weiße nyomán).

10. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest 1900 Deczember 27.
[Budapest, 1900. december 27.]

Nagyon Tisztelt Szerkesztő Úr!

Szépen kérem: ha lehetséges, ne haragudják én rám. Mindenekelőtt erre kérem – és nagyon röstellem, hogy „együttal” mindjárt másra is kérem. És mégis – tehát muszáj! Legyen olyan kegyes és írja vissza, hogy ma délután (talán ebédután?) melyik kávéházban, vagy egyáltalán hol várhatnám vagy kereshetném – egy rám nézve nagyon is fontos, negyedórás beszélgetésre. A lakásán nem szeretném háborgatni – az Otthon,¹ a sok falával és sok fülével, nem igen alkalmas helyiség...

Őszintén tiszteli

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)

---

¹ Írók és Hírlapírók Otthon Köre

• 1901 •

11. ISTVÁNFFY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 1901 IV/18.
[Budapest, 1901. április 18.]

Andrássy ú. 127/á (Aréna ú. sarok.)

Mélyen Tisztelt Uram!

Művészeti viszonyaink jelenlegi helyzete kénytelenít arra, hogy külön tárlatot rendezek s bizalommal fordulok Önhöz, szellemi életünk egyik fontos tényezőjéhez, hogy tárlatomat, mint műkritikus[,] a rendezés alatt – szombaton – a megnyitás előtt megtekinteni szíveskedjék s nagybecsű bírálataira méltatni kegyeskedjék.

Tisztelettel:

Istvánffy Gyula

[Címzés:]

Nagyságos

Osváth Ernő műkritikus,

hírlapíró úrnak a „Magyar Hírlap” szerkesztőségében.

Pallas irod. nyomda r. t.

Helyben.

Honvéd utca.

K: OSZK Kt. Fond 253/780.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1901. ápr. _.

Istvánffy Gyula (1857–1943) festő; művészeti tanulmányait Budapesten és Münchenben végezte, kisméretű, souvenir-jellegű képeket festett. 1901 áprilisában több száz alkotását állította ki Budapesten, majd Debrecenben telepedett le. Műveit a debreceni Déri Múzeum őrzi.

Osvát 1901. április–májusban színházi és képzőművészeti beszámolókkal jelentkezett a Magyar Hírlapban; Istvánffyról a lapban egy másik munkatárs írt (j.: *Istvánffy-kiállítás.* = Magyar Hírlap, 1901. április 22., 4).

12. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest 1901 Május 12.
[Budapest, 1901. május 12.]

Szívemből, minden jó érzéssel üdvözlöm Önt

Osvát Ernő.

[F. Ambrus Gizella ceruzaírástól megjegyzése a levélpapír rektóján:] Ambrus–Keszler párbaj után gratulál

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)
M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 209–210. – [Budapest, 1901. május 12.]

Egy hírlapi polémia lezárásaként 1901. május 11-én délután vívott pisztolypárbajt Ambrus Zoltán és Keszler József. A kihívó Ambrus volt, és segédei – Herczeg Ferenc és Bródy Sándor – kétszeri golyóváltásban állapotok meg Keszler segédeivel, Szóts Pál és Werner Gyula országgyűlési képviselőkkel. Az első golyóváltásnál előbb Ambrus lőtt és nem talált, Keszler golyója viszont Ambrus lábai között, térd alatt süvített el, felszaggatva a nadrágszárat. Eztán a felek, „egyébként régi barátok”, Keszler bocsánatkérésére kibékültek. (Lásd [Név nélkül:] *Pisztolypárbaj*. = Magyar Hírlap, 1901. május 12., 6.)

13. MOLNÁR FERENC – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1901. május 20.]

Kedves barátom,

nagyon szépen köszönöm a könyvemről írt sorokat, ez úton, addig is, amíg valahol összetalálkozunk, s kérlek, add át köszönetemet Fenyő szerkesztő úrnak¹ is.

Ölel igaz híved

Molnár Ferenc

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Magyar Hírlap
Honvéd utca

K: PIM V. 955/11. (Reichard Pirooska-hagyaték)
Dat.: fjb: Bp., 1901. máj. 20. – épb: Bp., 1901. máj. 20.

Molnár (Neumann) Ferenc (1878–1952) író, újságíró; *Az éhes város* című regényéről (Bp., Révai, 1901) Osvát a Magyar Hírlap 1901. május 19-i számában írt ajánló kritikát (19).

---

¹ Fenyő Sándor (1864–1930) újságíróról van szó, a Magyar Hírlap felelős szerkesztőjéről.

14. OSVÁT ERNŐ – HORVÁT HENRIKNEK

[Budapest, 1901 végéig]

Tisztelt Uram!

Nagyon jól emlékszem a vasúti beszélgetésünkre – és nagyon kíváncsi vagyok az akkor megígért Kiss József-fordításokra.¹ Önt és azokat örömmel várom és látom idehaza nálam – Hétfőn d.u. – egyébként bármikor is.

Üdvözlí

Osvát Ernő

K: PIM V. 5089/3/6. (N. n. sz. 1987/63., vétel magánszemélytől) – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Osvát Ernő | Király-utca 54. I. 3.*

Dat.: Osvát és családja legkésőbb 1902 elején a VII. kerület Kertész utca 41. szám alá költözött.

Horvát (Lemberger) Henrik (1877–1947) költő, tanár, műfordító. Felsőfokú tanulmányait a budapesti mellett – önéletrajza szerint – a strasbourgi, a lipcsei és a berni egyetemen végezte (lásd OSZK Kt. An. 2343.). Tanári pályáját Lippán kezdte,

majd 1908 és 1912 között a nagyvárad felső kereskedelmi iskolában oktatott. 1912 nyaratól Budapest székesfőváros könyvtári tisztviselőjévé nevezték ki, 1914-től franciatanár a Mester utcai felső kereskedelmi iskolában.

Magyar írókat fordított főként németre, *Neue ungarische Lyrik in Nachdichtungen* című gyűjteménye 1918-ban Münchenben, Georg Müllernél jelent meg.

---

¹ Kiss József (1843–1921), A Hét szerkesztője költőként is ismert volt.

A MAGYAR GÉNIUSZRÓL

Osvát Ernő és barátai először 1901 nyarán próbálkoznak folyóirat-indítással, ám az Új Figyelővel csak az előfizetési felhívásig jutnak el. Ennél a lapnál még Kovács Jenőé a főszerep, hiszen szerkesztőként és kiadóként őt tüntetik fel, címként pedig édesapjának, Kovács Bernátnak az ügyvédi irodáját adják meg. Mindazonáltal a szerkesztőbizottságban helyet kap Osvát Ernő és Fenyő Miksa is.¹

Az Új Figyelő számára nem sikerül elegendő előfizetőt összegyűjteni, ez a momentum is ösztönözheti Osvátot, hogy a következő évben egy már kialakult vevőkörrel rendelkező hetilapot szemel ki magának. 9000 koronáért vásárolja meg a Magyar Géniusz című képes újságot, amelynek 1902. június 1-jétől tulajdonosa és felelős szerkesztője lesz, Kovács Jenő főmunkatársi közreműködésével.² Az impresszum társszerkesztőként említi Michailovits Istvánt is. Fenyő Miksa szerint a nyugalmazott katonatiszt korábban kulcsszerepet játszott a Géniusz finanszírozásában: ő írta azokat a katonai irányultságú, propagandaízű közleményeket, amelyekért cserébe a honvédelmi minisztérium hirdetésekkel támogatta a lapot.³

Osvát megörökli a havi szubvenciót, szeme előtt azonban francia és német folyóiratok példája lebeg, és a Magyar Géniuszt *több vonatkozásban* figyelemre méltó művészeti szemlévé formálja át. Menezti a korábbi szerzőket, mostantól az írások túlnyomó részét hétről hétre ugyanaz a néhány ember jegyzi: Cholnoky Viktor, Elek Artúr, Fenyő Miksa, Kovács Jenő, Krúdy Gyula, Nagy Endre, Szilágyi Géza és Szini Gyula. A lapszámokat nyitó „első cikkekben” elhagyják a Géniuszt korábban jellemző hazafias szólamokat, ünnepi és évfordulós közhelygyűjteményeket, élettel telítik az addig sablonos publicisztikát. Elbeszélésekkel, hangulatnovellákkal, bírá-

¹ Lásd KOSZTOLÁNCZY 2009, 127–129.

² Gunszt Miklós és Osvát Ernő – Budapest székesfőváros polgármesterének. [Budapest, 1902. május 25.] (lásd 17.), illetve Osvát Ernő – Budapest székesfőváros polgármesterének. [Budapest, 1902. június 10.] (lásd 22.)

³ Feljegyzések, 60.

latokkal jelentkeznek, a lap hasábjain jól megférnek egymással a pozitivistatényfeltáró és az impresszionista szemléletű írások – ebben az új Géniuszban a műfaji szabályokhoz való ragaszkodás egyébként sem tűnik fontosnak. Korábbi publikációihoz mérten Osvát is jóval frivolabb modorban szólal meg *Orosz Iván* című félbemaradt regényében.

Mindazonáltal az előbbi névsor nem homogén társaságot takar. Az említettek között megtaláljuk Osvát bizalmas barátait: Elek Artúrt, Fenyőt és Kovács Jenőt, valószínűleg Elek invitálja a laphoz Szilágyi Gézát, akit gyerekora óta ismer, és akivel a Magyar Nemzetnél is együtt dolgozik. A szolid, kávéházi íróktól távolabb áll a Cholnoky Viktor, Krúdy Gyula, Nagy Endre és Szini Gyula alkotta csoportozat – ők mindannyian a Pesti Napló munkatársai. Spiritusz rektoruk Cholnoky Viktor, a Pesti Napló inspekcióna, aki lapzárta után Nagy Endre társaságában látogatja a józsefvárosi bodegákat.⁴ Hosszúak ezek az éjszakák, mert Krúdy meg egy Király utcai, reggelig nyitva tartó vendéglőben szokott Cholnokyyal találkozni.⁵ Elek Artúr úgy tudta, hogy Szini Gyulát is Cholnoky vitte be az éjszakába: „Tőle tanulta meg Szini az éjszaka élvezését, a hajnalba behúzódnó beszélgetések folyamán az éjszakai éberség tehetségét. Mellette kóstolt bele az éjszaka italaiba, és ismerte meg a márnak árnyalatait. Különös látvány volt egymás mellett bandukolni látni az éjszakában a hórihorgas és szikár Cholnokyt és a félakkora termetű Szini Gyulát. Nagyon ragaszkodtak egymáshoz, és nagyon megbecsülték egymást (pedig Cholnoky fölöttébb szigorú megítélője volt az embereknek és tehetségeknek).”⁶

Az 1902. szeptember 27-i nagyváradai bemutató után néhány héttel a Magyar Géniuszban megjelenik Ady Endrétől *A műhelyben* című szerkesztőségi életkép.⁷ Osvát számára Ady neve korábban sem volt ismeretlen, hiszen ő volt A Hét irodalmi rovatvezetője, midőn a lap 1899 őszén a költő *Félhomályban* című versének részletét közölte, és első kötetét biztató szavakkal üdvözölte.⁸ Osvát közvetlenül a szerzőtől, vagy váradai ismerősök segítségével kérhette el *A műhelyben* kéziratát, amelyet Ady levélben küldött Budapestre „egy pár külön levonatot” kérve.⁹ És bár az egyfelvonásosban bús elégedetlenkedések és szomorú szónoklatok mellett elhangzik néhány versrészlet is,

⁴ NAGY Endre: *Levél Cholnoky Viktornak.* = Nyugat, 1911. október 16., 678–679.

⁵ KRÚDY Gyula: *Cholnoky Viktorról.* = Nyugat, 1911. december 16., 1071–1075.

⁶ ELEK Artúr: *Szini Gyula.* = Nyugat, 1932. június 1., 615–617, i. h. 615–616.

⁷ ADY Endre: *A műhelyben.* Rövid színekép. = Magyar Géniusz, 1902. október 26., 710–714.

⁸ ADY Endre: *Félhomályban;* illetve [Név nélkül:] *Ady Endre: Versek.* = A Hét, 1899. szeptember 17., 623, 632.

⁹ Ady Endre – Osvát Ernőnek. [Nagyvárad, 1902. október 9.] (Lásd 29.)

a Budapesten akkor még ismeretlen Adyval szemben a Géniuszt költőzenije a hasonlóképpen ismeretlen, alig húszéves Gellért Oszkár lesz. Gellért és Osvát csak a lap átvétele előtti hetekben ismerkedtek meg; Gellért többször elmondta, hogy súlyos betegségből lábadozott, midőn Osvát – *Veronika* című költeményének hatására – felkereste őt a kórházban, hogy versírásra és életben maradásra biztassa.¹⁰ A későbbi vélekedés fényében, miszerint Osvát mindvégig túlértékelte Gellért versírói jelentőségét,¹¹ beszédes, hogy az Ady-dramolettet most, miként későbbi Nyugat-publikációit számos esetben, Gellért-versekkel ellensúlyozza.¹²

A megújult Géniuszt másik reprezentatív lírikusa Kaffka Margit, akinek néhány versét már az előző szerkesztő, Basch Árpád is közölte, többségük azonban nem tetszett neki, így azokat asztalfiókjába zárta. A lap átvétele után Osvát kinyitja a fiókot, és kiadja a félretett verseket.¹³ Kaffka művészi öntudatának megerősödése a Gellérttel, Fenyővel és Osváttal kialakuló együttműködésnek köszönhető. A kapcsolat azonban nem tisztán szakmai természetű, hiszen a költőnő és a szerkesztők között (nagyjából a fenti sorrendben) mélyebb szimpátiák is kibontakoznak.¹⁴ A Kaffka Margitot övező kitüntetett figyelmet mi sem jelzi jobban, mint első verseskötetének megjelentetése. A Géniuszt könyvkiadását anyagi érdekektől független, személyes rokonszenv működteti: 1902 decemberében, hálából az odaadó munkálkodásért, Osvát rendezi sajtó alá Gellért első kötetét,¹⁵ s a következő évben Gellért: Kaffkát.¹⁶

*

A Magyar Géniuszt még 1892-ben bocsátotta útjára Hevesi József és Karczag Vilmos, lapjuk évekig szolid, családi újságként működött. Úgynevezett *fehér irodalmat* közöltek, amelyet minden generáció olvashatott. A szerkesztést Basch Árpád 1898-ban vette át, és amikor 1902 májusában kilépett a laptól, munkakörét Michailovits István örökölte meg. Michailovits azonban csak átmenetileg vállalta a feladatot, hiszen 1902 nyarán a Magyar Géniuszt

¹⁰ GELLÉRT 1954, 14–15, GELLÉRT 1958a, 23–24.

¹¹ BASCH 1958, 238–239. – Gellért kvalitásaival kapcsolatban kortársi véleményeket rögzít Füst Milán *Teljes Naplója* is (lásd FÜST 1999, 1/560, 2/42, 180–181, 328, 419–420, 456, 498).

¹² GELLÉRT Oszkár: *Kórágyon*, illetve *Dal a hivatásról*. = Magyar Géniuszt, 1902. október 26., 714–715.

¹³ FENYŐ Miksa: *Emlékezés*. = Nyugat, 1923. június 1–16., 729–733, i. h. 731; *Feljegyzések*, 61.

¹⁴ Lásd a költőnő levelezését (KMVL, 93–103, 107–122).

¹⁵ GELLÉRT Oszkár: *Az első stációnál*. Bp., Magyar Géniuszt, 1903.

¹⁶ KAFFKA Margit: *Versék*. Bp., Lampel, [1903].

– csőd közeli helyzetben – befektetőkre várt. Erre utalnak a gyakori tulajdonosváltások a századforduló éveiben, s feltehető, hogy Ignotus sem pusztán Osvát heroizmusát kívánta kiemelni, midőn a Nyugat-hagyományról szóló nagy áttekintésében úgy fogalmazott, hogy Osvát a barátaival „egy halódó hetilapot” váltott magához.¹⁷

A hetenkénti megjelenés mellett Osvátnak nyilván nincs ideje arra, hogy a pénzügyi stabilitás megteremtésével foglalkozzon, a késő őszi eredmény-számlák már bizonyosan számottevő veszteséget mutatnak. A régi előfizetők elmaradnak, újak nem jelentkeznek, mígnem bekövetkezik a fizetésképtelenség, amelyet Fenyő a következő anekdotikus fordulattal jelenített meg: „egy nap ugyanis a honvédelmi minisztérium államtitkára, aki a hirdetések kiutalásával foglalkozott, nagy unalmában elolvasta a Géniusz egyéb közleményeit is, és megütközéssel konstataálta, hogy szépirodalmi részében semmi nyoma a diadalmas katonai szellemnek, s dobta a lapot.”¹⁸ S míg Michailovits István *rendületlenül* gyártja cikkeit a múlt nyert és veszített csatáiról, a finanszírozás ügyében Gellért Oszkár keres megoldást, és elintézi, hogy a Magyar Géniuszt megvásárolja egy üzletember-ismerőse: Posgay Géza, az Önszegély Takaré- és Hitelszövetkezet igazgatósági tagja.¹⁹

Az 1902. december 2-án megkötött szerződés alapvetően Posgaynak kedvez, aki a tulajdonjog fejében Osvátot havi 100 koronás fizetéssel és 100 korona pausáléval szerkesztőként alkalmazza. Ez a korabeli viszonyok között meglepően szerény javadalmazás, ám nem szabad felednünk, hogy egy reno-méját veszített lapról van szó. A szerződés időtartama két év, de ha újból deficit jelentkezne, Posgay a lapot visszavásárlásra felkínálhatja elébb Osvátnak (feltéve, hogy megtéríti az időközben felhalmozott veszteséget), vagy eladhatja harmadik félnek, esetleg véglegesen be is szüntetheti. Ugyanakkor a szerződő felek elsődleges érdeke az együttműködés, hiszen kudarc esetén korábbi befektetéseiket mindketten elveszítik.

Úgy tűnik azonban, hogy Osvát még hetekkel a szerződés megkötése után sem képes elfogadni az új helyzetet, azt, hogy alkalmazottként eleget kell tennie a tulajdonos kívánságainak. Közismert konoksága mintha elbizakodottsággal párosulna. A Géniusz újévi címlapján például egy halálfej látható – ezzel bizonyosan nem lehetett az eladási számot növelni. Az Osvátnak küldött Szini-karikatúra, amelyen a kézbesítő az ominózus példányt egy meg-

¹⁷ IGNOTUS 1930, 7.

¹⁸ *Feljegyzések*, 60.

¹⁹ GELLÉRT 1954, 19.

rökönyödött előfizetőnek – vagy személyesen Posgay Gézának – felmutatja, jelzi, hogy az arculatváltás botrányosan rosszul sikerült.²⁰

Pár nappal később Osvát figyelmeztető levelet lap Posgaytól. Osvát válasza retorikai remekmű, azonban az általa követett taktika téves. Osvát egy ironikus fordulattal („a kiadóhivatal bajai fölött való sajnálkozásában magam is résztveszek”) valójában a szerkesztőség különállását hangsúlyozza, és Posgayval szemben egyenrangú tárgyalófélként kíván fellépni. Mi több, Osvát panasza, miszerint a szerződés őt illető példányát Posgaytól még nem kapta meg, zsarolásnak is felfogható.²¹ Osvát magabiztossága talán abból az elképzelésből fakad, hogy őt a szerkesztői pozícióból két évig nem lehet elmozdítani. A levél eltévesztett hangnemét Gellért Oszkár is észleli, és végül elszabotálja a postázást.²²

Időközben azonban Posgay végleg türelmét veszti, és 1903. február 4-én felszólítja Osvátot, hogy vásárolja vissza az általa veszteségesnek nyilvánított lapot, s mert Osvát erre nem hajlandó, Posgay felmond neki. Osvát ekkor be akarja perelni Posgayt. Fenyő Miksa segítségével készül el a kereset, amelyben Osvát a vele szemben elkövetett „méltánytalanságokat” részletezi (és amelyből a szerződés előbbi terminusait is megismerhetjük).²³ Osvát szerint két hónap elteltével Posgay még nem döntheti el, hogy az újraindított vállalkozás sikeres-e, így a bíróságtól várja, hogy ítéljék meg számára a kétévi alkalmaztatásból még hátralévő, 21 hónapra járó, összesen 4200 koronányi fizetést. Az ügy azonban nem juthat el a tárgyalóteremig, hiszen fény derülne arra, hogy Osvát korábban félrevezette a polgármesteri hivatalt, és december elején Gellért Oszkárt nevezte meg a Géniusz új tulajdonosaként.²⁴ (Ennek megfelelően alakították át a lap impresszumát: Michailovits nevét levették, Osvát és Kovács mellett Gellért lett a harmadik szerkesztő.)

1903. március 8-tól Gellért Oszkár lesz az egyedüli szerkesztő. Terjedelmes emlékirataiban erre vonatkozóan egyetlen homályos megjegyzést találunk: „[Osvát] Elkedvetlenedett, otthagya a Magyar Géniuszt, azt mondta, folytassam én, ha jónak látom.”²⁵ De Fenyő sem emlékezik az 1923-as Osvát-jubileumon, hanem anekdotázik: „a lapnak vagy egy esztendő, másfél után

²⁰ Szini Gyula – Osvát Ernőnek. [Budapest, 1903. január elején] (Lásd 35.)

²¹ Osvát Ernő – Posgay Gézának. [Budapest, 1903. január 8.] (Lásd 36.)

²² GELLÉRT 1954, 19.

²³ Osvát Ernő – a Budapesti Királyi Törvényszékhez. [Budapest, 1903. február 4. után] (Lásd 40.)

²⁴ Gellért Oszkár és Osvát Ernő – Budapest székesfőváros polgármesterének. [Budapest, 1902. december 4.] (Lásd 31.)

²⁵ GELLÉRT 1954, 20.

meg kellett szűnnie: az írók megnősültek, feleségül vették a lap fiatal lány-előfizetőit, akik ezentúl természetesen tiszteletpéldányra tartottak igényt, s így a lap, előfizetők nélkül maradván, beszünt”.²⁶ Igaz, a vígszínházi ünnepen mégsem helyénvaló a kudarc okait ecsetelni, miközben az egykori „tettes-társak” közül többen is ott ülnek a nézőtéren. Másfelől a Géniusz szerkesztői 1903-ban csakugyan nősülésre készülnek. Házasságba lép Fenyő és Kovács Jenő; Osvát az év tavaszán veszi feleségül Steiner Cornéliát, a Bihar megyei gazdálkodó, Steiner Sámuel leányát. Osvát végre önálló lakásba költözik, és a házassági szándék bejelentésével egy időben megkéri Elek Artúrt, hogy bizonyos külföldi lapokat figyeljen meg, és tegyen félre neki, mert ő nem fog kávéházba járni. (Az életmódváltás – természetesen – csak terv marad.)²⁷

A Gellért-féle Géniuszban Osvát, Fenyő, Elek és Kovács nem publikálnak. A regényfordítások meghosszabbodnak, az ismeretterjesztő jellegű töltelékek sűrűsödnek, s a lap, mai szemmel nézve, egyik hétről a másikra vonzerejét veszti. A nagy kísérlet véget ért. Gellért az év végéig tartja fenn a Magyar Géniuszt, és 1904 elején, amikor a bevételek már a nyomdászamlát sem fedezik, a megmaradt előfizetők listáját felajánlja Kiss Józsefnek. A Hét kiadója éppen ágyban fekszik, *Nagy fekete erdő...* című versét írja; az ihlet ajándékai mellett Gellért feltűntén is kellemesen meglepődik, s közli látogatójával, hogy írásait szívesen hozná A Hétben.²⁸ Valószínű, hogy Kiss József – szokása szerint – felolvasásra is sort kerít.

Gellértet azonban ekkor már a politikai újságírás gondolata foglalkoztatja, és a korábbi munkatársak is elsősorban a pénzkeresetre koncentrálnak. 1903 végén indul Az Újság című napilap, amelynél a Géniusz íróinak egy része fontos feladatokat kap: Szilágyi Géza belpolitikai rovatvezető, Szini állandó tárcaíró lesz. Elek Artúr belső munkatárssá lép elő, Kovács Jenő pedig Berlinből küldi írásait. Fenyő a Budapesti Szemlében folytatja kritikusi munkásságát, a Cholnoky–Szini páros A Hétben tűnik fel. Osvátról semmi hír.

Kosztolánczy Tibor

²⁶ FENYŐ Miksa: *Emlékezés.* = Nyugat, 1923. június 1–16., 729–733, i. h. 731.

²⁷ Lásd KOSZTOLÁNCZY 2009, 164–165.

²⁸ GELLÉRT 1954, 21–22, GELLÉRT 1958a, 82–83.

• 1902 •

15. OSVÁT ERNŐ – ELEK ARTÚRNAK

[Budapest, 1902. május közepe]

Francesca és Paolo
Heijermans
Poe

[Címzés:]
Nagyságos
Elek Artúr Úrnak
Bp

K: OSZK Kt. Fond 253/438. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: OSVÁT ERNŐ | KERTÉSZ-UTCZA 41, II. – Borítékfejléc: MAGYAR GÉNIUSZ – Nem postai küldemény.

Elek (Fischer) Artúr (1876–1944) hírlapíró, művészeti író. 1896-ban iratkozott be a budapesti egyetem bölcsészkarára, és itt ismerkedett meg Osvát Ernővel. A megélhetés gondoljai miatt az egyetemet nem fejezte be, hírlapíró pályára lépett. Rövidebb ideig a Nemzetnél, a Magyar Újságnál, illetve a Magyar Nemzetnél dolgozott, 1903-tól negyven éven át Az Újság (utóbb Újság) belső munkatársa. A novellairással korán felhagyott, bár élete folyamán újra meg újra megpróbálta előhívni a szépirot magából. Irodalomkritikai munkásságát sem folytatta, lassan teljesen a művészettörténet és a műkritika felé fordult.

Elek Artúr volt Osvát legfontosabb bizalmasa (Elek naptárai szerint évtizedeken keresztül hetente többször is találkoztak), ugyanakkor a Nyugat szerkesztőségi vitáiban nem vett részt, de a lényeges kérdésekben – hallgatólagosan – mindig Osvátot támogatta. Elek állította össze az *Újabb magyar költők (1890–1910)* című antológiát (Bp., Nyugat, 1911).

Osvát Ernő 1902. május közepén emlékeztethette munkatársait a Magyar Géniusznak tett ígéreteikre, hiszen Cholnoky Viktor a Kipling-cikkkel és -fordítással május 23-án már késésében volt (lásd 16., 18.). Elek Artúr *Francesca és Paolo* című esszéje június 1-jén jelent meg (370); a bevezető, amelyet Herman Heijermans

(1864–1924) holland író A „Remény” című drámájából vett részlethez készített, június 8-án volt olvasható (A „Remény”. 390), *Poe szerelmei* címmel pedig Edgar Allan Poe (1809–1849) amerikai író *Morella* című novelláját ajánlotta június 15-én (405–406).

16. CHOLNOKY VIKTOR – OSVÁT ERNŐNEK

– máj. 23.

[Budapest, 1902. május 23.]

Kedves Barátom,

holnap déltájban magam kiviszem a cikket a lakásodra. Most dolgozom rajta, csak holnapra tudom elkészíteni.

Sokszor üdvözl

igaz barátod

Cholnoky Viktor

K: OSZK Kt. Fond 253/730. – Ceruzairás.

Cholnoky Viktor (1868–1912) író, újságíró, fordító, Cholnoky Jenő földrajztudós és Cholnoky László író bátyja. Szülővárosában, Veszprémben volt lapszerkesztő, majd 1901-ben Budapestre költözött, ahol a *Pesti Naplónál* helyezkedett el korrektorként, később újságíróként. A *Magyar Géniusz* megszűnte után A Hét munkatársa lett, a *Figyelőben* és a *Nyugatban* ritkábban szerepelt.

A *Magyar Géniusz* 1902. június 1-jei számában Rudyard Kipling *A féreg* című novellája olvasható Cholnoky Viktor fordításában (374–376), és ő jegyzi a bevezetőt is (*Rudyard Kipling*. 373–374) – lásd 15., 18.

17. GUNSZT MIKLÓS ÉS OSVÁT ERNŐ – BUDAPEST
SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERÉNEK

Budapesten, 1902. évi május 25^{én}
[Budapest, 1902. május 25.]

Nagyságos Polgármester Úr!

Van szerencsénk tisztelettel bejelenteni, hogy a „Magyar Géniusz” tulajdonjogát a mai napon Osvát Ernő úr magához váltotta s a mai napon tőlem át is vette<m>. –

Kegyeskedjék ezen bejelentésünket sajtó hatósági szempontból tudomásul venni.

Kiváló tisztelettel

Gunszt Miklós
volt tulajdonos

Osvát Ernő
jelenlegi tulajdonos

K: BFL. IV. 1407/b. – Levélpapírfejléc: MAGYAR GÉNIUSZ – Gunszt Miklós kézírásával, Osvát Ernő autográf aláírásával.

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 210. – [Budapest, 1902. május 25.]

Gunszt Miklós (1855–?) lapkiadó, háztulajdonos; a Magyar Géniuszt 1901. szeptember 15-én vásárolta meg.

18. CHOLNOKY VIKTOR – OSVÁT ERNŐNEK

– máj. 27.
[Budapest, 1902. május 27.]

Kedves Barátom,

most fejezem be és a fordítással együtt holnap délelőtt hozzád juttatom.
Üdvözl
igaz barátod

Cholnoky Viktor

K: OSZK Kt. Fond 253/730. – Ceruzairás.

Cholnoky Viktor Kipling-esszéjéről és -fordításáról lásd 15., 16.

Az írásképp hasonlósága miatt itt közöljük Cholnoky Viktor egy másik, feltehetően szintén a Magyar Géniusz időszakához köthető levelét:

19. CHOLNOKY VIKTOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1902. június eleje – 1903. február vége]

Kedves Barátom,

most írom a dolgot, egy fél óra múlva kész lesz, akkor magam viszem a New-Yorkba. Délre ott leszek.

Üdv sok szeretettel

Cholnoky Viktor

K: OSZK Kt. Fond 253/730. – Ceruzairás.

20. OSVÁT ERNŐ – ELEK ARTÚRNAK

[Budapest, 1902. május végétől]

Kedves Elek,

a kényes – ó mily kényes – themához most csak egy szót, jövő héten többet,

Üdv

Osvát

[Címzés:]
Nagyságos
Elek Artur Úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/438. – Borítékfejléc: MAGYAR GÉNIUSZ | Budapest, V., Váci-körút 80. – Nem postai küldemény.

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 213. – [Budapest, 1902 második felében]

A Magyar Géniuszt szerkesztősege és kiadóhivatala Basch Árpád idején működött a Váci körút (ma Bajcsy-Zsilinszky út) 80. szám alatt, Osváték a VII. ker. Aréna út 42. (ma Dózsa György út) címet tüntették fel, de a szerkesztők az egymás közötti levelezésben a régebbi borítékokat is felhasználták. – Osvát 1902 nyarán több gloszszát is publikált saját lapjában, ugyanakkor a levél Eleknek címzett kérésként is értelmezhető.

21. VIDOR MARCELL – A MAGYAR GÉNIUSZ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Ungvár június 1
[Ungvár, 1902. június 1.]

Tekintetes Szerkesztőség!

Herczeg János jó barátom volt és kora halála engem éppoly mélyen döbentett meg, mint azokat, kik az ő szomorú életét ismerték, tehetségét megbecsülték.

Kérem igen t. Szerkesztőséget közöljék az ő emlékezetének szánt poemátam.

Hazafias üdvözlettel

Vidor Marczy

K: OSZK Kt. Fond 253/896.

Vidor Marcell (Weinberger Mór, 1876–1945) költő, újságíró; 1897-től az Ungvári Kereskedelmi és Iparbank Rt. titkára, 1913-tól az ungvári Határszéli Újság szerkesztője, az első világháború alatt haditudósító.

Herczeg János költő huszonnégy éves korában, 1902. május 24-én, hosszú betegség után hunyt el. Nekrológiát Osvát – Mord Ervin néven – írta meg a Magyar Géniuszt 1902. június 1-jei számában (371), és Herczeg *Tavaszkodás* című versét is közölte (371–372). A nekrológból kitűnik, hogy Herczeg és Osvát közeli ismerősök voltak. Elképzelhető, hogy Vidor már a lapszám kézhezvétele után szerkesztette egybe *Herczeg János halálára* című poemáját (lásd a levél 2. és 3. fólióján) – művét a Magyar Géniuszt nem adta közre.

22. OSVÁT ERNŐ – BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERÉNEK

Budapesten 1902 Június 10^{én.}
[Budapest, 1902. június 10.]

Nagyságos Polgármester Úr!

Tisztelettel bejelentem, hogy a „Magyar Géniusz” hetilap szerkesztéséért, Mi[c]hailovits István úr helyett, ezentúl én leszek felelős.

Ezen bejelentésemet, tisztelettel kérném, sajtóhatósági szempontból tudomásul venni.

Kiváló tisztelettel

A „Magyar Géniusz”
kiadótulajdonosa, és
felelős szerkesztője.

K: BFL. IV. 1407/b. – Levélpapírfejléc: MAGYAR GÉNIUSZ – Ismeretlen kézírás, Osvát aláírása hiányzik, azonban az ügy aktája egyértelművé teszi, hogy a kérelem az ő nevében érkezett.

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 211. – [Budapest, 1902. június 10.]

Michailovits István (1866–1908) hadapródiskolát végzett, majd 1890-ben hadnaggyá léptették elő. 1894-ben kilépett a hadseregből, s ezután hosszabb ideig Szerbiában, Bulgáriában, majd Törökországban tartózkodott. Budapestre visszatérve újságíróként helyezkedett el, a Magyar Hírlap belső munkatársaként, Ignotus kollégájaként dolgozott.

23. KAFFKA MARGIT – OSVÁT ERNŐNEK

Nagy Károly 1902. júl. 29. –
[Nagykároly, 1902. július 29.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

A napokban megkaptam a Géniusz két havi számait. Nem tudom, jól sejtem-e, hogy a t. szerkesztőségtől származott ez a figyelem. Ha igen, köszö-

nöm nagyon, – – és ezt a kis mesét – az ecsedi láp virága, – küldöm szíves közlésre.¹

Tisztelettel

Kaffka Margit

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő főszerkesztő úrnak

Budapest.

A „Magyar Génius” szerkesztősége. Csaky u 2. b.

V. kerület

K: OSZK Kt. Fond 253/788. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: *Kaffka Margit* – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Nagykároly, 1902. júl. 29. – épb: Bp., 1902. júl. 30.

M: KMVL, 90. – [Nagykároly, 1902. júl. 29.]

A nagykárolyi születésű Kaffka Margit (1880–1918) tanítónői oklevelet szerzett 1898-ban, majd 1902 májusában a budapesti Erzsébet Nőiskolában polgári iskolai tanári képesítést nyert. Irodalmi indulásáról lásd a könyv *A Magyar Géniusról* című tanulmányát (37).

---

¹ Kaffka Margit *Tó-mese* című költeménye a *Magyar Génius* 1902. augusztus 10-i számában olvasható (527–528).

24. OSVÁT ERNŐ – FENYŐ MIKSÁNAK

[Budapest, 1902. augusztus eleje]

Kedves Fenyő,

Kérem, hozza magával a *Castle Lenau*-ját és a *Lenau Műveit*¹ – a *Royalba* este 9–10 között. Én nem jövök délután a Clubba. – Vizontlátásra este

Osvát

K: PIM V. 3181/29/3. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: OSVÁT ERNŐ | KERTÉSZ-UTCZA 41, II. – Ceruzáírás.

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 211–212. – [Budapest, 1902. augusztus eleje előtt]

Fenyő (Fleischmann) Miksa (1877–1972) kritikus, író, jogász-közgazdász; Osvát Ernő bizalmasa, korai lapkísérleteinek munkatársa, a Nyugat egyik alapító szerkesztője. A budapesti evangélikus főgimnáziumban érettségizett, majd a budapesti egyetemen szerzett jogi diplomát 1901-ben. 1904-ben másodtitkárként alkalmazták a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségénél, ahol a hivatali ranglétrán előrehaladva 1917-ben ügyvezető igazgatónak nevezték ki. Nyugat-szerkesztői pozícióját ekkor Babits Mihálynak adta át, azonban a folyóirat irányításában továbbra is fontos szerepet játszott. 1948-ban emigrált Magyarországról; Rómában, Párizsban, 1953-tól New Yorkban, 1969-től Bécsben élt.

Eduard Castle (1875–1959) osztrák irodalomtörténész *Nikolaus Lenau* (Zur Jahrhundertfeier seiner Geburt) című munkája 1902-ben, Lenau születésének centenáriuma jelenti meg (Leipzig, Max Hesse); Castle a költő összes műveit is sajtó alá rendezte (Nikolaus LENAUS *Sämtliche Werke*. Leipzig, Max Hesse, 1900). A Lenau iránti érdeklődés, a Club kávéház említése és a névjegykártyára nyomtatott cím jelzi, hogy az üzenet a Magyar Génusz szerkesztésének időszakában íródott: a lap 1902. augusztus 10-i számában Szini Gyula megemlékezése olvasható (*Lenau*. Születésének századik évfordulójára. 523–524).

---

¹ *korábban*: Verseit

25. OSVÁT ERNŐ – ELEK ARTÚRNAK

[Budapest, 1902. augusztus 17. előtt]

Kedves Barátom!

Itt küldök egy kis d'Esparbès novellát, de mennyivel jobb szeretném, ha Ön maga választana valami más: Diderot, vagy Dumas père-ből!! Ha írna harminczsor előszót!

<Kedves Barátom, ...>

Kedves Barátom, tegye meg most az egyszer; nekem annyi a bajom, lehetetlen írnom – <és> –

Öleli

Osvát

[Címzés:]
Nagyságos
Elek Artúr Úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/438. – Ceruzairás – Nem postai küldemény.
M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 212. – [Budapest, 1902. augusztus 17. előtt]

A Magyar Géniuszt rendszeresen közölte külföldi szerzők műveit, bár a hozzájuk tartozó bevezetők általában nehezen készültek el. Az 1902. augusztus 17-i számban jelent meg Georges d'Esparbès (1863–1944) francia író *Az első szerelem* című novellája (552–554) – bevezető nélkül. Denis Diderot (1713–1784) francia író, filozófus, esztéta *Mit szólnak hozzá?* című novellája Szilágyi Géza *Diderot* című rövid esszéjével 1902. szeptember 14-én volt olvasható (620–622); id. Alexandre Dumas (1802–1870) francia író a Magyar Géniusztban *Osvát* szerkesztői időszakában nem szerepelt.

Fenyő Miksa és Szini Gyula alábbi levelei is e tárgyban íródtak:

26. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1902. május vége – 1903. február vége]

Kedves Osvát!

A kért előszó nincs nálam s teljes lehetetlen, hogy most hirtelenében megírjam. Ha lehetséges délig megírom; üdvösebb volna, ha erre Mord úr nem várna és ígéretét beváltaná.¹

Szíves kézzzorítással

Fenyő

K: OSZK Kt. Fond 253/751. – Levélpapírfejléc: D^R. CHORIN FERENC | ügyvédi irodája | BUDAPEST, V., SAS-UTCZA 14. [jobb oldalon kitöltendő dátum-rész:] *Budapest, ...*

Fenyő Miksa joggyakorlóként és kezdő ügyvédként id. Chorin Ferenc irodájában dolgozott.

---

¹ Mord úrról lásd 21.

27. SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1902. május vége – 1903. február vége]

Uram, uram!

Az előszót már nem volt időm megírni. Excusez moi.¹
Üdvözlí

Szini

K: OSZK Kt. Fond 253/874.

Szini Gyula (1876–1932) jogi tanulmányok után székesfevárosi hivatalnokként helyezkedett el, majd az irodai kötöttségeket feladva 1901-ben újságíró lett a Pesti Naplónál. Külső munkatársként több napilap és folyóirat számára is dolgozott, fordítóként főként angol és francia műveket ültetett át magyarra.

---

¹ (fr.): Bocsánat.

28. KAFFKA MARGIT – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1902. szeptember elején]

A címem e hónapban: Budapest, Bethlen u. 3., II. em. 18. – Uray Dezsőné lakásán.
Üdvözlí

Kaffka Margit

K: OSZK Kt. An. 2825/3. (Sz. n. 1929/12., Osvát Ernő ajándéka) – A Teréz című vers 2. fóliójának verzóján.

Kaffka Margit 1902. augusztus végétől több héten át tanári állásának ügyét intézte a kultuszminisztériumban, ezalatt nagynénjénél, Uray Dezsőné Kölcsey Annánál lakott. Kaffkát 1902 őszétől – némi késéssel – a miskolci polgári leányiskolába nevezték ki (lásd ROLLA 1980, 123–124). A küldött vers a Magyar Génius 1902. szeptember 7-i számában olvasható (595).

29. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagyvárad, 1902. október 9.]

Mélyen Tisztelt Uram,

„Műhelyben” című kis színeképmet szívesen bocsátom át Önöknek közlésre. Lehetne e egy pár külön levonatot kapnom.

Tisztelő igaz híve:

Ady Endre

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

Budapest

(„Magyar Géniusz” szerkesztősége.)

K: PIM A. 208/47. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Nagyvárad, 1902. okt. 9. – épb: Bp., 1902. okt. 10.

M: AEL1, 34. – [Nagyvárad, 1902. okt. 9.]

Ady Endre (1877–1919) nagyváradai újságíróként működött 1900 és 1903 között. 1902. szeptember 27-én a Szigligeti Színház mutatta be – Biró Lajos és Dénes Sándor egyfelvonásosai mellett – *A műhelyben* című Ady-színeképet. A darabokat a premier után mindössze egyszer játszották, félházzal. (Lásd HEGEDŰS 1956, 57.) – *A műhelyben* kézírata a PIM gyűjteményében található (A. 203., Fenyő Miksa-hagyaték).

30. KAFFKA MARGIT – A MAGYAR GÉNIUSZ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Miskolc, 1902. november 2. előtt]

T. Szerkesztőség!

Egyébiránt, – ha úgy látják jónak, – az igazi nevemen sem bánom.

Szívesen üdvözlí

Kaffka Margit

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
f. szerkesztő úrnak
Budapest
„Magyar Genius”
V. Csaky u. 2/b. sz

K: OSZK Kt. Fond 253/788. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Kaffka Margit*

Dat.: fpb: Miskolc, 1902. nov. 1. – épb: Bp., 1902. nov. 2.

M: KMWL, 90. – [Miskolc, 1902. nov.]

A boríték címzése és a levél megszólítása ugyan különbözik, de Kaffka Margittól nem volt idegen az ilyen pontatlanság; ezt a típusú névjegykártyát 1902-ben használta (lásd 23.).

A levélhez két verskézirat is köthető: az eredetileg Pausa néven jegyzett *Vágyak* című vers 1902. november 9-én jelent meg a Magyar Géniusban (742), míg a levélével megegyező névjegykártyára írt *A játékszer* november 16-án (758). Kézirataik: OSZK Kt. An. 2825/8., ill. 2825/1. (Sz. n. 1929/12., Osvát Ernő ajándéka).

31. GELLÉRT OSZKÁR ÉS OSVÁT ERNŐ – BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERÉNEK

Budapesten 1902 dec. 4.
[Budapest, 1902. december 4.]

Nagyságos
Halmos János Kir. tan.
Polgármester úrnak.

Alulírottak tisztelettel bejelentjük, hogy a „Magyar Génius” című szépirod. hetilap *kiadósága* (szerkesztik: Gellért Oszkár, Osvát Ernő és Kovács Jenő) alulírott *Osvát Ernő* kezéből alulírott *Gellért Oszkár* kezébe szállt át. –

Tisztelettel

Osvát Ernő
volt kiadó

Gellért Oszkár sk.
új kiadó

K: BFL. IV. 1407/b. – Fejléc: MAGYAR GÉNIUSZ – Gellért Oszkár kézírásával, Osvát autográf aláírásával.

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 213–214. – [Budapest, 1902. december 4.]

Gellért (Goldmann) Oszkár (1882–1967) jogi tanulmányok után hírlapírói pályára lépett, 1904 és 1919 között a Pesti Hírlap belső munkatársa, 1914 és 1918 között a katonai rovat szerkesztője. 1919 januárjától a Berinkey-kormány sajtófőnöke, a diktatúra idején a sajtóirányítás befolyásos funkcionáriusa. 1919 szeptemberében letartóztatták, egy hónap múlva szabadon engedték.

Gellért Oszkárt az 1905-ös Figyelő idején a politika kötötte le, és a Nyugattól is eltávolodott a tízes évek elején. 1920-tól a Nyugat – címlapon fel nem tüntetett – társszerkesztője, Osvát jobbkeze, 1922. július 1-től 1929. november 1-ig neve a szerkesztők között is szerepelt. A Móricz-korszak után, 1933. február 16-tól 1939 szeptemberéig – Babits Mihály mellett – ismét a Nyugat szerkesztője lett. 1954 és 1962 között megjelentetett visszaemlékezéseiben, amelyek filológiaiailag is kevésbé megbízhatóak, a Nyugat-hagyomány marxizáló átértelmezésére törekedett.

32. KOVÁCS JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1902. december 7. előtt]

Kedves Ernő,

½ 2 van éjfél után. Zavaros fővel úgy hiszem, hogy ez a pár sor nagyon rossz. De talán mégis jobb, mint valami szemelvény. Ha kiadod, írd valami álnevet alá; ha tudsz jobb címet is, antúl jobb. Ha nagyon hosszú: a Gellért-„cikk”-et lehet összevonni.

Jó éjszakát!

Jenő

K: OSZK Kt. Fond 253/1068. – Az Új Figyelő 1901-es előfizetési felhívásának verzóján – Ceruzaírás.

Kovács (Kohn) Jenő (1877–1944) Fenyő Miksa gimnáziumi barátja; jogászhallgatóként ő ismertette össze Osvátot és Fenyőt (lásd *Feljegyzések*, 91). Pályáját színikritikusként kezdte, 1903-ban Berlinbe költözött. A Figyelő számára még küldött írásokat, később felhagyott a magyar nyelvű publikálással. 1908-ban – immár Eugen Robertként – átvette a berlini Hebbel-Theater vezetését, és a következő évtizedekben színházi vállalkozóként működött. 1933-tól Angliában élt.

Kovács Jenő levele *Ködképek* (Líra egy kritikus naplójából) című esszéjéhez mellékelten maradt fenn. Osvát nem változtatott a címen, és álnevet sem adott – az írás így jelent meg a Magyar Géniusz 1902. december 7-i számában (809–811). Kovács cikke előtt Gellért Oszkár *Haldoklás a kórházban* című verse olvasható (808–809), Kovács megjegyzése sejteti, hogy álságos volt a lelkesedés, amelyet Osvát – a nagyközönség előtt – Gellért írásművészete iránt tanúsított.

Itt közöljük Kovács Jenő egy másik, szintén a Magyar Géniusz időszakára datálható üzenetét:

33. KOVÁCS JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1902. május vége – 1903. február vége]

Kedves Ernő,

Vigyen el az ördög. Holnap d.u. 6 órakor a Vígszínház Kávéházban leszek. A cikkemet tisztességesen corrigáld. Újból: vigyen el az ördög!

Jenő

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
H.

K: OSZK Kt. Fond 253/801/a. – Nem postai küldemény.

34. VÉRTESY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Nagy Szében 902 XII/14.
[Nagyszében, 1902. december 14.]

Kedves szerkesztő úr!

A Karácsonyi számra küldök egy verset szíves üdvözet s boldog ünnepek kívánása mellett.

Kész híve

Dr Vértesy Gyula.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak, a „Magyar
Géniusz” szerkesztője.

Budapest

VII. Aréna ú. 42.

K: OSZK Kt. Fond 253/895.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1902. dec. 14.

Vértesy Gyula (1867–1925) író, újságíró, jogász; 1899-ben szakított a zornalisztikával, és onnantól kezdve tanfelügyelőként működött.

Vértesy már az Osvát-korszak előtt publikált a Magyar Géniuszban; 1902 őszén néhány verset Osvát is hozott tőle, de a levélhez mellékelt *Mi lesz?* címűt nem közölte.

• 1903 •

35. SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1903. január elején]

Kedves Osvát,

a tárcát csak holnap reggelre tudom szállítani. Szolgát a lakásomra kérem. Végül (újra egy váratlan befejezés) fogadja a következő rajzot:

Szini

K: OSZK Kt. Fond 253/874.

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 156. – [Budapest, 1903. január elején]

A levél keletkezési körülményeiről lásd a könyv *A Magyar Géniuszról* című tanulmányát (38–39).

36. OSVÁT ERNŐ – POSGAY GÉZÁNAK

Budapest 1903 Január 8.
[Budapest, 1903. január 8.]

Tek.
Posgay Géza Úrnak
Budapest

Folyó hó 7-i becsésére válaszolok:¹

A kiadóhivatal bajai fölött való sajnálkozásában magam is résztveszek s magam is gondolkozom rajta, mi módon lehetne jóra fordítani az ügyeket. Ha Ön azt gondolja, hogy: a redactio tegye meg a magáét! – ebben, – így általánosságban – természetesen igazsága van. A részletekre vonatkozó propo-

ORF. SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

FOND 253/874

Kedves Osvád,

a lárcát már holnap reggelre tudom szállítani.
Szolgát a lakásomra kérem. Végül (újra egy
váratlan befejezés) fogadja a következő rajtot:

Szini Gyula levele Osvát Ernőnek

sitiójáról, melyet előterjesztésének nagy mértékben eltévesztett, rendelkező hangja ellenére sem tekinthetnek másnak, mint felkérésnek, szívesen tárgyalok, azonban az a nézetem, hogy ily dolgokban a beszélgetés preferálandó. Bár ez a mai az első levele, amelyhez szerencsém van, mégis – máris az a meggyőződésem: hogy úgy jobban megértjük egymást. Mihelyt a redactio gondja időt enged, fel fogom Önt keresni. Mellékesen: ha nem is mondom az Ön szavaival, hogy „az nem járja”, hogy t. i. a szerződésemet még ma – hat héttel a megkötése után – sem kaptam Öntől meg, – de igen kérem, szíveskedjék megküldeni.

Teljes tisztelettel

Osvát Ernő

K: PIM V. 3195/252. (Gellért Oszkár-hagyaték)
M: GELLÉRT 1954, 19. – Budapest, 1903. január 8.

A levél keletkezési körülményeiről lásd a könyv *A Magyar Géniusről* című tanulmányát (38–39).

---

¹ Posgay Géza levele nem ismeretes.

37. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1903. január 25. előtt]

<Z .> Zu Kritika eldurvulása

A kritika a kritikáért! Ez az új jelszó tehát. Az igazi <jelszó>... S értékesebb igazságra¹ aligha mutathatna² |:rá:| e cikk, ha nem is maradt volna töredék. <. . .>

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: *Gellért Oszkár* – Ceruzaírás, autográf aláírás nélkül.

A *Magyar Génius* 1903. január 25-i számában található Kovács Jenő *A kritika eldurvulása* című írása (10–13). A kézirat szövegéhez (OSZK Kt. Fond 253/1067.) Gellért Oszkár még egy bekezdést fűzött – ez olvasható a fenti kártyán. A megjelent

cikk a következőképpen zárul: „A kritika a kritikáért! Ez az új jelszó tehát. Az igazi... S értékesebb igazság elé alig vezethetné olvasóját e cikk, ha folytathatná is.” (13.) Vagyis Gellért kiegészítését valaki átírta – talán Osvát, aki szintén látta a kéziratot.

---

¹ javított szó

² korábban: bizonyíthatna

38. CHOLNOKY VIKTOR – OSVÁT ERNŐNEK

I. 28.

[Budapest, 1903. január 28.]

Kedves Barátom,

itt küldöm a cikket. Tekintettel a kalendárium magas /. ./ fokára, arra a szívességre kérnélek, hogy a honorárium még hátralévő részét légy kegyes elküldeni.

Üdvözöl

lekötelezett híved

Cholnoky Viktor

K: OSZK Kt. Fond 253/730. – Ceruzaírás.

39. CHOLNOKY VIKTOR – OSVÁT ERNŐNEK

– jan. 29.
[Budapest, 1903. január 29.]

Kedves Barátom,

a pénzt ma várva vártam, mert igazán és frázis nélkül véres szükségem van rá. Vacsorám sincs, olyan biztosan számítottam, hogy elküldöd. Kérlek, légy szíves, e levél vivőjének átadni.

Üdvözl
igaz híved

Cholnoky Viktor

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
Szerkesztő Úrnak
Helyben
Dohány-utca 76.¹

K: OSZK Kt. Fond 253/730. – Ceruzaírás – Nem postai küldemény.

A levelek írásképe megegyezik azon üzenetekével, amelyeket Cholnoky 1902 májusában küldött Osvátnak (lásd 16., 18.). – Cholnoky *The Sorrows of the Satanas* című (Marie Corelli angol író nő *The Sorrows of Satan* című regényét megidéző) tárcája az anyagi nehézségekkel küzdő Magyar Génius 1903. február 1-jei számában jelent meg (1–3).

---

¹ A címen az Írók és Hírlapírók Otthon Köre működött.

40. OSVÁT ERNŐ – A BUDAPESTI KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉKHEZ

[Budapest, 1903. február 4. után]

Tekintetes törvényszék:

Pozsgay [!] Géza budapesti lakos szövetkezeti igazgató <velem> 1902 december 2^{án} megvette tőlem a „Magyar Géniusz” című heti lapot az A alatt másolatban közölt levelében foglalt feltételek mellett¹ | :s <engem>² a lap<hoz> felelős szerkesztőjének engem³ szerződötett két évi időtartamra havi 100 kor. fizetés mellett, rendelkezésemre bocsátván azonfelül még havi 100 koronát, mely összegről nem tartoztam elszámolni.: | :Ez: | idézett levél /./ pontja <úgy rendelkezik> | :feljogosította [a] vevőt: | , hogy a mennyiben a lap nem prosperál, ha t. i. a lapra befektetett tőkét és a költségeket a bevételek nem fedezik, a lapot bármikor beszüntesse és az előfizetőket bárki-nek átadja illetőleg eladja <mégis avval a kötelezettséggel, hogy> | : Ugyan-ezen: | pont nekem a könyvekből kitűnő veszteségek megtérítése mellett elővásárlási jogot biztosított.

Pozsgay Géza sem a szerződés szellemének, sem pedig leglényegesebb kikötéseinek meg nem felelt.

<A B [pont] alatti> | :1903 év: | febr. 4^{én} – tehát két hónappal a lap megvétele után, a mikor még lehetetlen volt meggyőződést szereznie a lap prosperálásáról, levelet intézett hozzám, melyben felszólított elővásárlási jogom gyakorlására<. Ez vila> lehetetlenné <tette> | :tevény ilymód: | a szerződés <leglényegesebb⁴> intenczióját <. . . . .>. Elővásárlási jogomat már ebből az okból sem gyakoroltam s Pozsgay Gézának kötelessége lett volna a szerződés értelmében „a lapot beszüntetni és az előfizetőket átadni illetőleg eladni”. <Mit tett Pozsgay úr?> Ő azonban, <hogy szerződési kötelezettségétől megszabaduljon, mely szerző> hogy a szerződés leglényegesebb pontját, mely szerződötetésemet havi 200 korona fizetés mellett két évre biztosította s a mely tulajdonkép[pen] a lap vételárát tette, kijátszsa, ezen a kötelezettségén egyszerűen túltette magát, a laptól engem elmozdított s a Magyar G.[éniuszt] sem be nem szüntette, sem az előfizetőket <meg> | :el: | nem adta, hanem | :a lapot: | magának megtartotta. Így szerzett meg magának 500 koronáért egy heti lapot, melyet én hat hónappal azelőtt 9.000 koronáért vettem.

<Pozsgay Géza szerződésellenes eljárása által engem>

A havi 200 korona fizetés tehát engem két évi időtartamra megillet. Minthogy fizetés fejében Pozsgay Géza csak 600 koronát adott nekem, 4.200 koronával <. . .> adósom maradt.

l:B [pont] alatt vallott ügyvédem által: l Tisztelettel kérem a tekintetes kir.[ályi] törvényszéket, hogy jelen keresetem perfelvételi tárgyalására határnapot kitűzni, arra Pozsgay Géza alperest <megidézni> h. szolga útján megidézni s őt lefolytatott periratváltás után arra kötelezni méltóztassék, hogy nekem 4.200 korona tőkét, ennek a kereset beadásától számítandó 5 %[-]os kamatait 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett fizessen meg.

Tisztelettel

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 253/685. – Fogalmazvány Fenyő Miksa kézírásával.

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 215–216. – [Budapest, 1903. február 4. után]

A fogalmazvány keletkezési körülményeiről lásd a kötet *A Magyar Géniusztól* című tanulmányát (38–39). – Osvát és Pozsgay Géza konfliktusáról lásd a 36. számú levelet is.

---

¹ Az említett levél másolata nem ismert.

² *beszúrt, majd törölt szó*

³ *a beszúrásba később beírt szó*

⁴ *beszúrt, majd törölt szó*

41. RÁSKAI FERENC – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1903. március 8. előtt]

Tekintetes
Szerkesztő Uram!

Kérem tépje össze az Önnél levő verseimet – helyettök küldöm a *Bucsu*-t.

Talán ez beválik.

Megjegyzem: *szűz vers teljesen!*

Igaz híve

Ráskai Ferencz

K: OSZK Kt. Fond 253/1135. – Levélpapírfejléc: „MAGYAR KÖZÉLET” I SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, V. KER., KÁLMÁN-UTCA 10. SZÁM.

Dat.: A Magyar Géniusz közreműködői legkésőbb március 8-án értesültek a lapnál bekövetkezett szerkesztőváltásról.

Ráskai (Krausz) Ferenc (1883–1942) jogi tanulmányok után pályáját a Magyar Közéletnél kezdte. 1903-ban már a Pesti Hírlapnál dolgozott, amelynek több mint három és fél évtizedig volt a munkatársa. *Titkaim* című emlékirataiban említi, hogy Osvát Ernővel és Kálmánnal még a Kertész utcai évek alatt ismerkedett meg, ám a „zárkózott” Ernő helyett inkább Kálmánnal tartott barátságot (lásd RÁSKAI 1940–1942, 3/28).

Ráskaitól több verset is hozott a Magyar Géniusz, de a *Bucusu* címűt (lásd a levél 2. fólióján) Osvát nem közölte.

42. OSVÁT ERNŐ ÉS OSVÁT ERNŐNÉ – ELEK ARTÚRNAK

Budapest 1903 Deczember 28.
[Budapest, 1903. december 28.]

Kedves Arthur,

tudja, hogy barátai vagyunk, akik mindig szeretettel gondolunk Önre és bánatában résztveszünk.

Kézszerítással

Osvát Ernő és Ernőné

[Címzés:]
Tekintetes
Elek Artur Úrnak
Budapest
VI. Podmaniczky u. 73. III. 23

K: OSZK Kt. Fond 253/438. – Osvát Ernő kézírása, autográf aláírásokkal.
Dat.: fpb: Bp., _ _ _ . (a boríték csonka)

Elek Artúr nagyobbik öccse halt meg 1903 decemberében.

Osvát Ernő felesége, Steiner Cornélia háztartásbeli a Bihar megyei Bodonon született 1880. február 28-án, és 1903-tól lakott Budapesten (lásd Bejelentőlap a nemzetgyűlési, a törvényhatósági és a községi választójogosultság megállapításához. Budapest, 1919. december 27. = OSZK Kt. Fond 253/438.).

A FIGYELŐRŐL

Amikor Osvát Ernő megvette a Magyar Géniusz, talán nem is gondolt arra, micsoda munka lesz a lapot hétről hétre igényes írásokkal megtöltenie. Következő kísérleténél, a Figyelőnél jó előre megpróbálja kiküszöbölni az efféle esetlegességeket: Elek Artúrral és Fenyő Miksával kávéházi megbeszélések, éjszakai séták során állítják össze a feldolgozandó témák jegyzékét. A lap finanszírozását szintúgy „biztos alapokra” helyezik: a belső munkatársak havi 20 koronával járulnak hozzá a költségekhez.¹

Az új folyóirat első számát teljes egészében a Magyar Géniusz „törzsgárdája” írja meg. Osvát, Elek, Fenyő, Kovács Jenő, Szini Gyula és Szilágyi Géza most is többféle műfajban publikálnak, és később ők egészülnek ki (többek között) Biró Lajossal, Hatvany Lajossal, Tóth Wandával és Kosztolányi Dezsővel. Időközben Ady is megtalálta a hangját, új versei közül a *Harc a Nagyúrral* és a *Gare de l’Est-en* a Figyelőben olvasható először.² Mindazonáltal a lapból hiányzik az egyenletesen magas színvonalú líra. Osvát intenciója világos: ha nem adódik minden hónapban kiváló vers, inkább fordításokat jelentet meg, de már nem vállal dilettáns dolgokat a saját égíse alatt. A Figyelő drámafordításai is jobbak, mint Kovács Jenő és Cholnoky Viktor „eredeti” próbálkozásai, mindemellett Osvát széprózát is csak mutatóba közöl. Találó Fráter Zoltán megállapítása: „A Figyelő [...] az új irodalom lapja kíván lenni, mikor egészében véve új irodalom nincs még. *Tanulmányok, kritikák, esszék láncolata a folyóirat.*”³

A Figyelőre vonatkozó régebbi szakirodalom a lap közéleti, konfliktuskereső jellegét domborította ki.⁴ Mi egészen másnak látjuk a Figyelő szemléleti irányultságát. Úgy véljük, hogy egyfajta szenvedélyes morális-művészetontológiai kísérletezés kerül a dolgok fókuszába. S ennek kapcsán nem is annyira az Osvát által közölt (s nem is mindig elsőrangú) filozófiai szemlékre gondo-

¹ Feljegyzések, 67, 68.

² ADY Endre: *Harc a Nagyúrral*, *A Gare de l’Est-en*. = Figyelő, 1905. május 15., 329–331, illetve július 15., 449–451.

³ FRÁTER 1987, 72.

⁴ Lásd KOSZTOLÁNCZY 2009, 172–173, 185–194.

lunk, inkább Biró Lajos, Elek, Fenyő, Hatvany, Jób Dániel és Kovács Jenő esszéire, amelyekben köznapi logikával, de ritka éleslátással vonják revízió alá a *gondolkodó ember* sorsát meghatározó dilemmákat.

Szembeötlő a teológiai konstrukciókban, az abszolút értékekben és az értelem bizonyosságában való kételkedés. Az emberben rejlő ellentétes ösztönkésztetések és motivációk felmutatása. A felismerés, hogy bár társadalmi konvencióink esetlegesek, valami miatt képtelenség szabadulni tőlük. A döbbenet, hogy a törvények és az ember alkotta intézmények – amelyeknek feladata a közjó érvényesítése volna – a hazugság és a manipuláció eszközeivé degradálódtak, és hogy a velük való, jobbító szándékú szembehelyezkedés végül a kivételes erkölcsi tartással rendelkező személyiséget is megroppantja. És hová tűnt az ítéletek formalizálhatóságába, a világ leképezhetőségébe vetett hit? Mi alapján döntünk az ellentétes vélemények között? Lehetséges, hogy a határozott álláspontok legmélyén is csak érzések rejlenek? Ezért oly bizonytalan a szövegjelentés? Igaz-e, hogy a művészet lényege szerint „a nagy világtitokba” ágyazódik,⁵ és hogy nincs is más rendelkezése, minthogy „gondolatviharokat keltsen és érzéshullámokat verjen fel”?⁶

Az előbbi „kétségek” természetesen nem a Figyelőben fogalmazódnak meg először. A Hét íróit kell megemlítenünk, Ignotus, Ambrus Zoltán és Bródy Sándor hatását, ugyanakkor nyilvánvaló, hogy míg Kiss József lapja az említett kérdéseket ritkábban, főként publicisztikában, kidolgozatlanul, gyakran csak utalások és sejtések, olykor paródia formájában találja, a Figyelő egyes számai megkomponált egészként hatnak. Egy tágabb írói kör szembesül az erkölcsi relativizmussal, az igazságokba és a fejlődésbe vetett hit megrendülésével. Nietzsche lesz a Figyelő leggyakrabban hivatkozott gondolkodója. E fiatal szerzők most élik meg a konvencióktól történő „nagy elszakadást”, amelynek a lelkekre gyakorolt földrengésszerű hatását Nietzsche a következőképpen érzékelteti: „Hirtelen rémület járja át és gyanú fogja el mindennel szemben, amit szeretett, villámcsapásszerű megvetést érez az iránt, amit »kötelességének« hívott, elemi erejű, lázadó vágy hajtja a vándorlásra, az idegenbe, az elidegenedésbe, a jeges kijózanodás felé. [...] Gonosz nevetéssel fedi föl a szemérem által elrejtett dolgokat: szeretné tudni, milyenek is ezek a dolgok, ha megfordítják őket. [...] Vajon nem lehet-e minden értéket átfordítani? A Jó talán Rossz? [...] Végső soron talán minden hamis? És ha becsaptak minket, vajon nem vagyunk-e éppen ezáltal magunk

⁵ SZINI Gyula: *A modern líra.* = Figyelő, 1905. március 15., 192–197, i. h. 196; ELEK Artúr: *A művészet paradoxona.* = Figyelő, 1905. április 15., 221–227, i. h. 225.

⁶ BIRÓ Lajos: *Elintézett ügyek.* = Figyelő, 1905. július 15., 433–436, i. h. 433.

is csalók? *Lehetünk-e* mások, mint csalók?”⁷ Nietzsche tulajdonképpen a beavatás – vagy inkább: a kiavatás – szembesítő erejét közvetíti: a lelkesítő vagy rémisztő felismerést, hogy abszolútnak hitt értékeink mögött is az ember áll, a legmagasztosabb koncepció is, amellyel szembekerülünk: *emberi – túlságosan emberi*.

*

A fentiekben *érzékeltetett* koncentrált figyelem azonban csak a Figyelő első öt számát jellemzi. Osvátot 1905 nyarán súlyos egzisztenciális gondok nyomasztják. Felesége családja folyamatosan gyötri, hogy „valami »látható« foglalkozásba” kezdjen,⁸ s míg a Figyelő íróit vakációs tervek lelkesítik, nyugatra utazik Osvát is, ám ő más céllal: a feleségével külföldön új életet akar kezdeni.

A Figyelő irányítását Elek Artúr és Fenyő Miksa veszik át – Osvát távozásának tényét diszkrécióval kezelik –, ám a folyóirat ügyei óhatatlanul késedelmet szenvednek, és fontosságukból is veszítenek. A jeles esszéisták összességükben felületesebb műveket közölnek, amelyeknek többsége mintha mindig az utolsó pillanatban érkezne meg a hírlapszerkesztőségekből. A korábbi koncentrált, legfeljebb 6-8 oldalas publikációk most kétszeresükre hívva elnehezülnek, tematikájukban esetlegessé válnak. Számos cikknek Elek, illetve Fenyő a szerzője: bírálják, szemléznek, fordítanak és kompilálnak – régi és új álneveken. Fenyő találja ki a Nietzsche-szakértő Piukovits Ivánt, de ő rejlik Kuthy Mihály és Pállya Márton mögött is. Cikkeket emel át a Magyar Génuszából, és a helyet – amely oly értékesnek tűnt még néhány hónappal korábban – terjedelmesebb szépirodalmi közleményekkel tölti ki. Mindeközben Elek Artúr a baráti köréből próbál új munkatársakat toborozni.⁹

Osvát azon a nyáron többször jár Drezdában és Berlinben, de a külföldi letelepedés hiú ábrándnak bizonyul. Amikor augusztus végén hazaérkezik, Elek Artúr a letörtség és a testi-lelki kimerültség jeleit észleli rajta: „megöszült, megsoványkodott s bár kissé enyhíteni igyekszik a látszatot, nem jól van” – írja a Münchenben tartózkodó Fenyőnek, és Elek már ekkor kétértelmű abban, hogy Osvát képes lesz-e a Figyelő háza táján való „rende-

⁷ Friedrich NIETZSCHE: *Vorrede 3.* = NIETZSCHE 1980, 15–17. (A szerző fordítása Romhányi Török Gábor munkájának felhasználásával, lásd Friedrich NIETZSCHE: *Emberi – túlságosan is emberi*. Szeged, Szukits, 2000, 10.)

⁸ FRÁTER 1987, 71.

⁹ Lásd KOSZTOLÁNCZY 2009, 180–183.

remtésre”, azaz gondjaiba veszi-e újra a lapot.¹⁰ Az augusztusi számot – még elutazása előtt – Fenyő állította össze, a szeptemberi Elek reszortja lesz, az októberi szám munkálataiba Szini Gyula is bekapcsolódik.¹¹ Osvát mintha jelen sem volna.

A november közepére keltezett majdnem százoldalas utolsó szám ugyanakkor bizonyítja, hogy „helyettesei” is elsajátították a szerkesztői munka mesterfogásait. Révész Béla októberben kezdett regénye szerencsésen *nem* folytatódik, Elek Artúr is érezhető megkönnyebbüléssel varrja el erősen iskolás regényének, *A kemény Zendovszkynak* szálait. Zárkózott természetéhez jobban illik mások sorsának elemzése, a művész-esszé: Poe-ról szólva áttételekkel, *szabadabban* beszélhet önnön metafizikai kételyeiről.¹² Fenyő befejezi a nagy szellemek gondolatainak kivonatolását; nyárvégi utazásaiban új inspirációkat nyert: közvetlen modorban írott, de kíméletlen kritikájával indul a lap.¹³ Egyre merészebbek, és végre nem csak a helyet foglalják a fordítások. Megérkezik Tóth Wanda. Új kezdet? Nem. Kovács Jenő – „búcsúképpen”, a „mindent elmondani még, ami a szívemen fekszik” gesztusával – lezárja az általa kezdet vitákat.¹⁴ Szini pedig egy döbbenetes tárcában bocsátja el barátait, akik vele együtt „dalolták kis bújósdi revükben a féllábú pacsirták dalát”, s akik számára most már csak az újságírás marad: „Kivertek bennünket a világból, és nekünk adták a disznóságok nagy területét. Túrjunk ott, ahol piszok, szenny, bűz van úgysis bőven. Anyák, akik neuraszténiásokat és újságírókat szülnek, értsék meg ezt.

Bojkott, falanszter nem szó erre. Plátó köztünk nem széklábakat faragna, hanem sorát tíz fillérral fizetnék, és igyekeznék mentől több sort írni, menél kevesebb őszinteséggel. [...] Hazugság és hazugság az egész vonalon.”¹⁵

Abba kell hagyni a lapot, mert a közönséget nem érdekli.

Kosztolánczy Tibor

¹⁰ Elek Artúr – Fenyő Miksának. [Budapest, 1905. szeptember 2.], M: *Feljegyzések*, 330–331. (Elek Artúr a keltezésben a hónapot eltévesztette, lásd a kéziratot: PIM V. 3181/7/6.)

¹¹ Szini Gyula – Elek Artúrnak. [Budapest, 1905. október 16.], K: MTA KIK Ms 5720/580.

¹² ELEK Artúr: *Poe Edgar*. = Figyelő, 1905. november 15., 703–714.

¹³ [FENYŐ Miksa] PÁLLYA Márton: *Magyar regényekről*. = Figyelő, 1905. november 15., 665–678.

¹⁴ [KOVÁCS Jenő] RÓBERT Jenő: *Polémiák*. = Figyelő, 1905. november 15., 726–731, i. h. 726.

¹⁵ SZINI Gyula: *Egy vadkan naplója*. = Figyelő, 1905. november 15., 684–688, i. h. 685, 687.

• 1904 •

43. KOVÁCS JENŐ – FENYŐ MIKSÁNAK

[Berlin-Charlottenburg, 1904. december 6. előtt]

Kedves Miskám,

kimerítő levelem legközelebb megíródik. <. . . . .> Milyen lesz az első szám? Írt-e már Osvát valamit? Fog-é vajjon írni?

Szervusz!

Jenő

K: OSZK Kt. Fond 253/1068/a. – Az Új Figyelő 1901-es előfizetési felhívásának rektóján – Ceruzairás, áthúzva.

Kovács Jenő a *Das literarische Echo* és a *Die Zukunft* nevű német folyóiratok 1904. novemberi számairól küldött rövid szemléket az induló Figyelő számára, üzenete a „*Das literarische Echo...*” kezdetű kézirat utolsó lapján található. Osvát mindkét ismertetésbe belejavított, ám végül nem közölte őket. A kézirat-előkészítés során a szerkesztő áthúzta Kovács levélszövegét.

Kovács 1904. december 6-án újra írt Fenyő Miksának, elnézést kért a szemlék rövidegért, és az első számra egy cikket mellékelve egyúttal a nyomdai levonatot is kérte: „ha délelőtt adod postára, csak két napot jelent” (K: PIM V. 3181/32., Fenyő Miksa-hagyaték). A Figyelő 1905. január 15-i számában Kovácstól *A kritika joga* című cikk Róbert Jenő névvel jelent meg (41–47).

Kovács valószínűleg az alábbi borítékban küldte vissza Fenyőnek a korrektúrát:

44. KOVÁCS JENŐ – FENYŐ MIKSÁNAK

[Berlin-Charlottenburg, 1904. december 10.]

[Címzés:]

Dr Fenyő Miksa úrnak
Budapest
VIII. Baross-utca 53.

K: OSZK Kt. Fond 253/1289. – Az (üres) boríték fejléce: UJ FIGYELŐ
Dat.: fpb: Berlin-Charlottenburg, 1904. dec. 10. – épb: Bp., 1904. dec. 11.

45. SZILÁGYI GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

– szombat.

[Budapest, 1904. december 17.]

Kedves Osvát,

Szomorú érveinek helyességét elismerve, egy jobb jövő reményében belenyugszom a változhatatlanba. Vasárnap délután három után az Otthonban leszek. Remélem, hogy erről nem, mint a múltkor, telefonon, hanem személyesen próbál meggyőződni.

Szíves üdvözléssel

Szilágyi Géza

[Címzés:]

Ngos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
VII. Sajó-utca 5./A.

K: OSZK Kt. Fond 253/873. – Levélpapírfejléc: DR. SZILÁGYI GÉZA | ügyvédi irodája | BUDAPEST, V., Nagykorona-utca 11. – Borítékfejléc: Dr. SZILÁGYI GÉZA, ÜGYVÉD | Budapest, V., Nagykorona-utca 11.

Dat.: fpb: a boríték sérült – épb: Bp., 1904. dec. 18.

Szilágyi (Silbermann) Géza (1875–1958) újságíró, költő, író; Osvát lapjaiban a Magyar Géniusztól kezdve publikált. Az 1905 januárjában induló Figyelő első számában Szilágyi Géza *Panizza Oszkár* című esszéjével szerepelt (26–34). Elképzelhető, hogy Osvát „érvei” Szilágyi valamely tervezett írására vonatkoztak.

• 1905 •

46. OSVÁT ERNŐ – FENYŐ MIKSÁNAK

[Budapest, 1905. január 13. előtt]

Kedves Fenyő,

most már igazán nyomassa ki az utolsó 1 ½ ívet. Legyen szíves tisztázza a címlapot és beszélje meg a nyomdával, hogy holnap az első ívet is kinyomják: az első cikket reggel 7-kor kapják.

Üdvözlettel

Osvát Ernő

K: PIM V. 3181/33. (Fenyő Miksa-hagyaték)

M: KOSZTOLÁNCZY 2009, 217. – [Budapest, 1905. január 13. előtt] – Hatvany Lajos levelének szövege: *Feljegyzések*, 70.

Osvát Ernő Fenyő Miksának szóló közlendőit Hatvany Lajos Fenyőnek írt levelének verőjára jegyezte, mégpedig a *Figyelő* első számának megjelenése előtti napokban. Az „első cikk” az ő *Motívumok* című beköszöntője (1905. január 15., 1–2), amelynek szövegét 1905. január 13-ra már kinyomtatták (lásd a következő levelet).

Osvát eredetileg *Irodalmi törekvések* címmel szándékozott írni, végül egy korábbi esszéjét adta nyomdába (lásd *Feljegyzések*, 68). A *Figyelő* címlapterve és a *Motívumok* kézírata fennmaradt a hagyatékban (OSZK Kt. Fond 253/687.), a címlapterv fényképmásolatát lásd a *Mellékletben*.

47. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp 1905 jan. 13.
[Budapest, 1905. január 13.]

Kedves Osvát!

Holnap – azaz szombaton – este 9 órakor találkozunk a Royalban.

Tárgy: II[.] szám.

A lap l: („Figyelő”) : l már teljesen kész. Az ön kevés sora nagyon szép.
Baráti tisztelettel

Fenyő Miksa.

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő úrnak

Bpsten

VII Sajtó-u. 5/A

K: OSZK Kt. Fond 253/751. – Ceruzairás postai levelezőlapon.

Dat.: fpb: Bp., 1905. jan. 13. – épb: nincs.

48. HEVESI SÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1905. január 16. előtt]

Kedves Szerkesztő Úr!

Egy fordítás lehet rossz vagy jó, kevésbé jó vagy nagyon jó, a nélkül, hogy elég jó volna, lévén¹ minden fordítás egy szükséges rossz. Én, a ki ma – és nem mindig passzióból – Goldonit,² holnap Dickenst,³ holnapután Buttit⁴ s azután Hauptmannt fordítom, könnyen elhiszem, hogy a Bernd Róza olyan fordítás, a melylyel nem lehet megbarátkozni. A kritikust meg éppen értem. Magam is kritizáltam már fordításokat s ha nem akartam idézni abból, a mit fogyatékosnak vagy helytelennek tartottam, lefordítottam újra a mutatványt, olyanformán, mint F. M. úr tette a Bernd Rózával. Csakhogy noblesse – ez esetben noblesse de la plume – oblige.⁵ Illik, hogy a ki újra for-

dít, jobban fordítson, németül is jobban tudjon, magyarul is jobban fogalmazzon, mint az, a kit félrelök az útból, mert különben az ügy kissé – hogy is mondjam csak, nos igen – furcsa színben tűnik fel. Én azt írtam, hogy „Az ártatlan gyermeknek sem rója föl (...an unschuldig'n Kindl ni anrechnen), F. M. úr ezzel sehogysem tudván megbarátkozni, odakorrigálja a mondatot, hogy „sem rója fel *sohasem*.” A „ni”-t, a mely egyszerűen nichtet jelent (F. M. úr úgy látszik, a dialektussal sem tudott megbarátkozni) egyszerűen megteszi *nie*-nek. Én azt írom „hiszen van zálogom” (Ich hab' ja a Unterpfand) F. M. úr úgy látszik nagy fordítói finesse-sel⁶ itt a terézvárosi dialektus jogát akarja érvényesíteni és azt írja: hiszen zálogom van *töled!* S miért mondjon Flammné anyaságot anya helyett, absztraktumot a konkrétum, fogalmat a valóság helyett? stb. stb.

Végtelenül sajnálom, hogy F. M. úr nem csinálta jobban a dolgát, mint én, mert hiszen ő volt az egyetlen, a ki obligát hírlapi jelzők helyett kritikát mondott a fordításomról (a mennyiben ő maga fordította le újra, a mire szüksége volt). Ha neki ez sikerül, ő valami okos dolgot csinált volna, én pedig tanulhattam volna valamit s a kritika hasznára lett volna mindkettőnknek. Így ő kompromittálta magát, én pedig csak ott vagyok, a hol a mádi izraelita s ez mindkettőnknek rossz. A mai napig egyre azért imádkoztam, bár kritizálnának már végre minálunk is, mától fogva igazán nem tudom, hogy miért kellene imádkoznom.

Tisztelő híve

Dr Hevesi Sándor

[Címzés:]

Nsgos

Osvát Ernő úrnak

a Figyelő szerkesztőjének

Budapest

Sajó-utca 5

[Osvát Ernő ceruzaírásos megjegyzése a boríték verzóján:] / . . . . . / |
mutatványszám

Levélpapír:

K: PIM V. 482. (N. n. sz. 1959/84., vétel Forgács Béla antikváriustól)

Boríték:

K: OSZK Kt. Fond 253/773/a.

Dat.: fpb: Bp., 190_. ___. (a boríték csonka) – épb: Bp., __. jan. 16.

Hevesi (Hoffmann) Sándor (1873–1939) bölcsészdoktori címet és német-francia szakos tanári oklevelet szerzett a budapesti egyetemen, 1901-től rendezett a Nemzeti Színházban, amelynek 1922 és 1932 között igazgatója is volt.

A Figyelő 1905. január 15-i első számában Fenyő Miksa kritikáját közölték a Nemzeti Színház *Bernd Róza*-előadásáról (F. M.: *Bernd Róza*. Színmű 5 felvonásban. Írta: Hauptmann Gerhart. 62–64), Hevesi a levélben a Fenyő által említett kifogásokat vetette össze a német eredetivel. – Gerhart Hauptmann (1862–1946) német drámaíró művei Osvátra is nagy hatást gyakoroltak.

---

¹ javított szó

² Carlo Goldoni (1707–1793) olasz vígjátékíró *A fogadósné (Mirandolina)* című darabját Hevesi fordításában vitték színre Kolozsvárott 1906. március 3-án.

³ Hevesi több művet is fordított Charles Dickens (1812–1870) angol prózaírótól.

⁴ Enrico Annibale Butti (1868–1912) *Lucifer* című színművét Hevesi fordításában és rendezésében mutatták be a Nemzeti Színházban 1906. szeptember 15-én.

⁵ a közismert francia kifejezés parafrázisának értelme: az írástudói felelősség szakértelmre kötelez

⁶ finesse (fr.): mesterkedés

49. BÉDY-SCHWIMMER RÓZSA – OSVÁT ERNŐNEK

1905, jan. 18

[Budapest, 1905. január 18.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Ha a mellékelt kéziratot közlésre nem fogadná el, szíveskedjék azt nekem visszaküldeni, mert nincs másolatom.

Igaz nagyrabecsüléssel

Schwimmer Rózsa

K: OSZK Kt. Fond 253/859. – Levélpapírfejléc: Budapest, VII., Aréna-út 7.

Bédy-Schwimmer Rózsa (1877–1948) újságíró, politikus, a magyar feminista mozgalom egyik elindítója a századfordulón. Az első világháborúban a honi pacifisták egyik vezetője, 1918-ban a Károlyi-kormány svájci nagykövetnek nevezte ki, rangjáról 1918. december 25-én lemondott. 1921-ben az Egyesült Államokba költözött, ahol szociológus lett.

Bédy-Schwimmer Rózsa *Két költő szerelme* című írását küldte be a Figyelőnek, cikke nem jelent meg, a kéziratot többször is megpróbálta visszaszerezni (lásd 53., 57., 61.).

50. BÁRÁNY GERŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Budapesten 905. jan. 23.-án
[Budapest, 1905. január 23.]

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Tisztelettel kérem, szíveskedjék csatolt dolgozatomat a „Figyelő”-nek lehetőleg *legközelebbi számában* közzétenni. A correcturát tessék esetleg alábbi címemre küldeni.

Valóban kellemesen lepott meg a „Figyelő” megjelenése s igen örvendének, ha jelen cikkem kedvező fogadásban [!] részesülne, a mely esetben örömmel kilátásba helyezhetném további közreműködésemet is.

Kérésemet megújítva, tisztelettel vagyok igaz híve:

Dr Bárány Gerő
kultuszminiszteri [!] segédfogalmazó

IV. Koronaherczeg-utcza, 18. szám,
II. emelet, 28. ajtó.

K: OSZK Kt. Fond 253/713.

Bárány Gerő (1878–1939) jogász, jogfilozófus; 1900-tól három és fél évtizedig a kultuszminisztérium tisztviselője. Osvát lapjaiban nem publikált, a Figyelőnek küldött kézírata sem ismeretes.

51. JÓB DÁNIEL – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1905. február 15. előtt]

Kedves Ernő,

itt voltam, nem érek rá, hogy megvárjalak. Elég rossz kis cikk, nevet ne írj alá.

Szervusz,

Dániel

K: PIM V. 956/12. (Reichard Pirooska-hagyaték) – Ceruzairás Jób Dániel *Farkas Imre* című kritikája 5. főlíójának rektóján.

Jób Dániel (Cziffer Dávid, 1880–1955) író, újságíró; a Vígszínház rendezője, majd igazgatója. Osvát korai lapjainak munkatársa, 1908-ban két novellája jelent meg a Nyugatban, de ezt követően csak a magyar drámaírás válságát taglaló 1928-as ankétban szólalt meg.

Jób Dániel a Figyelő 1905. február 15-i számában éles hangon bírálta Farkas Imre költészetét (136–138); a szignó helyett a kritika végére Osvát kiírta Jób Dániel nevét.

Lásd 55. is.

52. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1905. március 15. előtt]

[Címzés:]

Ng.

Osvát Ernő {...}

úrnak

Budapest

Sajó utca 5. földszint

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – Az üres boríték fejléce: FRISS UJSÁG [bal oldalon:] POLITIKAI NAPILAP. | ELŐFIZETÉSI ÁRA: | Helyben: házhoz hordva 30 kr. | (60 fillér). | Vidéken: postai szétküldéssel | egy hónapra 50 kr. (1 korona).

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1905. márc. 15.

Révész (Róth) Béla (1876–1944) író, újságíró nem tartozott szorosan a Nyugat köréhez, azonban *Osvát* lapjaiban a Magyar Géniustól kezdve időről időre publikált. A *rab hazamegy* című novellája a *Figyelő* 1905. április 15-i számában jelent meg (228–232), valószínű, hogy leveléhez ennek kéziratát mellékelte.

Révész 1905-ben még a Magyar Hírlap Kiadó Rt. tulajdonában lévő *Friss Újságnál* dolgozott, 1906-ban ment át a *Népszavához*, ahol 1907 tavaszától az irodalmi rovat szerkesztője lett.

53. BÉDY-SCHWIMMER RÓZSA – OSVÁT ERNŐNEK

1905 III/24.

[Budapest, 1905. március 24.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Január 18.^{án} „Két költő szerelme” című ismertetőt küldtem b. címére. Ha nem közli Szerkesztő Úr, kérem, szíveskedjék nekem a cikket visszaküldeni, ellenkező esetben pedig engem az elfogadásról értesíteni.

Kitűnő tisztelettel

Schwimmer Rózsa

[Címzés:]

Tek.

Osvát Ernő szerkesztő úrnak

Budapest

VII. Sajtó utca 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/859. – Levélpapírfejléc: Budapest, VII., Aréna-út 7.

Dat.: fpb: Bp., 1905. márc. 24. – épb: Bp., 1905. márc. 24.

Lásd 49.

54. KEMÉNY SIMON – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1905 március 24
[Budapest, 1905. március 24.]

Igen tisztelt Osvát úr,

most nem igen járok a New Yorkban s nem tudom hol láthatnám másutt. Kérem ha van témája akkor kegyeskedjék nekem azt vagy megírni vagy megtelefonozni. Talán a Wolfner darabról¹ lehetne? Különben a mint Ön parancsolja, tessék rendelkezni velem.

Kiváló tisztelettel igaz híve:

Kemény Simon.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Sajó utca 3a. [!]

K: OSZK Kt. Fond 253/795. – Levélpapírfejléc: A NAP | SZERKESZTŐSÉG | ÉS KIADÓHIVATAL | BUDAPEST, VIII., RÖKK SZILÁRD-UTCA 9. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest, 190 ...* – Borítékfejléc: A NAP | BUDAPEST | VIII. RÖKK SZILÁRD-UTCA 9. | FELELŐS SZERKESZTŐ: | BRAUN SÁNDOR | FŐMUNKATÁRS: | ÁBRÁNYI EMIL – Ceruzairás.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1905. márc. 25.

Kemény (Kohn) Simon (1882–1945) költő, író, újságíró; a Magyar Géniusz időszakától szerepelt Osvát lapjaiban; Nyugat-béli publikációi 1911 után megrikkultak.

---

¹ A Nemzeti Színház 1905. március 24-én mutatta be Farkas (Wolfner) Pál *Olga* című darabját – a Figyelő nem közölt kritikát a műről.

55. FARKAS IMRE – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 905 április
[Budapest, 1905. április]

T. Uram,

Úgy hallom, hogy újságja valamelyik számában a kritika bő redőibe burkoltan, inkarnátus¹ támadás jelent meg ellenem. Nem törődve azzal a jelentéktelen ros[s]zkedvű kis névtelen hőssel, a ki ezt a cikket elkövette, (elvégre mindenki úgy próbál boldogulni ahogyan tud) azt vizsgálom, hogy ki adta ki ezt a cikket? Kiadta ezt a cikket az az Osvát Ernő, a ki pár hónappal azelőtt a New-York kávéházban a legmelegebb elősmeréssel nyilatkozott poézisemről, verseimről. Szerencsére, – oly ritkán van szerencsém nagy tekintélyek véleményét hallani – hogy minden szavára emlékszem. –

Ezt a tényt egyszerűen konstatálni kívántam és a *legnagyobb önmegtagadással*, most tartózkodom attól, hogy levonjam a konzekvenciát. Csak annyit akarok tudomására hozni: egész egyszerűen tiltakozom ellene, hogy a jövőben kisdéd közlönye velem, munkásságommal foglalkozni merjen! Ha ezt a kívánságomat nem respektálná, majd más úton fogok neki érvényt szerezni! Nekem lesz gondom rá, hogy ezután műveim a körmeik közé ne kerüljenek – ezt ígérem. Ha ön olvasó közönségét mellőzött poétákból, szerencsétlen novellaírókból és szóhoz nem jutó kritikusból akarja összeállítani, – amint kiveszem – úgy jó úton van! Csak engem hagyjon ki a játékból. Azt hiszem megértett?!

Farkas Imre dr

Lakásom címe:
Sándor utca 30/B. II. 20.

K: OSZK Kt. Fond 253/744.

Farkas Imre (1879–1976) költő, színműíró, zeneszerző; fiatal korában a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott. Jób Dániel kritikáját követően (lásd 51.) Osvát csak 1927-ben adott közre Farkas Imréről szóló írást.

---

¹ itt: visszataszító, ízléstelen

56. BRÓDY MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

szombat
[Budapest, 1905. április 16-tól]

Kedves Osváth,

tegnap délután Fenyő elküldte ezt a cikket, hogy fordítsam le.
Lefordítottam s küldöm.
A hordárt fizess ki, mert nálam nincs pénz. Különben magam meg-
tem volna. Ne haragudjál.
Ölel igaz barátsággal

Bródy Maxi

[Címzés:]

Nagys

Osváth Ernő szerkesztő úrnak

Sajó u. 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/728. – Borítékfejléc: MAGYAR HIRLAP | Előfizetési árak: Egész évre 28 kor., félévre 14 kor., negyedévre 7 kor., egy óra 2 kor. 40 fill. | Egyes szám ára helyben 8 fillér, vidéken 10 fillér. | Szerkesztőségi telefon 36-86. Kiadóhivatali telefon 54-39. Igazgatósági telefon 842. | Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Honvéd-utca 10. szám | Fiókiadóhivatalok: VII., Kerepesi-ut 34. sz., VI., Andrásy-ut 13. sz., IV., Kecskeméti-utca 6. sz. – Nem postai küldemény.

Bródy Miksa (1875–1924) nagyváradai születésű író, újságíró a Magyar Hírlapnál 1904-től dolgozott; a Nyugat első évfolyamaiban is rendszeresen publikált. Később népszerű operettek szövegkönyvírója, illetve -fordítója.

A Magyar Hírlap fejlécében 1905. április 16-tól szerepelnek a borítékon olvasható címek – a lap a Nyugat indulásakor már az V. ker. Báthory utca 3. szám alatt működött, tehát Bródy Miksa a fenti levelet a Figyelő időszakában küldhette Osvátnak.

57. BÉDY-SCHWIMMER RÓZSA – OSVÁT ERNŐNEK

IV/29 905.
[Budapest, 1905. április 29.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Kérem szíveskedjék: „Két költő szerelme” című kéziratomat <e sorok átadójával vagy> *postán visszaküldeni.*

Kitűnő tisztelettel

Schwimmer Rózsa

[Címzés:]
Osváth Ernő szerkesztő
úrnak
Budapest
Sajó utca 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/859. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: *Schwimmer Rózsa | VII. Aréna-út 7.*

Dat.: fpb: Bp., 1905. máj. 1. – épb: nincs.

Lásd 49.

58. SZŐLLŐSI ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

József utca 29.
május 15.
[Budapest, 1905. május 15.]

Kedves Osvát Úr!

Hurcolkodtam és az ezzel az operációval velejáró ziláltság után jóformán ez az első nyugodt óráim és nem érzek sürgősebb kötelességet, mint megköszönni Önnek azt a kedvességet, hogy a Figyelőt nekem megküldette és azt a gyönyörűséget és tanulságot, a mit nekem ennek a szép és okos lapnak az olvasása szerzett. Resteltem a szegénységemet, hogy ilyen értéket potyán kellett kérnem, de higgye el nekem, én szívesen lennék gazdag: mit csinál-

jak azonban, ha nem akarják kihúzni az osztályorsjegyemet. Ennél közelebbi eshetősége pedig az én meggazdagodásomnak nincsen. Mégegyszer nagyon köszöni a szívességét, tisztelő, igaz barátja

Szóllósi Zsigmond

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
Sajó u. 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/877. – Levélpapírfejléc: Sz. Zs. – Borítékfejléc: VIII.
JÓZSEF KÖRÚT 29. [a „KÖRÚT 29.” kézírással javítva: utca 29.]
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1905. máj. 16.

Szóllósi (Deutsch) Zsigmond (1872–1953) író, újságíró. Osvát még Kiss József irodalmi szerkesztőjeként méltatta Szóllósi *Az Ollenburg-dynastia és egyéb elbeszélések* című könyvét (A Hét, 1899. október 22., 713). Saját lapjaiban Szóllósit nem szerepeltette, az író *Palma di Palma* című kurrens kötetéről Fenyő Miksa fanyalgó és kifigurázó kritikáját közölte (Nyugat, 1908. január 16., 110–111).

59. SZINI GYULA – FENYŐ MIKSÁNAK

[Budapest, 1905. június–október]

Kedves Fenyő,

itt küldöm a novella folytatását. I: (Yoru herceg legendája) : I Olvassa át és ha nem tetszik, mondja meg őszintén, mert ebben a pillanatban nem tudok ítélni róla.

Öleli

Szini

U.i. Előleget így is elfogadok.

K: OSZK Kt. Fond 253/1282.

Fenyő Miksa 1905. augusztus 19-i levelében értesítette Elek Artúrt, hogy a Figyelő augusztusi száma két nap múlva elkészül, hozzátéve: „Szini megsértődött

mert én nem közöltem – (20 koronát azonban fizettem érte.)” (K: OSZK Kt. Fond 253/157.) – Mindez azt bizonyítaná, hogy Szini levele 1905. augusztus 19. előtt íródott, azonban a Figyelő augusztusi száma mégis hozott tőle novellát (A szűz. 482–485). Lehetséges, hogy Szini ez utóbbival ellentételezte a honoráriumot, de az is elképzelhető, hogy a *Yoru herceg legendáját* a Figyelő egy másik – Fenyő és Elek által összeállított – számába szánta. A *Yoru herceg legendája* végül 1908. március 1-jén a Nyugatban kapott helyet (275–278).

60. VÁRNAI SÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 1905 júl 4.
[Budapest, 1905. július 4.]

Tisztelt Uram!

Még a múlt hóban egy kávéházi találkozás alkalmával Kemény úr abban a megtisztelő felszólításban részesített, hogy írjak valamit a „Figyelő”-be. Én respectálván az Ön szerkesztő jogait, ezt csak olyan föltétellel ígérhettem meg, ha előzetesen megnyeri ehhez az Ön hozzájárulását is. Miután ezt ő a legközelebbi napokra megígérte, több ajánlott thema közül legalkalmasabbnak vélte a kidolgozásra azt az ajánlatomat, mely a büntettes typusainak a képzőművészetekben megnyilatkozó felfogásait tárgyalta.

Arra a megállapodásra, hogy a themát Önnel a legrövidebb idő alatt közölni fogja s beleegyezését a tárgy feldolgozásához minden valószínűség szerint megszerzi, én minden aggodalom nélkül hozzáfogtam a dolgozathoz s azzal már nagyobb részben el is készültem.

Most hallom azonban, hogy Kemény úr még nem találkozott Önnel s nem is tudja, mikor fog találkozni. Ily körülmények közt még mielőtt a munkát befejezném, kénytelen vagyok Önhöz személyesen kérdést tenni, van-e tudtával ez a felszólítás? Ha nincs, szíveskedik-e utólag hozzájárulni? Megfelel-e Önnek a jelzett tárgy?

Mind ezt persze előbb kellett volna tennem, nem most, mikor már a dolgozat nagyobb részével készen is vagyok. De én föltételezhettem, hogy Kemény úr felszólításának legalább annyi alapja lesz, hogy nevem Önök közt szóba került, s hogy Önnek érdemleges kifogásai már csak azért sem lehetnek ily megbízatás ellen, mivel hasonló esetben én is szívesen vettem az Ön közreműködését.

Most már azonban tartok attól, hogy Kemény úr teljesen az Ön tudta nélkül engagirozott¹ engem ez ügyben. Nem tehetek mást, mint hogy egyenesen Önt kérem fel, szíveskedjék bármily röviden értesíteni, fenntartja-e a maga részéről is a Kemény úr által nekem tett ajánlatot, nehogy tovább is elvonjam magamat egyéb dolgaimtól egy bizonytalan kimenetelű ügy miatt.

Szíves válaszát kérve vagyok tisztelettel

Várnai Sándor

I. Bercsényi utca 9.

[Címzés:]

Tek. Osváth Ernő

úrnak

a „Figyelő” szerkesztőjének.

Budapest

VII. Sajó utca 5/a

[Elek Artúr ceruzaírásos megjegyzése a boríték verzóján:] Várnai Sándor | (az Új Magyar Szemle új folyamának szerkesztője)

K: OSZK Kt. Fond 253/892.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

Várnai (Bóhm) Sándor (1855–1913) újságíró. Osvát Várnait még az Új Magyar Szemle időszakában ismerte meg, Várnai 1900-ban Ambrus segédszerkesztője volt. 1902 és 1906 között Várnai többször is megpróbálkozott az Új Magyar Szemle újraindításával, azonban csak néhány lapszámot sikerült kiadnia. Az egyikben Osvát is szerepelt Anatole France *Les Noces corinthiennes* című drámájáról szóló kritikájával (*Noces corinthiennes*. = 1903. február, 149–153).

Várnai nem tudhatta, hogy Osvát 1905 kora nyarán külföldre utazott, így hiába várta, hogy Osvát megerősítse „Kemény úr” – valószínűleg Kemény Simon – publikációra vonatkozó ajánlatát. Várnai Sándortól a Figyelőben nem jelent meg írás.

---

¹ a fr. engager igéből: lekötött, szerződötetett

61. BÉDY-SCHWIMMER RÓZSA – OSVÁT ERNŐNEK

1905 júl. 6.
[Budapest, 1905. július 6.]

Tisztelt Uram,

Január 18-án küldöttem egy kéziratot, |:„Két költő szerelme”:| melyet már néhány ízben visszakértem.

Feltétlenül szükségem van a kézira-ra s azért kérem, – ezúttal remélhetőleg végre nem hiába – hogy azt nekem e sorok átadójával okvetlenül visszaküldeni szíveskedjék.

Tisztelettel

Schwimmer Rózsa

[Címzés:]
Osváth Ernő
szerkesztő úrnak
Bpest
VII. Sajó utca 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/859. – Levélpapír- és borítékfejléc: Budapest, VII., Aréna-út 7. – Nem postai küldemény.

Lásd 49.

62. TÓTH WANDA – A FIGYELŐ SZERKESZTŐSÉGÉNEK

905 VII/20.
[Dombiratos, 1905. július 20.]

Igen tisztelt Szerkesztőség.

Mivel, mint a „Figyelő” számaiból láttam, nem közölnek szerkesztői izeneteket a lap hasábjain, bátor vagyok levélben kérni szíves válaszukat egy kérdésre. Részesítenének[-]je levélbeni elbírálásban kéziratot és visszaküld-

nék[-]e azt? Lapjuk érdekes és modern irányánál fogva nagy súlyt helyeznék arra, hogy Önöktől halljak bírálatot munkám felől.

Kiváló tisztelettel

Berndt Anna

Dombiratos, *poste restante*

Csanádm.

K: PIM V. 3181/6/1. (Fenyő Miksa-hagyaték)

M: *Feljegyzések*, 445. – Dombiratos, 1905. júl. 20.

Tóth Wanda (Ráth Ilona, 1878–1926) édesapja Ráth János német származású, Békés megyei földbirtokos. Tóth Wandának apai ágon több közismert, vezető beosztású rokona volt, ezért is ragaszkozhatott inkognitója megőrzéséhez. Élete nagyobbik részében a dombiratosi kastélyban magányosan, zárkóztan élt, halála előtt elégette kéziratait, fényképeit és személyes iratait. (A Ráth család gyökereiről, dombiratosi-kunágotai életmódjáról lásd RÁTH 1990, 174–179.)

Tóth Wanda a Figyelőnek szóló első leveleiben a Berndt Anna álnevet használta – fenti érdeklődésére Fenyő Miksa válaszolt. Az író első kéziratát nem közölték, a másodjára beküldött *Beteljesedés* című novellával mutatkozott be az 1905. november 15-i számban (679–683). A későbbiekben Fenyő Miksa tartotta a kapcsolatot Tóth Wandával, akinek munkáit Osvát is kedvelte, és akinek egyetlen önálló kötete *A csodálatos köntös* címmel, 1910-ben, a Nyugat Kiadónál jelent meg.

Fenyő hagyatékában negyven Tóth Wanda-levél maradt fenn (PIM V. 3181/6., lásd *Feljegyzések*, 445–456), ezek közül csak azt a kettőt közöljük, amelyet az író az szerkesztőségnek címzett (lásd 568. is).

63. TÉGLÁS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

Gmunden,¹ okt. 11-én.

[Gmunden, 1905. október 11.]

Nagyon tisztelt Osvát Úr!

Különös és mély tiszteletét[,] bocsásson meg, hogy ily triviális módon fejezi ki kiválóan tisztelő alázatos szolgálója:

Téglás Béla

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő Úrnak,

a „Figyelő” szerkesztője.
Budapest.
VII. Sajó-utca 5/a.

K: PIM V. 955/4. (Reichard Piroska-hagyaték) – Gmundeni képeslapon.
Dat.: fpb: Gmunden, 1905. okt. 12. – épb: nincs.

Téglás Béla (1880–1945) tanár, jogi doktor, illetékhivatali alkalmazott; a Figyelőben két operakritikával jelentkezett, a Nyugatban 1909-ben hoztak tőle írásokat.

---

¹ Gmunden felső-ausztriai kisváros, a Monarchia kedvelt nyaralóhelye volt.

64. RÉVÉSZ BÉLA – A FIGYELŐ SZERKESZTŐJÉNEK

[Budapest, 1905. október 15. előtt]

Kedves Uram,

Elek urat¹ megkértem, hogy jelentse be Önnél, hogy a regényt ez idő szerint nem írom meg. Fontosnak tartom, hogy röviden megokoljam ezt az elhatározásomat; olyan dolgok, körülmények jöttek közbe, hogy képtelen vagyok jó ideig olyan rendszeres és szívós munkára, ami egy regény megírásához – én úgy érzem – szükséges. Nem akarok bajt okozni Önöknek –, ezért idején értesítem minderről.

Engedelmével kérem most már, hogy a kéziratot legyen szíves a *New-York kávéház pénztárában* elhelyezni, ahol én azt ma |:szerda:| délután 4 órakor és este 8 órakor keresni fogom, miután novellát kellene írnom, de erre is képtelen vagyok és az Önöknek átadott írást fogom az újságnak tárcza gyanánt odaadni. Az alkalmatlankodásért megbocsásson,

üdvözli híve

Révész Béla

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – Levélpapírfejléc: MAGYAR HIRLAP | Szerkesztőség és kiadóhivatal | V., Honvéd-utca 10., | Fiókkiadóhivatal: Kerepesi-ut 34. | Alapította 1891-ben: | HORVÁTH GYULA. | Egész évre 28 K. (14 frt), ¼ évre 7 K. (3.50 frt) | Egy óra 2 K. 40 fillér (1.20 frt). | Egyes szám ára: helyben 8 fill. (4 kr.), vidéken 10 fill. (5 kr.) [jobb oldalon kitöltendő dátumrés:] *Budapest, 190 ...*

Révész Béla krónikus fülbetegségben szenvedett, ez akadályozta a rendszeres munkában. Az *üvegház lakói* című regénykezdet a Figyelő 1905. október 15-i számában olvasható (650–657), Révész tehát nem kapta vissza a kéziratot.

---

¹ Elek Artúr

65. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1905]

Tisztelt és jó szerkesztőm,

ma, váratlanul, olyan lelki ütések értek, hogy leülök, hozzálátok, akarok s – képtelen vagyok a cikkem bevégezni. Ha már eddig kedves és jó volt, még várjon néhány órát. Bocsánatát, jóindulatát s türelmét kéri
tisztelő híve

Ady Endre

éjjel ½ 3 óra

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Sajó-utca 5/a.

K: PIM A. 114/4. (Szalay József-gyűjtemény) – Nem postai küldemény.
M: SÁRA 1961, 309. – [Budapest, 1912 körül]

Osvát Ernő 1903-ban költözött a Sajó utca 5/a. szám alatti házba, másfelől viszont Ady 1907-ben már tegeződött Osváttal (lásd 74.). Ezekben az években Ady csak 1905-ben dolgozott Osvát számára, amikor a Figyelőben – a versek mellett – három cikke jelent meg: *Egy ismeretlen Korvin-kódex margójára* és *Morituri*. [*Ismeretlen Korvin-kódex margójára*] = 1905. április 15., 217–220. és 1905. október 15., 633–635, illetve *Magyar ciklus*. = 1905. április 15., 261–262. – A kéziratok Fenyő Miksa hagyatékában találhatóak (PIM A. 204/1., A. 204/7., illetve A. 204/11.), ám ezek sem visznek közelebb a levél datálásához.

A levél nem szerepel az AEL eddig megjelent kötetekben.

• 1906 •

66. ELEK ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1906. március 23.]

Kedves Ernő mester!

Pénteken este 9 óra tájban összegyűlnénk a Royalban. Eljön-e? Alkalay is ott lesz (szeretné látni; ma, csütörtökön a Conti-ban¹ vártuk), Fenyőnek szoltam, Szvinyinek, Becknek most írok. Úgy-e eljön?

Szeretettel

Elek

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő
úrnak
VII. Sajó-u. 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 21/31. (Reichard Piroska-hagyaték) – Levélpapírfejléc: AZ UJSÁG – Borítékfejléc: AZ UJSÁG | POLITIKAI NAPILAP | BUDAPEST, VII., KEREPESI-ÚT 54. SZÁM

Dat.: fpb: Bp., 1906. márc. 23. – épb: olvashatatlan.

Elek Artúr barátaival találkozott: meghívta Alkalay Ödönt – akit a Figyelő munkatársai közé is ő invitált –, Beck Ö. Fülöpöt, Osvátot, Fenyőt és Szini Gyulát (akit itt a becenevén említett).

---

¹ valószínűleg a Continental Szálloda éttermében vagy kávéházában

67. LÁZÁR BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1906. március 30.]

Kedves uram,

Az Ignotus cikket kérem, – de csak 3 kolumnára valót, s a formatumunk a *Je sais tout* cz. lap. Minden félreértés kikerülése végett van szerencsém jelezni, hogy 20 Kor. honorariumot fizethetek. A cikket kérem hétfő estére legkésőbb.

Szíves válaszát mindenesetre kéri igaz tisztelője

Lázár Béla

Fasor 33/B

[Címzés:]

Nagys.

Osváth Ernő úr

Helyb

Sajó u. 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/810.

Dat.: fpb: Bp., 1906. márc. 30. – épb: Bp., 1906. márc. 30.

Lázár Béla (1869–1950) tanár, író, művészettörténész; 1913-tól a budapesti Ernst Múzeum igazgatója.

Lázár Béla 1905 októbere és 1906 februárja között adta ki a *Modern Művészet* című havilapot, amely 1906 áprilisában egyesült a Lóránt Dezső szerkesztette *Jövendővel*. Az új *Jövendőnek* 1906 októberéig négy száma jelent meg, de Ignotus által jegyzett vagy róla szóló cikk egyikben sem található.

A *Je sais tout* című képes magazint 1905-ben Párizsban indította útjára Pierre Lafitte.

68. ELEK ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1906. május 20.]

Kedves Ernő!

A mellékelt papírost már napok óta magammal hordom. Abban reménykedtem, hogy találkozunk. Most elküldöm, használja egészséggel.

Szeretettel

Elek

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő

úrnak

VII. Sajó-u. 5/b.

Budapesten.

K: OSZK Kt. Fond 21/31. (Reichard Piroska-hagyaték) – Levélpapírfejléc: AZ UJSÁG – Borítékfejléc: AZ UJSÁG I VII., Kerepesi-út 54.

Dat.: fpb: Bp., 1906. máj. 20. – épb: Bp., 1906. máj. 20.

69. OSVÁT ERNŐ – ELEK ARTÚRNAK

Biharszéplak 1906 Augusztus 6

[Biharszéplak, 1906. augusztus 6.]

Kedves Arthur,

kérem szépen, tésse közzé ezt a gyászjelentést <az Ujságban> | :a Magyar Hirlapban és a Budapesti Hirlapban: | . Fogalmam sincs róla, mibe kerül, azért kérem, intézze úgy el, hogy a kiadóhivatal a számláját ide küldje (Dr. Steiner Dezső – Biharszéplak).

Kedves Arthur – előre köszönöm. Szerdán otthon leszek.

Isten vele, öleli

Osvát Ernő

[Címzés:]
Nagyságos
Elek Arthúr [!] Úrnak
Az „Ujság” szerkesztőségében
Budapest
Athen[a]eum épület

K: OSZK Kt. Fond 253/438.

Dat.: fjb: a boríték sérült – épb: Bp., 1906. aug. 8.

Osvát apósa, Steiner Sámuel gyászjelentésének közzétételére kérte Elek Ar-
túrt. A Budapesti Hírlap gyászjelentése szerint Steiner Sámuel augusztus 3-án hunyt
el, Dr. Steiner Dezső a fia volt (lásd az 1906. augusztus 9-i lapszámot, p. 12.).

70. KOVÁCS JENŐ ÉS KOVÁCS JENŐNÉ – OSVÁT ERNŐNEK

[Firenze, 1906. augusztus vége – szeptember vége]

Kedves Ernőm,

Firenze szépségeinek kell betudnom, hogy képes vagyok képeslapot is
írni. Írni: szerénytelen és szerencsétlen szó. Csak szíves üdvözetemet küldöm
mindhármatoknak.

Régi híved

Jenő

Auch von mir an Sie beide die herzlichsten Grüße; es ist herrlich,
herrlich!

Ihre

Fini

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
VII. Sajtó u. 5. a.
Budapest
Hungary

K: OSZK Kt. Fond 253/801/a. – A firenzei Palazzo Pittit ábrázoló képeslap ver-
zóján.

Dat.: fpb: Firenze, ____. – épb: nincs.

A német nyelvű szöveg fordítása:

Mindkettőjüknek tőlem is a legszívélyesebb üdvözet. Itt fenséges, fenséges!
Az Önök

Finije

Kovács Jenő és bécsi születésű felesége, Fini (pontos nevét nem ismerjük) há-
zasságának történetét Fenyő Miksa mondta el (lásd FENYŐ 1994, 115–116). – Kovács
Jenő Elek Artúrnak Berlinből, 1906. augusztus 14-én küldött leveléből tudható, hogy
az olaszországi utat az augusztus vége és a szeptember vége közötti időszakra tervezte
(K: OSZK Kt. Fond 253/316.).

71. MIKES LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1906. okt. 18.

[Budapest, 1906. október 18.]

Kedves Osvát Úr!

Szeretettel értesítem, hogy Ambrus négy kötetét *jövő hétfőn* este, e hó
22.-ikén küldjük szét hivatalosan a szerkesztőségeknek, s így kedd reggeltől
kezdve már közölhető a cikkek.

Most még valamivel bolygatom Önt. Mesterem és jó barátom, dr. Pa-
lágyi Menyhért, Gundel szerkesztő úr felszólítására tegnapelőtt egy kis tanul-
mányt adott át a Szerda számára, ha jól emlékszem e címmel: *A metafizika
és a természettudomány Újszövétsége.*¹ <Palágyi két három> Úgy tudom, hogy
Ön szorosabb összeköttetésben van Gundel szerkesztő úrral. Éppen ezért arra
kérem, legyen szíves bizalmasan közölni vele, hogy igen lekötelezné Palágyi
urat és engem is, ha e cikkért a honoráriumot megküldené akár Menyhért-
nek, a ki ez idő szerint nagyon rászorol minden pénzre, akár nekem, mert én
mindennap találkozom vele. Menyhért címe: *Budapest, Főherczeg Sándor ut-
ca 30. Magyar Otthon.* Az enyém: *Üllői út 18. Révai-Testvérek.*

Arra kérem végül, közölje velem *dr. Hubert Emil* úr címét, a kinek a Nyugdíjintézet nevében a zenekötet szerkesztője, Lándor Tivadar, felszólítást óhajt küldetni.²

Igaz tisztelettel kész híve

Dr. Mikes Lajos.

Ha ráér a héten egy pár perczre, akár éjjel a redakcióban, akár nappal a hivatalomban fölkeresni, nagyon szeretnék Önnel egy kicsit beszélgetni.

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
Budapest.
Sajó utca 5/a. f. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/820. – Levélpapírfejléc: Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság | Budapest, VIII. kerület, Üllői-út 18. szám. | A | KLASZSZIKUS REGÉNYTÁR | KIADÓHIVATALA [kétoldalt kurrens kiadványok hirdeteménye, jobbra kitöltendő dátumrész:] Budapest, 190 ... .. – Borítékfejléc: Révai Testvérek Irodalmi Int. Részvénytársaság | A KLASSZIKUS REGÉNYTÁR | kiadóhivatala | Budapest | VIII., Üllői-út 18. sz. [kétoldalt kurrens kiadványok hirdeteménye]

Dat.: fpb: a boríték sérült – ép: nincs.

Mikes (Misek) Lajos (1872–1930) újságíró, szerkesztő. 1895-től fővárosi lapok munkatársa, a levél írása idején a Révai Kiadó irodalmi titkára. Az 1920-as években Az Est-lapok irodalmi rovatvezetőjeként jelentős pénzüsszegek fölött rendelkezett, azonban a kollegiális viszony Mikes és Osvát között a konkurens helyzet ellenére is megmaradt.

A Figyelő megszűnése és a Nyugat indulása közötti időszakból Osvát életére vonatkozóan csak szórványos adatokkal rendelkezünk; a legfontosabb, hogy Osvát 1906-ban – különösebb hírverés nélkül – újra A Héthez szerződött. Mikes ugyanis Osvátnak mint A Hét (egyik) irodalmi szerkesztőjének válaszolt: Szini Gyula már megírta a kritikát az Ambrus Zoltán Munkái című sorozat első négy kötetéről, Osvát pedig tudni akarta, mikor közölhetik a cikket (Sz. Gy.: *Ambrus Zoltán*. = A Hét, 1906. október 28., 720). – Ugyanebből az évből utalhatunk egy másik levélre is: Antal Sándor 1906. december 11-én Dutka Ákosnak számolt be arról, hogy Dutka *Temetés* című versét Osvát Ernőhöz juttatta „A Hét számára” (K: MTA KIK Ms 4188/196.). A vers megjelent A Hétben 1907. február 24-én (114).

Másfelől a fenti levél bizonyítja, hogy Osvát kapcsolatban állt a Szerda folyóirat tulajdonosával, Gundel Antallal (1880–1914) és szerkesztőjével, Hubert Emillel

(lásd a következő levelet). – A Szerda 1906. október 3-án indult el, ám a lap a pazarló kiadások miatt hét szám után csődbe ment (lásd KUNZ 1948; KOSZTOLÁNCZY 2002, 100–121).

---

¹ Palágyi Menyhért (1859–1924) filozófus, kritikus, irodalomtörténész; nincs írása a Szerdában.

² Hubert Emil *A művészi zene népszerűsítése* című könyve (Bp., 1905, Révai és Salamon Nyomdája) a szerző Huszadik Században megjelentetett írásainak gyűjteménye. – Lándor Tivadar (1873–1954) hírlapíró, szerkesztő, népszerű regények fordítója.

72. HUBERT EMIL – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 1906 X/28.

[Budapest, 1906. október 28.]

Kedves Osvát!

Ambrus Zoltán úr megbízásából kérlek, légy szíves öt holnap hétfőn este 10[-]kor a Mátyás Király kávéházban felkeresni.

Üdvözöl
igaz híved

Hubert

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úr
író
Budapest
VII Sajó ucca 5 A.

K: OSZK Kt. Fond 253/777.

Dat.: fpb: Bp., __ 9. (a boríték csonka) – épb: nincs.

Hubert Emil (1877–1930 után) bölcsészdoktor, a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárosa; 1906 őszén a Szerda szerkesztője. A lap bukását követő sajtóbotrány hatására állásából felfüggesztették, azonban a hónapokig tartó vizsgálat végül semmi törvénybe ütközőt nem talált. A húszas években Hubert kereskedőként dolgozott, majd Ausztráliába vándorolt ki. – A Szerda irodalmi rovatát Ambrus Zoltán vezette, megjegyzendő, hogy Ambrus csak szokványos honoráriumra tartott igényt (lásd KUNZ 1948, 17).

INDULÁS

Motívumok

Osvát Ernő 1905-ös Figyelőjében már együtt áll az induló Nyugat gárdája, Ignótus azonban hiányzik közülük. A Figyelő fiatal írói 1906 őszén a Szerda nevű rövid életű folyóiratnál tűnnek fel, és Ignótus is a Szerda kedvéért hagyja ott Kiss József lapját, A Hetet, amelynek megelőzőleg másfél évtizedig munkatársa volt.

Ignótus *A Nyugat útja* című áttekintésében később úgy emlékezik, hogy ő már az 1890-es években érezte az új írói nemzedék „következését”: „S ekkor fogadtam meg, [...] hogy nem nyugszom, míg szavam nem lesz az irodalomban, s e szót mindig az ifjakért emelem majd fel, s a szabadságért, hogy olyanok lehessenek, amilyenek...”¹ Ignótusnak A Héttől való távozása azonban nem annyira „irodalomtörténeti” megfontolásokra vezethető vissza, mint inkább a Szerda által felajánlott rendkívül vonzó fizetésre (a laptulajdonos Gundel Antal számára apja, Gundel János, a kor híres vendéglőse biztosította az induló költségeket). E tekintetben sokatmondó Ignótus utolsó, A Hét számára írt tárcája, amelyben legkedveltebb alteregója, Emma asszony alakja mögé rejtőzve egy belvárosi, hatszobás lakás gondjairól referál Kissnek. Az élet dolgait kedélyes felületességgel szemlélő Emma sorain hirtelen átüt az aggodás: felsejlik a „budapesti vagyontalan és közepes jövedelmű polgárság” réme, „az öngyilkosságig keserves és reménytelen” *elproletárosodás*. A drágaság, a lakászsora és a cselédmizéria következményeként jelentkező deklasszáció, amelynek folytán – állítja Emma – a jobb napokat látott polgár „soha – értsük meg: soha, de soha életében, hacsak valakit ki nem rabol, vagy meg nem üti a főnyereményt, nem fog első osztályon utazni, páholyban ülni, fiákeren járni, finom fehérneműt viselni, s más ehető ételt enni, mint amit maga főz, ha ugyan tud, és ráér főzni”.²

Ignótusék a Báthory utca 6. szám alatti (bérelt) lakásukban gyakran rendeztek társasági összejöveteleket. Szobalány, szakácsnő és dada dolgozott ná-

¹ IGNÓTUS 1930, 6.

² [IGNÓTUS] EMMA: *Levél arról, hogy nem kapok szakácsnét.* = A Hét, 1906. szeptember 16., 609–610.

luk, a gyerekek mellé külföldről hozattak nevelőnőt.³ Ignotus kedvelte a jól szabott ruhákat, a drága szállodákat, az elsőrangú fürdőhelyeket. Ha a nagyközönség előtt másként állította is be magát, élvezte és igényelte ezt a polgári mércével fényűzőnek mondható életformát. Ignotus Pál szerint az apja „finynyás úr volt, aki fizikailag szenvedett”, ha például a vonaton másodosztályon kellett utaznia.⁴

A fentebb említett *főnyeremény* szempontjából Ignotus 1906 őszén rosszul választ, hiszen a nagy hírveréssel október 3-án meginduló Szerda hét szám után csődbe megy. Fizetésére – szerződés alapján – öt évig így is jogosult volna, azonban Az Újságban megvádolják, hogy összeszövetkezett Hubert Emillel, a Szerda szerkesztőjével: ők ketten elejétől fogva a csődre spekuláltak. (Mily érdekes, hogy az első, „leleplező” cikket Kiss József sógora, A Hét munkatársa, Kóbor Tamás jegyzi.⁵) A kibontakozó sajtópolémiában kéttucatnyi cikk teregeti ki a hetilap belviszonyait, és ugyan a lapok nagyobbik része Ignotus igaza mellett érvel, a dolgok ilyenén való alakulása őt is kellemtlenül érinti, újságírói presztízse is jelentősen sérül. Feltehető, hogy a szerződésben foglalt teljes összeget sem fizetik ki számára, és mivel A Héthez már nem térhet vissza, a megszokott életvitelhez szükséges pénzt más forrásokból kell előteremtene: kenyéradó lapja, a Magyar Hírlap mellett megpróbálkozik az Új Időkkel, a Vasárnapi Újsággal, a Politikai Hetiszemlével, a Pester Lloydal és még számos egyéb orgánnummal.⁶

1907. október 31-én Ignotus apja, Veigelsberg Leo főbe lövi magát a Pester Lloyd szerkesztőségében. A korabeli lapok közül több is részletesen ismerteti a körülményeket, a Pesti Hírlap szerint Veigelsberg Leo tragédiája a kezelhetetlen adósságok miatt következett be. Tartozásai évek óta halmozódtak, hitelezői közül többen „a bírói eljáráson kívül más módokon is zaklatták”.⁷ Ignotus adósságai az elkövetkező években megnövekednek, valószínűsíthető tehát, hogy Veigelsberg Leo tartozásaiból visszamaradtak olyan kötelezettségek, amelyeket fiának kell törlesztenie.

Fenyő Miksa 1901-ben szerezte meg a jogi doktorátust a budapesti egyetemen, ám az ő pályája sem szokványosan alakult. Önálló ügyvédi irodát nyitott, de képtelen volt eligazodni a perrendtartás útvesztőiben, és az iroda

³ A Báthory utcai enteriőr megtekinthető Bródy Sándor Ignotusról szóló cikkéhez kapcsolódóan = Új Idők, 1907. február 3., 133.

⁴ IGNOTUS Pál 1989, 48.

⁵ [KÓBOR Tamás] –r.: *Egy lapalapítás története.* = Az Újság, 1906. november 18., 13. – A Szerda történetéről lásd KOSZTOLÁNCZY 2002, 100–121.

⁶ Ignotus – Ady Endrének. [Budapest, 1907. április 17.] = AEL1, 209–210.

⁷ [Név nélkül]: *Veigelsberg Leo öngyilkossága.* = Pesti Hírlap, 1907. november 1., 9–10.

csődbe ment. Öregkori emlékezéseiben szórakoztató epizódként idézi fel az esetet, azonban a Nyugat indulása előtti években azt sem tartotta kizártnak, hogy visszaköltözik a szülőfalujába, Mélykútra, hogy ott kezdjen új életet. Adósságok nyomasztják, hiszen jövedelmeinél ő is rendre többet költ. Az álmodozó, illúziókat kergető Fenyő sorsában ekkor következik be a fordulat. Megüresedik egy másodtitkári állás a Gyáriparosok Országos Szövetségénél, és Fenyő – baráti összeköttetéseinek köszönhetően – elnyeri azt. Fenyő még Gyulai Pál lapjánál, a Budapesti Szemle munkatársaként ismerte meg Hatvany Lajost, akinek apja, Hatvany-Deutsch Sándor a GYOSZ egyik al-elnöke volt. Ifj. Chorin Ferenc, Fenyő egyetemi barátja pedig idősb Chorin Ferencet győzte meg: ezáltal a GYOSZ elnökének a jóindulata is biztosított. Mindazonáltal a szervezet vezetői eleinte korántsem bíznak a fiatal, irodalmi érdeklődésű másodtitkár jogi tudásában, mígnem Chorin Ferenc felfigyel Fenyő stiláris felkészültségére, majd szemléleti nyitottságát és íráskészségét „a pénzügyek komor és felelős intézője”, Hatvany-Deutsch Sándor is méltányolni kezdi.⁸

Van, amikor a pénz hiánya nyomja rá a bélyegét egy ember indulására, és a fiatalkori botlások évekre-évtizedekre árnyékot vetnek. Azt gondolnánk, hogy Hatvany Lajos, aki dúsgazdag családban nőtt fel, céljait e háttér segítségével könnyebben valósíthatta meg. Az elképzelései azonban távol estek azoktól, amelyeket édesapja, Hatvany-Deutsch Sándor gondolt ki elsőszülött fia számára, jelesül, hogy minden erejével a családi cégbirodalom érdekében munkálkodjék.

A Deutsch Ignác és Fia nagykereskedés – amelyet 1856-ban jegyezték be a pesti váltótörvénytörvényeknél – a századfordulóra egész vállalatbirodalommal terebélyesedett. A hatvani Deutschok döntő szerepet vittek a Concordia Gőzmalom és az Első Budai Gőzmalom Társulat megalapításában; sörgyárak, gabonaipari cégek és cukorgyárak (Hatvan, Sárvár, Sarkad, Oroszka, Nagysurány) kiterjedt hálózatát hozták létre. Szerke az országban sok ezer holdnyi földterületet birtokoltak, s nem mellékesen, 1867-ben megvásárolták a négyezer holdnál nagyobb hatvani uradalmat az egykori Grassalkovich-kastéllyal együtt.⁹

Hatvany-Deutsch Sándor talán el sem tudta képzelni, hogy valaki elutasítsa a vagyongyarapítással járó felelősségteljes, de irigyelt életpályát. Pedig

⁸ FENYŐ 1994, 65–67, 132–137.

⁹ KONCZ E. 1983, 28–30.

Lajos nevű fia, aki 1880-ban született Budapesten,¹⁰ alkalmatlannak érezte magát a családi tradíció folytatására – és habitusa alapján valószínűleg képtelen is lett volna milliós érdekeltségek igazgatására. A kegyesrendiek gimnáziumában abszolvált közepes érettségi után mégis irodistának állt a családi vállalat Mérleg utcai központjában, kedvetlenül és pontatlanul eleget téve a hivatali feladatoknak. Irodalomkritikusi karrieréről álmodva 1900 elején elküldte írásait Gyulai Pálnak, aki elfogadta Hatvanyt a Budapesti Szemle dolgozótársának. Amikor Hatvany Budapesten tartózkodott, szinte naponta meglátogatta Gyulait, felolvasott, korrektúrázott, üzeneteket közvetített. De az irodai bérszámfejtés elől sem menekülhetett. Hónapról hónapra meg kell küzdenie a Gyulai által kidolgozott honoráriumszámítási rendszerrel: ekként küldtek az íróknak „15 frt és 72, meg 89 krajcárokat”.¹¹ Hatvany egyetemi tanulmányokba is Gyulai biztatására kezdett: 1900 tavaszán a németországi Freiburg egyetemére iratkozott, majd 1900 őszétől 1903 végéig a budapesti bölcsészkarra járt, és a következő évben itt szerzett doktori fokozatot klasszika-filológiából.¹²

Ezt a pályamódosítást még Hatvany-Deutsch Sándor is elfogadta, a nagyobbik fiú *tehát* akadémiái karriert fog befutni. Hatvany Lajos időközben a kortárs, általa szecessziósnak mondott irodalom vonzáskörébe kerül. „Felfedezi” magának Kiss Józsefet és A Hét íróit, Berlinben pedig modern színházi kísérletek alakítják szemléletmódját. Irodalmi otthonra Osváték Figyelőjében talál, Gyulaitól is eltávolodik, bár személyes kapcsolatukban ez nem jelent törést.

Hatvany 1906-ban Berlinbe utazik, hogy disszertációt írjon a római epistolográfiáról, azonban képtelen az előadásokra figyelni. Ő csakis a művekkel *akar* találkozni, és dühös, mert úgy érzi, hogy a filológiai fejtegetések eltérítik eredeti céljától. Könyvet tervez a filológia felettébb káros voltáról, végül órai jegyzeteit és hozzájuk fűzött kommentárjait rendezi sajtó alá.¹³ *A tud-*

¹⁰ Születési neve hatvani Deutsch Lajos, ugyanis édesapja, Deutsch Sándor 1879-ben hatvani előnévvel nemességet kapott. Deutsch Sándor 1897-ben vezetéknévét Hatvany-Deutschra változtatta, majd az uralkodó 1903-ban – több más zsidó származású üzletemberrel együtt – őt is a főrendiház tagjává nevezte ki. 1910-ben Hatvany-Deutsch Sándor bárói rangot kapott; Hatvany-Deutsch Lajos a Deutsch nevet 1917-ben elhagyta.

¹¹ HATVANY LAJOS: *Gyulai Pál estéje*. = Nyugat, 1909. december 16., 684–708, i. h. 698.

¹² *A Budapesti Királyi Magyar Tudomány-Egyetem Almanachja*. Bp., 1901–1904, Egyetemi Könyvnyomda.

¹³ A könyv először németül jelent meg: *Die Wissenschaft des nicht Wissenswerten*. Ein Kollegienheft von Ludwig HATVANY. Leipzig, Julius Zeitler, 1908. – Magyar kiadása: *A tudni-nem-érdemes dolgok tudománya*. Ford. Szöllősy Klára. Bp., Gondolat, 1968.

ni-nem-érdemes dolgok tudománya, mint minden pamflet, elfogult: izgatott manír homályosítja el az alapkérdéseket, például azt, hogy magukat a klaszszikus szövegeket – hogy mást ne mondjunk: *a szavakat* – hogyan értenék meg, ha nem lenne filológia. Hatvany a könyvével némi ismertségre tesz szert, főként Berlinben, de akadémiai pályafutásának ily módon vége szakad: a könyvben idézett német professzorok nem bocsátják meg, hogy nevetségessé tették őket.¹⁴

1907 elején eldöntött dolog a Figyelő feltámasztása, immáron stabilabb gazdasági alapokon. Az előfizetési felhívás február második felében jelenik meg, az aláírók: Ady Endre, Ambrus Zoltán, Biró Lajos, Beck Ö. Fülöp, Cholnoky Viktor, Elek Artúr, Fenyő Miksa, Kaffka Margit, Hatvany Lajos, Heltai Jenő, Ignotus, Jób Dániel, Kabos Ede, Molnár Ferenc, Osvát Ernő, Révész Béla, Róbert (Kovács) Jenő, Szini Gyula.¹⁵ A tulajdonosok Fenyő, Osvát és Ignotus lesznek – nem tudni, Ignotust ki kéri fel –, de elhatározásuk szerint a lapot csak akkor indítják meg, ha legalább 1200 előfizetőre számíthatnak. Kalkulációik szerint a „kéthetes, négyíves politikamentes revue-féle” 50 forint ívhonoráriumot adhat, de Ignotus már ekkor távolabbra tekint: a lapból elterjedt és *aktív* vállalatot akar létrehozni, amely adott esetben egy nagyobb kiadó figyelmét is magára vonhatja, hogy az „felöltt feltételekkel” átvegye, azaz megvásárolja.¹⁶

Fenyő Miksa mintegy száz címre Hatvany Lajos névjegyével is elküldi felhívásukat, és a beérkező húsz-egynéhány előfizetést látszólagos elégedettséggel nyugtázza. Fenyő azonban sejtí, hogy a tervezett 1200 előfizetőnek legfeljebb a felét sikerül majd összegyűjteniük.¹⁷ Valóban, az induló lapnak, amely az utolsó pillanatban kapja a Nyugat nevet, mintegy ötszáz előfizetője lehet,¹⁸ számuk fél év alatt emelkedik 7-800-ra.¹⁹ Az első számok finanszírozásához szükséges hitelt Fenyő szerzi meg, s ő tárgyal a nyomdával is,²⁰ mivel azonban a lap eleve deficites, a hitelt sem tudják visszafizetni. Már a kezdet

¹⁴Lásd Hatvany Lajos – Ady Endrének. [Budapest, 1908. november 21–22.] = AEL2, 100–101.

¹⁵A Figyelő előfizetési felhívásának korrektúrája [1907. február], K: OSZK Kt. Fond 253/695. – Fényképmásolatát lásd a *Mellékletben*.

¹⁶Ignotus – Ady Endrének. [Budapest, 1907. április 17.] = AEL1, 209–210.

¹⁷Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1907. április 9.] = LENGYEL György 1989, 111–112. (részletek)

¹⁸FARKAS 1935, 43.

¹⁹Feljegyzések, 110.

²⁰ELEK 1937, 5.

kezdetén látszik, hogy hamarosan valóra válik Fenyő jóslata, miszerint vállalkozásukkal legfeljebb „erkölcsi sikereik számát” gyarapítják majd.²¹

Ekkor kerül sor Hatvany Lajos közbelépésére. 1908. január 9-én Ignotusék estélyt adnak, amelyre meghívják Hatvanyt is, és az ő kérésére a vendégeknek „felvezetik” Ady Endrét.²² Hatvany, aki a *Vér és arany* című kötetéről szóló elragadtatott kritikát addigra már megírta a Huszadik Századnak,²³ e naptól a költő személyének is rajongójává válik (legalábbis az év novemberében bekövetkező duk-duk botránnyig). A vacsorán, vagy néhány nappal később, Ignotus és Fenyő rábeszéli Hatvanyt, publikáljon a Nyugatban, és mint Farkas Lujza írja: „Kevéssel azután, hogy Fenyő felkérésére Hatvany az írógárdához csatlakozott, a Nyugat pénzügyi helyzete megjavult.”²⁴ Hatvany írásai már az 1908. január 16-i számban helyet kapnak, csatlakozását tekintve tehát nem tűnik korainak a január eleji időpont.

Hatvany először formálisan, száz példányban rendeli meg a lapot,²⁵ hamarosan azonban kisebb-nagyobb pénzüsszegek is érkeznek a szerkesztőség címére. Ady áprilisban Fenyőnek ír, hogy Hatvanytól kérjen támogatást az ő részére is. Fenyő a helyzetet akkor még alkalmatlannak érzi, de május 20. körül meglátogatja Hatvanyt, aki készséggel nyitja meg pénztárcáját.²⁶ Adynak égetően szüksége van a pénzre, hiszen 1908-ban a Nyugaton kívül csak a halódó Budapesti Naplótól számíthat rendszeres jövedelemre, nevét – a darabont múlt miatt – viszolygással emlegetik budapesti sajtókörökben.²⁷ Mun-

²¹ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1907. április 9.] = LENGYEL György 1989, 111–112. (részletek)

²² Az érintett kifejezése, lásd Ady Endre – Diósi Ödönnének. [Budapest, 1908. január 11.] = AEL2, 8.

²³ HATVANY Lajos: *Egy olvasmány és egy megtérés története.* = Huszadik Század, 1908. március, 234–244. – vö. Hatvany Lajos – Ady Endrének. [Berlin, 1908. március 15.] = AEL2, 35–36.

²⁴ FARKAS 1935, 44. – Farkas Lujza a Nyugat finanszírozásáról Fenyő Miksa szóbeli közlései alapján írt; könyvének egy másik helyén (33) utal arra, hogy Hatvany csatlakozását Ignotus is forszírozta.

²⁵ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1911. december] = LHL, 140–142.

²⁶ AEL2, 49, 54, 354, 359.

²⁷ A király 1905-ben – a parlamentáris formák mellőzésével – „ügyintéző kormányt” nevezett ki, s ennek vezetésére br. Fejérváry Gézá, a darabonttestőrség parancsnokát jelölte ki. Vészi József, a Budapesti Napló főszerkesztője kilépett a szabadelvű pártból, és lapjával az új kormány mellé állt, Vészit később a darabont sajtóiroda vezetésével is megbízták. Ady tehát egy olyan orgánumnál dolgozott, amely a Bécsből jövő utasításokat reformként találta, és mindez sajátságos hangulatú darabont retorikával körítette (lásd például [Név nélkül:] *A turha.* = Budapesti Napló, 1905. november 26., 1–2). Ebben az érvrendszerben központi helyet foglalt el az ázsiai állapotok emlegetése, az ispánok-grófok, a maradiság és a vidékiesség szidalmazása (hiszen az ún. vármegyei ellenállás vidéken bontakozott ki). A korabeli olvasó Ady ugar-verseit, ame-

kakedve is csökken, hetekig készül egy-egy esszére vagy kritikára, verseit pedig maga sem tartja mindig sikerülteknek. 1910-től a Nyugat-szerkesztők többször szembesítik költői erejének fogyatkozásával, Hatvany viszont zűrés életmódjának várható következményeire figyelmezteti.

Az Adynak juttatott pénz a költői tehetségnek szól, de mi az az ellenszolgáltatás, amelyet a Nyugat-szerkesztők nyújthatnak Hatvany számára?

Hatvany Lajos az 1906–1907-es egyetemi évtől kezdődően német és magyar nyelvterületen egyszerre szeretne érvényesülni. Berlinben megismerkedik Kamilla Eibenschütz színésznővel, akit később feleségül akar venni. Budapesthez meglévő kötelek kapcsolják, itt él házasságon kívül született két gyermeke, Viola és Károly, és édesanyjuk, Kovács Júlia.²⁸ A Nyugat hőskorának kulcsfigurái mindannyian számításba véternek a Kovács Júlia körüli feladatok ellátására. Hatvany már 1904-ben tárgyalt Ignotusszal egy „kis lyány naplójának” kiadásáról – Kovács Júlia szépirodalmi ambíciókat is dédelgetett, és Hatvany Ignotustól várta, hogy segítsen a kézirat megjelentetésében (erre akkor nem került sor).²⁹ Sikeresebbnek bizonyul Fenyő felkérése, aki feleségével mint Kovács Júlia „ügyvédei” vállalják a budapesti háztartás felügyeletét.³⁰ Fenyő írásos beszámolókat küld Hatvanynak, s szorgalmát növeli, hogy feltorlódott adósságait a báró segítségével rendezzi.

1908 tavaszán Fenyő már Ignotusszal együtt látogatja Kovács Júliát és a gyerekeket. Fenyő intézi a lakásbérletet, a vízcsapok, az ajtók és a betört ablakok javíttatását.³¹ Utóbbiak korántsem indokolnák a Nyugat-szerkesztők jelenlétét, a valódi feladat Kovács Júlia szándékainak kipuhatólása. Hatvany ellenőrizni akarja a gyerekek neveltetésének színvonalát, a lakást egy idő-

---

lyek a *darabontújság* címlapján, a vezércikkek alatt jelentek meg, akár politikai reklámköltészetként is olvashatta. E darabont kontextus persze idővel „lehullott” a versekről, de a budapesti sajtó irányítói nem felejtették el Ady szerepvállalását, és arról is mindenki tudott, hogy Ady a sajtóiroda tagjaként – külön honoráriumért – névtelen cikkeket is írt. A darabont kormány bukása után a sajtóiroda munkatársainak működését felfüggesztették. Ady az elmaradt végkielégítésért pert indított a kincstár ellen – a pert minden fórumon elvesztette. Közben a Budapesti Napló anyagi helyzete is megrendült. Ady 1907 elején Ignotusnál érdeklődött, hogy Vésziékkal szakítva hol találna alkalmaztatást. Ignotus 1907. január 14-i levelében szembesítette Adyt azzal, hogy a magyar sajtópiacon nincsen számára hely. (Lásd AEL1, 192–194, 477, 501–503, 534–536, 542–543.)

²⁸ Hatvany életének ezen vonatkozásairól először Buda Attila írt *A levelezések őszintesége avagy a filológus kategorikus imperatívusza* című tanulmányában (lásd BUDA 1998).

²⁹ Ignotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1904. január 1.] = LHL, 17.

³⁰ LHL, 612.

³¹ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1908. április 5., illetve május 25.] = LHL, 30; BUDA 1998, 54–55.

ben detektívekkel is figyelteti.³² Kovács Júlia közvetlen környezetébe saját, megbízható embereit telepíti: rendszeres tájékoztatást vár, s reméli egyúttal, hogy az „alkalmazottak” krízis esetén azonnal közbelépnek. Ignotus és Fenyő ismerőseik körében is feltérképezik, ki volna még bevonható az alvállalkozásba. Osvát és felesége – megkérdezésük nélkül – alkalmatlan minősítést kapnak.³³ Ezután a Nyugat nőírói kerülnek sorra: Kaffka Margitot először elutasítják, aztán 1911 őszétől – több nevelőnő elüldözése után – mégis ő jár a gyerekekhez.

Kovács Júlia és a Nyugat-szerkesztők kapcsolata a Hatvany és Osvát közötti vita elmérgesedésével ér véget, Kovács Júlia később Münchenbe költözik. De 1911 februárjában *Az árva Mariska napjai* címen – a szerző feltüntetése nélkül – még megjelenik a „kis lány naplója”. Az előszót Bródy Sándor jegyzi, a kötetről Lesznai Anna ír recenziót a Nyugatba.³⁴ Korábban ők is a rendszeres családlátogatók közé tartoztak.

„egy kisebbszerű megváltó”

Hatvany Lajos élete során sok száz pénzkérő levelet kapott, amelyben hízlegéssel, tömjénezéssel, behálózással, könyörgéssel, sőt zsarolással próbálták célt érni nála. Hatvany azonban – az irodalmi legendákkal ellentétben – tisztában volt a pénz értékével, és meg tudta ítélni, segítségé az adott helyzetben lehetséges-e. Döntései előtt gyakran konzultált a családi cég szakembereivel, de tanácsaikat nem mindig fogadta meg. Máskor rangon alulinak tartotta, hogy megszorult emberekkel vitakozzon. És mivel *mindvégig* dilettáns író maradt, talán azt gondolta, hogy az *igazi* művészek más elbírálásra tarthatnak igényt. Ám Hatvany általában nyilvánvalóvá tette azt is, hogy áldozatkészségének hol húzódnak a határai, s lett légyen bármily kedves számára „a pártfogoltak céhe”, az előre kijelölt határokat nem lépte át (lényegében ez magyarázza a Nyugattal való 1912-ben bekövetkező szakítását is).

Ez az „üzletpolitika” a Nyugat 1908-as, első válsága alatt is megfigyelhető. Hatvany már márciusban szeretné a finanszírozást üzleti alapon megszervezni, hiszen az általa küldött pénz a hiányt csökkentheti ugyan, de a kiváltó okokat nem szünteti meg. Mivel a *Die Wissenschaft des nicht Wissenswerten* kiadása miatt Berlinben tartózkodik, a távolból régebbi ismerősét, Gonda

³² Miklós László – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. október 18.] = BUDA 1998, 60–62.

³³ Ignotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1908. április 22.] = BUDA 1998, 51–52.

³⁴ LESZNAI Anna: *Az árva Mariska naplója*. = Nyugat, 1911. március 1., 495–497.

Henriket, a Magyar Tudósító című lap tulajdonos-szerkesztőjét beszéli rá a Nyugat megvásárlására. (Korábban Gonda is részese volt a Kovács Júlia ügyeinek intézésére alakult házi konzorciumnak.)

Gonda számításai szerint a Nyugat fenntartása az év végéig legalább 10 000 korona befektetést igényel, Hatvany ezért két részletben fizetendő, 3200 koronás támogatást ígér. Gonda a Nyugat átvételére vonatkozó ajánlatában elégségesnek ítéli, ha az összeget havi 200 koronás részletekben folyósítják a számára, ám kéri, hogy ha 1909-ben kilépne a Nyugattól, a veszteségeit 5000 korona értékben térítsék meg. Ezáltal biztosítást köt a deficit egy részére, miközben arra hivatkozik, hogy a Nyugat átvétele az ő részéről nem annyira üzlet, mint inkább „sport, multság”.³⁵ S bár Hatvany átlát Gonda szándékain, a mintegy 6-8000 koronás veszteséget előre tudomásul veszi.³⁶ *Tudom, hogy tudod, hogy tudom.* Már most képmutatás és öszintétlenség övezi Hatvany mecenatúráját, és ehhez járul, hogy mihelyst kialakulna valamely jogilag körülhatárolható szervezeti felállás, a szerkesztők megpróbálják azt saját igényeiknek megfelelően átformálni.

A Nyugat szanálásával ugyanis Gonda kizárólagos tulajdonossá válna, így a szerkesztők a lapnak juttatandó pénzeszegekből legfeljebb közvetetten részesednének.³⁷ Tudják ugyan, hogy pénzügyi mérlegüket – Fenyő kifejezésével élve – csak „egy kisebbszerű megváltó”³⁸ hozhatja egyensúlyba, mégis a megoldás elodázása mellett döntenek. Ignotus eléri Hatvanynál, hogy a Gondának ígért havi 200 koronát a szerkesztőség számára utalja át, hiszen a szerződés kötésre készülve nekik is erősíteniük kell a pozíciójukat (Hatvany tehát *mindkét* felet a saját pénzéből támogathatja).³⁹ Hatvany május elején körülbelül 700 koronát küld a szerkesztőségnek,⁴⁰ ezt Ignotusék minden biznnyal elköltik, majd június végén visszatérnek Gonda kezdeti ajánlatához.

A Gondával kötött szerződés 1908. július 15-én lép hatályba, és érvényessége 1909. december 31-ig tart. A szerkesztők csalódottan szembesülnek

³⁵ Gonda Henrik – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1908. április 2.] = LHL, 28–29.

³⁶ Hatvany Lajos – Hirsch Albertnek. [Berlin, 1908. április 2. után] = LHL, 611.

³⁷ „Dr Gonda szerkesztő úr távollétében tárgyalt Fenyővel, s az előadottakból úgy látom, hogy ő egyfelől egyszerűen s minden kárpótlás nélkül a maga tulajdonába kívánja a lapot, viszont kikötné, hogy ezek után is majd ingyen dolgozzunk neki. Ha ez a benyomásom nem hamis, akkor, természetesen, fűtyülök a doktor úr segítségére.” Ignotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1908. április 5.] = LHL, 29–30.

³⁸ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1908. április 5.] = LHL, 30.

³⁹ Ignotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1908. április 8., 10., 22.] = LHL, 31, 32–33, BUDA 1998, 51–52.

⁴⁰ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1908. május 15.] = LHL, 35.

tulajdonjoguk elvesztésével, noha Ignótus Fenyőnek beismeri, hogy vállalkozásuk csődbe jutott, s hogy helyzetük Gonda közbelépése nélkül „kilátástalan” volna.⁴¹ A Gondával kötött szerződés mellesleg nem tartalmaz irreális feltételeket, inkább a kezdeti várakozásokat felidézve kudarc. Amit Ignótus 1907 tavaszán felvázolt Adynak, nem volt elvetendő koncepció. A csődöt az idézte elő, hogy az alapítók gyors sikert (és hasznot) akartak. Nem várták meg, hogy összegyűljön a szükséges előfizetői létszám, és abbéli igyekezetük is sikertelen maradt, hogy a hiányzó összeget hirdetmények, reklámok, intézményi támogatók segítségével pótolják. A lap szellemi tőkéjének anyagiakra konvertálása meghiúsult.

A realitásokkal való szembenézés, de enyhe sértődöttség is jellemzi a szerződés megkötése utáni időszakot. Ignótus például erősen bizonygatja rendíthetetlen odaadását a Nyugat iránt, ugyanakkor Fenyőt már idejekorán *alkalmazotti* szemléletre biztatja: ne vállaljanak felelősséget olyan dolgokért, amelyek a tulajdonos hatáskörébe tartoznak – ő maga publikációit ritkítani kívánja, főszerkesztőségét mindösszesen arra korlátozza, hogy nevét a címlapon továbbra is feltüntethetik.⁴² Ignótus neheztelésére következtethetünk abból is, hogy a szerződés aláírása után mintha elvágták volna a Hatvanynak írott vallomások hangú levelek sorát.

Miközben Ignótus és Fenyő a lap gazdasági hátterének stabilizálásával vannak elfoglalva, Osvát a Nyugat közreműködői körének elébb csendes, később viharokat kavarázó, de elhatározásában megingathatatlan átalakítását kezdi meg (ez a munka – noha az utolsó időkben kevesebb sikert mutat fel – mondhatni, Osvát halálig tart). A Nyugat előfizetési felhívásának aláírói közül Jób Dánielt, Heltai Jenőt, Róbert Jenőt és Molnár Ferencet a *színpad*, Cholnoky Viktort, Révész Bélát, Szini Gyulát az *újságírás*, a könnyen futó tollal megírt feladatok szólítják el. A Nyugat első nagy nemzedékének tagjai: Móricz Zsigmond, Tóth Árpád, Babits Mihály, Füst Milán ezen a nyáron, illetve őszön keresik meg Osvátot *a neki szóló* írásaikkal. Osvát a szerkesztést továbbra is főként kávéházakban végzi, a kiadóhivatalba csak alkalomszerűen jár be, az oda érkező kéziratokat a Sajó utcába küldeti. Az Akácfa utca 5. szám alatti iroda tulajdonképpen nem a Nyugat kiadóhivatala, hanem a Magyar Tudósítóé – jobb híján rájuk testálhatták a Nyugat ügyeit –: a zajos, forgalmas hely alkalmatlan az írókkal való beszélgetésre. Amikor Füst Milán

⁴¹ Ignótus – Fenyő Miksának. [Tátralomnic, 1908. július 7.] = *Feljegyzések*, 366–368.

⁴² Uo.

beállít első cikkével, Osvát helyett Radó Sámuel, a Magyar Távirati Iroda igazgatóját találja ott.⁴³

Novemberben Ady „árulása” okoz riadalmat. Hatvany a duk-duk botrány hatására szakítani akar itthoni irodalompartoló tevékenységével: „Nékem az egész dolog igen hasznos. Német és magyar írói vacillálásomnak véget vet. Megyek szépen Berlinbe” – közli szemrehányóan,⁴⁴ aztán az árultatás felett érzett keserőséget mesterkél, de nagyvonalú megbocsátásra való hajlandóság váltja fel. Végül közvetett módon ismét Ady jön Ignotusék segítségére. A szerkesztők – látva a költő és a báró közötti szerelmes hangnem visszatértét – nem várt odaadással kezdik képviselni a titkos doktrína szerint állandó felügyeletet igénylő Ady ügyeit: népszerűsítésére különszám összeállítását veszik tervbe, Fenyő pedig megkezdí a tárgyalásokat Ady korábbi kiadóival. Elképzeléseik szerint Ady régi és új munkáit a Nyugat jelentetné meg, így „baráti” szálak helyett Adyt adminisztratív eszközökkel kötnék vállalkozásukhoz.

A könyvkiadás ígérete Hatvany mecénatúráját ismét beindítja. Hatvany 800 koronát utal ki az első három könyv előállítására,⁴⁵ és Ignotus jó taktikusként érzékeli, hogy ebben az érdeklődésben ennél több rejlik. 1909. április 4-én elébb újból kedvetlenségét hangoztatja (ez szinte kötelező elem a szerkesztők ez idő tájt Hatvanyinak címzett leveleiben), majd egyetlen lélegzetvételre körvonalazza a továbblépés módját: a nagyszabású, magyarországi Moderner Verlag eszméjét. Megfelelő elszánással és rátermettséggel a hivatalosságra kacsingató, vagy kizárólag az üzleti profitot szem előtt tartó könyvkiadók mellett – ám komoly tőkebefektetéssel – a modernnek is létrehozhatnák a maguk vállalkozását: „lelki szemeim előtt már látom – írja Ignotus – valamely nagy bank vagy takarékpénztár égisze alatt az új *Verlagot*, mely lapot ad ki, Tháliát tart fenn munkáselőadásokkal, Kernstok-kiállítást rendez és Bartók-koncerteket valamint Nyugat-felolvasásokat, s igazgatója pl. Ernst, irodalmi direktora én vagyok, lektora Osvát, ügyésze Fenyő s elnöke pl. Hirsch Albert (aki örülten csudálkozna ezen a Zumutungon).”⁴⁶ Ig-

⁴³ Lásd 154.

⁴⁴ Hatvany Lajos – Ady Endrének. [Budapest, 1908. november 19.] = AEL2, 96–97.

⁴⁵ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. február 9., 22.] = LHL, 63, 64. – Lásd 267. is.

⁴⁶ Ignotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. április 4.], K: MTA KIK Ms 383/22., M: LHL, 68–69. – Ernst Lajos (1872–1937) műkereskedő. – Hirsch Albert (1878–1944) Hatvany Lajos húgának, Hatvany Irénnek a férje volt. Hirsch rossz szemmel nézte Hatvany Lajos pénzköltő akcióit, kettejük viszonya meglehetősen hűvös maradt, mindazonáltal Hirsch Albert Hatvany-Deutsch Sándor akaratából lett a „dinasztia feje”, vagyis a Deutsch Ignác és Fia cég

notus a levélben általánosságban említi a tőkeerős pénzintézeteket, Hirsch Albert bevonása azonban kétségtelenné teszi, hogy a pártfogói szerep a Deutsch Ignác és Fia cégnek jutna.

Hatvany válasza nem maradt fenn, de Ignotus 1909. április 13-i leveléből kiderül, hogy a báró először még „utópia”-ként tekint a nagyszabású tervekre. Ignotus azonban ragaszkodik álláspontjához: „A közönségre könyveket rásózni nem kunszt, hanem üzlet, reklám, adminisztráció. Ha mégis nálunk a kiadók nem *csinálnak* modernségben, annak az oka igen egyszerű. Üzlethez lelemény kell, fáradtság, kezük és lábuk kitorése; így csinál üzletet a német kiadó vagy a francia, mert nincs *egyéb* lehetősége üzletre és nyereségre. A magyarnak van, mert a magyar kormányzat korrump, s a rendes üzlet költségénél s fáradtságánál kevesebbe kerül megvenni egy-két miniszteri tanácsost meg államtitkárt, s ezzel kijárni egy titkos miniszteri rendeletet, mely szerint minden vasúti baktek köteles megvenni a Magyar Nemzet Oknyomozó Világtörténelmét 12 kötetben, s minden iskolai könyvtár Eötvös Károly összegyűjtött munkáit 32 kötetben. A kiadó e révén udvari tanácsosságot kap, a háta megett álló pénzintézeti emberek bejutnak az Akadémiába s a főrendiházba vagy a képviselőházba, viszont az akadémikusok s a miniszteri tanácsosok az igazgatóságokba. Hát nem volnának bolondok, ha *igazi* üzletben törnék magukat?” Ignotus erre hivatkozva zárkózik el a Gondával való jövőbeni együttműködéstől: Gondát a politika elkényelmesítette, le is foglalja, irodalmi ambíciók kevésbé mozgatják, s így hiányzik belőle az „üzletre való ráutaltság”.⁴⁷

„kisebb méretű széchenyiség”

A kettős Ady-szám 1909. május végén jelenik meg, és szedett-vedett benyomást kelt. Hatvany *Indulás* című esszéje azonban kardinális jelentőségű lesz a Nyugat-vállalkozás szempontjából, hiszen továbbgondolva az 1908-as *Egy olvasmány és egy megtérés történetében* megjelenített vágyálmot („Be jó volna megérni kortársaink között zseni vagy legalábbis nagy tehetség kifejlését”) Hatvany most egy egész írónemzedék diadalra juttatását hirdeti meg. A saját szerepét illetően még tétovázik, de írói társulások, felolvasások, újságkritikai

főnöke. (Lásd RADNÓTI József: *Pesti pénzüligarchák*. Bp., 1929, May Ny., 67–68.) – die Zumutung (ném.): szemtelenség

⁴⁷ Ignotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. április 13.], K: MTA KIK Ms 383/23., M: LHL, 69–71.

pozíciók megszerzésével „publikum és írótság” között közvetlenebb viszonyt akar kialakítani, és ehhez nélkülözhetetlennek tartja egy *üzleti alapon működő modern magyar kiadó* létrejöttét.⁴⁸

A cikkben Ignotus ötletei kelnek életre. 1909. augusztus 4-én Gonda Henrik bejelenti Budapest főpolgármesterének, hogy a Nyugat tulajdonjogát Thein Zsigmondra ruházta át.⁴⁹ Thein Zsigmond a Deutsch Ignác és Fiai cég könyvelője volt, vagyis kiadótulajdonosként – alkalmas kifejezéssel élve – csak a *stróman* szerepét játszotta el. Ezt erősíti meg Lengyel Menyhért egyik nyárvégi, Hatvanynak írott megjegyzése: „[Hirsch Albert] Thein nevű kis titkársa éretlen ifjúcska.”⁵⁰

A Verlag-konceptió jegyében most a szerkesztőknek is áldozatokat kell hozniuk: „publikum és írótság” kölcsönös megismerése céljából 1909 őszén a Nyugat csoportos vonatozással súlyosbított felolvasókörútra indul.⁵¹ A Holnappal közösen rendezett 1909. október 3-i, nagyváradi matiné egyértelmű siker. Ady – a várható bevételre gondolva – saját körutat tervez, és október 17-én Temesvárott lép fel, elhangzanak a Reinitz Béla által megzenésített Ady-versek is.⁵² Fenyő és Osvát ott vannak az eseményen, Fenyő levélben referál Hatvanynak: szerinte a felolvasás – nyilván pénzügyi szempontból – nem sikerült.⁵³ Ady a körutat abba akarja hagyni, de a november 7-i kaposvári vendégszereplést már nem lehet lemondani.⁵⁴ Közben a Nyugat október 24-i debreceni fellépése főként erkölcsi sikert arat. November 11-én Aradon a Nyugat és A Holnap közös rendezvénye zárja az őszi turnét, és összességében kiderül, hogy az új irodalomnak vidéken nincs még igazi közönsége. Ugyanakkor a budapesti Royal Szálló nagytermében november 27-én megtartott Ady-est – a verseket megzenésítő Beretvás Hugónak köszönhetően is – átütő sikert hoz.

Ami a Nyugat új szervezeti felállítását illeti, kezdetben valóban csak egy *rentábilis* könyvkiadó részvénytársaságról van szó. Miklós László október közepén kedvezményes hitelek felől tájékozik,⁵⁵ és a tervezésbe a pénzügyek-

⁴⁸ HATVANY Lajos: *Indulás*. = Nyugat, 1909. május 16.–június 1., 550–559.

⁴⁹ Lásd 349.

⁵⁰ Lengyel Menyhért – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. augusztus eleje – szeptember közepe] = LHL, 65–66. (a datálást módosítottuk)

⁵¹ Az 1909 és 1911 közötti matinék rövid áttekintését lásd EmlAE4, 388–389, 562–565.

⁵² A matiné visszhangjáról bővebben lásd AEÖPM9, 610–615.

⁵³ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. október 21.] = LHL, 74.

⁵⁴ A kaposvári matinéről lásd EmlAE4, 551–552, 557–562.

⁵⁵ Miklós László – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. október 18.] = BUDA 1998, 60–62.

ben mindig megfontolt Hirsch Albertet is bevonják.⁵⁶ Fenyő Miksa elkészíti a részvénytársasági memorandumot, és október 22-én elküldi Hatvanynak. A szolid számításokkal kontrasztban nagyszabású ambíciókat sejtet mindaz, amit Fenyő a pozíciók elosztásáról ír: a másik barátot, ifj. Chorin Ferencet jelöli az igazgatósági elnök posztjára, de a Nyugat-ügyekben veszélyt vizionál, örök szkeptikus Hatvany-Deutsch Sándor megnyerésére is gondol.⁵⁷

Pár nappal később Ignotus Hatvanynak szóló levelében nyomatékosítja, hogy a Nyugatnak meg kell haladnia az „önképzőköri keret”-et (ezzel a felolvasóköriút során tapasztalt szervezésbeli hiányosságokra utal). Feleleveníti a tavaszi elképzeléseket, de a Verlag-koncepciónál is gigantikusabb tervekkel áll elő: „felolvasások, polémiák, beleavatkozások, stb.: mind azt hozzák magukkal, hogy a Nyugat ott legyen mindennél és mindenütt, az emberei részt vegyenek mindenben, s mindenben kitegyenek magukért. Nekünk magunkhoz kell fűznünk minden ú.n. modern mozgalmat |:színházban,;| zenében, festészetben, társadalmi meg politikai dolgokban is. S ehhez képpent szerepelnünk és dolgoznunk és reprezentálnunk kell.” Ignotus e hosszú levéllel megpróbálja kifürkészni Hatvany hajlandóságának határait. Elgondolkozik azon, hogy a modern irodalom javára ő mily hathatósan tevékenykedhetne: ha „valami főnyeremény” (ismét!) megsegítené, vitacikkeket írna, felszólalna, „beleavatkozna”, népszerűsítene, „jelen lenne” (talán még szövívői feladatokat is ellátna). Még azt is el tudná képzelni, hogy a formálódó részvénytársaság az ő szellemi „exploitálás”-át vállalná „mint valami bányáét”. A vezető szerep mégis inkább Hatvanyra várna: „Sokkal könnyebb és lehetségesebb egyéb: az, hogy te, aki tele vagy ötlettel, szeretettel, érdeklődéssel és tehetséggel s viszont független vagy és pénzt is tudsz találni, valósággal és teljesen megcsináld és vállald ezt a kisebb méretű széchenyiséget. Haza kell jönnöd vagy legalább is igen sokat kell itthon lenned, s én nem látok okot, hogy miért ne tennéd. Hidd meg: a nagyvilágon e kívül nincsen számodra hely, és, mindent összevéve, magyarabb vagy, mint gondolod.

Itthon aztán nagy dolgokat kell cselekedned. És lehet is. Kell és lehet magadhoz és akcióidhoz csatolnod mind a Kohner Adolfokat s Brüll Alfrédokat, mind a Nemzeti Szalónokat és Holnapokat, mind a Csokonai-Köröket és Kölcsey-Egyesületeket. Kell egy nagyobb stílusú könyvkiadó-vállalatot teremtened, mely egyben műkereskedés, koncertrendezőiroda stb. is. Nem

⁵⁶ Miklós László – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. november 1.] = BUDA 1998, 65–66.

⁵⁷ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. október 22.] = BUDA 1998, 62.

kell félned és meghátrálnod a községi, az országos szerepléstől, akár a képviselőségtől sem. Vagy, vagy.”⁵⁸

A levélben Igunotus által megpendített „új széchenyiség” korántsem improvizáció, az ideához egy későbbi levelében is visszatér.⁵⁹ Közben a matinékon Ady hírel, hogy a nyugatosok között látja már „az új formájú Széchenyit” – és erre levélben is felhívja mecénása figyelmét.⁶⁰ A matinékon elhangzó Ady-szöveg végül megjelenik a Nyugatban⁶¹ – és Hatvanynak tesszik a felajánlott szerep. Évtizedekkel később széljegyzetekkel látott el bizonyos fennmaradt dokumentumokat; Igunotus 1909. október 28-i levelére ezt írta: „Apám miatt nem vállalhattam.”

Kosztolánczy Tibor

⁵⁸ Igunotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. október 28.], K: MTA KIK Ms 383/28., M: LHL, 78–80. – Kohner Adolf, br. (1866–1937) nagyiparos, földbirtokos, műgyűjtő; Brüll Alfréd (1876–1944) nagyiparos, mecénás.

⁵⁹ Igunotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. november 5.] = BUDA 1998, 66.

⁶⁰ Ady Endre – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. október 23.] = AEL2, 273–274.

⁶¹ ADY Endre: *Félelem és írás*. = Nyugat, 1909. december 1., 516–519.

• 1907 •

73. OSVÁT ERNŐ – GELLÉRT OSZKÁRNAK

Budapest 1907 Február 7.
[Budapest, 1907. február 7.]

Kedves Gellért,

ne nehezteljen, – a találkozót szombat délután 5 órára kell halasztanunk. (Baross Kávéház)

Üdvözlettel

Osvát Ernő

[Címzés:]
Nagyságos
Gellért Oszkár Úrnak
József körút VII. [!] III. 19.
Budapest

K: PIM V. 3195/465. (Gellért Oszkár-hagyaték) – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: OSVÁT ERNŐ | Sajó-utca 5/a. – Nem postai küldemény.

74. ADY ENDRE ÉS RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1907. február 11.]

Édes Ernő mester öllelek!

Ady

Kedves Fiú,

szeretettel köszöntelek – Párisból. Látod mégis idejutottam. Hogy hogyan, azt legközelebb levélben megírom, meg az okot is, m[í]ért nem búcsúzhattunk. A címem ez:

15. Rue Constantinople Hotel de l'Europe. Írj.
Szervusz

Révész

[Címzés:]

Ng
Osvát Ernő
úrnak
Budapest
Sajó utca 5/a
Hongrie

K: PIM A. 208/39. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Virágkosaras nőt ábrázoló képeslap verzóján – Ceruzairás, a címzés Révész Béla írása, Ady üdvözlete a lap margóján.

Dat.: fpb: Paris, 1907. febr. _ . – épb: nincs. – Ady és Révész 1907. február 11-én ugyanilyen képeslapot küldtek Bresztovszky Ernőnek (K: MTA KIK Ms 1163/8., M: AEL1, 202.) – a két képeslapot ugyanabban a postahivatalban adták fel.

M: AEL1, 203. – [Párizs, 1907. febr. 11.]

Ady Endre és Révész Béla 1905 és 1907 között, ha mindketten Budapesten tartózkodtak, a szerkesztőségi órák után együtt látogatták szokásos mulatóhelyeiket. Révész 1907. február 9-től április végéig időzött Párizsban; kezdetben az Hôtel de l'Europe-ban vett ki szobát, abban a szállodában, ahol Ady is lakott. A párizsi utazás oka az lehetett, hogy Révész – mint tartalékos hadapródjelölt őrmester – nem akart katonai gyakorlatokra bevonulni, és a magyar hatóságokkal elhitette, hogy Franciaországban, vidéken tartózkodik. Ugyanakkor a Monarchia párizsi nagykövetségén időnként személyesen is meg kellett jelennie. (Lásd AEL1, 547, 550, 553.)

75. CHOLNOKY VIKTOR – KEMÉNY SIMONNAK

– febr. 15.
[Budapest, 1907. február 15.]

Kedves Simon!

A legnagyobb örömmel egyezem bele, hogy a Figyelő munkatársai sorába felvegyék a nevemet.

Üdvözl
öreg barátod

Cholnoky Viktor

K: OSZK Kt. Fond 253/730. – Ceruzairás.

Kemény Simon a szerkesztők megbízásából invitálhatta Cholnoky Viktort az akkor még Figyelő néven tervezett Nyugat munkatársai közé.

76. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest 1907 Október 9.
[Budapest, 1907. október 9.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr, –

Cholnoky Viktor ígért holnap estére cikket; tárgya: a kísértet az irodalomban. Talán sikerül még valamit szereznem. Tisztelő híve

Osvát Ernő.

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)

Blaskovich Sándor és Ambrus Zoltán mint főszerkesztők Új Szemle címmel 1907. október 15-én indították el kéthetente megjelenő folyóiratukat, amely egy évig létezett – Cholnoky Viktor cikke feltehetően nem készült el (lásd a következő levelet is).

77. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest 1907 Október 11.
[Budapest, 1907. október 11.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr, –

kérem szépen, üzenje meg, hány órákor találhatom ma a kávéházban.
Tisztelő híve

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)

Lásd az előző levelet.

78. BIRÓ LAJOS – FENYŐ MIKSÁNAK

Budapest, 1907. XI/6.¹
[Budapest, 1907. november 6.]

Kedves doktor úr,

engedje meg, hogy egy kéréssel forduljak Önhöz és az Ön útján Osvát Ernőhöz.

Mellékelek egy kéziratot. Ez egy igen terjedelmes tanulmány. A szerzője: Bauer Herbert. A kik jobban ismerik, és a dolgait is ismerik, nagyon tehetséges embernek mondják. Engem megkértek, juttassam el a kéziratát a Figyelőhöz, a mit ezennel megteszek. Hiszen esetleg csakugyan igen tehetséges ember és akkor semmi ok nincs rá, hogy a Figyelőhöz és a Figyelőbe ne juthasson. (Megjegyzem, hogy honorariumra nem tart számot és csak néhány külön lenyomatot kérne. Változtatásokat is szívesen vesz, és rövidítésekbe is beleegyeznek.)

Ha Ön megengedi, akkor én megírom neki, hogy két hét múlva keresse fel Önt. Ha a kéziratot teljességgel nem használhatná és nem akarna ezzel az úrral szóba állni, akkor ő majd elküldet a kéziratért. Nagyon szépen kérem, legyen olyan kegyes az elhatározásáról engem két sorban értesíteni és pedig már az alul megírt berlini címemre.

Holnap este ugyanis utazom és a lakásom már úgy fel van fordulva,
hogy tintám és tollam sincs.

Így búcsúzó is el Öntől és ajánlom magamat szíves jó emlékezésébe.
Szeretettel igaz híve

Biró Lajos

Berlin-Schöneberg
Landshuter Strasse 20.

K: OSZK Kt. Fond 253/1260. – Ceruzairás.
M: NEMESKÉRI 1979, 6.

Biró (Blau) Lajos (1880–1948) Nagyváradon újságíróskodott 1904 nyaráig, majd Vészi József lapjánál, a Budapesti Naplónál szerkesztő lett (közben feleségül vette Vészi József leányát, Vészi Jolánt). 1907. november elejétől a lapot Pályi Ede vette át (lásd AEL2, 321), Biró Lajos a családdal együtt Berlinbe költözött, ahonnan budapesti lapokat tudósított. – Távozása előtt Balázs Béla *Halálesztetika* című tanulmányát ajánlotta a Nyugat számára (lásd a következő levelet is).

---

¹ korábban: 7

79. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1907. november 14. körül]

Mélyen tisztelt szerkesztő Úr

Tudomásom szerint Biró Lajos úr, aki k.b. egy hete Berlinbe költözött, önnek a „Figyelő” számára egy kéziratomat a „Halálesztetika” címűt átadta avval a kérelemmel, hogy minél hamarébb olvassa el és mondja meg hajlandó-e felvenni a Figyelő valamelyik legközelebbi számába (vagy számaiba).

Nekem a kézirat megjelenése több okból nagyon sürgős, ezért szépen kérem, legyen szíves és olvassa el, ha eddig el nem olvasta volna, lehetőleg még ezen a héten.

Legyen szíves és tudósítson, szerkesztő úr, hogy mikor jöhetnek feleletért illetve kéziratért.

Miután értekezésemet <még januárban> többféle okból ki akarom nyomtatni még januárban, még egyszer nagyon kérem Szerkesztő urat hogy olvassa el úgy hogy már szombaton felmehessek a válaszáért.

A sürgetésért bocsánatot kérek – de bizonyos tekintetben kényszer helyzetben vagyok. –

Őszinte tisztelettel

Balázs Béla.

Ez a név van a „*Halálesztetika*” alá írva. – A címem:

Bauer Herbert. I. Verbőczy u. 16

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: Biró Lajos 1907. november 7-re tervezte elutazását Berlinbe (lásd az előző levelet).

M: NEMESKÉRI 1979, 6.

Balázs Béla leveleiben az írásjelekkel felületesen bánt. Központosását érintetlenül hagytuk, csupán a lezáratlan mondatok végére tettük ki a pontot, és a páros írásjelek hiányzó tagjait pótoltuk.

Balázs Béla (Bauer Herbert, 1884–1949) magyar–német szakos tanárként végzett a budapesti egyetemen, majd 1906–1907-ben állami ösztöndíjjal Berlinben és Párizsban tanult. *Halálesztetika* című tanulmányát 1907. október végén fejezte be, és a bölcsészdoktorátusra gondolva folyóiratban is meg kívánta jelentetni (lásd BALÁZS 1982a, 1/444). A Nyugat részéről Osvát a nemleges választ 1908. január elején közönlhette (lásd 90.), a kéziratot – amely közben Szász Zoltánhoz került – Balázs április végén kapta vissza (lásd 117., 119.).

Balázs *Halálesztetikáját* könyv alakban 1908-ban Deutsch Zsigmond adta ki, de száz példányon *Az öntudatról* cím szerepelt – miként Balázs 1908. november 14-i levelében elárulta Babits Mihálynak – „doktoratusi célokra” (lásd BML 1907–1909, 154). Balázs naplójából tudjuk, hogy művét doktori értekezéséként a budapesti egyetemen megváltoztatott címmel sem fogadták el: „Járnom kellett az emberek nyakára, Alexandernek [Alexander Bernátnak] a drámáért, Osvátnak cikkekért, egyetemi tanároknak a doktorátusért, mely végre is sok-sok agyonvert idő és megaláztatás után nem sikerült. Akkoriban egy hétig töltött revolvert tartottam a fiókomban, és játszottam vele” (lásd BALÁZS 1982a, 1/482). Balázs a doktori szigorlatot 1908. szeptember 30-án tette le cum laude minősítéssel (*Bölcsészdoktori szigorlatok jegyzőkönyvei* = ELTE Levéltár, 8/l. 2. köt. 4. sz.), *Hebbel Frigyes pantragizmusa mint a romantikus világnézet eredménye* című doktori értekezése a következő évben megjelent az Egyetemes Philológiai Közönyben (1909, 1. sz., 41–55., 2. sz., 132–139). Amikor Balázs Béla az Osváttól kapott sebeket veszi sorra, nem említi, hogy első Nyugat-publikációja a Hebbel-dolgozat előtanulmánya volt (*A tragédiának metafizikus teóriája a német romantikában és Hebbel Frigyes.* = 1908. január 16., 87–90).

80. MOHÁCSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1907 december 2-án.

[Budapest, 1907. december 2.]

Mélyen tisztelt Osvát úr,

Szini Gyulától hallottam, hogy megindul a „Figyelő”.¹ Hogy milyen nagy kitüntetésnek tartanám, ha az új revue illusztris gárdája engem is befogadna, azt fölösleges elmagyaráznom. Mellékeltem két költeményem közül az egyiket – a „Halotti dalt” – ismeri Szerkesztő Úr: tavalyl (amikor a „Szerdának” szántam) relatíve jónak találta.² Nekem még most is nagyon kedves poémám és eddig nem tudtam magam rászánni, hogy napilapnak adjam. (Hetilap ügysem adta volna le.) Kérem Szerkesztő Urat, fogadja őket annak a szeretetnek parányi részével, mellyel küldöm őket.

Kiváló tisztelettel

Mohácsi Jenő

VIII József körút 29.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő {...}

Budapest

VII Sajó utca 5/a

[Feladói cím:]

Mohácsi Jenő

VIII József körút 29.

K: OSZK Kt. Fond 253/822.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

Mohácsi (Klein) Jenő (1886–1944) költő, újságíró; magyarul és németül egyaránt publikált, magyar klasszikusokat fordított németre. Fenti leveléhez *Mourir* című poémáján kívül *Halotti dal* című versét mellékelte – utóbbi a Nyugat 1908. augusztus 16-i számában jelent meg (29–30) – a levéllel azonos jelzeten a *Mourir* kézírata maradt fenn.

Mohácsi ezt követően a húszas évek végéig nem szerepelt a Nyugatban, aminek magyarázata az lehet, hogy az AEÖPM 9. kötete szerint (546) ő írhatta a Pester

Lloyd *Der Informator* című, 1908. október 25-i vezércikkét (1–2), amelyre Ambrus Zoltán *A felpofozott irodalom* címen válaszolt (Nyugat, 1908. november 1., 281–291).
– Lásd 189.

---

¹ Lásd 75.

² Lásd 71.

81. FENYŐ MIKSA, IGNOTUS ÉS OSVÁT ERNŐ – BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERÉNEK

Budapest, 1907 december hó 12-én.

[Budapest, 1907. december 12.]

NAGYSÁGOS POLGÁRMESTER ÚR!

Tisztelettel bejelentjük, hogy f. évi december 20-án alulírottak kiadásában

”NYUGAT”

néven szépirodalmi, művészeti, társadalmi és közgazdasági szemlét indítunk meg, mely minden hó 1-én és 15-én fog megjelenni. A lap iránya főleg szépirodalmi lesz, közöl ezenkívül művészeti, társadalmi, közgazdasági és tudományos cikkeket.

A lap főszerkesztője Veigelsberg Hugó (Ignotus) író, lakik: V. Báthory-utca 3. sz.

Szerkesztői: Dr. Fenyő Miksa ügyvéd, lakik: V. Zrínyi-utca 1. és

Osvát Ernő, író lakik: VII. Sajtó-utca 5./a.

A lap kiadótulajdonosai ugyanezek.

A lap szerkesztősége: VII. Sajtó-utca 5./a. fszint 2. sz.

A lapot Márkus Samu nyomja: V. Báthory-utca 20.

Tisztelettel kérjük Nagyságotat, hogy e bejelentésünket tudomásul venni kegyeskedjék.

Melylyel maradtunk Nagyságod iránt kiváló tisztelettel

Veigelsberg Hugó (Ignotus)
Dr. Fenyő Miksa
Osvát Ernő
a „Nyugat” kiadótulajdonosai.

K: BFL. IV. 1407/b. – Gépírat autográf aláírásokkal.

Dat.: hivatali iktatóbélyegző: Bp., 1907. dec. 13.

M: NYK, 25.

Ignotus (Veigelsberg Hugó, 1869–1949) *A Slemil keservei* című elbeszélő költeményével tűnt fel 1891-ben, és hamarosan A Hét munkatársa lett. 1900-ban az Ambrus Zoltán szerkesztette Új Magyar Szemle tárcaírója. Évtizedekig dolgozott a jobbközép Magyar Hírlapnál, majd 1910-től – az előbbivel párhuzamosan – a liberális Világnál. – A Nyugat-korszakot megelőző pályájáról lásd a könyv *Indulás* című tanulmányát (99–100).

82. BIRÓ LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin W. 8, december 14. 1908.

[Berlin, 1907. december 14.]

Kedves barátom,

engedd meg, hogy két kéréssel forduljak hozzád. Az első az, hogy – ha lehet – kegyeskedjél nekem elküldetni azt a pénzt, a mit még a Figyelőtől kapok. Nagy szükségem volna rá.

A másik az, hogy ha a lap megindul, rendeld el, hogy a címemre küldjék. (A címem december végeig: Kaiser-Hotel, Friedrich-Strasse; azután: Berlin-Schöneberg, Landshuter-Strasse 20.)

Szépen köszönöm a kegyességedet és szeretettel maradok igaz híved

Biró Lajos

K: OSZK Kt. Fond 253/721. – A Kaiser-Hotel Berlin fejléces levélpapírján, jobb oldalon kitöltendő dátumrész: *Berlin W. 8, ... 190 ... | Friedrich-Str. 176/178.*

Dat.: A Bíró Lajos által megadott 1908-as évszám elírás, hiszen a levél még a Nyugat indulása előtt született.

Bíró Lajos az 1905-ös Figyelő idején elmaradt honorárium ügyében írt Osvátnak, aki helyett Fenyő Miksa válaszolt 1907. december 30-án, levelében egy hét hátralékot kérve. Időközben Bíró a Nyugatban is publikált, nem tudható, hogy a régi hátralékot a szerkesztőség végül kifizette-e, de honoráriumügyben Fenyő Miksa 1908. március 30-i levelében újólaj Bíró türelmét kérte (K: PIM V. 5365/34/1–2.).

Itt közöljük egy későbbi, különálló boríték adatait:

83. BIRÓ LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1909. május 1. előtt]

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

Budapest.

Nyugat szerkesztősége

Sajó utca 5a.

Ungarn.

[Feladói cím:]

L. Bíró

Berlin W 30 Landshuterstr. 20.

K: OSZK Kt. Fond 253/721.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., _ _ _ .

1909. május 1-jétől a Nyugat címe VII. ker. Aréna út 66. földszint 2-re változott.

84. OSVÁT ERNŐ – FENYŐ MIKSÁNAK

Budapest 1907 Deczember 15
[Budapest, 1907. december 15.]

Kedves Fenyő,

okvetetlenül jöjjön el este az „Országház”ba. Mi kilencz után ott leszünk és reméljük Önagysága¹ is eljön.

Viszontlát –

Osvát Ernő

K: PIM V. 3181/29/1. (Fenyő Miksa-hagyaték)

---

¹ Fenyő Miksa első felesége Schöffner Aurélia volt (h. 1933), alakját *Egy kedves Eltávozttról...* címmel Török Sophie idézte meg a Nyugatban (lásd TÖRÖK 1933, 325–328).

85. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 907 Dec. 21.
[Budapest, 1907. december 21.]

Kedves Osvát, –

ezt is megtaláltam, most már döntse Ön el, a három közül melyiket inkább először.

Igen kérem, ne feledkezzék meg róla, hogy a lapot én is megkapjam.

Köszönettel, igaz tisztelője

Gellért Oszkár

VIII. József-körút 7.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

Budapest

New York Kávéház.

Erzsébet-körút.

[Feladói cím:]

Gellért Oszkár – József-körút 7.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: GELLÉRT OSZKÁR

Dat.: fpb: Bp., 1907. dec. 21. – épb: Bp., 1907. dec. 21.

Gellért Oszkár *A deltánál* című verse a Nyugat 1908. január 16-i számában jött (60), majd az *Új sötétség* és a *Mindvégig egy híron* a március 16-i számban (305–306).

Az alábbi levél borítéktípusa megegyezik a fentiével – Gellért 1908 első felében több kritikát is írt a Nyugat számára.

86. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1907 vége – 1908 eleje]

Kedves Osvát, –

nem lehet erről másképp írni, ezt, azt hiszem, el fogja ösmerni.

Igen szeretném a levonatot, holnap korán délután benézek a New-Yorkba.

Szívből üdvözli

Gellért Oszkár

A hordárt kifizettem, nem jár neki semmi.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

Sajó utca 5^a.

A „Nyugat” szerkesztősége.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Nem postai küldemény.

87–88.
OSVÁT ERNŐ – SZINI GYULÁNAK

[Budapest, 1907 vége – 1908. október vége]

[Címzés:]

N.

Szini Gyula Úr
Mátyás tér 17.

Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: OSVÁT ERNŐ | Sajó-
utca 5/a.

SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Cikket lehetőleg ma délután, de legkésőbb 8-ig behozom a Brisztolba [!]
Ölel

Szini

[Címzés:]

Nagys. OSVÁT ERNŐ úrnak
Sajó-utca 5/a.

Szini az üzenetet ceruzával az Osvát által küldött névjegykártyára írta, a neki
szóló címzést kihúzta, az Osvátnak szóló címzésbe befoglalta a kártya nyomtatott
szövegét.

K: OSZK Kt. Fond 253/874. – Nem postai küldemény.

Szini Gyula 1907 nyarán már a VIII. kerületi Mátyás téren lakott, 1908. no-
vember 1-jével költözött a VII. ker. Nefelejts utca 12. szám alá (lásd Szini Gyula –
Elek Artúrnak. [Budakeszi, 1907. augusztus 19.], illetve [Budapest, 1908. október
29.], K: OSZK Kt. Fond 253/587.); ezen időszak alatt Osvát a Nyugat indulásától
kezdve figyelmeztethette Szinit a kéziratküldési határidőre – hasonló üzenetet kapott
Cholnoky Viktor is (lásd 104.,105.).

89. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Szeged, 1907. december végén]

Mélyen tisztelt szerkesztő Úr!

Itt küldöm amit ígértem. Csak kóstolólul küldöm, hogy meghalljam a véleményét és azt, feltéve, hogy tetszik, hajlandó-e máskor is közölni az írásaimat a lapjában.

Ezeket a verseket kérem ne is közölje egyelőre, még ha tetszenének se – mert valamennyit átadtam már valakinek aki közölni akarja – és még nem tudom, hogy ott melyek fognak megjelenni. –

A mesét azonban ha tetszik és megfelel közlésre küldöm és nagy megtiszteltetésnek venném ha elfogadnák. –

Január elején eljövök egyszer személyesen a feleletért és megkérdezem akar-e Szerkesztő Úr máskor is kéziratot tőlem. –

Igaz tisztelettel

Bauer Herbert.

U. i. – A „Csend” kézírata egyetlen példányom azért kérem szépen ne veszítsék el –

Cím: Bauer Herb., Szeged Dugonics tér 2.¹

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

M: NEMESKÉRI 1979, 6–7.

Balázs Béla Ritoók Emmának adta át verseit, s azokat az íróhoz az Új Időknek küldte be (lásd BALÁZS 1982a, 1/444), ahol 1908 első félévében Balázs négy versét közölték. Osvát a levélhez mellékelte verskéziratokat 1908. január 3-i találkozásuk alkalmával adhatta vissza a szerzőnek. – *A csend* című Balázs-mese a Nyugat 1908. július 16-i számában került sorra (748–765), lásd a következő levelet.

---

¹ Balázs Béla az ünnepeket Szegeden töltötte (lásd BALÁZS 1982a, 1/459–460).

• 1908 •

90. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. január 2.]

Engedelmet kérek, hogy csak ilyen rongyon írok – Eljöttem mint írtam feleletért vagy a Halálesztetika kéziratáért mert halaszthatatlan lett – Holnap háromkor eljövök – Ha nem beszélhetek szerkesztő úrral kérem szépen hadjon [!] kinnt számomra feleletet illetve a Halálesztetika kéziratát – mert ha nem jelenhetik meg, legalább az első fele Februárban[,] kénytelen vagyok holnap visszavenni – Bocsánat hogy háborgatom – Szívességét köszönve igaz tisztelettel

Bauer Herbert
(Balázs Béla)

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Ceruzaírás tépett, kockás papíron.

Balázs Béla – miként Szegedről küldött levelében ígerte (lásd 89.) – 1908. január elején felkereste Osvátot, hogy kéziratái sorsa felől érdeklődjön. A találkozóra – az előző napi sikertelen próbálkozás után – január 3-án a New York kávéházban került sor (Balázs erről naplójában többször írt: lásd BALÁZS 1982a, 1/453, 460–462). Balázs Béla versei nem tetszettek Osvátnak (és kezdeti impressziói nem változtak együttműködésük éveit alatt): „Hiszen nagyon kedvesek – sok szépség van bennük, kár is érte. Túlságosan egyszerűek, üresek. Aztán meg közönségesek, semmi új eredeti hang nincs bennük.» Még magamnak is elvette a kedvemet tőlük. Végeredmény: hogy megingott a magambiztossága. A mesém nagyon tetszett neki, és közölni fogja (június felé) a Nyugatban. De mégis úgy hallgat (pedig figyelmes és intelligens), mint száz közül egyet. Se meglepőnek, se különös örömmek semmi nyoma. Megzavart. És épp most, mikor oly régóta semmit se csináltam. (Vagy talán épp az ilyenekért nem?)” (Lásd BALÁZS 1982a, 1/461.) Az Osvát által a kávéházban átnézett újabb versek közül Balázs a *Nagy cantate* címűt – az alábbi levélhez mellékelve – utólag elküldte a szerkesztőnek; a vers a Nyugatban nem jelent meg (kéziratát lásd OSZK Kt. Fond 253/930.).

Osvátnak viszont tetszett a Szegedről feladott *A csend* című mese („annak idején még »feltétlenül szép«-nek mondotta” – emlékeztette véleményére Balázs a közlést sürgetve, lásd 127.), a mű a Nyugat 1908. július 16-i számában kapott he-

lyet (748–765). Balázs a New Yorkban az *Embermesét* adhatta át, és mivel ezzel kapcsolatban nem ismerte Osvát véleményét, joggal hihette, hogy a Nyugat erre nem tart igényt. Balázs az *Embermese* kéziratát többször próbálta visszaszerezni, cserébe az *Ibolya* című mesét is felajánlva (lásd 126., 127., 130., 147., 179.). Az *Embermesét* 1909. február 16-án közölte a Nyugat (190–202), az *Ibolya* kézírata Osvát hagyatékekben marad fenn (OSZK Kt. Fond 253/926.).

91. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. január 3. után]

Mélyen Tisztelt szerkesztő Úr,

Bocsásson meg, hogy még mindig zaklatom. Két dolgot akarok még megkérdezni amire szíves feleletét kérem.

1.) Nem volna-e hajlandó ezt a ‚cantate’[-]t mégis közölni? – Azért gondoltam rá, mert ez tetszett és semmiféle kifogása nem volt ellene – Talán érdemes volna a szokatlanságánál fogva is; tudtommal nem írtak még magyar nyelven ilyet – Éppen ezért valószínű, hogy a *bourgeois*[-]lapok között nem akadna amelyik elvállalja – Hanem a „Nyugat”[-]ba oda illene – Nem gondolja? – Kérem szépen olvassa el mégegyszer és mondja meg majd a véleményét. –

A második dolog amit kérdezni akarok, ill. kérni, hogy legyen szíves és mondja meg, körülbelül, hogy mikor kerülhet sorra a mesém – Szeretném tudni hányadán vagyok, mert ha akad tisztességes lap a melyik *sokkal* hamarabb közölné mégis visszakérném – Persze ha nem nagyon sok időről van szó legszívesebben a Nyugatnál hagyom.

Most jut eszembe, hogy még egy mesém van önnél – Legyen szíves és írja meg egy levelezőlapon mikor jöhetnek el azért amelyik nem kell és hova? (New-York?) – És hogy, hogyan döntötte el a ‚cantate’ sorsát? Válaszát előre köszönöm.

Tisztelettel

Bauer Herbert.

Címem: Bauer Herbert, I. Verbőczy u. 16.

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

92. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 908 Jan. 4.
[Budapest, 1908. január 4.]

Kedves Osvát, –

bocsássa meg, hogy ígéretemet meg nem tarthatom; ma este el kell utaznom s így a Ferenczi könyvét kénytelen vagyok visszaküldeni. Máskor másról.

Igaz tisztelője

Gellért Oszkár

A versemben, igen kérem, ne legyen sajtóhiba.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Sajó u. 5^a

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Ceruzaírás – Nem postai küldemény.

A Nyugat első számában Fenyő Miksa foglalkozott Ferenczi Zoltán (1857–1927) irodalomtörténész Petőfiről szóló publikációival (*Arany János egy kiadatlan levele*. 47–48), elképzelhető, hogy Osvát a szerző egy másik munkájáról is íratni akart. (Ferenczi Sándor pszichoanalitikusnak ekkor még nem jelent meg könyve.)

Az aggodalom oka *A deltánál* című vers lehetett (lásd 85.).

93. KOSZTOLÁNYI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

1908. január 4. Szabadka.
[Szabadka, 1908. január 4.]

Mélyen tisztelt szerkesztő úr,

a mellékelt verset a Figyelőnek küldöm.

Igaz tisztelője

Kosztolányi Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/801.

M: KDLN, 140. – Szabadka, 1908. január 4.

A Nyugat szerkesztői folyóiratukat a Figyelő új folyamaként hirdették, az „eredeti” Figyelő közölte *Fasti* címmel Kosztolányi Dezső (1885–1936) három versét (1905. október 15., 648–649). A Nyugat 1908-ban csak *Boszorkányos este* című versét hozta (március 1., 287).

94. EISLER MIHÁLY JÓZSEF – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 1908. I. 7.

[Budapest, 1908. január 7.]

Igen Tisztelt Uram!

Bátorkodom egy kis tervvel előállni, melynek kidolgozásához fognék, mihelyt az Ön részéről a biztatás megtörténnék.

Szeretnék a „Nyugat” számára egy klb. 4 oldalnyi cikket írni O. J. Bierbaum legújabb 3-kötetes regényéről, a „Prinz Kukuk”-ról. Egy merőben új, szokatlan alkotás ez, és tartalmazza a jelen német társadalom oly tanulságos megrajzolását, hogy az ismertetést valóban megérdemli. Kivált a főalak jellemzése jó. Egy minden társadalmi rétegen végigűzött egyén fokról-fokra megszedi magát e különböző légkörök jellembeli sajátosságaival és egyéniségének sokoldalú voltával egymásután arat diadalokat mindinkább bővülő környezete fölött...

Nem folytatom a programtárgyalást, de várom megtisztelő nyilatkozatát. Cikkemet január hó 20.-ig megcsinálhatnám.

Mély tisztelettel alázatos híve

Dr. Eisler Mihály József

V. Árpád u. 8. I.

K: OSZK Kt. Fond 253/738.

Eisler Mihály József (1882–1944) orvos, pszichoanalitikus. A tízes években kiterjedt publicisztikai tevékenységet folytatott, de a Nyugatban mindössze egyetlen írással szerepelt. Számos mélylélektani tanulmányt adott közre; Gyömrői Editet követően ő volt József Attila analitikusa.

Otto Julius Bierbaum (1865–1910) német író *Prinz Kuckuck* (Leben, Taten, Meinungen und Höllenfahrt eines Wollüstlings) című regénye 1906 és 1908 között három kötetben látott napvilágot. Eisler recenziója nem jelent meg a Nyugatban.

95. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. január 12.]

Édes Ernő,

mindkét vers *közlendő*, de ha akarod közös cím nélkül. Ha közös címet adsz, ez legyen: Öregség.

Ölel

Adyd.

[Címzés:]

Nagys. Osvát Ernő
úrnak, a Nyugat
szerkesztője
E. V.

Levélpapír:

K: PIM A. 208/56. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás.
M: AEL2, 8. – [Budapest, 1908. jan. 11–12.]

Boríték:

K: PIM A. 208/66a. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Fejléc: HOTEL | METEOR | SZÁLLODA [a rektón a szálloda homlokzati rajza, a verzón a pesti belváros térképe] – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

M: AEL3, 127. – a [Budapest, 1910. okt. 12. ?] datálású levélhez csatolva; fotómásolata a *Feljegyzések*-kötet 12. számú fényképén a 440. és 441. oldalak között.

A fenti levél elhelyezésében segített *A titokzatos e. v.* című történet:

A nemrég megjelent modern folyóiratnak, a Nyugatnak szerkesztője, Osvát Ernő tegnap levelet kapott ezzel a címzéssel:

„Osvát Ernő úrnak. A Nyugat szerkesztősége. e. v.”

Osvát megismerte az írást. Ady Endre írása volt.

– Ebben a borítékban vers van – gondolta magában. – De vajon mit jelenthet az e. v.? Valószínűleg annyit jelent: egy vers.

Felbontja a borítékot, s két verset talál benne.

Ennélfogva az e. v. nem egy verset jelent. Vajon mit?

Tanácskozott szerkesztőtársával, Fenyő Miksa dr.-ral, s aztán ketten kisütöttek, hogy a két titokzatos betű értelme nem lehet más, mint: „előleget vár”.

S erre a gondos Osvát szó nélkül elküldött egy summa pénzt a költőnek.

Ma délelőtt találkoztak a szerkesztők Adyval, aki melegen kezét szorítva velük, megköszönte az előleget, s így szólt:

– Igazán váratlanul lepett meg a pénz, amit küldtetek. De vajon minek köszönhetem a szerencsét, tudtommal már fölvettem cikkemért a honoráriumot.

– Előleg volt. Hisz magad kérted!

– Én? Miből következtek? [!]

– Hát a borítékból. Rajta volt: e. v. – előleget vár.

Ady föl kacagott. Aztán kijelentette:

– Még párizsi tartózkodásomból szoktam hozzá, hogy e. v.-t írjak a címzés után. Azt jelenti: en ville: helyben.

[Név nélkül] = Magyar Hírlap, 1908. január 14., 10.

A Magyar Hírlap délutáni lap volt, a január 14-i szám már előző este megjelent; a cikk szerzője – talán Ignotus – január 13-án délelőtt írhatta le a történetet. Ady január 12-én küldte el az Osvátnak szóló levelet, amely valóban két verset tartalmazott (*A mi Násznapunk, Én fiatal maradok.* = Nyugat, 1908. január 16., 61–62, K: PIM A. 201/16–17., Fenyő Miksa-hagyaték). *A mi Násznapunk* kéziratán Osvát Ernő kézírásával szerepel az Ady által javasolt közös cím, de a folyóiratközlésről lemaradt.

96. LUKÁCS GYÖRGY – OSVÁT ERNŐNEK

1908 I/20

[Budapest, 1908. január 20.]

Tisztelt Osvát úr,

itt küldöm az ígért cikket Novalisról¹ és kérem a mennyiben megtalálta a Gunnar Heiberg életéről adatokat² tartalmazó cikket,³ |:hogy:| azt írja meg nekem (nagyon meg vagyok hűlve; már egy hete nem mehetek ki.)

Kérem értesítsen arról is, akar-e esetleg tőlem Hauptmann utolsó drámáiról (lelki tartalom, stílus, új fajta drámaiság stb) egy 3–5 oldalas cikket.⁴ Megjegyzem, hogy nekem, – mivel a kérdésekkel minddel teljesen tisztában vagyok és a megírás ezúttal ép[p]en csak megírás volna – nem túlságosan

fontos az egész dolog. Csak úgy eszembe jutott, hogy most actualis volna és ha nem vállalkoznék rá más, megcsinálnám ezt is.

Tisztelő híve

Lukács György

A mennyiben ezt a cikket nem használhatná, kérem a kéziratot visszaküldeni.

VI.[.] Nagy János utca 15.

K: OSZK Kt. Fond 253/816.

M: LGYL, 53–54. – Budapest, 1908. január 20.

Lukács (Löwinger) György (1885–1971) filozófus, esztéta. Gazdag bankár-család gyermeke, 1906-ban jogi doktorátust szerzett Kolozsvárott, majd 1909-ben a budapesti egyetemen bölcsészdoktori oklevelet kapott. Szellemtörténészként indult. 1918 decemberében belépett a kommunista pártba, ami gyökeres fordulatot hozott életében és munkásságában.

Osvát kevésbé méltányolta Lukács esszéit; Lukács egy késői beszélgetésben fedte fel, hogy Osvát és ő milyen mély ellenszenvvel viseltettek egymás iránt. Osvát véleménye az volt, „és ezt nyíltan ki is mondta”, hogy Lukács „nagyon rossz író”, aki a Nyugatban való szereplését csakis Ignotusnak köszönheti. (Lásd *Beszélgetés Lukács Györggyel*, 24–25, 20.)

---

¹ LUKÁCS György: *Novalis. Jegyzetek a romantikus életfilozófiáról.* = Nyugat, 1908. március 16., 313–324. – Novalis (Friedrich Leopold von Hardenberg, 1772–1801) német romantikus költő és elbeszélő.

² *korábban*: Heibergre ad

³ Gunnar Heiberg (1857–1929) norvég író munkásságát a Nyugatban nem ismertették.

⁴ Gerhart Hauptmann drámáiról Lukács a Nyugatban nem publikált; *Hauptmanns Weg* című tanulmánya a berlini Die Schaubühne 1911. március 9-i számában jelent meg (253–255).

97. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Szabadka. jan. 22.¹
[Szabadka, 1908. január 22.]

Mélyen tisztelt szerkesztő úr.

Itt <me> küldöm a Vándor-Weiner-Leóról [!] szóló cikket. Egyben fel kell hívnom a figyelmét arra, hogy ez a zeneszerző ebben a percben aktuális mert jan[.] 6-án és jan[.] 20-án mutatták be két nagy munkáját amelyekről itt beszélek.

Kitűnő tisztelettel

Csáth Géza

K: OSZK Kt. Fond 253/733.

A szabadkai születésű Csáth Géza – családi nevén Brenner József (1887–1919) – 1904 őszén, orvostanhallgatóként került a fővárosba. Egyetemi éve alatt írói karrierjét is tudatosan építette, novelláit, könyv- és zenekritikáit neves fővárosi lapok közölték. 1909 őszétől – Jászi Oszkár közbenjárására – a budapesti Elme- és Idegkórtani Klinikán alkalmazták, míg nyaranta felvidéki fürdőhelyeken, Iglófürreden, Újtátrafürreden, Stószfürdön, Stubnyán, illetve a bácskai Palicson orvosként dolgozott (lásd 377., 890.).

Csáth Géza egyetemistaként ismerkedett meg Weiner Leó (1885–1960) zeneszerzővel, aki legszűkebb baráti köréhez tartozott. Weiner *Esz-dúr* (1.) vonósnyégyesét 1908. január 6-án, *Farsang* című zenekari művét január 20-án adták elő a Zeneakadémián – *Vándor-Weiner Leó* című figyelőjében Csáth ezeket is méltatta a Nyugat 1908. március 1-jei számában (294–296).

---

¹ korábban: 21

98. KABOS EDE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. február első hetében]

Kedves barátom –

igaz mindakét hír: a novella is megvan, az influenza is. De ne ijedj meg, neked csak a novellát küldöm el, már az influenza csak tombolja ki magát nálam. Nem volt módomban a novellát véglegesen megráspolyozni s azért nagyon leköteleznél, ha mentől előbb megküldenéd a kefelevonatot, szeretném – annyira, amennyire – rendbehozni. A Gorkij-regényről csak a jövő számra írok,¹ mert azt a svihákot valamivel alaposabban kell helybenhagyni, most pedig nem vagyok eléggé erőmnél. Neked és a fiúknak baráti üdvözlétemet

Kabos Ede

K: OSZK Kt. Fond 253/786. – Ceruzaírás.

Kabos Ede (Rosenberg Albert Ede, 1864–1923) író, újságíró. A Budapesti Napló felelős szerkesztője 1904-től, Ady Endrével kötött barátsága a laptól való távozásuk után is megmaradt. Kabos 1913-tól Az Érdekes Újságot szerkesztette – Osvát itt pályázati bírálóként működött közre –; Kabos fő műve Az *Érdekes Újság Dekameronja*, amely 1913 és 1916 között tíz reprezentatív kötetben száz magyar írók mutatott be.

Kabos Ede Ady Endrének 1908. február 20-án írott levelében említette, hogy két hétig influenzában feküdt (lásd AEL2, 19), Kabos *Mária látogatói* című novellája a Nyugat 1908. február 16-i számában kapott helyet (188–192).

---

¹ Makszim Gorkij (1868–1936) orosz íróról Kabos Ede nem írt a Nyugatban.

99. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. február 10. körül]

Édes Ernő,

holnap a versek mennek. Kérlek okvetlenül juttass azoknak is a *másik kettő mellett* helyet.

Adyd.

K: OSZK Kt. Quart. Hung. 2171. (Sz. n. 1919/12., a Nyugat szerkesztőségének ajándéka) – *A magyar Pimodan* című esszé negyedik folytatásának 21., utolsó kézirat-oldalán – Ceruzairás; a levél szövege (egy másik) ceruzával áthúzva.

M: AEL2, 16. – [Érmindszent, 1908. febr. 12.]

A magyar Pimodan (Vallomások és tanulmány) [*A magyar Pimodán*] a Nyugat 1908. február 16-i számában zárult (182–187). Az 1908. február 1-jei számba szánt két vers feltehetőleg késve érkezett meg a szerkesztőségbe, a fenti levél után küldöttekkel együtt február 16-án így négy Ady-vers jött (216–219): *A Rothschildék palotája*, *Fekete pillangók fogatján* [*Halálvirág: a Csók*], *Egy régi Kálvin-templomban*, *A muszáj Herkules* (K: PIM A. 201/79., PIM A. 201/62., PIM A. 201/48., PIM A. 201/6., mindegyik Fenyő Miksa hagyatékából).

100. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 908 febr. 14

[Budapest, 1908. február 14.]

Kedves Osvát, –

szörnyű lázaim vannak, ágyba jutottam. Mielőtt elpatkolok, kérem, küldje el azt a prózát, – nehogy sajtóhibáiért odaát kelljen dühösködnöm. – Üdv!

Gellért

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat fel. szerk.
Budapest
Sajó u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: GELLÉRT OSZKÁR | JÓZSEF-KÖRÚT 7.

Dat.: fpb: Bp., 1908. febr. 14. – ép: Bp., 1908. febr. 14.

Gellért minden bizonnyal Mózes című tárcadialógusának korrektúráját kérte (Nyugat, 1908. február 16., 220–224).

101. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 908 febr. 25.

[Budapest, 1908. február 25.]

Kedves Osvát, –

szeretnék Önnel holnap (szerdán) d.u. 4 óra tájt találkozni a New-Yorkban. – Kérem, legyen ott.

Igaz tisztelője

Gellért Oszkár

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak

a „Nyugat” fel. szerkesztője

Bpest.

Sajó u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: GELLÉRT OSZKÁR | JÓZSEF-KÖRÚT 7. – Ceruzafrás.

Dat.: fpb: Bp., 1908. febr. 25. – ép: nincs.

102. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

III/6. d. u.
[Érindszent, 1908. március 6.]

Kedves Ernőm,

a Nyugat pompás s igazán, amennyire kevés erőm van ezidőszerint lelkesedni, annyira fölülmultam magam az örömmel. A hosszú novella valószínűleg csak hosszabb novella lesz, tehát nem hosszú. Nyomorék vagyok s nem ígérhetek többet, de ez ott lesz idejében (legkésőbb 12-én reggel.) Kérlek, Schöpflint keressétek fel vagy te vagy Fenyő, ha már bejelentettétek neki.¹ Fenyő küldött 15 forintot, köszönöm, de őszintén szólva többre lett volna szükségem.² (Mi lesz a Vér és arany kritikájával, remélem most már jön?)³

Öllelek szeretettel benneteket

Ady Endre

[Címzés:]
Nagyságos Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Sajó-u. 5/a. földsz. 2.
Budapest.

K: PIM A. 208/45. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: elmosódott – épb: Bp., 1908. márc. 8.
M: AEL2, 26. – [Érindszent, 1908. márc. 6.]

Ady Endre *Mihályi Rozália csókja* (Egy vén hírlapíró meséiből) című novelláját jelentette be Osvátnak (M: Nyugat, 1908. március 16., 307–312).

¹ Schöpflin Aladár Adynak szóló, 1908. február 29-i levelében említette, hogy a Nyugat-szerkesztők már többször üzentek neki, hogy felkeressék, de mindaddig nem került rá sor (lásd AEL2, 21–23).

² Ady Endre jövedelmi viszonyairól lásd a könyv *Indulás* című tanulmányát (104–105). Ady 1908. március 3-i levelében (is) kért pénzt Fenyő Miksától (lásd AEL2, 25).

³ Ignotus *Ady Endre* címmel méltatta a költő *Vér és arany* című, a Franklin Társulatnál megjelent kötetét a Magyar Hírlapban – itt szerepel az „Akasszanak fel, ha értem” passzus (1908. január 14., 1–2, i. h. 2). Ignotus a gondolatmenetet *A fekete zongora* címmel folytatta a Nyugat 1908. február 1-jei számában (139–146). Újabb kritikát a *Vér és arany*ról már nem adott közre a folyóirat.

103. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. március 11–12.]

Kedves Ernő,

csak ezt és ennyit küldhetek a 12-ik órában. Versekert azért nem adok, mert a Nyugat sorsa a szívemen van, nem akarom, hogy miattam unják meg. Ölel

Adyd.

K: PIM A. 204/8. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás a *Mihályi Rozália csókja* (Egy vén hírlapíró meséiből) című novella 13. fóliójának verzóján. A levél nem szerepel az AEL eddig megjelent kötetekben.

104–105.

OSVÁT ERNŐ – CHOLNOKY VIKTORNAK

[Budapest, 1908. március 16. előtt]

Shak[e]spe[a]re

[Címzés:]

Nagyságos

Cholnoky Viktor Úr

Ferencz körút 44. III. 5.

[Feladói cím:]

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 253/731. – A címzés és az üzenet egyetlen felületen található – Nem postai küldemény.

Dat.: A *Budapesti cím- és lakásjegyzék* szerint Cholnoky Viktor 1908-ban a Ferenc körút 44. szám alatt lakott.

A Nyugat 1908. március 1-jei számában jelent meg Cholnoky Viktor *Shakespeare* című bevezetője (233–236) az angol drámaíróról tervezett esszéorozathoz. Osvát emlékeztetője ellenére a folytatás már nem készült el.

CHOLNOKY VIKTORNÉ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. március 16. előtt]

Tisztelt Osvát úr.

Kéz irat nincsen már koránreggel elment [a] férjem és most <jö> sem
jöt[t] még haza an[n]yira el van foglalva
üdvözlettel

Cholnoky Viktoriné

[Idegen kéz címzése:]
Nagyságos Osváth Úrnak

Cholnoky Viktoriné ceruzaírásos válasza az Osvát által küldött levél 2. fólió
verzóján található.

106. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. március 16.]

Kedves Szerkesztő úr,

arra kérem, várjon az ígért kézirat követelésével szerdáig. Holnap, ked-
den még nem bizonyos, hogy meglesz, szerdán ellenben bizonyos. Ma este
írom meg az egyik felét, holnap a másikat.

Addig is szívesen üdvözli igaz híve

Schöpflin

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Budapest
Sajó-utca 5/a földsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/858.

Dat.: fpb: Bp., 1908. márc. 16. – épb: Bp., 1908. márc. 16. – Névjegykártya ver-
zóján, a kártya nyomtatott szövege: SCHÖPFLIN ALADÁR

Schöpflin Aladár (1872–1950) író, kritikus; a Vasárnapi Újság irodalmi szerkesztője. 1908–1909-ben Budapest Székesfőváros Múzeumának tisztviselője, majd a Franklin Társulat lektora és irodalmi titkára.

Schöpflin a Nyugatban *A város* című cikkével debütált (1908. április 1., 353–361), ígéretéhez képest a kéziratot némi késéssel juttatta el Osváthoz (lásd 109., 114.).

107. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1908. március második felében]

Kedves, tisztelt Uram!

Igen kérem, hogy e cikk kefélynyomatát két példányban küldesse el nekem – még pedig 7-8 nappal a közlés előtt. Csak így remélhetem, hogy nem lesz benne sok nyomdahiba.

Ignotus is, én is, igen jól vagyunk.

A Bristol-asztal | :körét: | sokszor üdvözöljük.

Igaz tisztelettel őszinte híve

Hatvany Lajos

Bristol Hotel Berlin

Ha a cikket nem tartja közölhetőnek, küldje kérem vissza postafordultával.

K: OSZK Kt. Fond 253/767.

Dat.: Ignotus 1908. március közepétől mintegy tíz napig volt Hatvany Lajos vendége Berlinben (lásd AEL2, 28–29, 35).

Hatvany a levélben Hortense Allart de Méritens (1801–1879) francia írónőről szóló, formabontó esszejét küldte el Osvátnak. A mű kimaradt az április 1-jei számból, Hatvany tudakozó levele után (lásd 111.) április 16-án közzölték (*Hortense Allart.* 424–430).

108. KUNFI ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. március 23–24.]

Kedves Szerkesztő Uram,

kérem, bocsássa meg első sorban késedelmemet.

Az itt leadotton kívül még 2 kutyanyelv van megírva, s az egész összesen legföljebb 8 kutyanyelv lesz. Ez kb. az én számításom szerint 7-8 nyomtatott Nyugat oldal.

A hiányzó kéziratot még *csütörtök* folyamán eljuttatom Önhöz. D.u. 3–4 között megpróbálok a New-Yorkba menni, ha ez nem sikerülne, akkor az a tervem, hogy beküldöm a Márkus nyomdába az Ön nevére.

Ha azonban Ön másképp[pen] kíván intézkedni a kézirat-kézbesítésre nézve, hagyja kérem izenetül a Márkus nyomdában; én telefonon megkérdézem.

Szíves üdvözlettel

Kunfi Zsigmond

Feltétlenül kézbesítem *csütörtökön* az egész kéziratot.

K: OSZK Kt. Fond 253/805.

M: NEMESKÉRI 1979, 7.

Kunfi Zsigmond (1879–1929) tanár, újságíró, politikus. A Szocializmus című folyóirat szerkesztője 1906-tól, a Népszava főszerkesztő-helyettese 1907-től. A szociáldemokrata párt szellemi vezetője a tízes években, az 1918-as Károlyi-féle hatalomátvétel után miniszter, a proletárdiktatúra alatt közoktatásügyi népbiztos. A proletárdiktatúra bukása után Bécsbe emigrált, ahol a Világosság című lapot jegyezte. Öngyilkos lett.

A Nyugat 1908. augusztus 1-jéig készült Márkus Samu nyomdájában az V. ker. Báthory utca 20. szám alatt. Kunfi Zsigmond egyetlen, a folyóiratban publikált esszéje erre az időszakra esik (*Marx.* = 1908. április 1., 376–381). 1908. április 1. szerda volt, Kunfi a kézirat átadását 26-ig, az előző hét csütörtökjéig ígérhette, a levelet 23-án vagy 24-én írhatta.

109. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908 III/24
[Budapest, 1908. március 24.]

Kedves Szerkesztő Úr,

ép[er]en egy héttel később küldöm a kéziratot, mint a hogy ígértem. Mikor a minap újra elolvastam, skrupulusaim támadtak, ér-e egyáltalán valamit (ez nálam mindig megvan, ez fog engem megölni), nem csupa banalitás-e stb. Most azonban rábízom Önökre, döntsék el. Igazat fogok Önöknek adni, ha azt találják, hogy nem érdemes vele foglalkozni.

Ha mégis kiadják, nem kaphatnék róla revíziót? Megszoktam a dolgaim magam revideálni; 24 óra alatt visszaküldeném.

Mikor a minap szerencsém volt Önhöz, szó esett s nem az én részemről, valami honoráriumról. Nem lehetne ezt úgy elintézni, hogy a cikk honoráriumát előfizetésnek számítják be a Nyugatra, addig, a míg futja?

Ha találkozik Kaffka Margit ő Nagyságával, szíveskedjék neki megmondani, hogy most már csakugyan bepanaszolom a tanfelügyelőnél hanyagság vádjával.¹

Szívesen üdvözli igaz híve

Schöpflin Aladár

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Levélpapírfejléc: VASÁRNAPI UJSÁG SZERKESZTŐSÉGE. | 55-İK ÉVFOLYAM. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 190... | IV., *Reáltanoda-utca* 5. sz. | TELEFON 72–41.

Schöpflin leveléhez *A város* című esszéjét mellékelte (lásd 106.).

---

¹ Kaffka Margit 1906-tól írt a Vasárnapi Újságba.

110. VÉRTESY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Nagybecskerek. Torontál m.
908 IV/1
[Nagybecskerek, 1908. április 1.]

Tisztelt Szerkesztő úr!

Az én irodalmi irányom is a „Nyugat” iránya. Rég olvastam olyan kedvemre való dolgokat, aminőket a „Nyugat” hoz. Szeretnék én is hébekorba ott lenni önök között az irodalom új, ifjú, erős gárdájában, bár kissé szürke legény vagyok már. De a lelkem fiatal s l:az: l önökkel van.

Ezt a verset azért küldöm szerkesztő úrnak, mert régebben, ha jól emlékszem, mikor a régi Nemzet segédszerkesztője voltam, volt szerencsém szerkesztő úrhoz. S talán később is, mikor a „Géniuszt” csinálta.

Ha jó a vers; illetve, ha beleillik az önök programjába, tessék leadni; ha nem: tessék eldobni s többé nem alkalmatlankodom. Ha pedig kellek, küldök szívesen máskor is, csak a lapot fogom kérni.

Ugyancsak ma adtam fel szerkesztő úr címére egy kötet könyvemet is (a legutóbb megjelent kötetemet) kérve számára a lapban, ha megérdemli, pár jó sort.¹

Tisztelő híve

dr Vértesy Gyula.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát {...}
„Nyugat”
{...}
Sajó utca 5/a. földsz 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/895.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., _ . ápr. 2.

Vértesy Gyula évek múltán (lásd 34.) újra kapcsolatot keresett Osvát Ernővel – fenti leveléhez az *Úr, a plebéjus temetőben* című verset mellékelte. A Nyugat Vértesy közreműködésére nem tartott igényt, de megjelentették kétes értékű versezeit az 1915. január 1-jei Tábori postában (44–45).

¹ Vértesy *Szürke ég alatt* című kötetét 1907-ben adta ki a Franklin Társulat, a Nyugatban nem írtak róla.

111. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1908. április 2–4.]

Kedves Szerkesztő Úr!

Itt küldöm egy kis cikkemet Hofmannsthal-ról.¹ Ön tudja, hogy ő nekem rendkívül kedves költőm; én tudom, hogy Ön őt nem szereti. (Ezt úgy szeretném kifejezni, hogy Önnek nincs érzéke az ő poesisa iránt.) De azt hiszem, hogy a Nyugatban a hol Szász Zoltán már elmondta, hogy Verlaine nem nagy költő² – el lehet mondani azt is, hogy Hofmannsthal nagy poéta.

Nagyon megijedt az Allart-néről írott cikkemtől? Annyira megijedt, hogy kérésemet se teljesítette és nem küldte nekem vissza? Vagy a *Nyugat* szerkesztősége nem felel a dolgozótársak leveleire? Kérek felvilágosítást!

<Akár ezt a cikk> Ha valamelyik cikkemet közli, kérek *előbb kefelelyomatot*.

Ignotust sokszor üdvözölöm, Fenyőt s a Bristol egész „*úri bandáját*” és hölgykarát.

Üdvözlettel és kézzorítással igaz híve:

Hatvany L.

P. S. Schöpflin cikke nagyon okos; jó, hogy ezt keresztény ember írta meg. Kaffka < cikk > novellája igen szép... helyenként első rangú. Ady Ájulásig-csók-ja nagy meglepetés, gyönyörű; a másik kettő is szép. Ignotus nagyon meleg, nagyon szép és találó.³

P. S. Szeretném tudni mikép[p] folynak a tárgyalások Gondával?

A Hofmannsthal cikknek jó címet nem tudok adni. A dőre és a Halál írta H. H. lehetetlenség!

K: OSZK Kt. Fond 253/767.

M: HLL, 268. – [Berlin, 1908. április 6.]

Hatvany a levélben *Hortense Allart* című esszéjének sorsáról érdeklődött (lásd 107.), a *Nyugat* késlekedésére Fenyő Miksa a következő „magyarázatot” adta 1908. április 5-én: „Osvátra ne nehezteljen... dolgozik a feleleten. (Ha sikerül megírnia, kiadjuk a *Nyugatban*.) Addig is leadtuk a cikkét a nyomdába, s ön a napokban megkapja. Nagyon kérjük, hogy kikorrigálás után azonnal küldje vissza.” (Lásd LHL, 30.) Fenyő ebben a levélben egy mondat erejéig a Gonda Henrikkal, a *Nyugat* reménybeli kiadójával folytatott tárgyalásokra is kitér, tehát az 1908. április 6-án postázott boríték, amelyet a HLL a fenti levélhez kapcsolt, a következő üzenethez tartozik.

- ¹ Hatvany a levélhez csatolt kritikában Hugo von Hofmannsthal (1874–1929) osztrák író *Der Tor und der Tod* című színművét méltatta; az írás *Hofmannsthal Der Tor und der Tod-ja* címmel az 1908. április 16-i számban jelent meg (457–460). – A mű magyarul *A balga és a halál* címen ismert.
- ² SZÁSZ Zoltán: *Sully-Prudhomme*. = *Nyugat*, 1908. január 1., 33–35, i. h. 35, illetve Uő: *Richopin*. = 1908. március 16., 344–345, i. h. 344. – Paul Verlaine (1844–1896) francia költő, korszakának meghatározó művésze.
- ³ Az említett művek az április 1-jei számban olvashatóak (SCHÖPFLIN Aladár: *A város*. 353–361; KAFFKA Margit: *Az orsó mellől*. 362–369; ADY Endre: *Csukott szemű csókok, Csók és imádság* [*Uram, ostorozz meg!*], *Az ájulásig-csók* [*Csók az ájulásig!*]. 401–402; IGNUSTUS: *Neményi Erzsébet*. 403–404). Ugyanebben a számban Fenyő Miksa, Gellért Oszkár, Elek Artúr, vagyis Osvát barátai is publikáltak – az ő cikkeire Hatvany nem reflektált.

112. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1908. április 6.]

A novellákat majd folyóiratoknak küldöm. Zeitler,¹ kinél Lipcsében voltam, emlékezett Ignotus novellájára – kérte a többit! Szóval akad majd folyóirat is, kiadó is! Csak várni kell.

[Címzés:]
Herrn
Ernst Osvát
Redacteur der Zeitschrift
„Nyugat”
Budapest
Sajó u. 5.

[Feladói cím:]
Ludwig Hatvany
Berlin
Hotel Bristol

K: OSZK Kt. Fond 253/767. – Az üzenet Moritz Heimann Hatvany Lajosnak 1908. április 3-án küldött levelének rektóján olvasható.

Dat.: fpb: Berlin, 1908. ápr. 6. – épb: Bp., 1908. ápr. 7.

Hatvany Lajos német kiadóknál próbálta elhelyezni Ignotus novelláit. Moritz Heimann (1868–1925), az S. Fischer Verlag lektora sajnálattal értesítette Hatvanyt, hogy a tulajdonos Samuel Fischer (Fischer Sámuel, 1859–1934) nem kíván Ignotus-kötetet forgalomba hozni. Ignotus 1908. április 8-án válaszolt Hatvanyinak: „Osvát megmutatta a Heimann levelét s a te hozzátételedet – igen aranyos tőled, hogy így gondomat viseled. [...] Hofmannsthal-dolgodat, melyet nyomban szedni adtak, Osvát melegen dicséri, mint finom és szép lírát. Kíváncsi vagyok rá.” (K: MTA KIK Ms 383/7., M: LHL, 31.)

---

¹ Julius Zeitler (1874–1943) adta ki Hatvany *Die Wissenschaft des nicht Wissenswerten* című könyvét (Ein Kollegienheft von Ludwig Hatvany. Leipzig, 1908).

113. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 908 április 14
[Budapest, 1908. április 14.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

„Van szerencsém” értesíteni, hogy holnap irodába lépek. Továbbá remélhetőleg darabontpénzeket, jó nehezeket és szagtalanokat fogok kapni – amint bizonyára olvasta a mai lapokban. Bár az én ügyem kissé komplikált, mert nem szerepeltem a mozgolódók közt. Nem tudtam az egészről mindaddig semmit, s így jelenleg drukkolással töltöm a szabad időmet, hogy hátha esetleg mégis eselek attól a finom végkielégítéstől.

F. hó 20-ika után levélbelileg jelentkezni fogok, bár egyelőre rémítően lenézem az irodalmat.

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Sajó utca 5a fldsz. 2.

[Osvát Ernő kézírásával a boríték verzóján:] (Hársfa u 26 fsz 3.)

K: OSZK Kt. Fond 253/827.

Dat.: fpb: Bp., 1908. ápr. 15. – épb: Bp., 1908. ápr. 15.

Nagy Lajos (1883–1954) író, publicista. Előbb a budapesti egyetem matematika–fizika szakára jelentkezett, aztán jogot hallgatott, de diplomát nem szerzett. Házitanítóként dolgozott, majd ügyvédi irodákban gyakornokoskodott. Első novelláskötete 1911-ben jelent meg. A világháború alatt segédszolgálatos katona, de ideggyengesége miatt felmentették.

Osváttal való megismerkedéséről, illetve kapcsolatáról *A lázadó ember* című önéletrajzában ír. A visszaemlékezés szerint Nagy Lajos első írásait Osvát nem fogadta el, de az *Özvegyasszonyok* című novella megjelenése után (Népszava, 1908. február 26., 2–4) már ő üzent a szerzőnek, és találkozára hívta a New York kávéházba (lásd NAGY Lajos 1949, 313–314).

Szintén *A lázadó ember*ben olvashatunk az író darabont múltjáról: a Fejérváry-kormány alatt 1906-ban hat hétig Abaújszántón alszolgabíróként tevékenykedett. Később többször kapott végkielégítést, az összegeket hamar elköltötte (lásd NAGY Lajos 1949, 265–273). Az 1908. áprilisi laptudósítások szerint a király magánpénztárából egyévnyi fizetésüknek megfelelő végkielégítést juttatott a darabont kormány alatt kinevezett, de később elbocsátott hivatalnokoknak.

114. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908 IV/14

[Budapest, 1908. április 14.]

Igen tisztelt Uram,

talán tud róla, hogy Ignotus abban a szerencsében részesített, hogy találkára szólított fel. Mivel levelében Önre utalt, mint a kivel a találkozást megbeszélhetném, azért Önt értesítem, hogy e hét bármelyik napján csütörtöktől fogva, esti ½ 6-tól kezdve bármely időpontban fölkereshetem Önöket akár a Bristol-kávéházban, akár bárhol másutt. Kérem, szíveskedjék engem telefonon (d.u. ½ 4 és 5 közt) vagy levelezőlapon értesíteni, mikor volna látogatásom Önöknek legalkalmasabb.

Köszönöm Önnek, hogy cikketemet oly megtisztelő módon és helyen adta ki a Nyugatban.¹ Ezt s más dolgokat különben majd elintézzük szóval is.

Addig pedig szívesen üdvözli
igaz híve

Schöpflin Aladár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
VII. Sajtó-utca 5/a
földszint

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – A levélpapírfejléc megegyezik a 109. számú levélével – Borítékfejléc: VASÁRNAPI UJSÁG SZERKESZTŐSÉGE. | Telefon 72-41. Budapest, IV., Reáltanoda-utca 5. sz. Telefon 72-41. [!]

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

---

¹ Schöpflin *A város* című cikke (lásd 106.) az 1908. április 1-jei szám élére került.

115. HARASZTHYNNÉ SZEDERKÉNYI ANNA –
OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. április 22.]

Igen tisztelt Osváth úr,

ha beküldöm azt a novellát a Nyugatnak, amelyiket fölolvastam szombat este, elfogadják-e? Ha lenne szíves ezt velem tudatni, nagyon lekötelezne.¹ –

Most miután a hivatalos hangból végre kikászálódom, csak azt akarom még kérdezni, hogy még mindig a kis kalapot viseli?

Vagyok üdvözlettel és jó napot kívánva

Haraszthy né Szederkényi Anna

II. Kapás u. 31.

[Címzés:]
Nagys.
Osváth Ernő
író úrnak
H
Sajtó u. 12.

K: OSZK Kt. Fond 253/868.

Dat.: fpb: Bp., 1908. ápr. 22. – épb: Bp., 1908. ápr. 22.

Szederkényi Anna (Klein Karolin, 1882–1948) író, költő, újságíró, lektúrregények szerzője. Nagyváradon tanítóképzőt végzett, rövid ideig tanított, majd irodalmi pályára lépett. Első férje Haraszthy Lajos költő volt. A Nyugatban nem jelent meg műve, de könyveiről neves szerzők írtak.

---

¹ javított szó

116. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908 április 22
[Budapest, 1908. április 22.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Ha úgy tetszik, méltóztassék találkozási terminust kitűzni – annak tekintetbe vételével, hogy 9–12-ig és 3–5-ig irodában vagyok. $\frac{1}{2}$ 3 órai terminus nem jó, mert 3-ra pontosan itt kell lennem, késnem nem lehet.

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

Hársfa utca 26 fld. 3

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő úrnak

Budapest

Sajó utca 5/a fldsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/827. – Levélpapírféjlec: Dr. FREUND MIKSA | KÖZ-ÉS VÁLTÓ-ÜGYVÉD | Budapest, V., Váci-körut 76. | TELEFON 86-70. [jobb oldalon kitöltendő dátumrés:] Budapest, 190 ... – Borítékféjlec (áthúzva): Dr. FREUND MIKSA | ÜGYVÉD | Budapest, V., Váci-körut 76. | TELEFON 86-70.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1908. ápr. 22.

Lásd 113.

117. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Szeged, 1908. április 24.]

Kedves szerkesztő úr! :kérem:!
Legyen szíves, ha lehet
És a következő számban
Közölje le versemet. –

De nem ezt hanem a másik papíroson lévőét.¹ Számos verseim közül ezt tartom leg ínyeserintvalóbbnak. Azt persze nem remélem hogy majd tetszik – De azt, hogy talán mégsem ítéli majd olyan nagyon *banálisnak*, hogy el ne férhessen a többi között. – Ugye benne lesz a következő számban? – Vagy az „Eva”-vers felkiáltójelei óta elvévé (veh-veh) lett, hogy nem közli az én versemet? –²

Hétfőn vagy kedden ismét keblére ölelheti legrakoncátlanabb paladinusát.³ A „Vér és arany”⁴ óta nem írtam egy verset se, – de most kifakadt belőlem. A Tisza, a tápai róna, az Országút,⁵ az első szerelmem, a jó koszt, doktorügyektől való távolság – Hiába – Kellett is mint valami fürdő ez a dalrészesség amelyben most támolygok a sok bölcs értekezés után, <. . . . .> :amit: ! a „Nyugat” számára írtam.

Azt hiszem meg fogok bukni a doktoratuson.⁶

Tehát megígérte, hogy a Nyugat következő számában megjelenik az⁷ Órák című versem. –⁸

Köszönöm, hogy olyan kedves és tisztelem magát és a „Nyugat” társaságot – Az asszonyok kezeit csókolom –

Balázs Béla

(Szász Zoltántól szerezzék valahogy vissza Halálesztetikám egyetlen példányát⁹.)

[Címzés:]
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
(VII?) [!] Sajó u. 5/a földsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: fpb: Szeged, 1908. ápr. 24. – épb: nincs.

¹ Balázs Béla *Kilencet ütött az óra* című versét mellékelte a levélhez – a mű nem jelent meg a Nyugatban, de kézírata fennmaradt az Osvát-hagyatékban (OSZK Kt. Fond 253/931.).

² Az *Éva* című vers a Nyugat 1908. március 1-jei számában olvasható (288).

³ A mondabéli Artúr király, illetve I. (Nagy) Károly frank uralkodó közvetlen kíséretéhez tartozó lovag.

⁴ Ady Endre *Vér és arany* című kötete (Bp., Franklin, 1908) ösztönző hatással volt Balázs Bélára. Naplójában írta erről az időszakról: „Ady *Vér és aranyának* megjelenése. Kétkedjek önmagamban? Egy rettenetes uszítás, hogy a magam útján a végletekig dacos határokig jussak. Megírtam az első Balázs Béla-verseket.” (Lásd BALÁZS 1982a, 1/481.)

⁵ Tervezett regényének címe *Az országút* (vö. BALÁZS 1982a, 1/441, 451, 482).

⁶ Lásd 79.

⁷ javított szó

⁸ Az *órák* című verset a május 16-i számban hozták (535). Fenyő Miksa hagyatékában található a kézirat, rajta a szedőnek szóló utasítások Fenyő kézírásával (PIM V. 3182/1.). 1908-ban a Nyugat több Balázs-verset nem közölt.

⁹ javított szó

118. ALKALAY ÖDÖN – OSVÁT ERNŐNEK

Kassa, 1908. ápr. 26.

[Kassa, 1908. április 26.]

Kedves Osvát úr!

Mellékelve küldöm a Hedda Gabler cikket. A „Norát” úgy, a mint van nem küldhetem; evvel pedig azért késtem oly soká, mert hozzátettem még néhány oldalra valót a meglevőhöz.

Mily címet adjunk neki?

„Ibsen nőalakjai” talán túlsokat mond, mert nem szándékozom *minden* nőalakról írni.

Tiszteli

Alkalay.

A kéziratot, a mint megbeszéltük visszakérem.

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerk.-nek
Budapest.
Sajó u. 5/a. földsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/705.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1908. ápr. 27.

Alkalay Ödön (Alkalay Salamon, 1877–?) újságíró, tanár. Elek Artúr baráti köréhez tartozott; Osvát lapjaiban többször értekezett Henrik Ibsen (1828–1906) norvég íróról, jelen írása: *Gabler Hedda*. = Nyugat, 1908. május 1., 467–471.

119. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. május 1. előtt]

Kedves szerkesztő úr

Hallom, hogy közli az Órákat.¹ Ezen nem várt siker annyira felbátorít hogy küldök itt még egy époszt² – Közzölje ezt is legyen szíves (esetleg folytatásokban) – Nem érek rá a Bristolban keresni: *készül a doktorátus*.³

Üdvözli

Balázs Béla

[Címzés:]
T.
{Os}vát Ernő úrnak
Budapest
{V}II. Sajó u. 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/710.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1908. máj. 1.

---

¹ Lásd 117.

² A mű nem azonosítható, de a műfajmegnevezés minden bizonnyal ironikus.

³ Lásd 79.

120. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1908. május 6–8.]

Kedves Osváth mester!

Már tudom, hogy Ön nem felel levélre,¹ de arra kérem biztasson rá valakit, hogy e cikkem sorsa felől értesítsen. E cikkem sorsa csak az lehet, hogy megfelel és Ön kiadja vagy nem felel meg és elküldi a Huszadik Századnak. <De arra> Csupán arra kérem, hogy ez utóbbi esetben *rögtön* küldje el Wildnernek, vagy Jászinnak,² mert a cikk az akadémia ülésére vonatkozik s így némileg actualis.

Sok üdv igaz híve

Hatvany Lajos

Berlin
Keithstrasse 16
Pension Heukulum [!]

[Címzés:]
Herrn
Ernő {Osvát}
Budapest
Sajó u. 5

[Feladói cím:]
Sender
Ludwig Hatvany
Keithstrasse 16
Berlin.

K: OSZK Kt. Fond 253/767. – Borítékfejléc: Pension van Heuckelum | Berlin W., Keithstr. 16

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1908. máj. _ . [a nap egyszámjegyű, az alsó kerekítése látszik]

Hatvany Lajos a levélhez *Szimat és ízlés* című cikkét mellékelte, amelyet a Nyugat figyelőként adott közre az 1908. május 16-i számban (568–570). Az írás végén Hatvany a Budapesti Hírlap akadémiai közgyűlésről szóló tudósítását kommentálta, *Az Akadémia ünnepi közülése* című beszámoló a lap 1908. május 5-i számában

található (31–33). A Budapesti Hírlap úgynevezett esti újságként már a másnapi dátummal jelent meg, de Hatvany a saját cikkét így is legkorábban május 6-án küldhette el Berlinből (lásd a következő levelet is).

---

¹ Lásd 111.

² Jászi Oszkár a Huszadik Század folyóirat szerkesztője, Wildner Ödön (1874–1944) író-műfordító a lap munkatársa volt.

121. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1908. május 12.]

Kedves Uram! Tisztelt Szerkesztő Úr!

Itt küldök egy rajz- vagy novella-fajtat... azt hiszem bátran novellának lehet mondani. Evvel nem a kvalitását akarom megszabni, hanem a fajtaját, különben mindegy akárminek hívják is.

Elolvasni kissé nehéz lesz a kéziratból – de másodszor írom le és harmadszor nincs türelmem.

Várom indirect választ, hogy mi történt a múlt heti cikkel? Én ismétlem, hogy a H.[uszadik] Sz.[ázad]-nek minél előbb tessék el kell küldeni, [!] ha a Nyugat nem veheti hasznát.

Ezt a novellát nem lehet továbbadni. Szerző nem tudja megítélni közölhető-e? Nem adnám ki kezemből, ha ezt föl nem tételezném. De mint-hogy nem szeretnék vele nyilvános szégyent vallani – ezért kérem olvassa el. Tán némi változ[ta]tással javíthatok rajta?

Őszintén bevallva – én már unom. Nem tudok rajta dolgozni. Az Ízlés, szimat ügy befejezése után kezdtem meg s azóta folyton ezt csinálom. Untig elég.

Igaz tisztelője

Hatvany Lajos.

Fenyőtől várok hírt, hogy a pénzt átvette-e? A cégétől és a mit direkt küldtem.

[Címzés:]
Herrn
Erő Osváth
Budapest
Sajó u. 5
Ungarn.

[Feladói cím:]
Ludwig Hatvany
Berlin
Keithstrasse 16.

K: OSZK Kt. Fond 253/767.
Dat.: fpb: Berlin, 1908. máj. 12. – Bp., 1908. máj. 13.

Hatvany „indirect válasz” alatt azt értette, hogy Osvát helyett valaki más tudósítson írásainak sorsáról (jelen esetben *Szimat és ízlés* című cikkéről) és a Nyugat ügyeiről. Ezt a feladatot 1908 tavaszától Ignotus és Fenyő Miksa vállalták magukra, Fenyő 1908. május 15-i levelében köszönte meg a folyóiratnak juttatott pénzeket (lásd LHL, 35).

Hatvany novelláját nem közölte a Nyugat, noha Fenyő Miksa 1908. május 22-én arról értesítette Hatvanyt, hogy Osvát olvasta a novellát, és tetszett is neki (lásd LHL, 36–37).

122. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908 V/20
[Budapest, 1908. május 20.]

Kedves Uram,

arra kérem (de ne átkozzon meg!) olvassa el ezt a verset s közölje velem alkalmilag, mit szól hozzá? Én megvallom, érdekes dolognak tartom, de bizonyos oknál fogva nem közölthetem a V.[asárnapi] U.[jság]-ban, ma legalább nem. Vajjon nem lehetne-e a Nyugatban kiadni? Nem protegálni akarom, csak a figyelmét fölhívni az írójára, a kivel úgy hiszem, fogunk még

találkozni. Személyéről nem tudok semmit, csak azt, hogy fiatal ember, Szegeden lakik s úgy látszik, középiskolai tanár.

Szíves válaszát várva maradok
igaz híve

Schöpflin Aladár

Nb. A kéziratot visszakérem. <Két> Három helyt javítás van rajta, ezt a Szerző kívánságára tettem.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
VII. Sajó utca 5/a
földszint.

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – A levélpapírfejléc megegyezik a 109. számú levélével, a borítékfejléc a 114. számúéval.

Dat.: fpb: Bp, 1908. máj. 20. – épb: nincs.

Az 1854-ben indult Vasárnapi Újság hosszú időn át nemzeti intézménynek számított, számos előfizetővel rendelkezett. Schöpflin Aladár igyekezett a modern irodalmi törekvéseknek is helyt adni, noha tisztában volt olvasói konzervativizmusával – a kísérletező újdonságok egy részét Osvátnak küldte el.

A szegedi középiskolai tanár, akit Schöpflin említ, minden valószínűség szerint Babits Mihály (1883–1941), aki tehát előbb került kapcsolatba a Vasárnapi Újsággal, mint a Nyugattal, hiszen a lap 1908. március 8-i szerkesztői üzenetében Schöpflin a *Turáni induló* című Babits-versre reflektált: „Érdekes kvalitások vannak benne, – szeretnénk azonban öntől egyebet is látni, bizonyosan akadnak *egészebb* dolgai is” (197). Schöpflin megjegyzése után Babits újabb versek küldését határozta el – ezek között ott volt a *Páris* és a *Gáláns ünnepség* (lásd Babits Mihály – Juhász Gyulának. [Szeged, 1908. március 15.], illetve [Fogarás, 1908. október 10. és 12. körül] = BML 1907–1909, 83–84, 136), Schöpflin így a felszólítás után beérkezett versekből is postázhatott a Nyugat szerkesztőjének.

123. KUNFI ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. május 24.]

Igen t. Szerkesztő Úr,

legnagyobb sajnálatomra nem tudok elkészülni a cikkel. Azért tudatom ezt mostan, hogy késedelem ne származzék a dologból.

Szíves elnézését kéri

Kunfi Zsigmond

[Címzés:]

Osváth Ernő szerkesztő úr

Budapest

VII Sajó utca 5/a.

[Feladói cím:]

Kunfi

József utca 35.

K: OSZK Kt. Fond 253/805. – Zárt postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Bp., 1908. máj. 24. – épb: Bp., _ . máj. _ .

Kunfi Zsigmondtól egyedül *Marx*-cikke jelent meg a Nyugatban (1908. április 1., 376–381).

124. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908 május 25

[Budapest, 1908. május 25.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Ha úgy tetszik, legyen szíves, és telefonálja meg, hogy mikor lehetne felkeresnem valahol (lehetőleg 5 óra után). Átvinném cimboráim verseit,¹ a megjelent novellám honoráriumát, |:s:| megtudnék egyetmást a még Ön-nél levők sorsáról, s a nem használhatókat ezek közül is átvinném.

Elküldöm egyúttal a mellékelt két dolgot. Ezek azok, amelyekről már beszéltünk. Azt hiszem nem használhatók. Nagyon fiatalok.

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Sajó utca 5/a
fldsz. 2

[Feladói cím:]
Nagy Lajos
Hársfa u. 26 fldsz. 3

K: OSZK Kt. Fond 253/827. – A levélpapír és a boríték fejléce (mindkettő áthúzva) megegyezik a 116. számú levélével.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

Nagy Lajos az *Este van* című novellával mutatkozott be a Nyugatban (1908. május 16., 554–558). Az írás eredeti címe *Schwarzék* volt, Osvát ezt a szerző megkérdezése nélkül változtatta meg (lásd NAGY Lajos 1949, 341–343).

---

¹ Lásd 159.

125. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908 május 29
[Budapest, 1908. május 29.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Ne haragudjék-jon, [!] de ismét kénytelen vagyok zaklatni, és holmi telefonálásra vagy leveles értesítésre felkérni. Hónap vége van. De meg ha eleje is van? Az oly mindegy.

A múltkor elfeledtem valamit. Szeretnék kapni 1–2–90 példányt a „Nyugat” ama bizonyos szenzációs számából. Toronyórát a szokásos láncsal ezúttal nem kérek.

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

K: OSZK Kt. Fond 253/827. – A levélpapír (áthúzott) fejléce megegyezik a 116. számú levélével.

Nagy Lajos az *Este van* honoráriumát reklamáta, és az ezt tartalmazó Nyugat-számból kért tiszteletpéldányokat (lásd az előző levelet).

126. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. május 30.]

Kedves Szerkesztő Úr –

Hétfőn este megkeresem a Bristolban elbúcsúzó¹ – Legyen szíves és hozza el az „Embermesét”² – cserébe talán kap tőlem egy Juhász Gyula figyelőt – ha ráérek elkészíteni akkorra.³ – Szeretném ha beszélgethetnénk is egy kicsit – Három-négy hónapra, esetleg sokkal többre megszabadul aztán tőlem.

Viszontlátásig üdvözlö

Balázs Béla.

[Címzés:]
Osváth Ernő úrnak.
Budapest
VII. Sajtó u. 5a.

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Zárt postai levelezőlapon.
Dat.: fpb: Bp., 1908. máj. 30. – épb: Bp., __ 30.

¹ Balázs Béla 1908. június 1-jén, hétfőn, hiába kereste Osvátot a Bristol kávéházban (lásd a következő levelet), majd hamarosan elutazott Lőcsefűrdőre, és később onnan Szegedre.

² *Embermeséjéről* lásd 90.

³ A Juhász Gyula-figyelő nem készült el június 1-jéig, Balázs Osvátnak szóló 1908. június 7-i utóiratában (lásd a következő levelet) a kritika elküldését néhány nap-

pal későbbre ígerte. Ha erre nem került is sor, a kézirat július közepéig megérkezett a szerkesztőségbe (lásd 143., 147.). A *Juhász Gyula versei* című méltatást a Nyugat nem közölte, a kézirat Osvát Ernő hagyatékában maradt fenn (OSZK Kt. Fond 253/927.).

127. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. június 2. – Lőcsefürdő, 1908. június 7.]

Kedves Szerkesztő Úr,

Ott voltam a Bristolban hétfőn 7 órakor – Hallottam, hogy nem várt meg és izenetet se hagyott. Azt hiszem, (szerény leszek az egyszer) hogy igazságtalan és rosszabbul bánik velem mint ahogy megérdemlem. Mindegy most már. Ritkábban fogunk ezután találkozni mint eddig. Holnap utazom és azt hiszem hamarosan sikerülni fog a munkámon kívül mindent elfelejtetni. Esztendőre vagy katona vagy gyakorló tanár leszek.

Köszönöm a szívességeit. Évzáró utolsó kéréseim: gondoljon a Halál-esztetikával¹ és kerítse sorra a nyáron, amint ígerte, a ‚Csendet’ – Annak idején még ‚feltétlenül szép’-nek mondta;² talán nem fogja a lap niveau[-]ját kockáztatni mint a többi holmim, melyet elnéző kegyelemből mégis közölt. Egyébiránt bocsássa meg ha kicsit fájok – Kicsit megnyomorított ez az esztendő. (Megengedem, hogy el is éktelenített.) Remélem, hogy erdő és dráma³ talpra állítanak őszig valahogy. – Kérem szépen küldje el az Embermesét nevemre: Bauer Herbert Lőcsefürdő. – Lőcse mellett. Egyetlen kéziratom. És szeretem azt a mesét bár tudom, hogy ‚rosszul van megírva’.⁴

És kérem szépen tudósítsa Lackó [!] Gézát (A címe a kéziraton van) hogy mit határozott a cikkéről.⁵ – Azonkívül Eisler M. J. megkért, hogy jelentsem be, hogy egy ‚Hoffmansthal prózája’ [!] cikket fog majd átadni. –⁶

Isten Önnel – Legyen szíves adja át üdvözetemet az egész társaságnak. Tisztelettel

Balázs Béla.

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak.

Budapest

Sajó u. 5.a

[Ceruzaírás a boríték verzóján:]

Amint a postabélyegről láthatja, a levél a zsebembe[n] maradt. – Kérem szépen küldessen ide egy Nyugatot. – A Juhász-figyelőt 10-ikig elküldöm.

Üdvözli

Balázs B.

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: fpb: Lőcse, 1908. jún. 7. – épb: Bp., _ jún. 7.

Balázs Béla 1908. május 30-i üzenetében hétfőre (június 1-jére) ígérte látogatását a Bristol kávéházban. Az elmaradt találkozó másnapján is írhatott Osvátnek, de a levelet csak Lőcsén adta fel.

---

¹ Lásd 79.

² Lásd 90.

³ Balázs *Az utolsó nap* című darabját 1908 nyarán kezdte írni – az eredeti címe *Renaissance* volt, de a főszereplők után a művet Baglione-drámaként is emlegette (lásd BALÁZS 1982a, 1/471–475) –, a második felvonást a Nyugat 1912. július 1-jei számában közölte (24–35).

⁴ Lásd 90.

⁵ Laczkó Géza kéziratáról lásd 161., 165.

⁶ Eisler Mihály József nem írt Hugo von Hofmannsthalról a Nyugatban.

128. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1908. június 13.]

Édes Ernőm,

Itt van három vers és Dutka-kritika, mely most már *jöjjön*. Többet nem tudtam írni: beteg vagyok, a jövő számra egy hosszú cikket vagy novellát is írok. De kérdd meg Fenyőt, hogy most már küldje a hátralékos, megígért ötven frankot.¹ Nagyon rosszul vagyok, végem van. Anyagi bajok kínoznak,

mert < .> dolgozni nem tudok, mint régen. (Mi lesz az Ady-kritikával?)²
Ignost s Fenyőt szeretettel ölelem. Remélem, nem késtem még le a Nyugat
új számát.

Ölel

Adyd.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest.
Sajó u. 5/a flasz. 2.
Hongrie

K: PIM A. 208/42. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás, a címzés tintaírás.
Dat.: fpb: Paris, 1908. jún. 13. – épb: Bp., 1908. jún. 15.
M: AEL2, 60–61. – [Párizs, 1908. jún. 13.]

1908. június 16-án nem jelent meg a Nyugat, Osvátnak írott 1908. június 27-i levelében ezért kérdezi Ady, hogy létezik-e még a lap (lásd 135.). A július 1-jei kettős számban viszont mindhárom versét közölték: *Az éjszakai Isten*, *A legjobb ember*, *A te melegséged* (691–693). A *föld meg a város* címmel ekkor adták közre Dutka Ákos verseskötetéről írott kritikáját is (718–719, K: OSZK Kt. An. 12.487., Sz. n. 122/53/84., aukciós vétel). Ady a Dutka-kritika első változatát már a május 1-jei számra elkészítette, ám ezt a szerkesztőség gyengének ítélte, és visszaküldte (lásd Ady Endre – Fenyő Miksának. [Érminszent, 1908. május 5., illetve 7.] = AEL2, 49, 50).

Ady több 1908-as levelében is ígért egy hosszabb, illetve rövidebb novellát (lásd 135., 188., 205.), *A Tilala-tó* című a december 1-jei számban jelent meg (432–434, K: OSZK Kt. Quart. Hung. 2166., Sz. n. 1919/12., a Nyugat szerkesztőségének ajándéka).

---

¹ 1908. május elején Fenyő Miksa ötven (osztrák) forintot ígért Adynak, aki május 5-i levelében sürgette a pénz elküldését (lásd AEL2, 49). Ady időközben megkapta az összeg felét, és most még ötven frankot kért (a kritikai kiadás *forint*-olvasata téves). Ötven forint ugyanis száz magyar koronát ért, illetve valamivel kevesebbet mint száz frankot. Ady 1908. július 24-i, Osvátnak szóló levelében utal arra, hogy még mindig várja az ötven koronát „a régen megígértből”, majd július 29-én nyugtazza ötven frank megérkezését (lásd 150., 151.).

² Lásd 102.

129. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

hétfő este
[Budapest, 1908. június 15.]

Kedves Osvát Úr,

próbáltam cikket írni, nem tudok; a múzeumi témához, a melyet Ön ajánlott, nincs kedvem, más témát hamarjában nem találok. Sajnálom, hogy cserben kell hagyynom, de nem tehetek róla.

A Biró Lajos könyvéről ha holnap reggel tudok valamit írni, elküldöm úgy, hogy a kora délutáni órákban megkapja.

Valami kellemetlenség ért, mely nagyon nyomaszt és bénít.

Szívesen üdvözli igaz híve

Schöpflin Aladár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
VII. Sajó utca 5/a
földsz.

K: OSZK Kt. Fond 253/858.

Dat.: fpb: Bp., 1908. jún. 15. – épb: nincs.

Schöpflin *Biró Lajos huszonegy novellája* című figyelője a július 1-jei összevont számban kapott helyet (717–718), az írás Biró *Huszonegy novella* című kurrens kötetét (Bp., Deutsch Zs., 1908) népszerűsítette.

130. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Lőcsefürdő, 1908. június 20. előtt]

Kedves szerkesztő úr,

Íme egy vers, talán használhatja – Kérem szépen legyen szíves küldje el az *Embermesét* címemre:

B. H. *Lőcsefürdő* – Lőcse mellett.

Mindnyájukat üdvözli, híve:

Balázs B.

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő {...}

Buda[pest]

Sajó u. 5./a

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1908. jún. 20.

A levélhez Balázs Béla *A nagy harangjáték* című versét csatolta – nem jelent meg a Nyugatban. – Az *Embermeséről* lásd 90.

131. VÉRTESY GYULA – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Nagybecskerek 908 VI/22

[Nagybecskerek, 1908. június 22.]

Tisztelt Szerkesztőség!

Hetekkel ezelőtt küldtem egy verset b. lapjuk részére, azzal a kéréssel illetve kérdéssel, hogy amennyiben néha küldenék a lap részére egyetmást, kaphatnám[-]e a lapot melynek iránya az én irányom is, de amelyre nagyon szegény lévén, nem fizethetek elő.¹

Miután választ nem kaptam, azt kell hinnem, hogy elveszett a levelem – kérnék legalább egy sor választ, hogy csakugyan elveszett[-]je?

Tisztelettel hívük

dr Vértesy

[Címzés:]
A „Nyugat” tekintetes
Szerkesztőségének
Budapest
Sajó utca 5/a földsz. 2.

Dat.: fpb: Nagybecskerek, 1908. jún. 22. – épb: Bp., 1908. jún. 23.

A zárt postai levelezőlapban Vértesy egy saját részére megcímezett és szöveggel ellátott levelezőlapot is küldött a szerkesztőknek:

Bp. 908

Ajánlatára (nem) reflektálhatunk. Nem kaptunk semmit.²

Szerkesztőség.

[Címzés:]
Tek.
Dr Vértesy Gyula úrnak
Nagybecskerek.
Torontál megye

K: OSZK Kt. Fond 253/895.

---

¹ Lásd 110.

² *javított szó*

132. PÁSZTOR ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

[Kanada, Niagara Falls, 1908. június 23.]

Üdv!

Pásztor.

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő

Budapest
Sajó-utca 5.a.
Hungary

K: OSZK Kt. Fond 253/838. – A Niagara-vízesést ábrázoló képeslap verzóján.
Dat.: fpb: Niagara Falls, Ontario, 1908. jún. 23. – épb: nincs.

Pásztor (Pikler) Árpád (1877–1940) író, újságíró. Az Est-lapok „világjáró” tudósítójaként írta riportjait, mindemellett számos műfajban alkotott; a Nyugat főként verseit és úti beszámolóit közölte. Pásztor egyik ihletője volt Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* című művének, *A Muzi* címmel ő maga is megjelentetett egy ifjúsági regényt (Bp., Dick Manó, 1930), amely a Múzeumkertben játszódik, és amelyet bátyjának, Henriknek ajánlott.

133. SZÁSZ ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. június vége előtt]

Kedves Osvát!

Itt van végre a kézirat. Megjegyzem, hogy az új bevezetés rövidebb lett mint a régi s ezért az 5. oldal üres marad, nem lévén kedvem az egész 80 oldalt átszámolni. Ezt tessék a nyomdában tudatni, nehogy zavar támadjon. Amennyiben, ahogy én szeretném, két félben adná, megjegyzem, hogy a do-log közepe, a 43[.] oldalon, egy csillag által jelzetten található fel. A <vegre> <vegre> [!] végére még néhány tapasztalatot fogok írni. De már így is késznek tekinthető.

Viszontlátásra délután.

Szász Zoltán

K: OSZK Kt. Fond 253/866. – Levélpapírfejléc: CAFÈ NEW-YORK KÁVÉ-HÁZ | [jobb oldalon:] Tulajdonosok: | Propriétaires: [!] | HARSÁNYI TESTVÉ-REK. | TELEFON SZÁM: 55-59. | Budapest, ... | (*Erzsébet-körút 9-11.*) | [bal oldalon a kávéház által nyújtott szolgáltatások felsorolása magyar és francia nyelven]

Szász Zoltán (1877–1940) jogot és bölcsészetet hallgatott, kiterjedt hírlapírói munkássága mellett számos folyóiratban publikált.

A kézirat terjedelmét figyelembe véve Szász *Wilde Oszkár* című tanulmányát mellékelhette a levélhez. Osvát – feltehetően a Nyugat akadozó megjelenésére való tekintettel (lásd 128.) – az egész szöveget egyszerre közölte az 1908. július 1-jei számban (650–678).

134. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1908. június 25.
[Debrecen, 1908. június 25.]

Igen tisztelt Uram,

kérem, tegye meg nekem ismeretlenül is azt a szívességet, hogy közölje velem az Ady Endre párisi címét, ha még július közepéig Párisban találna maradni. Szeretnék vele találkozni ott, az ő Bakonyában. Félig-meddig lelki találkozót is adtunk mi egymásnak. Szívességét nagyon szépen megköszönöm.

Együttal bátorodom kérdezni: szabad lenne-e nekem öt-hat jó versemet egybefoglalva elküldeni a *Nyugat* számára? S ha megfelelőek, közzé adni? Hiszem, hogy ott is megállják a helyüket.

S még egyet: július-aug. hónapban is megjelenik a *Nyugat*?

A Figyelő 1905. évfolyamát megrendeltem a könyvtárunk számára, nagyon szeretném, ha szombatig (27-ig) megkapnánk.

Nagyon kérem Szerkesztő Urat is arra, hogy szíves válaszát szombati-g-vasárnapig méltóztassék eljuttatni hozzám a Kollégiumba, mert azontúl nem leszek idehaza.

Maradok Szerkesztő Úrnak igaz tisztelője

Oláh Gábor

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat felelős szerkesztőjének.
Budapest.
Sajó utca 5/a. földsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/832. – Levélpapírfejléc: A DEBRECZENI EV. REF. KOLLEGIUMI NAGYKÖNYVTÁR | IGAZGATÓSÁGA. – Borítékfejléc: A debreczeni református Kollegiumi nagykönyvtár | igazgatósága.

Dat.: fpb: Debrecen, 1908. jún. 25. – épb: Bp., 1908. jún. 26.
M: NEMESKÉRI 1992, 18.

Oláh Gábor (1881–1942) író, költő. A budapesti egyetemen szerzett magyar–latin szakos diplomát, majd könyvtáros lett a debreceni kollégiumban. 1908 nyarán Baja Mihály református lelkésszel és Bodor Aladárral nyugat-európai tanulmányútra indult, július közepétől egy hónapig tartózkodtak Párizsban, ahol többször találkoztak Ady Endrével is. Bodor és Oláh úti beszámolóikat ugyanazon címmel adták ki: *Keletiek Nyugaton* (Losonc, 1908 [1909], Kármán Nyomda, illetve Debrecen, 1908, Városi Nyomda).

Oláh Gábor szinte azonnal választ kapott érdeklődésére, és június 29-én postázta verseit (lásd 136.).

135. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1908. június 27.]

Kedves Ernő,

már belekezdtem egy novellába, de a megtudott baleset miatt nem küldöm.¹ Mi történt, megbukik a Nyugat? Mindenesetre itt küldök két verset, hátha még fölhasználjátok. Kéziratát mindenesetre őrizétek meg, mert nincs másolatban meg. Nem tudok dolgozni, mindenképpen nyomorban vagyok. Írjátok meg, mi történt? Ölel

Ady Endre

[Címzés:]
Hongrie
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Sajó u. 5/a fldsz. 2.
Budapest.

[Feladói cím:]
Exp. E. Ady
92 Rue de Lévis
Paris

K: PIM A. 208/43. (Fenyő Miksa-hagyaték)
Dat.: fpb: Paris, 1908. jún. 27. – épb: Bp., _ . jún. 29. (elmosódott) – A datálást
a kritikai kiadáshoz képest módosítottuk.

M: AEL2, 63. – [Párizs, 1908. jún. 21.]

A június 16-i és július 1-jei Nyugat-számok összevonása miatt a július 1-jére
szánt Ady-versek a július 16-i számra maradtak (727–728): *Isten, a vigasztalan* (K:
PIM A. 201/8., Fenyő Miksa-hagyaték), *A szív komédiája* (K: PIM A. 201/27., Fenyő
Miksa-hagyaték).

---

¹ Lásd 128.

136. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1908. VI/29.
[Debrecen, 1908. június 29.]

Tisztelt Szerkesztő Úr,

szíves válaszát köszönöm.¹ Hat verset küldök; ha jók, tessék ilyen sor-
rendben közölni. Jóindulatát előre is köszönöm.

Igaz tisztelettel

Oláh Gábor

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat felelős szerkesztőjének.
Budapest.
VII. Sajó-utca 5./a. földsz. 2.

[Feladói cím:]
Küldi Oláh Gábor, Debrecen

K: OSZK Kt. Fond 253/832.
Dat.: fpb: Debrecen, 1908. jún. 29. – épb: Bp., 1908. jún. 30.
M: NEMESKÉRI 1992, 18.

A levélhez mellékelte versek közül Osvát a *Solmesz mester inassát* [!] jelentette meg a Nyugat 1908. augusztus 16-i számában (25–26). Az *élet dalolója*, a *Megölt ország*, a *Boglár a szív felett*, a *Gálya a tengeren*, a *Salome tánca* címűeket a Nyugat nem közölte, kézírataik Osvát hagyatékában maradtak fenn (OSZK Kt. Fond 253/1121.).

---

¹ Lásd 134.

137. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908 VI/30
[Budapest, 1908. június 30.]

Kedves Uram,

elkéstem a cikkel, a múlt héten nem bírtam megírni, nem volt hozzám egészségem. Most is csak azért csináltam meg, mert az a furcsa szenvedélyem van, hogy a szavamat igyekszem megtartani, legalább a mennyire lehet.

Jobban is szeretném, ha a július elsei számról lekéstem volna vele. Ha így volna csak a jövő számban adhatnák, akkor kérem a kéziratomat vissza, átdolgozás céljából, mert ebben a formájában nem hiszem, hogy nagy becsületemre válják. Ha nem esnék nagyon neheze, kérem erre vonatkozólag szíves értesítését telefonon ma délután 4 és ½ 6 között. Mondom, ha lehet, ne adják ezt a cikket most.

E héten valamelyik nap talán sikerül Önöket fölkeresnem a Bristolban.

Szívesen üdvözlö
igaz híve

Schöpflin Aladár

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Levélpapírfejléc: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS | MUZEUMA | Városliget, Stefánia-út. [az előbbieket tintával áthúzva, jobbra kitöltendő dátumrés:] *Budapest, 190...*

Minden bizonnyal Schöpflin *A magyar nóta* című esszéjéről van szó (M: Nyugat, 1908. július 16., 721–726).

138. KOSZTOLÁNYI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest. 1908.

[Budapest, 1908. július eleje előtt]

Mélyen tisztelt szerkesztő úr,

ezt a két verset a *Nyugat* számára küldöm. Kérem szíveskedjék ezeket az ott levő *Fehér temetés*hez csatolni. Vidékről érkezem s unokaöcsém¹ csak most mondta, hogy azért késik a vers, mert önök egyszerre többet akarnak tőlem közölni. Sietve teszek eleget kívánságuknak. Eddig azt hittem, hogy félreértések, vagy más okok miatt nem jelent meg a küldött vers. Fájt volna, hogy azok, akiket én igen szeretek, engemet nem szeretnek.²

Igaz híve

Kosztolányi Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/801.

M: KDLN, 158. – Budapest, 1908. [nyár-ősz]

Kosztolányi *Fehér temetés* című verse a Politikai Hetiszemlében látott napvilágot 1908. július 5-én (18). Tekintettel arra, hogy Osvát kezdő költőktől fővárosi lapokban közreadott műveket nem fogadott el, Kosztolányi 1908. július eleje után már nemigen számíthatott a *Fehér temetés* Nyugat-béli megjelenésére. Legközelebb – *Gyűlölöm magamat és Órák* címmel – a Nyugat 1909. január 16-i számában kapott helyet két verse (94).

---

¹ Valószínűleg Csáth Géza.

² Kosztolányi 1908 végén a következőképpen jellemezte a Nyugatot Fülep Lajosnak: „A Nyugat egy kifejezetten anti-szimbolista, józan, racionális alapon álló, metafizika- és gondolatgyűlölő zsidó pártszövetkezet. Impotens rikoltozás rekedt torokkal. A szifilisztől berekedt torokkal. Hitem szerint ők sohasem csinálják meg az irodalmi forradalmat, mert erre nemcsak az erejük hiányzik, de a hitük is, az állítani tudás bátorsága.” (Lásd KDLN, 164–165.)

139. HATVANY LAJOS – FENYŐ MIKSÁNAK

[Hatvan, 1908. július 4–5.]

Kedves Mester!

Itt, Fülep szép novellája. Címe: Firenze-Rovezzano¹ Villa Celeste à l'adresse de Mdme E. de Héczey.

Küldöm a Neue Revue cikkét, melyet Berlinből több ismerős juttat hozzám s így fölös számban van. Különben jelentékterlen írás.

Várom a Nyugat-döntést s jöjjön Hatvanba.²

Sok üdv

Laczi

K: OSZK Kt. Fond 253/767.

Fülep Lajos (1885–1970) művészettörténész a Nyugat számára írt novelláját Hatvany Lajos révén kívánta eljuttatni a szerkesztőséghez, Hatvany címét Héczey Erzsébettől kérte el, akivel 1907 őszén Firenzében ismerkedett meg. Fülep Héczeyvel és annak barátnőjével, Erdős Renée-vel (az ő későbbi feleségével) 1908. június–júliusban együtt lakott a Villa Celestében. (Lásd FLL, 85–86, 116–117.)

Hatvany a novellát a *Die Wissenschaft des nicht Wissenswerten*ről a berlini Neue Revue-ben frissen megjelent recenzióval együtt postázta, utóbbit Fenyő Miksa eként nyugtázta: „A Neue Revue cikkeinek beküldését köszönöm. Osvát reputaciojának helyreállítása végett közlöm önnel, hogy ő már tegnap este referált Bondy cikkéről. Valamelyik nap kinézek Hatvanba.” (K: MTA KIK Ms 380/67., M: BUDA 1998, 56.) Fenyő levelén a dátum csak részben olvasható, Fenyő azonban megemlíti, hogy egy nappal korábban Hatvany számára Ignotus cikkét küldte el (lásd IGNOTUS: *A tudni nem érdemes tudománya.* = Magyar Hírlap, 1908. július 4., 2–4). Ennek a cikknek a feladása július 4-én vagy 5-én történhetett – Hatvany a fenti levelet ugyanekkor írhatta, Fenyő pedig 5-én vagy 6-án válaszolt neki. (Josef Adolf Bondy recenziója számunkra nem volt hozzáférhető.)

Fülep 1908 nyarának végén levélben kérte Hatvanyt, hogy küldesse vissza a Nyugattól a novellát (lásd FLL1, 126–127), amelyre a szerkesztőség nem tartott igényt.

¹ Rovezzano Firenze központjától pár kilométerre található település – a városhoz a 19. század közepétől tartozott.

² Hatvany a Nyugat-szerkesztők és Gonda Henrik küszöbönálló megegyezéséről várta a beszámolót.

Az alábbi levélnek ugyanaz a megszólítása, a búcsúzó formulája és az írásképe, mint az előzőnek (NB. Hatvany Osvátot is szólította „Mester”-nek, lásd 120.):

140. HATVANY LAJOS – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

[Budapest,]

Kedves Mester!

Itt küldik cikkeiket a *Jó gyermekek*; csütörtök este: | <délután> Bristolba kérem a kefelenyomatot.

Sok üdv

Hatvany Lajos.

K: OSZK Kt. Fond 253/767.

Az üzenetben rejlő utalást nem tudtuk megfejteni.

141. SZOMORY DEZSŐ – FENYŐ MIKSÁNAK

Daruvár, július 12
[Daruvár, 1908. július 12.]

Kedves Uram,

itt küldöm végre a kívánt novellát. Elkésve de talán mégsem végleg későn. Igen finom, ritka s mérges dolog.

Meleg üdvözlettel kész híve

Szomory Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/876.

Szomory Dezső (Weisz Mór, 1869–1944) író, újságíró. Fiatalon, a katonai szolgálat elől szökeve másfél évtizedig élt Párizsban, 1906-ban tért haza. Elbeszéléseivel és színpadi műveivel aratott sikereket.

Ivanhoé [!] című novellája az 1908. augusztus 1-jei Nyugatban olvasható (787–790), az alábbi borítékban minden bizonnyal a korrektúrát juttatta vissza Fenyő Miksához, feltételezhető, hogy a kéziratot is neki küldte el.

142. SZOMORY DEZSŐ – FENYŐ MIKSÁNAK

[Daruvár, 1908. július 25. előtt]

[Címzés:]
Nagyságos
Dr. Fenyő Miksa úr
Budapest
Bristol-szálló Kávéháza
Mária-Valéria utca.

K: OSZK Kt. Fond 253/876. – Üres boríték.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1908. júl. 25.

Daruvár Pozsega vármegye járási székhelye volt, és a Monarchia kedvelt fürdőhelye.

143. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Lőcsefürdő, 1908. július 16. előtt]

Kedves Szerkesztő Úr –

Mellékelve küldöm | :a | Juhász Gyula verseiről való figyelőt. Ha nem találja túlságos hosszúnak, azt hiszem meg lesz elégedve – Nem tudtam rövidebbre fogni és így is érzem az erőszakosan tördeltséget benne. – De ha szükségesnek tartja és tud rajta egyet mást rövidíteni: magára bízom. És nagyon szépen kérem, ha csak valahogy lehet adja már a következő számba le. –

Üdvözli

Balázs.

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Balázs Béla május legvégétől többször ígérte Juhász Gyuláról szóló írását Osvátnak (lásd 126., 127.), 1908. július 21-i levele szerint (lásd 147.) a figyelő megjelenését a július 16-i számra várta.

144. LUKÁCS GYÖRGY – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. július 16. előtt]

Igen tisztelt szerkesztő úr,

itt küldöm – csak egy napi késedelemmel – a cikkemet; valamivel nagyobb lett, mint terveztem, de remélem nem lesz nagy baj.

Nagyon kérem, hogy a korrektúrát úgy küldesse el nekem, hogy kb. egy napi időm legyen a korrigálásra. Novalisban a gyors korrektúra miatt egy pár sajtóhiba – és ami nagyobb baj – r[h]ythmus zökkenés maradt benn, és ezt szeretném elkerülni.

Tisztelő híve

Lukács György

K: OSZK Kt. Fond 253/816. – Levelezőkártyán, a kártya nyomtatott szövege: VI. NAGY JÁNOS UTCZA 15.

M: LGYL, 63–64. – Budapest, 1908. július 10. körül

Lukács György első írása a Nyugatban a *Novalis*-esszé volt (lásd 96.), a fenti kártyát valószínűleg *Rudolf Kassner* című, következő művéhez csatolta (1908. július 16., 733–741). – Lásd 146.

Itt közöljük Lukács egy másik, Osvátnak szóló levelét, amelyet a Lukács-levelezés a *Jegyzetek Szélpál Margitról* című cikkhez kapcsol (Nyugat, 1909. május 16.–június 1., 604–610), és ekként *Budapest, 1909. május 28. körül*-re datál. Emellett nem találtunk érveket, ellenben a két levél ugyanolyan fejléces, de különböző nyomdai sorozatba tartozó kártyára íródott.

145. LUKÁCS GYÖRGY – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908–1909]

Tisztelt uram,

megtettem, amit lehetett, átírtam az elejét, de elvben azt a részt, a magam szempontjából, nem tartom elhagyhatónak. Tehát csak ezzel hozza a cikket; megjegyzem, hogy egyáltalában nem tartom fontosnak, hogy jön-e, de ha jön csak így. Korrektúra végett bejönnék este a Bristolba ha ön 3–5 közt megtelefonozná nekem (20-72. Lukács József), ha nem[,] hétfőn bármikor; csak kérek értesítést.

Üdvözlettel híve

Lukács György

K: OSZK Kt. Fond 253/816. – Levelezőkártyán, a kártya nyomtatott szövege: VI. NAGY JÁNOS UTCZA 15.

M: LGYL, 129. – Budapest, 1909. május 28. körül

146. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Tátra-Lomnicz, 1908 júl 20
[Tátralomnic, 1908. július 20.]

Kedves Ernőm,

a Nyugat igen szép; a Schöpflin cikke kitűnő, a Gyurié szép és érdekes, csak azt is meg lehetne belőle tudni: hová és miket írt már az a nagy és nevezetes Kassner?!¹

Olvastad a Népszava vasárnapi számában a Miklós Jutka versét? Engem igen megkapott,² szeretnék³ neki gratulálni hozzá, és, ha te is egyetértesz velem, megkérni, hogy adjon nekünk is.⁴ (Hony soit qui mal y pense:⁵ csak verset.)

Ölel

Ignotus.

[Címzés:]
A Nyugat tek. szerkesztősége
Sajó-utca 5/a
Budapest VII

[Feladói cím:]
Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levélpapírfejléc: PALACE HÔTEL | TÁTRA-LOMNICZ [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Tátra-Lomnicz, 19...* – Borítékfejléc: MAGYARORSZÁGI SZÁLLÓ- ÉS FÜRDŐVÁLLALAT RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Dat.: fpb: Tátralomnic, 1908. júl. 20. – épb: nincs.

M: NEMESKÉRI 1979, 7.

---

¹ Míg Ignotus nyaralt, Osvát és Fenyő állították össze a Nyugat 1908. július 16-i számát – ebben jelent meg Schöpflin Aladár *A magyar nóta* című írása (721–726) és Lukács György Kassner-esszéje (733–741). – Rudolf Kassner (1873–1959) osztrák író metafizikai és művészetbölcseleti kérdésekkel foglalkozott.

² javított szó

³ javított szó

⁴ Miklós Jutka *Uram, miért?* című verse a Népszava 1908. július 19-i számában olvasható (2), a költőnő műveit a Nyugatban nem közölték, noha 1910-ben ő maga is küldött verset (lásd 422.).

⁵ Honni soit qui mal y pense: Szégyen arra, aki rosszat gondol (az angol térdszalagrend jelmondata közkeletű, francia nyelvű alakjában).

147. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Szeged, 1908. július 21.]

Kedves Szerkesztő Úr,

Mindenek előtt nagyon szépen köszönöm, hogy az egész mesémet leköszölte. Ugyan csak hallomásból tudom mert még mindig nem kaptam meg a példányomat, de nagyon megörültem neki. – Kérem szépen küldje el majd az 'Embermesét' – nagyon valószínűtlen, hogy az tetszessen magának. De talán az 'Uj Idők'[-]be el tudom helyezni. (Vagy A Hét-be?).¹ – És még valamit

kérek, ne vegye rossznéven tőlem –: Ha áldozat nélkül megtehetik küldjenek valami honoráriumot. Soh'se kértem még és most se kérnék ha nem volnék nagyon megszorulva. Nem sok kell küldjenek amennyit jónak látnak. Összes cikkeim árának fogom tekinteni.² – Mondom ha áldozat nélkül tehetik, tudom hogy még nem „gazdag” a lap.

A Juhász Gyula' Figyelőm nem fog jönni? Szegény Juhász miatt szeretném csak. –³

Kérem ne vegye rossz néven szerénytelenségemet. Muszáj volt.

Üdvözlí

Balázs Béla.

Címem: Bauer Herbert. Szeged. Dugonics tér 2.

(Az öreg Dugonics piarista szobrával nézek egész nap farkasszemem amíg dolgozom.)⁴

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak

Budapest.

Sajó utca 5./a

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: fpb: Szeged, 1908. júl. 21. – épb: Bp., 1908. júl. 22.

---

¹ Balázs Béla *A csend* című meséje a *Nyugat* 1908. július 16-i számában került sorra (748–765) – az *Embermeséről* is lásd 90.

² Balázs naplója szerint a *Nyugat* 51 korona honoráriumot küldött (lásd BALÁZS 1982a, 1/474).

³ Lásd 126.

⁴ A szegedi születésű Dugonics András (1740–1818) piarista szerzetes sokrétű tudományos és irodalmi munkásságot fejtett ki, szobrát – Izsó Miklós terveit követve – Huszár Adolf készítette el, 1876-ban avatták fel.

148. GONDA HENRIK – BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
POLGÁRMESTERÉNEK

Bpest 1908 július 23.
[Budapest, 1908. július 23.]

Nagyságos Polgármester úr!

Tisztelettel jelentem, hogy a Nyugat című félhavonként[,] kétszer megjelenő szépirodalmi havi szemlének, melynek kiadóhivatala V. Mérleg utca 2. fdszint alatt volt, tulajdonjogát átvettem és hogy a mai naptól én gyakorlom a laptulajdonost megillető jogokat.

Jelentem továbbá, hogy a lap kiadóhivatala ezentúl Bpest VII. Akácfa utca 5. I[.] em. 2. szám alatt van. Mindezek szíves tudomásul vételét és postával való sürgős közlését kérve, még megjegyzem, hogy a szerkesztésért felelős továbbra is Osváth Ernő.

Vagyok mély tisztelettel
Nagyságos Polgármester úrnak
Alázatos szolgája

Dr Gonda Henrik.

Fenyő Zsigmond
mint tanú

Schöffner József¹
mint tanú

K: BFL. IV. 1407/b. – Idegen kéz írása, Gonda Henrik autográf aláírásával.

Gonda Henrik (1880–1942) jogász, újságíró; a Nyugattal való kapcsolata idején a kereskedelemügyi minisztérium sajtóosztályát vezette, és a Magyar Tudósító című lapot irányította.

---

¹ Schöffner József Fenyő Miksa apósa volt, egyik öccsét pedig Zsigmondnak hívták.

149. FENYŐ MIKSA, IGNOTUS ÉS OSVÁT ERNŐ –
BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERÉNEK

Budapest, 1908 július 24-én.
[Budapest, 1908. július 24.]

NAGYSÁGOS POLGÁRMESTER ÚR!

Alulírottak tisztelettel bejelentjük, hogy a szerkesztésünkben havonta kétszer megjelenő NYUGAT című folyóirat tárgyában dr. Gonda Henrik budapesti ügyvéddel (lakik: VII. Akácfa-utca 5. I. em.) folyó hó 15-én szerződésre léptünk, melynek értelmében ő gyakorolja ezentúl a laptulajdonost megillető jogokat.

Tisztelettel kérjük e bejelentés tudomásulvételét és ennek a m. kir. póstával való sürgős közlését.

Nagyságos Polgármester Úr iránt
kiváló tisztelettel

dr Fenyő Miksa
Ignotus-Veigelsberg Hugó
Osvát Ernő

Fenyő Zsigmond
mint tanú

Schöffner József
mint tanú

K: BFL. IV. 1407/b. – Gépirat, Fenyő Miksa aláírása autográf, Ignotusé és Osvát Ernőé nem.

150. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1908. július 24.]

Édes Ernőm,

én nektek fogok még az aug. 1 számra prózát és verset is küldeni.¹ Gyöngeségből teszem, számár vagyok érte, de küldök. Mert egy sorra nem méltattatok, a Nyugatnál történt változást is véletlenül kell megtudnom. Jól tudod, hogy Párisba kijöve bíztam, amit megígértetek, abban. Szóval, hogy még kapok ötven koronát a régen megígértből. Más dolog, hogy nem érek meg annyit s nincs nektek. De ígértétek és én számítottam reá. Most nyavalyás vagyok, nem dolgozok, az eff[fe]le biztosra vett pénz elmaradása érzékenyen sújt. Nem lett volna nagy kunszt Gondánál kikötni, hogy Adynak is dobjunk vagy száz koronát.² Pár hónapra elnémultam volna s talán becsületből is jobban dolgozom, ha kínos-nehezen megy is. Ha tehetitek, küldjétek most valamit s még elseje előtt. 92 Rue de Lévis címre, hova ötven frankot Fenyő már küldött.³ Az én nevemre. Egyébként ne vegyétek személyetek ellen valónak s szemrehányásnak e sorokat. Szeretettel gondol reátok s üdvözlől mindőtöket

Ady Endre

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Sajó u. 5/a. fldsz. 2.
Budapest.
Hongrie

K: PIM A. 208/44. (Fenyő Miksa-hagyaték)
Dat.: fpb: Paris, 1908. júl. 24. – épb: Bp., 1908. júl. 2_.
M: AEL2, 72. – [Párizs, 1908. júl. 24.]

¹ Ady prózája a Nyugat 1908. augusztus 1-jei számában: *Mesék balog poétákról* (807–809), verse: *Ha csókokat hallok* (828).

² A Nyugatnál 1908 nyarán történt szervezeti átalakulásról lásd a könyv *Indulás* című tanulmányát (106–108).

³ A megadott címen Diósi Ödön és felesége, Brüll Adél (Léda) laktak, napjaink egy részét azonban Ady is itt töltötte – a Nyugat által küldött pénzekről lásd 128.

151. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1908. július 29.]

Édes Ernőm,

az ötven frankot, mely levelemet keresztezte, köszönettel nyugtázom.¹
Kérlek, légy kegyes s küldesdd el nekem a *Nyugat* 3 utolsó számát. De biztosan s ha lehet, kapjam ezután két példányban a lapot.²

Ölel valamennyiőtöket

Ady.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak,

a „Nyugat” szerkesztője

Budapest.

Sajó u. 5/a. földsz. 2.

Hongrie

K: PIM A. 208/8. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzaírás, a címzés tintairás.

Dat.: fpb: Paris, 1908. júl. 29. – épb: Bp., _ . _ . 1.

M: AEL2, 73. – [Párizs, 1908. júl. 29.]

¹ A Nyugat által küldött pénzekről lásd 128.

² Ady fontosnak tartotta, hogy Diósi Ödönné is időben megkapja a Nyugatot, az elmaradt példányokat többször reklamálta a kiadóhivatalnál.

152. BODOR ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Paris, 8. VII. 30.

Rue des Bernardins 42.

[Párizs, 1908. július 30.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Mellékelve küldök egy ízét, ha megtetszenék, közlés végett. Szintehogy nyár elején Szt.-Gallenből küldtem, emlékezetül az itt dülő ősokrül, de tar-

tottam a félreértetéstül: semmi köze ennek az izének Szt.-Gallenhez, Parisban inkább keseredik effélére a magyar. – Igen kérném, mihez tartás végett e lapon értesítenének, közlik-e.

Tisztelettel

Dr Bodor Aladár

[Címzés:]
„Nyugat” szépirod. folyóirat
Tekintetes Szerkesztőségének
Budapest.
Sajó u. 5 sz. fsz. 2.
Hongrie.

[Feladói cím:]
Bodor Aladár, Paris, Rue des Bernardins 42. Hotel.

K: OSZK Kt. Fond 253/722.
Dat.: fpb: Paris, 1908. _ . 1. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1908. aug. 2.

Bodor Aladár (1880–1952) költő, újságíró, tanár; *Magyar dalos Szent-Gallenben* című verse a Nyugat 1908. augusztus 16-i számában olvasható (23–24).
Lásd 134.

153. SZÁSZ ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. augusztus 16. – 1909. május 1. előtt]

Kedves Osváth,

arra kérem, hogy nekem 30 koronával ugyan már megterhelt / . . . . / nek még 30 koronát utalványozni szíveskedjék. Remélem megteszi. Úgyis valami nagyobb tanulmányt írok. Ha tehát lehetséges kérem küldje el a papírkát ezzel a hordárral. Bocsásson meg, hogy zavarom, de a New-Yorkban, több előtte [!] rajzó ifjúval együtt vártam ez ügyben.

Remélt szívességét előre is köszöni

Szász Zoltán

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő
a „Nyugat” Szerkesztője
Bpest
Sajó u 5/a
vagy Jókai nyomda
Csömöri út.

K: OSZK Kt. Fond 253/866. – Ceruzáírás, nem postai küldemény.

A Keleti pályaudvartól kifelé menő Csömöri út belső szakaszát 1906-ban nevezték el Thököly Imréről; a Jókai Nyomda, ahol a Nyugat 1908. augusztus 16-tól készült, a 28. szám alatt működött. Az új helyen a folyóiratot nagyobb formátumban, másfajta betűtípussal állították elő, az igényesebb arculat Gonda Henrik befektetéseinek volt köszönhető. Az átalakulást a szerkesztők azzal is jelezték, hogy a Nyugat második felévé 1908. augusztus 16-tól számították.

Osvát lakcíme 1909. május 1-jével Aréna út 66.-ra változott. Ez idő alatt a Nyugatban Szász Zoltántól tanulmányt nem közöltek, Szász esetleg *A memyország hasadéka* című esszéjét tekinthette e műfajba tartozónak (1908. december 1., 409–416).

154. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bp., 1908., VIII/18.
[Budapest, 1908. augusztus 18.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Ma voltam bátor a Nyugat szerkesztőségében dr. Radó Sámuel úrnak¹ Melancholia novellámat átadni, azzal a tiszteletteljes kéréssel, hogy azt Szerkesztő úrnak átadni szíveskedjék.² Méltóztassék megengedni, hogy most néhány kérő, magyarázó szót mellékeljek ehhez a ténykedéshez. A kérésem talán fölösleges, de a természetes nyugtalanságból eredő: alázatosan kérek némi jóakarató figyelmet az elolvasásához és igazságos ítéletet. Magyarázó szavaim: Négy piciny, körülbelül egy tónusban kezelt érzelmes és kicsiszolt történetet kívántam adni. Nem is egészen történetet, hanem némiképp[er] „Alltags Geschichten”, ahogy mesterem Peter Altenberg mondja.³

Ama végső kéréssel pedig, hogy *egyetlen*, Szerkesztő úrnál levő kéziratot ne méltóztassék meg nem felelés esetén eldobni, vagyok nagy tisztelettel,
hálás köszönetem kifejezése mellett:

Füst Milán.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapesten.
VII. Akácfa-u. 5
I. em. 2.
[a kiadóhivatal a levelet a Sajó u. 5. sz. alá továbbította]

[Feladói cím:]
Füst Milán,
VII. Dohány-u. 63.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.
Dat.: fpb: Bp., _____. (a boríték csonka) – épb: nincs.
M: FMÖL, 28–29. – Bp., 1908., VIII/18.

Füst (Fürst) Milán (1888–1967) számára Osvát Ernővel való 1908-as megismerkedése egész életére meghatározó jelentőségű volt, emberi és szellemi kapcsolatuk hullámvázása Füst Milán naplójából rekonstruálható (lásd FÜST 1999, illetve SZILÁGYI 2000, 169–179).

---

¹ Radó Sámuel (1857–1919) újságíró, külföldi lapok és hírügynökségek budapesti tudósítója, 1898 és 1918 között a Magyar Távirati Iroda igazgatója. A Nyugatban főként politikai cikkeket publikált.

² Füstnek *Melancholia* címmel nincs novellája a Nyugatban.

³ Peter Altenberg (1859–1919) osztrák író, az impresszionista kispróza művelője; Füst a Nyugat 1908. december 1-jei számában írt róla (425–430). – Alltags Geschichten (*ném.*): mindennapi történetek.

155. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1908. augusztus 19. előtt]

Édes Ernőm,

nem tudom, a te kezébe kerül-e ez a levél avagy máséba? Sőt azt se tudom, miért írom? Azt se tudom, van-e Nyugat vagy nincs? Én nem kaptam a legújabb számot. Sőt nem kaptam hírt a küldeményemről, egy kis prózáról s egy versről. Azonkívül kértem a Nyugat négy utolsó számát. Azután híreket kértem felőletek. S minden, amit kaptam: három gyűjtő-ív. E gyűjtő-íveket én fölhasználom. Remélem, öt-hat előfizetőt szerzek. De kérem, legalább a lapot kapjam, ha még él. S a kézirataimat küldjétek vissza, ha már nem éltek avagy ha nem akartok engem. Ölel mindőtöket

Ady Endre

92 Rue de Lévis.

Két vers van itt, mivel nincs meg másolatban, küldjétek vissza, ha nem kell.¹

Ady

[Címzés:]
A „Nyugat”
szerkesztőségének
Budapest
VII. Akácza-u. 5.
Hongrie

K: PIM A. 115/2. (Szalay József-gyűjtemény) – Borítékfejléc: A. DIOSY | 92, rue de Lévis | PARIS XVIIe

Dat.: fpb: a bélyeget letépték – épb: Bp., _ . aug. 19.

M: AEL2, 76. – [Párizs, 1908. aug. 17.]

Ady 1908. július 24-i levelében ígért kéziratokat a Nyugatnak, és július 29-én kérte a lap *három* elmaradt számát (lásd 150., 151.), majd ezek után a szerkesztőknek még egy levelet küldhetett (amely nem ismeretes).

---

¹ Leveléhez minden bizonnyal *A fehér lótuszok és az Ásom a gödröt* [Egy régi színészlány] című verseit mellékelte (Nyugat, 1908. szeptember 1., 90–91).

156. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Szeged, 1908. augusztus 24.]

Kedves Szerkesztő Úr

Oly gyönyörű, isteni az új Nyugat hogy megfájdult a szívem hogy nincsen semmim benne. Ezért nem állom meg, hogy ne próbáljam meg egy verssel, melyet ha tetszik és lehetséges[,] ugyan, ugyan [!] közöljön le a következő számban!! – Gratulálok az új Nyugathoz! – Önt és mindnyájukat viszontlátásig üdvözlöm

Balázs Béla

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak

Budapest

Sajó u. 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: fpb: Szeged, 1908. aug. 24. – ép: nincs.

A levélhez csatolt *Ajánlás* című verset a Nyugat nem közölte, az Új Időkben jelent meg 1908. november 1-jén (402).

157. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 908 aug. 24.

[Budapest, 1908. augusztus 24.]

Kedves Osvát, –

kedden d.u. 4 órákor talán találkozhatnánk a Royalban.

Szívesen üdvözli

Gellért Oszkár

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a „Nyugat” fel. szerk.
Budapest
VII Sajtó u. 5^a fsz 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Postai levelezőlap – Ceruzairás.
Dat.: fpb: Bp., 1908. aug. 24. – épb: nincs.

158. MÓRICZ ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

Bp., 1908. aug 28.
[Budapest, 1908. augusztus 28.]

Kedves jó Uram,

itt küldöm kicsike könyvemet, s még kisdedebb néprajzi vázlatomat. A Schöpfling [!] cikkét ma elolvastam.¹ Igaza van neki, körülbelül eleitől végig én is aláírnám mindazt a mit ő mond. De persze volna hozzá tenni valóm is. A fő az, hogy gyönyörűséget is szerzett nekem az olvasása.

Ezzel maradok igaz
tiszteelő híve

Móricz Zsigmond

K: OSZK Kt. Fond 253/825. – Levélpapírfejléc: AZ UJSÁG
M: MZsÉ, 38. – Bp. 1908. aug. 28.

Móricz Zsigmond (1879–1942) a levélhez *Erdő-mező világa* című verses állatmese-gyűjteményét (Bp. Lampel, 1908) és *Szatmár vármegye népe* című füzetét melékelhette – utóbbit az Országos Monografia Társaság, a Magyarország Vármegyéi és Városai című sorozat kiadója 1908-ban különnyomatként jelentette meg a Szatmár vármegyét bemutató kötetből. Móriczot a vállalkozásnál 1907 októberétől 1908 decemberéig segédszerkesztőként alkalmazták, de még ezután is dolgozó társuk maradt, miközben Az Újság belső munkatársa volt.

---

¹ Schöpflin Aladár *A magyar nóta* című esszéje a Nyugat 1908. július 16-i számában jött (721–726), azonban lehetséges, hogy Osvát kefelevonatban odaadta Móricznak a *Protestantizmus és gondolatszabadság* című írást (Nyugat, 1908. szeptember 1., 79–84).

159. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 908 szept 3
[Budapest, 1908. szeptember 3.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Még „Elza” című novellám van Önnél, melyet a „Sörözők”-kel együtt küldtem levélben.¹ Szombaton úgyis felkeresem 12-kor a New-Yorkban, tehát, ha el nem felejtí, szívesedjék azt magához venni, valamint „Eltévedt hangok” című főrmédvényemet illetve megfigyelőmet, továbbá Láng Jenő és Nagy Zoltán verseit.² Ha akkorára lesz „figyelőm” azt átadom. Ha nem lesz, azt is átadhatom.

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Sajó-utca 5/a fldsz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/827.

Dat.: fpb: Bp., 1908. szept. 4. – épb: Bp., 1908. szept. 4.

Nagy Lajostól a Nyugat 1908. július 16-án közölte a *Séta régen* (729–732), majd szeptember 16-án a *Mariska és János* című novellát (149–155). Nagy Lajos következő novelláját, az *Egy délután a Grün-irodában* címűt Osvát nem fogadta el: „Ez a visszaadás a New York karzatán, Osvát akkori főhadiszállásán történt. Olyan könnyedén adta vissza Osvát a novellát, ami becsületére válik egy kultúrszadistának. [...] »Ezt, kérem, visszaadom. Én nem vagyok az ilyen naturalista pepecselés híve.« Egy szót sem szóltam, hallgattam. Mind a ketten hallgattunk. Egyszer csak megszólalt: »Írjon már nekem valami szépet!« Én azt mondtam: »Én nem szépet, hanem jót akarok írni. Véleményem szerint pedig ez a novella jó.« Ekkor izgalom öntötte el Osvátot, és ingerülten mondta: »Kérem, nem művészet a társadalom arcába köpködni.« Én otthagytam, és nehéz érzéssel távoztam. Láttam, hogy csakugyan egy egész világ választ el bennünket. Nem fogok én ezzel az emberrel sohasem boldogulni...” Nagy Lajos a novella elutasításából – négy évtizeddel később – azt a következtetést vonta le, hogy Osvát a fennálló társadalmi rendet védte „az életharcban meggyötörtek és alulkerültek fájdalmas panaszával” szemben, s a Nyugat „a fejlődő ipari kapitalizmusnak és bankéletnek volt az irodalmi kifejezője, egy

új kapitalista réteg ízlésének, helyesebben érdekeinek szolgálattevője”. (Lásd NAGY Lajos 1949, 343–345.)

1910. február 16-án – a *Nagycsütörtök* című novellával – Nagy Lajos már ismét szerepelt a *Nyugatban* (227–232), és az 1914-es *Egy berlini lányig* majdnem mindegyik félévben közöltek tőle egy-egy novellát. Az *Egy délután...*-ből Dr. Grün Mór és a tanító címmel részlet jelent meg a *Népszava* 1909. december 25-i számában (30), a mű teljes terjedelmében a *Renaissance*-ban látott napvilágot (1910. július 10., 452–466).

¹ A *Sörözők* a *Független Magyarország* 1910. március 15-i számában olvasható (41).

² Nagy Lajos Osvátnak küldött 1908. május 25-i levelében említette, hogy átvenné „cimborái” verseit is: Nagy Zoltán és Gábor Andor (1884–1953) műveiről van szó (utóbbinak Láng Jenő az egyik írói neve volt).

160. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 908 szept. 8.

[Budapest, 1908. szeptember 8.]

Kedves Osvát, –

van vagy egy cikkrevaló mondandóm Ábrányi Emilről. Szombatig. – Ha tetszik, kérem, találkozzunk miatta holnap (szerdán), de délelőtt 11– $\frac{1}{2}$ 12 óra közt a Royal-kávéházban.

Igaz üdvözlettel

Gellért Oszkár

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a „Nyugat” fel. szerkesztője

Budapest.

VII. Sajtó-u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Levélpapír- és borítékfejléc (előbbi áthúzva):
BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS | VII. KER. ELÜLJÁRÓSÁGA. [!]

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

Gellért Oszkár *Ábrányi Emil* című figyelőjét a *Nyugat* 1908. szeptember 16-i számában közölték (161–163), lásd 164.

161. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908. szept. 8.
[Budapest, 1908. szeptember 8.]

Igen tisztelt uram!

A tavasz folyamán Balázs Béla barátom egy kéziratot kapott tőlem Baudelaire címmel. Úgy mondta, Önnek fogja átadni, hogy a Nyugatban megjelenjen. Azóta én vidékre utaztam, ahol, sajnos, híre-hamva sincs ennek a lapnak s így teljes bizonytalanságban vagyok csevegésem sorsa felől most, hogy újra visszatértem a városba. Ha nem terheli, méltóztassék levélben értesíteni. Ha érdemtelennek találtatott a cikk és minden jóval hiányosnak, igen lekötelezne Uram, ha valamiképp[er] kezemhez visszakerülhetne.

Megkülömbötető tisztelettel
kész szolgálója,

Dr Laczkó Géza

Podmaniczky u. 18. III. 19.

[Címzés:]

Ngs.

Osváth Ernő úr,
a Nyugat
szerkesztősége.
Budapest
Sajó ucca 5a.

K: OSZK Kt. Fond 253/807.

Dat.: a boríték csonka.

Laczkó Géza (1884–1953) író, francia szakos tanár, műfordító, esszéista. – A *Baudelaire*-esszét Balázs Béla átadta Osvátnak, és tudakozódott is sorsa felől (lásd 127.). Laczkót a fenti levél után értesíthették, hogy művét nem közlik (lásd 165.), de a kéziratot nem postázták, ma a hagyatékban található (OSZK Kt. Fond 253/1075.).

Laczkó az Osvát-jubileumon úgy emlékezett, hogy elsőként kínai versfordításait „rögtönzött előszó” kíséretében juttatta el Osváthoz, aki azokat nem adta ki, ellenben a szerzőt figyelők írására biztatta (lásd LACZKÓ Géza: *Osvát Ernő koszorújához szeretettel és csodálattal fűzöm e levelecskét.* = *Nyugat*, 1923. június 1–16., 840–841, i. h. 840). 1932-re a történet úgy módosult, hogy a „francia eredetiből” készült, be-

vezetővel ellátott kínai fordítások után Laczkó több száz saját versét küldte el Osvátnak, aki azokat szintén elhárította, de meg akarta ismerni az ambiciózus szerzőt. A találkozóra Szilasi Vilmos Eötvös Collegium-beli szobájában került sor, ahol Osvát kifaggatta Laczkót, majd egy iskolai értekezletre készült pedagógiai dolgozatát kérte el, és ő ezzel mutatkozott be a Nyugatban (lásd LACZKÓ 1932, 76–77).

Laczkó Géza az előszót és a versfordításokat 1908. szeptember 12-én küldhette el Osvátnak (lásd 165.) – a Nyugatban 1908. október 1-jén két, múltó jelentőségű figyelve debütált. A következő számban jelent meg a hatvanéves Beöthy Zsoltot köszöntő laudációja (lásd 177.), az említett pedagógiai dolgozatra leginkább hasonlító műve *A stílus és az iskola* (Nyugat, 1909. február 16., 204–217).

162. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Kassa szept 8.
[Kassa, 1908. szeptember 8.]

Kedves Szerkesztő úr,

nagy nehezen útnak lódulok Berlin felé, de még csak Kassán vagyok, ma este indulok. A sok pakolás, megérkezés stb. izgalmi közepette nem tudom, hogy az ígért novellát képes leszek[-]e szállítani e szám részére. Ha csak lehet egy kis cikket küldök s aztán a novellát a jövő számra, oly szépen amint csak tudom.

A vasúton betűről betűre átolvasván a Nyugatot, összes becsmélő kifejezéseimet melyet látatlanba tettem, ezennel alázatosan vissza kell vonnom, – még a saját cikkemre vonatkozólag is.

Külömben az adminisztráció jónak mutatkozik, – Kassán mindenütt kapható a lap és – veszik is!

Berlini címemet rögtön közölni fogom.

Kiváló tisztelettel
igaz híve s tisztelője

Lengyel Menyhért

[Címzés:]
Nagyságos
<dr.> Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
VII. Sajtó utca 5 a.

K: OSZK Kt. Fond 253/814. – Zárt postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Kassa, 1908. szept. 8. – épb: nincs.

Lengyel (Lebovics) Menyhért (1880–1974) az Első Magyar Általános Biztosító Társaság hivatalnokaként dolgozott Budapesten, de 1908-ban már ígéretes drámaíróként tartották számon: *A nagy fejedelem* című darabját 1907-ben a Thália Társaság mutatta be, míg a *Hálás utókor* premierje a Nemzeti Színházban volt. 1908 nyarán a biztosítótársaság Lengyel számára egyévi szabadságot engedélyezett, hogy német színházaknál tapasztalatokat szerezzen (Lengyel *Életem könyve* című visszaemlékezésében érdekes rajzot ad a Nyugat indulása körüli évekről, azonban lényeges történéseket összevon, átalakít vagy elhagy, lásd LENGYEL Menyhért 1987, 51–81). A berlini út előtt Lengyel a szüleit látogatta meg Kassán.

Lengyel Berlinben írta meg *Tájfún* című darabját, amellyel megnyílt számára az út az európai hírnévhez. Az első világháború alatt Svájcban élt, majd hosszabb külföldi utakat tett – 1935-ben Hollywoodba költözött, ahol számos sikerfilm forgatókönyvét jegyezte.

Osvátnak küldött 1908. őszi leveleiben a legkülönbélebb írásokról esik szó, ám ez idő alatt mindössze három figyelője jelent meg a Nyugatban: a fenti levélben is dicsért számban *A Nemzeti Színház* című (szeptember 1., 106–108, K: PIM V. 4593/12., N. n. sz. 1980/36., vétel Ignotus Sárától), *A színházi üzlet* (október 1., 213–214) és a *Grasso* című (október 16., 279–280) – utóbbiban Giovanni Grasso (1873–1930) olasz színész és társulata berlini vendégjátékáról számolt be. – Lásd 170., 181., 187.

163. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debr. 1908. IX/10.
[Debrecen, 1908. szeptember 10.]

Tisztelt Szerkesztő Úr,

a Nyugat-nak katonájává szegődtem, hozzátartozásomat időnkint egy-egy verssel kell bizonyítanom és fenntartanom. Tessék szívesen fogadni őket.

Páris megújított és nyugtalanná tett.¹ Nem tudom, merre sodor a nagy Véletlen. Most jók a kézenfogók.

Ignotust ismeretlenül is köszöntöm. Ő szinte páratlan fejű ember ma Magyarországon. Egy levelét itt őrizzük már az öreg kollégium kéziratárában. –

Ady hazajött már? 15-ére ígérte.

Tisztelettel:

Oláh Gábor

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak,

a Nyugat felelős szerkesztőjének.

Budapest.

Sajó utca 5/a. fszint 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/832.

Dat.: fpb: Debrecen, 1908. szept. 10. – épb: nincs.

M: NEMESKÉRI 1992, 18.

Oláh Gábor versei az 1908. október 1-jei számban: *A nagy vezetőék, Az asszonybálvány* (185–186).

---

¹ Lásd 134.

164. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 908 szept. 12.

[Budapest, 1908. szeptember 12.]

Kedves Osvát, –

én így gondolom, remélem, Ön is. A betoldott részszel összekapcsoltam a befejezést. A hangsúly így a betoldott részen van.

Üdvözli igaz tisztelője

Gellért Oszkár

Ui. – Ha kívánni valója lenne: délután 2 óráig a hivatalban vagyok. Esetleg telefonon: 14-55.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat fel. szerkesztője
Bp.
VII. Sajó-u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Nem postai küldemény.

Minden bizonnyal Gellért Ábrányi-cikkéről van szó (lásd 160.).

165. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest,
1908. szept. 12.
[Budapest, 1908. szeptember 12.]

Igen tisztelt uram!

Felbátorodva az első visszautasításon, íme egy másik rosszul megírt cikk. Csak azt remélem, hogy a fordítások jók, amik külön is közölhetőek lennének.

Szabad legyen szíves figyelmét felhíni, [!] hogy *Szaákh Alpár* név van aláírva.

Igaz tisztelettel

Dr Laczkó Géza

Podmaniczky u. 18. III. 19.

[Címzés:]
Ngs.
Osváth Ernő úr
a Nyugat szerkesztősége
Budapest
Sajó u. 5a.

K: OSZK Kt. Fond 253/807.
Dat.: fpb: Bp., 1908. szept. 12. – épb: nincs.

Lásd 161.

166. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin szept 12
[Berlin, 1908. szeptember 12.]

Kedves Szerkesztő úr,

berlini címem: Charlottengasse 95 Parterre.¹ Az² elhelyezkedés ezerszintű ügye közepette lemaradtam az írással. Kegyeskedjék szólani, hogy a friss Nyugatot ide megkapjam.

Igaz híve

Lengyel Menyhért

[Címzés:]

Ngos

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Budapest

Sajó utca 5/a

földszint

Ungarn

K: OSZK Kt. Fond 253/814. – A berlini dómot és a porosz királyi palotát ábrázoló képeslap verőjén.

Dat.: fpb: Berlin, 1908. szept. 12. – épb: nincs.

Lásd 162.

---

¹ das Parterre (ném.): földszint

² korábban: A köl [!]

Stockholm, 1908. IX. 14.
[Stockholm, 1908. szeptember 14.]

Kedves Osvát Úr.

Nagyon régi ígéretemet váltom be, mikor ezt a cikket küldöm. Arra kérem, hogyha jónak találja, közölje le a Nyugatban.¹ Ellenkező esetben szeretném más helyen értékesíteni. Ezért kérem, hogy a szerkesztőségi törvények dacára szíveskedjék visszaküldeni, mert nincs meg nekem még egyszer, különben is nagyon kellemetlen a sok másolás. – Őszintén szólva kérdezősködni szeretnék először, de győz bennem a szemérem és előbb magam számolok be. Öthetes nagyon szép út: után érkeztem ide, és ma, egy hónapi itt tartózkodás után egészen jól, otthon érzem magamat. Ebben természetesen nagy része van a feleségemnek. Az utam nem volt amolyan kultúr út. Nem néztem meg minden múzeumot, inkább a földdel meg az emberekkel foglalkoztam. Hogy mi újat vettem észre, azt csak munka közben tapasztalom. Legjobban Nürnberg, Koppenhága és a Max Klinger Beethovenje² tetszett. Stockholm persze egészen más lapra tartozik. Egy hónapja járom a temérdek apró szigetet, és nem tudok eleget gyönyörködni. Legkellemesebben a nyelvvel lepődtem meg. Nagyon könnyen tanulom. Már meglehetősen fordítgatók is. Egy kis szókinccsem is van. Igaz, hogy nagyszerű tanítóm is van. Járt Magyarországon, és szereti a magyar nyelvet. Irodalmi ember és így erősen hiszem, hogy egy esztendő alatt egy pár nagyon szép magyar prózai munka svéd nyelven is megjelenik. Mindennapos nagy vándorlásaimat leszámítva nagyon közönséges férj lett belőlem. Kávéházról fogalmam sincs, szivar csak ünnepnapon kerül a számba. Pipázom és sokat dolgozom. Csakhogy sajnos, mind a mai napig nem tudom, hogy van-e a munkámnak valami eredménye? Barátaim, akiket pedig levelezőlapokon felkerestem, egy kukkot sem írtak arról, hogy valami megjelent volna tőlem. Lapot egyáltalában nem láttam, a szerkesztőségekből sem kaptam értesítést és így igazán a legnagyobb kétségek között vagyok. Érdekesen jártam A Holnap című könyvvel. Távozásom után két költő „Emőd Tamás és Miklós Jutka” a kész, kinyomott könyvből a róluk írt bevezetést kivették, mivel nem találták magukra elég hízelgőnek. Az ő intencióik szerint átírták és most úgy jelent meg. Természetesen az én nevem alatt, mintha én írtam volna. A könyvet most kaptam meg és elképedve olvasom a saját idegen véleményemet az Emőd Tamás oroszánkörmeiről. Elképzelheti Osvát úr, hogy milyen kellemesen lepődtem meg. Én

komolyan és becsületes meggyőződéseim szerint írtam róluk, szeretettel, de szigorúan. Ezt ők „veséig ható boncolásnak” minősítették. De vége. Természetesen szeretném tudni, hogy fogadta a sajtó *A Holnapot*, ha ugyan már foglalkozott vele. De persze ez *pium desiderium*.³ Csak hárman ígérték meg, hogy elküldik a kritikákat. Ha Osvát úr letenne betűiszonyjáról, nagyon boldoggá tenne levelével. Persze a *Nyugatot* is szeretném kapni. A napokban megkeresem Strindberget, ha valamit beszélgetnénk, megírnám.⁴

Szeretettel üdvözlö

Antal Sándor

Címem szept. 30[-]ig: Stor gatan 10. III.
okt. 1[-]től: Engelbrekts gatan 8. Alex Antal

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
„A Nyugat” f. szerkesztője.
Budapest
Newyork kávéház
Erzsébet körút
Ungarn

[Feladói cím:]
Alex Antal Stockholm
Stor gatan 10. III.

K: OSZK Kt. Fond 253/707.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1908. szept. 16.

M: NEMESKÉRI 2008, 67–70.

Antal (Adler) Sándor (1882–1944) nagyváradai születésű író, újságíró, szobrász, *A Holnap* első antológiájának szerkesztője, az azonos nevű irodalmi társaság egyik adminisztrátora.

A *Holnap* Irodalmi Társaság megalakulása Juhász Gyula Nagyváradra költözésével vett lendületet – a költő 1908 februárjától a premontrei gimnáziumban tanított –, a helybéli művészetpártolók Ady Endre február 27-i látogatásakor az EMKE kávéházban modern irodalmi szemle kiadását határozták el. A folyóirat helyett már júniusra összeállt az első antológia (*A Holnap*. Ady Endre, Babits Mihály, Balázs Béla, Dutka Ákos, Emőd Tamás, Juhász Gyula, Miklós Jutka versei. Szerk. Antal Sándor. Nagyvárad, A *Holnap* Irodalmi Társaság kiadása, 1908), amely – a fenti levélben is említett viták és sértődések miatt – csak 1908. szeptember elején került forgalomba. (Lásd EmlAE4, 190–193.) Antal Sándor harminc évvel későbbi visszaemlékezéséből

tudható, hogy a költőportrékat Dénes Sándor, A Holnap elnöke írta át (lásd VITÁLYOS 1994, 342).

Antal több évig Svédországban, Dániában és Norvégiában élt, 1913-as hazatérése után ismét Nagyváradon, újságíróként helyezkedett el. 1919-ben, a kommun alatt Budapesten volt sajtómunkás, majd Pozsonyba emigrált.

A Holnap ügyeiről lásd 168., 171., 172., 182.

¹ ANTAL Sándor: *Beszélgetés a másikkal.* = Nyugat, 1908. október 1., 179–184.

² Max Klinger (1857–1920) német képzőművész, a korai szecesszió képviselője. Szobrai színezettek, így a levélben említett *Beethoven* is.

³ *pium desiderium* (lat.): jámbor óhaj

⁴ Antalnak nem jelent meg Strindberggről szóló írása a Nyugatban; a Huszadik Század 1910. márciusi számában publikálta *Strindberg Svédországban* című tanulmányát (322–339). – August Strindberg (1849–1912) svéd költő és drámaíró.

168. EMŐD TAMÁS ÉS JUHÁSZ GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagyvárad, 1908. szeptember 19.]

Tisztelt Uram!

A nagyváradai Holnap e hó 27[-]én irodalmi ünnepséget rendez Vajda János emlékére s szobra javára, e műsorral:

Elnöki megnyitó – tartja dr. Dénes Sándor¹

Ady most készülő új verse Vajdáról – előadja Emőd Tamás²

felolvasás – tartja Ady Endre

A Holnap verseiből szaval Hevessy Mariska, a n[agy]váradai Szigligeti színház tagja

Szabad előadás. Vajda Jánosról és a modern magyar költészetről – tartja Juhász Gyula.

A Halál rokona } zenésítette Deésy Alfréd.³

A vaáli erdőben } Énekli Asszonyi László színművész.⁴

Vajda János verseiből ad elő Dutka Ákos.

Végtelenül örülnénk ha lelátogatna körösmenti csárdánkba.⁵

A Holnap,
sok üdvözlettel.

Mélyen tisztelt Uram,

Babits Mihály barátom egy idő óta nem ad életjelt magáról. Fogarason a gimnáziumban rendes tanár.

Nagy magyar szomorúságai lehetnek. Ő is jobban szeretné, „ha egy pi-nián toboz lenne”,⁶ mint, nem is Pesten, de Fogarason tanár! Anch’io.⁷

Őszintén tisztelő híve

Juhász Gyula.

Ignotus urat és Balázs Béla barátomat hálás szívvel köszöntöm!

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak,

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest

VII. Sajó u. 5 a.

K: OSZK Kt. Fond 253/774. – Levélpapírfejléc: „EMKE” | kávéház | NAGY-VÁRAD | BÉMER-TÉR. – A *Holnap* nevében Emőd Tamás írt Osvátnak, a borítékot Juhász Gyula címezte meg.

Dat.: fpb: Nagyvárad, 1908. szept. 19. – épb: Bp., 1908. szept. 20.

M: JGYL1, 195–196. – [Nagyvárad, 1908. szept. 27. előtt]

Emőd Tamás (Fleischer Ernő, 1888–1938) Váradon jogot végzett, majd a Nagyvárad Napló munkatársa lett. Ismertségét A *Holnap*-antológiának köszönhetette; 1914-ben Budapestre költözött, ahol színigazgató-dramaturgként dolgozott, dalszövegeket és egyfelvonásos jeleneteket írt.

A Vajda János (1827–1897) költő emlékére rendezett ünnepséget a városháza dísztermében tartották – Ady A *Holnap* című felolvasásának szövegét, illetve a műsorszámok méltatását lásd AEÖPM9, 266–269, 514–519.

Juhász Gyula (1883–1937) költő a fiatal Babits Mihály bizalmasai közé tartozott. Babits 1908. július 24-i levelében tudatta „a rettenetes hírt” Juhással, hogy az új tanévtől Fogarasra nevezték ki rendes gimnáziumi tanárnak (lásd BML 1907–1909, 97). Juhász Gyula augusztus 26-án értesítette Babitsot, hogy Osvát általa kér „verset, prózát” a Nyugat számára, majd Osvát kérését szeptember 19-én megismételte; Babits szeptember 23. után írt Juhásznak a Nyugat címe után érdeklődve (lásd BML 1907–1909, 111, 126–127, 127–128). A pontos címet Juhász az október 5-ét követő napok egyikén írta meg Babitsnak, aki versemásolatait – néhány nap múlva – Juhász Gyulának küldte el. Juhász e kéziratokat október közepén személyesen adta át Osvátnak (lásd BML 1907–1909, 134–135, 136, 144, 156), és ez az összeállítás lett a Nyugatban

1908. november 16-án és december 1-jén megjelent Babits-versek forrása (lásd KELEVÉZ 2008, 73–74).

Lásd 202., 203., 212.

¹ Dénes Sándor (1881–1934) ügyvéd, A Holnap elnöke és mecénása.

² Az *Egy néhai költő* [*Néhai Vajda János*] című Ady-verset, amely a fenti levélben még „készülőként” szerepel, Emőd Tamás szeptember 24-én kapta meg (lásd 171., 172.).

³ Deésy Alfréd (1877–1961) színész, filmrendező – *Atalanta* című operettjét, amelyet 1909-ben, Nagyváradon mutattak be, Juhász Gyula szövegére írta.

⁴ Asszonyi László (1882–1934) Nagyváradon 1908 és 1911 között játszott, az ünnepségen Vajda János, illetve Ady versét adta elő.

⁵ Antal Sándor írja *A Holnap*-antológia előszavában: „A Holnap egy Körös menti csárda, ahová eljöttek néhányan azok a regösök, kiknek az igricelekből már nem jutott. Ebben a könyvben az elevenek lépnek elő. Heten” (7–10, i. h. 8).

⁶ A szállóigévé lett kijelentés Péterfy Jenő Goldziher Ignácnak írt, 1899. szeptember 24-i levelében olvasható: „A Pincion emlékezzél meg rólam elkárhozotttól, ki szívesebben lennék ott egy pinián fenyőtoboz, mint Bpesten reáliskolai professor.” (Lásd ZIMÁNDI 1972, 447.)

⁷ *Anch'io sono pittore!* (ol.): Én is festő vagyok! – a hagyomány szerint Antonio da Correggio kiáltott fel így, amikor a bolognai San Giovanni-templomban meglátta Raffaello Santi *Szent Cecília extázisa* című képét.

169. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Hatvan, 1908. szeptember 19.]

Igen tisztelt Uram!

Balázs levelét, melyben címét adja elvesztettem – kérem Önt kedves Szerkesztő Úr juttassa el neki ezt a levelet. A darabot Önnek küldöm.¹

Darabom, illetve darabunk roncsain ülök s tépem hajamat.²

Legigazabbja

HLajos

Az új Nyugat versei (Gellérten kívül) mind szépek; Kéry [!] cikkei tetszettek.³

[Címzés:]
Tekintetes
Osváth Ernő úr
Budapest
Sajó u. 5.

K: OSZK Kt. Fond 253/767.
Dat.: fpb: Hatvan, _ . szept. 19. – ép: Bp., _ . szept. 19.

-
- ¹ A *Doktor Szélpál Margit* című Balázs Béla-darabról van szó, amellyel a szerző hosszan házalt, és amelyről Hatvany és Osvát véleményét is tudni akarta (lásd 174., 179.). A *Doktor Szélpál Margit* premierjét 1909. április 30-án tartották a Nemzeti Színházban, a színmű 1909 nyarán a Nyugat Kiadónál könyv formában is megjelent.
- ² Hatvany 1908 augusztusában Lengyel Menyhérttel együtt dolgozott *A szűz* című házassági komédiájukon – a bemutató 1909. október 9-én a Vígszínházban volt.
- ³ A Nyugat 1908. szeptember 16-án Gellért Oszkár, Lesznai Anna, Kemény Simon, Ignotus és Ady Endre verseit hozta, Kéri Pál figyelőiről lásd a következő levelet.

170. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin 908 szept 23.
[Berlin, 1908. szeptember 23.]

Kedves Szerkesztő úr,

a novellával még mindig nem bírtam elkészülni – de talán e napokban már elküldhetem. Addig is itt küldök egy kis Figyelőt.

Az új szám gyönyörű – a legsikerültebbek egyike. A versek különösen szépek – az Ignotusé szívszakgatóan az. Érdekes és jó cikknek találtam a Görög derűt s kedvesek a Kéri Pál írásai – noha az ő és a Jób <véleménye> túlságos pesszimiztikus véleménye ellen nagy kedvem volna fellebbezést bejelenteni – volna e révén néhány érdekes mondanivalóm. Megírtam?

Itt elég jó lenni és a színházak nagyon szépek – de ennek dacára felette rossz <kedvb> hangulatban töltöm a napokat, magammal s a világgal szemben a legnagyobb mértékben békétlen vagyok. Miért? Az Isten tudja.

Önt és a többiekét szívből üdvözli
szerető híve

Lengyel Menyhért

Charlottenstrasse 95
Parterre.

[Címzés:]
Ngos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
VII. Sajó utca 5/a.
Ungarn

[Feladói cím:]
Lengyel Menyhért
Berlin Charlottenstrasse 95
Parterre.

K: OSZK Kt. Fond 253/814.

Dat.: fpb: Berlin, 1908. szept. 23. – épb: Bp, 1908. szept. 24.

Lengyel levelében a Nyugat 1908. szeptember 16-i számában megjelent írásokra reflektált (IGNOTUS: *Évnapra*. 113; SZILASI Vilmos: *Görög derű*. 128–135; KÉRI Pál: *Carmen lugubre*, illetve *Temetés*. 158–159, 163–164). Kéri *Carmen lugubre* című figyelőjében ismertette Jób Dániel „pesszimiztikus véleményét” a honi irodalmi közállapotokról, Lengyel *Az író ír* című cikkében erre reflektált (lásd 193., 194.). A fenti levélhez *A színházi üzlet* című figyelőt mellékelte (lásd 162.).

171. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

Érminsztent,
csütörtök
[Érminsztent, 1908. szeptember 24.]

Édes, jó Ernőm,

itt van két vers, a harmadik – gondolom – ezekkel egyidőben Nagyváradról érkezik. Ugyancsak egy időben, de legfőljebb egy fél napi késéssel kapod a cikket. Gondolom, van még idő rá. Révész¹ írta, hogy pénztelenségéből pár garas előleggel kíségttek. Mára már vártam, de nem kaptam. Ölel mindnyájatokat

Ady Endre

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat folyóirat szerkesztője

Budapest.

VII. Sajtó-u. 5 a sz.

K: PIM A. 208/10. (Fenyő Miksa-hagyaték)

Dat.: fjb: Érszentkirály, 1908. szept. 25. – épb: nincs.

M: AEL2, 81. – [Érminsztent, 1908. szept. 24.]

Ady az 1908. október 1-jei Nyugat számára írt versei közül (176–178) a fenti levélhez csatolta *A Végtelen szerelme* [Csókokban élő csóktalanok] és *A nagy Cethalhoz* kéziratát, utóbbi fényképmásolatát lásd RÉVÉSZ Béla: *Ady Endre tragédiája*. A háború, a házasság, a forradalom évei. 1. köt. Bp., Athenaeum, 1924., a 46. és 47. oldalak között.

A szeptember 27-i, nagyváradai emlékünnepre készült *Egy néhai költő* [Néhai Vajda János] című verset előadója, Emőd Tamás másolatban küldte el a szerkesztőségnek (az eredeti kézirat a debreceni Déri Múzeumban található = Történeti Adattár 144.).

---

¹ Révész Béla

172. EMŐD TAMÁS – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Nagyvárad 908. IX. 24.
[Nagyvárad, 1908. szeptember 24.]

Igen tisztelt Szerkesztőség!

Ma kaptam Adytól az ide csatolt verset Vajda Jánosról, – azzal az utasítással, hogy küldjem nyomban a Nyugatnak az ő nevében. (A verset az én ösztökélésemre, nekem írta.) Itt küldöm másolatban, minthogy az eredetin levél is van írva – nekem. –¹

Nagy és igaz tisztelőjük

Emőd Tamás.

[Címzés:]
A Nyugat
tekintetes Szerkesztősége
Budapest.
Sajó utca.

K: PIM V. 3181/1. (Fenyő Miksa-hagyaték)
Dat.: fpb: Nagyvárad, 1908. szept. 25. – épb: Bp., 1908. szept. 25.
M: AEL2, 380. – [Nagyvárad, 1908. szept. 24.]

A Holnapról lásd 167.

---

¹ Ady Endre – Emőd Tamásnak. [Érmindszent, 1908. szeptember 22.] = AEL2, 81.

173. LUKÁCS GYÖRGY – OSVÁT ERNŐNEK

hétfő.
[Budapest, 1908. szeptember 28.]

Tisztelt szerkesztő úr,

tegnap este kerestem Önt ezzel a kézirattal a kávéházban és vártam is Önre – azt mondták ott volt és elment és talán visszajött. [!]

A mi a cikkek korrekturáját illeti: én kedden este bejöhettek a Bristolba és be is jövök, ha *biztos*, hogy ott lesz a korrektura. Ha igen[,] kérem, vagy üzenje meg levelem átadóójával, vagy telefonálja meg nekem (20-72); ha nem volnék <tán> otthon, bármely cseléd átveszi az üzenetet. Mindez persze csak arra vonatkozik, ha a jövő számban akarná hozni a cikkeket; amire én a magam részéről nem helyezek súlyt, legfeljebb azért szeretném, ha egyik most jönne, mert félek, hogy két cikk tőlem kicsit sok lenne egy számban – nem gondolja?

Maradtam szerkesztő úrnak tisztelő híve

Lukács György

VI[.] Nagy János utca 15.

K: OSZK Kt. Fond 253/816. – Nem postai küldemény.

M: LGYL, 89. – Budapest, 1908. szeptember 28. körül

Az 1908. október 1-jei az egyetlen Nyugat-szám, amelyben Lukács György-től két írás is olvasható: *Stefan George* (202–211), illetve *Der Weg ins Freie*. Arthur Schnitzler regénye (222–224).

174. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Szeged, 1908. október 2.]

Kedves Osvát úr,

nem tudom megjelent-e már a Nyugat – (Ha nem, még elküldethetné Szeged[,] Dugonics tér 2. címre) – ráért[-]e már olvasni – Ha elkészült vele legyen szíves és a kézirat mellé egy pár sort is mellékeljen (másnak diktálná talán?) mely véleményt tartalmazzon – Azon kívül nem volna oly szíves, hogy megkérné Babicsot [!] írjon a Halálesztet.[iká]ról!¹ – Ha nem akkor a címét írja meg nekem; megkérem én.

Üdvözli

Balázs B.

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő
Szerkesztő úrnak.
Budapest
Sajó u. 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Szeged, 1908. okt. 2. – épb: nincs.

Balázs Béla Szegedről – ahol 1908 októberében katonai kiképzésen vett részt (lásd BALÁZS 1982a, 1/478–479) – *Doktor Szélpál Margit* című tragédiájának elővasására kívánta Osvátot rábírní (lásd 169.).

---

¹ Balázs Béla 1908 novemberében kétszer is levélben kérte Babitsot, hogy írjon figyelt a *Halálesztétikáról* (lásd BML 1907–1909, 146–147, 152–154). Babits a kritikát 1908. november 18-án postázta Osvátnak (lásd 202.), az ihletett, tömör recenzió a *Nyugat* 1908. december 1-jei számában jelent meg (*Halálesztétika*. Balázs Béla könyve. 445–446).

175. ADY ENDRE – A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

[Nagyvárad, 1908. október 11–12.]

Mélyen tisztelt kiadóhivatal,

itt van négy vers, melyeket még a *mai napon* kérek az Osvát Ernő úr címére eljuttatni. Egyben kérem Osvát úrral tudatni, hogy *holnap* Georges Eekhoudról és Miklós Jutkáról *megy* cikk. Erre kérek helyet fönntartani.

Sok szeretettel

Ady Endre

K: PIM A. 208/65. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás.
M: AEL2, 106. – [Érminszen, 1908. nov. 25.]

Ady a fenti levélben másnapra ígéri a Georges Eekhoudról és a Miklós Jutkáról szóló cikkeket, és mivel 1908. november 26-án valóban küldött egy figyelt, valamint magyarázkodott a meg nem írt Miklós Jutka-kritika miatt, kézenfekvőnek

látszik a kritikai kiadás következtetése, hogy november 26-án az Eekhoud-figyelőt postázta (lásd AEL2, 403). Ennek kézírata (PIM A. 204/9., Fenyő Miksa-hagyaték) azonban *nem fér bele* a november 26-i levél borítékjába (lásd 209.), másrészt Ady a december 1-jei számra nem állhatott elő négy újabb verssel, hiszen november 21-én a szerkesztőségben lévő kettő mellé még kettőt adott fel (lásd 205.).

Feltételezésünk szerint Ady a fenti levelet a versekkel október 11-én vagy 12-én postázhatta Nagyváradon, ahova a fővárosból október 9-én érkezett meg, hogy részt vegyen A Holnap 14-i közgyűlésén (lásd 182.). Fenyő Miksa 1908. október 15-én értesítette a költőt, hogy versei lekéstek az október 16-i számról (lásd AEL2, 85–86), mire az október 17-én már Érmindszenten tartózkodó Ady – *Az Illés szekerekén* című új kötetének rendezéséhez – a négy vers levonatának postázását kérte Fenyőtől (lásd AEL2, 86–87). Egy héttel később próza érkezését jelezte Osvátnak (lásd 188.), de a november 1-jei számban csak az október 16-ról lekéssett versek – szám szerint három – jelentek meg (316–317): *Az első asszony* (K: PIM A. 201/41., Fenyő Miksa-hagyaték), *Híven sohase szerettem* (K: PIM A. 201/40., Fenyő Miksa-hagyaték), *Seregély és galamb*. – A fennmaradt verskéziratok és a fenti levél papírtípusa, illetve mérete megegyezik, rajtuk ugyanolyan hajtásnyomok látszanak. Megjegyzendő, hogy nem ez volt a Nyugatnál az egyetlen eset, hogy Osvát egy-egy Ady-verset félretett egy későbbi számra (lásd 356., 553., illetve Fenyő Miksa – Ady Endrének. [Budapest, 1911. február 19.], M: AEL3, 216–218).

Nem ismeretes, hogy a Georges Eekhoud (1854–1927) francia–belga naturalista íróról szóló figyelőt Ady mikor postázta – a művet a Nyugat nem közölte (*Georges Eekhoud* címmel lásd a kritikai kiadásban: AEÖPM9, 282–284). A Miklós Jutka-kritika nem készült el, így ebben a félévben Adytól már csak *A jövő fészke* (Kabos Ede regénye) című figyelő volt olvasható a Nyugatban (1908. december 16., 499–500). Kézírata az MTA Kézirattárában található: Ms 4540/69. (N. n. sz. 1973/41., Rédey Tivadár-hagyaték), a rektón Babits Mihály autográf megjegyzése: *A Nyugat* tulajdona. | Rédey Tivadarnak | Babits Mihály

Lásd 188., 205., 209., 216.

176. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

hétfőn reggel
[Budapest, 1908. október 12.]

Kedves Ernőm,

roppant szégyellem, hogy ilyen hosszúra sikerült, s amellet, az erőltetett írásnál fogva (reggel 10[-]től délutáni 6[-]ig írtam szinte megszakítás nél-

kül) után és lomposan sikerült. Mégsem szeretném azonban, ha nem egyszerre jelennek meg; a kettészakítás végképp agyonverné. Talán bele lehet szorítani ebbe a számba egészen – viszont *ebben* a számban kell mindenesetre megjelennie.

A kéziratban a 33. kutyanyelvhez egy 33} számozású incisum¹ { . . . . . } figyelmeztet rá a nyomdát.

A 38. és 39. flekk Kemény Zsigmon{d köny}véből van <csitá> kitépve és idézve. Légy kegyes, tétesd el ennek kéziratát nekem, hogy könyvpéldányomba visszatehessem. S azt hiszem: ezt az idézetet szebb is, helykímélőbb is volna olyan betűből szedni, mint aminőből a Figyelőket. Szokás is.

Végre: azt hiszem, az *egésznek* nem ártanának azok a kisebb [!] betűk, amelyekből annak idején a Hatvany Petőfi-cikke² s a Biró Lajos novellája³ szedődött. Mégse lesz oly rengeteg. Estére okvetetlen látlak.

Ölel

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779.

Morris Rosenfeld (1862–1923) New York-i jiddis költő 1908. október 14-én felolvasást tartott a budapesti Royal Szálló nagytermében. Ignotus *Zsargon* című esszéjének ez volt az apropója (Nyugat, 1908. október 16., 247–256), a szövegben br. Kemény Zsigmond (1814–1875) *Még egy szó a forradalom után* című 1851-es röpiratából található idézet. Feltételezhető, hogy Ignotus a cikket a megjelenés előtti vásárnapon írta meg, és a kéziratot a levéllel együtt október 12-én (hétfőn) küldte el Osvátnak. Az esszé főszövegét a Nyugat vezető szerzőinek kijáró 10 pont nagyságú, garmond betűkből szedték, a Kemény Zsigmond-idézetet a figyelőknél szokásos 8-as, petit betűkből.

¹ incisum (lat.): közbevetés, itt: beillesztett kéziratlap

² HATVANY Lajos: *Petőfi-könyvtár*. = Nyugat, 1908. augusztus 16., 1–5.

³ BIRÓ Lajos: *Szeptember*. = Nyugat, 1908. augusztus 16., 31–43, illetve szeptember 1., 92–105.

177. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908. okt. 12.
[Budapest, 1908. október 12.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Üdvözetemmel küldöm a Beöthy-cikket. – Kaphatnék korrektúrárt, kérem?

Laczkó Géza

Podmaniczky u. 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/807.

Beöthy Zsolt (1848–1922) az esztétika professzora volt a Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetemen, ahol – többek között – Osvátot is tanította (lásd KOSZTOLÁNCZY 2009, 28–31). Beöthy mint a Kisfaludy Társaság elnöke időről időre elutasító hangon nyilatkozott a modern írókról, akiket a nemzeti szellemtől való elhajlással is megvádolt (lásd 400.). – Laczkó Géza feltétlen tisztelettel köszöntötte Beöthyt, aki a hatvanadik születésnapját ünnepelte (*Beöthy Zsolt.* = 1908. október 16., 225–228).

178. HORVÁT HENRIK – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagyvárad, 1908. október 13–14.]

Tisztelt Osváth úr,

Storchchal beszéltem – családi események és egyéb (finansialis) bajok miatt nem írt és egyelőre biztosat nem ígérhet (címe: VI. kerületi Járásbíróság, <törvé> bírósági gyakornok).¹ Nagyon rábeszéltem, megígérte, hogy írni fog, ha ügyeit rendezte. N. M.-al² még megérkezésem éjjelén (Adyval egyszerre érkeztem ide) beszéltem – írni fog Önöknek. Nagyon lekötelezne <hog> ha a Nyugat utolsó számát (amelyben a Holnapról szóló cikk van) elküldené nekem. Én is küldök majd valamit. Szíveskedjék ezt a számot, ha lehet elküldeni nekem. Cím: felsőkeresk. iskola

Sokszoros üdvözlettel híve

Horvát Henrik

[Címzés:]
Osvát Ernő úrnak
(a „Nyugat” szerkesztősége)
Budapest
Sajó utca 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/776. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Nagyvárad, 1908. okt. 1_. – épb: Bp., _._ _4.

Horvát Henrik 1908 őszétől tanított a nagyváradai felső kereskedelmi iskolában, Ady Endrével együtt október 9-én érkezett Nagyváradra. Az elmosódott postai bélyegzők alapján a levelet október 13-án, esetleg 14-én írhatta, mindezt megerősíti, hogy a Nyugat október 1-jei számát, amelyben Kemény Simon A *Holnap* című kritikája olvasható (214–216), levelében még „utolsó”-nak mondja.

---

¹ Horvát Henrik Hatvany Lajosnak 1911 elején küldött levelében Storch Ernőt – akkor már VI. kerületi járásbírói jegyzőt – német fordítóként ajánlotta (K: MTA KIK Ms 382/234.).

² Nagy Mihályról van szó, akit Ady 1908. október 8-án még Budapestről táviratban kért, hogy jöjjön ki elé az éjjeli gyorshoz (lásd AEL2, 85).

179. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Szeged, 1908. október 15.]

Kedves Osvát Úr – ? ? ? ? [!]

Míg Pesten voltam nem olvashatta a drámát mert Nyugat megjelenés előtt volt. Most meg már megint ott vagyunk. – Kérem szépen kedves szerkesztő úr olvassa el ha lehet (egy este!) – és küldje el. Mert kevés ráérésem van ah[h]oz, hogy valami újat csináljak hát legalább el szeretném végezni ami átdolgozás ezen az ócskaságon szükséges. Kell a darab. Véleményét is kérem és jövőjéről való nézeteit. Az Embermesét a Vas.[árnap]i Ujs.[ág] vagy U.[j] I.[dők] kiadná ha maga helyette ‚Ibolyát’ vállalná. [?]

Balázs.

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Budapest.
VII. Sajtó u. 5^a

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Szeged, 1908. okt. 15. – épb: Bp., 1908. okt. 1_–.

Balázs Béla *Doktor Széplál Margit* című drámája ügyében írt Osvátnak (lásd 169.).

---

¹ Lásd 90.

180. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1908. okt. 15.
[Debrecen, 1908. október 15.]

Kedves Szerkesztő Úr,

a Nyugat 19-ik számát megkaptam, köszönöm.¹ Nem szabadna kérnem az egészet elejétől fogva? A könyvtárunknak ugyan megvan, de szeret az ember vele dicsekedni, hogy – ingyen kapja.

A november 1.-i számban helyet kérnék magamnak; a nagy bánatfiúról készen lesz akkorára írói arcképem, vagyis arcképe. Azt hiszem, annyira amennyire, sikerült. Majd küldök egy jó verset is.

Révész Bélát, Ignotust, a bánatfiút köszöntöm. Szerkesztő Úrnak vagyok igaz tisztelője

Oláh Gábor

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat f. szerkesztőjének.
Budapest.
VII. Sajtó-utca 5/a. fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/832. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Debrecen, 1908. okt. 15. – épb: nincs.
M: NEMESKÉRI 1979, 7.

Oláh Gábor Ady Endréről szóló esszéjén dolgozott, *Keletiek Nyugaton* című könyvében őt illette a „bánatfiú” kifejezéssel. Az esszé, amelyre a Nyugat nem reflektált, feltehetőleg azonos az *Írói arcképek* című Oláh-kötetben olvasható *Ady Endre* című írással (Bp., Singer és Wolfner, 1910, 135–147). Lásd 185., 197., 215., 229.

---

¹ Az 1908. október 1-jei számban közölt verseiről lásd 163.

181. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1908. október 16. előtt]

Kedves Szerkesztő úr,

megint csak egy kis figyelő telt tőlem, – hiába[,] rokkant vagyok s munkaképtelen, mindenkép[p]en megérett a hivatali nyugdíjra.¹

Meleg köszöntéssel

Lengyel Menyhért

Biró Lajosnak pompás egyfelvonásosai vannak! Meg kellene keríteni [?] őket.²

[Címzés:]

Ngos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest

Sajó utca 5/a

Ungarn

[Feladói cím:]

Lengyel

Berlin

Charlottenstrasse 95

K: OSZK Kt. Fond 253/814.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

Lengyel Menyhért 1908. november 8-i levelét Osvátnak már új címéről küldte, Grasso című figyelőjét az október 16-i számban közölték (lásd 162.).

---

¹ Lengyel a nyugdíj jogosultság miatt szeretne volna kitölteni a tíz szolgálati évet az Első Magyar Biztosító Társaságnál (lásd LENGYEL Menyhért 1987, 66).

² Biró Lajos három egyfelvonásosát *A családi tűzhely* címmel 1910 elején jelentette meg a Nyugat Kiadó.

182. EMŐD TAMÁS ÉS NAGY MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

Nagyvárad 908. X. 16.

[Nagyvárad, 1908. október 16.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A nagyváradai Holnap e hó 14-iki közgyűlésén felvetődött az a terv, hogy a Holnap Budapesten matinét tartson. Ady Endre azt proponálta, hogy legcélszerűbb volna, ha a társaság a Nyugat jövő hó folyamára tervezett irodalmi ünnepségét venné át, s részéről valószínűnek tartja, hogy a Nyugat valamelyes formában hajlandó volna átengedni egészben vagy részben matinéját e célra.

A társaság megbízott bennünket, hogy ez irányban érdeklődjünk a Nyugat szerkesztőségében, s ha a terv akadályokba nem ütközik, úgy a Holnap nívós és eredeti számokkal rukkolna ki. Ha tehát az igen tisztelt Szerkesztőség elvileg beleegyezne abba, hogy a Holnap – saját nevén, vagy a Nyugat körén belül – a matinét átvegye, illetve résztvegyen benne, úgy kérnők igen tisztelt Szerkesztő úr választát a részletekre nézve is, – „A Holnap, Emke Kávéház” címre.

Szerkesztő úr igaz és őszinte hívei

Nagy Mihály

Emőd Tamás

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő
úrnak
Budapest.
A „Nyugat” szerkesztősége
Akácza utca 5. sz.
[a levelet a posta a Sajó u. 5/a. címre továbbította]

K: OSZK Kt. Fond 253/739. – A levélpapírfejléc megegyezik a 168. számú levélével – Borítékfejléc: „EMKE” KÁVÉHÁZ | NAGYVÁRAD, Bémer-tér. – Emőd Tamás kézírásával, autográf aláírásokkal.

Dat.: fbp: a boríték csonka – épb: elmosódott.

M: NEMESKÉRI 1979, 7–8.

Nagy Mihály (1884–1926) ügyvéd, nagyváradai újságíró, Ady Endre önzetlen híve; Dénes Sándor lemondása után 1909 novemberétől A Holnap elnöke.

A Holnap Irodalmi Társaság 1908. október 14-én az EMKE kávéház különtermében hivatalosan is megalakult (lásd AEÖPM9, 518–519, illetve 167.). A matinéra a duk-duk botrányt követő feszült helyzetben (lásd 205.) nem került sor, a Nyugat és A Holnap 1909. október 3-án Nagyváradon, majd november 11-én Aradon tartott közös matinét.

183. LAMPÉRTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 908 X/17.

[Budapest, 1908. október 17.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr, –

ezt a kis darabot a *Nyugat*-ban óhajtánám nyilvánosságra hozni. – Ha – bármi okból nem használhatnák – nagyon kérem, kegyeskedjék a kéziratot *mindjárt elolvasás után, költségemre* hozzám visszajuttatni.

Szerk. Úrnak őszinte tisztelője

Dr. Lampérth Géza

U. i. Közlés esetén nagyon lekötelezne Szerk. Úr, ha tudatná pár sorban, hogy *mikor* kerül közlésre?

Bpest
IV. Magyar u. 11.

K: OSZK Kt. Fond 253/808. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: Dr. LAMPÉRTH GÉZA – Autográf aláírás nélkül.

Lampérth Géza (1873–1934) író, levéltáros; 1898 és 1922 között a Magyar Országos Levéltár tisztviselője. A hivatalos ízlést követő hazafias verseivel és egyéb műveivel számos fővárosi lapban szerepelt.

Lampérth 1908. november 19-én Osvátnak írt leveléből (lásd 204.) tudható, hogy *Hazugság* című egyfelvonásosát szerette volna a Nyugatban publikálni – ám ott sem ez, sem más műve nem jelent meg.

184. MÓRICZ ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

908. X/18.

[Budapest, 1908. október 18.]

IX. Üllői út 95.

Kedves Osvát Úr,

Köszönöm, hogy ilyen hamar sort kerített a kis tárczámra. – Kérek belőle egy t. példányt, esetleg aztán folytatólag a többi számokat is?

*Salamon*ról nem szeretnék írni! Mentsen fel alóla, legyen olyan kegyes. Egyáltalán csak novellára vállalkozom ezentúl, legalább egy ideig, míg monografista vagyok.¹

Szegény Sárányért² nem tettem semmit!

Üdv.

MZs.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Bp.
VII. Sajtó u 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/825. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: MÓRICZ ZSIGMOND | MAGYARORSZÁG VÁRMEGYÉI és VÁROSAI | SEGÉDSZERKESZTŐJE, | AZ UJSÁG BELMUNKATÁRSA.

Dat.: fpb: Bp., 1908. okt. 19. – épb: a boríték csonka.

M: MZsÉ, 38. – 1908. X. 18.

A Nyugat 1908. október 16-i számában közölte Móricz debütáló novelláját, a *Hét krajcárt* (257–260); Móricz *Osvát Emő*, a *Nyugat szerkesztője* című, az Osvát-jubileumra készült írásában emlékezett saját indulására (Nyugat, 1923. június 1–16., 721–725).

---

¹ Lásd 158.

² A Sárányi István (1876–1942) íróra vonatkozó Osvát-kérést nem ismerjük.

185. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1908. X/20.

[Debrecen, 1908. október 20.]

Kedves Szerkesztő Úr,

küldöm Ady Endre írói arcképét.¹ Mindenesetre szószerint tessék leközölni, ha jó, mert minden szavát megrágtam. Lehet, kemény is néhol, de én így látom igaznak. Különben is minden kritika = líra, az író legegységibb fölfogása valamiről vagy valakiről. „Jegyzet”-et azonban szabad hozzá tennie Szerkesztő Úrnak, vagy akárkinek.

Ha nem válik be, *nagyon kérem a kézirat visszaszármaztatását*, mert ilyen alakjában már nincs meg nekem. Valamikor pedig egy kötetbe gyűjtve ki akarom adni ezeket az arcképeket.

Nemsokára kész a verskötetem, tessék írni róla úgy, mint én Adyról: keményen, de jóhiszeműen.²

Igaz tisztelője

Oláh Gábor

K: OSZK Kt. Fond 253/832.

M: NEMESKÉRI 1979, 8.

¹ Az írásra a Nyugat nem tartott igényt (lásd 180.).

² Oláh Gábor *Az Élet lobogója alatt* című verseskötetéről (Bp., Franklin, 1908) Ady Endre figyelőjét hozták az 1909. január 16-i számban (104–105), lásd 236.

186. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. október 22.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Ma okt. 23[-]án Pénteken keresni fogom önt itt a New-Yorkban délb-
ben 12 – és ½ 1 között. Ha lehet, kérem várjon meg.

Üdvözlettel tisztelő híve

Csáth Géza

[Címzés:]

Nagys.

Osváth Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest

New-york kávéház. Erzsébet körút.

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Zárt postai levelezőlap – Ceruzaírás.

Dat.: fpb: Bp., 1908. okt. 22. – épb: nincs.

187. LENGYEL MENYHÉRT – A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

Berlin 908 okt 22

[Berlin, 1908. október 22.]

Igen tisztelt uraim,

nem értem a dolgot. A *Nyugat*-tól van járandóságom a *Színházi üzlet*
s a „Grasso” c. 2 cikkemért. Ma kaptam 5 Márka 80 pfenniget. Azaz kb. 6

Koronát. Esne egy cikkre 3 Korona. Tévedés lesz – kegyeskedjenek helyreigazítani.

Tisztelettel
igaz hívük

Lengyel Menyhért

Charlottenstrasse 95
Parterre

[Címzés:]
A Nyugat
tek. Kiadóhivatalának
Budapest
VII. Akácfa u. 5
Ungarn

K: OSZK Kt. Fond 253/814. – A boríték verzóján ismeretlen kéztől származó, áthúzott ceruzasorok.

Dat.: fpb: Berlin, 1908. okt. 22. – épb: Bp., 1908. okt. 23.

Lengyel Menyhért figyelőiről lásd 162.

188. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. október 24. előtt]

Novella, esetleg cikk is hétfőn, esetleg már vasárnap ott lesz, nehogy megint elkéssek. Ölel

Ady Endre

[Címzés:]
Nagys. Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztője
Budapest
Sajó-u. 5/a. fldsz. 2.

K: PIM A. 208/11. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A müncheni Schmid zenészcsaládöt bemutató képeslapon – Ceruzafírás.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1908. okt. 2. – épb: Bp., 1908. okt. 24.
M: AEL2, 89. – [Érindszent, 1908. okt. 22.]

Az október 16-i számról elkésett versek november 1-jén jöttek, a fenti levél ígéretei beváltatlanok maradtak (lásd 128., 175.).

189. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. október 29.]

Kedves Osvát Úr!

Azóta, hogy elváltunk, egy pillanatig se hagytak dolgozni. Majd elmondom, micsoda pechjeim voltak. Hajnali négy óra, a mikor ezeket a sorokat írom, s már fáradtabb és idegesebb vagyok, semhogy a cikket reggelre be tudnám fejezni.

A dolog nem érdemli meg, hogy késleltessem vele a „Nyugat”-ot. Hiszen a jövő számban is használhatja még. Én mindenesetre megírom a mai (csütörtöki) nap folyamán; addig nem nyúlok máshoz, a míg ezzel nem végzek. De nem a „Hazám”-ban írom meg, mert ott megismétlődhetnek a mai kaland. A „Central”-lal fogok ma megpróbálkozni; de lehet, hogy ott meg nem kapok alkalmas helyet. Azért, ha valami szükségessé teszi a találkozásunkat, lenne olyan jó félháromig a lakásomra üzenni (Erzsébet körút 8. III. 9. a.), s talán, ha véletlenül úgy is künn lesz este, találkozhatnánk a Rémi-ben. Ha nem találkozunk, pénteken a lakására küldöm a cikket – most már bizonyosan.

Tisztelő igaz híve

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének
Budapest.
Sajó utca 5/a.
földszint 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Postai küldemény, a boríték csonka.

Osvát lakcímeire való tekintettel a Nyugat indulásától az 1909. május 1-jéig tartó időszakra datálhatjuk a levelet, e szűk másfél év alatt viszont Ambrustól csak egy cikket közöltek, mégpedig *A felpofozott irodalom* címmel az 1908. november 1-jei számban (281–291). Ambrus a Pester Lloyd *Der Informator* című, 1908. október 25-i vezércikkére (1–2) reflektált (lásd 80.), az időhatárok közé csak egy csütörtök esett, az október 29-i.

190. SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 1908 okt 29.

[Budapest, 1908. október 29.]

Kedves Ernő,

légy oly kegyes a jelen kötetemet egyszersmind a „Nyugat” számára bírálati példányul átvenni.

Igaz barátod

Szini Gyula

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

A Nyugat szerkesztője

Sajó utca 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/874.

Szini Gyula *Lelki kalandok* című elbeszéléskötetét (Bp., Grill, 1908) küldte el Osvátnak; a könyvet a Nyugatban Ady Endre ismertette (*Szini Gyula.* = 1909. január 1., 40–43).

191. KOSZTOLÁNYI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest. 1908. október.
[Budapest, 1908. október 30.]

Kedves Szerkesztő úr,

tudatom Kegyeddél, hogy az illető urakkal értekeztem s beszélgetésem eredménye a következő:

*Kóbor Tamás*¹ nem vállalja a tagságot;
Cholnoky Viktor vállalja és eljön;
Szini Gyula vállalja és eljön;
Csáth Géza vállalja, de nem jöhet el.
Vizsgontlátásig szívesen üdvözlí

Kosztolányi Dezső

[Címzés:]
Osváth Ernőnek
a „Nyugat” nagyságos szerkesztőjének
Budapest
Sajó utca 5/a földszint 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/801.
Dat.: fpb: Bp., 1908. okt. 30. – épb: Bp., 1908. ___.
M: KDLN, 160–161. – Budapest, 1908. október

Osvát Ernő 1908 őszén a Magyar Írók Egyesületének szervezésében vett részt. Az egyesület érdekvédelmi társulásként működött volna – a levélben említett írók csatlakozási szándékai felől Kosztolányi puhatolózott. A szerveződés dokumentumai közül néhányat Reichard Piroska közölt *Osvát Ernő jegyzetei* című emlékezésében:

„A jegyzetek egyik kis csoportja a Magyar Írók Egyesületének emlékét őrzi. Egyik lapján:

»Tagok listája le van zárva. Bpest 1908 Október 31 Éjjel 11.« – Alatta három aláírás: Rózsa Miklós, Schöpflin Aladár, Osvát Ernő.

A Magyar Írók Egyesülete lett volna korunkban az első alkalom rá, hogy írók irodalmi felfogásukra és politikai pártállásukra való tekintet nélkül érdekeik védelmére egyesüljenek. Hogy kié volt az eszme, nem derül ki a jegyzetekből, de az előkészítés munkájában Osvát Ernőnek lehetett a legnagyobb része: az ő írásában maradt fenn a tagok két névsora (egyik ajánlóik megjelölésével) és az egyesület egész szervezetének terve:

Elnök: Ambrus Zoltán. – Alelnökök: Ignotus, Herczeg Ferenc, Bródy Sándor. – Titkár: Osvát Ernő. – Ügyész: Fenyő Miksa. – Pénztárnok: Wildner Ödön. – Könyvtárnok: Elek Artúr.

Tiszteleti tagokul kijelölve: Rákosi Jenő, Mikszáth Kálmán.

A leendő titkár több lapra elszórtan néhány mondatot jegyzett fel az egyesületre vonatkozólag:

»A Magyar Írók Egyesülete, mely tagjai erkölcsi és anyagi érdekeinek védelmére létesül – ekkor tartja alakuló gyűlését.

Az a kérdés, mi szükség van ilyen közös erőfeszítésre?

Senki sem szorul annyira rá, hogy mások intézzék az anyagi ügyeit, mint éppen a művész, az író.

A pálya megkönnyítése. Kritika. Decentralisatio. Írók foglalkoztatása. Alkalmi dolgok.

Névsort nem publikálni, – míg a belépésre vonatkozó írott válaszok együtt nincsenek.«

S maradt egy ív 31 eredeti aláírással. Ambrus Zoltán neve nyitja meg a sort. Az alakuló gyűlésen kicsinyes személyes ellentét támadt néhány tag között és az egyesület meghalt, mielőtt megszületett volna.” (REICHARD 1933. november 1., 398.)

A Reichard Piroska által ismertetett dokumentumok részben megtalálhatóak az OSZK Kt. Fond 253/690. jelzet alatt. A Magyar Írók Egyesületéről bővebben lásd AEÖPM9, 541–553.

---

¹ Kóbor Tamás (1867–1942) író, publicista. Osvát A Hétnél ismerte meg, ahol Kóbor – Kiss József sógoraként – a lap segédszerkesztője volt.

192. CHOLNOKY VIKTOR – OSVÁT ERNŐNEK

– nov. 5.

[Budapest, 1908. november 5.]

Kedves Barátom,

elsején lakást változtattam, azért szépen kérlek, küldesd a Nyugat-ot ezentúl

<IX. Ferenc körút 44.>

helyett erre a címre:

VIII. József körút 66. IV. 42.

Szívességedet előre is köszöni

régi barátod

Cholnoky Viktor

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ern{ő}
Szerkesztő Ú{rnak}
Budapest VII.
Sajó utca 2/B. [!]

K: OSZK Kt. Fond 253/730.
Dat.: fjb: a boríték csonka – épb: Bp., __. nov. __.

A *Budapesti cím- és lakásjegyzék* köteteiből tudható, hogy Cholnoky Viktor 1908-ban költözött a megadott címre.

193. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin, nov. 8
[Berlin, 1908. november 8.]

Kedves Szerkesztő úr,

a sok, jogosult, pesszimista írás ellenében, a mi mostanában a magyar irodalomról elhangzik, talán változatosság okából is helyén való lesz a kis irat, melyet a Figyelő számára itt küldök.¹ Hosszabb lélekzetű dolgokhoz nem igen enged jutni a nagy dráma, melybe kötésig bele estem, – azért egy egyfelvonásost is írtam, de még pepecselek rajta s aztán <elküldöm> elküldeném a Nyugatnak – ha kellene.²

Ha valami könyvet kapnék, szívesen írnék róla (A Rousseau Vallomásait már régen várom, – kegyeskedjék talán megmondani a kiadónak, az elküldi ide a címemre.)³

Itt most már, hogy a munkába s az életbe jobban belejöttem, sokkal jobban megvagyok, mint eleintén. Sokat vagyok Biróékkel.⁴ Az új irodalmi társaság tervét pompásan kidolgoztuk s közfelkiáltással Önt választottuk meg igazgatónak – akkor jött a hír, hogy minden veszekedési pocsolyába fulladt.⁵

A Nyugat új száma szép, – Ambrus Zoltánt nagy öröm végre itt is olvasni. Szép a Bálint jegyzete, Laczkó mester, akiből jó író lesz, most hihetetlenül naiv és kezdetleges volt.⁶ „Az előcsarnokban álldogálva láttam, <különösen> hogy ezt a darabot *különösen* két osztály nézi, az a melyiknek van pénze, s az a melyiknek nincs.” Elsősorban rettentő banalitás, másodsorban

csak így, az előcsarnokban ilyeneket lát meg az ember? Más, csak közönséget lát. No ja, de azért kritikus ő, hogy mást lásson. Már[-]már azon gondolkoztunk, hogy nem[-]je Fényes Samu⁷ ír Laczkó álnév alatt.

Igaz szeretettel vagyok
híve és tisztelője

Lengyel Menyhért

Blumeshof 7. I. Etage
bei Hempel.

Ha valami okból a kéziratot nem használhatná, kérem a szíves visszaküldését.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
VII. Sajtó utca 5/a.
Ungarn

[Feladói cím:]
Absender: Lengyel Menyhért
Berlin, Blumeshof 7. I.

K: OSZK Kt. Fond 253/814.
Dat.: fpb: Berlin, 1908. nov. 9. – épb: olvashatatlan.

¹ Lengyel Menyhért leveléhez – Kéri Pál és Jób Dániel nézeteit vitatva – *Az író ír* című cikket mellékelte (lásd 170.). A figyelőt Osvát nem közölte, hagyatékában maradt fenn (OSZK Kt. Fond 253/1086.), lásd a következő levelet is.

² Lengyel „a nagy dráma”, a *Tájfum* írása közben (lásd 162.) *Vera* című egyfelvonásosán is dolgozott, művére a Nyugat nem tartott igényt (lásd 221., 233.).

³ Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) *Vallomások* című önéletrása Bogdánfy Ödön fordításában jelent meg (Bp., Franklin, 1908).

⁴ Biró Lajosról van szó (lásd 78.).

⁵ Lásd 191.

⁶ Lengyel az 1908. november 1-jei Nyugat tartalmára reflektált (lásd BÁLINT Aladár: *Op. 24.*, 47. 292–295; LACZKÓ Géza: *A pénz.* 329–331; Ambrus Zoltán *A felpofozott irodalom* című írásáról lásd 189.).

⁷ Fényes Samu (1863–1937) újságíró, író, filozófus.

194. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin 908 nov. 9
[Berlin, 1908. november 9.]

Kedves Szerkesztő úr,

ha a tegnap küldött kis cikkem közlésre kerül, kérem a következők pótlására:

az írók nevei közé Bródy¹ után beírni Biró Lajost, és ugyane sor végét így² módosítani: Szini Gyulának³ s Biró Lajos | :nak: | <még fiatal emberek> | :- akik fiatal emberek -: | , még csak két[-]két kötetük⁴ jelent ugyan meg, de mennyi | :t | <fog még megjelenni!> dolgoznak s mennyi fog még megjelenni.

Köszöni szívességét
igaz híve

Lengyel Menyhért

Blumeshof 7. I. bei Hempel.

[Címzés:]
Ngos
<dr.> Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
VII Sajó utca 5/a
Ungarn

K: OSZK Kt. Fond 253/814.
Dat.: fpb: Berlin, 1908. nov. 10. – épb: Bp., 1908. nov. 11.

A kért módosítások *Az író ír* című figyelőre vonatkoztak (lásd 170., 193.). Lengyel a beérkezett írókhoz sorolta berlini barátját, Biró Lajost; a javítandó szöveg eredetileg így hangzott: „Sininek, aki fiatal ember, igaz csak két kötet van még, de men[n]yi lesz, – a többiek pedig mind egy egész könyvtárt írtak össze” (K: OSZK Kt. Fond 253/1086.).

---

¹ Bródy Sándor

² *korábban*: is

³ *javított szó*

⁴ *korábban*: kötete

195. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1908., nov. 10[-]én.
[Budapest, 1908. november 10.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Egyszer már telefonon felhívtam Szerkesztő urat: nem tudom nem vette-e zokon? Most is ugyanabban az ügyben voltam bátor felkeresni. Az ügy: 1) hogy életjelt adjak magamról és hírt arról, hogy már három hete nem szabad dolgoznom, (az orvos megígérte: „agyonlövöm – mondta, – ha tolat vagy könyvet vesz a kezébe”) 2) hogy most, – mikor már a háromheti csönd-terminus letelt, megkérjem Szerkesztő urat, legyen kegyes megengedni (– ha más még elő nem jegyezte<, hogy> l:volna magának,) hogy: l Jób Dániel könyvéről valamelyes kis figyelmet ír hassak.

Engedelmeivel a válaszáért telefonice ismét fel fogom hívni.

Mély tisztelettel vagyok

alázatos szolgája:

Füst Milán.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.

M: FMÖL, 29. – Bp. 1908., nov. 10-én.

Jób Dániel *Ifjúkor* című novelláskötetét (Bp., Grill, 1908) megjelenése előtt ajánlotta a Nyugatban Kéri Pál (*Carmen lugubre*. = 1908. szeptember 16., 158–159), majd Fenyő Miksa méltatta az 1908. december 1-jei számban (*Jób Dániel*. 403–406).

196. MÓRICZ ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1908. nov. 10.
[Budapest, 1908. november 10.]

Kedves Osvát Úr,

legyen olyan jó, utasítsa A Nyugat kiadóhivatalát, hogy a *Hét krajczár* ellenértékét küldje el nekem. Már én magam is telefonáltam érte de annak úgy látszik nincs sikere.

Egy újabb novellát elfogadna tőlem?
Igaz tisztelője vagyok

Móricz Zs

IX. Üllői út 95.

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő
szerkesztő úrnak
Bp.
V. Sajó u 5/a. fsz 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/825. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: MÓRICZ ZSIGMOND | AZ UJSÁG | MAGYARORSZÁG VÁRMEGYÉI és VÁROSAI | belső dolgozótársa.

Dat.: fpb: Bp., 1908. nov. 10. – épb: Bp., 1908. nov. 10. (a boríték csonka)
M: MZsÉ, 39. – Bp. 1908. nov. 10.

A *Hét krajcár*ról lásd 184., Móricz következő novellája a Nyugatban a *Csipkés Komárominé* (1908. december 1., 396–401).

197. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1908. nov. 10.
[Debrecen, 1908. november 10.]

Kedves Szerkesztő Úr,

mint örök nyughatatlan embert, már kínoz az a gondolat: miért nem jelent meg az Ady Endréről írott cikkem?!¹ Lehet, csak hely szűke miatt; de én nem tudok nyugodni. Küldök egy levelezőlapot, méltóztassék pár szóval ráírni: jön-e, vagy nem. Ha nem: nagyon kérem, szíveskedjék visszaküldeni hozzám, értéke mindig megmarad. Ha jön a cikk, a végéhez tessék betoldani egy barbár módra kifejejtetem dolgot, ilyenformán:

„Két versére azonban halálig büszke lehet Ady” (– nem tudom szószerint idézni, mert nincs másolatom) = helyett így változik a szöveg:

„Három versére azonban...” stb. Első: A halál rokona.² Második: nem a Júdás és Jézus, hanem: „Az ős Kaján, a vibráló fantáziának és az átélés valóságának megrázó tragédiája” – Harmadik: *Júdás és Jézus: ...*

Szíves válaszát kérem, s maradok igaz tisztelője

Oláh Gábor

Újdonság!! Herczeg F. az Új Időkben
meghajtotta zászlóját Ady előtt.
Ady Endre jövőre Petőfyssta lesz! Hahaha.³

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat f. szerkesztőjének.
Budapest.
VII. Sajó utca 5/a. fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/832. – A levélpapír- és borítékfejléc szövege megegyezik a 134. számú levélével.

Dat.: fpb: Debrecen, 1908. nov. 10. – épb: Bp., 1908. nov. _.

M: NEMESKÉRI 1979, 8.

---

¹ Lásd 180.

² helyesen: *A Halál rokona*

³ Herczeg Ferenc (1863–1954), a korszak konzervatív írója és befolyásos politikusa az Új Idők 1908. október 25-i számában *Horkayné: Ellesett párbeszéd* című sorozatában A Holnapról szólva elismerte Ady tehetségét, bár kritikája összességében fanyalgónak mondható (367–368, i. h. 368). Herczeg több más tisztsége mellett a Petőfi Társaság elnöke is volt, Ady azonban a duk-duk cikk közlése miatt egyértelmű színvallásra kényszerült, és a modernekkel való szövetségét újította meg (lásd 205.).

198. LENGYEL GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908 XI/12
[Budapest, 1908. november 12.]

Igen tisztelt szerkesztő úr,

nagyon restellem, de nem tudtam megcsinálni a fordítást. Annyiban vagyok hibás, hogy túlbecsültem az erőmet. Nem szoktam fordítani – legfeljebb újság számára – és amilyen simán megy¹ egyébként a munka, olyan kínosan és lassan ez. Még alig két oldallal vagyok készen, úgy, hogy idő és nyugalom nélkül képtelen vagyok elkészíteni. Nem csinálhatom meg tehát másképp], hacsak a jövő számra nem maradhat. Ha nem, kegyeskedjék rendelkezni, hogy hová küldjem vissza. Nagyon szégyellem a dolgot és kérem szépen, ne haragudják rám.

Lekötelezett híve

Lengyel Géza

K: OSZK Kt. Fond 253/813. – Levélpapírfejléc: A NAP | Főszerkesztő: BRAUN SÁNDOR | Szerkesztőség és kiadóhivatal: | BUDAPEST, | Rökk Szilárd-utca 9. [bal oldalon:] TELEFON | Szerkesztőség 65-91 | Kiadóhivatal 65-92 | Postatakarékp.-számla | 19155. szám | Clearing-forgalom [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 190... – Ceruzairás.

---

¹ javított szó

Lengyel (Lövinger) Géza (1881–1967) újságíró, kritikus, író. 1902-től a nagyváradi Szabadság munkatársa, Ady Endre ismerőse. 1906-tól fővárosi lapokban publikált, a Nyugat több tárcáját és novelláját közölte, legtöbb írása azonban műkritika. A harmincas években a GYOSZ titkára.

A Nyugat 1908. december 1-jei számában jelent meg Baumgarten Ferenc *A renaissance-probléma* című esszéje (418–424). Osvát minden bizonnyal ennek fordítását bízta Lengyel Gézára, majd a fordítást még kéziratban elküldte Baumgartennek, aki a következőképpen válaszolt:

199. BAUMGARTEN FERENC – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. november második felében]

Igen Tisztelt Uram!

Mellékelve küldöm a Nyugat decz 1. megjelenő számába szánt cikket. Kérem a <revisio> | :correctura: |¹ íveket *minél* előbb, hogy a szöveget mégegyszer alaposan átjavíthassam, a mit most nem tehettem meg, mert a fordítás | :t: | csak igen későn <jött> | :kaptam: | úgyhogy csak éppen át fut-hattam.

Szíves tisztelettel

Dr Baumgarten Ferencz.

Sas utca 1.

K: MTA KIK Ms 10.250/6. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikváriustól)

Baumgarten Ferenc Ferdinánd (1880–1927) esztéta, kritikus. Magyar és német egyetemeken tanult, 1909-től Münchenben és Berlinben élt. Vagyonát végrendeletileg egy megalakítandó magyar irodalmi alapítványra hagyta: végső kívánságának megfelelően Babits Mihály és Basch Lóránt lettek a Baumgarten Alapítvány kurátorai (lásd 1461.)

---

¹ ceruzáírási javítás

200. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 908 nov. 13.

[Budapest, 1908. november 13.]

Kedves Osvát, –

1.) leállamvizsgáztam, 2.) a városnál szerencsésen kibuktam, 3.) influenzában feküdtem. – Most tehát újra beállok és sokat is szeretnék dolgozni. Két verset mingyárt küldök, az egyik ugyan csak változat, de azt hiszem, szebb és mindenestre nyilvánosság elé inkább bocsátható, mint első

kiadása, mely Önnél van. Ha erre a számra még el nem késtem volna velük, akkor jövő szerdán szeretnék Önnel találkozni d.u. 4-kor a Royal-kávéházban, hogy megbeszéljük a jövő számra valót.

Szívesen üdvözlő
igaz tisztelője

Gellért Oszkár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat fel. szerkesztője
Bp.
VII. Sajtó-u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – A boríték áthúzott fejléce megegyezik a 160. számú levélével.

Gellért jogi tanulmányait fejezte be, és a VII. kerületi előljáráson volt alkalmazott (hivatali pályafutásának részletei nem ismeretesek). – Következő verse a Nyugatban: *Keresztjeink* (1908. december 16., 493).

201. BODOR ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Losonc, 8. XI. 14.
[Losonc, 1908. november 14.]

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Ím itt küldenék asztalukra két izét, ha megtetszenék. Úgy jön nekem, hogy az egyik ros[s]z, de nem tudom melyik.

Kedves utalványukat köszönöm; a legközelebbit kérném átutalni a kiadóhiv.-hoz a lap egy évf.-ért, mert ha nekem küldik, nekem már nincs rá erkölcsi erőm visszaküldeni.

Tisztelettel

Bodor Aladár

U. i. ha szabad, egyszer belátogatok a szerk.-be csak 5 p.-re.

K: OSZK Kt. Fond 253/722.

Bodor Aladár Losoncon volt gimnáziumi tanár. A fenti levélhez *A királynő ágya* és az *Ősi szolgaság* című verseit csatolta – a Nyugatban nem jelentek meg, a kéziratok Osvát hagyatékában maradtak fenn (OSZK Kt. Fond 253/949.). Legközelebb és utolsóként *A tenyerem* című versét közölték az 1910. január 1-jei számban (59), ez azonban későbbi küldés lehetett.

202. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

Fogaras. 908. XI/18.
[Fogaras, 1908. november 18.]

Igen tisztelt Uram!

Szíves közlés végett mellékelve küldöm Balázs Béla *Halálesztetika* c. könyvének kritikáját. Maradok kiváló tisztelője¹

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
A Nyugat szerkesztőjének
Budapest
VII. Sajó u. 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/708/1. – Névjegykártya rektóján, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály* – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Fogaras, 1908. nov. _ (a boríték csonka) – épb: nincs.

M: BML 1907–1909, 157–158. – [Fogaras, 1908. nov. 18.]

Babits Mihály első, kifejezetten a Nyugat számára írt műve Balázs Béla *Halálesztetikájáról* szóló kritikája (lásd 78., 79., 174.).

---

¹ *korábban*: tisztelett [!]

203. OSVÁT ERNŐ – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1908 November 19.
[Budapest, 1908. november 19.]

Tisztelt Uram,

kérem, küldje el nekem az összes műveit. Híve

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond III/974/1. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírfejléc: NYUGAT | A „FIGYELŐ” UJ FOLYAMA. | Megjelenik minden hó 1. és 15. napján. | Főszerkesztő: IGNOTUS. | Szerkesztők: Fenyő Miksa és Osvát Ernő. | Szerkesztőség: | VII., Sajó-utca 5/a fsz. 2. | Kiadóhivatal: | II., Tudor-utca 6. sz. | [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest, 190...*

M: BML 1907–1909, 158. – [Budapest, 1908. nov. 19.]

Lásd az előző levelet és a 122., 168., 212. számúakat.

204. LAMPÉRTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 908 XI/19.
[Budapest, 1908. november 19.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

b. címére okt. 17-én *ajánlottan* küldött kéziratomat („Hazugság.” 1 felv. erkölcsrajz címmel) – minthogy, úgy látom, nem használhatják – szíveskedjék kérem, a mellékelt postajegyek felhasználásával nekem *ajánlottan visszaküldetni*.

Szívességét előre is köszöni
Őszintén tisztelő híve

Dr. Lampérth Géza

IV. Magyar utca 11.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,

a Nyugat szerkesztőjének
Budapest.
VII. Sajó utca 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/808.

Dat.: a csonka borítékon található bélyegző-töredék: Bp., _ nov. 19.

Lásd 183.

205. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. november 21.]

Kedves Ernőm,

itt van megint két vers, hogy versbélileg legalább meg legyen nyugtatva a lelkiismeretem. Most már, ha kell, igazán írok más is. Remélem sem Ignotus, sem Fenyő, sem te nem érezték úgy irántam, mint Hatvány. Azt a számár Uj Idők-cikket egy olyan |:privát:| levéllel kommentálta, hogy igazán most is remegek a meglepődéstől és dühtől. Talán elmondta nektek. Én válaszoltam neki s most kíváncsi vagyok, érzi-e, hogy neki azt a levelet jóvá kell tennie? Én nem tudom, mit várnak tőlem a legjobb embereim is. Én legyek az Isten, a tökéletesség. Pénzem nincs, aludni nem tudok, ingerült, beteg vagyok. De még se vagyok talán haszontalan senki, akit lehet földhöz rugdosni s fölemelni tetszés szerint. A kis novella kimaradt megint. Mind-egy, már magamért is küldeni fogok egy vagy két kis figyelőt a jövő számra. A többi a ti dolgotok. Ölel mindőtöket

Ady Endre

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest.
Sajó-u. 5/a földsz. 2

K: PIM A. 208/3. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás, a címzés tintaírás.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1908. nov. 21. – épb: Bp., 1908. nov. 22.

M: AEL2, 100. – [Érmindszent, 1908. nov. 21.]

Ady 1908 novemberében frusztráló, zaklatott időszakot élt át. Az Újság november 8-i számában szerkesztői üzenet formájában parodizálták verseit (*Modern költészet*. 36) – s noha ez az írás nem feltétlenül ellenséges, Ady, akinek nem volt érzéke a szubtilis humorhoz, sértésként fogadta (lévén maga is Az Újság külső munkatársa). Közben megpróbált minél előnyösebb szerződést kötni a Singer és Wolfner céggel, amely *Az Illés szerkerén* című új verseskötetének kiadását vállalta. A szerződéskötés napjaiban Budapesten írta meg *A duk-duk affér* című cikket a Singer és Wolfner tulajdonában lévő és Herczeg Ferenc által szerkesztett Új Idők számára (1908. november 15., 443–444): kifigurázta Hatvany Lajost és a Nyugat-szerkesztőket – akik tehát joggal tartottak attól, hogy Ady átpártol a konkurenciához –, megjegyzéseit a holnaposok is sértőnek találták.

Hatvany legalább három szemrehányó levelet írt Adynak (lásd AEL2, 95–96, 96–97, 100–101, s talán lehetett még egy *legelső* levélváltás is). Fenyő Miksa november 20-án adott hangot csalódottságának (lásd AEL2, 99) – ezt a levelet Ady a fenti, Osvátnak szóló levél írásakor még nem kapta meg. Ignotusnak szóló levele, ha volt, elveszett, ugyanakkor Ignotus 1908. november 26-i levelében Adyt bocsánatban részesítette, és leállította a vegzatúrát (lásd AEL2, 106–107). Hatvany 1908. december 3-án már ezt az álláspontot tette magáévá: „duk-duk nem volt és nem lesz” (lásd AEL2, 113–114).

Ugyanakkor Ady hirtelen az országos érdeklődés középpontjába került – tulajdonképpen a duk-duk cikket követő sajtópolémiaának köszönhetően ismerték meg a nevét –, majd békejobbot nyújtott a holnaposoknak, és kiengesztelte nyugatos barátait. Végül pedig *Irodalmi háborgás és szocializmus* című cikkében a régi tónusban nyilatkozott – többek között – Rákosi Jenőről és Herczeg Ferencről (*Szocializmus*, 1909. január 2., 112–114). Bányai Elemér ez utóbbi írásban „egy jól sikerült körpofozás lovagias elintézését” látta: „Mindenki megkapta a magáét és így van jól” (lásd AEL2, 172). (Bővebben lásd AEÖPM9, 522–564.)

A Nyugat-szerkesztők a duk-duk botrány után fokozott óvatossággal viseltettek Ady iránt, akit a folyóirat belső ügyeiről csak a legszükségesebb mértékben informáltak.

A Nyugat 1908. december 1-jei számában négy Ady-vers jelent meg: *Kis, falusi ház* (a kézirat fényképmásolatát lásd RÉVÉSZ Béla: *Ady Endre életéről, verseiről, jelleméről*. Bp., Athenaeum, 1925², a 14. és 15. oldal között), *Halálba vivő vonatok, Egy vidám tor* (a kézirat fényképmásolatát lásd RÉVÉSZ Béla: *Ady Endre tragédiája. A háború, a házasság, a forradalom évei*. 1. köt. Bp., Athenaeum, 1924, a 78. és 79. oldal között), *Mért is tettem?* – két vers megérkeztét Fenyő Miksa 1908. november 20-i levelében nyugtázta (lásd AEL2, 99).

206. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest,
1908. nov. 22
[Budapest, 1908. november 22.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Küszöbön lévő esküvőm miatt ebben a hónapban már nem nézhetek <ki> be kedves körükbe.¹ Mivel, úgy hiszem, az elseji számban jön tőlem vers,² kérem szíveskedjék a korrektúrát új címemre küldeni. Donnay premierjét láttam, apópjából szeretnék hosszabb dolgot írni az antiszemitizmus ostobaságairól, ezért beszámolómmal talán a jövő számra maradhatna.³ Ha mostra óhajtja, kérem értesítését.

Baráti tisztelettel
híve

Laczkó Géza

József u 66. III. 19

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő úr
a Nyugat
felelős szerkesztője
Budapest
Sajó ucca 5a.

K: OSZK Kt. Fond 253/807.
Dat.: a boríték csonka.

¹ Weil Alice volt Laczkó Géza első felesége.

² LACZKÓ Géza: *Tavaszi elégia*. = Nyugat, 1908. december 1., 402.

³ Maurice Donnay (1859–1945) francia író *Visszatérés Jeruzsálemből* című színművét 1908. november 21-én mutatta be a Vígszínház, az előadásról nem írtak a Nyugatban.

207. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. november 23. előtt]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Kérem szíveskedjék elolvasni mellékelt verseket. És megőrizni őket: hogy ha jók leközöltessenek, ha rosszak visszaadassanak. (nekem)
Kitűnő tisztelettel

Csáth Géza

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő
úrnak a Nyugat
szerkesztőjének.
Budapest.
Sajó utca 5{...}

K: OSZK Kt. Fond 253/733.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1908. nov. 23.

Csáth Géza öccse, Jász (Brenner) Dezső novellák és tárcák mellett verseket írt (lásd Dér Zoltán utószavát = Jász 2001, 137–151, i. h. 138). Elképzelhető, hogy Csáth ezeket ajánlotta Osvát figyelmébe (lásd 286. is).

208. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Nov 25.

[Berlin, 1908. november 25.]

Kedves Osvát Szerkesztő úr,

Serény barátomnak én tanácsoltam, hogy e finom kis dolgot a Nyugatnak küldje – ajánlom szíves érdeklődésébe.

Szerető híve

Lengyel

K: OSZK Kt. Fond 253/814. – Névjegykártya rektóján, a kártya nyomtatott szövege: LENGYEL MENYHÉRT | VIII., Esterházy utca 24. III. 22. [kihúzott sor, helyette kézírással:] Blumeshof 7. I.

Nem tudjuk, ki lehet a „serény barát”.

209. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. november 26.]

Édes Ernőm,

itt küldök egy figyelőt, de erről is biztosan tudom, hogy nem fog megjelenni. Azért írtam, mert *hiszem* s mert meg akartam nektek mutatni: halálraítélten se vagyok hűtlen. Rosszul, nagyon rosszul vagyok de meg tudtam volna írni a Miklós-Jutka-kritikát [!] is. De, gondolom, magad is látod, ez idő szerint, no, még csak ez kellene nekem. Vártam tőled legalább két megnyugtató szót, rá vagyok szorulva, sajnos. No, mindegy, a Nyugatot küldjétek el és mint gyűlölő ellenségeimet öllelek téged, Ignotust, Fenyőt, Hatvanyt s azokat, ha még akadnak, kiket te is tudsz.

Adyd.

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő
úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Sajó u. 5/a fldsz. 2.
Budapest

K: PIM A. 208/13. (Fenyő Miksa-hagyaték)
Dat.: fpb: Érszentkirály, 1908. nov. 26. – épb: nincs.
M: AEL2, 106. – [Érmindszent, 1908. nov. 26.]

Lásd 175., 205.

210. ELEK ARTÚR ÉS OSVÁT ERNŐ – FENYŐ MIKSÁNAK

[Budapest, 1908. november 29.]

Kedves Csibész, vad Kengyelfutó!

Pont tizenkettő az idő s mi: Ernő, meg én még mindig várjuk. Nem bírjuk elhinni, hogy becsület, tisztesség, az irodalom iránt való tisztelet magának mind sifli¹ volna. Adyhoz <méltó>² méltó volt a viselkedése, ezt szíveskedjék tudomásul venni. Nem gyáriparosokkal van dolga. Mi írók³ vagyunk. Duk-duk! Szerencséjére nem jut egyéb az eszembe. Ernőnek sem. Ady-kulancs! Bárócsináló! Szegény pásza-pósza-pusza. Ilyen apának a fia!

Brr.

Mi

[Címzés:]

Tekintetes

Fenyő Miksa úrnak

Budapesten

II. Tudor-u. 6.

K: PIM V. 3181/7/10. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Elek Artúr kézírásával.

Dat.: fpb: Bp., 1908. nov. 29. – épb: Bp., 1908. nov. 29.

---

¹ (jid.), itt: semmi

² javítás után kihúzva

³ javított szó

211. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. november végén]

Kedves szerkesztő úr

Itt küldöm a másik verset. Azt hiszem tetszeni fog magának. Nagyon szeretném ha a másikkal együtt jönne – Csak úgy jön ki az én verseim értelme ha több van együtt...¹ Most megkapott minden kéziratot (Ritóok [!]

figyelő jövő héten) Kérem szépen kérem [!] ejtse egymás után sorját most hogy oly rég óta hallgattam a Nyugatban, had[d] legyen ott míg a drámán dolgozom csendben.² És a honoráriumokat is juttassa kérem szépen remete lakomba (I[,] Lógody u. 85.) megint nagyon sovány időket élek. Az első dialógusért³ melyen⁴ 2 hétig dolgoztam súly van[,] csak annyit kaptam mint a fordításért { . . . } (30 K.) – Ugye gondoskodni fog { . . . } rólam ezentúl – Rá vagyok meg{ . . . }va.

Viszontlátásig üdvözli,

Balázs {Béla}

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: Balázs Béla 1908 novemberétől lakott a Logody utca 85. szám alatt (lásd BALÁZS 1982a, 1/480). A Ritoók Emma-figyelő az 1908. december 16-i számra készült el (*A nagy véletlen*. Ritoók Emma új regénye. 497–499) – a kéziratot a fenti levélben még csak ígéri.

¹ 1909. január 16-án *Lehetett volna, Ti, Az asszony és a kert, Útilapu a talpamon* címmel jelentek meg versei (98–99), kézírataik – az utolsó kivételével – az OSZK Kt. Fond 253/931. jelzet alatt található (lásd 230. is).

² *Az utolsó nap* című drámáról van szó (lásd 127.).

³ Balázs Béla első dialógusát a Nyugat az 1908. május 1-jei számban közölte (*Dialógus a német romantikáról*. 497–506), valószínűbb azonban, hogy Balázs a levélben a *Dialógus a dialógusról* című esszéjére utal (1908. szeptember 16., 114–122), amelynek folytatása az 1909. február 1-jei számban olvasható (125–135) – a harmadik rész 1910 őszére készült el, és 1911. március 16-án került sorra (565–576). Lásd 457. is.

⁴ *korábban*: melyben

212. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

1908. <Dec.>¹ dec. 1. Fogaras
[Fogaras, 1908. december 1.]

Igen tisztelt Uram!

Kívánságának nem tehettem² eleget, mert műveim részint barátaimnál szétszórva, részint pedig nálam is oly rendetlen és olvashatatlan kéziratokban elhanyagva hevernek,³ hogy azokat oly hamarjában összegyűjteni nem lehet.

Egynéhány verset (:melyekről szeretném ha a Nyugatban jelennének meg:) csatolok e levélhez s iparkodok nemsokára egyebet is küldhetni. Nevezetesen szeretnék néhány, némileg magasabban járó irodalmi esszayt befejezni, például mindjárt legközelebb egyet Swinburne[-]ről, akit jól ismerek s akit a Nobel-díj most aktuálisá tett.⁴ Kérem legyen szíves tudtomra adni, közlik-e és mikorra kell elküldenem?

Az irodalmiakon kívül vannak kultúrtörténeti, pszichológiai és filozófikus témáim is, melyek azonban a Nyugat keretein, félek, már kívül esnek.

Végre sok fordításom van, főleg modern angol és amerikai költőktől, de egyebekből is.⁵ Jelenleg Dantét fordítom, a teljes Divina Commediát, terzinákban. Alkalmadtán e fordításból is szívesen küldenék részletet a Nyugatnak.⁶

Körülbelül ezek a műveim.

Végül bocsánatot kérek, hogy ily soká feleltem becses levelére, de rendkívüli elfoglaltságom és az a jószándék, hogy felhívására mégis többet szerettem volna összegyűjteni műveimből, némileg kimenthet.

Maradok mindig kiváló tisztelője

Babits Mihály

K: PIM V. 1640. (N. n. sz. 1959/84., vétel Forgács Béla antikváriustól)
M: BML 1907–1909, 168–169. – [Fogarás, 1908. dec. 1.]

Babits Mihály 1908 őszén részint Juhász Gyula közvetítésével (lásd 168.), részint a fenti levélhez mellékelten összesen több tucat verset juttatott el Osváthoz (a fenti levélhez csatoltan „egynéhány” verset postázott, ugyanakkor ígért egy későbbi küldeményt is).

Az Osvát-hagyatékban ebből az időből két nagyobb Babits-versgyűjtemény maradt fenn, ezeket a költő 1906 márciusában és augusztusában még Kosztolányi Dezső számára állította össze (K: OSZK Kt. Fond 253/920., M: KDL1, 479–518, 567–587), illetőleg több műve különálló lapokon olvasható (lásd OSZK Kt. Fond 253/919. és 921.). Osvát a két versgyűjteményből egyedül az *Ó éjszaka!* [*Éjszaka!*] címtől közölte, s valószínűleg a különálló kéziratokból adta ki a *Léthe* című Baudelaire-vers fordítását (K: OSZK Kt. An. 289., Sz. n. 1948/50., Révai József tulajdonából) – mindkettő a Nyugat 1909. január 1-jei számában olvasható (44–45).

A kéziratok sorsát Kelevéz Ágnes tekintette át (a két említett versgyűjteményt a fenti levél mellékletének tekintve) – lásd KELEVÉZ 2008, 74–77.

¹ kihúzás előtt javítva

² korábban: tehetek

³ javított szó

⁴ Algernon Charles Swinburne (1837–1909) angol irodalmárt 1903-tól többször jelölték Nobel-díjra, a kitüntetést azonban nem kapta meg. Babits *Swinburne* című esszéje (K: OSZK Kt. Fol. Hung. 2067., Sz. n. 1946/11., vétel Macsányi Kálmánntól) a Nyugat 1909. február 1-jei számában került sorra (113–119).

⁵ E körből először Babits Poe-fordításaival találkoztak az olvasók (lásd 335.).

⁶ Babits 1908 nyarán kezdett el foglalkozni Dante Alighieri (1265–1321) *Isteni színjátékának* fordításával. A *pokol* 1912-ben, A *purgatórium* 1920-ban, A *paradicsom* 1923-ban jelent meg a Révai Testvéreknél. Babits *Dante fordítása* című tanulmányához kapcsolódóan adott közre részleteket a műből a Nyugat 1912. április 16-i számában (659–680, i. h. 671–680). – Lásd 335., 336., 678.

213. KOSZTOLÁNYI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. december elején ?]

Igen tisztelt szerkesztő úr,

többször kerestem itt eredménytelenül. Ezért hagyom most a pénztárnál a könyvet és el:zt: a három verset. A közeli napokban újra benézek a Bristolba, hogy meghallgassam becses véleményét a versekről és a könyvemről.

Igaz híve

Kosztolányi Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/801.

M: KDLN, 215. – [Budapest, 1910 körül ?]

Kosztolányi első, *Négy fal között* című kötete 1907 májusában készült el – ezt szintén ajánlhatta Osvát figyelmébe, akkoriban azonban Osvátnak nem volt lapja (amennyiben Kosztolányi az említett versek közlésére gondolt). A levelet tehát a második, a *Guy de Maupassant összes versei* című fordításkötet (Bp., Jókai Ny., 1908) megjelenése utánra datáltuk (de természetesen más későbbi kiadványok küldése is lehetőségként merül fel).

Kosztolányi 1908. december 13-án írta meg Babitsnak, hogy Osváttól már tudja, a kötetet Babits ismerteti majd a Nyugatban (lásd BML 1907–1909, 171–172). Kosztolányi legközelebbi versei: *Gyűlölöm magamat, Órák* (1909. január 16., 94); Babits figyelője: *Maupassant – Kosztolányi* (1909. február 16., 228).

214. FÖLDESSY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp 1908-XII-3.
[Budapest, 1908. december 3.]

Igen tisztelt felelős Szerkesztő Úr!

Jóindulattal figyelmeztetem, nagyobb gonddal járjanak el a jövőben a korrektúrában, különösen a verseknél. Ady Endre *Egy vidám tor* csodaszép versében a negyedik strófa utolsó sorának ríme nyilvánvalólag: borra és nem torra.¹ Ezt ugyan nagyobb filológiai apparátus nélkül is meg lehet állapítani, de sajnós, versek olvasásakor nem szokás gondolkozni. Meg aztán Adynál Riedl-ék és a többi Petrisevich Horváth Lázárok, Hiadorok, Zerffyek² [!] stb. keresve keresik a költészet elleni vétségeket, az értelmetlenséget (s a *magukét* szerencsésen bele is kerítik), könyörüljön tehát rajtuk.

Egyúttal ne vegye rossz néven, ha bátor vagyok megjegyezni, hogy a Kemény Simon verse meglehetősen örült; de ha már a kezeit megénekelte, részemről kíváncsi volnék a lábai versbefoglalására is.³

Előfizetői üdvözléssel
lapjuk barátja

Földesi Gyula

[Címzés:]
A Nyugat
felelős szerkesztőjének
Budapest
VII. Sajtó utca 5/a
földsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/754.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.
M: NEMESKÉRI 1992, 18.

Földessy (Feldmann) Gyula (1874–1964) kritikus, irodalomtörténész, 1900-tól Budapesten főreáliskolai tanár. Ady baráti köréhez tartozott, számos Ady-kötetet rendezett sajtó alá, a költő halála után az életmű tudományos kutatója.

Földessy – ismétlő diákként – Osvát osztálytársa volt Nagyváradon a premontrei főgimnáziumban, és a következő tanévben évfolyamtársa a nagyváradi jogakadémián. – Reichard Pirokska szerint Osvát „nem sokra becsülte [Földessy] ítélőképességét” (lásd REICHARD 1985, 414); nyilvánvaló, hogy a levélben említett alakokkal Riedl Frigyes semmilyen tekintetben nem rokonítható, őt irodalomtörténészként

Osvát is a legnagyobbak között tartotta számon (lásd 1390., 1400., illetve Fenyő Miksa emlékezését: *Feljegyzések*, 165–166).

¹ ADY Endre: *Egy vidám tor.* = Nyugat, 1908. december 1., 408.

² Petrichevich Horváth Lázár (1807–1851) az 1840-es években a Honderü című lap szerkesztőjeként munkatársaival, többek között Zerffi Gusztávval (1820–1892) hevesen támadták az új irodalmi törekvéseket, elsősorban Petőfi Sándor költészetét – vele szemben például Jámbor Pál, Hiador (1821–1897) finomkodó verseit népszerűsítették.

³ Kemény Simon *Kezeim* című verse szintén a Nyugat 1908. december 1-jei számában jelent meg (431), paródiáját *Lábaim* címmel Karinthy Frigyes készítette el.

215. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

D. 908. XII/4.

[Debrecen, 1908. december 4.]

Kedves Szerkesztő Úr,

látom, hogy az Ady Endréről írt cikkemet nem merik vagy nem akarják leközzölni a Nyugatban.¹ Jó. Én nem bánom, nem haragszom. Csak kérem, hogy a kéziratomat *azonnal* tessék elküldeni címemre, a kollégiumba. Bélyegget mellékelek.

A Nyugat t.[isztelet]példányait nagyon szépen köszönöm. Mondok egyet: menjünk vissza a Nyugat régi formájára, nekem ma is jobban tetszik, ízlésesebb, kedvesebb.² A Corvin betűkbe különben is szerelmes vagyok. A Hegedüs kritikája „fenye jó”, belém látott egész oláhgáboriasan. Ez a kritika. – Jelentem, hogy a „Keletiek Nyugaton” újévre második kiadásban jelenik meg.³ Ezt se hittem volna.

Révész Bélának és Ignotusnak tessék átadni üdvözlömetem. A kéziratot kérem, várom!

Igaz tisztelője

Oláh Gábor

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak,

a Nyugat f. szerkesztőjének.
Budapest.
Sajó utca 5/a. fsz. 2.

[Feladói cím:]
Oláh Gábor
Debrecen.

K: OSZK Kt. Fond 253/832.
Dat.: fpb: Debrecen, 1908. dec. 4. – Bp., 1908. dec. _.
M: NEMESKÉRI 1979, 8.

---

¹ Ady-esszéjéről lásd 180.

² A Nyugat formátuma az 1908. augusztus 16-i számtól megváltozott (lásd 153.).

³ A *Keletiek Nyugaton* című könyvről Hegedüs Gyula írt figyelőt a Nyugat 1908. december 1-jei számában (444–445), az útirajz második kiadását *A meztelen asszony* című Oláh-színművel egy kötetben árulták (Debrecen, Hegedüs és Sándor, 1909).

216. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. december 6. előtt]

Kedves Ernőm,

Fenyőnek külön is megírom, hogy kívánságod irányában, nem tudom, hogy egészen szerinte-e, a vers idejében ott lesz.¹ De akkor fölmentést kérek a legjövedőbb számra a hosszú novella alól.² Olyan nyavalyás, valóban az és l:nem:l csak amúgy hisztériából, vagyok, hogy bár megdöglenék már. Ami a kötetet illeti, örülten, nagyon szeretném. De nagy baj van: nekem raktáron alig van két-három novellám. Részben lapokban van, részben, kisebb részben, eladódott. Rossz kalmár vagyok s nem gyűjtöttem össze őket. Ha Pesten volnék, semmi baj, két nap alatt átadnék vagy ötvenet. De most nem tudok Pestre menni s ha mehetek ennek a hónapnak a végén, akkor is csak átutazóban, hogy bemenjek egy szanatóriumba. Szóval nagy dologról volna itt szó, édes Ernőm, de csak öt perces fáradtsággal jár. Menj föl Tolnai Simon úrhoz, ki igen jeles ember.³ Nála van ötven novellám. Beszélj vele, hogy ő nyer avval (mert panaszkodott, hogy olvasói panaszkodnak reám) ha a rossz

tárcákat kicseréli jókkal. Én azonnal <át> küldöm a kiválasztott rosszak helyett a neki való jobbakat, mert ilyenek vannak nálam. Adja át neked egy félórára (a már esetleg megjelenteket is) és te válogasd ki. Írdd meg nekem, hogy hány akadt s hányat kell kárpótolni. A Vasárnapi Ujságnál Schöpflin emlékezni fog, ha vajjon jelent-e meg (úgy sejtem, kettő jó) ide, nektek való novella. Ha most már [?] még a Nyugat-ban is van egy (azt hiszem, egy van csak valamirevaló), rendben lesz. Ha azonban erre te nem vállalkoznál, szomorúságot okoznál nekem, de beletörődnék, hogy én majd csak halálom után adassak ki a Nyugat által. Vagy későbben, ha élnek; *új vagy írással azonnal.* (Az az Eek[h]o]ud-cikk olyan nagyon rossz?)⁴

Ölel szeretettel mindőtöket

Ady Endre

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Sajó-u. 5/a. földsz. 2.
Budapest.

K: PIM A. 208/12. (Fenyő Miksa-hagyaték)
Dat.: fpb: Érszentkirály, 1908. dec. _ . – Bp., 1908. dec. 6.
M: AEL2, 114–115. – [Érmindszent, 1908. dec. 5.]

A Nyugat-szerkesztők a duk-duk válság egyik fő tanulságaként elhatározták, hogy Adyt könyvein keresztül is megpróbálják a Nyugathoz kötni. Az első Nyugat-kötetek – főként Hatvany Lajos pénzéből – 1909 tavaszától láttak napvilágot, Ady *Így is történhetik* című novellagyűjteménye csak 1910 decemberében jelent meg.

---

¹ Ady A *Hágár oltára* című versét (K: MTA KIK K 18/61., N. n. sz. 1953/170., vétel magánszemélytől, M: Nyugat, 1908. december 16., 489–490), mint Fenyő Miksának szóló 1908. december 5-i levele is tanúsítja (lásd AEL2, 114), Osvát „rendelésére” írta (lásd 219., 227. is).

² Lásd 128.

³ Tolnai Simon (1867–1944) 1895-ben indította meg a Tolnai Világlapja című képes hetilapot, amely novellákat másodközlésben is hozott.

⁴ Lásd 175.

217. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. december 6-tól]

Látlak szerkesztőnek, csupasz-képtűnek,
Pápaszemesnek, szózatos ajkunak,
Látlak mindenkinek.

Látlak férjnek, Bristolba-járónak.
Látlak kávé-evőnek, *revízió-kiildőnek*, –
Főleg ez utóbbinak.

Nem lesz nagyon buta ez a dupla cím? Ha igen, törölje az egyik felét.

Schöpflin Aladár

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege (SCHÖPFLIN ALADÁR) megegyezik a 106. számú levélével – Autográf aláírás nélkül.

Ady Endre *Ruth és Delila* című verse a Nyugat 1908. november 16-i számában jelent meg (340–341), a Borsszem Jankó *Dud-duk Bandi dalaiból: Lédához* címmel december 6-án a 4. oldalon közölt róla paródiát (lásd AEÖPM9, 555–556. is). Ez inspirálhatta Schöpflint (a verszetet a névjegykártya verzóján olvasható, az ékezeteken nem változtattunk).

Schöpflin a névjegykártyát *Nick Carter* (Beszélgetés egy szép asszonnyal) című cikkéhez mellékelhette (Nyugat, 1908. december 16., 482–488), lásd 238. is.

Schöpflin Aladár a fentiével egyező típusú névjegykártyára írta a következő üzenetet (az említett írásokat nem sikerült azonosítanunk):

218. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908–1909]

Kedves Uram,

nem tudom, nem elkésve-e, itt küldöm a cikket s a figyelőt is. Az utóbbi nem lett olyan érdekes, ahogy eleve gondoltam, többek közt azért is, mert egy-két citátumot a legaktuálisabbjából be kellett vennem a cikkbe.

Csütörtökön remélhetőleg el tudok menni a Bristolba.

Üdv

Sch.

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – A névjegykártya verzóján.

219. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. december 7.]

Édes, jó Ernőm,

itt van a vers, nekem tetszik, de neked nem muszáj, hogy tessék. Sok szigorú szavát törültem, mert félek, hogy a Nyugat lyány-olvasói előtt is eljátszom kis játékaimat. Áldjon meg a Devla, ölel valamennyieteket

Adyd.

[Címzés:]

Nagys.

Osváth [!] Ernő úrnak,

a „Nyugat” szerkesztője

Sajó u. 5/a. földsz. 2.

Budapest

Ajánlva

K: PIM A. 114/1. (Szalay József-gyűjtemény) – A levélszöveg ceruzairás – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1908. dec. 7. – épb: elmosódott.

M: AEL2, 117. – [Érmindszent, 1908. dec. 7.]

Ady a levélhez *A Hágár oltára* című versét mellékelte (lásd 216.).

220. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 08 dec. 7.

[Budapest, 1908. december 7.]

Kedves Osvát, –

a sorrendet én így állítottam össze:

- 1 <Homo sapiens> |:A három keresztfa.:|
- 2 Nem csábít már engem...
|: Homo sapiens.:|
- 3 A deltánál.
- 4 Az én tavaszom.
- 5 Új sötétség.
- 6 A fele út.
- 7 Amiből a sóhaj támad.
- 8 Korán jött a kereszt.
- 9 <A három keresztfa> |:Homo sapiens.:| [!]
- 10 Az örök rím.
- 11 Fátul az erdőt.
- 12 Mindvégig egy huron.
- 13 Keresztjeink.
- 14 Búcsú éjszakára.
- 15 A gyermekisten.
- 16 A tulsó szobában.
- 17 Csak ennyi.
- 18 Tikasztó, fojtó...
- 19 Megtérés.
- 20 Ima a szélhez.
- 21 Babavásár.

Nagyobb terjedelmű könyv esetére még a következők, a következő sorrendben: (alighanem kénytelen leszek erre)

9^a (fsz. 2.)¹ Barabbás.

9^b Elvénhedt Jézus.

6^a Gyalog.

3^a Tengeren.

7^a Ádám költő.

16^a Altató párbeszéd.

12^a Megfeszítés.

13^a Az örök vita.

Így 5 ív kitelnék.

Sokszor üdvözli

Gellért Oszkár

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

úrnak

Budapest,

a „Nyugat” szerk.

VII. Sajó-u. 5a fsz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Zárt postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Bp., 1908. dec. 7. – épb: nincs.

Gellért Oszkár *A deltánál* címmel újabb verseinek gyűjteményét állította össze. A kötet felépítése a későbbiekben úgy módosult, hogy – feltehetőleg Osvát javaslatára – a versek keletkezési sorrendje lett a szervező elv. A könyv 1909. március legvégén jelent meg a Nyugat kiadásában. (Lásd 226., 235., 250., 251., 264., 267., 283.)

---

¹ Gellért a humorosnak szánt beszúrással Osvát lakcímére utalt.

221. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin dec. 7
Blumeshof 7. I.
[Berlin, 1908. december 7.]

Kedves Osvát úr,

itt küldöm az egyfelvonásost,¹ – kérem kegyeskedjék lehetőleg gyorsan határozni a sorsa felől. Ha alkalmasnak látja a Nyugatban való közlésre, – majd a korrektúrát okvetlen én kérem (express ez gyorsan visszamegy tőlem) mert dialektusban van írva a kis darab és sok hibát csinálhatnak benne. Persze az is kinyomtatandó, hogy színpadokkal szemben kézirat, előadás: jog stb. Nagyon szeretnék aztán belőle 10–15 példány külön lenyomatot kapni, azt hiszem ez egészen könnyen mehet.

S egy fontos körülmény: a terjedelemre és a műfajra való tekintettel legalább 100 *Márkát* vagyok bátor kérni a munkáért és pedig *ha lehet mindjárt*, mert nagy szükségem van rá; – kegyed tudja, hogy ilyen kérdésben nem szoktam tolakodó lenni, de most muszáj, mert majd minden pénzem széjjel mászott a burkusok között.

A Nyugat legutóbbi számában gyönyörködtünk, szép, változatos volt; – most itt nagy magyar élet van, Bródy mester kábítja a németeket,² – különben mind erről a jövő héten hazaérkező Hatvany bővebb: |ben: | <. .> fog referálni.

Mindenesetre kérem a kézirat dolgában *mielőbbi* szíves értesítését s
vagyok

Szerető híve

Lengyel Menyhért

Blumeshof 7. I.

K: OSZK Kt. Fond 253/814.

¹ A *Vera* című munkáról lásd 193.

² Bródy Sándor *A tanítónő* című darabját *Die Lehrerin* címmel 1909. január 29-én mutatta be a berlini Deutsches Theater Max Reinhardt rendezésében, a darabot 1909. február 12-ig hét alkalommal játszották (lásd HUESMANN 1983, 411).

222. BRESZTOVSZKY ERNŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. december 10.]

Kedves Osváth,

minthogy az Önnél levő „figyelő” nekem azonnal kell a Népszava számára, kérem küldje el vagy értesítsen, hogy eldobta. Úgyis másként kell ezt a témát földolgoznom a mi lapunk számára.

A cikkemnek muszáj föltétlenül addig hevernie, míg az összes Molière[-]ket¹ és Schakespeareket [!] közli a „Nyugat”? Vagy esetleg a görög–római klasszikusok is sorra kerülnek még?

Igaz híve,

Bresztovszky Ernő,
a szomorú fiú

[Címzés:]

Ngs

Osváth Ernő

szerkesztő úrnak

Bpest

VII. Sajtó u. 5a.

K: OSZK Kt. Fond 253/727. – Levélpapírfeljéc: NÉPSZAVA SZERKESZTŐSÉGE | A MAGYARORSZÁGI | SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT | KÖZPONTI KÖZLÖNYE | TELEFON SZÁM: 54-94. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] BUDAPEST,... | VIII., József-körút 18. – Borítékfeljéc: NÉPSZAVA | A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT | KÖZPONTI KÖZLÖNYE | Budapest, VII., Kerepesi-út 32. szám.

Dat.: fpb: Bp., 1908. dec. 10. – épb: Bp., ___.

M: NEMESKÉRI 1979, 11.

Bresztovszky Ernő (1882–1922) hírlapíró, 1904-től a Népszava munkatársa, később szerkesztőbizottsági tagja. A Nyugat első évfolyamaiban több cikke is olvasható, *Művésznyomor és művészgóg* című esszéjét az 1908. december 16-i számban közzé tették (466–473).

A Népszava szerkesztősége 1905. május 1-jével költözött a József körút 18. szám alól a Kerepesi út 32. szám alá; 1906-ban a Kerepesi út Keleti pályaudvarig terjedő szakaszát II. Rákóczi Ferencről nevezték el. Vagyis Bresztovszky felhasználta a régebbi levélpapírokat és borítékokat – ez a gyakorlat a Nyugatnál is megfigyelhető.

---

¹ Molière (1622–1673) *A mizantróp* című színművét Telekes Béla fordításában 1908. október 16-tól négy számában adta közre a Nyugat.

223. KUNFI ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 1908. dec. 12. (Népszava szerkesztőség.)
[Budapest, 1908. december 12.]

Kedves Szerkesztő Úr,

egy kissé zavaros, de nem érdektelen cikket kaptam Kepes Ernő nevű fiatalembertől. Tisztán irodalmi vonatkozásai miatt én a Szocializmusban nem közölhetem. Abban a reményben, hogy nem veszi rossz néven, elküldöm Önnek a kéziratot, hátha felhasználhatja. Ha átnézné a kéziratot, nagyon kérem, értesítse sorsáról szerzőjét: Kepes Ernő Rákos-Szent-Mihály vagy ha ez Önnek megfelelőbb és kevesebb alkalmatlanságot okoz, akkor engem.

Szíves elnézését kéri tisztelő híve

Kunfi Zsigmond

[Címzés:]
Osváth Ernő úr, a Nyugat
szerkesztője
Budapest
VII. Sajó utca 5/a

[Feladói cím:]
Kunfi
VIII. Rökk Sz-u 29. I. 1.

K: OSZK Kt. Fond 253/805. – Postai küldemény, a boríték csonka.

Kepes Ernő *Budapest* (A Tegnap és a Holnap) című cikkéről van szó (lásd 239.).

224. KAFFKA MARGIT – OSVÁT ERNŐNEK

[Újpest, 1908. december 13-ig]

Kedves Osváth!

Képtelen voltam összetisztázni a második felét. Közöljék talán kétszerre. *Egészen készen van már* csak összeszedni és tisztázni kell. Nem szabad haragudnia, nagyon sok a gondom és bajom. Lehetőleg sürgősen lemásolom és szerdán átadom a végét is.

Sok üdvözlöt

Fröhlichné

[Címzés a levél verzóján:]

T. Osváth <Jenő> |:Ernő: | úrnak

Sajó u. 5 a.

K: OSZK Kt. Fond 253/788. – Nem postai küldemény.

M: KMV L, 91–92. – [d. n.]

225. KAFFKA MARGIT – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

[Újpest, 1908. december 16. után]

Kedves Fenyő vagy Osvát!

Ágyban fekszem ötödik napja <és> influenzás vagyok és így állítottam össze ezt a szent novellát. Ha nem közölték volna még az első részt és nem tetszik Önöknek, – el lehet tenni. De akkor őrizték meg az egészet számomra. – Azt hiszem, tud róla Osvát ugye, hogy a kiadóhivatal nem küldött pénzt nekem. Az itthoni címem *Dobó u. 21 Újpesten*. Az ünnep előtt szeretnék kapni. – E héten nem mehetek levegőre, pedig nagyon kíváncsi vagyok Magukra és az egész lábонjáró irodalomra. Anikó beteg és nincs aki a híreket szállítsa nekem. – Isten velük! Viszontlátásra, ha majd megszűnik muzsikálni a tudóm. – El tudja olvasni ezt? Párnák közt csak így lehet írni. –

Fröhlichné

K: OSZK Kt. Fond 253/788.

M: KMVL, 91. – [d. n.]

Kaffka Margit és Fröhlich Brunó 1905 elején kötöttek házasságot, Miskolcon éltek. 1907 nyarán költöztek Újpestre, Kaffka Margit az év szeptemberétől az újpesti polgári leányiskolában tanított (lásd BODNÁR 2001, 27, 28) – másfelől a datálásnál figyelembe veendő, hogy Osvát Ernő lakcíme 1909. május elejétől megváltozott.

A két, ugyanolyan levélpapírra írott levél minden valószínűség szerint a *Csendes váságok* című novella készültére vonatkozott, amelyből az első rész megjelenését Kaffka már a Nyugat 1908. december 16-i számára várta (említve a közelgő ünnepet is). A január 16-i számrá maradt írás (68–83) közölhető lett volna két részben (ugyanakkor a szerkesztők nem szeretik az efféle bizonytalanságot); a novellában maradt pontatlanságok – például a Wellingen báró elhalálozásáról való kétszeri tudósítás (70, 77) – utalhatnak a sietős munkára, de főként arra, hogy a szöveg első része a befejezéskor már nem volt kész.

Kaffka Margit Fenyő Miksának szóló 1908. november 20-i levelében említett egy félbemaradt novellát, amely helyett verset küldött a Nyugatnak (lásd *Feljegyzések*, 410). Ez a vers az 1908. december 1-jei számban közreadott *Huro-ki* lehet (417), és Kaffka a második levélben ennek honoráriumát reklamálhatta.

Kaffka Margit 1909 végén elhagyta férjét (lásd BODNÁR 2001, 44), és Újpesten a Kazinczy utca 4. szám alá költözött.

226. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 08 dec. 15.

[Budapest, 1908. december 15.]

Kedves Osvát, –

szavamat, hogy még tegnap írok s küldöm el a hiányzó verseket, azért nem tarthattam meg, mert utána akartam nézni annak, hogy „Az első stációnál” című könyvem kiadása mennyibe került Önnek. Pontos adatokat szerettem; tehát a könyv, mely 6 íves volt s finom papíroson nyomva, 1.000 példányban jelent meg s érte Ön 300 Koronát fizetett. Roppant olcsó azokhoz az ajánlatokhoz képest, melyeket „A deltánál” című könyvem kiadására tettek Önnek. A legolcsóbb ajánlat, ha jól tudom, egy ívre 55 Korona volt, tehát hatra 330 Korona (*boríték nélkül!*) és csak 500 példányban. Kérem, ne nehezteljen, amiért garasoskodom, hiszen úgy-e természetes, hogy nem

akarok a dologra ráfizetni. Másrészt szemtelenség tőlem, hogy Önökre bízom ezt az egész jelentéktelenséget, mely sokkal jobb dolgaikban hátráltatja esetleg. – A következőkre jutottam: ha olcsóbban (jóval) nem sikerül a könyvet előállítatnom – én magam is igyekezni fogok néhány ajánlatot kérni, hogy legalább 2 vagy 3 részletben fizethessek azután –, akkor inkább egyelőre lemondok a dologról.

Mindenesetre benézek holnap a New-Yorkba, hogy további tanácsát megkérdezzem. Kedves ígéretéhez azonban, hogy a könyv a „Nyugat” kiadásában és terjesztésében <...> jusson a piacra, ragaszkodom, ha ugyan Ön fenntartja.

Igaz üdvözlettel
hálás tisztelője

Gellért Oszkár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” fel. szerkesztő{...}
Budapest
VII. Sajó-u. 5^a fszint 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1908. dec. 15.

Gellért Oszkár *A deltánál* című kötetének kiadását tervezte (lásd 220.). *Az első stációnál* című verseskötényét Osvát jelentette meg 1903-ban – hálából Gellértnek a Magyar Génusz fenntartásában való közreműködéséért.

227. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. december 16. után]

Édes Ernőm,

ma váratlanul kaptam a Nyugat kiadóhivatalától <50>¹ 50 = ötven koronát. Külön-külön köszönöm meg Fenyőnek, Gondának² és neked. Valóban legutóbbi ros[s]z versem után nem érdemeltem pénzt. No mindegy.

Kezdek erőre vergődni s a a [!] jan. 1-i számra – hiszem – prózában, versben
külömbeket küldhetek.³ Ignostus s mindnyájatokat tisztelve ölelem. Mara-
dok híved

Ady Endre

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak, a
Nyugat szerkesztője
Sajó u. 5/a földsz. 2.
Budapest.

K: PIM A. 208/14. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Érszentkirály, 190_. __. – épb: nincs. [A kritikai kiadással ellentét-
ben az évet, a hónapot és a napot nem sikerült kiolvasnunk]
M: AEL2, 122. – [Érminsztent, 1908. dec. 16.? 18.?]

Osvát Sajó utcai lakcímét figyelembe véve Ady csak 1908 végén írhatta a fenti
levelet, amelyben *A Hágár oltára* című versért járó honoráriumot köszönte meg (lásd
216., 219.).

---

¹ Ady a rosszul olvasható számot áthúzta.

² Gonda Henrik

³ Ady először *Szini Gyula* című esszéjét küldte el (K: PIM A. 54., Szalay József-gyűj-
temény, M: Nyugat, 1909. január 1., 40–43). Versei az újévi számban (20–22): *Egy
megíratlan naplóból* (K: PIM A. 120/1., Szalay József-gyűjtemény), *Az élet pirkada-
tán [A Halál: pirkadat]* (K: PIM A. 226/1., N. n. sz. 1976/44., vétel Falu Tamástól),
A szent varjak [Varjak, szent madarak]. Lásd a következő levelet, illetve a 190.,
232., 236. számúakat.

228. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. december 20. körül]

Édes Ernőm,

a Szini-cikk készül, holnap vagy holnapután megy. A novellát aligha tudom megírni, de viszont verseket küldök. Ignost, Fenyőt, Hatvanyt s valamennyiteket ölelem

Ady Endre

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak, a
„Nyugat” szerkesztője
Sajó-u 5/a földsz. 2.
Budapest

K: PIM A. 208/46. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1908. dec. _ . – épb: nincs.

M: AEL2, 124–125. – [Érmindszent, 1908. dec. 20. körül]

Az 1909. január 1-jei Ady-írásokról lásd az előző levelet.

229. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1908. dec. 21.

[Debrecen, 1908. december 21.]

Tisztelt Szerkesztő Úr,

kérem, nagyon komolyan kérem: a cikkemet származtassa el már valahára hozzám, hiszen mégis csak én volnék tán az ura... Szükségem van rá, mert gyűjtöm ezeket az írói arcképeket könyvbe.

Karácsony első napjára minden bizonnyal legyen kezemben az a cikk. A türelmem már szakadófélben.

Igaz tisztelője

Oláh G.

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő író úrnak.
Budapest.
VII. Sajó utca 5/a. fsz. 2.

[Feladói cím bélyegzővel:]
DEBRECENI REF. FŐISKOLA | KÖNYVTÁRA.

K: OSZK Kt. Fond 253/832. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Debrecen, 1908. december 21. – épb: Bp., 1908. december 21.
M: NEMESKÉRI 1992, 18.

Az Ady-esszéről van szó (lásd 180.).

230. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. december 23. előtt]

Kedves Osvát úr –

Legyen szíves ezt a verset „felülbírálni” – Én alulról megbírálván konstatáltam, hogy nagyon el nem ért magosságokban van felette amit csinálni szerettem volna és ezért rossz versnek deklaráltam. De tekintve ízléseink rokonságát (a magáé az én Halálom rokona!) és a fenntírt különböző helyekről adódó perspektívát, lehetséges, hogy magának éppen ez fog tetszeni. (De ne higgye, hogy csak azért mondtam rossznak, hogy maga azért is leközlje) – Szóval ha arra valónak tartja a Jan. 1[-]ei² számba ígérte három versem mellé csapná oda negyediknek. Erre kérem szépen. (Akkor a Figyelővel és a négy verssel éppen ledolgoztam volna az előleget?!) Ígérem, hogy sokáig nem zaklatom többé verssel mert belefúltam egészen az egyfelvonásosomba. Addig is vizionlátásra

üdvözlí híve

Balázs Béla.

[Címzés:]
Ngs.
Osvát{t Ernő sz}erkesztő úrnak
Budapest
VII. Sajó ucca. 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/710.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1908. dec. 23.

A versekről és a Ritoók Emma-figyelőről lásd 211. – Balázs 1908–1909-ben *A tündér* című egyfelvonásoson is dolgozott (M: Nyugat, 1910. január 16., 116–133).

---

¹ Utalás Ady Endre *A Halál rokona* című versére.
² *Korábban*: elei [?]

231. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1908. dec. 23.
[Budapest, 1908. december 23.]

Igen tisztelt Uram!

A mellékelt csekélység megírásához szükséges élvezet újfent 4.60 K.-val terhelte meg a Nyugatot. Egyben jelentem, hogy Mockel könyve 4.20 K. árban kezemhez jött,¹ és megvettem 4.20 K.-ért Charles Danseuse nue-jét,² sőt az egyiket már olvasom is.

Jó ünnepeket!
Szíves üdvözlettel

Laczkó Géza

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő úr,
a Nyugat felelős szerkesztője
Budapest
Sajó ucca 5a.

K: OSZK Kt. Fond 253/807. – Nem postai küldemény.

¹ Albert Mockel (1866–1945) francia belga szimbolista költő, kritikus – a Nyugatban nem írtak róla.

² R. Gaston-Charles (1868–?) francia író *La Danseuse nue et la dame à la licorne* című művészetszichológiai tanulmányáról Laczkó *Meztelenség-imádás* címmel készített figyelőt. Írása nem jelent meg a Nyugatban, de a kézirat és a nyomdai levonatot – a korrektúrárt Osvát végezte – fennmaradt a hagyatékban (OSZK Kt. Fond 253/1077.).

232. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. december 24.]

Édes, jó Ernőm,

itt küldöm a Szini-cikket: becsületes írásnak hiszem s küldöm. Ne sajnáljatok egy táviratot, hogy vers vagy novella kell-e az új számra? Idő van, hiszen úgy se jelentek meg jan[.] 3 vagy 4 előtt. Küldhetek, ha táviratoztok[,] verseket vagy novellát avagy újféle író-képeket. Esetleg többfélét is, mert nektek nyavalyámban is szeretném megmutatni, hogy veletek vagyok. Ha ti nem is vagytok velem. Ignostus, Fenyőt, Hatvanyt s téged ölel

Adyd.

Táviratcím:

Ady

Érmindszent

Érszentkirály

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő

úrnak

Sajó u. 5/a fldsz. 2.

Budapest.

Ajánlva

K: PIM A. 114/2. (Szalay József-gyűjtemény) – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1908. dec. 24. – épb: Bp., 1908. dec. 25.

M: AEL2, 128. – [Érmindszent, 1908. dec. 24.]

Az 1909. újévi szám Ady-írásairól lásd 227.

233. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin dec 24
[Berlin, 1908. december 24.]

Kedves Szerkesztő úr,

talán még nem kések le erről a számról ezzel a kis figyelővel. Hatvany útján az üzenetet átvettem – magam se bánom, ha <n> Vera nem kerül be a Nyugatba, – nem szalonba való eset, inkább nyers szövésű színpadi munka. Most, hogy a nagy munkám, mely egészen lefoglalt, vége fele jár, többet fogok írhatni a Nyugatnak – akár egy új s finomabb egyfelvonásost, akár novellákat. Igen nagy szívességet tesznek, ha az ígért 100 korona előleget elküldik – nagyon kell. A legutóbbi szép számnak örültünk.

Szerető híve

Lengyel Menyhért

Blumeshof 7 I.

[Címzés:]
Nagys
Osvát {...}
a Nyugat Szerkesztőjének
Budapest
VII Sajtó utca 5a.
Ungarn

K: OSZK Kt. Fond 253/814. – Levélpapír- és borítékfejléc: L. M.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1908. dec. 29.

A „nagy munka” a *Tájfűn* című dráma (lásd 162.). Lengyel Vera című egyfelvonásosát nem közölte a Nyugat (lásd 193.), ellenben *Az utolsó lovag* című figyelője megjelent az 1909. január 1-jei számban (53–54).

234. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. december 26.]

Igen tisztelt Osvát Úr!

Jelenleg beteg vagyok. Nem ugyan ágyban fekvő, de oly rettenetes ideg- és kedélyállapotban levő, hogy nem mehetek el személyesen elintézni a közös ügyeinket. Kérem tehát, legyen jó és egy l :zárt: l lev. lapon értesítsen arról, hogy a „Hónapos szobában” című novellámat elolvasta-e és hogy kiválasztott-e valamit az Önnél levő kéziratokból közlésre. Azért kérem erre, mert e dolgok érdekelnek. Meg azért is sürgős a dolog, mert abban az esetben, ha valamit közlendőnek besorozott, úgy arra kérem, hogy szíveskedjék 20 koronát nekem előlegül kiutalványozni. Ezúttal kivételesen kérem ezt és nem kívánom ezt megismételni. Igen súlyos pénzügyi helyzetben vagyok, azért kutattam ki ezt a módot is 20 korona előteremtésére. Kérésemet azért is teszem levélben, mert amint elől mondtam, beteg vagyok. Olyan szapora kalapácsütései l :az életnek: l hulltak rám mostanában, hogy már nem tudok semmi kellemetlent elviselni. Még ha egy pehely hull is rám, az is leüt a lábamról. Sem a dolgaim visszavetését, sem az előleg megtagadását – ha csak nem abból az indokból, hogy nincs pénz, ami ellen tenni nem lehet – nem tudom személyesen bekebelezni.

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

Hársfa u. 27 II em 33

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak

Bpest

Sajó u. 5/a fdsz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/827.

Dat.: fpb: Bp., 1908. dec. 26. – épb: Bp., 1908. dec. 26.

Nagy Lajos *Hónapos szobában* című novellája a *Renaissance* 1910. szeptember 10-i számában olvasható (59–71).

235. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 08 dec. 27.
[Budapest, 1908. december 27.]

Kedves Osvát, –

nem lehetne Önnel holnap, hétfőn, déli 12 órakor a Royal-kávéházban találkoznom? Kérem, tegye meg, mert ugyanaznap d.u. 2 órára már végleg határoznom kell a könyv-ügyben s Ön nélkül nem szeretnék. Viszek néhány papiros-mintát is, de a legjobb lenne, ha Ön hozna egyet.

Igaz üdvözlettel
tisztelője

Gellért Oszkár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat fel. szerkesztője
Budapest
VII. Sajó u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Zárt postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Bp., 1908. dec. 27. – épb: Bp., 1908. dec. 27.

Lásd 220.

236. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1908. december 28.]

Édes Ernőm,

Fenyő táviratára több napos ágybanfekvő betegségem ide vagy oda, elküldöm, amit így betegen írni tudtam. Három vers, de – hiszem – nem is beteg versek. Holnap küldök még valamit, várjatok rá (mert biztos) ha vár-

hattok. Majd a jövő számba dúsabban rukkolok ki s személyesen beszéljük meg ezt. Átutazóban pár nap múlva Pesten vagyok s megkereslek benneteket. Ölel mindőtöket

Ady.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest.
Sajó-utca
5/a földsz. 2.
Expressz

K: PIM A. 208/18. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levélszöveg ceruzairás, a borítékon tintaírás – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1908. dec. 28. – épb: Bp., 1908. dec. 30.
M: AEL2, 133. – [Érmindszent, 1908. dec. 28.]

Ady Osvát Ernőnek küldött 1908. december 24-i levelében kért távirati értesítést arról, hogy a Nyugat milyen műfajú írásokat vár tőle, ám végül csak verseket postázott, egyéb ígéreteinek teljesítését későbbre halasztotta (a versekről lásd 227.). Néhány nappal későbbi, Fenyő Miksának írt levele (lásd AEL2, 135) arról tanúskodik, hogy már ekkor tervebe vette az Oláh Gábor-kritikát, amellyel az 1909. január 16-i számra készült el (*Az Élet lobogója alatt*. Oláh Gábor verseskönyve. 104–105, K: PIM A. 179/1., N. n. sz. 1968/456., vétel Forgács Béla antikváriustól).

237. PÁSZTOR ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908 végén]

Kedves Osvát úr,

Fenyő azt mondta, hogy a versem ki van szedve, de kimaradt. Még [?] jó. Kérem, legyen szíves a Hol van? című második strófáját a következőképpen kijavítani:

Álmodtam egy álmot,
Merészen szállót, sasmadár szárnyut.
Repültem véle tűzködbe veszve,
Vértanuk útján végtelen messze.
Hol az az álom?

Csókoltam egy csókot.
Vért kiserkesztőt, szívet kitépőt.
Minden nyár lángját belé temettem,
Minden virágát felé vetettem.
Hol az a csókom?

És most jön csak a negyedik strófa:

Sírt bennem egy ének stb...

Üdvözli igaz híve

Pásztor.

K: OSZK Kt. Fond 253/838.

Pásztor Árpád *Hol?* című verse a Nyugat 1909. január 1-jei számában jelent meg (39). Osvát a kiegészítésként küldött harmadik versszakot ceruzával áthúzta (és a közlésből kihagyta), feltehető, hogy a címet is ő változtatta meg. Pásztor fenti leveléhez mellékelte *Van egy ország...* és *Történet* című verseit – ezekre a Nyugat nem reflektált.

238. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908. december 29.]

Kedves Osvát úr,

szép szőke unokahúgom még mindig nem kapta meg a Nyugatnak legutóbbi számát. Majd leszed a tíz körmemről,¹ mert hallotta már, hogy ki van

szerkesztve. Ha kedves Önnek az én életem, küldessen neki sürgőses [!] számot Harmath Istvánné ő Nsga I - Fehérvári-út 51. sz. címre.

Üdv

Schöpflin

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
VII. Sajtó-utca 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Zárt postai levelezőlap – Ceruzairás.
Dat.: fpb: Bp., 1908. dec. 29. – épb: nincs.

Schöpflin Aladár *Nick Carter* (Beszélgetés egy szép asszonnyal) című cikkében (Nyugat, 1908. december 16., 482–488), „szép szőke unokahúgával” folytatott társalgását idézi fel (lásd 217. is).

---

¹ *korábban*: kőrmemből

239. KEPES ERNŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 1908. Szilveszter.
[Budapest, 1908. december 31.]

Tisztelt Osváth úr, –

Kunfi dr. úr értesített róla, hogy már írt is,¹ szólt is Önnek, meglehetősen régen, cikkem miatt (A Tegnap és a Holnap.) Minthogy ez azonos mű a „Budapest” cíművel, amit Ön visszaadott nekem, – s minthogy én viszont vagyok bátor azt igen értékesnek tartani, *ismét* kérem azt, amit már Kunfi is – kértemre – megmondott Önnek s ami csekélységet[,] *igazán csodálkozom*, hogy már eddig meg nem tett, t. i. hogy a *kéziratot küldje vissza*. Elvégre is: ez csak: l nem nagy fáradság, viszont *Kunfi* küldte Önnek, *neki* tartozik vele, hogy ne legyen kellemetlenség az ügyből.

A kézirat szíves megküldését minél hamarabb | :i megküldését: | ismételtén kérve <vagyok> | :maradok: | tisztelettel

Kepes Ernő

Rákosszentmihály,
Géza utca.

[Címzés:]
Ngs.
Osváth Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztője.
Budapest VII
Sajó-utca 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/796. – Ceruzaírás – Levélpapír- és borítékfejléc: KEPES ERNŐ

Dat.: fpb: Bp., ___ (a boríték csonka) – épb: nincs.

Kepes (Stern) Ernő (1884–1931) közgazdasági szakíró; a Nyugatban egyetlen cikke jött, 1912-ben.

---

¹ Lásd 223.

240. BECK Ö. FÜLÖP – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908 körül]

Kedves Osvát úr!

Nem baj, hogy nem találtam otthon, mert annak, mit elhozni akartam, a felét otthon felejtettem. A könyveit. Nehány nap múlva újra jövök.

Üdvözl

Beck Ö. Fülöp

K: OSZK Kt. Fond 253/717. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: BECK · Ö · FÜLÖP – Ceruzaírás, autográf aláírás nélkül.

Dat.: Beck Ö. Fülöp 1908 körül használt olyan névjegykártyát, amilyenre a fenti üzenetet is írta.

Beck Ö. Fülöp (1873–1945) szobrász, éremművész; nevében az Ö. – Kecskeméti Ötvös Péter nyomán – az ötvösmesterség iránti vonzódására utalt (lásd BECK Ö. 1957, 186).

Beck Ö. Fülöp tervezte a Nyugat emblémáját, a Mikes Kelemen-érmét. 1907-ben mintázta meg az első, domború változatot, amelyet fényképes cinkográfia útján reprodukáltak, ám a másolat nem látszott jól a sötét borítón. Beck Ö. Fülöp ekkor tusrajzot készített (amellyel ő maga sem volt megelégedve): a Mikes-rajz 1908. február 1. és augusztus 1. között tűnik fel a címlapokon, azután visszatér az érme reprodukciója. Az 1910-es évfolyamban, illetve 1911. július 1-jétől 1912. május 16-ig ismét a rajz szerepel a borítón. Eztán reklámok töltik ki a helyet, majd 1916. július 1-jétől az érme látható, és az 1920. áprilisi, összevont számban jelenik meg az újabb, immár végleges tusrajz. (Lásd BECK Ö. 1957, 253.)

Beck Ö. 1908-ban újramintázta az érmét, lapos plasztikával: ezt adta ki az Éremkedvelők Egyesülete, s több mint három évtizedig újabb sorozatok készültek belőle.

241. KUTHY (TÉREY) SÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Debrecen, 1908]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

kérem, olvassák el a verseimet s ha tetszik, kérem, közöljék is.
Kiváló tisztelettel

Kuthy

K: OSZK Kt. Fond 253/806/a. – Névjegykártya rektóján, a kártya nyomtatott szövege: KUTHY SÁNDOR – alatta autográf tintáirással: (Helianthus)

Kuthy (Knoblauch, majd Kuti) Sándor (1886–1955) ügyvéd és irodalmár; a Nyugatban 1912-től Térey Sándor néven publikált. Leveléhez *Az égő híd, Öröm, Semmi és Nóra* című verseit mellékelte – utóbbi címmel két különböző alkotást. A küldeményt Helianthusként – majd ezt kihúзва – Kuthy Sándor néven írta alá.

Kuthy *A fehér hegedű* című verseskötetét 1909 elején adta ki Singer és Wolfner, a kötetben *Az égő híd* változata mellett egy teljes *Nóra*-ciklus is szerepel – Kuthy levele tehát még *A fehér hegedű* megjelenése előtt íródhatott.

242. UJHELYI NÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908 vége – 1909 eleje]

Mélyen tisztelt szerkesztő úr.

Mellékelve küldök néhány dolgot s néhány kérést. Az utóbbiak a következők: olvassa el kérem figyelmesen, kritikus szemmel, szerkesztői érzéssel a dolgaim. Még egyszer kérem olvassa el, most rögtön. Keserves dolog elhiszem, de egy szerkesztőnek altruistának is kell lenni s így én lehetek egoista s kérhetem ezt.

Én azt állítom, hogy a dolgok jók s a Nyugat verseinek az átlagos niveau[-]ján vannak. Hogy ez így van s nem másképp[?] annak bizonyítéka az, hogy beküldöm őket.

Lehet, hogy Szerkesztő úr nem lesz <ebben> ezen a véleményen (minden dolog előfordulhat), abban az esetben igazán lekötelezne, ha egy sorral ezt velem közölné, hogy a helyzetet tisztán lássam.

Ha azonban egy véleményen volnánk, úgy kérem azt, hogy közölje. (minél előbb, jogom van mint fiatalnak, türelmetlenné lenni) Tudom, hogy bajos volna ha a Nyugat minden verset, mely az ő niveau[-]jának megfelel közölné, de kérem mégis a közlést, mert abszolúte nem ismerek lapot ahol kedvem volna elhelyezni. (ha úgy tetszik, nincs lap mely elfogadná, bár ezt nem tudom mint hogy nagyon kényelmes ember vagyok s így nem járok a dolgaimmal s után) [!]

A nevem valószínűleg ismeretlen s ez utóvégre előny, mert ha jót nem is, de legalább rosszat sem tételez fel. (Az ismerőseivel nincs az ember ilyen kényelmes helyzetben)

Üdvözli őszinte tisztelője

Ujhelyi Nándor

Bpest. VIII. Baross-u 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/887.

Ujhelyi Nándor (1888–1933) író 1909 és 1912 között publikált a Nyugatban, elsősorban kritikáit közzölték. Erotikus regényei miatt 1923-tól többször perbe fogták, a büntetések elől 1925-ben Ausztriába menekült, később Berlinben, Párizsban, Londonban élt. Németországban Franz Kammerlohr néven jegyzett színpadi műveivel aratott sikereket.

Ujhelyi leveléhez *Szürke vizeken*, *Mese*, *Egy egyszerű vers*, *Egy Élet*, *Sejtelmek éjjelén* és *Halál uraság fogadótermében* című verseit mellékelhette – az utóbbi négy művet tartalmazó kézirat az 1908-as évszám szerepel (OSZK Kt. Fond 253/1246.).

243. UJHELYI NÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908 vége – 1909 eleje]

Mélyen tisztelt szerkesztő úr,

Kérem a mellékelt két dolognak a Nyugatban való leközlését.

Ha esetleg valamelyik a kettő közül meg nem felelne, mit azonban nem igen szeretnék,¹ vagy ha egyik sem kapna helyet mit azonban még jobban nem szeretném, [!] úgy kérném s nagyon lekötelezne vele, azt az alanti Címre visszaküldeni. (Becsés megjegyzéseivel egyetemben)

Ezenfelül még egyre kérem: tessék egészen, a kritikus szemével elolvasni mit beküldök s lehetőleg az első üres negyedórájában.

maradok őszinte tisztelője

Ujhelyi Nándor

Bpest. VIII. Baross-u 18. I. 8.

K: OSZK Kt. Fond 253/887.

Ujhelyi leveléhez *Misztikus accordok* és *Jubál* című prózakölteményeit mellékelte (OSZK Kt. Fond 253/1240.), 1909. február 24-én valószínűleg az itt szereplő két levélhez csatolt műveinek sorsára is utalt (lásd 265.).

---

¹ javított szó

244. CHOLNOKY LÁSZLÓ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1908 vége – 1909 kora tavasza]

Igen tisztelt, kedves Szerkesztő Uram!

Ismét két verset adtak át nekem azzal, hogy juttassam el őket Önhöz.

Nekem szerfelett kínos ez a dolog, mert esetleg olyanformán látszódnának, mintha én a zajos külvilágban a Nyugat ben[n]fentese gyanánt szerepelnék. Pedig erről szó sincs. Drozdy Győző lakótársa Kárpátnak¹ és így tud a Kárpáti-ügyről. Ez lelkesítette fel őt. Somlyó pedig egyszerűen azzal az indokolással feszítette nekem a fűröt, hogy olvasott tőlem a Nyugatban.

Távol van tőlem, hogy az Ön csodásan biztos judíciumának megingathatósági lehetőségével (ez szép!) akarnék magamnak hízelegni, mégis engedje meg, Kedves, jó Ozsi bácsi, (amint Önt a Nyugat publikuma nevezi,) hogy Drózdty becses figyelmébe ajánljam. Somlyó erősen intelligens ember, de nem jó poeta. A jövő héten magam is felvonulok a jelzett csodával.

Alásszolgája

Cholnoky László.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő Úrnak.

Itt.

K: OSZK Kt. Fond 253/729. – Nem postai küldemény.

M: NEMESKÉRI 1979, 10.

Cholnoky László (1879–1929) író-újságíró az induló Nyugatban két novellával szerepelt (*A jéglelkű szent.* = 1908. augusztus 16., 8–12, *Vaskarika.* = 1908. november 16., 359–366), majd 1916-ig egyetlen írása sem jelent meg.

Cholnoky a levélhez Drozdy Győző (1885–1970) újságíró-tanító (későbbi politikus) *A thébai romoknál* és Somlyó Zoltán *Vágyaim* című verseit mellékelte (a kéziratokat lásd OSZK Kt. Fond 253/976., illetve 1156.), a műveket a Nyugat nem közölte. – Somlyó Zoltán nagyváradi, illetve szegedi újságíróskodása között 1908 végétől 1909. május elejéig tartózkodott a fővárosban (lásd ZSOLDOS 1983, 35–36).

¹ Valószínűleg Kárpáti Aurélról van szó, az ügy részletei nem ismeretesek.

• 1909 •

245. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1909. jan. 7.
[Debrecen, 1909. január 7.]

Tisztelt Szerkesztő Úr,

végtelenül lehangolt a Fenyő cikke. Hát így vagyunk? Én azt gondoltam: a *Nyugat* a szabad kifejlődés iskolája lesz a fiatal magyar íróknak; s most már látom, hogy itt minden egy „magasabb” (= Pénz) érdek csúcspontjában fut össze. Én az egyéniségemet, akármilyen ízléstelen, bősziült, közepes: mégis csak a magaménak tartom, és megkívánom, hogy a más Istent imádók is legalább a köteles tisztelettel kíméljék. Mi fáj Fenyő Miksának énbennem? Hogy Rákosi Jenő egy sorba tett Adyval? Ez nem él[pen] csodálatraméltó, már engedjenek meg nekem az urak. Nem Kupa Árpád vagyok, hiába.¹ Ha Adynak is fájok: nem tehetek róla. Hatvany Lajos, úgy láttam, azt hiszi rólam: én Ady nélkül fiakeres ló vagyok ma is. Óh, kedves fiúk, tovább is kell látnunk az orrunknál. Én már 1906-ban is voltam valaki, mikor Adynak még három versét se láttam (az is arossza volt.) Nagy a hitem, hogy a nevem se lesz fakóbb az övénél, bár én igazán magam, egyedül állok. Nincs csapatom, nincs újságom, nincs pénzem – ha mégis vagyok: a magam erejéből vagyok. A hír néha igen hangos, de az idő mindent nivellál.

Kérem Szerkesztő Urat, hogy a pártatlanság elvén legyen szíves leközölni a *Nyugat* következő számában ezt a feleletemet a Fenyő Miksa lesajnálására:

Hány versem hever nekem a *Nyugat*-nál? Hatvany doktor azt mondja: számtalan! töméntelen! Költő ez az ember, hogy így nagyít?? Hiszen nem költő.

Szívességet kérve, maradok tisztelettel

Oláh Gábor

Felelet egy cikkre.

Fenyő Miksa „Hadi készülődések” c. cikkében szíves volt finoman rám tapintani: hogy én közepes talentum vagyok, akit Adyval egy napon se lehet említeni, és hogy én Rákosi Jenőnek „bőszült ízléstelenségű” levelet írtam. Fenyő Miksát, az írásai után, nem tartom illetékesnek, hogy ítélete mérőjébe vessen; hiszen rég befújta nevét a feledés finom magyar homokja, mikor még engemet olvasnak. Fáj neki, hogy Rákosi Jenő egy rangba helyezett Adyval; biztosíthatok mindenkit, hogy Rákosi most az egyszer nem tévedett, mert én nem Kupa Árpád vagyok, hanem Oláh Gábor. Tartom magamat olyan írónak, mint Ady magát, olyan jogon, mint Fenyő Adyt. Azt az egyet megengedem, hogy őszinteségemért sokszor föláldozom, akaratlanul is, az ízlésséget l: (Ady nem áldozza föl százszor?): l; de életem és sorsom sokat megmagyaráz; nem Budapesten, nem bankárok palotájában nőttem föl, hanem sivatag, szomorú, nyers Debrecenben. Különben, az idő igaz, s eldönti, mi nem az.² Minek pereljek én nálam gyöngébbel?

Oláh Gábor.

K: OSZK Kt. Fond 253/832. – A *Felelet egy cikkre* című rész a levél 2. fóliójának rektóján olvasható.

M: NEMESKÉRI 1992, 18.

Oláh Gábor szerencsétlen módon keveredett bele abba a vitába, amely 1908 őszétől a modern magyar irodalom körül bontakozott ki. Rákosi Jenő (1842–1929) – mint a kor egyik legbefolyásosabb konzervatív újságírója – elhíresült, hosszú cikkben utasította el a holnaposok költészetét, többek között szándékos örültséggel vádolva meg őket (–ő: *A Holnap.* = Budapesti Hírlap, 1908. december 20., 1–5). Rákosi a holnaposok szellemi rokonaként mutatta be Oláh Gábort, akinek írásai – más lapok mellett – a Budapesti Hírlapban is megjelentek. Oláh december 21-én levelet küldött Rákosinak, amelyben elhatárolódott az irodalmi társaságoktól. Visszatetszést kellett azonban Oláh szervilis hangja. Szerinte Rákosi ígétit „az ember úgy issza, mint a hegyi forrás vizét”: „Mennyi fiatalság! Mennyi bizodalom a magyarság jövőjében! Mennyi szív (talán ez a legnagyobb)! Micsoda üde csörtetése a szavaknak, a soroknak! Mondok valamit: Rákosi Jenő otthagya a maga Májját, és belépett a mi Mánkba, s jön velünk, sőt előttünk jár. Dicséret és dicsőség érte neki. Nem tudom, a többiek mit szólnak a dolghoz, de engemet megrázott, fölrázott. Ez hatalmas volt” – zárult Oláh levele, amely a Budapesti Hírlap egészében közölt 1908. december 23-án (10).

A Nyugat munkatársai megdöbbenek Oláh levelén, elsőként Fenyő Miksa *Hadi készülődések* című, Rákosinak szóló figyelőjében szerepeltetett néhány, Oláhnak szóló oldalvágást (Nyugat, 1909. január 1., 48–51). Oláh a fenti levélben foglalt válaszikkal kívánt volna Fenyőnek felelni, de a szöveget Osvát nem közölte.

Hatvany Lajos is reagált a történésekre – *A nagyváradi holnaposok és a Budapesti Hírlap-osok harca* című esszéjében Oláh verseit „szolgai Ady-utánzásnak” minősítette, igaz, írásában az elismerő passzusok kerültek túlsúlyba (Huszadik Század, 1909. január, 66–74). Hatvany a konfliktus csillapítására törekedett, mert Oláh sértődéséhez ő maga is hozzájárult. Korábban ugyanis Oláh verseit rövid kísérőlevéllel elküldte Alexander Bernátnak, aki a levelet – benne a Nyugaton heverő „számtalan” további Oláh-versre való utalással – nem vette észre, és a kéziratokkal együtt visszajuttatta Oláhnak (vö. Oláh Gábor – Hatvany Lajosnak. [Debrecen, 1909. január 16.] = HLL, 273–275, illetve lásd HLL, 437). Másfelől Hatvany válaszlevelében „sorstársként” utalt Osvát „teljhatalmára”: „Ő pedig maga a részrehajlatlanság, és szívesen közöl minden olyat, ami neki tetszik. Én nem veszek részt a szerkesztésben. Azt a cikkemet, mely a *Népszava*-ban,³ s az is, mely a *H. Sz.*-ben jelent meg – Osváth utasította vizsgálja. Neki nem kellett, s ez ellen nincs apelláta.” (Hatvany Lajos – Oláh Gábornak. [Budapest, 1909. január 16. után] = HLL, 275–276).

¹ Kupa Árpádot (1859–1916) mint irodalmi őstehetséget Rákosi Jenő fedezte fel az 1890-es évek közepén; Kupa nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

² Oláh Gábor a *Voltak fejedelmek...* című Petőfi Sándor-versből idéz szabadon.

³ HATVANY Lajos: *Lapszéli jegyzetek. Irányok és tehetségek.* = *Népszava*, 1909. január 15., 2–4.

246. FÖLDESSY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 1909-I-8.

[Budapest, 1909. január 8.]

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Még egy levél lapjuk barátjától.

Ígérem: az utolsó.

Fenyő M. a Nyugat január 1-i sz. a Hadi készülődésekben ezt írja: „Nyilván úgy gondolta (Ady a Gangesz partjáról): hogy India az ős mesehon; képzeletország, az elérhetetlen s ép[pl]en azért százszorosan szép álmójáték stb.”¹

Gondolta a fenét úgy.

Dühítő, hogy egy ilyen könnyű Ady-verset így magyaráznak. Kezdjük hátulról:

Gémes kút, malom alja, fokos,
Sivatag, lárma, durva kezek,
Vad csókok, bambák, álom[-]bakók.
A Tisza-parton mit keresek?

És mindez miért? Mert a Gangesz partjairól jött, a hol mást látott. A Gangesz partján, igen, ott: Milánóban, stb., Párisban, a dómot, a Louvre[-]t, a Notre-dame[-]ot a gémes kutak és malom alja helyett; a musée [de] Cluny csodáit fokosok helyett, avenue-ket, dalt az utcán, párisi leányt, szent Ceciliákat² stb. stb. Egyszóval itt a Gangesz partja nem a Heinéé³ és a romantikusoké, *de a kultúrát, a képzelet megvalósult országát* jelenti a kultúrátlansággal szemben, a hol vad csókok, bambák, álombakók ölik az élet boldogságát. A kultúrát érti a maga nagy kifejlődésében: déli verőn! És hazajött a magyar pusztára, a hol nincs egy város sem a szónak igazi kultúrértelmében... A szíve harangvirág: azaz tárva-nyitva s ezért hozzácsap minden, még az élet leg halkabb nesze, mozgása is: „finom remegések – az erőm”.

Sajátságos, hogy azok is, kik ennek a világ legérzékenyebb lelkű poétájának a szíve dobogását is hallhatták, nem tudnak hozzáférni igazában. Ignótus is azt írta *A fekete zongoráról*: akasszák fel, ha érti.⁴

Mi az istennyilát nem értett rajta!

Bolond hangszer: sír, nyerít és bűg. (Azt hiszem joggal bolondnak nevezhet egy olyan hangszert, mely sír is, nyerít is, bűg is!). Fusson, a kinek nincs bora (azaz pusztuljon, a ki nem tudja szomját oltani). Ez a fekete zongora (az élet). Vak mestere tépi, cibálja (a Sors, a Végzet), Ez az Élet melódiája (sorstépte, cibálta dallam: sírás, nyerítés, bűgás), Ez a fekete zongora. Fejem zúgása, szemem könnye, Tornázó vágyaim tora (azaz megvalósulásra törő, azokért küzdő, viaskodó vágyak tora = azaz hiába küzdenek, csak torukat ülheti), Ez mind, mind: ez a zongora. Boros, bolond szívemnek vére Kiömlik az ő ütemére (a Végzet játékára), Ez a fekete zongora.

Akasszanak fel, ha értem, mi van és volt ebben érthetetlen. S ha a Szerkesztő Úr vigyorog az abszurdumig vitt világos magyarázaton, vessen Ignótusra.

Egy bizonyos: fene egy idegrendszer és magahite lehet annak az Adynak, hogy még mindig nem pusztult bele az ő alávaló magyar sorsába. Petőfivel együtt a legigazabb magyar Árpádék óta (csak bele tudna menni ő is az Élet megsíratásából az Élet himnuszába!) és a Petőfiénél is mennyivel véresebb az ő igazsága. Annyi hazugságot még nem gyilkolt magyar földön senki, a mennyit ez az ember és hányan értik?!

Különben a viszontlátásra Philippinél, egy-két év múlva alighanem találkozunk és – egy táborban.

De most már nem tudok tovább komédiázni és nem előfizetői üdvözléssel válok, de – azt hiszem nem utasítasz vissza – régi barátsággal üdvözöllek.⁵

Földesi Gyula

Markó u. 18–20.

[Címzés:]

Osvát Ernő úrnak
A Nyugat felelős szerkesztője
Budapest
VII. Sajó utca 5a. sz.

[Feladói cím:]

Feladó: F. Gy. V. [ker.] Markó u. 18–20.

K: OSZK Kt. Fond 253/754.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

M: NEMESKÉRI 1992, 18.

---

¹ Fenyő Miksa *Hadi készülődések* című cikkében *A Tisza-parton* című Ady-verset értelmezte (Nyugat, 1909. január 1., 48–51, i. h. 50) – lásd az előző levelet is.

² Utalás *A Szajna partján* című Ady-versre.

³ Heinrich Heine (1797–1856) *A dal szárnyára veszek* című közismert versében *A Tisza-parton* több motívuma is felfedezhető.

⁴ A kijelentés Ignótus *Ady Endre* című cikkében szerepelt (Magyar Hírlap, 1908. január 14., 1–2, i. h. 2), majd gondolatmenetét *A fekete zongora* című Nyugat-esszében folytatta (1908. február 1., 139–146).

⁵ Földessy és Osvát diákkori ismeretségéről lásd 214.

247. ZÖLDI MÁRTON – OSVÁT ERNŐNEK

Budapesten 909. jan. 11.ikén
[Budapest, 1909. január 11. ?]

Kedves kollega úr!

Mellékelve küldök egy novellát, mely modern témát tárgyal, s gonddal íródott meg. Legyen szíves megüzenni, hogy van-e mód arra, hogy a novellát elolvassa ma[,] és hol, mely idő tájban kaphatok a mai nap során érdemleges választ?

Igaz tisztelettel

Zöldi Márton

K: OSZK Kt. Fond 253/902. – Nem postai küldemény.

Dat.: Zöldi az általa küldött két levél egyikén a keltezést eltávolította.

Zöldi (Grün) Márton (1854–1919) színész, író, újságíró. Történeteit, tárcatémáit gyakran a színpad világából merítette; írása a Nyugatban nem jelent meg.

248. ZÖLDI MÁRTON – OSVÁT ERNŐNEK

909. január 13
[Budapest, 1909. január 13. ?]

Kedves kollega úr!

A fiú, kivel tegnap reggel a novellát küldtem, azt az üzenetet hozta, hogy ön még tegnap írni fog nekem. Miután én a levélben laccímet nem jelöltem, ezt nem is állott módjában megtenni.

Nagyon kérem, ha lehet, intézze el úgy, hogy én a honoráriumot megkapjam ma. Feltéve természetesen, hogy a küldött dolog megüti az önök által megállapított mértéket.

Szíves értesítését kéri igaz tisztelője

Zöldi Márton

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő szerkesztő úrnak
Sajó-utca 5.a

[Megjegyzés a boríték verzóján:] Délelőtt 10 óratájt a Riviéra-kávéházban vagyok. | Zöldi Márton

K: OSZK Kt. Fond 253/902. – Nem postai küldemény.

249. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1909 I/16
[Budapest, 1909. január 16.]

Kedves Uram,

ezt a kéziratot, mivel szerzője, ki iránt humanisztikus okoknál fogva jóindulattal vagyok, megkért rá, elküldöm Önnek; kérem, nézze meg, lehetne-e a Nyugatban használni. Én szándékosan el sem olvastam, egyáltalán nem akarom Önt befolyásolni. Csak a postás szerepére vállalkoztam, a ki azonban örülne, ha a mit kézbesít, szíves fogadtatásra talál.

A korrektúrát, remélem, idején megkapta?¹

Szívesen üdvözli igaz híve

Schöpflin Aladár

Nb. Legyen szíves az eredményről mielőbb értesíteni a szerzőt: II. [ker.] Batthyány-utca 32.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Budapest
VII. Sajó-utca 5/a
földsz.

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Levélpapírfejléc: VASÁRNAPI UJSÁG SZERKESZTŐSÉGE. | 56-İK ÉVFOLYAM. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 190... | IV., *Reáltanoda-utca* 5. sz. | TELEFON 72–41.

Dat.: a boríték csonka.

A Batthyány utcai cím egyértelműsíti, hogy Schöpflin Haraszthyiné Szederkényi Anna *A lányság felé* című novellakéziratát közvetítette a Nyugathoz (a művet *Osvát* nem közölte), lásd 309.

---

¹ SCHÖPFLIN Aladár: *A fiatal Gyulai*. = Nyugat, 1909. január 16., 57–65.

250. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 09. jan. 19.

[Budapest, 1909. január 19.]

Kedves Osvát, –

nagyon kérem, tegye meg, jöjjön holnap, szerdán, d.u. 3–½ 4 óra közt a Royal-kávéházba. Ha a találkozást későbbre, akármikorra |:is:| akarja, talán telefonon értesemre juttatná a délelőtti órákban. Ha a hivatalban éppen akkor nem lennék, az üzenetet legyen szíves hátrahagyni annál, aki a telefonhoz megy.

Fáradtságát előre köszönöm.

Sokszor szívesen

üdvözlí

Gellért Oszkár

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrn{...}

a Nyugat fel{...}

Bpest. VII.

Sajó-u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., _ . jan. 19.

Lásd 220.

251. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 09 jan. 23.

[Budapest, 1909. január 23.]

Kedves Osvát, –

hétfőn d.u. 3 órától várom a Royal-kávéházban – egy novellával is. Nagyon szeretném, ha eljönne, mert ugyancsak hétfőn d.u. kell a nyomdával tárgyalnom, tehát lehetőleg korán.

Melegen üdvözlí és szívességét ismét sokszor köszöni

Gellért Oszkár

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat fel. szerk.

Budapest VII.

Sajó-u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., _ . jan. 23.

Gellért *A deltánál* című kötetéről tárgyalt a nyomdával (lásd 220.); az ígért novella nem ismeretes.

252. KEMÉNY SIMON – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 909. I. 23.
[Budapest, 1909. január 23.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

ide mellékelek 4 verset a Nyugat-nak. Csak arra kérem, ha közölhetőnek találja őket, akkor *egyszerre*, |:így:| adja <őke> együtt valamennyit, ilyen *közös címmel*, nevemet csak egyszer kiírva. Nagyon szeretném, ha a legközelebbi számban jönnének, mert újakat csak úgy tudok írni, ha a régiék már ki vannak nyomtatva. Ez egy buta betegség. Ha a verseket nem találja megfelelőknek, tartsa magánál avval a régivel együtt, a Bristolba[n] át fogom venni őket.

Tisztelő igaz híve

Kemény Simon

[Címzés:]

Nsgos.

Osvát Ernő szerk. úrnak

Budapest

K: OSZK Kt. Fond 253/795. – Nem postai küldemény.

Kemény Simon *Négy vers* címmel Osvátnak *Az énekes, Gyümölcsök, Vak fej képe a tükkörben* és *Brillians* című műveit küldte el (K: OSZK Kt. An. 2993., Sz. n. 1946/11., vétel Macsányi Kálmánétól, M: Nyugat, 1909. február 1., 136–138).

Itt közöljük a szerző egy másik kéziratküldő levelét:

253. KEMÉNY SIMON – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest,]

Kedves Osvát úr,

kérem kegyeskedjék átretusálni, mert tudom, hogy rászorul. De éjjel írtam s a végén úgy letörtem, hogy át se tudtam olvasni.

Üdvözlettel:

Kemény Simon

Vers délután!

K: OSZK Kt. Fond 253/795. – Ceruzairás.

254. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

Kunhegyes január 25
[Kunhegyes, 1909. január 25.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

engedelmet kérem, a korrektúra bizony kissé feltűnő. S nagyobb bűnöm, hogy a kéziratot elvesztettem. – Érzem, hogy mai helyzetemben szabad lenne talán, meggyámt magamról is szólnom, Szerkesztő Úr. Bajaim voltak és vannak, s hiába még nem vagyok ura magamnak.

Jó szolgálja:

Kádár

K: OSZK Kt. Fond 253/787.

A kunhegyesi születésű Kádár (Schwarcz) Endre (1886–1944) a fővárosban bölcsésztanulmányokat folytatott, majd hírlapíró lett, az első világháború alatt Az Estet Svájcból tudósította. – A Nyugatban *Örökimádás* című novellájával debütált az 1909. március 1-jei számban (269–276).

255. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1909. január 27.]

Édes Ernőm,

e számra sok bajom, undorítóan sikertelen dolgom miatt csak verseket küldhetek. Mindnyájatokat öllelek, a jövő számra verseken kívül más és sok dolog is küldődik, ha élek.

Adyd.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak,

a „Nyugat” szerkesztője

VII. Akácza-u. 5.

Budapest

Hongrie

[a levelet a kiadóhivatal a „VII. Sajó u. 5/a földszint” címre továbbította, ahova csak január 30-án kézbesítették]

[Feladói cím:]

Exp. Endre Ady

92 Rue de Lévis

Paris.

(Kézirat)

K: PIM A. 208/15. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás, a borítékon tintaírás.
Dat.: fpb: Párizs, 1909. _ . 27. – épb: Bp., 1909. jan. 29. – épb: Bp., 1909. jan. 30.
M: AEL2, 141. – [Párizs, 1909. jan. 27.]

Osvát Ernő a levelet lapzárta után kapta meg, így a *Néhány januári nap* című többrészes vers – a február 9-én küldött *A szívárvány halála* és *A Szajna: éjjel [Ujjak a Szajnában]* címűekkel (lásd 259.) – a február 16-i Nyugatban jelent meg (187–189). Ady a *Szeretném, ha szeretnének* című kötetben a *Néhány januári napot* két versre bontotta [*Megínt Páris felé*, illetve *Kuruc Ádám testvérem*].

A *Néhány januári nap* kéziratrészlete Révész Béla gyűjteményéből került az OSZK Kézirattárába (Fond 74/32.). Miként a kritikai kiadás megállapította, a kézirat – amely az első hét versszakot tartalmazza – a Nyugatban közölt vershez képest egy korábbi, cím nélküli szövegváltozat (lásd AEÖV4, 445, 584). NB. a kézirat nem is fér bele fenti levél borítékjába, és Osvát Ernő szokásos nyomdai utasításait is nélkülözi.

256. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Péntek.
[Budapest, 1909. január 29.]

Kedves Osvát Úr!

Igen lekötelezne, ha olyan szíves volna és benézne egy percre hozzám holnap, szombaton délután négy óra tájban a Hazám-kávéházba. Kérésem volna.

Tisztelő igaz híve

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének
Budapest.
VII. Sajtó utca 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/706.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. jan. 30.
1909. január 30. szombatra esett.

Ambrus Zoltán az évek során honoráriumügyekben többször fordult Osvát-hoz (illetve a Nyugat kiadóhivatalához), azonban a kettejük közötti bizalmi viszonyból adódóan másfajta, általunk nem ismert szívességekről is szó lehetett (lásd 328.). Alább közöljük Ambrus egy hasonló tárgyú levelét:

257. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Hétfő.
[Budapest, 1909. május 1. előtt]

Kedves Osvát Úr!

Leköteleznie, ha pár percze benézhetne hozzám a Central-kávéházba.
Hét óráig itt leszek és várom.

Tisztelő igaz híve

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének
Sajó utca 5/a.
földszint 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Nem postai küldemény, a boríték csonka.
Dat.: Osvát lakcíme alapján.

258. SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN –
A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Debrecen, 1909. február 7.]

[Címzés:]
A „Nyugat”
szépirodalmi folyóirat Tekintetes Szerkesztőségének.
Budapest.
Sajó u. 5/a. földszint 2.

[Feladói cím:]
Szombati-Szabó István
ref. pn.
Debrecen, Darabos u. 57.

K: OSZK Kt. Fond 253/1215.

Dat.: fpb: Debrecen, 1909. _ . 7. – épb: Bp., 1909. febr. 8.

Szombati-Szabó István (1887–1934) lelkész, költő, műfordító. A borítékban hét gépiratos versét postázta, a küldeményhez tartozó levél nem maradt fenn. Szombati-Szabótól a Nyugat egyetlen verset közölt – 1913-ban (lásd 816.).

259. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

Kedd.

[Párizs, 1909. február 9.]

Édes Ernőm,

hogy késhettem én le a múltkor a versekkel? Remélem e versek már idejében jönnek. Add együtt valamen[n]yit.¹ Ma kedd van, szerdán adok föl prózát, pénteken ott lesz.² Várjatok reá. Lehet, hogy Fenyő számára az ön-életrajzot is küldöm már holnap.³ Ignotus miért haragszik reám?⁴ Mi van veletek? Fenyő írjon. Ölel

Adytok.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak, a „Nyugat” szerkesztője
Sajó-u. 5/a fldsz. 2.
Budapest.
Hongrie

[Feladói cím:]
Exp. E. Ady
15 Rue de Constantinople.
Páris. Kézirat.
Sürgős.

K: PIM A. 208/16. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás, a borítékon tintaírás.

Dat.: fpb: Paris, 1909. febr. 9. – épb: Bp., _ . febr. _ .

M: AEL2, 148–149. – [Párizs, 1909. febr. 9.]

¹ Lásd 255.

² A levélben említett próza az *Írók és gazemberek* (A Magyar Pimodán folytatása) című cikk lehetett, amelyet a Nyugat nem közölt, de a kézirat fennmaradt Fenyő Miksa hagyatékában (PIM A. 204/12., M: AEÖPM9, 303–305). A szerkesztőség aggályairól Fenyő Miksa Hatvány Lajosnak 1909. február 22-én számolt be: „Legutóbb küldött egy cikket nekünk »Írók és gazemberek« címen, melyben körülbelül azt írja meg: »nagy dolgokat, nagy igazságokat fogok megírni, ha a Nyugatnak elég bátorsága lesz ezek kiadásához. Nevezetesen megírja, hogy Mikszáth egy csirkefogó, egy Niemand s ha a Nyugat nem lesz gyáva, akkor egy legközelebbi cikkben meg is indokolja ezt az állítását s más írókról még különbbeket ír.« Persze, hogy gyávák voltunk.” (K: MTA KIK Ms 380/70., M: LHL, 64.)

³ Ady hosszan halogatta önéletrajzának elküldését, előzetesen csak annyit tudott, hogy Fenyő kritikát ír műveiről (lásd 266., 277., illetve Fenyő Miksa – Ady Endrének. [Budapest, 1909. március 26.] = AEL2, 173). Kabos Ede március 28-i levelében elárulta Adynak, hogy a Nyugat április 16-i száma Ady-szám lesz (lásd AEL2, 174–175) – a költő az önéletrajzot ezekben a napokban postázta. A méltatások azonban nehezen készültek el, és az összeállítás május végén jutott el az előfizetők-höz (lásd 290., 295., 296., 298., 299., 300., 306., 312., 319.).

Az Ady-életrajz Fenyő Miksa esszéjébe illesztve olvasható (*Ady Endre.* = 1909. május 16.–június 1., 511–523, i. h. 512–514), a kézirat az OSZK Kézirattárában található (An. 103., Sz. n. 1956/115., vétel Radányi Tibornétól).

⁴ Ignotus 1909. február 11-én írt Adynak, „rettenetes fáradságával” indokolta leveleinek elmaradását (lásd AEL2, 149).

260. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. február 12.]

Igen tisztelt szerkesztő úr

Íme itt az „elveszett és megkerült” kézirat. Expressz küldöm, nehogy lemaradjon. Igen rövid, de azt hiszem elég jó.

Tisztelettel

Csáth Géza

[Címzés:]

Ngs.

Osváth Ernő
úrnak. Nyugat
szerkesztője.

Budapest
Sajó utca 5a. fsz. 2. sz.
Express.

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – A levélpapíron ceruzaírás, a borítékon tintaírás
– Expressz küldemény.

Dat.: fpb: Bp., 1909. febr. 12. – épb: Bp., 1909. febr. 12.

Csáth Gézától két írás jelent meg a Nyugatban 1909. február 16-án: *Opium* (Egy ideg orvos levelesládájából) című novellája (221–223) és Kun László karmester-ről szóló figyelője – utóbbiban Csáth a Zeneakadémia 1909. január 31-i koncertjéről referált, és leveléhez ezt a kéziratot mellékelhette (*Kun László*. 230).

261. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. február 20.]

Kedves Osvát úr,

nagyon szépen kérem legyen szíves és ha fenntjár a kiadó hivatalban küldesse el nekem a meséért járó honoráriumot postán. – Nem érek rá felmenni. (Különben is bizonytalan ott vannak-e. A minap egy óráig vártam és végül nem adtak semmit) – Nagyon szükségem van a pénzre. Kérem küldesse el.

Tisztelettel üdvözlöli

Balázs.

Bauer Herbert. Bp. I. Logody u 85.

Van vagy 20 K. előlegem azt ne vonják most le!

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Sajó u. 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/710.
Dat.: fpb: Bp., 1909. febr. 20. – épb: nincs.

Balázs Béla *Embermeséje* – hosszú várakozás után – a Nyugat 1909. február 16-i számában került sorra (190–202), lásd 90.

262. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bp., 1909., február 21[-]én.
[Budapest, 1909. február 21.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

A tegnap beküldött, utolsó versem egyik során, a címén és interpunkcióján változtatnom kellett. Itt küldöm a jobbik kéziratot és nagyon kérem legyen kegyes a tegnapit eldobván ezt tekinteni mérvadónak.

Mély tisztelettel vagyok
alázatos szolgája:

Füst Milán.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.

M: FMÖL, 29. – Bp., 1909., február 21-én.

A Nyugat 1909. április 16-i számában három Füst Milán-vers olvasható (*Hajó megy el, Notturmo, Zsoltár*. 416–417), majd a május 1-jei számban közölték a *Meghaltam* címűt (480).

263. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1909. február 23.]

Édes Ernőm,

Nyugatot még nem kaptam, se semmi választ. Utasítást, parancsot, egy kicsi levelet legalább. Egyelőre itt egy szép vers. Talán holnap megy más is. Ölel benneteket

Adytok

[Címzés:]
A Nyugat
szerkesztőségének
Osvát Ernő úrnak
Sajó u 5/a fldsz 2
Budapest.
Hongrie

K: PIM A. 208/2. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege (a név és a cím kivételével áthúzva): *Endre de Ady* | RÉDACTEUR-CORRESPONDANT DES JOURNAUX HONGROIS: | Pesti Naplo, Budapesti Naplo, Népszava, Vasárnapi Ujság, | Nyugat, Huszadik Század, etc., etc. | 92, rue de Lévis PARIS, 17e – Ceruzairás, a borítékon tintaírás.

Dat.: fpb: Paris, 1909. febr. 23. – épb: Bp., 1909. febr. 25.
M: AEL2, 156. – [Párizs, 1909. febr. 23.]

A Nyugat 1909. március 1-jei számában két Ady-vers jelent meg (254): *Egy új virágének [Virág-fohász virágok Urához]* (K: PIM A. 201/2.) és *Elfogyni az ölelésben* (K: PIM A. 201/85.), mindkettő kézirata Fenyő Miksa hagyatékából. Ady a versek közül az egyiket a fenti, a másikat 1909. február 25-i leveléhez mellékelte (lásd 266.).

264. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. február 24. előtt]

Kedves Osvát, –

egy hete betegen fekszem, a könyvem dolgát sem tudtam eddig elintézni. Erdős Renée[-]ről föltétlenül írok, már csak azért is, hogy Osvát Ernőtől végrevalahára szintén olvashassunk valamit a Nyugatban, – nem baj, ha hat esztendő előtt írtakat. Míg a Figyelőmmel elkészülök és találkozhatunk – élve vagy holtan – addig is olvassa ezt a hármat: bevegyem-e majd én – vagy Ön – a könyvembe.

Melegen üdvözlö

Gellért Oszkár.

[Címzés:]
{Osv}át Ernő úrnak,
{a} Nyugat fel. szerkesztője

Budapest
VII. Sajó-u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. febr. 24.

Gellért Oszkár *Találkozás szobában, alkonyattal* című háromrészes versét csatolta a levélhez, *A deltánál* című kötetben (lásd 220.) nem szerepel.

Erdős Renée (1879–1956) *Jöttem hozzátok...* című versgyűjteményéről (Bp., Franklin, 1909) Gellért rövid, kevéssé méltányló figyelőt írt a Nyugat 1909. július 1-jei számában (51). Gellért levelében Osvát 1902-ben közölt *Erdős Renée* című kritikájára utalt (Magyar Génius, 1902. december 21., 852–853), az elkészült figyelőben Osvát-idézet nem található.

265. UJHELYI NÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

909.¹ II. 24.

[Budapest, 1909. február 24.]

Mélyen tisztelt szerkesztő úr.

Tekintettel arra, hogy múltkoriban nem tudakozodhattam Amenhotepe esetének objectiv fejleményeiről a Bristolban, tegnap kedden pedig – minő sors – hiába voltam a New-Yorkban, ezúton kérem, legyen oly szíves és érdeklődjön Amenhotepe bonyodalmasan egyszerű sorsa után Szerkesztő úr, miután, tudom még eddig nem tette.

Azonkívül – a csapások többes számban zúdulnak alá – mellékelve küldök egy kis – a nagysága ne ijessze el kérem – párbeszédbe szedett értekezést. Nekem nagyon tetszik, mi meglehetősen lesújt, minthogy a „verseim” is tetszettek (viszont az megvigasztal, hogy az úgynevezett versek már nem tetszenek.)

Nagyon kérem szerkesztő úr, legyen kegyes és olvassa el őket, lehetőleg úgy, hogy vasárnap d.e. mikor a New-Yorkban felkeresni bátorkodom, választ kaphassak.

maradok őszinte tisztelője

Ujhelyi Nándor

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő
úrnak.
Budapest.
VII. Sajtó u 5/a
(„Nyugat szerkesztősége”)

K: OSZK Kt. Fond 253/887.
Dat.: fpb: Bp., ____. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1909. febr. 24.

Ujhelyi Nándor a Nyugatnak vegyesen küldött hagyományos és formabontó verseket (lásd 242., 243.), a levélben említett további művek nem ismertek.

---

¹ az utolsó számjegy korábban: 8

266. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1909. február 25.]

Édes Ernőm,

ezúttal még egy versen kívül mást nem tudok küldeni.¹ Egyébként megfogadom Fenyő tanácsát: nem polemizálok.² Ellenben küldök novellát, figyelőt stb.³ Az önéletrajz szükséges?⁴ Kérlek, nem kaptam meg a legújabb Nyugatot. Címem: 92 Rue de Lévis. Szóval a réges-régi. Ide kérek lapot, pénzt. Ölel mindőtöket

Ady Endre

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak, a Nyugat szerkesztője
Sajtó-u. 5/a fldsz. 2.
Budapest.
Hongrie

[Feladói cím:]
Exp. E. de Ady
92 Rue de Lévis
Paris.

K: PIM A. 208/17. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Névjegykártyán, a kártya adatai megegyeznek a 263. számú levélével.

Dat.: fpb: Paris, 1909. febr. 25. – épb: Bp., 1909. febr. 27.

M: AEL2, 157–158. – [Párizs, 1909. febr. 25.]

---

¹ Lásd 263.

² Valószínű, hogy Fenyő az *Írók és gazemberek* című cikkel kapcsolatban írt Adynak (lásd 259.).

³ *Anitta, a jósnő* című novelláját az április 1-jei számban közölték (373–376, K: OSZK Kt. Quart. Hung. 2167., Sz. n. 1919/12., a Nyugat szerkesztőségének ajándéka). – Figyelőkkel csak az év őszétől szerepelt újra a Nyugatban.

⁴ Lásd 259.

267. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin 909 márc 2
[Berlin, 1909. március 2.]

Kedves szerkesztő úr,

egy kitűnő rajzoló él itt Berlinben Falus Elek, aki a legelső német kiadóknak dolgozik – gyönyörű könyv címlapokat, vonaldíszítéseket léceket stb. csinál. Hallotta, hogy a Nyugat most három verses könyvet ad ki s mivel nagy tisztelője a lapnak, hajlandó – *díjmentesen* – a könyvek címlapját elkészíteni. Ha mással nem[,] a *betűk formájával* s izlésségével okvetlen nagy hasznára lenne a dolognak – a költség is, a betűk klisséje, alig kerül valamibe. Fischernek, az Insel Verlagnak¹ pompás, egyszerű dolgokat csinál a fiú – reflektálnak[-]e Önök az ajánlkozására? – Kegyeskedjék ezt velem mielőbb tudatni, hogy vele közölhessem. Ő maga ajánlotta fel a dolgot.

A legközelebbi szám részére okvetlen megírom a cikket a Satiráról. Talán a Hauptmann premierről, a Griseldáról is egy figyelőt.²

Mi itt csendeskén élünk s dolgozatunk magyar hazánk és nemzetünk javára és eszményi honszerelemtől dobog a szívünk – csak az okoz némi gyötrelmet a hazafiúi kebelnek, hogy a „Falusi idill” úgy látszik csöndesen kiműlik s ezúttal megint az erkölcsi siker posványába fulladtunk bele.³

Kéri s várja szíves értesítésüket hálás szerető híve

Lengyel Menyhért

Blumeshof 7. I.

K: OSZK Kt. Fond 253/814. – Levélpapírfejléc: L. M.

A Nyugat Ignotus verseskötnyvét, Kemény Simon *Lamentációk* és Babits Mihály *Levelek Iris koszorújából* című kötetét szándékozta elsőként megjelentetni (lásd BUDA 2000, 16), a címlapok elkészítésére Falus Elek (1884–1950) grafikus-iparművészt kérték fel (lásd 295.). Időközben azonban Gellért Oszkár *A deltánál* című, már kinyomtatott kötetére is rákerült a Nyugat-embléma (lásd Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1909. április 6.] = BUDA 1998, 58), így ez lett az első Nyugat-kiadvány. Az Ignotus-versgyűjtemény viszont az 1909-es elképzélések szerint nem került a nagyközönség elé.

---

¹ Az S. Fischer Verlagot 1886-ban alapította Fischer Sámuel lipótszentmiklósi üzletember. – Az Insel Verlag 1901-től, az Insel című folyóirat kiadójaként is működött.

² Lengyel Menyhért figyelője Gerhart Hauptmann *Griselda* című drámájáról a Nyugat 1909. március 16-i számában olvasható (*Hauptmann*. 336–338).

³ Lengyel Menyhért *Falusi idill* című szatírját 1909. január 30-án mutatta be a Magyar Színház.

268. BOROSS LÁSZLÓ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. március 6.]

Igen tisztelt Szerkesztőség!

A napokban jártam fenn az i. t. Szerkesztőség helyiségében, de arról értesültem, hogy csak 2-től 3-ig van otthon a szerkesztő úr. Miután nekem

is akkor van ebédidőm, ezúton juttatom kézhez a mellékelt verseket. Választ kérek a mellékelt levelezőlapon.

Kiváló tisztelettel

Boross László

N. B. okvetetlenül kérném a választ 15.-ikéig.

Boross László
Bpest VIII[.] Pálutca [!] 6–8. III. 39

[Címzés:]
a Nyugat f. t. szerkesztőségének
(Tek. Osvát Ernő úr címére)
Helyben
VII Sajó-utca 5a
földszint

K: OSZK Kt. Fond 253/726. – A címzés ceruzaírással.
Dat.: fpb: Bp., 1909. márc. 6. – épb: Bp., 1909. márc. 6.

Boross László (1890 k.–1924) újságíró az 1910-es években publikált a Nyugatban. Gyógyíthatatlan betegségben szenvedett (valószínűleg szklerózis multiplexben). Elhunytakor Tersánszky J. Jenő írta meg nekrológiáját, innen tudható, hogy először katonai pályára készült (*Boross László!* = 1924. június 1., 754–755); *Haladás, önérdék és erkölcs* című egyetlen könyvét halála után adta ki testvérhúga, özv. Machay Lászlóné Boross Gitta (Bp., Egyetemi Nyomda, 1936).

Az Osvát-hagyatékban Borosstól a *Szél a romok között* című vers kézírata és három másik vers (*Az én ágyasom, Barna lány volt...*, *Béke*) nyomdai levonata található (OSZK Kt. Fond 253/950.). – Boross verseket máskor is küldött a Nyugatnak, de egyedül az *Eső után* címűt közölték (1910. február 1., 199).

269. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Debrecen, 1909. március 6.]

Szíves közlését tisztelettel kéri

Oláh Gábor.

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat f. szerkesztőjének.
Budapest.
Sajó utca 5/a fsz. 2.

[Feladói cím:]
Oláh G. Debrecen.

K: OSZK Kt. Fond 253/832.
Dat.: fpb: Debrecen, 1909. márc. 6. – épb: Bp., 1909. márc. 7.

Oláh Gábor *Sír a föld alattunk és Tavaszi szelek* című verseit küldte el, üzenete az utóbbi verzóján olvasható. Jelen alkotásaira a Nyugat nem tartott igényt.

270. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1909 III/6
[Budapest, 1909. március 6.]

Kedves Uram,

nem tudom, mikor tudok elmenni a Bristolba s ezért most értesítem, hogy a Petőfi-essay[-]t most nem bírom megkezdeni. Most még birkózom a témával, hol az én vállam nyomja a földet, hol az övé.

De mit szólna hozzá, ha most írnék valami előleges cikk-félét az essay[-]hez, a melyben lekötnek egy csomó lírát és talán egy kevés keserűséget¹ is Petőfi körül? Ezzel talán sikerülne kidobni magamból egy pár olyan elemet, a mi az essay írásában zavar s Önnek mégis volna márczius 15-re czikke Petőfiről, – már olyan, a milyen. Előbb azonban nem érek rá megírni, mint péntek délre. Kérek telefon-választ d.u. $\frac{1}{2}$ 4– $\frac{1}{2}$ 6 közt. Ha lehet, holnap vagy holnapután mégis benézek² a Bristolba.

Szívesen üdvözli igaz híve

Schöpflin

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
VII. Sajtó-utca 5/a
földsz.

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – A levélpapírfejléc megegyezik a 249. számú levélével, a borítékfejléc a 114. számúéval.

Dat.: fpb: Bp., 1909. márc. 6. – épb: nincs.

Schöpflin Aladár *Előszó egy talán megírandó Petőfi-tanulmányhoz* című cikke az 1909. március 16-i szám élére került (287–291), maga a tanulmány nem készült el.

---

¹ *korábban*: keserűségeket

² *javított szó*

271. VARJAS SÁNDOR – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

1909, márcz 8.
[Jászberény, 1909. március 8.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Mintegy két héttel ezelőtt egy cikket küldtem be b. lapjához a színészi ábrázolás elemzése címmel.

Mivel még a Nyugatba nem írtam s így nem tudhatom, vajjon a lap intencióinak megfelelőleg közlésre kerül-e, bátorkodom Szerkesztő urat megkérni, szíveskedjék velem ezt tudatni s ha nem kerülhetne közlésre, igen kérem, méltóztatnék visszaküldeni, hogy másutt elhelyezhessem. Hogy sietek vele, oka, mivel egy nagyobb könyvet szándékozom kiadni, – s szeretném, ha bizonyos időköz volna a cikk és a könyv között.

Hogy e levelet nem Budapestről, hanem Jászberényről [!] írom, annak az a szomorú oka van, hogy közben idehelyezett el az oktatásügyi kormány a főgymnasiumhoz.

Előre is köszönve Szerkesztő úr szívességét vagyok
kiváló tisztelettel

Varjas Sándor

Cím: Jászberény, főgymnasium.

[Címzés:]
A „Nyugat” tekintetes Szerkesztőjének
Budapest
VII. Sajó u. 5a.

[Feladói cím:]
Dr Varjas Sándor Jászberény, főgymnasium

K: OSZK Kt. Fond 253/891.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., _ . márc. _ .

Varjas (Weisz) Sándor (1885–1939) tanár, filozófus. 1908-ban Budapesten bölcsészdoktorátust szerzett, 1909 tavaszától a jászberényi főgimnázium, 1911 őszétől a fővárosi Izabella utcai felső kereskedelmi iskola történelemtanára. 1919-ben, a diktatúra alatt egyetemi tanár, a Közoktatásügyi Népbiztosság propagandaosztályának vezetője. A bukás után börtönbe került, 1922-ben a fogolycsere-egyezmény alapján Moszkvába távozott.

Varjas nem publikált a Nyugatban, s az 1910-es évekből színházzal kapcsolatos könyve sem ismert.

272. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. március 10. előtt]

[Címzés:]
Ngs
Osvát úrnak
Nyugat szerkesztője
Budapest
Sajó utca 5/a fsz
(Vagy: 2/a ???) [!]

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Üres boríték.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. márc. 10.

Csáth Gézától a Nyugat 1909. március 16-i számában *Bartók Béla első suite-je* című figyelőjét hozták, ebben az 1. (nagyzenekari) szvit március 1-jei bemutatójáról referált (338–339).

Itt közöljük Csáth két, Osvátnak szóló üzenetét (a fenti boríték különálló, nem tartozik a második levélhez):

273. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909 tavaszáig]

Igen tisztelt szerkesztő úr

Azt gondolom, hogy a cikk megírásának mikéntje és terjedelme miatt inkább külön <mint> cikknek mint Figyelőnek válik be. Korrektúrát okvetlen magam szeretnék¹ csinálni. Legyen szíves hagyja Szendrónél.²

Tisztelettel

Csáth Géza

Üllői út 21. III. 8

[Címzés:]

Ngs.

Osváth Ernő

úrnak

Budapest,

Sajó utca 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Ceruzairás.

Dat.: a boríték csonka.

Csáth Géza 1909 tavaszáig lakott az Üllői út 21. szám alatt (lásd CSÁTH 2016, 371) – a levélben említett mű nem azonosítható.

¹ *korábban*: szeretném

² Szendrő Sándor a Nyugat-kiadóhivatal tisztviselője volt.

274. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909 tavaszáig]

Igen tisztelt szerkesztő úr

A témát mint említém nem sikerült megoldanom de megoldotta helyettem és igen jól egy barátom Lányi Viktor aki A Hétbe, Városba¹ stb is dolgozott. Kérem, ha önnek is ez a véleménye kérem adja le a Nyugatba <le>, de ha nem lehet – esedezem – küldje vissza postán címemre még ma.

Őszinte tisztelője

Csáth Géza

Üllői út. 21. III. 8.

K: OSZK Kt. Fond 253/733.

Lányi Viktor Géza (1889–1962) zeneszerző, író és kritikus (családjáról lásd 1265.), Csáth Géza ifjúkori barátja. Lányi Viktor Géza 1910-től publikált a Nyugatban.

---

¹ A Város című lap 1904 és 1914 között jelent meg Debrecenben.

275. JÁNOSI BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

1909 III/12.

[Budapest, 1909. március 12.]

Tisztelt szerkesztő úr!

Ady Endre költeményeinek olvasása azt a szándékot keltette bennem, hogy ép[pe]n a Nyugatban fejtsem ki róla kialakult véleményemet. Mióta azonban a Nyugat napról-napra, akarom mondani, minden újabban megjelent számában közli más versírók költeményeit is, kik Adyval, ha talán tehetségével¹ nem is annyira, de irányával rokon vonásokat mutatnak, arra a gondolatra jöttem, hogy jobb volna, ha e költemények közös vonásairól írnam meg benyomásaimat. Ne tessék félreérteni: hogy új irányt emlegetek s véleményít akarok mondani róla. Tisztelet Ady, Kosztolányi, Balázs, Szini²

l:stb:l külön egyéniségének, tagadhatatlan, hogy közös vonásokat is tüntetnek fel, tagadhatatlanul olyanokat, melyekről Retté a *Le Symbolisme*-ben³ már beszámolt s melyek nálunk új irányt képviselnek. Nem vagyok se Kisfaludista, se Rákosi, se a Vajda⁴ apródja; messze állok a filiszterkedéstől, de fen[n]tartom magamnak, hogy az irodalmi s művészi élet jelenségeiről a pártokétól független véleményt nyilvánítsak. Gyulai nem értett mindenben egyet, mikor Fenyő ismertetését Frenssenről közölte⁵ és elfogulatlanul nyilvánította ki felfogását annak idején Ignotusról is a *Budapesti Szemle*.⁶ Igaz örömmel látom, hogy a Nyugat a szabad szó nevében higgadtan veti latra a Kivándorló, a Forradalmi nász becsét.⁷ E szabad szó nevében, keresek én is bebocsátást cikkemnek.

Maradtam tisztelettel

Dr Jánosi Béla

K: OSZK Kt. Fond 253/781.

Jánosi Béla (1857–1921) esztéta, tanár Aradon, majd Budapesten, 1902-től az MTA tagja. A levél folytatásaként az 1. fólió verzójától a 4. fólió verzójáig olvasható *Köd a Parnasszuson* című tanulmánya. A Nyugat nem közölte a tájékozott, de nehézkes nyelvű és értetlenkedő írást.

---

¹ javított szó

² Ady Endre, Kosztolányi Dezső, Balázs Béla, Szini Gyula

³ Adolphe Retté (1863–1930) francia költő *Le Symbolisme* című esszéjét Léon Vanier jelentette meg Párizsban, 1903-ban.

⁴ Rákosi Jenő, Vajda János

⁵ Fenyő Miksa *Frenssen Gusztáv* című esszéje a *Budapesti Szemle* 1904. novemberi számában olvasható (120. k., 278–291). Fenyő emlékezései szerint Gyulai Pál a munkatársára, Angyal Dávidra bízta az írás lektorálását (lásd *Feljegyzések*, 63–64). – Gustav Frenssen (1863–1945) német író.

⁶ Ignotus *A Slemil keservei* című elbeszélő költeményéről Gyulai Pál írt biztató kritikát a *Budapesti Szemle* 1892. márciusi számában (69. k., 476–478).

⁷ Sophus Michaëlis dán író *Forradalmi nász*, illetve Herczeg Ferenc *A kivándorló* című darabjáról Hegedüs Gyula figyelőit közölte a Nyugat 1909. január 1-jei (54–56), illetve február 16-i számában (224–225).

276. SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Darabos u. 57. sz. 1909, III/15.
[Debrecen, 1909. március 15.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Kúti Sándortól¹ a mai napon egy névjegyírást kaptam, melyen tudatja, hogy Szerkesztő úr általa számomra bizonyos „fontos” közölni valót küldött. – Nem lévén azonban hozzászokva, hogy Kúti Sándor barátom csak úgy egyszerűen magához rapportra rendeljen, nem megyek el hozzá s így nem tudnám [!] meg Szerkesztő úr üzenetét. Ezért tisztelettel kérem Szerkesztő urat, szíveskedjék ama bizonyos „fontos” dolgot velem közvetlenül közölni. (Nem gondolom, hogy valami nagyon „fontos” dologról volna szó, mert akkor Szerkesztő úr bizonyára nem keresett volna közvetítő médiumot, legfeljebb beküldött verseimnek elbírálása eredményéről lehet szó!) Szerkesztő úr jóságát megköszönve s szerénységemet szerető figyelmébe ajánlva vagyok alázatos szolgálója:

Szombati Szabó István

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztőjének.
Budapest.
Sajó u. 5/a. földsz. 2. A.

K: OSZK Kt. Fond 253/875/a. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: SZOMBATI SZABÓ ISTVÁN | REF. THEOL. AKAD. HALLG. | DEBRECEN. – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Debrecen, 1909. márc. 15. – épb: Bp., 1909. márc. 15. (a postabélyegző elmosódott)

Szombati-Szabó beküldött verseiről lásd 258., Osvát üzenetéről lásd 291.

---

¹ Kuthy (Térey) Sándor

277. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Monte-Carlo, 1909. március 16.]

Édes Ernőm,

tudassatok sürgősen, esetleg táviratilag, megjelent-e a Nyugatban Fenyő Ady-kritikája. Mert ha nem, beküldöm az önéletrajzot, mely kész van három nap óta, de e számról lekéstem vele.¹ Egyébként a febr. 16-iki Nyugatnak színét se láttam. Úgy szintén a pénzt is hasztalan várom. E számra négy napon belül sok kézirat megy.² Mindnyájatokat szeretettel köszönt, ölel

Ady Endre

Címem: E. de Ady Monte-Carlo poste restante

[Címzés:]

Nagys. Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Sajó-u 5/a fldsz. 2
Budapest.
Hongrie

K: PIM A. 208/19. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Marseille–Vintimille, 1909. márc. 16. – épb: Bp., 1909. márc. 18.

M: AEL2, 166. – [Marseille–Vintimille, 1909. márc. 16.]

Ady 1909. március elejétől mintegy öt hétig tartózkodott a Riviérán – többnyire Monte-Carlóban, a fenti levelet a Marseille és Vintimille (Ventimiglia) között közlekedő vonat mozgópostáján adta fel.

---

¹ Lásd 259.

² A Nyugat 1909. április 1-jei számában – az *Anitta*, a *jósnoé* című novella mellett (lásd 266.) – három Ady-vers jelent meg (354–356): *Tarararom, hajh, tarararom* (K: PIM A. 173., a kéziratot Boncza Berta ajándékozta Lengyel Miklósnénak; N. n. sz. 1972/8., vétel Lengyel Miklósnétól), *Bánom is én [Nem játszom tovább]* (K: PIM V. 3541/2., a kézirat Boncza Berta ajándéka Médinek [Steinfeld Nándornénak ?] 1922. augusztus elején; N. n. sz. 1972/24., vétel Steinfeld Nándornétól), *Szelíd, esti imádság* (K: PIM A. 201/65., Fenyő Miksa-hagyaték).

278. KARINTHY FRIGYES – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 909 márc 20.
[Budapest, 1909. március 20.]

Mélyen tisztelt uram,

régebbi verseim közt lapozgatva találtam ezt az „Allegória” címűt. Az az érzésem van róla, hogy moderntelenségét, néminemű naivságait menti az a becsületes átértés, amivel íródott. Méltóztassék jóindulattal elolvasni és minden további nélkül félretenni, ha gyöngének találja.

Molnár Ferencről szóló essay[-]met még ma leírom és a napokban szíves megbírálás céljából rendelkezésére bocsátom.

Magamat továbbra is szíves jóindulatába ajánlva vagyok
Meggkülönböztetett tisztelettel

Karinty Frigyes

K: OSZK Kt. Fond 253/793.
M: NEMESKÉRI 1979, 8–9.

Karinty Frigyes (1887–1938) elsősorban prózaíróként, fordítóként és humoristaként ismert, azonban például a Nyugatban 1909 és 1911 között, illetve a húszas évek második felében több versét is közreadták. Az *Allegória* című vers kézirata az *Osvát-hagyatékban* található (OSZK Kt. Fond 253/1046.), a mű a Nyugatban nem jelent meg. Molnár Ferencről szóló figyelője – a *Ketten beszélnek* című kötet alkalmából – az 1910. február 1-jei számban olvasható (200–202), ez azonban későbbi munka.

279. NAGY PÉTER – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Bécs, 09, márc. 20.
[Bécs, 1909. március 20.]

Tekintetes Szerkesztőség,

még a múlt hónapban küldtem be Önöknek költeményeket s most kérnék egy kis értesítést a sorsukról. Ha közölhetők: tessék a mellékelt levelezőlapon a nem-et kitörölni, ha nem: akkor meg az igen-t tessenek kitörölni

rajta egy vonással, s mindkét esetben a lapot címemre elküldeni. Ha [a] költemények megjelenének, kérem Önöket, ne *Erdősy Sylvester* álnéven, hanem *nevem alatt* szíveskedjenek közölni.

Kiváló tisztelettel

Nagy Péter

[Címzés:]
A Nyugat
tekintetes Szerkesztőségének
Budapest,
Sajó-uca 5. a
Ungarn

K: OSZK Kt. Fond 253/829. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: NAGY PÉTER | BENCÉS – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Wien, 1909. márc. 22. – épb: Bp., 1909. márc. 22.

Nagy Péter saját részére megcímezett postai levelezőlapjának a szövege:

igen
nem

[Címzés:]
Nagy Péter.
Wien, IX./1.
Waisenhausgasse 14.
Ausztria.

A Waisenhausgasse 14. (ma Boltzmann-gasse) alatt működött a Pazmaneum, az esztergomi főegyházmegye bécsi papnevelő intézete, ahova más egyházmegyék és a szerzetesrendek is küldhettek növendékeket.

Nagy Péter József (sz. Pécs, 1886) 1904. augusztus 6-án lépett a bencés rendbe, 1905-től tanult az intézményben teológiát, majd 1909. június 1-jével visszatért a világra (lásd *A pannonhalmi Szent Benedek-Rend névtára*, 153, illetve FAZEKAS 2003, 425). A kézírás alapján bizonyos, hogy a levélíró azonos azzal a Nagy Péter Józseffel, aki 1912. június 12-én Babits Mihálynak küldött levelet (lásd BML 1911–1912, 143–144).

A Nyugat nem postázta a válasz-levelezőlapot, és Nagy Péter verseit sem jelentették meg.

280. RITOÓK EMMA – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Budapest márcz 22 1909
[Budapest, 1909. március 22.]

Tisztelt Szerkesztő Úr,

kérem legyen szíves Elektra című novellámat, melyet vagy hat héttel ezelőtt küldtem be, postán visszaküldeni.¹

Tisztelettel

Ritoók Emma

Röck Szilárd u. 41.

[Címzés:]

A „Nyugat” t. sz[erkesztősé]ge

Helyben

VII. Sajtó u. 5a

K: levélpapír: MTA KIK Ms 10.250/50. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikváriustól)

K: boríték: OSZK Kt. Fond 253/850/a.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1909. márc. 22.

Ritoók Emma (1868–1945) író, műfordító, könyvtáros önálló alkotással nem szerepelt a Nyugatban, de műveiről többször írtak. Az 1910-es években tagja volt a Lukács György és Balázs Béla körül csoportosuló Vasárnapi Körnek, legismertebb művében, *A szellem kalandorai* című regényében (Bp., Göncöl, 1921) konzervatív nézőpontból mutatta be – és kritizálta – a társaság törekvéseit.

---

¹ Ritoók Emma *Elektra* című novellája az Új Idők 1910. február 13-i számában olvasható (163–166).

281. MOLY TAMÁS – OSVÁT ERNŐNEK

24. III. 09.

[Berlin-Wilmersdorf, 1909. március 24.]

Igen tisztelt Uram,

a napokban kéziratot kap – az enyém. Dráma. A címe: „Az igaz élet.”
Nagyon kérem, olvassa el. Eddig a Nemzeti Színház meg a Magyar Színház
adta vissza. Most a Vígszínháznál van.

Ha érdeklődik a darab iránt – olvasás után – nagyon kérem, értesítsen.
Szívességét előre is köszöni
tisztelő híve

Moly Tamás.

Címem:
Thomas Moly
W[ilmers]dorf-Berlin
Güntzel Str 24. II.

[Címzés:]
Ngos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Sajó utca 5/a fldszt. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/823.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1909. márc. 25.

Moly (Leitner) Tamás (1875–1957) író, újságíró, számos külföldi regény és
színmű fordítója. A levélben említett *Az igaz élet* című darabja nem jelent meg a
Nyugatban – 1917-ben Kner Izidor adta ki Gyomán. – Lásd a következő levelet is.

282. CSATHÓ KÁLMÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 909. III. 27.
[Budapest, 1909. március 27.]

Igen tisztelt Uram!

Moly Tamás úr megbízásából van szerencsém *Az igaz élet* című színművét Önnek megküldeni. Úgy tudom ő már jelezte a darab érkezését Berlinből írott levelében.

Ismeretlenül is igaz tisztelettel és szíves köszöntéssel
híve

Csathó Kálmán

K: MTA KIK Ms 10.250/10. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikváriustól)

Csathó Kálmán (1881–1964) író, színházi szakember 1909-től volt a Nemzeti Színház rendezője. – Lásd az előző levelet.

283. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

909 márc. 27.
[Budapest, 1909. március 27.]

Kedves Osvát, –

igen kérem, találkozzunk hétfőn (29) d.u. 4 órakor a Royal-kávéházban a könyvem ügyében.

Sokszor üdvözlí

Gellért Oszkár

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat fel. szerk.

Budapest

VII Sajtó-u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Postai levelezőlap – Ceruzairás.
Dat.: fpb: Bp., 1909. márc. 27. – épb: nincs.

Gellért Oszkár *A deliánál* című kötetének kiadását intézte (lásd 220.).

284. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. március 27.]

Holnap (28-án) délben szeretném igen tisztelt Szerkesztő Úrtól a „Memento mori” című elbeszélésem kéziratát átvenni, mert sürgős szükségem van rá. Ha nem lenne |:Szerk. úr:| a New-Yorkban, szíveskedjék otthon künn hagyni, el fogok érte küldeni este felé. Délután is benézek majd a kávéházba.

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak

Bpest

VII Sajó u. 5/a fldsz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/827. – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Bp., 1909. márc. 27. – épb: nincs.

Nagy Lajos *Memento mori!* című novelláját a Népszava közölte 1909. április 16-án (2–4).

285. FRANYÓ ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Temesvár, 1909. március 28. előtt]

Igen tisztelt Uram,

abban a reményben írom ezt a levelet, hogy meg fog bocsátani a háborgatásért, amely tőlem, ki ismerem Szerkesztő úr nagy elfoglaltságát kétszer oly nagy hiba, mint másról.

Mikor igen tisztelt Szerkesztő úr Temesváron volt[,] egy csomó fordítást adtam át új német költők verseiből és arra kértem, írná meg pár sorban a véleményét róluk. Türelmetlenül vártam, mert sokra becsülöm Szerkesztő úr kritikáját, – de mai napig nem szerencsételtetett soraival. Azt kell hinnem, hogy oly nagy volt az elfoglaltsága, hogy nem szakíthatott magának erre a célra időt. Vagy talán már meg is feledkezett rólam?

De hiszen nem oly fontos a dolog. Azóta ismét fölszaporodtak¹ a fordítások és egy-két hét múlva fölküldök egy újabb sorozatot Szerkesztő úrnak.

Négy új versemet mellékeltem e levelémhez és arra kérem igen tisztelt Szerkesztő urat, ha megfelelnek adja ki a *Nyugatban* őket. Kérem egyszerűen szakítson egy negyedórányi időt és írja meg a válaszát róluk, beváltak-e vagy nem?, hogy bizonyos legyek felőle.

Időközben fordítottam egy-néhány francia verset is (Baudelaire: *Les chats*, *L'ennemi*. Rimbaud: *Sensation*, *Les chercheuses de poux*)² stb. Beküldjem ezeket is?

Temesváron semmi újság. Lengyel Ernő a doktoratus után lustább lett, mint azelőtt volt. – Edith hogy érzi magát, mikor látjuk ismét Temesváron?³

De elég a firkából. Ismételten kérem Szerkesztő úr megtisztelő válaszát (egy lev. lapon két sorban) és maradok hódoló tisztelettel igaz híve

Franyó Zoltán

Temesvár,
Merczy utca 3. sz.

[Címzés:]
Nagyságo{s}
Osvát E{rnő . . . .}
A „Nyugat” sz{erkesztőjének}

Budapest.
VII. Sajó-utca 5a szám.
A „Nyugat” szerkesztőségében

K: OSZK Kt. Fond 253/756. – Levélpapír- és borítékfejléc: FRANYÓ ZOLTÁN

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. márc. 28.

Franyó Zoltán (1887–1978) katonatisztként a temesvári helyőrségben szolgált 1907-től. Leszerelése után, 1910-től, újságíróként dolgozott, de az első világháború alatt ismét hadiszolgálatot teljesített. Sem versei, sem műfordításai nem jöttek a Nyugatban, mindössze néhány figyelője jelent meg 1915–1916-ban. – A levélhez mellékelte versek nem azonosíthatóak.

---

¹ javított szó

² Charles Baudelaire *A macskák* és *Az ellenség*, illetve Arthur Rimbaud (1854–1891) *Élmény és Tetvésző lányok* című verseiről van szó.

³ Osvátnak unokaöccsei éltek Temesváron, Lengyel Ernő (1885–1941) és Lengyel László (1883–1935). Apjuk Lőwy Mór temesvári főrabbi volt, mindketten jogi doktorátust szereztek, majd újságíróként helyezkedtek el (lásd EmlAE3, 463, illetve *Magyar írók élete és munkái* 17., 18. köt.). Franyó érdeklődése Osvát hűgának, Roth Editnek (Bálint Aladárnénak) szólt.

286. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. március 29-ig]

Íme! Arra kérem a szerkesztő urat, hogy *addig is* míg öcsém egy igazán jó és eredeti novellával jöhet a *Nyugatban* – ne leplezze le inkognitóját.

Őszinte tisztelője

Csáth Géza

[Címzés:]

Ngs.

{Os}vát Ernő

{ú}rnak a Nyugat

szerkesztőjének

Budapest

Sajó utca 5 a fsz.

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: Csáth Géza – A levélszöveg ceruzairás, a borítékon tintaírás.

Dat.: fpb: Bp., _ _ _ . (a boríték csonka) – épb: Bp., 1909. márc. 2_. (a második számjegy olvashatatlan)

Csáth Géza rendszeresen biztatta öccsét, Brenner Dezsőt (1890–1968), hogy íróként is tegye próbára tehetségét. Brenner Dezső okleveles gyógyszerési képzettséget szerzett, és Jász Dezső néven több fővárosi lapban is publikált novellákat, könyv- és zenekritikákat. A *tűzemberke* című írását Csáth Géza már 1908 késő őszén megmutatta Osvátnak, aki azonban a közlést elhárította (lásd Csáth Géza – Brenner Dezsőnek. [Budapest, 1908. október 28. után] = CSÁTH 2007, 147–149).

Jász Dezső első írása a Nyugatban *A magyar nők karegyesülete* című figyelő volt, amelyben az énekkar 1909. március 15-i hangversenyéről referált (1909. április 1., 397), ezt követte *Etelka* című novellája (1909. június 16., 651–654).

Az alábbi levelet Csáth a fentivel azonos típusú névjegykártyára írta:

287. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909 körül]

Kedves Osváth úr

12 és ½ 1 között vární fogom a New-Yorkban. Nagyon szeretnék találkozni önnel. Kéziratot viszek

Csáth Géza

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: Csáth Géza – Autográf aláírás nélkül.

Ingotus unokaöccsétől, Véghegyi Pétertől került az OSZK Kt. tulajdonába egy valószínűleg szintén Osvátnak szóló levél:

288. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909 körül]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Holnapután csütörtök d.e. XI–XII óra tájban bátor leszek Önt¹ telefonon felhívni. Kérem ha csak lehet, szíveskedjék addig elolvasni a novellát. Kitűnő tisztelettel

Csáth Géza

K: OSZK Kt. Levelestár (Sz. n. 1987/192/58., aukciós vétel) – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: CSÁTH GÉZA – Ceruzairás.

---

¹ korábban: önt

289. SZINI GYULA ÉS SZINI GYULÁNÉ – OSVÁT ERNŐNEK

Paris le 3, avril 1909.
[Párizs, 1909. április 3.]

Cher ami,

viens, viens vite! Il fait beau ici. Le printemps t'attendrait et nous qui t'aimons. Des nouvelles? Le Boulevard me demandait hier: „Pourquoi ce M. Osvát ne vient-il pas? Faut-il que j'aille moi-même à lui?” Réponds vite à tes amis:

Jules et Riza Szini

9, rue Gay-Lussac

[Címzés:]
Monsieur
Ernest Osvát
Budapest (en Hongrie)
VII Sajó utca 5/a
in Hungary

K: OSZK Kt. Fond 253/874. – A képeslapon Auguste Rodin Puvis de Chavannes-mellszobra látható.

Dat.: fpb: Paris, 1909. ápr. 6. – épb: nincs.

A francia nyelvű levél magyarul:
(Kádár Krisztina fordítása)

Kedves barátom,

gyere, siess! Itt szép idő van. Vár a tavasz, ahogy szerető barátaid is [várnak]. Mi újság? Tegnap a körút megkérdezte tőlem: „Miért nem jön ez az Osvát úr? Hát nekem kell érte mennem?” Válaszolj gyorsan barátaidnak:

Szini Gyula feleségével, Lovass-Löwy Terézzel 1909 tavaszán–nyarán hosszabb ideig tartózkodott Párizsban és Londonban (lásd 326.).

290. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Szeged, 1909. április 4.]

Kedves Szerkesztő úr –

Az Ady versemet ne várja: nem sikerült. Akartam egyebet helyette írni, elmélkedéseket a versről. Régibb ötleteim [!] és azt is képtelen voltam összehozni.¹ Túlságosan benne vagyok az egy felv.[onásos] misztériumban.² – Rosszul esik hogy nem leszek jelen ennél a hódolatféléknél. Megvolt a jó-akarát – A misztériumot azonban 15–16[-]án biztosan átadom. Kérem Osvát úr, számítsa úgy rá, hogy május elsején közölje. *Biztosan* tetszeni fog. Nem írtam még ilyet – Csak a láz után ítélve is. – Nem jönnének le egy húsvét napra? –

Viszontlátásra

Balázs.

Szeged, Dugonics tér 2. –

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak

Budapest

VII. Sajtó u. 5./a.

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Szeged, 1909. ápr. 4. – épb: nincs.
M: NEMESKÉRI 1979, 9.

¹ Balázs Béla végül elkészült az Ady-számra *A versről* való fejtegetéssel (Nyugat, 1909. május 16.–június 1., 538–541).

² *A tündér* című misztériumról lásd 230.

291. SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Debreczen, 1909, április 6-án
[Debreczen, 1909. április 6.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Kúthi Sándor¹ úr ma avval állott elém, hogy neki kellemetlenségei származhatnak abból a hanyagságból kifolyólag, melyet tanúsítottam akkor, amidőn Szerkesztő Úrnak Kúthi Sándor által hozzám juttatott abbéli kívánságának – hogy t.i. első könyvemet küldjem fel – mindezeideig nem teljesítettem. –

Ezerszer bocsánatot kérek e figyelmetlenségért és hanyagságért, azonban most, amidőn mindkét könyvemet szerencsés vagyok egyidejűleg felküldeni – szabad legyen kérnem azt, hogy ebből kifolyólag Kúthi Sándorról kedvezőtlen véleményt alkotni ne méltóztassék. Ő ugyanis nekem írta is, mondta is, hogy könyvemet küldjem, azonban én egyfelől nem gondoltam azt, hogy annak küldése olyan sürgős, másfelől pedig – jó órában legyen mondva – első könyvemnek 350 példánya az utolsó szálig elkelt s ezt az egyet könyvkereskedésből kértem el. De késedelmemnek fő oka mégis az volt, mert mindakét kötetet egyidőben akartam felküldeni, ami most meg is történt. –

Hanyagságomért szíves elnézését s Kúthi Sándornak további jó véleményében megtartását kérve, magamat legjobb indulatába ajánlom s vagyok Szerkesztő Úrnak kiváló tisztelettel

legkisebb szolgálja:

Szombati Szabó István
ref. theol. –

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Elemér [!] úrnak,
mint a „Nyugat” szerkesztőjének.
Budapest.
Sajó u. 5/a. földszint 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/875/a. – Borítékfejléc: Debreczen szabad királyi város
közművelődési és közoktatásügyi tanácsnokától [áthúzva]

Dat.: fpb: Debrecen, 1909. ápr. 6. – épb: a postabélyegző elmosódott.

Szombati-Szabó István még Szabó Istvánként jegyezte *Pirkadatok* című első kötetét (1908, Debrecen, Városi Ny.), majd a *Szomorú fűzek alján* című antológiában Nagy Ferencsel és Simonka Györggyel együtt szerepelt (1909, Debrecen, Városi Ny.). Az antológiáról Tóth Árpád írt figyelőt az 1909. május 1-jei *Nyugatban*, a három poéta közül Szombati-Szabó verseit tartva a legígéretesebbeknek (*Szomorú fűzek alján*. 508–509).

---

¹ Kuthy (Térey) Sándor

292. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1909 ápr 8
[Budapest, 1909. április 8.]

Kedves Osvát,

légy oly szíves: vedd át s e levélre mint (ha kell) meghatalmazásra nyugtasd [!] a Nyugattól nékem járó honoráriumokat, melyeket aztán, ha találkoznak, elkérek tőled.

Jár
egy cikk
egy Figyelő és
egy vers közlemény díja.
Köszöni és ölel

Ignotus.

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levélpapírfejléc: MAGYAR HIRLAP | MÁRKUS MIKSA | UJSÁGVÁLLALATA | [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 190... | V., Báthory-utca 3. – A szerkesztőségben hagyott üzenet.

Ignotus feltehetőleg a következő Nyugat-publikációk honoráriumának felvételére kérte Osvátot: *Irodalmi viszonyaink s a magyar lélek.* = 1909. február 16., 175–178, *A gümőkór.* = 1909. március 1., 285–286, *Változatok szemjátékra.* = 1909. április 1., 343–350.

Ignotus egy másik levelét, amelynek fejléce azonos a fenti levéllel, itt közöljük:

293. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Szerda
[Budapest,]

Kedves Ernóm,

igen-igen szeretném, ha olyan értelemben, mint a mellékelt firkéé, valami megjelenék még ezen szám Figyelőjében. Az én firkáim, sajnos, borzalmas; megint kétségbeejtően analfabéta hetem van, s nem hiszem, hogy az ügy és magam és a lap kompromittálása nélkül e sorok nyomtatásban megjelenhetnének. Csinálj vagy csináltass valamit, édes öregem.

Ölel szégyenkezve s rossz lelkiismerettel

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levélpapírfejléc: lásd fentebb – A szerkesztőségben hagyott üzenet.

294. SZOMORY DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Nizza, 1909. április 10.]

Kedves jó Osváth úr,

nagyon lekötelezne, ha a *Néma feleség* közlésével egy kissé várna, mert úgy hallom a Vígszínház előadja! S a korai közlés ezt megátolná! In-

kább, ha kívánja küldök egy novellát. Melegen üdvözlöm Ignost és vagyok kész és hálás híve

Szomory Dezső

[Címzés:]

Nagys

Osváth Ernő szerk. úrnak

Budapest

Bristol-Szálló Kávéház

Hongrie

K: OSZK Kt. Fond 253/876. – Nizzai képeslap verzóján.

Dat.: fpb: Nice, 1909. ápr. 10. – épb: Bp., 1909. ápr. 13.

Szomory Dezső *A néma feleség* címmel magyar környezetbe helyezte át Anatole France (1844–1924) *Történet egy szerencsés emberről, aki néma asszonyt vett feleségül* című kamaradarabját, a fordítást a Nyugat és a Vígszínház rendelkezésére bocsátotta, ám az előadás iránti érdeklődést visszafogta volna a szöveg idő előtti közlése. A színházi bemutató meghiúsult, és az Osvát-hagyatékban is csak az adaptációhoz készült előszó maradt fenn (*A néma feleség*. = Fond 253/1215/a.). A France-művet a fentebbi hosszabb címen – Adorján Andornak az eredetihez hű fordításában – 1912-ben jelentette meg az Athenaeum.

Szomorytól novella legközelebb 1909 novemberében volt olvasható.

295. LENGYEL MENYHÉRT – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

Berlin 909 ápril 16

[Berlin, 1909. április 16.]

Kedves és tisztelt Uram,

itt küldöm a Falus készíttette címlapokat – egyszerűnek csinálta, ahogy Önök kívánták.¹ Klissét csinálni belőle olcsón lehet. Ha még egyszerűbben kívánják[,] a középső díszítést esetleg el is lehet hagyni belőle – de semmiesetre sem kívánatos, hogy a Mikes érmet tegyék helyébe, mert az egészen stílustalan volna. Az érmet a *hátlap* közepén kellene elhelyezni. Van a Nyugat-nak az éremről egy tollrajza² – a régebbi számokban volt – talán talán [!] azt lehetne előre tenni, de csak ha nagyon ragaszkodnak hozzá.

Lacitól hallom, hogy az Ady szám a május 1-i lesz – azért nem küldtem még az Ady cikket, de idejére elküldöm – Laci is készen van már egy hosszú cikkel.³

Szeretetteljes üdvözlettel vagyok igaz híve

Lengyel Menyhért

Blumeshof 7 I.

K: OSZK Kt. Fond 253/814.

---

¹ Lásd 267.

² Beck Ö. Fülöp rajzáról, illetve érméjéről van szó (lásd 240.).

³ A Nyugat Ady-számában (lásd 259.) Lengyel Menyhért *Debrecentől Párizsig* címmel írt (1909. május 16.–június 1., 587–589), Hatvany Lajos (Laci) *Indulás* című esszéjéről lásd a következő levelet.

296. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1909. április közepe]

Kedves Uram, Szerkesztőm!

Itt a cikk. Nagyon keserves volt írnom – de éreztem, hogy dukál. Sok más írás közben készült – remélem nem késő.

Kefelenyomatot okvetlenül, lehetőleg még *áprilisben* [!] kérek.

Ha Ön nem használhatja, küldje Mesternek.¹ De azok se adják ki *correctura* hozzám küldése nélkül.

Sok üdv legigazabbja

Hatvany Lajos

K: OSZK Kt. Fond 253/767.

Fenyő Miksa 1909. március 20-án értesítette Hatvany Lajost a Nyugat tervezett Ady-összeállításáról (lásd LHL, 67), majd április 6-án sürgette Hatvany cikkének beküldését (lásd BUDA 1998, 58), amire az akkor még május 1-jére halasztott megjelenést figyelembe véve április közepén kerülhetett sor (a kiadvány-

ról lásd 259.). Az 1909. május 16.–június 1-jei összevont számban Hatvany *Indulás* című esszéje kapott helyet (550–559). – A levél fényképmásolatát lásd a *Mellékletben*.

---

¹ Mester Sándor (1875–1958) újságíró, 1908-tól a Pesti Napló felelős szerkesztője.

297. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 09. ápr. 19.
[Budapest, 1909. április 19.]

Kedves Osvát, –

édesanyja ügyében a következőket sikerült megtudnom és keresztülvinnem:

Az 1908 máj. 12.-én lefoglalt ingók, melyeket Flesch Árminné igényelt, tényleg feloldattak. Csakhogy ezen a foglaláson kívül még máskor is, és pedig 1904 okt. 18.-án, 1906 okt. 23.-án és febr. 13.-án s 1908 jan. 28.-án is történt foglalás. Már pedig az igényper csak a legutóbb, 1908 május 12.-én lefoglalt ingókra vonatkozólag folyt. Ez így elég buta dolog, mert hisz ugyanazokról az ingókról van szó, – ámde, sajnos, törvény szerint minden foglalásra külön kell igényelni. Négy foglalásról van szó, sok pénzről és arról, hogy az igénylés csak birtokon kívül történhetik meg már. Ezekre való tekintettel sikerült elérnem a következőket:

Kocsis nevű végrehajtó¹ e napokban ki fog menni. Édesanyja fogadja őt ezekkel a szavakkal: – *Férjem elhalálózása előtt hosszú ideig betegeskedett s a már addig lefoglalt ingókat darabonkint <lefog> eladogatta, hogy a vételárakból családját fen[n]tarthassa és gyógyítási költségeit fedezhesse.*

A végrehajtó ezt tudomásul fogja venni, a kezelőtiszt pedig meg fogja erősíteni s a jelentés ily értelemben megy majd feljebb.

Remélem, hogy rendben lesz a dolog.

Sokszor üdvözlí

Gellért Oszkár

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat fel. szerk.
Budapest VII
Sajó-u. 5^a fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik a 160. számú levélével.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. ápr. 19.

Gellért a VII. kerületi előljáróságon dolgozott, így tudott segíteni özv. Roth Móricné foglалási ügyeiben. Osvát apja tőzsdebizományos volt, aki az 1890-es évek közepén csődbe ment.

---

¹ Kocsis Péter, a VII. kerületi adószámveteli osztály végrehajtója.

298. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. április 20.]

Kedves jó Uram,

nagyon sok a bajom, tele a fejem gonddal, beteg¹ is vagyok már vagy egy hete, – ne haragudjanak, ha nem írhattam meg az Ady-cikket. Az ördög a tanúm, hogy nem a jó szándékon múlt. Ha² csak lehet, e hét valamelyik napján benézek a Bristolba.

Üdv

Schöpflin

[Címzés:]
Nsgos Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Budapest
VII. Sajó-utca 5/a
földszint

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Postai levelezőlap – Ceruzairás.
Dat.: fpb: Bp., 1909. ápr. 20. – épb: nincs.
M: SchAÖL, 60. – [Bp., 1909. ápr. 20.]

A Nyugat már idejekorán elkezdte az Ady-szám összeállítását, a munka azonban akadozva haladt (lásd 259.). Schöpflin Adyt méltató cikke *Levél Osvát Ernőnek* címmel jelent meg (1909. május 16.–június 1., 546–547).

---

¹ javított szó

² korábban: múlt, ha

299. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. április 21. előtt]

Kedves Osvát,

telefon beszélgetésünk után, a szerkesztőségi értekezlet elhatározta, hogy Május 1-ére ünnepi számot ad. Tehát, ha bele is örülök, nekem novellát kell írni; annál inkább, mert húsvétkor nem írtam. Nagyon kérek, talán meg lehet csinálni, *Te a magad körében tudod azt rendezni* (csak el ne szöld magad, hogy én vagyok a dolog mögött), hogy *tőljätok ki az Ady-számot 15-ére*; én ki nem maradhatok belőle, nélkülem meg ne jelenjeteK. Az én szégyenemet takaró okokat majd tudsz mondani. Telefonon értesítés.

Ölel

Révész

[Címzés:]

Ng

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Budapest

VII. Sajtó u 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – A Népszava levelezőkártyáján, a kártya fejléce:
NÉPSZAVA | A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA | PÁRT KÖZ-
PONTI KÖZLÖNYE | SZERKESZTŐSÉG. | Telefon-szám: 54-94. [jobb oldalon

kitöltendő dátumrész:] BUDAPEST, 190... | VII., Rákóczi-ut 32. – Borítékfejléc:
NÉPSZAVA | SZERKESZTŐSÉGE | BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-UT 32.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. ápr. 21.

A Nyugat Ady-számáról, illetve Révész elmaradt közreműködéséről lásd **259.**,
312.

300. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

IV 24

[Gardone Riviera, 1909. április 24.]

Kedves Osvát!

Adynak bizony csak egy része készült el. Alighanem azt a tervet fogjuk megvalósítani, hogy az elsejei szám elhalasztásával dupla számot adunk. Kedden már megjelenek a Bristolban.

Én is, Rella¹ is szívesen tiszteljük

Fenyő Miksa

[Címzés:]

Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
VI Sajtó-u 5 A.

K: OSZK Kt. Fond 253/751. – Az olaszországi Gardone Riviera nyaralóhely képeleplájának verzóján.

Dat.: fpb: Gardone Riviera (Brescia), 1909. ápr. 25. – épb.: nincs.

Fenyő Miksa üzenetében is a lassan készülő Ady-számról, illetve az ő Ady-cik-kéről van szó, lásd **259.** – A képelepl fényképmásolatát lásd a *Mellékletben*.

---

¹ Fenyő Miksa első felesége, Schöffner Aurélia

301. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 909. ápril 25.
[Budapest, 1909. április 25.]

Nagyságos Szerkesztő Úr,

bocsánatot kérek, hogy csak így, nyílt lapon írok, de vasárnap van, s az undok trafikosok nem adnak levélpapírt. Az Ady-figyelővel bizony elkésztem, kiizzadtam ugyan egyet, de nagyon furán sikerült s hozzá még nem tudtam átadni se Szerk. Úrnak, mert se szombaton, se vasárnap nem találtam itt a New-Yorkban. Holnap, hétfőn délben, <vagy> újra elhozom, s ha Szerk. Úr nem lesz itt, este a „Bristol”-ba viszem. Ha már késő, egyszerűen tessék elkergetni, rászolgáltam.

Igaz tisztelettel

Tóth Árpád.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak
Budapest
Sajó-utca 5 a.

K: OSZK Kt. Fond 253/884. – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Bp., 1909. ápr. 25. – épb: nincs.

M: NEMESKÉRI 1986, 8.

Tóth Árpád (1886–1928) utolsó egyetemi szemeszterét töltötte a fővárosban 1909 tavaszán, azután visszaköltözött Debrecenbe. Tanári vizsgáit évről évre halasztotta, majd letételüket végleg feladva újságíróként helyezkedett el.

Adyról szóló figyelője nem jelent meg a Nyugatban, de a kritikai kiadásban olvasható *Az Ady-bánat* című, gépiratos másolatból közölt cikk ebben az időben készülhetett (lásd TÁPM1, 76–77).

302. KÁRPÁTI AURÉL – OSVÁT ERNŐNEK

1909. IV. 26.
[Budapest, 1909. április 26.]

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Tisztelettel kérem, szíveskedjék átnézni a mellékelt verseket s arról értesíteni, hogy melyiket használhatná fel a Nyugat számára. Esetleg kérem pár sorban tudatni, hogy hol és mikor lehetne szerencsém m. t. Szerkesztő Úrral találkozni. Szíves fáradságáért előre is köszönetet mondva vagyok kiváló tisztelettel

Kárpáti Aurél

VIII. József körút 18. II. 24.

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest.
VII. Sajtó utca 5/a.

K: OSZK Kt. Fond 253/794. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: KÁRPÁTI AURÉL – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Bp., 1909. ápr. 26. – épb: nincs.

Kárpáti (Gungl) Aurél (1884–1963) színházi szakíró, kritikus, költő. A húszas évektől rendszeresen publikált a Nyugatban, verse azonban csak egy jelent meg, 1920-ban.

Osvátnak szóló leveléhez csatolva *Az utolsó szélmalom* című verse maradt fenn.

303. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1909. április 28.]

Édes Ernőm,

itt van két vers, nyilván elkéstem velük.¹ Nem tehetek róla, beteg vagyok s bajjal tele. A jövő számra² megkezdem azonban tervezett montekárlói tanulmányomat.³ Tetszik? Ha nem, az se baj. Nem levelet, de egy Nyugatot nem látok két hónap óta. Fölösleges vagyok én már nektek. Legalább a lapot látnám.

Adytok.

[Címzés:]
A „Nyugat”
szerkesztősége
Sajó-u. 5/a fldsz. 2.
Budapest.
Hongrie

K: PIM A. 208/20. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levél ceruzaírással, a címzés tintaírással.

Dat.: fpb: Paris, 1909. ápr. 28. – épb: Bp., 1909. ápr. 30.

M: AEL2, 185. – [Párizs, 1909. ápr. 28.]

¹ A Nyugat 1909. május 1-jei számában a *Haragvó bércek alatt [Betemetik a tavat]* és a *Sírató ember dala* című Ady-versek olvashatók (498–499).

² *korábban*: számban

³ Ady – fenti levelét követően – többször ígérte a Monte-Carlóról szóló esszé elkészítését (lásd 329., 337., 343., 344.) – az írás egyben ellenszolgáltatás volt a francia vasútvonalakra szóló ingyenjegyekért (vö. AEL2, 529, 530). A *Portus Herculis Monoeci* első része a Nyugat 1909. november 1-jei számában jelent meg (464–469), e közlés második felének kézírata újabban vált ismertté „Ennek a muzsikának vétója van...” kezdettel a 467. Nyugat-oldaltól (OSZK Kt. An. 12.066., Sz. n. 1993/126., vétel a Borda Antikváriumtól). A folytatás-jelleget Ady a kézirat első oldalán jelezte, valószínű tehát, hogy az 1909. november 1-jei közlés két külön küldésben érkezett meg a szerkesztőségbe.

A *Portus Herculis Monoeci* folytatása a Nyugat 1910. január 16-i számában kapott helyet (102–107). E közlés első részének kézírata ismert (OSZK Kt. Quart. Hung. 2165., Sz. n. 1919/12., a Nyugat szerkesztőségének ajándéka), amely a 105.

Nyugat-oldalon található 1. bekezdés szövegvariánsával zárul (lásd AEÖPM10, 247). Nem dönthető el, hogy Ady 1909. december 27-én (lásd 383.) ennek a résznek a folytatását küldte-e el, vagy magát az előbbi kéziratot tekintette-e a november 1-jei publikáció folytatásának; mi több, 1910. január 24-i levelében új ötletekre utalt (lásd 392.), ezek kivitelezésére azonban nem került sor.

304. ALBA NEVIS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. május 1. előtt]

Igen t. Szerkesztő Úr!

Hetek előtt küldtem volt az Ön címére pár verset, kérve, hogy a *Nyugatban*, lehetőleg közölje. A napokban felkerestem a Sajó utcát, de miután az Ön távolléte lehetetlenné tette a személyes felvilágosítást, nagyon kérem, kegyeskedjék velem néhány sorban közölni, *mihamarább*, hogy mi lett a versek sorsa? Ha a *Nyugat* úgy se használhatja, szíveskedjék őket nekem sürgősen visszaküldeni, hogy másképp] rendelkezzem velük!

Szívességét előre is köszönve,
kiváló tisztelettel

Alba Nevis

Budapest.
Podmaniczky utca 15.
földsz. 6.

[Címzés:]
Nsg.
Osvát Ernő Úrnak,
a *Nyugat* szerkesztője.
Budapest.
Sajó utca 5.

K: OSZK Kt. Fond 253/704.

Dat.: fpb: Bp., ____. (a boríték csonka) – épb: nincs. – A *Nyugatban* 1909. május 1-jétől az Aréna út 66. jelenik meg a szerkesztőség (vagyis Osvát Ernő) címeként.

Alba Nevis (Unger Ilona, 1886–?) író nő verseit a *Nyugatban* nem közölték; *Nász előtt* című verseskötetéről Kaffka Margit írt figyelőt (*Nyugat*, 1910. április 16., 556–558).

305. OSVÁT ERNŐ – ELEK ARTÚRNAK

[Budapest, 1909. május 1. előtt]

[Címzés:]

N.

Elek Artúr Úrnak

Podmaniczky u. 73.

fsz.

K: OSZK Kt. Fond 253/438. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: OSVÁT ERNŐ | Sajó-utca 5/a.

A datálás alapja Osvát lakcíme (lásd az előző levelet), Elek Artúr 1912-ig lakott a Podmaniczky utcában. A névjegykártya valamilyen küldeményhez kapcsolódhatott.

306. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. május 1. előtt]

Kedves Szerkesztő Uram,

nem késtem még el? Olyan nehezen tudom mostanában a figyelmemet egy dologra koncentrálni, – mindenem, a mit csinálok, úgy érzem, mintha nem megírva volna, hanem csak összecsapva.

Estére, remélem, találkozunk a nagy inquisitio végrehajtására? Akkor majd megbeszéljük ennek a rossz cikknek az ügyét.

Szívesen üdvözlí igaz híve

Schöpflin Aladár

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Sajó-utca 5/a

földsz.

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Levélpapír- és borítékfejléc: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS | MUZEUMA | Városliget, Stefánia-út. [a levélpapír jobb oldalán kitöltendő dátumrész:] *Budapest*, 190... – Nem postai küldemény.

Dat.: Schöpflin 1909. április 24-én tudatta Ady Endrével, hogy múzeumi állását május 1-jétől feladja, és a Franklin Társulathoz irodalmi titkárként helyezkedik el (lásd AEL2, 182–183); *Osvát Ernő* címváltozásáról lásd 304.

Az említett „rossz cikk” nem azonosítható, ugyanis Schöpflin az Ady-számba szánt méltatás megírását (lásd 259., 298.) – miként 1909. április 29-én erről *Adyt* is értesítette (lásd AEL2, 185–186) –, májusra halasztotta; másfelől a fenti fejléces levélpapírt már 1908-ban is használta (lásd 137.).

307. BOLGÁR ELEK – OSVÁT ERNŐNEK

[Zürich, 1909. május 1.]

Kedves Szerkesztő Úr!

Lánczi Jenő¹ révén arról értesülök, hogy cikkemet csak valódi nevem alatt és némi változtatással hajlandó kiadni. A magam részéről mind a két feltételt elfogadom (feltéve, hogy nem lényeges változtatásokról van szó), azonban arra kérem, legyen szíves a cikk közzététele előtt túloldali címemre egy kefelevonatot küldeni, mert magam is szeretnék rajta egy és más apró változtatást tenni.

Az általam Lánczi útján proponált cikkek időközönkénti tájékoztatást céloznak a nyugat[-]európai tudományos, művészi és kultúrpolitikai eseményekről. Voltaképp[en] intelligens riportok a „Krónika” rovat számára a külföld igazán kulturális jellegű eseményeiről. Ha a „Jensen”² kefelevonatát visszaküldöm, egyúttal küldök mutatóba egyet az említett cikkekből, melyeknek természetesen magyar érdeklőknek kell lenniök és fel kell ölelniök a keletieknek nyugaton való szereplését is.

Szíves üdvözlettel híve

Bolgár

[Címzés:]
Osváth Ernő úrnak
A „Nyugat” szerkesztője
Budapest

VII. Sajó utca 5/a
Ungarn
[A posta a levelet Osvát új címére továbbította]

[Feladói cím:]
Dr. Alex Bolgar Zürich II.
Lavaterstrasse 71/a.
per Adr. C. Voser

K: OSZK Kt. Fond 253/723. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Zürich, 1909. máj. 1. – épb: nincs.

Bolgar (Breuer) Elek (1883–1955) jogász, történész, szociológus. A budapesti és a kolozsvári egyetemen folytatott jogi tanulmányokat, majd 1910-ben a berni egyetemen bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1918-tól haláláig a kommunista mozgalom funkcionáriusa.

A Nyugatban egy-egy figyelőjét hozták 1913-ban, illetve 1918-ban.

---

¹ Láncki Jenő (1875–1944) szociológus, jogász, a Huszadik Század munkatársa.

² Jensen név alatt több szerző is szóba jöhet.

308. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. május 1. – december 31.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A címet szíveskedjék Ön megválasztani e kettő közül: 1.) Egy bécsi leány, 2.) Grete. –

Ha egyes részletek – amit nem hinnék – esetleg útját állnák a közlésnek, szíveskedjék azokat megjegyezni, majd megkorrigálom.

Szíves véleményét nagyon kíváncsian várom. Nem mintha én valami nagyra tartanám ezt a novellát – mert sokkal többet kívánok magamtól, – de mégis nagyon nem jó lenne, ha a novella nem jó lenne. – <. . . >

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Aréna út 66
flasz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/827.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1909. __.

Nagy Lajos *Egy berlini leány* című novelláját (vagy annak korábbi változatát) mellékelte a levélhez – a postabélyegző tanúsága szerint 1909-ben, de legkorábban május elején, hiszen Osvát ekkor költözött az Aréna útra. A novella, amelynek főszereplőjét Gretének hívják, a Nyugat 1914. január 16-i számában jelent meg (121–141).

Nagy Lajos emlékezése szerint Osvát a novellát először visszaadta, ám később mindketten enyhültebb hangulatban találkoztak a New Yorkban: „Nagyon udvarias volt, kissé hízelegve beszélt velem, nekem is jobb kedvem lett, gondoltam, úgy bánok vele, ahogy megérdemli, azaz ravaszul bókolok neki. Vitatkoztunk lényegében, de vita közben enyhén érveltem, és néha ilyesmit csempésztem a mondataimba: »Persze, a te kitűnő szemed, amely mindent észrevesz«; »Persze, a te hihetetlenül gyors ítélőképességed...« stb. Beszélgettünk, szivarozott, mosolygott; egyszer, egy kis szünet után, hirtelen így szólt: »Kérlek, azt a *Berlini lányt* hozd nekem vissza«. Visszavitettem, és a novella egy hónapon belül megjelent a Nyugatban.” (NAGY Lajos 1949, 363.) Valószínű tehát, hogy Nagy Lajos az anekdotaszerű emlékezésben több év történetét vonta össze.

309. HARASZTHYÉ SZEDERKÉNYI ANNA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. május 3.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

nem tudom hány hónapja lehet annak, hogy „A lányság felé” című kéziratomat átadta önnek Schöpflin Aladár úr. Ha nem lenne arra a kéziratra szükségem, az én csekélységemmel a viláigért sem zavarnám. Azonban azt a novellát szeretném most készülő kötetemben fölhasználni.

Kérem tehát a Szerkesztő urat, ha érdeklí az én csekélységem, szíveskedjék átolvasni azt a kéziratot. Hogy tudjam, mi lesz vele? A hét egyik napján betelefonálok a Bristolba, azt hiszem, fogok talán valami választ kapni.

Vagyok kiváló tisztelettel

Haraszthyné Szederkényi Anna

II. Batthyány u. 32.

[Címzés:]

Nagys.

Osváth Ernő dr úrnak

A „Nyugat” szerkesztője

Budapest

Sajó u. 12.

K: OSZK Kt. Fond 253/868.

Dat.: fpb: Bp., 1909. máj. 3. – épb: Bp., 1909. máj. 3.

Schöpflin Aladár 1909. január 16-án küldte el Osvátnak a levélben említett kéziratot (lásd 249.). A mű Haraszthyné Szederkényi Anna következő két elbeszélés-kötetében (*Visszatér a múlt.* Bp., 1910, Kohn–Grünhut Ny., illetve *Van ilyen aszszony.* Bp., Singer és Wolfner, 1912) nem szerepelt.

310. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Szerdán

[Budapest, 1909. május elejétől]

Kedves Barátom,

mint a mellékleten látod, a Nyugat kiadóhivatala a szerkesztőség útján óhajt valaki számára szállítási ingyenjegyet kérni. Én a kérő levelet már azért sem írom alá, mert az illető titkárral nem vagyok ismerős, nem szólva arról, hogy, ha kérnék, inkább magamnak kérnék. De ha Te, mint felelős szerk., alá akarod írni s ha Te helyesnek gondolod: tégy tetszésed szerint. E sorok átadójának én mondtam, hogy forduljon hozzád.

Ölel

Ignotus

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak.
Aréna-út 66.

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Nem postai küldemény.
Dat.: Osvát Ernő lakcíme alapján, 1909 májusának első szerdája 5-én volt.

311. LENGYEL GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. május elejétől]

Igen tisztelt uram,

ha szüksége van rá, használja fel kérem ezt a figyelőt. De ha gyengének találja, ne kegyelmezzon neki.

Van egy kérésem is: hogy lennének kegyesek hétfőn (talán délután a Bristolban) kifizetni ezt a két [!] figyelőt. Ez talán nem megy előleg számba, mert csak néhány nap differenciáról van szó.

Nagyon köszöni szíves jóságát
lekötelezett híve

Lengyel Géza.

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak
Aréna út 66.

[Feladói cím:]
Lengyel Géza
Rökk Szilárd u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/813. – Nem postai küldemény.
Dat.: Osvát Ernő lakcíme alapján.

312. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

Hétfő
[Budapest, 1909. május 10.]

Kedves Osvát,

este nyolcz órakor utazom Abbaziába. A betegségem megint annyira megviselt, hogy orvosi ijesztgetések után másfél hónapi szanatorium-életet, ideg és fülkúrát próbálok. Két hét alatt megint egészen megszoktam. Írni nem tudok és nincs is kedvem egyáltalán az ilyesmihez. Tehát az Ady-czikket sem tudtam megírni és már azt se bánom, ha meg is fognak szólni ezért; bár mindenki tudhatja, hogy gondolkozom Adyról, beszéltem is, írtam is erről. Neked minden jót kíván

barátod

Révész Béla

Arbeiter Seecuranstalt A. G.¹
Abbazia–Ičići

[Címzés:]
Ng.
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
VII. Sajó u. 5/a

K: OSZK Kt. Fond 253/848.
Dat.: fpb: Bp., 1909. máj. 10. – épb: nincs.

Révész Béla címe szerint az Abbáziától néhány kilométernyire délre található Ičićiben kezeltette magát. 1914 teléig írása nem jelent meg a Nyugatban (lásd 259., 299.).

---

¹ (ném.): Tengerparti Munkás-gyógyintézet Rt.

313. HANGAY SÁNDOR – IGNOTUSNAK

Budapest 1909 V/10.
[Budapest, 1909. május 10.]

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Régi vágyam már, hogy személyesen is tiszteletemet tehessem. Igen kérném hát, ha Főszerkesztő Úrnak nem kellemetlen, nyújtson alkalmat nekem (bármelyik nap délutánján) hogy verseskönyvemet magam adhas-
sam át.

„Jézus násza” című költeményemet az esetre ha tetszésre talál: a Nyugat pünkösdi számába szántam.

Válaszát kérve maradok Főszerkesztő Úr igaz tisztelő híve

Hangay Sándor

Címem: Rákosliget (Pest megye) III. 3.

K: OSZK Kt. Fond 253/766/a.

Hangay (Fittler) Sándor (1888–1953) tiszti pályára készült, azonban első költői sikerei után leszerelt, és újságíróként dolgozott. Az első világháborúban önként jelentkezett katonának, a szerb harctérré került, majd pilótakiképzést kapott: a front-harcokban többször megsebesült. A húszas évek közepétől biztosítási szaktanácsadóként helyezkedett el. – Műveit a Nyugatban nem közölték, említett kézírata nem ismeretes.

314. KOSZTOLÁNYI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. május 12. előtt]

Mélyen tisztelt szerkesztő úr,

kerestem, hogy átadjam önnek – a Nyugat részére – ezt a három műfordítást. Az egyiket már ismeri, a másik kettő újabb. Arra kérném, ha tetszik önnek, közölje le a tanulmánytól függetlenül. Most (május 12[-]én) Parisba

megyek és személyesen beszélek Rilkével. Ott írom meg a tanulmányt és onnan küldöm.

Igaz tisztelője

Kosztolányi Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/801. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: KOSZTOLÁNYI DEZSŐ – Ceruzairás.

M: KDLN, 176. – [Budapest, 1909 tavasza]

Kosztolányi a levélhez minden bizonnyal Rainer Maria Rilke (1875–1926) verseiből vett fordításait mellékelte, ezek végül a *Rilke-esszé* részeként jelentek meg (Nyugat, 1909. szeptember 16., 301–313), lásd 318. is. A *legszegényebb* című vers fordítása fennmaradt az *Osvát-hagyatékban* (OSZK Kt. Fond 253/1064.). – Kosztolányi nem találkozott Rilkével Párizsban.

315. BÁRDOS ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

Paris, 15. Mai.

21. Bld. St. Michel

[Párizs, 1909. május 15.]

Kedves Osvát úr,

köszönöm a Matisse visszaküldésében kifejtett fáradozását. Igaza van. Mégis megjelentetem, némely kihagyásokkal, a Művészetben, mert van abban a cikkben néhány dolog, amit önmagammal szemben is le akarok tűzni. És – tartozásom van.

A legújabb (1.-i) Nyugatot még nem láttam. De a régebbiek nagyon tetszenek nekem. A sok új, fiatal lázadó kollégiumi, gimnáziumi pelenka-irodalma ritkamódon érdekes és nem ritkán értékes is... Magam is sokszor azt a korszakomat gondolom legforróbbnak, legértékesebbnek. A fő, hogy ezek nem röstelkednek! – Bennem most sok, talán a Nyugat számára is felváltható matéria gyűlik. Szinte vissza kell tartanom magam (más dolgok érdekében) az írástól. Kérem, ne bátorítson...

Kedves (és jótékony) volna, ha a honoráriumot | :még: | ideküldetné a kiadóhivatallal.

Vagyok igaz és tisztelő híve

Bárdos

Sziniékkal voltam néhányszor együtt. Az öreg mintha kissé csökkent gallomániával nézné most a francia dolgokat. –

K: OSZK Kt. Fond 253/714.

Dat.: fpb: Paris, 1909. máj. 16. – épb: Bp., 1909. máj. 16.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest

VI. Sajtó-utca 5/a (most: Aréna út)

[Feladói cím:]

Bárdos, Paris

21. Bd. St. Michel.

Bárdos Artúr (1882–1974) színiigazgató, rendező, színházi író. *Matisse-ről és egy forradalomról* című írása a Lyka Károly által szerkesztett Művészet 1910. évi 3. számában olvasható (126–131). – Henri Matisse (1869–1954) francia festő.

Színi Gyula a Figyelő korszakától kezdve többször járt Párizsban, többek között 1909-ben (lásd 289.).

316. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. május közepén]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Íme beszállítom ezt is. És a novellát is küldeni fogom egy hét múlva. Kérem legyen kegyes e Mikszáth-cikkből nekem idejekorán kefelenyomatot csináltatni, úgy hogy legalább három napig magamnál tarthassam. Emlékeztetem továbbá ígéretére, hogy ha jó lesz: *első cikknék* <adj> fogja leadni. <Azért említem csak meg, mert . . . . .>
>

Kiváló tisztelettel

Csáth Géza

József körút 63 IV/1

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Ceruzáírás.

Csáth Géza Mikszáth-cikkét nem közölte a Nyugat (lásd 319., 321., 323. is), *Jegyzetek Mikszáthról és új regényéről* című írása a Huszadik Század 1910. áprilisi számában (412–420) későbbi munka. – Csáth az említett novellát május 28-án küldte el Osvátnak (lásd 321.), címe nem ismeretes, következő novelláját csak 1910 májusában hozták.

317. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Péntek

V. 21.

[Budapest, 1909. május 21.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Körülbelül két hét előtt egy beszélgetésben, amelyet Ignotussal folytattam szóba került a készülő regényem. A főszerkesztő úr szeretetreméltó módon érdeklődött iránta sőt előleget is ajánlott. Én magam nem kértem, mert ön egy hónap előtt azt mondta, hogy erről nem lehet beszélni. A körülmények azonban arra kényszerítettek hogy < .> levélben nála újra feltegyem a kérdést, helyesebben a kérést. Ő hozzám írt levelében – önhöz utasított. És én íme másodszor is kopogtatok ajtaján:¹ balkezemen vezetve múzsámat – e gyászos szomorú hölgyet –; mint valami vak koldus a vezetőnőjével!... Ignotusnak 400 koronát említettem de megelégednék 250[-n]el is. A nyáron nyugodtan akarok dolgozni. És szeptemberre legalább is a regény $\frac{2}{3}$ részét becsállítanám. November közepére pedig a kész teljes munkát nyújtanám át.

Tisztelettel

Csáth Géza

P. S. Kérem kegyeskedjék értesíteni hova menjek, |:és:| mikor a pénzért; mily összegért??

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő

úrnak, a Nyugat

szerkesztőjének

Budapest

Aréna út 66 fsz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Tintaírás, a keltezés piros ceruzafrás.
Dat.: fpb: Bp., 1909. máj. 21. – ép: Bp., 1909. máj. 21.

Csáth egyik fennmaradt regénytervezetében egyetemi éveinek motívumai térnek vissza (lásd CSÁTH 2016, 122–123), a mű valószínűleg nem készült el. 1909 nyarán a szépeességi Iglófüreden töltötte orvosként.

---

¹ javított szó

318. KOSZTOLÁNYI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Paris. 1909. május.
[Párizs, 1909. május 22.]

Szerkesztő úrnak Parisból szíves üdvözetemet küldöm. A cikk megírására itt – sajnos – sem időm, sem alkalmam nincs. Ez az a hely, ahol semmitsem lehet írni. Mégis szeretném, ha a versek még ebben a számban jelennének meg s aztán a következőbe írhatnám a cikket. A lapot kérem szíveskedjék címemre küldetni: Rue Monge 33.

Igaz tisztelettel

Kosztolányi Dezső

[Címzés:]
Monsieur
Osvát Ernő
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Sajó utca 5/a
Hongrie
A Nyugat szerkesztősége

K: OSZK Kt. Fond 253/801. – A Champs-Élysées-t ábrázoló képeslapon.
Dat.: fpb: Paris, 1909. máj. 22. – ép: nincs.
M: KDLN, 179. – Paris, 1909. május 22.

Rilke-esszéjéről lásd 314.

319. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1909. V. 23 vasárnap
[Budapest, 1909. május 23.]

Igen tisztelt szerkesztő úr

Ma azt hallottam, hogy 29-én a Nyugatnak kettős száma jelenik meg. Nagyon kérem, hogy ha a Mikszáth cikk ebben jön (amit nem szeretnék különben) idejekorán értesítsen a corrigálás helyére és idejére vonatkozólag.

Kész híve

Csáth Géza

[Címzés:]

Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Bp.
Aréna út 66 fsz. 2.

[Feladói cím:]

F: Cs. G. József körút
63. IV. 1.

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Zárt postai levelezőlap – Ceruzairás.
Dat.: fpb: Bp., 1909. máj. 23. – épb: nincs.

A Nyugat Ady-számáról lásd 259., a Mikszáth-cikkről lásd 316.

320. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

09 V/23
[Budapest, 1909. május 23.]

Kedves Osvát, –

ha már... akkor még kettő. Esetleg más kettő helyett.
Üdv!

Gellért

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” fel. szerk.
Budapest VII
Aréna-út 66 fsz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Zárt postai levelezőlap – Ceruzáírás.
Dat.: fpb: Bp., 1909. máj. 23. – épb: Bp., 1909. máj. 23.

A levél küldése után egy héttel került ki a Nyugat Ady-száma (lásd 259.), amelyben *Tükör, A fűrészes, A harmadik emeletről, Ó sok kevés!, Nem lehet már így sem, Szemérem-szeretóm, Kérdőjeles vers* címmel hét Gellért-vers jelent meg (591–596). Témáját tekintve egyik sem kapcsolódott az alkalomhoz, így feltételezhető, hogy Osvát még az Ady-számon belül is ellensúlyt kívánt létrehozni Gellért szerepeltetésével.

Az Osvát-hagyatékban megtalálható az a cikk, amelyet Gellért az Ady-számba írt (OSZK Kt. Fond 253/1002.). A tizenöt soros, 1903–1909 című szövegben Gellért önmagát előtérbe helyezve utal arra, hogy ő már hat évvel korábban – a *Még egyszer* kötet kapcsán – a Magyar Génuszban írt Adyról (lásd Gt. O.: *Ady Endre.* = Magyar Génusz, 1903. október 4., 13–14). Gellért szövegét a Nyugat nem közölte.

321. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. május 28.]

Igen tisztelt szerkesztő úr

Ma végre egy kis lélegzethez jutottam, befejeztem tehát a majdnem kész novellát a Nyugat számára. Mellékelve küldöm. Ismételve kérem, hogy a korrektúrákra vonatkozólag legyen kegyes értesíteni.

Kiváló tisztelettel

Csáth Géza

[Címzés:]
Ngs
Osváth Ernő
szerkesztő úrnak
Nyugat szerkesztője

Helyben.
Aréna út. 66. fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Tintaírás, a címzés ceruzáírás.
Dat.: fpb: Bp., 1909. máj. 28. – épb: Bp., 1909. máj. 28.

Csáth a május közepén ígért novellakéziratot juttatta el Osváthoz, és Mikszáth-cikkének korrektúráját is várta (lásd 316.)

322. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 09 június 8.
[Budapest, 1909. június 8.]

Kedves Osvát, –

visszavonhatatlanul utolsó átírásban küldöm a versem; ezenkívül, mert nem szereti a rövid dolgokat, truccra¹ megint kettőt, illet, – végül is azonban békítőül harmadiknak egy másmyet is. Nem szabad, hogy sokallja, mert akkor én is sokallni fogom; némelyek sajnálatára, sokak örömére.

Melegen üdvözli

Gellért Oszkár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrn{ak}
a Nyugat {...}
Budapest VII.
Aréna-út 66
fsz. 2.

[Feladói cím:]
Gellért, Damjanich-u. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. jún. 8.

1909. június 16-án a Nyugatban Gellért ismét hét verssel szerepelt: *Szalmaszálak*, *Eresz alatt*, *Á, Só*, *Öt-hat hónap*, *Piros a fehéren*, *A tolvaj* (647–650) – ezek közül a *Piros a fehéren* kézírata maradt fenn Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/1004.).

---

¹ trucc (ném. biz.): makacsság, dac

323. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Szerda este
[Budapest, 1909. június 9.]

Igen tisztelt szerkesztő úr

Tegnap délben benn lestem a New-Yorkban. Kérem a correcturát küldje el ma valakivel a lakásomra vagy adja le címemre a New-York kasszájába. Én mindenesetre benézek oda XII-IV közt és elküldöm <még> rögtön a nyomdába corrigálva.

Igaz tisztelője

Csáth Géza

P. S. Beöthy elfogadta darabomat.

[Címzés:]

Nsg

Osvát Ernő

szerkesztő úr

Bp.

Aréna út 66 fsz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Ceruzairás zárt postai levelezőlapon.

Dat.: fpb: Bp., 1909. jún. 9. – épb: nincs.

Csáth novellájának vagy Mikszáth-cikkének korrektúráját várta (lásd 316.). – Beöthy László (1873–1931) író, színházi szakember (Beöthy Zsolt irodalomtörténész fia) mint a Magyar Színház igazgatója 1909. június 12-én kötött szerződést Csáthtal a *Hamvazószerda* című egyfelvonásos előadására, kikötve, hogy a szerzőnek 1909. szeptember 1-jéig egy másik darabot is meg kell írnia (K: PIM Lelt. sz. 2012/11/10.). A másik mű *A Janika* című tragikomédia volt, amelyet Csáth 1910. február 5-én

nyújtott be Beöthyhez, aki a művet tíz nap múlva „javítás céljából” visszaadta; Csáth az átdolgozást 1910 őszén fejezte be (lásd CSÁTH 2016, 151, 152, 161). A *Hamvazószerda* viszont csak 1911 tavaszán nyerte el végleges formáját (lásd Csáth Géza – Brenner [Jász] Dezsőnek. [Budapest, 1911 tavasza] = CSÁTH 2008, 55). A kettős premier 1911. május 24-én volt, az előadás mérsékelt sikert aratott.

324. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 909 VI/15.
[Budapest, 1909. június 15.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

most jut eszembe, hogy az elébb, mikor a „Bristol”-ban voltam, az¹ Ady Endrével való találkozás nagy izgalmában totaliter elfeledkeztem a Szerkesztő Úrtól elbúcsúzni. Így kívánok tehát minden jót s ígérek is minden jót (amennyiben mielőbb beküldendő novellám s egyéb dolgomat „jó” néven nevezhetem).

Igaz tisztelője

Tóth Árpád.

Most jut még eszembe valami. Nagyon kérem Szerkesztő Urat, hogy a Nyugat új számának megjelenése után kegyeskedjék a honoráriumot utalvánnyal címemre küldetni. A címet a kiadóba addig megírom. Közbenjárásáért előre is hálás köszönetet mondok.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
Helyben.
Aréna-út 66. fdsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/884. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Bp., 1909. jún. 15. – épb: nincs.
M: NEMESKÉRI 1979, 9.

A Nyugat 1909. június 16-i számában közzölték Tóth Árpád *Vergődés és Déli derű* című verseit (655–656), kézírataik Gellért Oszkár hagyatékából kerültek a

PIM-be (V. 3166., illetve V. 4130/18.), a kritikai kiadás számára csak fakszimileként (a *Déli derű* esetében csonkán) álltak rendelkezésre (lásd TÁK, 472–473). – Tóth Árpádtól novellát nem hozott a Nyugat.

---

¹ javított szó

325. KARINTHY FRIGYES – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 1909 jún 15
[Budapest, 1909. június 15.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

mellékelem a <kérdéses> |:mozgófényképes:| dolgozatot.¹ Nehány pótlást és javítást tettem benne; amennyit az egész gondolatmenet és konstrukció megbolygatása nélkül lehetett. Ebben a formában, úgy érzem, megérti az olvasó, hogy miről van szó s hogy mily szempontból kell felfognia a vitatott tételeket. Nagyon kérem, kegyeskedjék ebben a formában leadni.

Az említett dolgozatot, a diák-öngyilkosságokról megtaláltam. Tavaly írtam még, az akkori vonatkozásokat hevenyében áthuzigáltam. Ha a „Nyugat”<ba> |:részére:| nem is bizonyulnék² alkalmasnak, privát vélekedését a benne előforduló ideákról hálás örömmel fogadnám.³

Magamat továbbra is szíves jóindulatába ajánlva vagyok
tisztelő híve

Karinty Frigyes

K: OSZK Kt. Fond 253/793.

---

¹ KARINTHY Frigyes: *A mozgófénykép metafizikája*. = Nyugat, 1909. június 16., 642–646.

² javított szó

³ A diáköngyilkosságokról szóló írása nem jelent meg a Nyugatban.

326. SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

London, 1909. június 15.
[London, 1909. június 15.]

Our eyeless bark sails free
Though with boom and spar
Andes, Alp or Himmalee,
Strikes never moon or star.
(Emerson)

Írj néha a követk. címre:
London W. C. 56, Bloomsbury street.

Szini Gyula

[Címzés:]
Esq.
Ernest Osvát
VII Sajó utca 5/a szám
Budapest
in Hungary

K: OSZK Kt. Fond 253/874. – A londoni Temze-partot ábrázoló képeslap ver-
zóján.

Dat.: fpb: London, 1909. jún. 17. – épb: nincs.

Szini Gyula feleségével 1909 tavaszán–nyarán hosszabb ideig tartózkodott Pá-
rizsban (lásd 289.) és Londonban. Képeslapján Ralph Waldo Emerson (1803–1882)
amerikai költő *The Earth* című töredékét idézte a *Fragments on Nature and Life* című
sorozatból.

327. MOLY TAMÁS – OSVÁT ERNŐNEK

22. VI. 09.

[Komárom, 1909. június 22.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

az jutott eszembe, hogy a két modoros írásomat egybe lehetne fogni egy közös cím alá: Két berlini tárlat; azután I. Szecesszió 1909 és II. Grosse Kunstausstellung. Ha lehet, küldje el, kérem, a korrektúrát, melyet nyomban megcsinálok és megküldök. Szíves jóindulatába ajánlom magam – híve

Moly Tamás.

Komárom, Jókai utca 12

[Címzés:]

Ngos

Osvát Ernő úrnak

Budapest

Aréna út 66. fldszt 2

K: OSZK Kt. Fond 253/823.

Dat.: fpb: Komárom, 1909. jún. 22. – épb: nincs.

Moly Tamás *Szecesszió 1909* című, a berlini szecesszió tízéves jubileumi kiállításáról szóló írása a *Nyugat* 1909. július 1-jei számában jelent meg (52–55), *Képek, szobrok és még valami* című, a berlini tárlatról szóló kritikája az 1909. július 16-i számában (110–112).

328. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest 1909 Június 26.
[Budapest, 1909. június 26.]

Igen tisztelt Uram,

Levele távollétemben érkezett, bocsánat a késedelmezésért.
Nagyon kérem, hogy annak idején majd rendelkezék velem: mikor és hol keressem Önt fel.

Tisztelettel, – minden jót kívánva –
igaz híve

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan)

329. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Kolozsvár, 1909. június 28.]

Édes Ernőm,

mindenekelőtt kérek: azonnal küldjete *táviratilag* pénzt. Akárhonnan, akármilyen címen. Ne várjátok meg, míg én táviratozom. Mindent eladok, azaz megígérek nektek. Cikkem holnap küldöm, remélem nem kések le vele.¹ Kétségbeesetten, fillér nélkül ideérkeztem máma. A híres zöldfedelű palotába, a többi, sok bolond közé. Azt hiszem innen még szép dolgokat is fogok írni. Címem: Kolozsvár, ideggyógyászati klinika. Ölel mindőtöket s a több ízben kért és megígért pénzt azonnal várja

Adytok.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő,
a „Nyugat” folyóirat
szerkesztője
Budapest.
Aréna-út 66 fldsz. 2.

K: PIM A. 114/3. (Szalay József-gyűjtemény)

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

M: AEL2, 205–206. – [Kolozsvár, 1909. jún. 28.]

Ady Endre 1909. június 28-án érkezett Kolozsvárra, ahol az ideggyógyászati klinikán Lukács Hugó orvos július végéig kezelte.

Fenyő Miksa 1909. június 23-i levelében számolt be Adynak a Nyugatnál tervezett újabb tulajdonosváltásról (lásd a könyv *Indulás* című tanulmányát, 110–111), ugyanekkor Fenyő a Nyugat nevében havi „100 kor[ona] fixumot” ajánlott Adynak, ha verseit kizárólag ők közölhetik (lásd AEL2, 200–201). Ady a beleegyezéséről június 26-án értesítette Fenyőt (lásd AEL2, 203), majd az ajánlat elfogadását megerősítette a fenti levélben. A későbbiekben a megállapodás alól – Schöpflin Aladárna, illetve Révész Bélára való tekintettel – kivételt jelentett a Vasárnapi Újság és a Népszava, ugyanakkor Ady időről időre más lapoknak is adott verset.

---

¹ A *Portus Herculis Monoeci* című esszéről van szó (lásd 303.).

330. MÓRICZ ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1909. július 3.

[Budapest, 1909. július 3.]

Kedves jó Uram,

sajnálattal értesítem, hogy az immár többször ígért cikket nem tudom megírni. Nem tudok cikket írni. S immár végérvényesen le is tettem róla, hogy ilyenre többé vállalkozzam. Ne vegye ros[s]z néven. De ha nem megy!

Maradok igaz tisztelő híve,

Móricz Zs

IX. Üllői út 95.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Bpest

VII. Aréna u. 66. fsz

K: OSZK Kt. Fond 253/825. – Postai levelezőlapon.
Dat.: fpb: Bp., 1909. júl. 3. – épb: nincs.
M: MZsÉ, 40. – Bp. 1909. július 3.

Móricztól természetesen jelentek meg cikkek a Nyugatban, legközelebb már az év őszén.

331. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Kolozsvár, 1909. július 5.]

Kedves Ernőm,

Szendrő¹ megígért bizonyos Nyugat-számokat s nem küldte el Párisba. Pedig oda kell, hogy menjen is állandóan lap.² Reklamáld nála a dolgot, bár azóta a kiadóhivatal is változhatott. Nem tudom, mert 5-én délután hiába jártam sorra a kolozsvári könyvesboltokat. Itt is, mint Váradon, panaszkodtak, hogy pl. Ady-számból³ többszöri kérésre se küldtek. Ez nem adminisztráció, így megdöglünk. Ölel mindőtöket

Ady Endre

[Címzés:]
Nagyságos Osvát Ernő
úrnak, a „Nyugat” szerkesztője
Bristol-kávéház
Budapest.

K: PIM A. 208/21. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Kolozsvár, 1909. júl. 5. – épb: nincs.
M: AEL2, 212. – [Kolozsvár, 1909. júl. 5.]

---

¹ Szendrő Sándor

² A küldemények címzettje Diósiné Brüll Adél volt (lásd 151.).

³ Lásd 259.

332. OUTISZ – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1909 júl. 5.
[Budapest, 1909. július 5.]

Kedves barátom!

Mondja meg Hatvany Lajos báró úrnak, a mindentudónak, a mindenhatónak, irodalmunk ültetvényes nábobjának, hogy *tulikék* (Nyugat. II. 13. 35. l.) nincs; olyat még ő sem látott.

Barátsággal

Outisz

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest.
VII. Aréna-út 66. sz.

K: OSZK Kt. Fond 253/834. – Ceruzairás postai levelezőlapon.
Dat.: fpb: Bp., 1909. júl. 5. – épb: nincs.

Odüsszeusz a Polüphémosz megvakításakor nevezi magát Outisznak, azaz Senkinek (HOMÉROSZ: *Odüsszeia*, IX. ének). Az újabb korokban az Outisz művészek által használt álnév.

A levélíró által kifogásolt kifejezés Hatvany Lajos *Arany János legújabb életrajza* című kritikájában található (Nyugat, 1909. július 1., 35–39, i. h. 35).

333. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. július 6-ig]

Kedves Barátom,

borzalmas gondjaim vannak. Legutóbb említetted, ha írok nektek, utalványozod a honoráriumot. Most a Népszavának kell írnom, az *elsején jelenő* Nyugat-nak írnék novellát. De megkérnélek (talán nagyobbított előleg címén) ha tudnál részemre 30 *frtot utalványozni*, mert ennyire van kellemetlen szükségem. Próbáld meg, újra nagy szívességet teszel ezzel az előzékeny-

séggel. Ha sehogyse menne, akkor 20 frtot utalványoznál és megkérnélek, hogy az utalványt átadnád emberemnek, aki e levelet viszi, hogy *estére* beváltaná. Komisz nyavalyák bántanak, visszaesem újra az őrjöngő állapotba.

Ebben az ügyben tegnap telefonon, ma délben a New-York kávéházban kerestelek. A szívességedet köszöni
üdvözöl

Révész Béla

[Címzés:]

Ng
Osvát Ernő
úrnak
Bristol-kávéház

[Osvát Ernő ceruzairásos megjegyzése a boríték verzóján:] Július -6 | 20 frt

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – A Népszava levelezőkártyáján, a kártya és a boríték fejléce megegyezik a 299. számú levélével – Nem postai küldemény.

Az ígért novella nem jelent meg a Nyugatban.

Itt közlünk egy másik üzenetet, amelyet Révész Béla szintén a Bristol kávéházba küldött:

334. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909 nyarán ?]

Kedves Osvát,

nagy nyugtalanságok bántanak. Telefon-választ <. . .> nem kaptam tőled. Kénytelen vagyok így biztosítani a számomra, hogy telefonálj. Semmim se sikerült. Megbocsáss e zaklató sorokért.

Üdvözöl

Révész Béla

Tépd el!

[Címzés:]
Ng.
Osvát Ernő
úrnak
Bristol-kávéház

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – A Népszava levelezőkártyáján, a kártya fejléce megegyezik a 299. számú levélével – Nem postai küldemény.

335. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Szekszárd, 1909. július 7. előtt]

Igen tisztelt Uram!

Ami kész kéziratban van: a Poe-fordításokat, egy hosszú Wilde-fordítást (igen jellemző Wilde-vers!), és egy eredeti verset (Pictor Ignotus) sietek elküldeni. Holnap valószínűleg megy a Dante-részlet és a próza-vers.

Szíves üdvözzel

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát E[rnő úrnak}
a Nyugat szerkesztőjének
Budapesten
VII. Arena ut 66. földszint.
Ajálva.

K: OSZK Kt. Fond 253/708/4. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: BABITS MIHÁLY | FŐGIMNÁZIUMI TANÁR – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. júl. 7.

M: BML 1909–1911, 25. – [Szekszárd, 1909. júl. 7. előtt]

Fenyő Miksa 1909. június 21-i levelében kérte Babitstól új munkáinak beküldését (lásd BML 1909–1911, 24), július 1-jén ugyanis megkezdték Elek Artúr *Poe Edgar költeményei* című tanulmányának közlését, és a Nyugat mindegyik folytatáshoz Poe-versfordításokat kívánt csatolni. Babitstól a július 1-jei számban jelent meg a *Lee Annácska* fordítása (16–17) – ez nyilván már a szerkesztőség birtokában volt; július

16-án az *Ulahume* és az *Anni* (78–82), augusztus 1-jén a *Valakinek a Paradicsomban* (155), végül szeptember 1-jén a *Himnusz* és az *Álomország* (262–263). Babits *Pictor Ignotus* című verse a szeptember 16-i számban kapott helyet (285–286) – az esztergomi Balassa Bálint Múzeumban őrzött verskézirat (L. sz. H. 66.21-1-2., vétel Forgács Béla antikváriustól, 1966.) valószínűleg nem a Nyugatnak küldött példány. – Babits-tól Oscar Wilde-fordítás a Nyugatban 1911-ig nem olvasható.

Babits következő levele július 9-én érkezett Budapestre, Dante-fordításáról lásd 212. – A fenti levélben említett „próza-vers” a november 1-jén közölt, versekből és prózából álló *Úti napló* lehet (492–503), hiszen Babits ezt – noha nem következő levelében – még Olaszországba való indulása előtt elküldte, és sorsa iránt szeptember 7-én beérkezett levelében érdeklődött (lásd a következő levelet, illetve a 339. és 358. számúakat).

336. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Szekszárd, 1909. július 9. előtt]

Igen tisztelt Uram!

Mellékelve küldöm Dantéból azokat a részleteket, melyeknek fordítása készen és lemásolva van. Nem tudom magam kiválasztani a közlendő szemelvényeket s így a választást a szerkesztőkre bízom. A közlemény keretét a mellékelt <Me> prózai összefoglalások képeznék, amelyek közé mindig a számokkal jelzett versrészeket kell ékelni az illető helyen. Amely rész kimarad, ott az illető rész pár soros bevezetését is ki kell húzni. A számokat, melyek az illető részeket jelzik aláhúztam zöld ceruzával.¹

Holnap-holnapután eredeti prózát küldök.² A Meredith-tanulmányt most nem tudom megcsinálni: idő<m> és források híjján.³ 15-én elutazom. Címem azért: Szekszárd, László u. marad.

Kiváló tisztelettel
kész híve

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat Szerkesztőjének

Budapest
VII. Aréna út. 66.
Ajálva.

K: OSZK Kt. Fond 253/708/2., 14. – Ajánlott küldemény. [Az Osvát-hagyatékban a levél és a boríték jelzete: Fond 253/708/14. – kötetünkben a kritikai kiadás által megadott alszámokat követjük.]

Dat.: fpb: __, 1909. __. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1909. júl. 9.
M: BML 1909–1911, 27. – [Szekszárd, 1909. júl. 7. és 15. között]

Babits 1909. július 15-én indult olaszországi utazásra, ahonnan augusztus elején érkezett meg.

---

¹ Dante-fordításáról lásd 212.

² Valószínű, hogy *Úti napló* című esszéjére gondolt (lásd 336.).

³ *George Meredith* című esszéje 1909. október 8-án érkezett meg a szerkesztőségbe, és az október 16-i számban jelent meg (393–401). – *George Meredith* (sz. 1828) angol költő és regényíró 1909. május 18-án hunyt el.

337. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Kolozsvár, 1909. július 9.]

Édes Ernőm,

Itt vannak először is a versek.¹ A cikk (legalább az első folytatás, de esetleg két számravaló) hétfőn ott lesz.² Ölel benneteket

Ady Endre

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” folyóirat
szerkesztője
Budapest.
VII. Aréna-út 66 fldsz. 2.
Ajálva

K: PIM A. 208/22. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzafírás, a címzés tintaírás – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Kolozsvár, 1909. júl. 9. – épb: Bp., 1909. júl. 10.

M: AEL2, 218. – [Kolozsvár, 1909. júl. 9.]

---

¹ Ady versei az 1909. július 16-i Nyugatban: *Lelkem szerelmes fattyai, A föl-földobott kő, Indulás a zengő Űrbe [Könyörgés víg halásért], Megölelném a lányod, Zúg-zeng a Jégcimbalom* (99–102). Kézirataik (az utolsó kivételével): PIM A. 201/73., A. 201/98., A. 201/29., A. 201/60. – mindegyik Fenyő Miksa hagyatékából.

² A *Portus Herculis Monoeci* című Ady-esszéről lásd 303.

338. LENGYEL GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. július 12.]

[Címzés:]

Nagyságos

Osváth Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztője

Budapest

VI. Aréna út 66.

[Feladói cím:]

Lengyel Géza

Damjanics u. 32.

K: OSZK Kt. Fond 253/813. – Üres boríték – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: Bp., 1909. júl. 12. – épb: nincs.

Lengyel Géza következő írása a Nyugatban: *Magyarok külföldön* (1909. július 16., 57–58).

339. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Szekszárd, 1909. július 15. előtt]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
VII. Aréna út. 66.
ajálva.

K: OSZK Kt. Fond 253/708/a. – Üres boríték – Ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: Szekszárd, 1909. __. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1909. júl. __.
M: BML 1909–1911, 27–28. – [Szekszárd, 1909. júl. 15. előtt]

Babits a borítékban – Olaszországba indulása előtt – *Úti napló* című esszéjét postázhatta (lásd 335., 336.).

340. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

Ammerland, júl. ?. [!]
[Ammerland, 1909. július 16. előtt]

Kedves Osvát úr –

Íme itt küldöm az első töredéket. A töredékről szól és bevezetés legyen. Talán érdekelni fogja. Azért küldöm egyelőre csak ezt mert véletlenül a következő is hosszabb és együtt talán el se férne a Nyugatba[n,] most pedig azt szeretném ha a következő számban jöhetne már. Azért is küldöm ezt előre. Valószínű, hogy a többit holnapután küldöm.

Kérem legyen szíves a Szélpál Margitért nekem szánt előleget elküldetni – *Ammerland bei München. Villa Böck, Bauer Herbert* – címre. Azonkívül megírni ha nem röstelli, hogy k.b. mennyi kelt már el? Kérem szépen

írja meg a Babits címét is (hallom Olaszországba ment) szükségem van rá.
Mindez csak egy levelező lap!

Üdvözli

Balázs.

Sokkal hosszabbra terjedt volna az én darabom a Biróénál? –

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Balázs Béla *Doktor Szélpál Margit* című drámáját 1909 nyarán könyv formában adta ki a Nyugat. Balázs talán a folyóirat-közlést is remélte, és ezért hivatkozott Biró Lajos *A szent házasság* című darabjára, amely viszont helyet kapott a lapban (1909. július 1., 18–33).

Ammerland üdülőhely a Starnbergi-tó mellett. Balázs Béla innen küldte el *Művészetfilozófiai töredékek* című írásának bevezetőjét, amely a Nyugat 1909. július 16-i számában jelent meg (60–65). A tulajdonképpeni első rész – amelyet az alábbi levélhez mellékeltem –, az augusztus 1-jei számban került sorra (156–160).

341. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Ammerland, 1909. július végén]

Kedves Osvát úr –

Íme itt küldöm a töredékek folytatását. Remélem nem késett még le az elsejei számról? – Ez rövid – A következő és utolsó töredék hosszabb lesz[,] 6-8 Nyugat oldal és egységes, „Egy előadás töredéke” című.¹ – Profetikus szándékok vannak benne hát, hadd jöjjön² ki becsületesen. – Az ember sohse tudhatja mivel lesz sikere. A mesémért lehülyéznek – és az<. > első töredékekért lelkes leveleket kapok. Köszönöm a jó korrektúrát és a szép besztást. – Osvát úr, miféle fehérség volt az aki a címemet kérte öntől még elsején? –

Szeretettel üdvözli

Balázs.

Babits fordításai szédületesek!³

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

¹ BALÁZS Béla: *Művészetfilozófiai töredékek.* = Nyugat, 1909. augusztus 16., 204–209.

² *korábban:* jöjjenek

³ Babits Mihály 1909 nyarán közreadott Poe-fordításairól lásd 335.

342. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 09 júl. 24.

[Budapest, 1909. július 24.]

Kedves Osvát, –

ha éppen úgy gondolja, hogy Osvát Ernő sorai mellett méltón foglalhat helyet ez a kettő, meg a már odaadott kettő. S különösen e Thea-című szemérmetlen epilógus egy versciklushoz, mely után cs... cs... csönd lenne jó. (Mindenesetre kevesebb dadogás, úgy-e?)

Augusztusi viszontlátásig
sokszor üdvözli

Gellért Oszkár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” fel. szerkesztője
Budapest VII.
Aréna-út 66 fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik a 160. számú levélével.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

A Nyugat 1909. augusztus 1-jei számában olvasható Gellért Blériot, Wright, Latham... című verse (113), amely annak kapcsán született, hogy Louis Blériot francia pilóta 1909. július 25-én átrepülte a La Manche-t. Gellért ez alkalomból öt másik verset is írt: a *Hattyúdál*, a *Repülő ravatal*, *A sas, meg az ökörszem, meg én*, a *Két búvár a tengerparton* és a *Daylight bill* kéziratai és Nyugat-korrektúrái megtalálhatóak az Osvát-hagyatékban (OSZK Kt. Fond 253/1004.). A Nyugat végül nem közölte a verset, de A Hét megjelentette őket az 1909. augusztus 29-i számban (567).

A *Thea* című vers öt másik társaságában a Nyugat szeptember 16-i számában kapott helyet (327–330), Gellért a fenti levélhez mellékelhette a *Család* címűt is, hiszen a levélbeni idézettel („cs... cs...”) ennek szövegére utal.

Gellért önművészetéről várt méltatást Osváttól, aki Nyugat-szerkesztőként is fenntartott magának bizonyos témákat, azonban ezek az írások soha nem születtek meg. Gellért más szerzőktől is hiába várta, hogy az ígért kritikákkal elkészüljenek, emlékirataiban – többek között – ezzel magyarázta, hogy 1911 végétől öt éven át nem adott verset a Nyugatnak (lásd GELLÉRT 1958a, 271–277).

Az 1920-as évekig Gellért költészetéről egyáltalán nem írtak a Nyugatban, végül azonban Osvát egyetlen, saját lapjában publikált figyelőjét Gellért dicséretének szentelte: *Gellért Oszkár*ról. Szerzői estje alkalmából. = 1926. február 16., 361. (Lásd 1436., 1437.)

343. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

[Kolozsvár, 1909. július 26.]

Kedves, jó barátom,

itt küldöm a verseket, öt vers, újféle vers, nagyon lelkemből sarjadzotak.¹ Ma éjjel vagy holnap délelőtt megírom s küldöm a Móricz-kritikát.² A Monte-Károly-cikk első folytatása is megy.³ Novella azonban csak a jövő számra kerülhet.⁴ Egyebekről majd személyesen augusztus első felében. Ölel szeretettel

Adytok

[Címzés:]
A „Nyugat” folyóirat
szerkesztősége
Budapest.
VII. Aréna-út 66 f. 2.
Ajánlva.

K: PIM A. 208/24. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzáírás, a címzés tintáírás – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Kolozsvár, 1909. júl. 26. – épb: Bp., 1909. júl. 27.

M: AEL2, 234. – [Kolozsvár, 1909. júl. 26.]

¹ Az öt vers a Nyugat 1909. augusztus 1-jei számában: *Vezeklés a szomorúságért* [*Vezeklő vigadozás zsoltára*], *Duruzslás a jégveremből*, *Aki helyemre áll majd* [*Aki helyemre áll*], *A Csók-csatater lovagjai*, *A Hóvár-bércek alatt* (126–131). Kézirataik: PIM A. 201/82., A. 201/9., A. 201/39., A. 201/49. (Fenyő Miksa-hagyaték), illetve PIM A. 134. (N. n. sz. 1962/171., Lukács Hugó hagyatékából).

² ADY Endre: *Móricz Zsigmond*. És egy kötet elbeszélés. A címe *Hét krajcár* (M: Nyugat, 1909. augusztus 16., 169–171, K [hiányos]: PIM A. 181/2., Gellért Oszkár-hagyaték). – Lásd a következő levelet is.

³ Lásd 303.

⁴ Legközelebbi novellája a Nyugatban: *Eszterkuthy Éva húga*. = 1909. október 1., 380–384.

344. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Kolozsvár, 1909. július 27.]

Kedves fiúk,

itt a Móricz-cikk.¹ Holnap megy a Monte-Carló, mert le akarom előbb másolni.² Fenyő ma írt a Füg. Magy.-ban megjelent versről. Két évvel ez előtt írtam. Kabarét[-]ba szántam s a Holnap kötetében megjelent. Erről nem tehetek. Ha akarjátok, adok nektek írást verseim tulajdonjogáról. S akkor pereljétek a „Füg. Magy.”-ot, a „Polgár[”]-t stb. Én igen *komolyan* veszem a *Nyugat* monopóliumát.³

Ölel benneteket

Ady

[Címzés:]

A „Nyugat” folyóirat
tek. szerkesztősége
Aréna-út 66 f. 2
Budapest

K: PIM A. 208/23. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás, a címzés tintaírás.

Dat.: fpb: Kolozsvár, 1909. júl. 27. – ép: Bp., 1909. júl. 28.

M: AEL2, 234. – [Kolozsvár, 1909. júl. 27.]

¹ Lásd az előző levelet.

² Lásd 303.

³ Ady és a Nyugat megállapodott abban, hogy a költő csak a szerkesztőség engedélyével ad más lapoknak verseket (lásd 329.). A Független Magyarország 1909. július 25-i számában *A Lóri csókja* című verse jelent meg (1) – Fenyő nyilván ezzel kapcsolatban írt Adynak.

345. PETERDI ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Stübing, 1909. július 29. előtt]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Füst barátom gyöngélikedik itt és az ő tudta nélkül írok; nem nézhetem, betegségéhez mennyire kínozza még dolgozatának sorsa is, a melyet Szerkesztő úrnak átadott és a mely után levélben tudakozódott. Ideges és a bizonytalanság érzése gyöttri; nagyon kérem, Szerkesztő úr, kegyeskedjék válaszolni neki, úgy, hogy erről az én mostani levelemről ő tudomást ne szerzen, sem a kéretlen beavatkozásomat, sem azt, hogy Szerkesztő urat az ő dolgával immár harmadszor háborítjuk, nem bocsátaná meg nekem.

Alkalmatlankodásomért Szerkesztő úr megértő bocsánatát kérem; szívélyes üdvözetet küldök innen, maradok tisztelő híve

Peterdi István.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest.
VII. Aréna út 66. fdsz. 2.

[Feladói cím:]
Stefan Peterdi
Steiermark, Stübing, Hotel Hössl.

K: OSZK Kt. Fond 253/840.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

Peterdi (Neubauer) István (1888–1944) költő, műfordító. 1906-ban a budapesti jogi karra iratkozott be, 1907-től orvosi tanulmányait hazai és német egyetemeken végezte. 1914-ben bevonult, majd hét évet töltött orosz hadifogságban. Később belgyógyászként dolgozott, és orosz szerzők műveit fordította magyarra.

Peterdi és Füst 1909 július–augusztusában nyaraltak a steiermarki Stübing üdülőhelyen; a *Gondolatok vázlat a külső és belső szemléletről* című Füst-esszével kapcsolatban várták Osvát ítéletét.

346. OSVÁT ERNŐ – PETERDI ISTVÁNNAK

[Budapest, 1909. július 29.]

Freund Milans sehr schöne Arbeit im ersten Augustheft, Gedichte folgen.

Grüss

Osvát

[Címzés:]
Stefan Peterdi
Hotel Hössl
Stübing

K: PIM V. 4140/684. (Füst Milán-hagyaték) – Távirat.
Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.

A német nyelvű üzenet fordítása:

Barátjának, Milánnak, nagyon szép munkája az augusztusi első számban [jön], versek követik.

Üdvözlettel

Az 1909. augusztus 1-jei esszé után (117–125) öt Füst Milán-vers olvasható a szeptember 16-i számban (*Szóhégyen, Ülvén... Epigramma, Álmatlanok kara, Óda pártfogómhoz!* = 298–300).

347. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Csüt.
[Budapest, 1909 augusztusától]

Kedves Ernőm,

én ma Paksra még s csak vasárnap este leszek itthon. Hétfőn dél felé, ha lehet, felszaladok a Rákóczi-útra. Az idemellékelte levelet,¹ légy oly jó, intézd el szeretettel, amit ez a derék fiú és író megérdemel.

Viszont. ölel

Ignotus

[Címzés:]

Nagys

Osvát Ernő szerk{. . . . .}

a Nyugat szerkesztőségében

Rákóczi-út 9

Budapest VIII

[Feladói cím:]

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Borítékfejléc: BÁTHORY-UTCZA 3.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. _ . _.

A Nyugat szerkesztősége 1909 augusztusától 1910. május elejéig működött a Rákóczi út 9. sz. alatt.

Pakson Ignotusnak rokonai éltek.

---

¹ a levél nem ismeretes

348. KUPCSAY FELICIÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 1909 VIII/1.
[Budapest, 1909. augusztus 1.]

Kedves Szerkesztő Úr,

legyen olyan szíves és értesítsen engem, hogy „Az én kis húgom” cz. cikkemet hozni fogja-e a Nyugat? Ignotus még négy héttel ezelőtt közölte velem, hogy a kéziratot átadta Önnek. Nagyon szeretnék a sorsáról valamit megtudni. Ha nem volna a Nyugatba való, tegye meg nekem azt a nagy szívességet és juttassa hozzám vissza a dolgozatomat az idecsatolt bélyegelt borítékban.

A zaklatásért kegyes elnézését kérve, vagyok őszinte tisztelettel kész híve:

Kupcsay Felicián.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak, szerkesztő
H.

K: OSZK Kt. Fond 253/806. – Nem postai küldemény.

Kupcsay Felicián (1876–1964) az 1910-es években a vallás- és közoktatásügyi minisztérium beosztott tisztviselője, a húszas években vezető a művészeti ügyek osztályán.

Kupcsay írói pályája A Hétben indult, *Zarathustra múmiája* című kisregényét Ignotus ajánlásával közölték 1905 május–júniusában. A Nyugatban egy elbeszélése jelent meg 1908-ban, 1923-ban pedig *A költő napja* című írásával köszöntötte a jubiláló Osvátot (június 1–16., 827–829).

Az én kis húgom című novelláról lásd 351., a gépirat Osvát hagyatékában maradt fenn (OSZK Kt. Fond 253/1071.).

349. GONDA HENRIK ÉS THEIN ZSIGMOND –
BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERÉNEK

Budapest, 1909. augusztus 4-én
[Budapest, 1909. augusztus 4.]

Nagyságos Polgármester Úr!

Alulírott tisztelettel bejelentem, hogy a tulajdonomat képező „NYUGAT” című szépirodalmi kéthetenként megjelenő folyóirat mai naptól kezdve szerződésileg THEIN ZSIGMOND úr tulajdonába ment át.

Kérve ennek szíves tudomásulvételét maradtam

Nagyságodnak
mély tisztelettel

Dr Gonda Henrik

Fenti bejelentés értelmében „NYUGAT” folyóirat alulírottak tulajdonába ment át, mely bejelentésnek szíves tudomásulvételét kérve vagyok

Nagyságod iránt
kiváló tisztelettel

Thein Zsigmond

K: BFL. IV. 1407/b. – Gépirat autográf aláírásokkal.

Thein Zsigmondról és a folyóirat tulajdonlásában betöltött szerepéről lásd a könyv *Indulás* című tanulmányát (111). – Thein Zsigmond 1945-ben Svájcban halt meg.

350. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Svedlér, aug 9.
Szepes-m.
[Svedlér, 1909. augusztus 9.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Nagyon lekötelezne, ha a mellékelt négy versből mielőbb kiválasztaná az Önnek tetszőket és a többit visszaküldené.

Kiváló tisztelettel

Nagy Zoltán

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztőségében
Budapest
VIII Rákóczi-út 9. sz.

[Feladói cím:]
Nagy Zoltán, Svedlér (Szepes-m)¹

K: OSZK Kt. Fond 253/830.
Dat.: fpb: Svedlér, 1909. aug. 5. [!] – épb: nincs.

Nagy (Grósz) Zoltán (1884–1945) író, költő és kritikus; debreceni középiskolásként kötött barátságot Tóth Árpáddal. A budapesti tudományegyetemen szerzett jogász képzetséget; néhány évi fővárosi ügyvédség után irodáját Debrecenbe tette át, majd a húszas évektől ismét Budapesten élt.

Verseit 1909 márciusától közölte a *Nyugat*, *A síró kútnál* című az 1909. szeptember 1-jei számban jelent meg (272), a kézirat a PIM-ben található (V. 959/3., N. n. sz. 1962/89., vétel magánszemélytől).

---

¹ Svedlér magaslati üdülőhely a Gölnicbányai járásban, ahol Dr. Schöntag Samu üdülőtelepén Nagy Zoltán és Tóth Árpád többször kúrálta magát.

351. KUPCSAY FELICIÁN – IGNOTUSNAK

Bpest 1909 VIII/17.
[Budapest, 1909. augusztus 17.]

Igen tisztelt, jó Uram, –

még mindig semmit sem tudok „Az én kis húgom” című kis novellámnak a sorsáról, a melyet kegyes volt – 4, 5 héttel ezelőtt – Osvát Ernő szerkesztő úrnak átadni. Azóta kétszer is írtam neki s tudakozódtam cikkem sorsa felől. De választ tőle egyáltalán nem kaptam. Nem merek neki harmadszor is írni. E helyett kedves jó Uramhoz fordulok s arra kérem: kegyeskedjék egy kissé a novellám ügyében érdeklődni, – s engem egy pár szóval arról értesíteni: remélhetem-e, hogy a Nyugat hozni fogja? Ha nem volna a Nyugatba való, nagyon megköszönném, ha a kéziratot vissza juttatná a kezeimhez.

Ezerszer bocsánatot kérek, hogy soraimmal zaklatom.

Kiváló tisztelettel, kész szolgálója:

Kupcsay Felicián

I. Kékgolyó-u. 15^a I-7.

K: OSZK Kt. Fond 253/1265.

Lásd 348.

352. MÓRICZ ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

Borosznó¹ 1909. aug. 21.
[Borosznó, 1909. augusztus 21.]

Kedves Osvát Uram,

megkaptam, elolvastam a Nyugatot.

A feszültség a legmagasabbra szökött a condensátorban s most már igazán nem szeretnék meghalni jeltelenül.

Hanem Osvát Ernő szerkesztőm emberére talált ma bennem. Ő is csak tervez, én is úgy jártam. A regényt csak okt. 1-én lehet megkezdeni.

De remélem a szerkesztő urat kibékíti jóbarátom Osvát Ernő, a ki tán-
tán meg lesz elégedve a nyári pihenőm eredményével, ha meglátja.

Legyen olyan jó, írja meg rögtön nekem az Ady Endre címét. Egy ver-
séből azt kombinálom, hogy elkikocsizott [!] Kolozsvárról egy holdas estén.
Üdvözlöm, köszöntöm a viszontlátásig szept. elején. Igaz jó embere

Móricz Zs.

Holnap innen elutazom, új címem: Jolsva
Gömör m.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Budapest.
VIII. Rákóczy út 9.
Nyugat

K: OSZK Kt. Fond 253/825.

Dat.: fpb: Borosznófürdő, 1909. aug. 21. – épb: Bp., 1909. aug. 22.

M: MZsÉ, 40. – Boroszló, [!] 1909. aug. 21.

A Nyugat 1909. augusztus 16-i számában közölték Ady Endre elragadtatott
hangú kritikáját Móricz *Hét krajcár* című novelláskötetéről (lásd 343., 344.). Ady
július végéig volt a kolozsvári ideggyógyászati klinika lakója (lásd 329.), Móricz min-
den bizonnyal a *Kocsi-út az éjszakában* című, szintén az augusztus 16-i számban ol-
vasható vers alapján vonta le a költő távozására vonatkozó következtetést. – Móricz
Adynak szóló 1909. szeptember 21-i levelében köszönte meg a kritikát (lásd AEL2,
258–259).

Móricz *Sárarany* című regénye 1909 októbere és 1910 júniusa között folytatá-
sokban jelent meg a Nyugatban.

---

¹ Borosznófürdő a trianoni békeszerződésig Zólyom vármegye Breznóbánya járásához
tartozott.

353. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Rheinfelden, 1909. augusztus 24-től]

Kedves fiúk,

íme itt az öt vers. Holnap megy a novella is.¹ Címem: Rheinfelden (Suisse.) Őrült előkelő, de jó hely. Ideküldjétek a Nyugatot is. Nagyon kérnélek benneteket, ha az öcsém, Ady Lajos, |:tanári:| kinevezése<, ha> megjelent volna, *táviratilag értesítsetek erről*.² És küldjétek el Kemény Simon és Balázs Béla könyvét.³ Szeretettel ölel mindőtöket

Ady Endre

K: PIM A. 208/26. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzafírás.
M: AEL2, 244. – [Rheinfelden, 1909. aug. 20. után]

Ady Endre 1909. augusztus 21-től üdült a svájci Rheinfeldenben, ahol az Hôtel des Salines-ben Diósiné Brüll Adél társaságában szállt meg. Versei a Nyugat 1909. szeptember 1-jei számában: *Az ifjú Rajnánál, Fájdalmas, bús kitérő, Így éltünk vitézmódra [Bujdosó kuruc rigmusa], Nézni fogunk, hejhajh, Valami még jön [Valami még készül]* (244–247), közülük egyedül a *Fájdalmas, bús kitérő* kézirat a ismert: PIM A. 242. (N. n. sz. 1980/31., vétel magánszemélytől).

Az ifjú Rajnánál című vers után a Nyugatban Rheinfelden aug. 24. olvasható (244) – ez keltezésünk alapja.

---

¹ Lásd 343.

² Ady Endre befolyásos közéleti személyiségeknél keresett protekciót, hogy öccse Zilahról elkerüljön; Ady Lajost 1909 szeptemberétől a Markó utcai állami főgimnáziumba nevezték ki rendes tanárnak – az erről szóló értesítés a Budapesti Közlöny 1909. szeptember 7-i számában olvasható (1).

³ Kemény Simon *Lamentációk*, illetve Balázs Béla *Doktor Szélpál Margit* című könyvét a Nyugat adta ki 1909-ben, Ady nem írt róluk.

354. SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. augusztus 26.]

Kedves Ernő,

Béláról okvetetlenül írni akarok a jövő számba, tehát holnap péntek estig okvetlen hozzád küldeném a cikket.

Ölel

Szini Gyula

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úr

H.

VII Sajó utca 5/a

[Feladói cím:]

Szini

VII Garay utca 23 II 5

K: OSZK Kt. Fond 253/874. – Zárt postai levelezőlap, postai bélyegzés nélkül – Ceruzáírás.

Szini 1909. július 19-én, hétfőn utazott el Londonból (lásd 326.), és – Párizson keresztül – 23-án vagy 24-én érkezett meg Budapestre, ezt követően értesítette Osvátot, hogy Révész Béláról kíván írni a Nyugatban (Osvát új címéről feltehetőleg nem volt tudomása). Minderről július 26-án beszámolt Elek Artúrnak is, illetve tudatta barátjával, hogy a kritika késik, mert a *Találkozás Hamupipókéval* című Révész-kötetet elvitte magával Párizsba, és a csomag, amelyben visszaküldte Magyarországra, még nem érkezett meg (lásd Szini Gyula – Elek Artúrnak. [Budakeszi, 1909. július 26.], K: PIM V. 1604.). A *Révész Béláról* című esszé a Nyugat 1909. szeptember 1-jei számában közölték (264–267).

Szini július 22-én, csütörtökön még nem volt Magyarországon, és szintén Eleknek szóló leveléből tudjuk, hogy feleségével a Garay utcai új lakásba való költözést csak augusztus végére tervezték, tehát a fenti levelet az *esszé megjelenése előtti csütörtökön* írhatta.

355. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 09 szept. 1.
[Budapest, 1909. szeptember 1.]

Kedves jó Osvát, –

látom, hogy neheztel rám s pihentetéssel büntet. Ha azért, mert A Hét-nek is adok verseimből, rosszul teszi. Különös betegségben vagyok most: temérdeket írok, amitől ugyan még bátran kivárhatnám az időt, mikor, amit írok, a Nyugat-ban láthatom viszont sorba mind – hiszen egyszer úgymint csak pausa lesz s akkor jól jönnének majd az emlékek –; de, és ez a betegség, amíg a fiókomban, a zsebemben, a nyomdában, kiszedve bár, de kinyomatlanul érzem őket: addig megkötnek, nem engednek új dolgokat érintenem, megnyomorítanak, képtelen vagyok miattok másokba fogni. Hát csak ezért.

Szini Gyula kritikája, lehet, hogy ki fog gyógyítani ebből az ostobaságból s végül is el fogja vágni haszontalan íráskedvemet egy időre; várom nagy kíváncsisággal, talán Osvát Ernőt is ki fogja békíteni velem.¹

Szeretettel üdvözlí

Gellért Oszkár

U.i. Elek Poe-cikke gyönyörű!²

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat fel. szerkesztője
Budapest VII.
Aréna-út 66 fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.
M: NEMESKÉRI 1979, 10.

¹ Gellért Oszkár 1909. nyári versterméséről és az elmaradt méltatásokról lásd 342.

² Elek Artúr *Poe Edgar költeményei* című esszéjét a Nyugat 1909. július 1. és szeptember 1. között közölte.

356. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Rheinfelden, 1909. szeptember 6.]

Kedves fiúk,

Fenyő nem válaszolt a levelemre, ami nagyon bánt.¹ Ma kaptam 100 frankot. Itt van egy novella² s holnap-holnapután természetesen mennek a versek.³ Néhány nap múlva látlak benneteket. Szeretettel ölel

Adytok.

[Címzés:]

A „Nyugat” folyóirat
tek. szerkesztőségének
Budapest.
Rákóczi-út 9 II. 3
Hongrie
Recommandée

[Feladói cím:]

Exp. E. de Ady
Rheinfelden,
Hotel des Salines

K: PIM A. 208/25. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levél ceruzáírás, a borítékon tintaírás – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Rheinfelden, 1909. szept. 6. – épb: Bp., 1909. szept. 8.

M: AEL2, 251–252. – [Rheinfelden, 1909. szept. 6.]

¹ Ady 1909. június végén verseinek első közlési jogát a Nyugatnak adta el, a *Vér és arany* második kiadásával kapcsolatban azonban megrévesztően járt el. Fenyő Miksa június 23-i levelében egyértelműen feltette a kérdést, hajlandó-e Ady – kedvező feltételek mellett – a Nyugatnak adni a kötet második kiadásának jogait (lásd AEL2, 200–201). A szerkesztők bizvást hihették, hogy a „Mindent eladok, azaz megígérek nektek” kijelentés erre is vonatkozik (lásd 329.). Ady azonban Gárdos Alfréd-től, a Franklin Társulat igazgatójától is előleget vett fel a *Vér és arany* második kiadására (lásd AEL2, 155). Fenyő minderről tudomást szerzett, és az ügyben két levelezőlapot írt Adynak. A költő 1909. augusztus 30-án, Rheinfeldenből válaszolt Fenyőnek, eljárását többek között azzal indokolva, hogy mivel Gárdos is közbenjár azért, hogy ő megkaphassa a főváros 2000 koronás irodalmi díját, úgy

döntött, hogy a pályázat lezárultáig nem közli Gárdossal a Nyugattal kötött megállapodás tényét (lásd AEL2, 249–250).

² Az *Eszterkuthy Éva húga* című novelláról lásd 343.

³ Ady 1909. szeptember közepéig üdült Svájcban, a szeptember 16-i számra – még innen – három verset küldött. Ezek késve érkeztek Budapestre, és az Érmindszentről, szeptember 24-én postázott hat versből ötlet együtt jelentek meg október 1-jén: *Egyre hosszabb napok, Valaki utánam kiált, Rendben van, Úristen, Már holnap megyek [Apámtól, anyámtól jövőn], Egy régi-régi fűz, Heléna, első csókom, Akarom: tisztán lássatok, Nem először sírok* (354–357). Közülük csak a *Valaki utánam kiált* kézírata ismert (PIM A. 201/43., Fenyő Miksa-hagyaték) – ez a vers, *Luzern, szeptember* keltezéssel, még az első küldeményhez tartozhatott. Osvát egy verset tehát félretett az október 16-i számra (lásd 362.).

357. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. szeptember 6.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Holnapután reggel itthon lesz a principálisom.¹ Ha addigra nem tudok minden pénzt pótolni, akkor nem tudom mi lesz velem. A legnagyobb kétségbeesésben vagyok. Eddig minden és mindenki cserben hagyott Nagy Zoltánon kívül, aki igazán példátlanul jószívű ember és tőlem végtelen hálát érdemel. Még 100 koronát kell ma és holnap a föld alól is előteremtenem. Nagyon-nagyon kérem, legyen olyan jó, ha csak lehetséges, utalja ki az egész 40 koronámat, mert ismétlem, a legnagyobb veszedelemben vagyok. Egész nap futkosok fűhöz-fához, hogy magamon valamikép[en] segítsek. Már majd megőrülök a nagy kétségbeeséstől, mert már kezd minden remény elhagyni.

Kiváló tisztelettel

Nagy Lajos

Dr Basch Gyula irodája
József tér 8.

[Címzés:]
Ngos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Rákóczi út 9

[Idegen kéz tintaírása:]
Otthon kávéház házában
II em.²

[Más kéz ceruzaírása:]
Aréna út 66
fldsz. 2

K: OSZK Kt. Fond 253/827.
Dat.: fpb: Bp., 1909. szept. 6. – épb: nincs.

Nagy Lajos feltehetően az ügyvédi iroda kasszájából „kölcsonzött” pénzt, ezt kellett sürgősen pótolnia.

---

¹ principális (*lat.*): az ügyvédi iroda hivatali főnöke

² A Rákóczi út 9. számú házban működött az Otthon kávéház – miként 1909 augusztusától a következő év májusáig a Nyugat szerkesztősége is.

358. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Fogaras, 1909. szeptember 7. előtt]

Igen tisztelt Uram!

Mellékelve küldök egy kis figyelőt a *Nyugat* számára.¹

Néhány új versem van, melyekről azt hiszem, hogy értékesek; elküldjem-e?²

A *Pictor Ignóthus*, [!] az *Úti napló* vajjon nem kerülnek sorra? Abban az esetben visszakérem a kéziratokat.³

A legutóbbi Poe-fordításba (<.> Álomország) sajtóhiba csúszott be. Nevezetesen a második strófa 7.-ik sora után:

tengerek, mik nem hevernek

ez <...> a sor kimaradt:

tűz-egekre habot vernek.⁴

A Meredith-cikket megírom. Egy pár hét múlva készen is lesz. Nagyobb cikk lesz s azt hiszem nem ro[s]z[s].⁵

A Mikszáth-cikk megírásában az gátol, hogy Mikszáth legújabb művei nincsenek kezemnél. Megvennem igen drágák és nélkülük nem merek belefogni.⁶

Írok egy nagyobb dolgozatot Bergsonról, a filozófusról. Volna-e helye a *Nyugatban*?⁷

Mint Kosztolányi biztonnyal említé, Pesten jártam s igen sajnálom hogy a *Nyugattól* senkivel sem beszélhettem. Kérek hacsak lehet azonnal választ. Minden áron fel szeretném rázni magamat abból a rettenetes szellemi lethargiából, amelybe Fogarason létem óta bele süppedtem.⁸

Szeretném külön levélben megköszönni Ignótus [!] szép és megértő sorait melyeket rólam a *Nyugatban* írt. De addig is míg e levél<re> megírására elég szellemi erőm lesz (mert mint valami egészen különös dolgot, oly nehéz ily levelet megírnom), kérem kifejezni előtte köszönetemet. A cikkét egyébként csak egy hete olvastam.⁹

Azonkívül is sok tervem volna – de bírom-e felét? A legsajátosabb lelkiállapotok kergetik nálam egymást s a legnagyobb |:(sokszor oknélküli):| izgalmakat teljes apáthia szokta felváltani. De bocsánat: a magam bajaival m[i]ért untassak más?

Még egyszer kérve a mielőbbi választ
Maradok kiváló tisztelettel

Babits Mihály

Fogarás

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

úrnak

a *Nyugat* Szerkesztőjének

Budapest

VIII. Rákóczi-út 9. II. em. 3.

Levélpapír:

K: OSZK Kt. Fond 253/708/3.

M: BML 1909–1911, 31–32. – [Fogarás, 1909. szept. 1. és 16. között]

Boríték:

K: OSZK Kt. Fond 253/708/b. – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. szept. 7.

M: BML 1909–1911, 30. – [Fogarás, 1909. szept. 7. előtt]

A Babits-levelezés kritikai kiadásában a levélpapírhoz sorolt boríték későbbi, hiszen a Mérleg utcába szól, ám ez a cím először az 1910. május 16-i Nyugaton szerepel; a boríték új helyét lásd a 466. számú levélnél.

¹ Babits leveléhez *Az illatok filozófiája* című figyelőjét mellékelte (Nyugat, 1909. szeptember 16., 334).

² Legközelebbi új versei az 1910. január 1-jei számban jöttek.

³ Lásd 335.

⁴ Poe-fordításairól lásd 335.

⁵ *George Meredith*-esszéjéről lásd 336.

⁶ Mikszáth Kálmán (1847–1910) íróról nincs cikke a Nyugatban.

⁷ *Bergson filozófiája* című tanulmányáról lásd 420.

⁸ Szekszárdról Fogarasra menet, az iskolai tanévkezdetre utazva állhatott meg a fővárosban.

⁹ Ignotus *Babits* című esszéjével a *Levelek Iris koszorújából* című kötetet üdvözölte (1909. július 16., 97–98). – Babits Ignotusnak ígért levele nem ismert.

359. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

München

szept 11

[München, 1909. szeptember 11.]

Kedves Ernőm,

Lacival beszéltem; nem az én rábeszélésemre, hanem eredetileg sincs semmi rossz szándéka, csak attól félt, hogy időnap előtt felborulunk. A „kölcson” dolgában az egész összegre gondolt. Egyébként: most hazamegy. Vegyék magatok mellé Miklós Lászlót, s három héten át mindennap nézzetek át s beszéljete meg Lacival *mindent*, szeretettel, türelemmel s őszintén, nem törődve azzal, hogy kíméletlen, mert (*erre szavamát adom*) a dologban jót akar s csakis javunkat akarja s a Nyugat neki szívbeli ügye.

Mi alkalmasint nem Párisba megyünk, hanem Rivába.¹ Majd {me}g-
írom.

Ölel benneteket

Ignotus

[Címzés:]

Osvát Ernő úrnak

Nyugat szerk.

Rákóczi-út 9

Budapest VIII.

K: OSZK Kt. Fond 253/779.

Dat.: fpb: München, 1909. szept. 11. – épb: nincs.

M: NEMESKÉRI 1979, 10.

Ignotus Németországban Hatvany Lajossal (Lacival) a Nyugat pénzügyeiről tanácskozott, majd a részvénytársaság megalapozása Budapesten Miklós László vezetésével történt.

---

¹ Riva del Garda üdülőhely az olaszországi Trento megyében a Garda-tó partján.

360. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 09 szept. 21.

[Budapest, 1909. szeptember 21.]

Kedves Osvátom, –

nem tudom, nem követtem-e el hibát, mikor megmutattam magának Elek levelét, holott ő az enyémet nem mutatta meg – különös szeméremből-e vagy azért, mert csak kettőnk ügyének tekintette ezt a tisztára irodalmi levélváltást, nem tudom; azt sem tudom, hogy maga nem ezért mosolygott-e, erre gondolván, emlékszik?; óvatosságból tehát, nehogy Eleket akaratlanul megbántsam, kérem, tisztelje az ő túlzott érzékenységét s ne szóljon neki. Úgy-e, megteszi?

Köszönöm.

Gellért O.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest VII.
Aréna út 66.
fszint 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – A levél ceruzairás, a címzés tintairás.
Dat.: fpb: Bp., 1909. szept. 21. – épb: nincs.

Elek Artúr 1909. szeptember 3-án írt Gellért Oszkárnak, megköszönve „baráti levelét”, azt, „a mi soraiban figyelmesség, azt is, a mi elismerés, azt is, a mi jóakarató túlzás bennök” (K: PIM V. 3195/271.) – az ügy érdemi része a levélből nem világosul meg.

361. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debreczen 1909 szept. 23.
[Debrecen, 1909. szeptember 23.]

Kedves szerkesztő úr,

szíves bocsánatát kérem, hogy egész nyáron át meg se mukkantam, de magam se tehetek róla. Szeptemberig Svedléren lustálkodtam Nagy Zoltánal együtt, azóta pedig, és sajnos ezután is, itthon szomorkodom. Anyagi gátlak etc. kényszerítenek, hogy vizsgámig szüleimnél maradjak.¹ Sok mindent lehetne írnom, de félek, olyan hosszú levelet találnék idesírni, akár a szegény Szombati Szabó² szokta. Inkább el se kezdem. Nagyon fáj, hogy meddőségem s ittragadtságom mián a kötetemből semmi sem lesz,³ meg az is, hogy nem lehetek Pesten, ahol, ha írtam eleddig valamicskét, hát ott írtam. Egész nyári remeklésem a mellékelt szonett,⁴ ezen is sokáig haboztam, hogy elküldjem-é. Adjon az Isten másoknak is ilyen bő esztendőt s akkor aztán lóttek a magyar versírásnak. Nagyon boldog volnék, ha mielőbb sok és szép dolgot küldhetnék.

Igaz szeretettel

Tóth Árpád.

Bocsásson meg szerkesztő úr, ha egy szívességre kérem: ha látná Nagy Zoltánt, szíveskedjék megmondani neki, hogy én neki sűrűn írtam mostanában, teljességgel érthetetlen tehát, hogy ő, aki szintén sűrűn írt nekem mostanában, egyre kérdi: m[i]ért nem írok? mikor jövök? Talán a másodízben címemre küldött lakáscímét is rosszul adta meg s ezért vesznek el a leveleim? Újra bocsánatot kérek s szerkesztő úr szívességét előre is nagyon köszönöm.

K: OSZK Kt. Fond 253/884.

M: NEMESKÉRI 1986, 8.

---

¹ Lásd 301.

² Szombati-Szabó István

³ Lásd 558.

⁴ A küldött vers az *Esti szonett* (Nyugat, 1909. október 1., 385), az MTA Kézirattárában lévő Ms 10.250/77. jelzetű kézirat (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikváriustól) feltehetően nem a levélhez mellékelt példány.

362. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Érmindszent, 1909. szeptember 24.]

Kedves fiúk

(azért megint fiúk, mert Osvátnak fáj) itt a versek. Sajnos, csak hat, tehát összesen kilenc. No majd kipótolom. Legalább csoda-szépék. Ölel a viszontlátásra (talán vasárnap, ott lesztek-e délután a Bristolban?) [!]

Adytk.

[Címzés:]

A „Nyugat” folyóirat
tek. szerkesztőségének
Rákóczi-út 9
Budapest
Expressz

K: PIM A. 208/41. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás, a címzés tintairás – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: __, __ 24. (postai ügynök) – épb: Bp., 1909. szept. 25.

M: AEL2, 259–260. – [Érmindszent, 1909. szept. 24.]

Ady a Nyugat 1909. október 1-jei számába szánt verseit küldte (lásd 356. is).
– A levelet 24-én, pénteken az érmindszenti postaügynökségnél adták fel, ennek vezetője helybéli jegyző, tanító vagy kereskedő lehetett.

363. KAFFKA MARGIT – OSVÁT ERNŐNEK

[Újpest, 1909. szeptember 25. előtt]

Kedves Szerkesztő Úr!

Legyen szíves tehát, és küldjön nekem előleget a repülő-novella fejében. Az okt. 2.-i, viszontlátásig mindnyájuknak szíves üdvözet.

Kaffka Margit

U. I. Szombaton esetleg beszólok ez ügyben a szerkesztőségbe.

Kaffka Margit

[Címzés:]

Tekintetes

Os{vát Ernő}

úrnak

A „Nyugat” szerkesztőjének

Budapest

Rákocyt út, 9.

II. em. –

K: OSZK Kt. Fond 253/788.

Dat.: a boríték csonka.

M: KMYL, 92. – d. n.

1909-ben a Nyugat őszi matinésorozata október 3-án Nagyváradon kezdődött. Ignotus *Az irodalom pártolástól – az irodalom szeretetéig* címmel olvasott fel, Hatvany

Lajos és Juhász Gyula esszével, Kaffka Margit és Ady Endre versekkel szerepelt. Lengyel Menyhért a *Tájfumból* mutatott be részleteket (lásd [Név nélkül:] A *Nyugat felolvasása Nagyváradon*. = Magyar Hírlap, 1909. október 5., 13).

A szervezési feladatok Lengyel Menyhértra hárultak, aki 1909. július 16-tól az év végéig a *Nyugat* titkára volt (lásd a lap impresszumát), és akinek így praktikus teendői is akadtak (lásd a következő levelet is). Miként Lengyel (feltehetőleg) Juhász Gyulának írt 1909. szeptember 27-i leveléből tudható (K: PIM V. 2092.), a matiné résztvevői október 2-án, szombaton, a délutáni gyorsvonattal utaztak Nagyváradra. Kaffka Margit levelében erre a találkozásra utal, így a „szombaton esetleg beszólok” kitétel az előző szombatra, szeptember 25-re vonatkozik.

Kaffkától 1909 második félévében csak *Külön úton* címmel jelent meg novella a *Nyugatban* (október 16., 424–434), ebben „repülő”-motívum nem szerepel.

364. MOLY TAMÁS – OSVÁT ERNŐNEK

09. IX. 25.

[Berlin, 1909. szeptember 25.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

íme, apró kézirat, talán jó lesz valaminek, tölteléknek. – Szerkesztő úr, Bácsi, még mindig nem kaptam novella-korrektúrát, s Melchior, úszván önbajának sötét tengerén, elfelejt engem.

Mellékeltem levelet – nagyon szépen kérem – adja Melchiornak, nézzen rá szigorúan és parancsolja meg neki, hogy küldje el *rögtön* címzettnek.¹

Mely szívességét – és sok minden mást – hálásan köszöni
tisztelem híve

Moly Tamás.

K: OSZK Kt. Fond 253/823.

Moly Tamástól a *Nyugat* 1909-ben csak két kritikát hozott (lásd 327.), első novellája *Egy mese, néhány levél és a keret* címmel az 1910. március 1-jei számban jelent meg (315–334), kézírata a PIM-ben található (V. 4593/13., N. n. sz. 1980/36., vétel Ignótus Sárától). Időközben Moly *Marcus Antonius és a Forum-jelenet* című levélnovelláját is eljuttatta Osváthhoz, de ő az írást nem közölte (a kéziratot lásd OSZK Kt. Fond 253/1093.). – Lásd 366., 379., 396.

---

¹ Moly a mellékelt levélben – szintén 1909. szeptember 25-én – Móricz Zsigmondot értesítette, hogy már dolgozik a Nyugatban megjelent *Tragédia* című novella német fordításán, és a további munkához kérte Móricz novelláskötetét is. A levél a PIM Móricz-hagyatékában található (M. 100/1434.), tehát Lengyel Menyhért eljuttatta Moly üzenetét a címzetthez.

365. FAZEKAS FREY IMRE – IGNOTUSNAK

Budapest 909. IX. 27.

[Budapest, 1909. szeptember 27.]

Igen Tisztelt Főszerkesztő Úr!

Ha emlékezik még rám? – Ön vitt A Héthez, „Utolsó levél” című verssemel.¹ Régen volt; van már vagy három éve. Most újra versekkel jövök és bekopogok a „Nyugat” ajtaján. Arra kérem Önt, hogy szigorúan, de azzal a jóakarattal vegye Maga elé a verseimet, mint azt tette volt három évvel ennekelőtte. Tudom, hogy nem türelmetlen a teljes idegenekkel szemben sem; ez alapon ugye nem haragszik, ha arra kérem, hogy lehetőleg minél előbb értesíttessen verseim sorsáról;

Főszerkesztő Úr igaz híve:

Frey Imre.

<Újpest, ...>

Címem: fent a *karikában*.

K: OSZK Kt. Fond 253/747. – Levélpapírfejléc (a szöveg egy része kör alakban): ORSZ. MUNKÁSBETEGS. ÉS BALESETBIZT. PTÁR | BUDAPEST | VII. DOHÁNY-U. | 73–75.

Fazekas Frey Imre (1887–1949) újságíró, sikeres színműíró; 1920-ig hivatalnokként dolgozott. Leveléhez *Advena Novus* néven *Álom*, *Hangulat*, *Íróasztalom előtt* és *November* című verseit mellékelte (OSZK Kt. Fond 253/905.). A Nyugatban 1918–1919-ben jelent meg néhány verse.

---

¹ FREY Imre: *Utolsó levél*. = A Hét, 1906. július 29., 498.

366. MOLY TAMÁS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1909. október 1. előtt]

[Címzés:]

Nagyságos Osvát Ernő úrnak
Budapest
Rákóczi út 9. II. 3.

K: OSZK Kt. Fond 253/823. – Üres boríték.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. okt. 1.

A 364. számú levél jegyzetében említett novellákat Moly nem ebben a kisméretű borítékban postázta.

367. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1909. X/3
[Budapest, 1909. október 3.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Tegnap láttam először életemben < . . . . .> Aiglon grafikus könyvét: Opium-álmok. És végre ismét határozott impulzust éreztem az írásra. A Nyugatnak szeretnék írni erről a rajzgyűjteményről. Kérem (ha jónak látja, hogy ezt az óhajomat teljesítse) – ne adja ki másnak. Szíves válaszát kegyeskedjék öcsém¹ útján elküldeni. A könyv nem kell, mert megvettem.

Tisztelője

< . . . . .> Csáth² Géza

[Címzés:]

Osvát Ernő
nagyságos úrnak
Budapest
Rákoczy út. 9.
Nyugat szerk.

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Ceruzairás postai levelezőlapon.
Dat.: fpb: _, 1909. okt. 4. – ép: nincs.

Csáth Géza *Jegyzetek egy új rajzgyűjteményről és a művészetekről* című esszéjében méltatta Aiglon *Opium-álmok* című grafikai sorozatát (Bp., Világosság Ny., 1909) a Nyugat 1910. január 16-i számában (108–115). Az Aiglon név mögött Sassy Attila festőművész (1880–1967) rejtőzött, aki Csáth baráti köréhez tartozott (lásd 377. is).

---

¹ Jász Dezső

² korábban: Cs.

368. HORVÁT HENRIK – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagyvárad, 1909. október 3-tól]

Kedves Barátom,

végtelenül sajnálom, hogy ma megint nem találkozhatunk! Egy sorscsapás; megérkezett ide Kiss Sándor szakfelügyelő,¹ aki két napon át fogja látogatni az iskolát és ma este „kedélyes” összejövetel a Pannoniában, pipaszó és muzikaszó mellett (hej!) reám nézve kétszeresen keserű: mert nekem igazgatóm volt az illető és hajdani emlékek felelevenítésével és kedveskedésekkel jár a dolog. Oh gyakorlati Élet!

Szomorúan üdvözlí Önt letört híve

Horvát Henrik

Ha valami közölni valója van, írjon kérem, – ha lehet.

à vous

H

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

(a Holnap asztala)

K: OSZK Kt. Fond 253/776. – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

Osvátot meghívták A Holnap 1908. szeptember 27-i irodalmi ünnepére (lásd 168.), ám ezen a rendezvényen nem vett részt. Valószínű, hogy a levél az 1909. októberi 3-i, nagyváradi Nyugat-matinéhoz kapcsolódik – a fővárosi résztvevők október 2-án érkeztek meg Nagyváradra. A levélben említett „megint” arra utal, hogy Horvát Henrik Osváttal való újabb, tervezett találkozója vagy az előadást követő bankett alkalmával, vagy a következő napokban hiúsult meg.

---

¹ Minden bizonnyal Kiss Sándorról (1849–1914), a kolozsvári kereskedelmi akadémia igazgatójáról van szó.

369. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debreczen, 1909 okt. 5.
[Debrecen, 1909. október 5.]

Kedves szerkesztő úr,

nem tudom mi mindent fogok ebben¹ a levélben összehordani<,> |:s:| azért eleve kérem, hogy az esetleges sok fecsegést nézze el nekem, de most igazán nagyon egyedül vagyok s borzasztó jól esik egy kicsit kiírni magam. Az itthonragadtságba sikerült szépen beletörődnöm, tanulókat s úgy érzem: írni is tudok már lassanként. Itt küldök egy újabb verset,² ez még egyelőre iszonyú fáradsággal³ íródott úgyhogy sikerült teljesen megutálnom. Dunsztom sincs róla, hogy sikerült-e vagy nem, de elküldöm szerkesztő úrnak, ezidőszerint inkább mint valaha egyetlen fórumomnak, mert „A Hét”-nek nem akarok többé írni (sokat bosszankodtam utóbbi időben a csúnya és ízetlen kirohanásain)⁴ s⁵ más lapnak se írhatok⁶ egyelőre, mert nagy termékenységre egyáltalán nincs kilátásom.

Kuthy Sándor tele van malíciával, legutóbbi „Nyugat”-ban jött versemet lerántotta⁷ s nagy triumphussal olvasta el nekem a Manoilovitsch-írta [!] Kemény Simon-kritikát a „Függ.[etlen] Magyarorsz.[ág]” c. zuglaptól az artistikus verselők ellen.⁸

Oláh Gábor komor és fenséges mint mindig, nemsokára színpadra kerül egy⁹ darabja, melyet, sajnos, nekem is meg kell kritizálnom, minthogy az egyik helyi lapnak ingyen-jegy fejében színirovatot csinálok.¹⁰ Ó hogy el fog lapítani másnap engem ez a kitűnő óriás, hiszen tetszik tudni, gyámoltalan fejemre milyen hamar rápíritanak a vitatkozó társaim!

Nagyon jól esett a múlt hetekben Juhász Gyula rendkívül meleg és szíves üdvözlete, melyet egy közös ismerősünkkel¹¹ küldött Váradról.

Szombati Szabó a debr. „Főiskolai Lapok”-at szerkeszti s végtelen fiatalágával arról ábrándozik, hogy egy kalap alatt fog kiadni Szabolcska–Alys s más ily perverz összeállítású írótól dolgokat. Szép levelet fog írni mindenkinek, hogy dolgozzon a lapjába s már előre örül, mennyire sikerülni fog az ügy.¹²

Most készültem el a Samain: „Le Chariot d’or” c. verskötetével, melyet Nagy Zoltán szívességéből kaptam meg s odavagytok Samaintól.¹³

Most pedig nagyon köszönöm kedves szerkesztő úrnak, hogy oly rövidesen sort kerített legutóbbi dolgomra, a most küldöttre nézve pedig, ha könnyűnek találtatnék, szíves bocsánatot kérek az elolvasása által ellopott időért, de mondom, képtelen vagyok a dolgaim értékének megállapítására.

Szíves szeretettel üdvözli

Tóth Árpád.

K: OSZK Kt. Fond 253/884.

M: NEMESKÉRI 1986, 8.

---

¹ korábban: ezen

² Tóth Árpád versei az 1909. október 16-i Nyugatban: *Egy leány szobájában*, *Őszi alkonyat* (405–406).

³ javított szó

⁴ A Hét Toll és tör című rovata 1908–1909-ben többször támadta a Nyugatot, illetve kifigurázta annak szerzőit.

⁵ javított szó

⁶ javított szó

⁷ Kuthy (Térey) Sándor iskolatársa volt Tóth Árpádnak, kapcsolatukat szellemi vetélkedés, versengés jellemezte. Tóth Árpád Nagy Zoltánnak írt 1909. október 11-i levelében panaszkodott arról, hogy Kuthy „iszonyúan lehúzta” az *Esti szonett* című verset (lásd TÁL, 36–37).

⁸ Manojlovićs Tivadar (1883–1968) költő, esszéista, Nagyváradon A Holnap munkatársa volt. Kemény Simon *Lamentációk* című könyvével kapcsolatos fő kifogása, hogy beállított és affektált „irodalmárverseket” tartalmaz. Manojlovićs ugyanitt „egypár igen művelt, nyugatias, sőt egy kicsit nyugatiaskodó fiatal költő” „artista-költészetét” is bírálja. Ők ugyanis „a szűkebb, vagy tán régi értelemben vett lírával szemben a »művészi«, képzőművészeti szépet, az »artificiel«-t tűzték ki céljuknak. Az »élet«, a közvetlen emberi érzelmek és különösen [a] szenvedélyek majdnem teljesen hiányzanak ebből a költészetből. [...] Valami vérszegény, üveg-házszerű, félhangú »szordínós« a közös vonás mindannyiban. Szerelmi lírájuk alig

van – és akkor is reflexív, másodlagos, kapricióz, minden naivság nélküli – csinált. Nem az élet, hanem az irodalom meg a művészet nyújtja nekik a szerelmet. [...] Legzseniálisabb lírikusaink: Csokonai, Petőfi és Ady mindenesetre a másik iskolából valók. Végre is a tölgy nem nőhet üvegházban.” (MANOJLOVITCH Theodor: *Kemény Simon: Lamentációk.* = *Független Magyarország*, 1909. szeptember 12., 17.) – Tóth Árpád a megbírált irányzatba nyilván saját költői törekvéseit is beleértette.

⁹ javított szó

¹⁰ Oláh Gábor *Meztelen asszony* és *A halottak visszajárának* című darabjait 1909. december 10-én mutatták be Debrecenben. A Debreceni Független Újság 1909. december 11-i számában közölt névtelen bírálatot (3–4) Tóth Árpádnak tulajdonítja a kritikai kiadás (TÁPM1, 84–86, 591).

¹¹ javított szó

¹² Az 1896 és 1914 között kiadott Debreceni Főiskolai Lapokat 1909–1910-ben szerkesztette Szombati-Szabó István. – Szabolcska Mihály (1861–1930) a népies költészet megkésett művelője.

¹³ Albert Samain (1858–1900) francia költő, művésze a szimbolizmus és a parnaszizmus jegyeit hordozza. Tóth Árpád nem írt cikket Samainról a Nyugatban, de 1915 és 1917 között több Samain-fordítása is megjelent.

370. KÉRI PÁL – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin-Charlottenburg, 1909. október 6.]

Kedves Osváth úr,

Hagyományos pechem Németországba is utánamjött. Utazásom azzal végződött, hogy már *második napja betegen fekszem*. Valami daganat képződött a lábomon és vérmérgezést kaptam. Az orvos fölívágt: négy-öt napig azonban még ágyban kell feküdnöm.

Betegen nem szeretnék pénz nélkül maradni, ezért nagyon kérem, lehetőleg rögtön küldesse el azt az ötven koronát, amiről még szó volt köztünk. Igaz, hogy írást ígértem, de most nem tudok dolgozni. Ha felgyógyultam, vagy legalább a lázam elmúlt, küldök valamit.

Kedves Osváth úr, legyen szíves mondja meg Hatvanynak a következőket: Itt Berlinben van egy megbízottja a Háziipari egyesületnek. Ez a jövő hónaptól kezdve, karácsonyig nagyszabású magyar kiállítást és vásárt akar rendezni. Ez időn belül felolvasást is szeretne rendeztetni, magyar irodalom-

ról, művészetről stb. Én Hatvanyt említtem nekik: hajlandó volna-e rá, ha éppen akkor itt kinn volna?

Szeretettel üdvözl!

Kéri Pál

[Címzés:]

Ngos

Osváth Ernő

szerkesztő úrnak

Budapest

„Nyugat” szerkesztősége

Rákóczi-út, ahol az Otthon kávéház van.

K: OSZK Kt. Fond 253/796/a. – Ceruzairás, a boríték címzése tintaírás.

Dat.: fpb: Charlottenburg, 1909. okt. 6. – épb: Bp., _ . okt. 7.

Kéri (Kramer) Pál (1882–1961) újságíró, politikai riporter. Károlyi Mihály bizalmas környezetéhez tartozott, 1918 végén újságírókból álló küldöttséget vezetett Svájcba, hogy magyar érdekekért lobbizzanak az ottani diplomáciai körökben. (Ennek a delegációnak volt tagja Ignotus is.)

Később kapcsolatba hozták Tisza István meggyilkolásával, eljárás indult ellene. 1921-ben halálra ítélték, de az ítéletet nem hajtották végre, fogolycsere-egyezmény keretében 1922-ben Szovjet-Oroszországba távozhatott. Röviddel ezután már újságíróként dolgozott Ausztriában, majd Csehszlovákiában és Franciaországban. A második világháború alatt az Egyesült Államokba menekült, New Yorkban halt meg.

371. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Fogaras, 1909. október 8. előtt]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr

Mellékelve küldöm Meredithről szóló értekezésemet, addig is míg egyebet küldhetnek.

Maradok kiváló tisztelettel

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrn{ak}
a Nyugat Szerkesztőjének
Budapest
VIII. Rákóczi út II. em. 3.
Ajálva

K: OSZK Kt. Fond 253/708/5. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: BABITS MIHÁLY | FŐGIMNÁZIUMI TANÁR – Ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1909. okt. 8.
M: BML 1909–1911, 32. – [Fogaras, 1909. okt. 8. előtt]

A *George Meredith*-esszéről lásd 336.

372. KÉRI PÁL – OSVÁT ERNŐNEK

909. X. 8.
[Berlin-Charlottenburg, 1909. október 8.]

Kedves Osváth úr,

A baj nem tart mégsem olyan soká, mint eredetileg gondoltam. Már nem fekszem: itt a szobában kibámulok egy undorító berlini utcára, ahol állandóan gyerekek visítanak és margarin-szag van. Holnapután – mondta az orvos – talán utazhatom is – papucsban. Ha lehet, elutazom papucsban Hamburgba egy-két napra, aztán hazaindulok.

Mellékelve küldök két versfordítást *C. F. Meyertől*. Egész betegségem alatt folyton ennek a verseit olvastam. Fölfedeztem. Eddig csak a regényeit ismertem, de mondhatom, van olyan nagy versköltő, mint majdnem Goethe. Ha a fordításokat használhatja, közölje őket. Mikor csináltam, nagyon tetszettek nekem; most már kevésbé.

Ha a kért 50 K-t eddig nem küldte volna, legyen kegyes, küldje táviratilag. Ebből fogok hazautazni. A Bristolban mindenkit üdvözlök.

Szerető tisztelettel

Kéri Pál

Cím: Kéri, Schlegelstrasse 11.

[Címzés:]
Ngos
Osváth Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest.
„Nyugat” szerkesztősége
Rákóczi-út, Otthon kávéház házában

K: OSZK Kt. Fond 253/796/a.
Dat.: fpb: Berlin, 1909. okt. 9. – épb: nincs.

Conrad Ferdinand Meyer (1825–1898) svájci német író. Kéri Pál fordításai *Füledt éj*, illetve *Dalok lelke* címmel a Nyugat 1909. október 16-i számában olvashatók (439). – Johann Wolfgang von Goethe (1749–1832) a német irodalom klasszikusa.

373. FARKAS ZOLTÁN – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Budapest, 1909. október 16.]

Tisztelt Uraim!

Arthure [!] Rimbaud „Bateau ivre”-jének magyar fordítását közlés végett küldi

Farkas Zoltán.

Budapest V. Bálvány u. 7.

[Címzés:]
A „Nyugat”
szerkesztőségének
Budapest
Rákóczi út 9. II/3

K: OSZK Kt. Fond 253/746.
Dat.: fpb: Bp., 1909. okt. 16. – épb: nincs.

Farkas Zoltán (1880–1969) művészeti író, műfordító, kritikus. Pályáját a Vasárnapi Újságnál kezdte. 1928 és 1937 között a Napkelet külső munkatársa, egyidejűleg (1930 és 1941 között) a Nyugat képzőművészeti rovatvezetője.

Leveléhez Arthur Rimbaud *Le Bateau ivre*-ének *A megrészegedett hajó* című gépiratos fordítását mellékelte. Ez a műve nem jelent meg a Nyugatban, számos más írása azonban igen.

374. OSVÁT ERNŐ – HATVANY LAJOSNAK

[Budapest, 1909. október 18.]

Debrecener Vorlesung wegen bitte Ignotus Manuscript sofort zurück

Osvát

[Címzés:]

Baron Hatvany

Berlin

Tile-Wardenbergstrasse 13.

K: MTA KIK Ms 387/113. (Hatvany Lajos-hagyaték) – Távirat.

Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.

M: BUDA 1998, 62. – Budapest, 1909. október 18.

A német nyelvű üzenet fordítása:

A debreceni felolvasás miatt Ignotus kéziratát kérjük vissza azonnal.

A nagyváradi matiné után Hatvany Lajos Berlinbe utazott, és feltehetően magával vitte Ignotus kéziratát (lásd 363.), amelyre tulajdonosának az október 24-i debreceni matinén is szüksége volt (lásd a következő levelet).

375. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debreczen 909 okt. 20.
[Debrecen, 1909. október 20.]

Kedves szerkesztő úr!

Tudatom, hogy a sürgöny értelmében leadtam a lapoknak a műsort s két lapban egyszerű hírként, háromban pedig meleg és hosszú cikk kíséretében közölték, még pedig az intelligensebb és nagyobb lapok.

Itt hálás köszönetet mondok még kedves Szerkesztő úrnak, amiért engem is besoroztak az előkelő műsorba, nemkülönben legutóbbi dolgaim gyors leadását is szívből köszönöm.¹

A matiné iránt mindenfelé nagyon érdeklődnek.

Szíves üdvözlettel

Tóth Árpád

K: PIM V. 1636. (N. n. sz. 1959/84., vétel Forgács Béla antikváriustól)
M: TÁL, 38. – Debrecen, [1]909. okt. 20.

A Nyugat 1909. október 24-én, vasárnap délelőtt matinét tartott a debreceni Royal Szálló nagytermében. Előzetesen a következő hosszabb, név nélküli tudósítások jelentek meg: A „*Nyugat*” *Debrecenben*. = Debreceni Újság, 1909. október 19., 4; A „*Nyugat*” *Debrecenben*. A matiné műsora. = Debreceni Független Újság, 1909. október 20., 4; A „*Nyugat*” *matinéja*. = Debreceni Hírlap, 1909. október 20.

A matinén Ignótus mondott köszöntőt, ezután Tóth Árpád olvasott fel négy verset az Osvát által javasoltakból, Móricz Zsigmond novellával szerepelt, végül Ady-versek következtek. A matinéről bővebben lásd KARDOS 1979, 81–100.

---

¹ Lásd 369.

376. OSVÁT ERNŐ – HATVANY LAJOSNAK

Budapest 1909 Október 21.
[Budapest, 1909. október 21.]

Kedves Uram, –

írjon a Hauptmann felolvasásáról, írjon az új Hamlet előadásról.
Üdvözlettel

Osvát Ernő

K: MTA KIK Ms 387/114. (Hatvany Lajos-hagyaték) – Ceruzairás.
M: LHL, 75. – Budapest, 1909. október 21.

Fenyő Miksa Hatvany Lajosnak Berlinbe küldött 1909. október 21-i leveléhez csatolta Osvát kártyáját: „Osvát levelét mellékelem. Saját kezével írta.” (Lásd LHL, 74.)

Gerhart Hauptmann 1909. október 17. és november 20. között húsz német és osztrák városban huszonegy felolvasást tartott; Shakespeare *Hamlet*jét Max Reinhardt mutatta be társulatával – Hatvany nem írt róluk a Nyugatban.

377. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK
ÉS SZENDRŐ SÁNDORNAK

[Budapest, 1909. október 25.]

OSVÁT ÚRNAK.

Igen tisztelt szerkesztő úr!

A cikket Aiglon rajzairól 27[-]én postára teszem. Kérem tehát, ha lehet szíveskedjék 28-ig nekem fenntartani 6 figyelő-hasábot.¹ De ha úgy gondolja, hogy a sietés fölösleges akkor kérem írasson Szendrővel egy lapot, hogy ne törjem magam.

Tisztelő híve

 Csáth Géza

Tisztelt Szendrő úr!

Legyen szíves dirigálja a Nyugatot új címemre *Brenner József* orvos Elme-
kórtani Klinika Balassa utca 6 szám. Ha valami értesítést ír, szinte kérem,
használja <a> | :e: | *polgári* címzést.

Üdvözli

Cs. G.

[Címzés:]

Nyugat

szerkesztősége és kiadóhivatala

Bpest

Rákóczy út 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Ceruzairás postai levelezőlapon.

Dat.: fpb: Bp., 1909. okt. 25. – épb: nincs.

Az Elme- és Idegkórtani Klinika – Moravcsik Ernő egyetemi tanár igazgatásá-
val – Budapesten, a Balassa utca 6. szám alatt működött. A klinikán 160 bennlakó
ápoltat és évenként 2000-2500 ambuláns beteget kezeltek. Csáth Géza 1909 novem-
berétől gyakornokként dolgozott itt, a szolgálati lakásba már október közepén beköl-
tözött (lásd CSÁTH 2016, 139).

---

¹ Lásd 367.

378. REICHARD PIROSKA – OSVÁT ERNŐNEK

1909. XI/3.

[Budapest, 1909. november 3.]

Igen tisztelt Osvát Úr,

költözködési rakogatásnál kezembe kerültek dissertatióm elfelejtett
példányai és eszembe jutott egy elfelejtett ígéret. Itt küldöm tehát, bár ezzel
egy másik ígéretet szegek meg, mit a Közlöny szerkesztőjének tettem: hogy
nagy művem titokban marad, míg jövő év elején a Közlönyben meg nem je-
lenik. Remélem azonban, hogy ezt az ígéretet még sem szegem meg egészen,

mert Ön nem fogja elolvasni, nem fogja tudni elolvasni még a legnagyobb jóakarattal sem, olyan megbocsájthatatlanul unalmas s így mégis csak titokban marad. A címlapon van egy láthatatlan motto – szabadon Wilde¹ után – mit Önnek elárulok: „Kik túlmennek a címlapon: saját veszélyükre teszik!”

Szívélyesen üdvözlí

Reichard Piroška

K: OSZK Kt. Fond 253/844.

Reichard Piroška (1884–1943) költő, műfordító, kritikus; Osvát Ernő és Elek Artúr közeli barátja.

Reichard Piroška a budapesti bölcsészkaron végzett Riedl Frigyes tanítványaként (lásd 1390. is), gimnáziumi tanár lett. Verseit 1908-ban Hatvany Lajos közvetítette a Nyugathoz (lásd LHL, 36–37). Doktori disszertációjában a Telamon királyról szóló széphistóriát adta közre egy – a British Museumban fellelt – nyomtatvány alapján; értekezése az Egyetemes Philologiai Közlönyben, 1910-ben jelent meg (*Telamon históriája*. 29–41, 199–210).

---

¹ Oscar Wilde (1854–1900) író költő, próza- és drámaíró.

379. MOLY TAMÁS – OSVÁT ERNŐNEK

09. XI. 20.

[Berlin, 1909. november 20.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

amit most írok, azt ne vegye lírai ömlengésnek; ez nem más mint egy ténynek megállapítása. Indító oka, hogy a „Marcus Antonius” levelet visszatudasította. Elég nyugodtan nézem, amit írok. Ha gyöngé dolog, tudom, hogy gyöngé dolog és hallgatok. De erről a levélről tudom, hogy jó és most azt is tudom, hogy Ön nem ért ehhez. Reám nézve ez nem olyan nagy baj, mint amilyenek ez most látszik, mert én talán még másképpen, más nyelven, másoknak is el tudom mondani, a mi kis mondókám van.

De nagy baj ez azoknak, akik talán tudnak, sokkal többet tudnak, mint én, és akik az Ön megnemértésének vannak kiszolgáltatva.

„Aki nincsen velem, ellenem van.”

Egy kis rosszérzéssel még nem elég kemény lelkemben zárom le a „Nyugat” aktáit. Mert hiszen az sem valami roppantul biztató dolog, hogy a novellám még mindig ott hánykolódik – közbe már láttam elég üres lapokat abban az újságban, melyet én, reménytelenül bár, legalább is annyira szeretek itt Berlinben, mint Ön otthon. Nagyon kérem, ezen írásomat értse meg és ne értse félre.

Kiváló tisztelettel

Moly Tamás.

K: OSZK Kt. Fond 253/823.

Moly Tamás *Marcus Antonius és a Forum-jelenet* című írásáról és *Egy mese, néhány levél és a keret* című novellájáról lásd 364.; Moly és a Nyugat kapcsolata a fenti levél hatására sem szakadt meg.

380. LENGYEL GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. december 1. előtt]

Igen tisztelt uram,

nagyon lekötelezne, ha¹ kegyeskednék nekem a délelőtt folyamán < . . . > elküldeni az Önnél lévő novellákat, amelyek már nem jönnek a kötetbe[n]. Megjegyzem, hogy tegnap három darabot nyomdába küldtem a feljegyzettek közül, szóval anyag lesz elég.

Kiváló tisztelettel lekötelezett híve,

Lengyel Géza

U.i. Ha valami akadály volna, kegyeskedjék telefonon értesíteni délelőtt.² (65-91. Rökk Szil.[árd] u. 9.)³

K: OSZK Kt. Fond 253/813. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: LENGYEL GÉZA

Lengyel Géza *Véletlenek* című novelláskötetét 1909. december 1-től hirdette a Nyugat, a kritikák megjelenési időpontjából azonban valószínűsíthető, hogy a könyv csak 1910-ben került forgalomba.

---

¹ javított szó

² javított szó

³ Lengyel Géza A Nap munkatársa volt.

381. SZOMORY DEZSŐ – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

csütörtök
[Budapest, 1909. december 9.]

Kedves jó Szerkesztő úr, nem baj!
azért Ön mégis egy drága jó szív!

A nyomdában mindent elrendeztem. De most már *létkérdés*, hogy legkésőbb december 19-én a könyvesboltban legyenek mert különben a karácsonyi könyvvásárt is elkésem.

Egész szívemből kérem, *rendelje el ön*, hogy a jövő hét végére készen legyenek a nyomdában, esetleg több szedő beállításával. Úgy láttam ma a nyomdában, hogy az szent ott amit Ön parancsol. Nagyon kérem ne hagyjon el.

Falusnak is megírtam, hogy vastagabb és sima *fehér* papírból szeretem a födelet *vörös* nyomással. A benső papír is *szép fehér és vastag*, szóval *nem* az a hollandi papír amelyre a verskötetek készültek.

Mindent hálásan köszönök és ragaszkodással

Szomory Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/876. – Levélpapírfejléc: HOTEL BRISTOL SZÁLLÓ
| [emléma] | BUDAPEST [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest,...*

Szomory Dezső *Az isteni kert* című novelláskötetének nyomdai munkálatait sürgette – Falus Elek a címlapot a kért színben készítette el.

382. RÉDEY TIVADAR – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Budapest, 09. december 9.
[Budapest, 1909. december 9.]

Tekintetes Szerkesztőség,

*Péterfy Jenő*ről írt munkám, melyet tisztelettel megküldök, a minap került könyvárusi forgalomba.

Nagyon hálás lennék, ha megjelenéséről becses folyóiratuk Figyelőjében – ha csak egy-két sorral is – megemlékezni kegyesek volnának.

Amennyiben pedig külön vele-foglalkozásra nem szolgálna rá, méltóztassék a címét fölemlíteni a *Beküldött Könyvek* között.

Ide írom még, hogy a könyv Kilián F. egyetemi könyvkereskedő bizománya; ára 3 korona. –

Igaz becsüléssel maradtam

Dr Rédey Tivadar

K: OSZK Kt. Fond 253/843. – A 2. fólió verzóján Babits Mihály ceruzaírásos jegyzetei Rédey könyvéről (a Nyugat a beérkezett könyvet a levéllel együtt küldhette el Babitsnak).

Rédey Tivadar (1885–1953) irodalom- és színháztörténész, 1910-től 1945-ig az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, 1928 és 1940 között a Napkelet színházi rovatvezetője. Rédey felesége, Hoffmann Mária irodalomtörténész, és annak húga, Hoffmann Edith művészettörténész, Babitsné Tanner Ilona barátnői voltak, miként Osvát Ágnes bizalmasai is.

Rédey *Péterfy Jenő* című könyvéről (Bp., 1909, Buschmann F. Könyvnyomdája) Babits Mihály *Az irodalom halottjai* című tanulmányának második részében írt – főként kifogásait sorolva (Nyugat, 1910. június 1., 734–742), lásd 423.

[Párizs, 1909. december 27.]

Kedves, jó barátaim,

itt van a cikk-folytatás. Volna még sok-sok írivalóm, de ha ti úgy döntetek, tegyétek alá, hogy: *vége*. Jobb szeretném, ha még jöhetne egy folytatás.¹ A pénzt megkaptam. A Vér és Arany öt példányát is. Milyen kicsi, komikus könyv lett belőle.² Nem jól érzem magam Párisban, de egyelőre nem tudnám, hova menjek. A *holnapi* napon postára teszek még egy, *legalább* egy figyelőt. Ez biztos. Helyet kérek tartani.³ A hosszú vers – mint már ott-hon mondtam – csak a jövő számban jön.⁴ Ezúttal panaszlom el, hogy a hiányzó Nyugat-példányok másodsor se jöttek volt meg. Holott Szendrő úr az átadott jegyzet után másodsor is ünnepélyesen kijelentette, hogy elmentek.⁵ Majd következõ, esetleg holnapi levelemben már megírom, mely példányok hiányoznak s kellenek. Fenyõt nagyon szépen kérem, hogy írjon. Ő tud írni, nem mint Osvát. Írja meg, ha valami kívánsága van, ha írtak ellenem vagy mellettem valami tudnivalót. Szóval teljes gyámi szereppel és joggal kezeljen engemet. Mindnyájatokat ölel igaz szeretettel

Adytok.

Hatvanról nincs hír? A novellás könyvvel mi van? Fenyõ írja meg a Radó Antalnak ígért levelet.⁶ Az Egyetértés egy versemet közölte[,] régi, Kabosnak emlékül adott versem.⁷ A Népszavába [!] jött versre engedelmet kaptam töletek még régebben. A süketért meg kellett írnom, pláne õk versekre adtak régebben elõleget. De evvel vége is

Ady

[Címzés:]
A „Nyugat” folyóirat
t. szerkesztõségének
Budapest.
Rákóczi-út 9
Hongrie

[Feladói cím:]
Exp. E. Ady
92 Rue de Lévis
Paris.

K: PIM A. 208/27. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levél ceruzafírás, a borítékon tintafírás.

Dat.: fpb: Paris, 1909. dec. 27. – épb: nincs.

M: AEL2, 298–299. – [Párizs, 1909. dec. 27.]

¹ A *Portus Hercules Monoeci* című esszéről lásd 303.

² A *Vér és arany* második kiadását – 1910-es évszámmal – a Nyugat Kiadó jelentette meg (lásd 356. is).

³ A *Sokallják az éhbért* című figyelőt Ady 1909. december 28-i leveléhez mellékelte (K: OSZK Kt. Quart. Hung. 2164., Sz. n. 1919/12., a Nyugat szerkesztőségének ajándéka), ám a január 1-jei számról már elkésett vele (lásd AEL3, 8), a cikk a január 16-i Nyugatban olvasható (138–139).

⁴ Ady 1910 első napjaiban küldhette el a Nyugatnak A nagy Csatafér [A *Szerelem eposzából*] című versét, amelyet Fenyő Miksa 1910. január 11-én a költőnek szóló levelében – Osvátra hivatkozva – „nem egészen sikerült”-nek minősített (lásd AEL3, 11). Ady visszakérte a kéziratot, és január 24-én „a nem tetsző vers” új változatát postázta (lásd 392.), amely a február 1-jei Nyugatban A *Minden-Titkok verseiből* cím alatt három másikkal együtt jött – kötetbéli címeik: *A csodák esztendeje*, *Hiszek hitetlenül Istenben*, *Senki élőnek ellensége* (145–150).

Vezér Erzsébet Osvát cenzurális beavatkozásának tulajdonította, hogy A nagy Csatafér egyik strófája nem jelent meg a Nyugatban (lásd VEZÉR 1972, 13). Az Osvát által nyomdába küldött kéziratot (PIM A. 201/96., Fenyő Miksa-hagyaték) erre a törlésre vonatkozóan nem található utalás. Elképzelhető, hogy a költő távollétében a szerkesztő a korrekúrában törölte ezt a versszakot, ám a hiány figyelmenlenségéből is eredhet. Mindazonáltal kimaradt a Nyugatból Adynak a vershez fűzött ceruzafírásos megjegyzése is (amelyet Osvát szintén szedésre vonatkozó utasítással látott el): „Lehetséges, hogy ez a vers egy újféle, l:nagy: l hősköltemény prológusa csupán, ha az én, l:becsületes, l hívő olvasóim is így akarnák. Azonban lehet, hogy ennyiben marad örökké ez a vers s követi példáját azoknak a verseknek, melyeket én Magyarországon meg nem írhatok. A. E.”

⁵ Szendrő Sándor feladatairól lásd 331.

⁶ Mielőtt a Nyugat elkötelezte volna magát Ady kiadójaként, a költő Radó Antallal (1862–1944), a Magyar Könyvtár szerkesztőjével is tárgyalt egy novellagyűjteményről és egy versválogatásról – és az előlegeket is felvette (lásd AEL2, 160). Ady talán Fenyőtől várta, hogy Radóval közölje, a versválogatáshoz a Nyugat nem járul hozzá. Ady A *tízmillió Kleopátra és egyéb történetek* című novellagyűjteménye 1910 márciusában jelent meg a Magyar Könyvtárban (Bp., Lampel), míg az év decemberében a Nyugat adta ki *Így is történhetik* című prózakötetét.

⁷ Ady *Köszönet az életért* című versét az Egyetértés hozta 1909. december 25-i számában (91); a Népszavának – Révész Béla kedvéért – a *Mert másokért is csatáztam* [Mert másokért csatáztam] címűt adta (1909. december 25., 2).

384. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1909. december 28.]

Édes Ernőm,

szerettem volna (s van vagy tíz témám) könyvekről s francia irodalmi dolgokról írni. Nincs időm s az itt mellékelt eset volt nagyon a begyemben. Ne legyetek esztéták ezúttal s adjátok ki, mert igaz és szükséges. Egyébként a jövő számra többet s jobbat, ha élek. Ölel

Adytok.

[Címzés:]

A „Nyugat” folyóirat
t. szerkesztőségének
Budapest.
Rákóczi-út 9
Hongrie

K: PIM A. 115/1. (Szalay József-gyűjtemény) – A levél ceruzaírás, a borítékon tintaírás.

Dat.: fpb: Párizs, 190_ _ 28. – épb: nincs. – A datálásban az AEL2 megoldási javaslatát követtük (541).

M: AEL2, 300. – [Párizs, 1909. dec. 28.]

Ady Sokallják az éhbért című figyelőjéről lásd az előző levelet.

385. WIDDER DÁVID – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1909. december második felétől]

Adom tudtára mindazoknak
Kiket még sorsom érdekel
Hogy szerdán négy és hat között én
Rím-waterloomhoz érek el.

Mert szerdán négy és hat között én
Osváth Ernőhöz bényitok
Ki is, hogy ígyen fog fogadni
Se nem kétséges, – sem titok:

Á-á, – ön az a Widder Dávid?
Foglaljon kérem csak helyet
(Esetleg közben kézszorítás,
Vagy elfelejtjük, úgy lehet)
Hát üljön csak le. – nézzük nézzük
Hová is tettem verseit?
(Én: ott a szekrény jobb sarkában)
Ó: jaj fejem! – no persze, – itt!

Ad vocem¹ fej: hogy a czipőjét
fejelteté meg én velem
No hát beszédnek – enyhén szólva
Ez egy kissé szerénytelen.
Mert kéne ugyan önt fejelni
De nem czipőjén: a fején
Mivel hogy eddig holmi kongó
Üres tők díszeleg helyén.

A versei? – Hiszen nem mondom
Van közte egynehány talán.
Egy kis tehetség és ügyekvés [!]
meglátszik némelyik dalán.
De hát Nyugat! modern líra!
Lesznai Anna! Füst Milán!
Egyszóval, az ön írásmódja
Egy kissé elavult irány.

De hát azért csak írjon olykor,
– ír úgylis annyi bús ripők –
S próbálja meg, tán fölhasználja
A Hét vagy tán az Új Idők

Ám nekünk kissé gyöngé volna
S fölötté sajnálom ugyan,
De verseit ím' visszanyújtom,
Hát „isten önnel jó uram”!

Nos? Kitaláltam Szerkesztő úr
mi mindent mond majd énekelem?
Hát jó. Bezárom egyelőre
a hitvitázó énekelem.
Mert azt, hogy mit felelek erre
Tőlem telőleg jó bután,
Azt élőszóval mondom el majd
Szerdán négy s hat közt délután.

K: OSZK Kt. Fond 253/900. – Levélpapírfejléc: BUDAPESTI KERÜLETI |
MUNKÁSBIZTOSÍTÓ | PÉNZTÁR – A vers legkorábbi keletkezési időpontjá-
nak meghatározásában a levélpapíron található nyomdai azonosító segített: „1909.
XII/14. 1000 iv.”

Widder Dávid (1886 v. 1888–?) hírlapíró, biztosítási tisztviselő; az 1930-as
évek végén Palesztinába költözött.

---

¹ (lat.): erről jut eszembe

IRODALOMPOLITIKA

A Nyugat Könyvkiadó Részvénytársaság jegyzési felhívását 1910. január elején bocsátják ki, de a 200 000 koronára tervezett alaptőke a megadott határidőig, február 28-ig nem gyűlik össze. Ezután – a már ismert képlet szerint – a nagy elhatározásokat követő tépelődő szakasz következik: Ignotus, Fenyő és Miklós László (ő képviseli a Berlinben tartózkodó Hatvany érdekeit) további befektetők megkeresését határozzák el. „Hiába! ez az az ügy, a mit folyton galvanizálni kell” – állítja fel a diagnózist Fenyő,¹ és noha szabálytalan módon (igaz, a Nyugat pénzügyeiben jobbra semmi nem történt szabályosan), a január 10-én kiadott részvényjegyzési ívre még június elején is felvesznek befektetőket.² Az összesen 150 000 koronányi alaptőkéből 110 000 koronát döntő hányadában olyan személyek jegyeznek, akik Hatvanyék üzleti köreiből tartoznak,³ ehhez adódik a folyóirat mint apport 40 000 koronás értéke.⁴

Közben a dolgok finalizálását az is hátráltatja, hogy Ignotus és Fenyő, akik „fegyvertelennek” érzik magukat a belépő pénzemberekkel szemben, a hivatalos ügymenetet megkerülve – és ez sem új fejlemény – Hatvanynál lobbiznak, hogy „alapító érdemeikre” való tekintettel pozíciókat kapjanak a pénzügyi vállalkozásban.⁵ A részvénytársaság alakuló közgyűlését 1910. augusztus 18-án tartják meg,⁶ és az igazgatótanácsban a budapesti pénzarisztokrácia je-

¹ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. március 29.] = BUDA 1998, 68.

² Veigelsberg Viktor – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. június 9.] = BUDA 1998, 70.

³ Az MTA Kézirattára Ms 387/43. jelzet alatt őrzí az 1910. január 10-i keltezésű *Felhívás részvényaláírásra* című dokumentumot, az alapítók – Hatvany Lajos, Hatvany-Deutsch Sándor, Szüllő Géza, ifj. Chorin Ferenc és Kohner Adolf – aláírásával (NB. Hatvany Lajos aláírása nem autográf). A 110 darab, egyenként ezerkoronás részvényt a következő személyek jegyzik: Hatvany Lajos 40 db, Hatvany-Deutsch Sándor 20 db, Kohner Adolf, Helvey Tivadar, ifj. Chorin Ferenc, Goldberger Leó, Elbogen Károly, Weiss Manfréd, Hatvany-Deutsch Béla, Károlyi Imre, Lánczy Leó 5-5 db, Brüll Alfréd 3 db, Fleischl Sándor 2 db.

⁴ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. június 9.] = BUDA 1998, 70–71.

⁵ Ignotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. június 17.] = LHL, 94–96; Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. június 9.] = BUDA 1998, 70–71.

⁶ [Név nélkül:] *Meghívó*. = Nyugat, 1910. augusztus 16., 1160.

lesei mellett – Hatvany protezsáltjaiként – a szerkesztők is helyet foglalhatnak; megajándékozzák őket néhány részvénnel is, amelyet nyilván Hatvany kontójára számolnak el.

A Nyugat új üzletpolitikájának minden jelentős döntése mögött Hatvany áll, és számára a legfontosabb a könyvkiadás felfuttatása. Itthoni megbízottjaként Fenyő intézi a Nyugat-könyvek adminisztrációját: Ady példája nyomán több szerzőt is „kizárólagosan” a folyóirathoz kötnek (kérdéses, hogy ennek volt-e üzleti szempontból értelme).⁷ Más szerzőket előlegekkel ösztönöznek, miközben sejthető, hogy például a legbensőbb körben álló Ignotus és Ady ígért regényei soha nem fognak elkészülni. Megint másokat magán-szolgálatokért jutalmaznak, de még Osvát is megnövelt előlegeket vehet fel.

1910 őszétől ismét költséges matinékat rendeznek: október 1-jén a Szabadgondolkodók Pécsi Társasága meghívására tartanak estet,⁸ november 12-én Miskolcra utaznak,⁹ december 10-én Budapesten kerül sor a Nyugat matinéjára.¹⁰ A Vígszínházban Csokonai-matinét adnak 1911. január 29-én, és a Nyugat 1911. január 16-i hírei szerint közben Marosvásárhelyt Hatvany Lajos, Heltai Jenő és Szép Ernő is felolvastak (224). Az alaptőke fogyatkozását azonban döntő mértékben a könyvkiadás támogatása idézi elő. Fenyő egyik levele szerint új könyvsorozatokra legalább 25-30 000 koronát költenek majd el,¹¹ de a veszteségekhez hozzájárul a folyóirat megnövelt terjedelme is.¹² Valóban *több* könyvet adnak ki, de ez itt többfélét jelent, miközben az egyes kiadványok példányszámát nem sikerül arányosan növelniük. Ez a kiadói politika rövid időn belül katasztrofális eredménnyel jár: 1910 decemberére a Nyugat alaptőkéjének a kétharmadát veszíti el, mondhatjuk tehát, hogy az 1908-ra vetített 10 000 koronányi deficitet a Nyugat 1910 második félévében – nagy átlagban és becsült adatok szerint – már *havonta* képes „megtermelni”.

⁷ Babits Mihály 1910 augusztusától egy évre 400 koronát kapott (lásd Fenyő Miksa – Babits Mihálynak. [Budapest, 1910. június 26.] = BML 1909–1911, 60–61). Szini Gyula – feltehetően rövidebb időszakra – 120 koronát vett fel (lásd Szini Gyula – Elek Artúrnak. [Budapest, 1910. november 8.], K: OSZK Kt. Fond 253/587.).

⁸ Lásd TUSKÉS 1977, 461–466.

⁹ Tersánszky Józsi Jenő anekdotikus emlékezése a miskolci fellépésről *Nagy anyakról bizalmasan* című könyvében olvasható (16–19).

¹⁰ [Név nélkül:] „A Nyugat első budapesti felolvasása...” = Nyugat, 1910. december 16., 1920. – Megjegyzendő, hogy 1910. február 23-án volt a Nyugat első budapesti felolvasása.

¹¹ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. június 14.] = LHL, 92–94.

¹² Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. december 3.] = BUDA 1998, 73–74.

Hatvany üzeneteit ebből az időszakból sem ismerjük, de a neki küldött válaszokból arra következtethetünk, hogy 1910 decemberében több türelmetlen levelet is ír a szerkesztőknek. Fenyő Miksa 1910. december 8-i válaszában nem is vitatja Hatvany helyzetfelmérését – ő *az alaptőke kimerítését tavaszra tervezi*, és a báró meggyőzéséhez a közgazdasági szempontokon túlmutató morális-irodalmi (tehát hiúsági) érveket vonultat fel, és azzal a kétséges ígérettel szereli le Hatvany aggodalmait, hogy a részvénytőke elvesztése után majd csak találnak olyan formát, amelyben mecénásuk újabb anyagi megterhelések nélkül szerezhethet magának „irányító befolyást”.¹³

Néhány héttel később Ignotus is a Hatvanyval való együttérzés hangján szólal meg, és az anyagi veszteségek deprimáló hatását az ügy iránti rajongás felélesztésével kívánja ellensúlyozni: „ahhoz, amibe Te így a Nyugattal, agitációjával, embereivel és vállalkozásával szemben belekeveredtél, az áldozatkészségen s lehetőségen kívül az kell, ami ezt elviselhetővé sőt gyönyörűséggé teszi: úgy a dolog, mint az emberek iránt való rajongó, állandó, minden percben kíváncsi és alázatos szerelmes érdeklődés.”¹⁴ A levelekben megnyilvánuló stilisztikai bravúr ellenére Ignotus és Fenyő ezúttal – külön-külön is – ingoványos talajra tévednek. Hatvany kiábrándulását enyhítendő alkalmatlan és *veszélyes* érvekkel hozakodnak elő: a könyvkiadás anyagi csődje után (és ebben Hatvany sem volt vétlen) a báró figyelmét most a folyóirat felé fordítják, holott korábbi, *orvosolhatatlan* sérelmei éppen abból fakadtak, hogy Osvát mellőzte a szerkesztésre vonatkozó instrukciókat. Amikor Fenyő Miksa arra kéri Hatvanyt, hogy öt darab, erősen értékcsökkent Nyugat-részvénye fejében tekintse semmisnek a *tőle kapott* kölcsönt,¹⁵ Hatvany nem háborodik fel, tudomásul veszi az ügyeskedést, ám a Nyugat-szerkesztésből való kizárásán képtelen túllépni.

Az Osváttal folytatott régi vetélkedés 1910–1911 fordulóján újult erővel lángol fel, a személyes ellentétek immáron hivatali összetűzések formáját öltik. Hatvany az 1911. január 23-ával kezdődő héten felszólítja Osvátot, „hogy engedjen neki disponáló befolyást a Nyugat szerkesztésébe, vagyis hogy változzék meg az eddigi állapot, Osvát ne szerkessze s állítsa össze a lapot teljesen függetlenül, a maga belátása szerint, hanem Ignotus és Hatvany döntő beleszólásával”.¹⁶ Hatvany mindezzel azt akarta elérni, hogy a Nyugat

¹³ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. december 8.] = LHL, 102–104.

¹⁴ Ignotus – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1911. január] = LHL, 125. – A levél datálása az LHL-ben (sajtóhiba miatt) 1911. június.

¹⁵ Fenyő Miksa – Hatvany Lajosnak. [Budapest, 1910. december 8.] = LHL, 102–104.

¹⁶ Schöpflin Aladár – Ady Endrének. [Budapest, 1911. február 7.] = AEL3, 208–209.

Ady, Móricz és Babits generációja mellett csak csekély számban szerepeltesen pályakezdő, kiforratlan szerzőket, tehát maradjon meg a közben ismertté lett írók fórumának (ám ha mégis teret biztosít új neveknek, azok között az ő protezsáltjai feltétlenül szerepeljenek). Mindemellett Hatvany népszerű szerzők meghívását is forszírozta (Bródy Sándor és Gárdonyi Géza bizonyosan közékük tartoztak), valamint életközeli, a társadalmi progresszió iránt elkötelezett publikációkkal akart változtatni a Nyugat esztétizmusán.

Osvát a kifogásokat visszautasítja, sőt felhívja Hatvany figyelmét, hogy miután addig elmulasztotta a felelős szerkesztő jogkörének szerződésbeni szabályozását, a fennálló helyzet elismerésével mindezt haladéktalanul pótolja. (Osvát a Magyar Géniusz idején Posgay Gézával szemben is ezt a taktikát tervelte ki, de Gellért Oszkár nem adta át a Posgaynak írt levelet.¹⁷) A garanciát Hatvany – napokon át húzódozó „tárgyalások” után – megtagadja, mire Osvát február 4-én lemond a szerkesztésről. Hatvany ezt tudomásul veszi, ám Osvát szimpatizánsai másnap összegyűlnek a Palermo kávéházban, ahol a szerkesztő iránti szolidaritásukat hangoztatják, és kinyilvánítják, hogy ha Hatvany eltávolítja Osvátot, bojkottálni fogják az „új” Nyugatot.¹⁸ A hírek eljutnak Hatvanyhoz, aki végül kiadja a másfél évre érvényes nyilatkozatot, „mely szerint Osvát eddigi fizetése és jogköre mellett felelős szerkesztő marad, de a Nyugat egyes számainak tervét szerkesztőrsaival közli”.¹⁹ Február 6-án, hétfőn viszont felszólítja Osvátot, hogy keressen vevőt a Nyugatra.

Ha a Nyugatra pénzügyi vállalkozásként tekintünk, respektálható Hatvany álláspontja; miként Móricz Zsigmond frappánsan megfogalmazta: „ő megvette a lapot az összes előfizetőivel együtt, hát neki ez a boltja, nagyon csodálkozik rajta, hogy ebbe lehet valakinek beleszólása. Legjobban azon, hogy a termelők fellázadnak és sztrájkba lépnek, ha ő az üzletvezetőjét el akarja bocsátani.” Móricz azonban – mint mindenki, aki közelebbről is látta az 1911-es válság elmérgesedését – tudta, hogy Hatvany szempontjainak elfogadása éppen a Nyugat lényegét, a tehetségek szabad érvényesülésének jogát venné el.²⁰

Hatvany a Nyugat-válságok idején rendre hangoztatja, hogy őt Berlinben jobban megbecsülik, mint Budapesten. A régi panaszokat most Adynak sorolja el („E télen már majdnem *magyar* lettem – maradok németnek”²¹),

¹⁷ Lásd a könyv *A Magyar Géniuszról* című tanulmányát (38–39).

¹⁸ Schöpflin Aladár – Ady Endrének. [Budapest, 1911. február 7.] = AEL3, 208–209.

¹⁹ Tóth Árpád – Nagy Zoltánnak. [Budapest, 1911. február 4.] = TÁL, 59.

²⁰ Móricz Zsigmond – Elek Artúrnak. [Budapest, 1911. február 15.] = MÓRICZ Zsigmond 1963, 104–105.

²¹ Hatvany Lajos – Ady Endrének. [Berlin, 1911. március közepe (?)] = AEL3, 236.

ugyanakkor az az intenzív figyelem és jelenlét-kényszer, amelyet 1911-ben budapesti ügyeiben tanúsít, jelzi, hogy honi pozícióit egyáltalán nem akarja feladni, és *mindvégig* a korábban kinyilvánított szerkesztési alapelvek érvényesítésén munkálkodik. A Nyugat eladására vonatkozó felszólítás csak taktikai lépés, vagy amolyan utolsó utáni érv, *odakiáltás* a vita hevében.

Az indulatok néhány hét alatt jócskán csillapodnak, és ebben múlhatatlan érdemeket szerez Ignotus. Ő ugyan nem ellenkezett, amikor Hatvany elhatározta Osvát szerkesztői jogainak megkurtítását, de most, a széljárás fordultán, leveleiben tudatos békeközvetítői szerepet vállal. Nem érdek nélkül, hiszen számára a *status quo* a legjobb kombináció: főszerkesztői címe csak akkor biztosítja számára az anyagi és tekintélybeni hozadékot, ha a lap egyszerre képes megtartani a páratlanul nagyvonalú mecénást és a fiatal írókra hipnotikus hatást gyakorló szerkesztőt. Ilyenformán neki tényleg csak reprezentálnia kellene.

Ignotus és Fenyő mindazonáltal azt is felismerik, hogy Hatvany mellé új befektetőket kell találniuk. A nagy kiadókat keresik fel (Révai Testvérek, Franklin Társaság, Athenaeum), és a tárgyalások első körét követően a Révai Testvérekkel való együttműködés tűnik a leggyümölcsözőbbnek. A legintenzívebb érdeklődést Magyar Mór – a Révai Testvérek aligazgatója, Ignotus barátja – tanúsítja, aki összeköttetéseit mozgósítva vállalja a részvénytőke 400 000 koronára történő felemelését.²²

A Nyugat Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság 1911. június 11-én alakul meg. Az augusztus 1-jei Nyugatban Hatvany *Irodalompolitika* címmel emlékezetes cikket ír, amelynek legszembeötlőbb vonulata a küldetés sikerének tudatosítása. Valóra váltotta az *Indulásban* megfogalmazott terveket: sikerült „a félszázad óta jelentős írói nemzedék” befuttatása, a „»halál utáni dicsőségre hivatottak« két rövid év alatt tekintélyes közönségre tettek szert”. Kiadói működését tehát befejezheti, és a munka folytatását „kitűnő üzleti szakemberekre” bízta.²³ Mindannak tükrében, ami a Nyugat részvénytársaságnál a megelőző évben történt, az eredményekkel való büszkélkedés nem több, mint propaganda. Amit pedig Hatvany a cikk nagyobbik részében taglal, hogy a modern kiadóknak *miért* kell a reklám eszközához folyamodniuk, *itt és most* teljességgel érdektelen. Az, hogy az *Irodalompolitika* évtizedekig

²² Ignotus és Magyar Mór baráti viszonyára vonatkozóan lásd MÓRICZ Miklós 1966, 286. – Az 1911-es részvényjegyzés részletekbe menő megoszlását nem ismerjük; Hatvany Lajos évtizedekkel később úgy emlékezett, hogy Magyar Mór 62 000 koronát fektetett a vállalkozásba (lásd HATVANY 1974, 811), ez az összeg Móricz Miklós idézett művében 65 000 korona (134).

²³ HATVANY Lajos: *Irodalompolitika*. = Nyugat, 1911. augusztus 1., 169–176, i. h. 169, 170.

hivatkozott írás maradt, arra vezethető vissza, hogy a záró részben Hatvany több kitételrel is Osvátnak üzen. Osvát nevét nem írja le, és a Nyugat távoli szimpatizánsainak talán fel sem tűnnek e mondatok, de a bennfentések jól tudják, hogy kire vonatkoznak a következő megállapítások (amelyeknek, mint minden általánosításnak, az ellenkezője éppúgy érvényes lehet): „Aki folyton forrong, az lejáratja a forradalmat. A megmerevülés néha a fejlődés jele, a hosszúra megnyúlt »Sturm und Drang« [a] visszamaradásé. Az a színgazgató, aki mindig csak kezdők darabjait adja, tönkreteszi színházát, és nem használ vele sem a művészetnek, sem a kezdőknek, akiket pártolni vélt. A »homo novust«, ha bízom benne, visszhangosan kell felléptetni – a sok új név egymást öli.”²⁴ Közben Hatvany bizalmasai, Kaffka Margit és Bölöni György, irodalompolitikai ankétot szerveznek az Auróra nevű folyóiratban.²⁵

Osvát felkészült arra, hogy a másfél éves „türelmi időszak” lejártával Hatvany megpróbálja elmozdítani az állásából, ám felismeri, hogy „ha már időt adtak neki a védekezésre, akkor neki ezt okosan fel kell használnia”.²⁶ 1911 nyarán jóváhagyását adja ahhoz, hogy a Nyugat – Hatvany elképzelései nyomán – tematikus számban tekintse át a középiskolai tankönyvek szemléletmódját. Hatvany nagy energiákat fektet a szervezésbe, Osvát látja, kik azok, akik eleget tennének a felkérésnek, majd meghíúsítja a pedagógiai írások közlését.²⁷ Másfelől viszont, ha elolvassuk például Szabó Dezső Hatvanynak címzett 1911. július 25-i levelét, amelyben azt körvonalazza, hogy ennek a tankönyvszámnak miként is kellene kinéznie,²⁸ látnunk kell, hogy ez ügyben is Osvát volt a józanabb: nem akarta, hogy például az iskolai hittanoktatás elvetését szorgalmazó cikkek miatt a konzervatív sajtó ellenük forduljon.

1911 végén Hatvany irodalompolitikai ankétot rendez a Világ hasábjain. A napilap saját ötletként, az „irodalom érdekére” való hivatkozással vezeti be a vitát, a körkérdést valójában Hatvany *fogalmaztatja meg* Adyval: „Eszközd ki, ha tudod. A kérdéseket majd vesd föl” – utasítja kendőzetlenül a költőt.²⁹

Az 1911. december 30-i hozzászólók többségükben támogatják Hatvanyt álláspontját, miszerint a Nyugat fejezze be tehetségfelfedező akcióit.³⁰

²⁴I. m. 175.

²⁵Bölöni György határozottan állította, hogy az ankétot megtartották (lásd BÖLÖNI 1978, 418); ezek az Auróra-számok azonban feltehetőleg elvesztek.

²⁶Révész Béla – Ady Endrének. [Budapest, 1911. március 1.] = AEL3, 227–229.

²⁷LHL, 632.

²⁸LHL, 127–128. – A tankönyvszámról bővebben lásd 516.

²⁹Hatvany Lajos – Ady Endrének. [Neuilly-sur-Seine, 1911. október 21.] = AEL3, 298–299.

³⁰*Irodalom-politika*. A győzelmes forradalom aktái. = Világ, 1911. december 30., 9–10.

Ugyanakkor kételyek is felmerülnek – általában ugyanazon írásokon belül –, hiszen az irodalom alakulása mindig túllép az irodalompolitikai megfontolásokon. De az olykor naiv, váteszeket váró és hirdető, lelkesültségében is avított hang jól érzékelhető például Kabos Ede fejtegetéseiből: „A modernség forradalma sikerült, és emberi számítás szerint harminc esztendőn belül aligha lesz újabb forradalom az irodalomban. Hogy pontosan harminc esztendeig tart-e majd a pihenő, azt nyilván maga Hatvany se gondolja. De ez nem is fontos. Ha váratlanul, törvényszerűség ellenére is jönne valami erős legény, és jönni akarna már tíz esztendő, vagy esetleg már öt esztendő múlva: akkor jönni is fog, akár lezártuk az elintézett forradalmat, akár nyitva hagytuk az ismeretlen eljövendő számára. Mert az erős legény megint maga fogja megcsinálni a maga forradalmát, s remélhetőleg kicsi lesz neki az a kapu, melyet a mindenáron-forradalmárok számításból nyitva hagynának számára. Ne törjük tehát mi a fejünket az eljövendő új forradalmárokért. De igenis meg kell oltalmazni a most diadalmas forradalom eredményeit.”³¹ (Mindehhez még egy kérdést kell hozzáfűznünk: ugyan mi köze volt Kabos Edének a Nyugat szerkesztőségi ügyeihez?)

A kellőképpen előkészített közhangulatra támaszkodva egy nappal később szólal meg Hatvany.³² A személyeskedésbe fúló, vagdalkozó, Osvát-ellenes kitételekben bővelkedő cikket maga a címzett utasítja vissza kegyetlen tárgyilagossággal: „A Nyugatot én – irodalmi oldaláról – közintézménynek tekintem, és amíg – ebben – én vagyok érte felelős: semmiféle tisztátalan irodalompolitikának nem lesz benne helye.”³³

A Berlinben tartózkodó Hatvany Budapestre siet,³⁴ és az irodalmi modernség hőszai – másként megoldhatatlannak tartván a kettejük között felmerült ellentéteket – 1912. január 6-án a Fodor-féle vívóteremben kardpárbajt vívnak, melynek eredményeként mindketten megsebesülnek.³⁵

³¹ KABOS Ede: „Hatvany Lajos cikkét szeretem...” = Világ, 1911. december 30., 9–10, i. h. 10.

³² HATVANY Lajos: *Irodalompolitika*. A Nyugat szerepe. = Világ, 1911. december 31., 11–12.

³³ OSVÁT Ernő: *Irodalom-politika*. Világ, 1912. január 3., 9.

³⁴ [Név nélkül:] *Lovagias affér Hatvany báró és Osvát Ernő között*. = Magyar Hírlap, 1912. január 6., 8.

³⁵ A források különbözőképpen tudósítanak a párbaj kimeneteléről. A Világ szerint „csak kisebb karcolásokból szikkadt ki néhány csöpp vér” ([Név nélkül:] *Irodalmi párbaj*, 1912. január 7., 1–2, i. h. 1), fennmaradt azonban olyan beszámoló is, amely szerint Hatvany mindhalálig a homlokán viselte a párbajban szerzett „nagy sebhelyt” (vö. BUDA 2000, 41–42). Ez utóbbi verziót erősíti meg a Magyar Hírlap helyszíni jelentése: „Hevesen támadtak egymásra a felek, s már az első összecsapásnál mindketten megsebesültek. Osvát egy erős vágást mért Hatvany homlokára, aki védekezés közben jelentéktelenül megkarcolta Osvát jobb halántékát. A segédék meg-

A korabeli lapok az olvasóközönség nagyobb derűtségére általában az eset komikus jellegét hangsúlyozzák, néhány nappal később azonban a történet tragikus fordulatot vesz. Magyar Mór – aki egy munkás élet megtakarításait fektette a Nyugatba – elkeseredésében, hogy a párbaj egyben a vállalkozás üzleti csődjét is jelenti, Móricz Zsigmond kölcsönkért pisztolyával öngyilkosságot követ el.

*

A párbaj előtt Hatvany és Osvát tudhatták, hogy a vesztesnek el kell hagynia a Nyugatot. Másfelől viszont a Nyugat Rt. a szerkesztőkkel még 1911 júniusában négyéves alkalmazási szerződést kötött, ha tehát Hatvany győzött volna, csak a kifizetendő több tízezer korona fejében birtokolta volna egyedül a lapot, míg a szerkesztők a pénzzel új vállalkozást indíthattak volna, magukkal vive a Nyugat írógárdáját.

Bonyolult sakkjátszma kezdődik, és május végére létrejön a megegyezés: a Nyugat-szerkesztők felveszik a visszalévő három évre járó fizetésüket,³⁶ és kivásárolják a folyóiratot a részvénytársaságból – a fenntartásáról ezután nekik kell gondoskodniuk, vagyis visszaáll az 1908-as induláskor érvényes állapot. A függetlenség jele, hogy a kiadóhivatal már május végén elköltözik a Deutsch Ignác és fiai cég által tulajdonolt Mérleg utcai házból a Lónyay utca 18. szám alá.

Hatvany viszont továbbra is megtartja irányító szerepét a „csonka” részvénytársaságban, amely megörökli a Nyugat nyomdáját és a kész könyveket, és amely a következő években piacra viszi a szerződéssel már lekötött kiadványokat. A helyzetet némiképp bonyolítja, hogy közben a folyóirat is megkezdi könyvkiadói tevékenységét, majd 1916-tól, miután a részvénytársaságot felszámolják, egyedülként birtokolja a Nyugat Kiadó megnevezést, a könyvek elfogadásáról és a pénzügyekről itt Fenyő Miksa dönt.³⁷

Az 1912-es válság heteiben végig kérdéses marad, hogy Ady kivel tart, Hatvanyval vagy a szerkesztőkkel: végül a folyóiratot választja. Feltételként Osvát háttérbe vonulását szabja meg: az 1912. július 1-jei számmal kezdődően a címlapon Fenyő mellett szerkesztőként már ő szerepel, Osvát Ernő neve a főmunkatársak között található. Ignotusék persze tudták előre, hogy

---

állapították Hatvany részéről a harcképtelenséget, és a párbajt megszüntették. A segédek meg sem kísérelték a felek kibékítését.” ([Név nélkül:] *Az Osvát–Hatvany párbaj.* = Magyar Hírlap, 1912. január 7., 10.)

³⁶ Vö. BALÁZS 1982a, 1/580.

³⁷ A Nyugat Kiadó lehető teljes bibliográfiáját Buda Attila készítette el (lásd BUDA 2000, 183–209).

Ady igénye pusztá formalitás, és hogy egy napig sem akar majd szerkeszteni, vagyis Osvát autonómiája nem sérül.

A szervezeti változásokat Ignotus a második félév kezdetén a következőképpen adja olvasóik tudtára: „A Nyugat ezen számával s most kezdődő kötetével, a Nyugat Irodalmi és Nyomdai Részvénytársasággal való barátságos egyezkedés után e folyóirat az én tulajdonomba megy át, és mivel Osvát Ernő barátunk egyéb munkássággal egyebütt van lekötve, átveszem a szemle szerkesztését s az azzal járó felelősséget is.”³⁸ Ezen bejelentésnek valójában nincs részlete, amely megfelelné a valóságos történetnek – a Nyugat nem is Ignotus, hanem Fenyő Miksa tulajdonába kerül.³⁹ Ignotus azonban egy ideig ragaszkodik a legendához, 1912 második felében számos esetben ő kér kéziratot régi szerzőiktől, ám mivel az ő munkássága van leginkább lekötve közeli és távoli helyeken, hamarosan mindenki ismét Osvát *igenjére* vagy *nemjére* lesz kíváncsi.

Kosztolánczy Tibor

³⁸ IGNOTUS: *A Nyugat olvasóihoz*. = Nyugat, 1912. július 1., 1–3, i. h. 1.

³⁹ Lásd 736.

• 1910 •

386. KÁLLAY MIKLÓS – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Eger 910 jan. 16.
[Eger, 1910. január 16.]

Tisztelt Szerkesztőség!

Lefordítottam egyik kedves francia poétámnak Émile Verhaerennek versét. Mint a Nyugat sőt már a Nyugat elődjének a Figyelőnek hű olvasója, láttam, hogy a folyóirat fordításokat is közöl. Bátor voltam hát ezt a kísérletemet beküldeni. Ha lehet szíveskedjenek közölni. Ha nem lehet, kérem szíves értesítésüket, hogy esetleg másutt értékesíthessem.

Természetesen, mint ismeretlennek, illenék bemutatkoznom. Névjegyem legyen a beküldött vers. A margójára csak annyit jegyzek fel, hogy 23 éves, és a művészetek rajongója vagyok, eddig A Hétben, az Életben és a Független Magyarországbán¹ jelent meg egy pár jelentéktelen dolgom.

Őszinte tisztelettel

Kállay Miklós

K: OSZK Kt. Fond 253/790.

Kállay Miklós (1885–1955) műfordító, író. 1903-tól az Egri Újság munkatársa, majd a tízes évek közepén szerkesztője – 1917-től fővárosi lapoknál dolgozott. Leveleléhez Émile Verhaeren *A fa* című versének fordítását mellékelte; a vers nem jelent meg a Nyugatban, de kézirata fennmaradt Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/1044.).

---

¹ Az Élet 1908 decemberétől megjelenő katolikus hetilap. Az 1902-ben indult Független Magyarország napilap a Nyugat hóskorában rendszeresen közölte az ún. modern írók műveit is.

387. OSVÁT ERNŐ – MÓRICZ ZSIGMONDNAK

[Budapest, 1910. január 16.]

Kedves Zsigám, –

hiába vártalak, hogy megbeszéljük: – kérlek, kérünk, ne ellenkezzél és ne haragudjál. Jó?

Barátod

Osvát Ernő

[Címzés:]
Nagyságos
Móricz Zsigmond Úrnak
Budapest
Üllői út 95.

K: PIM M. 100/1606/1. (Móricz Zsigmond-hagyaték)

Dat.: fpb: Bp., 1910. jan. 16. – épb: nincs.

388. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. január második felében]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Kérem szíveskedjék mellékelt novella átadójának 40 koronát kiutalni. Erre a pénzre <égetően> |:sürgősen:| szükségem van. Három nap múlva még két kis cikket fogok küldeni *Bartók* gyermekdarabjairól és *Weiner* G-moll triojáról. A kefét kérem irányíttassa Szabadkára: Cs. G. Főtér.

Tisztelő híve

Csáth Géza

K: OSZK Kt. Fond 253/733.

A datálást egyértelműsíti, hogy Csáth *Weiner Leó* – op. 6. című figyelőjét – amelyben a g-moll triót méltatta – a Nyugat 1910. február 1-jei számában közölték

(206–207). Bartók *Gyermekeknek* című népdalfeldolgozásairól nem jelent meg figyelemre méltó; következő novellája a Nyugatban: *Egy vidéki gimnazista naplójából* (1910. május 1., 621–627).

389. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910 telén ?]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Nagyon kérem, kegyeskedjék címemre a kiadóhivatal által 20 koronát küldetni.

Kiváló tisztelettel

Csáth Géza

K: OSZK Kt. Fond 253/733.

Csáth Géza 1910. március 4-én ugyanilyen levélpapíron (4177. SZÉNÁSY BÉLA BUDAPEST.) küldött levelet Schneider Irénnek, volt menyasszonyának (a szöveget öccsének, Jász Dezsőnek diktálta), lásd a PIM-ben a 2008/050/6. leltári szám alatt, illetve naplójában említve: CSÁTH 2016, 154. – Mindez a datálás tágabb időhatárait nem zárja ki.

390. DUTKA ÁKOS – OSVÁT ERNŐNEK

Nagy-Várad, 910. január 20
[Nagyvárad, 1910. január 20.]

Kedves jó uram,

Váradi találkozásunk idején tapasztalt lekötelező szívessége bátorít, hogy egy kéréssel terheljem.

A Nyugat-nak küldenék egy verset. Amennyiben az Önök ízlésének megfelelően legyen kegyes a februári számba beszorítani. Ugye bár ehhez nem szükséges az előre bocsátott pár sor.

Nem is ez a kért szívesség. A vers ha jó az Ön ízlése úgysem engedi el-
kallodni. A kérésem azonban az, hogy ha a vers nem felelne meg legyen ke-
gyes forduló póstával értesíteni, t. i. nekem fontos, hogy tudjam felhasznál-
ják-e Önök vagy sem, mert ha nem valahol más helyen helyezem el (Tetszik
tudni a honoráriumért akár hol elhelyezem, mert nagyon rá vagyok utalva s
úgy is nagyon keveset írok)

Legyen kegyes legalább egy lev. lapon értesíteni kell-e a Nyugatnak a
versem vagy sem. Ha nem felelne meg, nagyon lekötelezne, hogy ha vissza-
küldené a kéz iratot.

igaz tisztelő híve

Dutka Ákos

K: MTA KIK Ms 10.250/11. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikvá-
riustól)

Dutka Ákos (1881–1972) költő, újságíró, A *Holnap*-antológia poétáinak
egyike. Levelében a Nyugat és A Holnap 1909. október 3-i, közös matinéjára utalt,
Nézem a kezem című verse a Nyugat 1910. március 16-i számában kapott helyet
(366).

391. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debreczen 1909 [!] jan. 21.
[Debreczen, 1910. január 21.]

Kedves Szerkesztő Úr!

Itt küldök két kéziratot.¹ A régi kinnal készültek, de nem tudom, hogy
a régi szerencsével-e? Nehezen s keveset tudok sikeríteni; a Samain-cikk
emiatt is, meg elfoglaltságom miatt is nem tudom mikorára készülhet el. El-
lenben a napokban szállítok két figyelőt a Bodor² és a Somlyó könyvéről.³
Ha még nem adta ki őket figyelőre Szerkesztő úr, kegyeskedjék megolvasni
majd a küldeményt. A kiadóhivatal nem küldte el az Ady könyvét⁴ az írtam
fizetési feltétel mellett sem, de most már nem baj, mert a főiskolai könyvtár-
ban megvan a könyv. Egy szívességre kérném kedves Szerk. urat: ha találko-
zik Nagy Zoltánnal, szíveskedjék átadni neki üdvözetemmel azt az üzenete-

met, hogy írja meg egy lev. lapon a lakása címét, mert elvesztettem s így nem írhatok neki.

Köszönettel és üdvözlettel

Tóth Árpád.

K: OSZK Kt. Fond 253/884.

M: NEMESKÉRI 1986, 8.

Tóth Árpád a keltezés évszámát eltévesztette, ugyanis a Bodor- és a Somlyó-figyelő említése, valamint a Nagy Zoltán címe iránti tudakozódás a fenti levelet egyértelműen az 1910. január 25-i levélhez köti (lásd 393.). Mindemellert Albert Samain verseskönyvét Tóth Árpád csak 1909 őszén kapta kölcsön Nagy Zoltántól (lásd 369.).

---

¹ A Nyugat 1910. február 16-i száma a *Kincs* és az *Orfeumi elégia* című Tóth Árpád-verseket hozta (233).

² Bodor Aladár *Zátonyon* című (Bp., Franklin, 1910), újabb verseit tartalmazó kötetéről a Nyugat 1910. február 1-jei számában közölték Tóth Árpád figyelőjét (202–203), lásd 393. is.

³ Somlyó Zoltán *Dél van* című könyvéről lehet szó (Szeged, Árvay, 1910), de Tóth Árpád csak *Háborús lírikusok* című, jóval későbbi figyelőjében írt Somlyóról a Nyugatban (1916. december 16., 891–893).

⁴ Tóth Árpád minden bizonnyal a *Vér és arany* második kiadását próbálta a Nyugat kiadóhivatalától beszerezni.

392. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Párizs, 1910. január 24.]

Kedves Barátaim,

itt küldöm a verseket. *Okvetlenül* jöjjenek a legközelebbi számban. A nem tetsző verset – hiszem – jól rejtettem el a többi közé – kissé megheréltem. A Minden-Titkok versei leendő kötetem címe lesz, ha élek.¹ Hatvany Laci elutazott már Párisból. Kérlek benneteket, küldjétek be az új könyveket. A pénzt megkaptam, köszönöm. De mégis olyan hidegek és távoliak vagytok. A montecarlói cikket e számra nem fejeztem be. Lehetséges, hogy Monte-Cárlóból friss, jobb módon írom és küldöm el majd. De azért [?] párisi

címem megmarad minden esetre. Ha nem mehetnék a Rivierára, akkor is, a következő számban befejezem a montekárlói cikket.² A regényből a téma megvan már s ez nagy dolog.³ Gratulálok a fölolvásásokhoz.⁴ A versek *okvetlenül* jöjjenek, újra kérem. És Fenyő írja meg véleményét róluk ha lehet mindjárt. Ölel mindnyájatokat

Adytok.

[Címzés:]
A „Nyugat” folyóirat
t. szerkesztőségének
9. Rákóczi-út 9.
Budapest
Hongrie

[Feladói cím:]
Exp.: E. Ady
92 Rue de Lévis
Paris.

K: PIM A. 208/29. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levélszöveg ceruzairás, a címzés tintaírás.

Dat.: fpb: Paris, 1910. jan. 24. – épb: Bp., 1910. jan. 26.

M: AEL3, 17. – [Párizs, 1910. jan. 24.]

¹ Az 1910. február 1-jei szám Ady-verseiről lásd 383., kötetét *A Minden Titkok verseiből* [!] címmel 1910 decemberében jelentette meg a Nyugat Kiadó.

² Ady 1910-ben nem jutott el a Rivierára, a *Portus Herculis Monoeci* című cikket sem folytatta (lásd 303.).

³ Fenyő Miksa 1910. január 4-i levelében vetette fel az ötletet Adynak, hogy 1910 második fél évében szívesen közölné tőle regényt a Nyugat (lásd AEL3, 8). A *Vér városa* című regényből az egyetlen részlet az 1910. május 1-jei számra készült el (602–605), kézírata: PIM A. 204/3. (Fenyő Miksa-hagyaték). Lásd 414., 415.

⁴ Fenyő Adynak szóló 1910. február 12-i levelében említi, hogy a Nyugat felolvasása február 23-án lesz, majd 28-i levelében számol be róla röviden (lásd AEL3, 25–26, 44–45).

393. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debreczen 1910 jan. 25.
[Debrecen, 1910. január 25.]

Kedves Szerkesztő Úr!

A Bodor-féle figyelőt itt küldöm, ha még nincs¹ kiadva másnak s egyekben közölhető, kegyeskedjék leadni. A Somlyó könyvéről most már nem írhatok, idehaza különféle rajzokat kell készítenem édesapámnak² s nincs időm, de meg talán az elseji számra már késő is volna. A köv. számra azonban készíték erről is egy figyelő-kísérletet. Nagyon szépen köszönöm a |:Nagy: | Zoltánnak szóló üzenetemet átadását s vagyok

szíves üdvözlettel

Tóth Árpád.

K: OSZK Kt. Fond 253/884.
M: NEMESKÉRI 1986, 8–9.

Az ígért figyelőkről és a Nagy Zoltánnak szóló üzenetről lásd 391.

---

¹ javított szó

² Tóth András (1858–1929) debreceni szobrászművész.

394. FELEKY GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Kedd.
[Budapest, 1910. január 25.]

Kedves Szerkesztő Uram,

szérenytelenség ugyan feltételeznem, hogy kiseded ügyeimre komoly emberek szót vesztegetnek, de mégis kérem Szerkesztő Urat, hogy a Lyka do-logról ne tegyen senkinek említést. Hátha nem válik be megírandó cikkem

és akkor nem szeretnék azzal előállni, hogy én – nem tettem eleget Lyka hívásának, amit pedig magam provokáltam.

Kérésemet ismételve maradok Szerkesztő Úr hálás tisztelője

Feleki [!] Géza

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Helyb

Rákóczi-út 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/749.

Dat.: fpb: Bp., 1910. jan. 25. – épb: nincs.

Feleky (Füchsel) Géza (1890–1936) újságíró, művészeti író. Egyetemi előadásokat hallgatott Berlinben és Párizsban, pályáját köztisztviselőként kezdte. 1914-ig számos képzőművészeti cikket írt a Nyugat számára. Az 1920-as évek első felében a Világ felelős szerkesztője, majd főszerkesztője. – Lyka Károly (1869–1965) művészettörténész-képzőművészről nincs írása a Nyugatban.

395. BIRÓ LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin, január 29.

[Berlin, 1910. január 29.]

Kedves barátom,

a következő alázatos kérésem van. Adjatok nekem a Nyugattól száz forint előleget. Három héten belül küldök érte egy hosszú (regényféle) novellát. Ha utána az előlegből még fennmaradna, gyorsan letörlesztem[,] kézirat-szállításokban elég megbízható vagyok.

Nem mertem volna ezt a kérést előterjeszteni, ha Hatvany Lajos nem mondta volna, hogy a Nyugat szívesen látja azt a hosszabb dolgot, a melyet Fenyő Miksának bejelentettem. Ha csakugyan így van, és ha lehet, teljesítétek a kérésemet és utalványozzátok ki az összeget Lengyel Gézának. Nagyon hálás volnék érte.

Ha nem lehet, akkor bocsánatot kérek a kérésért.
Mindenkinek, a kit illet, szíves jóindulatába ajánlom a dolgot; és ma-
radok szeretettel igaz híved

Biró Lajos

Berlin W 30
Landshuterstr. 20.

K: OSZK Kt. Fond 253/721.

Biró Lajos 1909. december 28-i levelében jelezte Fenyő Miksának, hogy szíve-
sen írna prózát a Nyugat számára: „talán regény lesz belőle, talán sok folytatásos no-
vella” (K: PIM V. 3181/65/3., M: *Feljegyzések*, 322) – a terv nem vált valóra.

396. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin 910 febr. 3.
[Berlin, 1910. február 3.]

Kedves Osvát atyám,

íme itt küldök egy kis cikket¹ – talán még egy menni fog hamarosan[,] ha ráérek, mert most már végre két héten belül biztosan bemutató van itt a Taifunból.²

Moly nagyon békétlenkedik szép novellájának lemaradása miatt.³ Ha ki volna szedve, szíveskedjék neki korrektúrát küldetni (Wilmersdorf Holsteinische str. 14. I.)

A Nyugat új száma nagyon szép – a Kádár novellát kegyeltem s a Füst rendkívüli kedvességű verseit különösen.⁴

A legszívesebb üdvözlettel és szeretettel

Lengyel Menyhért

K: OSZK Kt. Fond 253/814.

¹ Lengyel Menyhért *A nagy halott* című berlini színházi beszámolóját a Nyugat 1910. február 16-án közölte (266–267).

² Darabját a Berliner Theater mutatta be 1910. február 19-én (lásd 162. is).

³ Minden bizonnyal Moly Tamás *Egy mese, néhány levél és a keret* című novellájáról van szó (Nyugat, 1910. március 1., 315–334), lásd 364. is.

⁴ KÁDÁR Endre: *Weisz Ferenc titka*. = Nyugat, 1910. február 1., 168–175; Füst Milán versei *Objektív kórus* címmel jelentek meg (158–160).

397. PETERDI ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin-Charlottenburg, 1910. február 4.]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztője.
Budapest.
VII. Rákóczy út 9. II.

[Feladói cím:]
Stefan Peterdi, Berlin-Charlottenburg, Fritsche Str. 40.

K: OSZK Kt. Fond 253/840. – Üres boríték.
Dat.: fpb: Berlin, 1910. febr. 4. – épb: nincs.

Peterditől a Nyugat 1910. február 16-i számában *Vasúton* és *Akkor művész vagy* című versei jöttek (225–226), valószínű, hogy levelében ezeket küldte Osvátnak.

398. A NYUGAT KIADÓHIVATALA – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

[Budapest, 1910. február 10. előtt]

Nagyságos
Tersánszky{...}
úrnak
Nagy{...}

K: PIM V. 4330/122/1. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – Borítékfejléc:
NYUGAT | MEGJELNIK MINDEN HÓ | 1-ÉN ÉS 15-ÉN | [emléma] | FŐ-
SZERKESZTŐ: IGNOTUS | SZERKESZTŐK: OSVÁT | ERNŐ ÉS FENYŐ

MIKSA | Kiadóhivatal: Budapest VII, [!] | Akácfa-utca 5. sz. | Telefon | 60-96
– Ismeretlen kézírás.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Nagybánya, 1910. febr. 10.

Tersánszky Józsi Jenő (1888–1969) Nagybányán született; tehetségesen rajzolt, festőnek készült. Művészi terveit azonban családja nem támogatta, így érettségi után joggyakornokként helyezkedett el. Közben beiratkozott az eperjesi jogakadémiára, majd a budapesti jogi karra, de vizsgáit nem tette le. 1909-ben fővárosi építkezéseken napszámosként dolgozott.

Kortársairól szóló emlékezéseit *Nagy ámyakról bizalmasan* címmel írta meg, a Nyugat-szerkesztőkkel való kapcsolatát bőbeszédűen, kevés konkrétummal tárgyalva (lásd TERSÁNSZKY 1964, 105–125). Eszerint Tersánszky Budán lakott, amikor beküldte a folyóiratnak *Csendes emberek* című elbeszélését, amelyet Osvát el is fogadott, de a közlés előtt még egy másik művet is látni akart. Tersánszky visszaköltözött Nagybányára, és ott írta meg *Firona* című bemutatkozó novelláját (1910. február 16., 244–249). A fenti boríték esetlegesen a *Firona* kefelevonatát tartalmazhatta.

399. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1910. február 15.]

Drága Uram és Szerkesztőm!

Itt küldöm e nagyszerűen fordított cikket. Kérem adja rögtön nyomdába. Hétfőn reggel correcturát szeretnék. De hétfőn reggel már lakásomon legyen. Mert nyomtatott cikket tudok csak folyamatosan fölolvasni. Hétfőn mindjárt corrigálok és szerdán már a javított, végleges szedésből szeretnék olvasni.

Eddig nem éltem vissza kiadói (?) jogaimmal. Most visszaélek. Bár a cikk igen hosszú, nem akarom, hogy olyan kis betűkkel szedjék, mint a Gyulai-cikket. *Nagy betűkkel szedett első cikk legyen* a március eleji számban. Úgyse volt még a Nyugatban ily nagy themát fölölélő, ennyi anyagot magában foglaló tanulmány.

Fenyő levelét köszönöm – igen jól esett.¹ Már nem felelek neki – majd személyesen. Ignostust vad szeretettel ölelem (vad, de <ese> ez esetben hű!)

Igaz barátsággal

HLajosa.

[Címzés:]
Herrn
Erő Osváth
Budapest
Nyugat szerk
Rákóczy út 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/767.
Dat.: fpb: Berlin, 1910. febr. 15. – épb: nincs.

Hatvany Lajos a Nyugat 1910. február 23-i (szerdai) rendezvényére készülve (lásd 392.) *Magyar irodalom a külföld előtt* című írását postázta. Az esszé *Das alte und das junge Ungarn* címen a Die neue Rundschau 1910. márciusi számában jelent meg (383–400), fordítása a fentebbi címen mint „nagy betűkkel szedett első cikk” a Nyugat 1910. március 1-jei számában olvasható (273–293). – Hatvany Gyulai Pál *estéje* című visszaemlékezését szedték kisebb, borgis betűkkel az 1909. december 16-i számában (684–708).

---

¹ Ez a levél nem ismeretes.

400. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. február 16. előtt]

Kedves Ernőm,

légy oly jó, tedd (de okvetetlen) az idemellékelt megjegyzést a lap utolsó oldalára állandóan, a szerkesztői szignatúra alá. Nekem feltétlen szükségem van rá, neked sem fog ártani.¹

Itt küldöm a Máli verseit. Kérlek: add *valamennyit* ebben a számban, egy csomóban s abban a sorrendben, melyben küldöm. Ha a helyszűke bánt – adhatjuk apróbb betűből.

Hogy én írok-e, nem tudom.² Elmondhatatlan befog a politika.

A Beöthy |:Zsolt:| dolgát megbeszélem Fenyővel.³ Ha csak lehet, kinézek hozzád.

Ölel

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levélpapírfejléc: → *Rákóczi úti időszak* – Ceruzazírás.

Lesznai Anna (Moscovitz Amália, 1885–1966) költő, író, iparművész. Kezdetben unokatestvére, Hatvany Lajos közvetítette verseit a *Nyugathoz*. Az 1910. február 16-i számban – borgisz betűkből szedve – nyolc verse jött (239–243).

¹ A *Nyugat* impresszuma 1910 késő telén nem mutat változást.

² Ignotus *Változatok szemjátékra* című versciklusának második része jelent meg 1910. február 16-án (250–255) – a mű azonban nyilván nem az utolsó napok költői termése.

³ Beöthy Zsolt a Kisfaludy Társaság 1910. február 6-i közgyűlésén *Elnöki megnyitó beszédében* ismételte el a honi „ifjú irodalommal” szembeni szokásos kifogásait (A Kisfaludy-Társaság Évlapjai, Új folyam, 44. köt. 1910, 9–14). – Beöthynek a *Nyugat* ezúttal nem válaszolt.

Itt közöljük Lesznai Anna – a hagyatékban fennmaradt – egyetlen, Osvátnak szóló levelét:

401. LESZNAI ANNA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, ?]

Kedves Osváth

bocsánat a rendetlenül írott és megírott sorokért. Kérem nézze át a <fe> kefelenyomatot – ha én nem kaphatom.

Üdvözli híve

Garay Máli

K: OSZK Kt. Fond 253/815.

Lesznai Anna első férje Garay Károly volt.

402. TÓTH WANDA – FENYŐ MIKSÁNAK

[Budapest, 1910. február 16.]

Uram,

engedje, hogy kitűnő zene kritikusuk figyelmébe ajánljam Kerpely Jenő gondonkaművész szonátaestjét [!] (Bartókkal) febr. 28.án, hétfőn.

Szíves üdvözlettel

Tóth Wanda

[Címzés:]

Nagyságos

Fenyő Miksa úrnak

a „Nyugat” szerkesztője

Bp.

Rákóczi út 9

K: OSZK Kt. Fond 253/1284.

Dat: fpb: Bp., 1910. febr. 16. – épb: nincs.

Kerpely Jenő (1885–1954) gondonkaművész, zenepedagógus rendszeresen fellépett Bartók Béla (1881–1945) kamarapartneréeként – koncertjükéről Jász Dezső számolt be a Nyugatban (*Bartók Béla és Kerpely Jenő.* = 1910. március 16., 410–411).

403. MARIAY ÖDÖN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910 tavaszától]

Kedves Barátom!

Igen kérek légy kegyes novellám kéziratát átadni e boynak.

Bocsáss meg kérek az alkalmatlanságért mit véle szereztem, de készülő könyvemnél feltétlenül és sürgősen szükségem van reá.

Szíves baráti üdvözlettel:

Dr Mariay Ödön

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Helyben
Aréna út 66 szám,
földszint.

K: OSZK Kt. Fond 253/819. – Névjegykártya verzőjén, a kártya nyomtatott szövege: DR MARIAY ÖDÖN – Nem postai küldemény.

Mariay (Marjay) Ödön (1883–1952) író, az 1910-es években kultuszminisztériumi tisztviselő, később a művészeti osztály vezető munkatársa. Számos lapban publikált, de a Nyugatban csak *Nyalka élete és halála* című novellájával (1917. április 1., 603–629), illetve *Halott vezér élők élén* című Ady-esszéjével szerepelt (1919. február 16.–március 1., 277–283).

Kelet fia című első novelláskötetét 1910 tavaszán Singer és Wolfner adta ki, azonban elképzelhető, hogy levele egy későbbi gyűjtemény összeállításakor íródott.

404. LUKÁCS GYÖRGY – OSVÁT ERNŐNEK

[Cap Martin, 1910. március 3.]

Igen tisztelt uram,

megkértem Szilasi urat,¹ aki távollétemben a nyomdánál eljár helyettem, hogy abból a Kierkegaard essay[-]ből amit Ön a március 1{.....} hozna, mint mutatványt a k{.....} levonatot vigyen el Önnek. {.....} – akkor akár Ön is bizonyny{.....} minden úgy van már ahogy {.....} sajtóhiba; ha nem, én 7[-]én P{.....} hozok Önnek <egy> kéziratot. ({.....} kérek majd korrektúrát) A cikk körülbelül 10 oldal lesz.

Tisztelő híve

Lukács György

[Címzés:]
Nagyságos Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest
VIII Rákóczi út 9. II 3.
Hongrie

K: OSZK Kt. Fond 253/816. – Zárt postai levelezőlapon – Fejléc: CAP MARTIN HOTEL | PRÉS MENTON I (A.-M.)

Dat.: fpb: Menton, 1910. márc. 3. – épb: a levelezőlap csonka.

Lukács György 1910 kora tavaszán néhány hetet a francia Rivierán töltött édesapjával, Lukács József bankigazgatóval. Lukács György *A lélek és a formák* című esszékötetete 1910. március végén jelent meg a Franklin Társulatnál, a Nyugat a könyvből a *Sören Kierkegaard és Regine Olsen* című írást hozta a március 16-i számban (378–387). Lukács az esszében Sören Aabye Kierkegaard (1813–1855) dán filozófus és jegyese, Regine Olsen (1822–1904) kapcsolatát elemezte.

Lásd 457. is.

---

¹ Szilasi Vilmos (1889–1966) filozófus fiatalkorában Lukács György szellemi köréhez tartozott.

405. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Fogaras, 1910. március 8. előtt]

Igen tisztelt Uram

Mellékelve küldöm Ignotus új könyvének méltatását. A küldött könyveket megkaptam; közülük többről szándékozom a Nyugatnak mielőbb referációját küldeni

Kiváló tisztelettel

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Rákóczi út. 9. II. em. 3.
a Nyugat szerkesztőségénél

K: OSZK Kt. Fond 253/708/7. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: BABITS MIHÁLY | FŐGIMNÁZIUMI TANÁR – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1910. márc. 8.

M: BML 1909–1911, 40–41. – [Fogaras, 1910. márc. 8.]

Babits Mihály *Kísérletek* (Ignotus új könyve) című figyelőjét az 1910. március 16-i Nyugatban közölték (405–406). Az április 1-jei számban három figyelője található: *Korunk hőse* címmel (473–474) Oláh Gábor elbeszélő költeményéről (Bp., Franklin, 1909), *Múlt és jelen* címmel (484–485) Csudáky Bertalan kultúrtörténeti rajzokat tartalmazó könyvéről (Bp., Athenaeum, 1910) és *Futurizmus* címmel (487–488) Paolo Buzzi *Aeroplani* című verseskötetéről, amelyben Filippo Tommaso Marinetti második futurista kiáltványa is olvasható (Milano, Poesia, 1909). Valószínű, hogy egy vagy több ismertetés az alábbi borítékban érkezett meg a Nyugathoz:

406. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Fogarás, 1910. március 19. előtt]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát {Ernő úrnak}
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
a Nyugat szerkesztőségénél
Rákóczy-út 9. II. em. 3.
ajálva.

K: OSZK Kt. Fond 253/708/c. – Üres boríték – Ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1910. márc. 1_.

407. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Párizs, 1910. március 8.]

Kedves barátaim,

két figyelőmről megint se jel, se hír. Egyáltalában nagyon kedvesek vagytok valamennyien megint. Bizonyosan jó dolgok van. Itt küldöm a verseimet.¹ Ha holnapig kapok valami értesítést tőletek, küldök más is; van, lesz még idő. Mivel pedig Fenyő szigorú bírója volt legutolsó verseimnek,² kötelességem nekem is megírni, hogy az utolsó Nyugat tébolyítóan hitvány – verseimmel egyetemben. Még valamit. Ti most részvénytársaság ügyén dol-

goztok. Talán sikerül. De ha sikerül, az én további veletekmaradásom, <. .> a megírandó, már megkezdett regény³ stb. stb. sorsa, ügye néhány föltételhez, újhöz, lesz kötve. Hogy egyelőre többet el ne áruljak: néhány részvényt kívánok. Mert látom, hogy ti hamar túlléptek az emberen, ha nem igyekszik lábatok elé feküdni, de lehetőleg úgy, hogy esetleg belebotoljatok alaposan, ha át akarjátok lépni. Kérem Fenyőt, tudasson egy-két sorban legalább.⁴ Magam maradok változatlan ragaszkodással szerető hívetek

Ady.

P. S. Laci Pesten van-e még mindig? A Rundschau cikke pompás. De ezt nem azért írom, hogy ő hajlandó legyen kibékülni velem, ha valamiért duzzog.⁵ Egyáltalában szívesen veszem egy harcias állapot konstatálását. Ez rendesen jobban talpra tud állítani minden szanatóriumnál. Tehát, ha a Nyugat akarja, vesszünk össze.

Ady.

[Címzés:]
A „Nyugat”
folyóirat t. szerkesztőségének
9. Rákóczi-út 9.
Budapest.
Hongrie

[Feladói cím:]
Exp. E. Ady
92 Rue de Lévis 92.
Paris.

K: PIM A. 205/4. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levélszöveg ceruzaírás, a borítékon tintaírás.

Dat.: fpb: (a bélyeg kivágva) – épb: Bp., 1910. márc. 1_. (a második szám nem olvasható ki egyértelműen, legvalószínűbben: 0)

M: AEL3, 49–50. – [Párizs, 1910. márc. 5.]

Fenyő Miksa 1910. február 12-én – részben Osvát kérését tolmácsolva – figyeltől kért Adytól Kabos Ede Mária látogatói című novelláskötetéről (Bp. Pallas, 1910) és a Párizsban bemutatott *Chantecler* című Edmond Rostand-darabról (lásd AEL3, 25–26). Fenyő 1910. március 9-i (szerdai) levelében az időközben elkészült figyelők újraírását javasolta, és másnap a levélszövegben egy besúrással – „(csütörtök van)” – tudatta Adyval, hogy a március 16-án közlendő versek levelének postázásáig nem érkeztek meg (K: MTA KIK K 6/100., M: AEL3, 54). Az Ady-levélre vonatkozóan

tehát a kritikai kiadás datálását néhány nappal módosítottuk, eljárásunkat az érkezési postabélyegző is indokolja.

Az átdolgozás (illetve átgondolás) után a *Kabos Ede könyve (Mária látogatói)* című és a *Strófák a Chanteclerről* című figyelők a *Nyugat* 1910. április 16-i számában jelentek meg (556, 563–565), kézirataik a PIM-ben találhatóak (A. 204/5., illetve A. 204/13., mindkettő Fenyő Miksa hagyatékából). Lásd 412. is.

¹ A *Minden-Titkok verseiből* cím alatt a *Nyugat* 1910. március 16-i számában négy Ady-verset közöltek – kötetbéli címeik: *Akit egyszer megláttunk*, *A Nap ravaszkodása*, *A kímérák Istenéhez*, *Mindent másképpen szeretnék* (398–401); *A kímérák Istenéhez* kézirata ismert (PIM A. 303., N. n. sz. 1986/32/2., vétel magánszemélytől).

² Fenyő Miksa Adynak írt 1910. február 28-i leveléről van szó (lásd AEL3, 44–45).

³ Lásd 392.

⁴ Fenyő Miksa 1910. március 14-i levelében elhárította Ady részvények iránti igényét: „A mi azt illeti, hogy részvényeket akarsz, hát e tekintetben írnék Hatvany-nak: ha neki úgy tetszik, adjon” (lásd AEL3, 57–58). Ady nem kapott tulajdonjogot a Nyugat-részvénytársaságokban.

⁵ Hatvany Lajos *Das alte und das junge Ungarn* című esszéjéről lásd 399. – Ady Hatvany-nak szóló 1910. február 15-i levelében meglehetősen nyersen nyilatkozott az *Én és a könyvek* című Hatvany-kötetről (lásd AEL3, 29).

408. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debr. 1910. III/18.

[Debrecen, 1910. március 18.]

Tisztelettel jelentem, hogy a „Szeretném, ha szeretnének” könyvről szóló cikkem az áprilisi számra készen lesz. Március 21-ike táján elküldöm.¹

Azért jelzem, hogy esetleg törvényszerű helyet biztosíthatnak elfogadása esetén a *Nyugat*-ban. Ha más is írt volna róla: nem baj.

F. M.-nak kár volt lerántani a H. J. könyvét;² mert eddig ez a kis füzet a legjobb, amit Adyról valaha írtak.

Tisztelettel:

Oláh Gábor.

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat f. szerkesztőjének.
Budapest.
VIII. Rákóczi-út 9. II. 3.

K: OSZK Kt. Fond 253/832. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Debrecen, 1910. márc. 18. – épb: nincs.
M: NEMESKÉRI 1992, 18.

-
- ¹ *Ady Endre új könyve* címmel Oláh Gábor hosszabban írt Adyról és a *Szeretném, ha szeretnének* című kötetéről (lásd *Nyugat*, 1910. augusztus 16., 1154–1159).
- ² Horváth János (1878–1961) irodalomtörténész *Ady s a legújabb magyar lyra* című könyvéről (Bp., Benkő Gyula kiadása, 1910) Fenyő Miksa figyelőjét az 1910. március 16-i számban közölték (*Ady és [!] a legújabb magyar lyra*. 406–409).

409. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. március 19-től]

Kedves jó Uram,

az este hazamenet a villamoson eszembe jutott ez a téma. Jó-e vajjon egy Figyelőre? Érdemes volt-e megírni? Van-e úgy, a hogy megírtam, füle-farka? Nagyon kérem, hogy csak abban az esetben adja ki, ha jónak találja, mert az utóbbi időkben rosszakat írtam a Nyugatba s ez úgyis bánt már. Ha lehet, revíziót kérek.

Szívesen üdvözlí igaz híve

Schöpflin Aladár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztőségében
Budapest VIII.
Rákóczi-út 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Borítékfejléc: FRANKLIN-TÁRSULAT | MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA BUDAPESTEN. – Nem postai küldemény.

Schöpflin Aladár a levélhez feltehetőleg az *Ámbár A bor hatása alatt készült* című figyelőjét mellékelte (OSZK Kt. Fond 253/1152.). Móricz Zsigmond *Sári bíró* című darabja 1910-ben elnyerte az MTA Vojnits-jutalmát. Négyesy László a benyújtott művekről szóló 1910. március 19-i jelentésében számos dicsérő megjegyzés mellett utalt arra, hogy a *Sári bíró* „azon az ösvényen halad tovább, melyet nálunk Gárdonyi Géza nyitott meg *A borral*” (*Jelentés a Vojnits-jutalomról.* = Akadémiai Értesítő, 21. köt., 1910, 377–384, i. h. 382). Schöpflin figyelőjében hosszan érvel a *Sári bíró* eredetisége mellett (ezt egyébiránt Négyesy sem vonta kétségbe), bevallva egyúttal, hogy Négyesy bírálatát csak „a napilapokban megjelent pongyola fogalmazású kivonatból” ismeri. Az írást Osvát nem közölte.

410. JÁSZ DEZSÓ – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest. 1910. márc. 22.
[Budapest, 1910. március 22.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Még mindig beteg vagyok. Az Elektra-cikket – legnagyobb sajnálatomra – nem írhatom meg, legyen szíves mással megíratni.

Kitűnő tisztelettel

Jász Dezső

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő

úrnak a

Nyugat szerkesztőjének

Bpest.

Rákóczi út 9. II. 3

K: OSZK Kt. Fond 253/782.

Dat.: fpb: Bp., 1910. márc. 22. – épb: nincs.

Csáth Géza 1910. március 23-án, szerdán értesíthette Osvátot öccse betegségről, majd másnap ő is Szabadkára utazott (lásd a következő levelet, illetve CSÁTH 2016, 155). Osvát megvárta, amíg elkészül Jász Dezső kritikája Richard Strauss (1864–1949) operájáról (*Strauss Richárd Elektrája*. = Nyugat, 1910. április 16., 536–538) – a budapesti bemutató 1910. március 11-én volt az Operaházban.

Jász Dezső 1909 őszétől 1911 tavaszáig gyógyszerésznek tanult a budapesti tudományegyetemen, bátyjával gyakran találkoztak.

411. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. március 23.]

Tisztelt szerkesztő úr.

Bartók–Kodály cikk legkésőbb márc. 28-án az ön kezei között lesz. (Szabadkáról fogom küldeni ahová Csüt d.u. utazom.)!; azt hiszem, hogy: | csak¹ figyelő lesz, mert Bartókról már mindent megírtam és csak Kodály az újság tulajdonkép[*p*]en.²

Jász Dezső nem tudom értesítette-e önt a szándékáról a Strauss-cikk megírására vonatkozólag. A fiút tegnap még félig betegen adtam vonatra. De *ha nem mondta le a cikket akkor <b> az enyémmel együtt küldi ajánlva,*

Tisztelője,

Cs. G.

[Címzés:]

Osváth Ernő
úrnak

[Feladói cím:]

Cs. G. / aki 29én jó vissza Pestre.
Telefonszám: Szabadka 360

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Levélpapírfejléc: → *Rákóczi úti időszak* – Csáth Géza minden bizonnyal a Nyugat szerkesztőségében írta a ceruzairásos levelet.

M: NEMESKÉRI 1979, 10.

Lásd az előző levelet.

---

¹ *korábban*: Csak

² CSÁTH Géza: *Bartók Béla és Kodály Zoltán*. = Nyugat, 1910. április 1., 474–475.

412. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Párizs, 1910. március 27.]

Kedves, jó barátaim,

itt vannak a versek¹ s holnap mennek a figyelők is, ha ugyan le nem késnek.² Semmi hírt nem kapok. Kérlek, küldjétek, ha eddig még nem tettétek, táviratilag a pénzemet. A Világ című új lap verset kért, de engedelmek nélkül nem írhattam. Hazafias, magyar verset akar.³ Szabad, egyszer legalább, az ügy érdekében, mely politikailag a mi irodalmi ügyünk is, azaz politikánk? Ahogy akarjátok. Szeretettel

Adytk.

[Címzés:]
A Nyugat folyóirat
tek. szerkesztőségének
Budapest.
9. Rákóczi-út 9.
Hongrie

[Feladói cím:]
Exp. E. Ady
92 Rue de Lévis
Paris.

K: PIM A. 208/28. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levélszöveg ceruzairás, a borítékon tintaírás.

Dat.: fpb: Paris, 1910. márc. 27. – épb: nincs.

M: AEL3, 62. – [Párizs, 1910. márc. 27.]

---

¹ A *Minden-Titkok verseiből* cím alatt a Nyugat 1910. április 1-jei számában három Ady-vers olvasható (445–446) – kötetbéli címeik: *A mindszenti temetőben*, *A meghívott Halál*, *Az elmaradt szomorúság*; *A mindszenti temetőben* kézirata a PIM-ben található (A. 120/3., Szalay József-gyűjtemény).

² A Kabos- és a Rostand-figyelőről van szó (lásd 407.).

³ Az 1910. március 30-án meginduló Világ nevű polgári radikális napilap számára Gerő Ödön szerkesztő kért verset Adytól, aki (ezúttal) a Nyugat „versmonopóliumát” nem akarta engedély nélkül áthágni. Ady Lajosnak írt 1910. március 29-i levele alapján azonban úgy tűnik, hogy Gerő kérésének Ady nem is akart eleget tenni (lásd AEL3, 62–63), és a verset nem írta meg.

413. SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Debrecen, 1910. április 4. előtt]

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének.

Budapest.

VIII. Rákóczy-u. 9. sz.

Nyugat szerkesztősége. –

[Feladói cím:]

Szombati-Szabó István.

Debrecen. Bethlen u. 56. sz.

K: OSZK Kt. Fond 253/1215.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1910. ápr. 4.

Szombati-Szabó István a borítékban tíz versét postázta (a Nyugatban egyik sem jelent meg), a küldeményhez tartozó levél nem maradt fenn.

414. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Párizs, 1910. április 4. ?]

Kedves barátaim, –

nagyon akarom, hogy ez a kis bejelentő írás még a legközelebbi számban
jöjjön. Úgy gondolom, magában is megérdemli a figyelmet és közlést. De a

hirtelen leközlés siettetné is a regényt nálam. Még a mai napon készen lesznek a versek is és küldöm. A viszontlátásra, talán néhány nap múlva – szerető Adytok. P. S. Ha távirat megy, jöjjön az úti pénz.

Ady.

[Címzés:]

A „Nyugat” folyóirat
tek. Szerkesztőségének
Rákóczi-u 9.
Budapest.
Hongrie.

[Feladói cím:]

Exp. E. de Ady 92. Rue de Lévis 92. Paris XVII.

K: ismeretlen.

M: AEL3, 70–71. (a közlés forrása: FARKAS 1935, 99.) – [Párizs, 1910. ápr. 4.]

Ady a levélhez *A Vér városa* című tervezett regényének bevezetését mellékelte, a címhez fűzött lábjegyzetben is a *bejelentés* kifejezés szerepel (lásd *Nyugat*, 1910. május 1., 602–605, lásd 392. is). Versei az április 16-i számban: *Pimasz, szép arccal*, *A harmadik emeletre*, »*Örvendezz, ifjú, ifjúságodban*«, *Az öreg szakálás*, *Találkozás egy gépkocsival* (519–522), a kéziratok a PIM-ben találhatóak (A. 201/21., A. 201/22., A. 201/23., A. 201/24., A. 201/20., mindegyik Fenyő Miksa hagyatékából).

Valószínű ugyanakkor, hogy Farkas Lujza rosszul datálta a levelet (miképpen Ady 1912. január 11-i küldeményét), ugyanis a fenti levél logikailag inkább az 1910. április 11-i és május 7-i levelek közé illeszkedik: Ady április 11-én ígéri a novellának nevezett és még csak *tervezett* regénymutatványt („a fő, hogy megírom”), végül a fenti levéllel május 1-je előtt postázza, de az ugyanazon számra ígért versekkel már elkésik – utóbbiakat május 7-én reklamálja, miként a pénzküldemény elégtelen voltát és a Bataille-kritika negligálását (lásd a következő levelet, illetve a 418. számút).

415. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Párizs, 1910. április 11.]

Kedves Barátaim,

itt van egy rövid figyelő, holnap megy a novella,¹ bár félek, lekések vele. Mindegy, a fő, hogy megírom. Ítéletekre s guszтусotokra bízom, meg-

jelenjék-e az *Az öreg szakálás* |:c.:| vers. Én szeretném (a Nyugat is üthet néha,) ha megjelenne.²

Szeretettel

Adytok.

[Címzés:]
A „Nyugat” folyóirat
t. szerkesztőségének
Budapest.
(9 Rákóczi-út 9.)
Hongrie

K: PIM A. 208/51. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levélszöveg ceruzafírás, a borítékon tintafírás.

Dat.: fpb: Paris, 1910. ápr. 11. – épb: nincs.

M: AEL3, 72. – [Párizs, 1910. ápr. 11.]

Henry Bataille francia író *La Vierge folle* című színművéről küldött Ady figyelt, a kéziratban szerepel a megírás dátuma: Párizs április 11. (PIM A. 204/10., Fenyő Miksa-hagyaték). Osvát nyomdának szóló jelzése sem hiányzik, a kritikát mégsem közölték a Nyugatban, szövegét lásd AEÖPM10, 42. – Lásd 418. is.

---

¹ A *Vér városa* című regény „mutatványáról” lásd az előző levelet, illetve a 392. számút.

² *Az öreg szakálás* című vers Kiss Józsefről szól (lásd az előző levelet, illetve a 369. számút).

416. BARNA SÁNDOR – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Budapest, 1910 IV/21.
[Budapest, 1910. április 21.]

Nagyságos Uram!

Mellékelve küldöm az újabb korrektúrát azon tiszteletteljes kéréssel, hogy azt nekünk *mielőbb* visszaszármatatni kegyeskedjék. Nagyon szeret-

nénk könyvét még ebben a hónapba[n] megjelentetni ezért oly sürgős a korrektúra.

Teljes tisztelettel

Barna

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan) – Levélpapírfejléc: → *Rákóczi úti időszak* – Cégbélyegző: „NYUGAT” KIADÓHIVATALA | BUDAPEST, VIII. RÁKÓCZI-UT 9. | TELEFON 174–24.

Barna Sándor a Nyugat kiadóhivatalának munkatársa volt, az 1920-as években a Magyar Hírlapnál ügyintézőként dolgozott.

Ambrus Zoltán *Kultúra füzértánc* című elbeszéléskötete az év őszén került a boltokba.

417. FARKAS IMRE – OSVÁT ERNŐNEK

910. IV. 28.

[Budapest, 1910. április 28.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Elek Artúr úr a múltkoriban azon óhajtással fordult hozzám, hogy egy a „*Nyugat*” kiadásában megjelenő antológiába az én munkásságomat és műveimet is fel akarja venni s így néhány adatot kér tőlem. –

Mikor ezért a megtisztelő kitüntetésért köszönetet mondok, az ő címét nem tudván, szerkesztő urat kérem meg, hogy: a levelemet legyen kegyes hozzá juttatni.

Kérdéseire néhány sorban itt vagyok bátor válaszolni:

Debreczenben születtem 1879, a jogot végeztem Debreczenben s Kolozsvártra, – eddig négy könyvem van „*Versek*” „*Csipkefátyol*” „*Tűnő évek*” s most van sajtó alatt a „*Lys*” című verses regényem. Legpopularisabb verseim: „*Úgy-e Jani?*” „*Ki kadét?*” s a *Lyra* ciklus, – én legjobban szeretem a *Tűnő évek*ben a „*Nászindulót*” és a „*Mióta elmentél*” címűeket. Ha figyelemmel átolvassa e pár verset Elek dr. úr egyúttal meg fogja érteni mind azt a hangulat, -érzésváltozást amin e két vers aera közötti időben keresztül mentem. Ez beszél legvilágosabban.

Kérve szerkesztő urat, legyen kegyes e néhány sort hozzája juttani újból
megköszönve a megtiszteltetést
vagyok készséges híve

Farkas Imre

K: MTA KIK Ms 10.250/16. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikvá-
riustól) – Levélpapírfejléc: SZENTKIRÁLYI-UTCZA 26.

Farkas Imre említett kötetei a Singer és Wolfner cégnél jelentek meg (1901,
1906, 1909, 1910); Elek Artúr az *Újabb magyar költők* című antológiába az *Úgy-e
Jani?*, a *Nászinduló* és a *Mióta elmentél...* című verseket válogatta be (46–49).

418. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Párizs, 1910. május 7.]

Kedves, jó barátaim,

egy sort nem írtok arról, hogy a verseim miért nem jöttek a múlt Nyu-
gatban? A Bataille-kritikácskát már nem is reklamálom:¹ ti nem mindenki-
nek engeditek meg a vélemény-mondást. Most mindjárt egy táviratot adok
föl kétszáz frankért. Ti ötszázat ígértetek s csak a rendes, járó hármat küld-
tétek. Az a kétszáz, ami nem jött[,] volt a fontos, a többi adósságra kellett.
Három hét óta parázson ülök s nem tudok hazautazni, pedig muszáj volna.
Egyébként itt küldök még két verset. Küldhetnék mást is, de nem merek,
ti nagyon szigorúak vagytok. Valamiért haragusztok is valószínűleg. Nyilván
ok nélkül, de miért ne legyetek ti is egyszer igazságtalanok? Ölel

Adytok.

[Címzés:]
A „Nyugat” fo-
lyóirat tek. szerkesz-
tőségének
9 Rákóczi-út 9
Budapest.
Hongrie

[Feladói cím:]
Exp. E. Ady
92 Rue de Lévis
Páris.

K: OSZK Kt. Levelestár (Sz. n. 1931/66., vétel Bálint Edittől) – Ceruzairás.
Dat.: fpb: Paris, 1910. máj. 7. – épb: Bp., 1910. máj. 9.
M: AEL3, 84–85. – [Párizs, 1910. máj. 7.]

A Nyugat 1910. május 16-i számában *A Minden-Titkok verseiből* cím alatt (ekkor még csak számozva) hat Ady-vers olvasható (670–673). Ady az előző számra küldte el *A sorsom ellopója*, *A holnaputáni asszonykák*, *A rém-mesék uhuja*, *A Gyülekezet sátorában* címűeket (K: PIM A. 201/81., Fenyő Miksa-hagyaték), a fenti levélhez mellékelte az *Akármilyen csúnya életet és a Hajlongni emerre, amarra* címűeket (K: PIM A. 201/80., Fenyő Miksa-hagyaték).

---

¹ Lásd 414., 415.

419. LENGYEL MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1910. május 16. előtt]

[Címzés:]
Ngos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
Rákóczi út 9. II.
Nyugat Szerkesztősége
Ungarn

[Feladói cím:]
Lengyel Menyhért Berlin
W. 30 Heilbronner str. 7. II.

K: OSZK Kt. Fond 253/814. – Csonka, üres boríték.
Dat.: a Nyugat Mérleg utcai új címe először az 1910. május 16-i címlapon szerepel.

420. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Fogaras, 1910. május 16. előtt]

Igen tisztelt Uram!

A mellékelt értekezés Bergson filozófiájának népszerű <kivonata> ismertetése, mely ugyhiszem nagy szolgálatot tehet a filozófiában járatlanabb, de e hatalmas gondolatok iránt mégis érdeklődő olvasónak. Ezért kérem a Nyugatban való közlését.

Maradok kiváló tisztelettel

Babits

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest

Rákóczy-út 9. II. em. 3.

a Nyugat szerkesztőségénél

Ajálva.

Levélpapír:

K: OSZK Kt. Fond 253/708/8. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege (áthúzva): BABITS MIHÁLY | FŐGIMNÁZIUMI TANÁR

M: BML 1909–1911, 64–65. – [Szekszárd, 1910. júl. 12. előtt]

Boríték:

K: OSZK Kt. Fond 253/708/d. – Fogarason postázott ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., ____. (a bélyegző elmosódott)

A Babits-levelezés kritikai kiadásában a levélpapírhoz sorolt borítékban a címzés nem Babits írása (a kisalakú borítékban a *Bergson filozófiája* című tanulmány kézírata nem is fért volna el). A fenti nagyalakú borítékot Babits viszont ugyanazzal a tollal és ugyanolyan tintával címezte meg, mint amellyel az üzenetet írta – a Rákóczi úti címzés alapján tudható, hogy tanulmányát még a szerkesztőség költözése előtt postázta. Babits Fenyő Miksának szóló 1910. július 4-i levelében (lásd BML 1909–1911, 61–62) már említi a beküldött írást, amely azután a Nyugat 1910. július 16-i számában jelenik meg (945–961). – Henri Bergson (1859–1941) francia filozófus Babits művészi világlátására is nagy hatást gyakorolt.

421. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Fogaras, 1910. május 16-tól]

Igen tisztelt Uram!

Itt küldöm a legkedvesebb gyermekemet. Kérem jól bánni a buksival: azt hiszem, szép gyerek – sohase volt még ilyen szép gyerekem. Ez egy valóságos dráma, antik modorban kórusokkal; de csupa líra s valóban à la manière de¹

Babits

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Mérleg u. 9. I. em.
A Nyugat szerkesztőségénél
Ajálva

K: OSZK Kt. Fond 253/708/6. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege (áthúzva): BABITS MIHÁLY | FŐGIMNÁZIUMI TANÁR – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., ____.

M: BML 1909–1911, 45–46. – [Fogaras, 1910. máj. 1. után]

A kritikai kiadás datálását a szerkesztőség Mérleg utcába való költözésének időpontja alapján módosítottuk (lásd 419.). – Babits *Laodameia* című drámáját az 1910. szeptember 1-jei számban közölték (1161–1183).

---

¹ (*fr.*): (valakinek) a modorában

422. MIKLÓS JUTKA – OSVÁT ERNŐNEK

Nvárad.
[Nagyvárad, 1910. május 16-tól]

Tisztelt Szerkesztő úr!

Hűséges olvasó-gárdájukból – író-gárdájukba szeretnék avanchirozni.¹
Ítéltje meg ebből a versből, méltó vagyok-e rá?

Tisztelő híve

Miklós Jutka

[Címzés:]
A „Nyugat” Szerkesztőjének
Budapest.
Mérleg utca 5.

[Feladói cím:]
Feladó:
Miklós Jutka
Nagyvárad

K: OSZK Kt. Fond 253/821.
Dat.: fpb: Nagyvárad, _ _ _ . – épb: nincs.

Miklós Jutka (Militzer Júlia, 1884–1976) ifjúkorát Budapesten töltötte, költői tehetségére Vészi József figyelt fel. Családjával később Nagyváradra költözött, így került kapcsolatba A Holnap körével. 1910-ben az Egyesült Államokba utazott, ahol kitanulta a fényképész-szakmát, ám 1913-ban – családi okok miatt – visszatért Nagyváradra. A húszas években Berlinben, majd Párizsban nyitott műtermet, a harmincas években férjével Marokkóba költözött, Rabatban kozmetikai szalont vezetett. A hatvanas évek közepétől ismét Franciaországban élt. Leveléhez *Jégcsúcs hercegnő* című versét mellékelte – a Nyugat a műveit nem közölte (lásd 146. is).

---

¹ (fr. → *ném.*): előbbre lépni a rangsorban, itt: bekerülni

423. A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGE – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1910. V. 17
[Budapest, 1910. május 17.]

Tisztelt Uram!

Osvát úr kéri, hogy ezt a Reviczky könyvet és a Rédey Péterfy tanulmányát, ha már nem lesz szüksége rájuk, kivételesen rendelkezésére bocsátani szíveskedjék.

Kiváló tisztelettel

NYUGAT
FOLYÓIRAT SZERKESZTŐSÉGE

K: OSZK Kt. Fond III/1816/1. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírfejléc: → *Mérleg utcai időszak* – Ismeretlen kéz írása, az aláírás helyén a Nyugat bélyegzőjével.

M: BML 1909–1911, 55. – [Budapest, 1910. máj. 17.]

A Nyugat Paulovics István (1877–1937) költő és irodalomtörténész *Reviczky Gyula* című monográfiáját (Bp., Franklin, 1910) küldte el Babits számára – Barna Sándor, a Nyugat kiadóhivatalának tisztviselője 1911. február 1-jei levelében (lásd 493.) kérte Babitstól a könyvről írandó figyelőt, amely azután 1911. április 1-jén jelent meg (*Reviczky Gyula*. 692–693).

Rédey Tivadar *Péterfy Jenő* című munkájáról Babits *Az irodalom halottjai* című tanulmányának második részében írt (Nyugat, 1910. június 1., 734–742), azonban a Rédey-kötet már korábban hozzá került, hiszen a tanulmány első részében jelezte, hogy a folytatásban mely munkák következnek (lásd Nyugat, 1910. május 1., 606–613, i. h. 613). – Lásd 382. is.

A Nyugatnak küldött recenziópéldányok általában a róluk referáló munkatársaknál maradtak, Osvát ezért kérte az említett könyvek visszajuttatását.

424. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. június közepétől]

Kedves Ernőm,

itt van az egyik ígért figyelő, a Kaffka-féle még ma megérkezik. Már majdnem készen van, de nem akarom ostobául elintézni.

Ölel

Ady.

K: PIM A. 208/69. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ady ezt az enyhén bordázott papírfajtát használta Kaffka-figyelőjének 1–5. fóliójához – Ceruzafírás.

Az István Király Szálloda fejlődés borítékja, amely a hagyatékban és a kritikai kiadásban együtt szerepel a fenti levéllel, egy másik küldeményhez tartozhatott, ugyanis Ady csak 1910 végétől lakott az említett szállóban (lásd 487., 488.).

M: AEL3, 97. – [Budapest, 1910. jún. 12. vagy 13.]

A Nyugat 1909 decemberétől hirdette Kaffka Margit *Csendes válságok* című novellagyűjteményét (Bp., Nyugat, 1910), amelyről Ady 1910. május közepe után, Párizsból való hazatértét követően írhatott. A közelebbi időpontot nem ismerjük, mert a *Csendes válságok* (Kaffka Margit könyve) című figyelő – bár megtalálhatóak rajta Osvát szedésre vonatkozó utasításai – a kritikai kiadásig kéziratban maradt (K: OSZK Kt. Quart. Hung. 2169., Sz. n. 1919/12., a Nyugat szerkesztőségének ajándéka, M: AEÖPM10, 59–60). A szakirodalom (*Feljegyzések*, 286–287; AELev2, 94, 381–382; AÖPM10, 313–314) májusra, illetve júniusra teszi a figyelő megírását, noha erre hónapokkal később is sor kerülhetett. A kötetről végül Tersánszky Józsi Jenő méltatását közölték az 1911. február 16-i számban (*Kaffka Margit: Csendes válságok*. 401).

Ady már az 1910. június 1-jei számra is elkészülhetett a Kaffka-kritikával, azonban ekkor jelent meg *A forradalmár Petőfi* című, a személyét ért támadásokra reflektáló figyelője (K: PIM A. 181/3., Gellért Oszkár-hagyaték) – az ilyen jellegű írásokhoz a fenti levélben foglaltnál rendszerint bővebb megjegyzéseket fűzött.

Az 1910. június 16-i számban az „*À la manière de...*” című figyelő mellett (856–857) Adytól *A Minden-Titkok verseiből* cím alatt öt művet hoztak (841–843), kötetbeli címeik, illetve kézírataik: *Jóság síró vágya* (PIM A. 120/4., Szalay József-gyűjtemény), *Az árulás nyara, Könyörgés egy kacagásért, Csak látni akarlak* (utóbbi: PIM A. 180/1. [a kéziratot Boncza Berta ajándékozta Veigelsberg (Véghelyi) Viktoréknak 1934-ben, Ady aláírása átírt és kiigazított], N. n. sz. 1968/399., vétel Véghelyi Pétertől), *A civódó magyar* (PIM A. 120/5., Szalay József-gyűjtemény).

425. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Budapest, 1910. június közepétől]

Kedves Nyugat,

kérem a versek korrigálására vigyázni. Délre okvetlenül kész leszek a Kaffka-figyelőmmel. Úgy-e ha elkészül pontosan, még befér?

Szeretettel [!]

Ady Endre

K: PIM A. 208/71. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzafrás.

M: AEL3, 97. – [Budapest, 1910. jún. 13.]

426. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. június közepétől]

Édes Ernőm,

itt a Kaffka-figyelő is. Küldöm pedig a vers-levonatokkal együtt. De kérnélek, nézd te is át a verseket. És kérlek: juttasd el az összeset a nyomdába. Nyavalygok, de holnap már – hiszem – bemegyek a Nyugathoz. A Nagyságos asszony kezeit s kislányodat¹ csókolja, téged ölel –

Adyd.

K: PIM A. 208/70. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ady ezt a sárgásbarna árnyalatú papírfajtát használta Kaffka-figyelőjének 6–8. fóliójához – Ceruzafrás.

M: AEL3, 97. – [Budapest, 1910. jún. 13.]

---

¹ *korábban*: kislányodat

427. FELEKY GÉZA, KERNSTOK KÁROLY, LACZKÓ GÉZA,
OSVÁT ERNŐ ÉS TÓTH ÁRPÁD – BABITS MIHÁLYNAK

jún. 17.
Angol Park
Alpesi Falu
[Budapest, 1910. június 17.]

Sok szíves üdvözlötet küldenek

Laczkó Géza
Kernstok Károly¹
Tóth Árpád
Feleky Géza
Osvát Ernő

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály
úrnak
költő és tanár
Fogaras

K: OSZK Kt. Fond III/1314/9. (Babits Mihály-hagyaték) – A képeslap rektóján egy söröskorsót emelő férfi látható, felette a felirat: O' Bluatsau! – Feleky Géza ceruzairásával, autográf aláírásokkal.

Dat.: fpb: Bp., 1910. jún. 19. – épb: nincs.

M: BML 1909–1911, 59–60. – [Budapest, 1910. jún. 17.]

A városligeti Angol Park a budapesti középosztály kedvelt szórakozóhelye volt, az 1910-ben átadott Alpesi Falu bajor stílusú sörözőjében komoly művészek is felléptek.

---

¹ Kernstok Károly (1873–1940) festő, a Nyolcak egyik vezérlakja.

428. A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGE – FÜST MILÁNNAK

[Budapest, 1910. június 18.]

[Címzés:]

Nagyságos

Füst Milán

úrnak

Budapest

Dohány utca 63.

K: PIM V. 3781. (N. n. sz. 1973/58., vétel magánszemélytől) – Az üres boríték fejléce: NYUGAT | FŐSZERKESZTŐ: | IGNOTUS | SZERKESZTŐK: | FENYŐ MIKSA ÉS OSVÁT ERNŐ | [embléma] | A NYUGAT AZ EGYETLEN | MODERN MAGYAR SZÉPIRODALMI FOLYÓIRAT | Kérjen mutatványszámot. | SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL BUDAPEST | MÉRLEG-UTCA 9. I. EM. ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉV- | RE 20 k. FÉLÉVRE 10 k. EGYES SZÁM ÁRA 1 kor. MEG- | JELENIK MINDEN HÓNAP 1-ÉN ÉS 16-ÁN | SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA | BUDAPEST, V., MÉRLEG-U. 9, [!] I. EM. – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Bp., 1910. jún. 18. – épb: nincs.

429. PAPP MARISKA – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 910 VI./23

[Budapest, 1910. június 23.]

Mélyen tisztelt Uram!

Szíveskedjék levelem átadójának kiszolgáltatni azt a kötetkéziratot, amelyet báró Hatvany Lajos úr Önnek bírálatára bízott. Mivel azóta semmi tudósítást nem kaptam felőle, úgy hiszem nem vált be, és azért kérem vissza.

Igaz tisztelője

Papp Mariska

[Címzés:]

Nagyságos

Osváth Ernő úrnak

A Nyugat szerkesztője.
Mérleg utca 9. I. emelet.

K: OSZK Kt. Fond 253/837. – Nem postai küldemény.

Pap Mariska (1882–1911) A Hétben és az Új Időkben publikált. A *rög* című elbeszéléskötetét (Bp., Franklin, 1908) Kaffka Margit ismertette a Nyugatban (1908. március 1., 290–291).

430. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Érindszent, 1910. június 26.]

Kedves jó barátaim,

itt vannak a versek. Még a mai napon megy a novella. A Figyelő talán a jövő számra marad. Szeretettel ölel

Adytok.

[Címzés:]
A „Nyugat” folyóirat
tek. szerkesztőségének [!]
Budapest
9 Mérleg-utca 9.

K: PIM A. 208/30. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levél ceruzaírás, a borítékon tintáírás.

Dat.: fpb: Érindszent, 1910. jún. 26. (postai ügynök) – épb: Bp., 1910. jún. 27.
M: AEL3, 101. – [Érindszent, 1910. jún. 26.]

Ady 1910 nyarán öccse, Ady Lajos és Kaizler Anna június 27-i esküvőjén vett részt Érindszenten. A Nyugat 1910. július 1-jei számában A *Minden-Titkok verseiből* cím alatt négy műve olvasható (907–909), kötetbéli címeik: *Az Isten-kereső láрма* (K: OSZK Kt. An. 91., Sz. n. 1949/136., vétel Tápay-Szabó Gabriellától), *Halk, bánatos szökés, Gőzösről az Alföld* (K: PIM A. 57., Szalay József-gyűjtemény), *Az én hadseregem* (K: MTA KIK K 11/2., N. n. sz. 1965/46., vétel Márffy Ödönné Hacker Franciskától; Ady Endréné megjegyzése a 2. fólió verzóján: Csinszka tulajdona.)

Adytól a Nyugat a Mérleg utcai időszakban nem hozott novellát, noha feltehetőleg 1912-ben is kaptak tőle kispórázat (lásd 724).

431. JÁSZ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Szabadka 1910 június.
[Szabadka, 1910. június 30.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Egy novellát küldök.¹ Ha Önnek nem *föltétlenül* tetszik legyen kegyes visszaküldeni. <Ellenkező esetben>

Reinitz Ady-dalairól Farkas Ödön kompozícióival egyetemben s a többi kottákról is, amelyeket a Nyugattól kaptam – Csáth Géza fog írni.² Különben ezekkel nincs miért sietni.

Bocsásson meg a kézirat rendetlenségeért, amelyet a javítások miatt kissé kellemetlen olvasni.

Tisztelő híve

Jász Dezső

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő

úrnak a Nyugat

szerkesztőjének –

Budapest

Mérleg utca 9. I

K: OSZK Kt. Fond 253/782. – A levélszöveg tintafírás, a címzés ceruzafírás.

Dat.: fpb: Szabadka, 1910. júl. 1. – ép: nincs.

¹ Jász Dezső a *Vaszerics Péter* című novellát bátyja biztatására küldte el Osvátnak (lásd Csáth Géza – Brenner Dezsőnek. [Újtátrafüred, 1910. június 26.], M: CSÁTH 2008, 38–39) – a novella a *Nyugat* 1910. augusztus 16-i számában jelent meg (1128–1131).

² Csáth Géza *Reinitz Béla és Farkas Ödön Ady-dalai* című figyelőjében Reinitz Béla (1878–1943) *Ady-dalok énekhangra zongorakísérettel* című (Bp., Bárd, 1910) és Farkas Ödön (1851–1912) *A Holnap dalai* című (Kolozsvar, Erkel Ferenc Magyar Zenemű-kiadó Szövetkezet, 1909) kottáit tekintette át (*Nyugat*, 1910. szeptember 1., 1231–1233). Öccsének küldött 1910. augusztus 13-i levelében a következőképpen kommentálta a feladatot: „Ady[-]dalokról valószínűen írni fogok. Kurvaságból. T.i. látom, hogy Osi nagyon szeretné és őszre a novelláskötetem ügye miatt kedvébe akarok járni. Ó gyalázat!” (lásd CSÁTH 2008, 44), az elkészült kritikát 1910. augusz-

tus 27-i, szintén öccsének írt levelében „igazságosnak” mondta (lásd CSÁTH 2008, 45–46). – Csáth Géza *Déltutáni álmom* című novelláskötetét 1911-ben adta ki a Nyugatot (lásd 453. is).

432. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Bellagio,¹ 1910. július 2.]

Kedves Szerkesztő Úr!

Bocsánat, hogy levélpapír híjján, erre a kéziratrongyra firkantok.

Czikkem reggel ment el. Kérem, hogy rögtön nyomassa ki s küldjön nekem 3 correcturát, még jövő héten, mert aztán úton leszek s nem javíthatok rajta annak röndi [!] és módja szerint. A cikket, darabommal kötött rövid fegyverszünet idején,² csaptam össze s így alapos javításra szorul.

Ha a cikk végén, nem akarja azt: a mit a szerkesztő megjegyez, írja oda kérem: a szedő jegyzete.

E cikk megjelenése a Részv. társ. megalakulása előtt, fontos volna mert vagy végkép[p] elriasztja a grófokat vagy hozzánk „ijeszt” egy-kettőt.

Kérem Önt, hogy nagy betűkkel szedesse, bárha az Ön legnagyobb szív-fájdalmára tán Lengyel Géza valamely cikkét kell e miatt kis betűvel szedetni.

Legigazabb tisztelő híve

Hatvany Lajos.

P. S.

Üdv Mariska kisasszonynak³

[Címzés:]

Herrn

Erőő Osváth

Budapest

Mérleg u. 9

Nyugat Szerk.

Ungheria

K: OSZK Kt. Fond 253/767.

Dat.: fpb: Bellagio, 1910. júl. 2. – épb: Bp., 1910. júl. 3.

Hatvany Lajos *Az úri hölgyhöz* című esszéjével a Nyugat-részvénytársaságot kívánta népszerűsíteni a honi arisztokrácia körében. Az írást Hatvany már a július 16-i számra várta, Ignóus azonban 1910. július 5-i levelében a cikk átdolgozását kérte (lásd LHL, 97–98), a közlésre garmond betűkkel, de szerkesztői jegyzet nélkül az 1910. augusztus 16-i számban került sor (1132–1143). – Az ügy háttéréről lásd KOSZTOLÁNCZY 2004, 549–560.

¹ Bellagio kisváros népszerű olasz üdülőhely a Comói-tó partján.

² *A híresek* című Hatvany-színművet 1913-ban mutatták be Münchenben és Budapesten.

³ Kovács Júliától, Hatvany korábbi élettársától a Nyugat *Az árva Mariska napjai* címmel 1911 elején adott ki könyvet – a tervről Hatvany már korábban értesülhetett.

433. KORTSÁK JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Hajmáskér VII/6.
[Hajmáskér, 1910. július 6.]

Igen tisztelt Uram!

Itt küldöm az ígért novellát. Félek azonban, hogy a sok ágyúdörgés megártott neki. Ebben az esetben utólagosan reparalok rajta. Hiába a puszkaporszag nem való kezdő novellistáknak. Ha azonban netalán mégis megfelelné, kérném, ha lehetséges minél előbb közölni. Nagyon szeretném, ha augusztus 1-én egy éves jubileumom napján ismét ott tündökölné a nevem a Nyugat hasábjain.

Abban a reményben, hogy a jövőben több és jobb novellákkal kereshetem fel önöket vagyok kiváló tisztelettel igaz híve

Kortsák Jenő.

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak

Budapest.

V. Mérleg utca.

a „Nyugat” szerkesztősége.

K: OSZK Kt. Fond 253/800.

Dat.: fpb: Hajmáskér, _ . júl. 6. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1910. júl. 7.

Kortsák Jenő (1882–1945) pénzügyi tanácsos, 1909 és 1932 között a dohány-jövedéki központ igazgatóságán dolgozott. A Nyugatban *The Tennisons* című elbeszéléssel debütált (1909. augusztus 1., 132–145), a fenti levélhez *A kövér lány* című novelláját mellékelhette, ezt az 1910. augusztus 1-jei számban közölték (1029–1039).

Kortsák a Bakonyban hadikiképzésen vehetett részt.

434. SOMLYÓ ZOLTÁN – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Pécs, 1910. július]

Mélyen tisztelt Uraim,

nagyon alázatos és rám fontos kéréssel jövök Önökhöz: Két hónapja Pécsen dolgozom a P.[écsi] Naplónál és már az első napokban szomorúan láttam, hogy a Nyugatot egy kávéház se tartja, trafikban se kapható, de sőt abban az egyetlen könyvesboltban, ahol tartják (Lechner Kornél¹) szégyenszemre csak két héttel a megjelenésük után lehet az egyes számokat megkapni. Én nem akarom elhitetni, hogy Önök ezzel rövidséget szenvednek, mert a pécsi publikum az utolsó az országban, ahol például, hogy ne mondjam: a Ma[e]terlinck² nevét talán ha húsz ember ismeri. De én rémes hézagot érzek mindannyiszor és nékem tarthatatlan ez így. Mert egyrészt nem igen jut mindig egy koronám arra, hogy megvegyem (igazabban csak nagy néha jut) másrészt akkor is kín nékem és szégyellem, hogy én két hétig várjak arra, aminek a rendes idejét is alig tudom kívárni s amit Pesten mindig pontos időben megszerezhettem és Szegeden is. Ha már arra kárhoztattam, hogy itt kelljen vegetálnom, legalább ez az egyetlen fényűzésem maradhasson nékem. Igen-igen kérem Önöket, Urak, akiktől ennek az elintézése függ: tessék nékem tiszteletpéldányt engedélyezni s azt mindig pontosan a címre megküldeni! Én előre is hálás köszönetet mondok értte.

Őszinte tisztelettel üdvözlöm Önöket,

Somlyó Zoltán.

Pécs. Majláth-tér 6. I.

[Címzés:]
„A Nyugat”
tekintetes Szerkesztőségének
Budapest.
V. Mérleg utca 9. I.
vagy:
VII. Rákóczy út 9. II. 3.

K: OSZK Kt. Fond 253/862. – A címzés utolsó három sora piros ceruzával.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs. – A Nyugat az 1910. május 16-i szám
címlapján tüntette fel először Mérleg utcai új címét.
M: NEMESKÉRI 1979, 10.

Somlyó (Schwartz) Zoltán (1882–1937) költő, műfordító, újságíró; Szegeden
1909-ben, Pécsen 1910. május második felétől július végéig újságíróskodott (lásd
ZSOLDOS 1983, 35–36). Első verse a Nyugatban a *Cselédszobában* (1910. november
16., 1660).

---

¹ Lechner Kornél könyvkereskedése Pécsen a Széchenyi tér 9. szám alatt működött.

² Maurice Maeterlinck (1862–1949) franciául író flamand költő, szimbolista drámák
szerzője.

435. LUKÁCS GYÖRGY – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1910. július 16. előtt]

Tisztelt Uram,

itt küldöm a Fülep könyvéről ígért bírálatot. A korrektúrát szeretném
magam elvégezni. Címem – kb. júl. közepéig – Berlin W. Bayreutherstrasse
45. II., a későbbi címet¹ megírom. Ha ennek valami akadálya lenne, kérem,
küldje el húgomnak (Dr Lessner Richárdné.² Svábhegy. Normafa út 26.)

Lekötelezne ha Bl/. . /r könyvét – amiről, mint megbeszéltük szintén
írni fogok – alkalmilag elküldené nekem.

Üdvözli tisztelő híve

Lukács György

K: OSZK Kt. Fond 253/816.

Lukács György *Fülep Lajos Nietzsche-ről* címmel a Nyugat 1910. július 16-i számában referált Friedrich Nietzsche *A tragédia eredete vagy görögség és pesszimizmus* című könyvéről (1014–1015), amelyet Fülep Lajos fordított magyarra és látott el bevezetéssel (Bp., Franklin, 1910).

---

¹ javított szó

² Lessner Richárdné Lukács Mária (1887–1980) ebben az időben gordonkaművésznék készült.

436. DIENES VALÉRIA – IGNOTUSNAK

Debrecen
Simonyi út 18.
1910. júl. 17.
[Debrecen, 1910. július 17.]

Kedves Ignotus,

nekem rossz természetem van és legutoljára írom meg azt, a mit megígértem. Ennek azonban adjon helyet, kérem, ennek a Lesznai Annához írt perverz őszintéskedésnek. Ígérem, hogy Piklert is megírom, mielőtt Párisba mennék és végleg elfranciásodnám. És a franciaságról az jut eszembe, hogy szeretnék kapni, ha lehet 3-4 darab külön, akármilyen goromba levonatot a Nirvanáról, mert akarok vele valamit csinálni franciául és a nyomtatott betű nagy kényelem.¹

Gratulálok a Bergson cikkükhöz;² nagyon szép és most már nem sajnálom, hogy nem én írtam. Nagyon szép, és szeretném, ha Bergson tudna magyarul. És nagy szükség volt erre a cikkekre a Huszadik Század ostobáskodásai után.³

Sokszor üdvözlöli

Dienes Valéria

Nirvana korrektúrája elment.

K: OSZK Kt. Fond 253/1263.

M: NEMESKÉRI 1979, 10.

Dienes (Geiger) Valéria (1879–1978) matematikus, filozófus, koreográfus, táncteoritikus. 1905-ben doktorált a budapesti tudományegyetemen, 1908–1909-ben, majd 1910-től két tanéven át Párizsban tanult, utóbb Henri Bergson tanítványa lett (lásd 477.). Budapesten Jászi Oszkár köréhez tartozott, a fenti levélben első Nyugat-publikációját ajánlja. – A levél írása idején Dienes Pál matematikus felesége.

¹ Dienes Valéria *A Nirvána felé* című színműve és *Levél Lesznai Annának* című esszéje az 1910. augusztus 1-jei számban kapott helyet (1064–1080, 1088–1092), Pikler Gyula (1864–1937) társadalomtudós lélektani munkásságát 1911. április 1-jén tekintette át (*Pikler Gyula pszichológiája*. 665–671).

² Babits Mihály Bergson-tanulmányáról van szó (lásd 420.).

³ A Huszadik Században Láncki Jenő „Prohászka Ottokár megtartotta székfoglalóját...” kezdetű jegyzetében értekezett Bergsonról (1910. május, 565–568), nézeteivel Dienes Pál és Dienes Valéria vitatkoztak (*Megjegyzések a bergsoni metafizikáról és a tudományról*. = Huszadik Század, 1910. június, 653–660). – Lásd 651. is.

437. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Rimini, 1910. júl. 25-én
[Rimini, 1910. július 25.]

Kedves Osvát Úr!

A 22-ikén expressz küldött levonatot csak ma kaptam meg. Sietve küldöm vissza.

A megjelölt homályos helyeket igyekeztem világosabbá tenni. Mint-hogy e célból egész sorokat kellett a szövegbe beleszúrnom, kérem, kegyeskednék új levonatot készíttetni és személyesen ellenőrizni, hogy a levonatra jegyzett betoldásokat helyesen szedték-e ki és a kellő helyre tűzték-e be – nehogy az amúgy is homályos passzusok még nehezebben érthetőkké váljanak.

A kéziratot költségkímélés okából most nem küldöm vissza. Hazaérkezésem után majd át fogom adni.

A befejezést a lehető leghamarabb küldeni fogom. Momentán beteg vagyok, de már javulóban.

Köszönettel és üdvözlettel hálás híve

Ambrus.

K: PIM V. 1660. (N. n. sz. 1959/84., vétel Forgács Béla antikváriustól) – Levélpapírfejléc: BAINS DE MER | VILLA NADINA | PENSION SUISSE | RIMINI | PROP. V. MARUGG – FLORENCE | Telegrammi: SUISSE–RIMINI.

Ambrus Zoltán 1910 közepétől másfél éven át rendszeresen publikált a Nyugatban, de a kéziratokat – már meglévő elfoglaltságai mellett – gyakran az utolsó pillanatban küldte el, és olykor le is késett a lapzártáról. *Utazás egy cukrosbolt körül* című cikkének első része 1910. augusztus 1-jén jelent meg (1017–1024), a folytatás augusztus 16-án (1097–1105). Az első közlemény kézírata fennmaradt Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/908.)

Ambrus több keltezetlen kéziratküldő leveléről kikövetkeztethető, hogy melyik publikációra vonatkozott (megjegyzendő, hogy Ambrus 1915 elejétől 1917. április 1-jéig szintén rendszeresen írt a Nyugatba).

438. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. október 1. előtt ?]

Kedves Osvát Úr!

Akármennyire sajnálom, mégis kénytelen vagyok megszakítani a cikket, mert hogy délig elkészülhessek, el kellene sietnem és rontanom a dolgot, már pedig inkább elvágva jelenjék meg, mint hogy egészen rossz legyen.

A legjobban azt szeretném, ha ezt is eltenné a jövő számra, de ha okvetlenül kell a kézirat, mert már számított rá, legalább ne adja első helyen, a mely hely nem illeti meg, hanem valahol hátul, a Figyelő előtt.

A viszontlátásig üdvözli
igaz híve

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének
Aréna út 66.
földszint.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Nem postai küldemény.

Legvalószínűbben *A nagyváros a kisvárosnál* című, két részre osztott cikk kapcsolható ide (Nyugat, 1910. október 1., 1382–1386, október 16., 1453–1458), az első rész néhány oldallal a figyelők előtt található.

439. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. január 16. előtt ?]

Kedves Osvát Úr!

Sajnos, csak egy *első közleményt* küldhetek, s még hozzá *rövidet*. Azért rövidet, mert ez tulajdonképpen csak bevezetése volna *több közleménynek* (ez a téma is megdagadt bennem), s ha már most belekezdtem volna a továbbiba, ezt nem tudtam volna jó helyen szakítani meg vagy nem készülhettem volna el vele még ma az új fejezetig.

Ha túlságosan rövidnek találja, kérem, legyen olyan szíves tegye el a jövő számra. Rajta leszek, hogy a folytatást minél hamarabb küldjem.

Tisztelő igaz híve

Ambrus.

K: OSZK Kt. Fond 253/706.

A *Tolsztoj és kritikussai* című hétrészes sorozat bevezető közleményéről lehet szó (Nyugat, 1911. január 16., 129–132).

440. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. szeptember 11. ?]

Kedves Osvát Úr!

Bizony csak az egyik Figyelőt tudtam megcsinálni; de hosszabbra nyúlt, mint gondoltam s már nem jutottam hozzá, hogy a másikat is megírhasam. Talán azért nem lesz „baj”.

Holnap, kedden délután 4 és 5 közt el fogok valakit küldeni a szerkesztőségbe a fizetésért. Ha nem lesz ott, kérem, kegyeskedjék előre intézkedni, hogy ne legyen nehézség.

Tisztelő igaz híve

Ambrus.

K: OSZK Kt. Fond 253/706.

Ambrus alig néhány figyelőt adott közre a Nyugatban, ezek közül az 1911. szeptember 16-i számban olvasható *Upton Sinclair* című kifejezetten terjedelmes (485–489) – a lapmegjelenés napja szombatra esett.

Itt közöljük egy levél és a hozzá tartozó boríték, valamint egy különálló boríték szövegét. A küldemények Ambrus Nyugat-publikációinak első sorozatához kapcsolódhatnak, ugyanis az Osvátnak szóló címzésekben Ambrus ekkor még nem tüntette fel az Aréna úti lakás ajtószámát, míg az 1915 és 1917 közötti borítékokon már ez is szerepelt. (Osvát 1911 novemberétől 1914 őszéig a Peterdy utcában lakott.)

441. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910 közepétől]

Kedves Osvát Úr!

Ez a számaráság, – a melyet azzal küldök el, hogy tessék elhagyni, vagy kiadni, <. .> vagy kihagyni belőle akármit, tetszése szerint – annyira elpocsékolta velem az időt, hogy már nem tudtam megírni a cikket. Bocsássza meg még ez egyszer a mulasztást; pótolni fogom az elmulasztottat, minél hamarább.

Hálás híve

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a Nyugat szerkesztőjének,
Aréna út 66.
földszint.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Nem postai küldemény.

442. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910 közepétől]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének,
VII. Aréna út 66.
földszint

[Ambrus Zoltán megjegyzése a boríték rektóján:] Kézirat | Ambrustól

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Nem postai küldemény.

443. BÉKÁSSY GYÖNGYVÉR –
A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

1910. júl. 26.

[Óbarok, 1910. július 26.]

A „Nyugat” t. szerkesztőségének.

Néhány verset küldök be itt a Nyugatnak. Nagy merészség az bizonyos, mert fogalmam sincs róla, hogy szoktak[-]e a Nyugathoz *ismeretlenek* is csak úgy betoppanni néhány sorral. De nem tudtam megállni, hogy ne éppen a nekem legszimpatikusabb és a verseimnek legalkalmasabb lapnál próbáljak szerencsét. Kérem hát, hogyha nem is szoktak beküldött dolgok bírálásával foglalkozni, olvassák el ezt a pár verset, és ha – esetleg – megfelelnek, használják föl a lapjukban. Természetes, hogy nem merném¹ őket így fölajánlani, anélkül hogy előbb alaposan meg ne latolgattam volna. De ezek a versek jóformán sűrítései sokmindennek amit átéltem és átéreztem, és így ha csak maguk az érzéseim nem részben értéktelenek, kell hogy legyen bennük – *valami*. A külső formájukat illetőleg, hozzáértő vizsgálta meg őket, és csak az ő bízgatására szántam rá magamat a beküldésre. –

Kissé kíváncsian várom az eredményt. Kezdő vagyok, és először életemben van alkalmam megtudni, hogy vajon egy ismeretlen, objectiv bíráló megtud[-]e érteni, (ha nem akkor alighanem magamban a hiba) és hogy ő

is azt tartja[-]e a jó oldalának, meg a kifogásolandónak, amit – én magam. Attól pedig függ a boldogulásom –

Hogy a „Nyugat” mindenkép[er]en *igazságosan* fog elbánni ezekkel a sorokkal, affelől nyugodt vagyok.

Kiváló tisztelettel

Békássy Gyöngyvér.

K: OSZK Kt. Fond 253/718. – Levélpapírfejléc: Ó-BAROK | U. P. VASÚT
ÉS TÁVIRDA | B. BICSKE

Békássy Flóra Gyöngyvér (1893–1950 után) unokatestvére volt Békássy Ferencnek, pályáját a feminizmus jegyében kezdte, majd a húszas évek elejétől Békássy Gyöngyi néven a szélső turáni mozgalomban tevékenykedett (munkásságának ezen szakaszáról lásd ABLONCZY 2016, 108–110, 209). – Műveit a Nyugat nem közölte.

---

¹ javított szó

444. MÓRICZ MIKLÓS – OSVÁT ERNŐNEK

Wien, 1910. aug. 22.

I. Domgasse 4 III. Stiege II. St.[ock]

[Bécs, 1910. augusztus 22.]

Kedves, tisztelt szerkesztő úr,

Bécsben vagyok, és ha minden úgy sikerül, ahogy szeretném, itt is maradok. Sikerülnie pedig csak egyetlenegynek kell: annak, hogy dolgozni tudjak, s abból megélni, amit írok. Alapom 100.– korona, amelyet havonta kapok a P.[esti] H.[írlap]¹ francia tárcáinak fordításáért. Ezzel nem dicsekedtem eddig, – de higgye el Szerkesztő úr, hogy tudok én annál jobban is fordítani. Van egy néhány témám, amit szeretnék megírni; ha meg tudom, talán el is lehet helyezni őket: Nyugat, Renaissance,² XX. század,³ Világ, – ezekre gondolok, mindössze, hogy kényes vagyok, és sem a Renaissance[-]ot, sem a XX. századot nem szeretem. Csak 30-40 frotot tudjak szerezni havonta, azon az 50-en kívül. – S a témákon kívül van egy szörnyű nagy mező, amit kinéztem magamnak, s ahol ha tízszerannyian volnának is, elférnék; sőt talán annál jobban elférnék.

A nyaramat elég nehéz szívvel, vagy hogy, – magamban csalódottan „zárom le”. Nem csináltam meg, amit szerettem volna, de azért azt hiszem, mégsem volt rám nézve haszontalan. A jegyemet még most sem küldtem vissza Miklósnak,⁴ s még várok 2-3 napig, hogy lássam, meg tudok-e hát itt maradni. Egyéb bajom ugyan nincs, minthogy pénztelen vagyok, de végre talán az is csak elsejéig. Éltem én már kevesebből is Budapesten, mint amennyim itt lesz. Egy hónap alatt egyszer – magam jószántából laktam bent Pesten, a szüleim Kispesten laktak, – 24 forintot költöttem.

Nem tudom, ér-e ez valamit, amit most küldök. Ha ér, nagyon kérem, legyen olyan jó, azonnal fordítsa le pénzürtékre és küldje el nekem az árát. Mit csináljak, ha pénzem nincs. De viszont fogadom, utóljára fordul elő leveleimben most ez a szó: pénz. Hiszen alapjában véve rendes ember vagyok. – Budapest kivándorlásának ide kérem a korrektúráját:⁵ szeretném már azt az adósságomat is megfizetni. S ha már a magyarságomról van szó, – kérem, higgye el, hogy magyarul tudok én, – de írni nem tudok még.

Nagyon kérem, bocsásson meg, hogy ilyen sokfélekép[pen] alkalmatlankodom: de egyrészt nagyon elkapott, másrészt most igen nagy szükségem van a Szerkesztő úr jóindulatára. Igaz, ép[pen] ilyenkor nem kellene a hozzám való kedvét rontani.

Bocsásson meg nekem.

Tisztelettel, szeretettel

Móricz Miklós.

K: OSZK Kt. Fond 253/824.

Móricz Miklós (1886–1966) Móricz Zsigmond öccse; újságíró, statisztikus, a Nyugatban főként közgazdasági cikkeket publikált. Leveléhez *Öröklött vagyonok* című figyelőjét mellékelte (OSZK Kt. Fond 253/1097.), amelyben Harrer Ferenc *Az állami szervezet alapjai, különös tekintettel a végrehajtó hatalomra* című könyvéről (Bp., Grill, 1910) mondta el gondolatait – ez az írása nem jelent meg a Nyugatban.

¹ A Légrády Testvérek által 1878-ban indított Pesti Hírlap a fővárosi polgárság színvonalas napilapja volt.

² A Renaissance – részben a Nyugat ellenében – 1910-ben alapított folyóirat, szépirodalmat és társadalomtudományi érdekű cikkeket egyaránt közölt.

³ A polgári radikálisok lapjáról, a Huszadik Századról van szó.

⁴ Miklós László mint a Deutsch Ignác és Fiai cég alkalmazottja a Nyugatnál a kiadóhivatal munkáját is felügyelte, Móricz Miklós nyilván egy útra szóló vasúti szabadjegyet kapott.

⁵ MÓRICZ Miklós: *Budapest amerikai kivándorlása.* = Nyugat, 1911. január 1., 100–107.

445. FARAGÓ LAJOS – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1910. augusztus 29.
[Budapest, 1910. augusztus 29.]

Nagyságos
Babits Mihály úrnak
Fogaras

Dr Fenyő Miksa szerkesztő urunkhoz intézett b. levelére csak ma válaszolhatunk, mert Dr Fenyő úr külföldi utazásából csak ma érkezett meg és b. levelét ma vette át. Bocsnátot kérünk a késedelemért, ami a részvénytársaság előmunkálatai és az azzal járó sok teendő folytán állott be, mely még mindig tart.

Tisztelettel van szerencsénk értesíteni, hogy az összes járandóságokat a jövő hét elején befogjuk küldeni és kérjük b. értesítését, hogy mely Nyugat számokat nem kapta meg, hogy azokat pótlólag beküldhessük.

Kiváló tisztelettel

Faragó

K: OSZK Kt. Fond III/963. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírfejléc: → *Mérleg utcai idők* – Az aláírás alatt cégbélyegzővel: NYUGAT KIADÓHIVATALA

M: BML 1909–1911, 68. – [Budapest, 1910. aug. 29.]

Faragó Lajos a Nyugat kiadóhivatalát igazgatta.

Fenyő Miksa Babitsnak küldött 1910. június 26-i levelében évi 400 korona külön honoráriumot ajánlott fel, ha a Nyugat kizárólagosan rendelkezhet Babits műveivel (ez nyilván az első közlésekre vonatkozott); Babits 1910. július 4-én az ajánlat elfogadásáról értesítette Fenyőt (lásd BML 1909–1911, 60–62). Faragó fenti leveléből és Fenyő Miksa 1910. szeptember 3-i, Babitsnak szóló válaszából (lásd BML 1909–1911, 70) úgy tűnik, hogy Babits július 4. után Fenyőnek egy újabb levelet is postázott, ez azonban nem ismeretes.

446. BARNA SÁNDOR – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

Budapest, 1910 szept. 1
[Budapest, 1910. szeptember 1.]

Igen tisztelt Uram!

Osvát szerkesztő úr nagyon kéri novellája folytatásának mielőbbi be-
küldését.

Kiváló tisztelettel

Barna

K: PIM V. 4330/122/2. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – Levélpapírfejléc: →
Mérleg utcai időszak – Cégbélyegző: NYUGAT KIADÓHIVATALA

Minden bizonnyal A *Misu koponyái* című novelláról van szó, amelynek foly-
tatását Tersánszky 1910. szeptember 16-án, befejező részét szeptember 29-én küldte
be Osvátnak (lásd 451., 454.). A novella a Nyugat 1910. november 16-i számában
került sorra (1601–1613).

447. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1910. szept. 3.
[Debrecen, 1910. szeptember 3.]

Kedves Szerkesztő Úr,

igazán nagyon jól esett a cikkemnek, a verseimnek egy szó kihagyása
nélkül való leközlése.¹ Ez a figyelem különösen jól esik most, mikor kezdek
kikopni a világból. (Debrecen értem itt világ alatt.) Irigylem Tóth Árpá-
dot, aki most dicsekedett ép[pen], hogy Osvát Ernő szerez neki helyet Pes-
ten. – Hát nekem ki szerez valaha? Vagy már én itt döglök meg, kedves Deb-
recenemben?

Szeretnék a *Nyugat*-nál törleszteni, ahogy Szerkesztő Úr mondotta a
nyáron. Írok: vezércikket, novellát, kroit, bírálatot, politikai szemlét, görög
tragédiát (mint a maga talaját végre megtalált Babits Misi),² levelet, jegyze-
tet, mindent, ami kell.

Most volna egy egyházellenes, kész színdarabom.³ Nem volnék nagyon szerénytelen, ha fölajánlanám a Nyugat könyvkiadóhivatalának? Lehet, szeptember végén fölviszem ezt a kéziratot átolvasás végett; valahol túl kell adnom rajta, mert – pénzre vár az asztalos.

Komolyan: újuló életkedvvel teszek meg a Nyugat-nak minden becsületes szívességet a Szerkesztő Úr szíkszavú, de jóleső figyelmességéért. Azt hiszem, ezt Zuboly úr sem rivallaná „magamfölejánlásának”.⁴ Vagy ez is az? Akkor jobb nekem egy szót sem szólanom.

Szerkesztő Úr: szerezzon nekem egy szerény kis helyet Pesten. Hiába, élni csak élők közt lehet. Debrecen: a halottak városa. S mit csinállok én itt, ha Tóth Árpád is elhagy?

Igaz tisztelője

Oláh Gábor

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat f. szerkesztőjének.
Budapest.
Mérleg utca 9. I. em.

[Feladói cím:]
Oláh Gábor (Debrecen.)

K: OSZK Kt. Fond 253/832.
Dat.: fpb: Debrecen, 1910. szept. 13. [!] – épb: nincs.

¹ Ady-cikkéről lásd 408.; A szerencse hajója, illetve *Látogatás* című versei a Nyugat 1910. szeptember 1-jei számában jelentek meg (1222–1223).

² BABITS Mihály: *Laodameia*. = Nyugat, 1910. szeptember 1., 1161–1183.

³ Oláh Gábor – naplója szerint – 1910 augusztusában fejezte be *Az emberek fia* című színművét, amelyben a katolikus egyházat támadta, s amelyet 1912-ben Debrecenben adatott ki (lásd OLÁH 2002, 166, 170).

⁴ Bányai Elemér (1875–1915) újságíró-szerkesztő működött Zuboly álnéven.

448. ZSIRKAY JÁNOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Nyitraludány, 1910 őszén]

Igen tisztelt Uram.

Múlt hóban küldöttem b. címére egy kéziratot. Nagyon kérem: ne dobja félre, hanem – ha elfoglaltsága nem engedne időt az elolvasásra: kegyeskedjék azt nekem vissza küldeni. Alkalmatlankodásomért bocsánatot kérve, maradok tisztelettel. Igen lekötelezne, ha egy sorban tudatna, hogy kézhez kapta-e a beküldött kéziratot.

Híve:

Zsirkay János

Nyitraludány

Nyitra m.

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Budapest

Mérleg ucca 9. I em.

K: OSZK Kt. Fond 253/903.– Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: ZSIRKAY JÁNOS – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Nyitraludány, _ _ _ . (a boríték csonka) – ép: nincs.

Zsirkay János (1880–1940) író, újságíró. A középiskola elvégzése után beutazta Ausztriát és Olaszországot, hazatérve vidéki újságoknál dolgozott. Nyitraludányban postai tisztviselő volt. 1914-ben a szerb fronton harcolt, fogságba esett, 1917-ben hadifogolycserével szabadult. 1922 és 1926 között országgyűlési képviselő pártonkívüli, majd fajvédő programmal. Élete utolsó éveiben a Kis Újságot szerkesztette.

Zsirkay Jánosnak a Nyugattal nem volt szerencséje. *Pálfordulás* című regénykéziratát először 1910 őszén küldte el Osvátnak (a dátum 1912. augusztus 1-jei levélből következtethető ki), a művet később visszakapta, és 1911. szeptember 3-án ismét beküldte a Nyugathoz. Választ nem kapott, a kéziratot 1912-ben megpróbálta visszaszerezni (lásd 526., 721., 746., 752., 764.). A *Pálfordulás* nem található meg Osvát hagyatékában – elképzelhető, hogy még 1911-ben elkallódott.

449. HAUSER ARNOLD – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

[Budapest, 1910 őszétől]

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Kérem szépen engem cikkem sorsáról értesíteni, miután nincs szerencsém Önt a rendelkezésemre álló időben találhatni.

Kitűnő tisztelettel

Hauser Arnold
stud. phil.
Budapest

Munkácsy u. 21.

K: OSZK Kt. Fond 253/769. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: HAUSER ARNOLD – Autográf aláírás nélkül.

Hauser Arnold (1892–1978) későbbi filozófus, művészetszociológus a budapesti egyetemen 1910 őszén kezdte meg francia–német szakos tanulmányait. Művét a Nyugatban nem közölték.

450. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Szerdán reggel
[London, 1910. szeptember 14.]

Kedves Ernóm,

ez a cikk a 15ⁱ számról már lekéselt, de az elsejiben még jöhet. A korrektúrát lehet, hogy magam végezhetem. Itt fenemód robotolok, de sokat látok és tanulok.

Ölél mindnyájatokat

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A londoni Strand Palace Hotel fejléces kártyáján.

Ignotus *Népies politika és A varieté felé* című, londoni élményekről is szóló jegyzetei a Nyugat 1910. október 1-jei számában jelentek meg (1376–1381), és miként a cikkhez csatolt utóiratban olvashatjuk, a szerző a korrektúrát már valóban itthon végezte.

451. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

NBánya 910. szept. 16
[Nagybánya, 1910. szeptember 16.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Itt küldöm a novella folytatását[,] a többit is bevégezem rövidesen. Nagyon szeretném tudni Szerkesztő úr b. véleményét erről a dolgomról. Az egyes lapok jegyzését 1-től kellett kezdenem mert nem tudom hányas szám volt az utolsó. Bocsánatát kérve jóvá eddig se tett hanyagságomért vagyok szerkesztő úrnak

kész szolgája

T. Józsi Jenő

[Címzés:]
A „Nyugat” szerkesztőségében
Nagyságos
Osváth Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest.
V. Mérleg utca 9. I.

K: OSZK Kt. Fond 253/882. – Ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: Nagybánya, 1910. szept. 16. – épb: Bp., 1910. szept. 17.

A *Misu koponyái* című novelláról lásd 446.

452. KAFFKA MARGIT – OSVÁT ERNŐNEK

[Újpest, 1910. szeptember 21.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Az említett verseket itt küldöm és ismételve kérem, nézze szigorúan, mert nagy hajlamom kezd lenni az ellomposodásra. Az V. rész legkivált aggaszt, – az esetleg kihagyható, bár nem tudom, nem kevés-e | :ügy: | a panoráma. Ha nem felel meg, szíveskedjék eltenni számomra, – esetleg el lehet rejtőztetni valahol.

Igen szíves üdvözlettel

Kaffka Margit

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

úrnak

A „Nyugat” felelős szerkesztőjének.

Budapest.

Mérleg u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/788. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: KAFFKA MARGIT – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Újpest, 1910. szept. 21. – épb: nincs.

M: KMYL, 90–91. – [d. n.]

Kaffka Margit *A város* című, prágai képeket felvonultató, tíz részből álló verse – amelyben megidézi Löw rabbit is, akit Osvát felmenőjének tartott – a Nyugat 1910. október 1-jei számában jelent meg (1359–1362).

453. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Újtátrafüred, 1910. szeptember 24.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

1. Mellékelve küldöm a refrádát a „Moderne musique hongroise” című kottáról.¹

2. Öcsém a napokban fel fogja önt keresni egy új novellámmal. Szíveskedjék neki 30 koronát kiutalványozni.²

3. *Délutáni álom* című tervezendő kötetemre vonatkozó szíves megjegyzéseit érdeklődéssel várom. Nevezetesen: melyik novellákat tartja szerkesztő úr kihagyandónak?³

4. Kegyeskedjék Rozsnyaitól bekérni Bartók Gyermekeknek című gyűjtemény III[.] füzetét továbbá Rózsavölgyitől *Várkonyi Béla* és *Kodály Zoltán* új füzeteit.⁴ Ezekről mind most hamarjában kedvem volna írni.

Kiváló tisztelettel

Csáth Géza

[Címzés:]

Ngs.

Osváth Ernő

szerkesztő úr

Budapest

Mérleg u. 9

Nyugat.

Kézirat.

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Borítékfejléc: UJ-TÁTRAFÜRED | (NEUSCHMECKS.) | MAGASLATI GYÓGYHELY | EGÉSZ ÉVEN ÁT NYITVA | KLIMAT. HÖHENKURORT | DAS GANZE JAHR GEÖFFNET – Ceruzáírás.

Dat.: fpb: Új-Tátrafüred, 1910. szept. 24. – épb: nincs.

¹ A *Musique moderne hongroise* című kottagyűjteményt (szerk. Kern Aurél. Bp., Rozsnyai, 1910) Csáth a Nyugat 1910. október 16-i számában tekintette át röviden (1479–1480).

² Csáth 1910. szeptember 24-én Jász Dezsőnek is írt levelet, kérve, hogy *A nagy No-niusz* című novelláját vigye el Osvátnak (lásd CSÁTH 2008, 50–51). A novellát a Nyugat nem közölte, kézirata elveszett (lásd 782., 783.).

³ Csáth öccsére bízta, hogy kérje ki Osvát véleményét *Délutáni álom* című tervezett novelláskötetének tartalmát illetően (lásd Csáth Géza – Brenner Dezsőnek. [Újtátrafüred, 1910. szeptember] = CSÁTH 1908, 47–49).

⁴ Csáth az *Új hangjegyek* című figyelőben (Nyugat 1910. december 1., 1748–1749) ismertette Várkonyi Béla (1878–1947) zongoraművész és komponista új darabjait, Kodály Zoltán (1882–1967) zongoradarabjait, illetve hegedűre és zongorára írt *Adagioját* – Bartók Béla *Gyermekeknek* című népdalfeldolgozásairól ezúttal sem írt (lásd 388.).

454. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagybánya, 1910. szeptember 29.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

itt küldöm ezt a sok huzavonatárgya novellát, bocsánat, hogy annyira próbára tettem b. türelmüket.

Csak arra kérem, ne tessék apróbb betűvel szedetni (mert hogy hosszabb lett) mint az eredetit, melyet nem használhattam fel semmi javítással s újból le kellett írnom egészen. Tudom szerénytelen kíváнатom, de Máriámra betegje lennék ha pld. erre elfeledtem volna megkérni, mert csúnya nagyon az apró¹ betű,

készséges híve

Tersánszky Józsi Jenő

K: OSZK Kt. Fond 253/882.

Tersánszky 1910. október 6-i levelében (K: PIM V. 4330/176/1.) említette meg Fémes Beck Vilmosnak, hogy „a múlt héten csütörtökön” (ez szeptember 29-re esett) postázta a novella utolsó részletét a Nyugatnak. – Osvát a hosszabb prózai közleményeket (különösen kezdők esetében) gyakorta 9-es, borgis betűkkel szedette, *A Misu koponyái* (lásd 446.) is így jelent meg.

---

¹ *korábban*: a kicsi

455. FELEKY GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin, november 5.
Savignyplatz 9–10. I Etage.
[Berlin, 1910. november 5.]

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr,

két nappal távozásom előtt¹ határoztam csak el magamat; a két nap alatt mindenfelé kerestem Szerkesztő Urat: de sikertelenül. Nagyon bánt, hogy nem hozhattam ki magammal Szerkesztő Úrnak búcsúztató kézszorítását. De nem várhattam tovább, igazán ütött már a tizenkettedik óra.

Idekinn ambícióim is elevenedni kezdenek és unszólásukra kénytelen vagyok Szerkesztő Úrnak kérdésekkel és kérésekkel alkalmatlankodni.

Érthető okokból nem írhatok addig, amíg hagyatékomat nem kebelezi be a Nyugat. Ha a Desprès-cikk most jöhetne:² nagy áldozatokra volnék hajlandó, például törülnék a kefelevonatból minden olyan mondatot, sőt minden olyan szót, amelyre nincsen okvetlenül szükségem. Egyik-másik kollégám azzal bíztat, hogy Szerkesztő Úrnak „majd sorát ejtem”-je egy udvarias visszautasítást jelent. Ha így van, kegyeskedjék, mélyen tisztelt Szerkesztő Úr, a kéziratot visszaküldeni nekem, hogy máshoz foghassak és ezt a szegény mostohagyereket máshol próbálhassam fedél alá juttatni.

A figyelőm kefelevonatához talán kegyes volna, mélyen tisztelt Szerkesztő Úr, a Rónai-hirdetés kéziratát is mellékelni.³

Ma többel nem merek előhozakodni. Pedig ez még nem minden.

Legyen kegyes, Szerkesztő Úr, megbocsátani a megbocsátandókat.

Mély tisztelettel üdvözl

Feleky Géza

K: PIM V. 955/19. (Reichard Piroška-hagyaték)

Dat.: A Berlinbe való utazás évszámát Feleky 1911. január 24-i levelei alapján (lásd 490., 491.) következtettük ki.

---

¹ javított szó

² Suzanne Desprès (1875–1951), a kor ünnepeelt francia színésznője többször fellépett Budapesten is. A róla szóló cikket Osvát nem közölte, Feleky *Könyvek, képek, évek* (Találkozások a művészettel) című könyvében méltatta a színésznő kvalitásait (Bp., Nyugat, 1912., 185–187).

³ A Nyugat Kiadó elhatározta, hogy megjelentetik Rippl-Rónai József (1861–1927) *Emlékezéseit*, illetve hogy limitált szériában reprodukálják ötven kiadatlan rajzát. Az *Emlékezések* 1911 tavaszára elkészült, a rajzgyűjtemény azonban csak 1913-ban került forgalomba a Könyves Kálmán Rt. jóvoltából.

456. GEORGES A. TOURNOUX –
A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Lille 39 Boulevard
Victor Hugo.
le 14 nov. 1910
[Lille, 1910. november 14.]

Monsieur le Directeur,

Je vous prie de vouloir bien excuser la liberté que je prends de vous écrire sans être connu de vous. Je désire collaborer à une revue littéraire hongroise, et Monsieur Eugène Rakosi m'a conseillé de m'adresser à vous; peut-être voudrez vous accepter pour votre revue „Nyugat” ma collaboration. Je pourrais livrer chaque mois, par exemple, un article sur le mouvement littéraire en France (roman, drame, poésie), sous forme de lettre, de revue. Que pensez-vous de ce plan? Je serais très heureux de pouvoir ainsi contribuer au développement des bonnes relations entre nos deux peuples. Il faudrait, il est vrai, traduire chaque fois ma prose, mais ceci n'offre pas de grands inconvénients, n'est-ce pas? Quant aux honoraires, ils seraient ce que vous voudriez, aussi modestes qu'il vous plairait; cent francs par article, si vous le désirez, à 150?

J'ose espérer, Monsieur le Directeur, que vous voudrez bien me répondre à ce sujet, et vous prie d'agréer, avec l'expression de mes excuses, l'assurance de mon parfait dévouement.

Dr. Georges A. Tournoux
l. ès l., d. ès d.,
Professeur à l'Université l. de Lille
39 Boulev. V. Hugo.

[Címzés:]
Monsieur le Directeur du „Nyugat”
V. Mérleg utca 9.
à Budapest
Hongrie!

[Feladói cím:]
Exp. Tournoux. Lille. 39 Boulev. V. Hugo.

K: OSZK Kt. Fond 253/885/a.
Dat.: fpb: Lille, 1910. nov. 14. – épb: nincs.

A francia nyelvű levél szövege:
(Kádár Krisztina fordítása)

Tisztelt Igazgató Úr!

Kérem, nézze el nekem a merészséget, hogy ismeretlenül írok Önnek. Szívesen dolgoznék egy magyar irodalmi folyóirat számára, és Rákosi Jenő tanácsára fordulok Önhöz: remélhetőleg szívesen fogadja közreműködésemet a „Nyugat” folyóiratban. Havonta küldhetnék például egy cikket a francia irodalmi életről (regényről, drámáról, költészetéről) tudósítás vagy szemle formájában. Mit gondol e tervről? Megtiszteltetés volna, ha ily módon járulhatnék hozzá a népeink közötti kapcsolatok erősítéséhez. Igaz, hogy írásomat minden alkalommal le kellene fordítani, de talán ez nem okoz nagy nehézséget. Ami a honoráriumomat illeti, annyi lesz, amennyit Ön óhajt, oly szerény, amely Önnek megfelel: száz frank cikkenként vagy akár 150, ha úgy gondolja.

Válaszában bízva, fogadja bocsánatkérésemet és feltétlen hódolatomat.

Dr. Georges A. Tournoux
diplomás bölcész és jogi doktor
a Lille-i Szabadegyetem professzora

A Georges A. Tournoux irodalomtörténész által szerkesztett *Collection bibliographique pour servir à l'histoire du mouvement littéraire contemporain* első kötetének (Lipcse, E. Rowohlt, 1912) ismertetéséből tudható, hogy Tournoux kapcsolatban állt Rákosi Jenővel, aki a bibliográfiához számos magyar vonatkozású adatot szolgáltatott (lásd [GULYÁS PÁL] BIBLIOFIL recenzióját a Magyar Könyvszemle 1913-as évfolyamában = 158–159). – A Nyugat valószínűleg nem reflektált Tournoux ajánlatára.

457. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. november 16. előtt]

Kedves Osvát úr,

íme Lukács cikkének korrektúrája. Címe melyet Ignotus úr kért tőlem,
Berlin W. Passauerstr 22.–III. – A dialogust elolvasta már? –

Üdvözli viszontlátásig –

Balázs Béla

[Címzés:]

A „Nyugat”

tek. szerkesztőségé{. . .}

Budapest

Mérleg-u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Házi készítésű névjegykártya verzőjén, a kártya szövege: Balázs Béla.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

A Nyugat az 1910. november 1-jei számban közölte Babits Mihály kritikáját Lukács György *A lélek és a formák* című könyvéről (1563–1565), Balázs a levélhez Lukács válaszána korrektrúráját mellékelte (*Arról a bizonyos homályosságról*. = Nyugat, 1910. december 1., 1749–1752).

Balázs Béla 1910. november közepén értesítette a Berlinben tartózkodó Lukács Györgyöt, hogy a korrigálást ugyan elvégezte, de a cikk kimaradt a november 16-i számból (lásd LGYL, 271). A Nyugat Lukács választát Babits viszontválaszával kívánta közreadni – Ignotus ezt 1910. november 21-én tudatta Lukácsal (lásd LGYL, 278) –, Babits azonban a polémia folytatása elől a december 1-jei számra küldött néhány udvarias sorral kitért („Ezt a szép és mély...” 1752).

Balázs Béla szerint Osvát a kérdésre, hogy miként tetszett neki Lukács válasza, a következőképpen nyilatkozott: „Kérem, nem méltó Babits kritikájához. Ezt egy ostoba embernek kell magyarázni, nem Babitsnak. Amit ő [Lukács] ott a homályosságról mond, azt mindenki tudja” (lásd LGYL, 294). – Lásd 466. is.

Balázs Béla dialógusairól lásd 211.

[Berlin, 1910. november 16.]

Igen tisztelt szerkesztő úr,

Van Adynak egy verse, tavaly kívülről tudtam, most csak utolsó strófáját tudom. Ha nagyon jól érzem magam, el szoktam kiabálni. Most németre fordítottam, még pedig így:

Frauen bebauen das Feld hin und dort
 Froh und frisch wird sich Leben erneu[e]n
 Ach Leben! Leben! – wie gottvoll es ist!
 Stark sind sie und jung. Stark sind sie und jung!
 Und bis zum Knie hinauf nackt ihr Bein!
 Und bis zum Knie hinauf nackt ihr Bein.

Azt hiszem, tudom a ritmusát, s hogy szuggesztívebb a nyelvem is hozzá, mint azokké [!] az Ady-fordításokké, [!] melyeket ismerek. Szívesen fordítanám le az egész verset is – Májusi zápor után, az Illés-szekerén kötetből.¹ Én tudom, hogy fordításoknak kivételesen jóknak kell lenniük, hogy az eredeti jelentőségéről fogalmat nyújtsanak. De ha szerkesztő úr azt hiszi, hogy a dolog kilátásos volna, s hogy ebben az esetben tenni is lehetne valamit, lassan-lassan, úgy hogy jövő őszig elkészülnék vele.² Lefordítanék egy kötetre valót, s amennyire lehet alkalmazkodnék a válogatást illetőleg instrukciókhoz³ is. Németországban most minden kísérletezés dacára nagyjában szélcsend van, s ha irodalmi lapok megfelelően lanszírozzák,⁴ ez a vállalkozás jelenthetne valamit. Persze, a dolog oly kézenfekvő, hogy esetleg más oldalról már folyamatban is van, amiről szerkesztő úr mindenestre tudna. –

Most már dolgozom <is>, van egy témám, a tudomány, művészet és ipar viszonyáról, nagyon jó téma, de egyrészt túlsokat ölel fel, másrészt itt doktriner ott feuillettonisztikus⁵ bánásmódra ingerel, s ezért soká fog tartani, míg egystíliú és arányos témabeosztású cikket fogok tudni készíteni belőle. Időközben pedig fogyik a pénzem, de nem bánom, mert megint biztos vagyok felőle, hogy rosszul nem járhatok. Nagyon furcsa is volna.

Egyébként semmi említésreméltót nem csináltam még. Ami hírt Pestről kaptam, nagy örömmel fogadtam.

Szerkesztő úrnak bizonyára sokkal több a dolga, mintsem levélírással is foglalkozhatna, de ha esetleg konkrét ügyekből kifolyólag netalán mégis hírt

akarna juttatni hozzám, kérem első levelem figyelembevételét is.⁶ Ugye azért nem vagyok szerénytelen vagy kellemetlen – ettől mindig félek, ha kéréseim vannak; különösen szerkesztő úr roppant szigorú.

Mély tisztelettel őszinte híve

Boross László

Berlin NW Lübeckerstr. 35 III

[Címzés:]
Herrn Redakteur
Ernst Osvát
Budapest
V Mérlegutca 9 I Nyugat

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

Dat.: fpb: Berlin, 1910. nov. 16. – épb: Bp., 1910. nov. 17.

---

¹ A pontos cím: *Az Illés szekerén* – Boross fordításgyűjteménye nem valósult meg.

² *korábban*: el tudnék készülni vele

³ *korábban*: instrukcióikhoz

⁴ lanszíroz (*fr.* → *ném.*), itt: felkarol, támogat

⁵ újságtárcaszerű; a feuilleton (*fr.*): tárca szóból

⁶ az említett levél ismeretlen

459. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debr. 1910. nov. 24.

[Debrecen, 1910. november 24.]

Kedves Szerkesztő Úr,

ezzel a levelemmel egyidőben postára tettem Ibsen „Rosmersholm”-jának a fordítását. Eredetileg németből fordítottam, de a nyáron utánajavítottam a norvég eredeti szövegből, mondhatni szóról-szóra; s így hűség tekintetében vállalom a felelősséget. 100 példányban nyomattam ki, hogy az ismerőseim közt elosztogassam. Könyvpiacra nem került.

Nem lenne érdemes fölvenni a *Nyugat Könyvtár* sorozatába? Ez az első magyarra fordítása. Igaz, hogy a *Modern Könyvtár* is hirdeti, de ez, azt hiszem,

nem elkedvetlenítő. Azért ajánlom föl, mert így talán megszerezhetném vele a nyomtatási költségek bizonyos részét.

Szíves határozatáról tessék valakivel, pl. Tóth Árpád útján, értesíteni.

Babits Misi pedig ne bántsa a pipámat.¹ Jó pipa az, ha a dohányom kevés is hozzá.

Szerkesztő Úr igaz tisztelője

Oláh Gábor

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő úrnak,

a Nyugat f. szerkesztőjének.

Budapest.

Mérleg utca 9. I. em.

[Feladói cím:]

Oláh Gábor, Debrecen.

K: OSZK Kt. Fond 253/832.

Dat.: fpb: Debrecen, 1910. nov. 24. – épb: nincs.

Oláh Gábor *Rosmersholm*-fordítása 1910-ben, Debrecenben jelent meg. A Nyugat először arról értesítette Oláhot, hogy a *Rosmersholm* kiadását tervbe vették (lásd 472.), így ő 1911. január 3-án joggal kérte a honorárium küldését (lásd 483.), majd január 25-i levelében Hatvany Lajos segítő közbeavatkozását sürgette (lásd HLL, 282). Hatvany válasza szerint a Nyugat addigra már lemondott Oláh fordításáról, hiszen a *Rosmersholm*ot időközben „egy másik vállalkozó” is kiadta, ekként lehetetlen volna négyezer példányt eladniuk, ami fedezte volna a költségeket (lásd HLL, 282–283). Hatvany üzleti számítása bizonyára helyes, noha megjegyzendő, hogy a Nyugat hőskorában egyetlen könyvből sem sikerült négyezer példányt eladni, főként azért, mert ennyit egyetlen kiadványukból sem nyomattak. – A másik fordítás Balogh Vilma munkája, amely a Modern Könyvtár sorozatában kapott helyet (Bp., Politzer, 1910).

---

¹ Oláh Gábor *Petőfi képzetele* című munkáját (Bp., Franklin, 1909) minősítette Babits Mihály „nagy pipájú, kevés dohányú könyv”-nek (*Petőfi és Arany.* = Nyugat, 1910. november 16., 1577–1590, i. h. 1578).

460. FARAGÓ LAJOS – KAFFKA MARGITNAK

[Budapest, 1910. november 25. előtt]

Kérjük megkorigálva hozzánk azonnal visszaküldeni. –
Kézcsókkal

Faragó

[Osvát Ernő megjegyzése a levonat rektóján:] Még egy levonatot kérek!

K: OSZK Kt. Fond 253/1043. – Kaffka Margit arcképes levelezőlapjának nyomdai levonatan – Ceruzairás (később áthúzva) – Cégbélyegző: NYUGAT KI-ADÓHIVATALA

Kaffka Margit édesanyjának, Almásy Ignácné Uray Margitnak küldött keltezetlen levelében számolt be arról, hogy a Nyugat „40 ezer példányban” terjeszti majd arcképes levelezőlapját, és ugyanitt említette meg, hogy november 25-én költözik el Újpestről a budai Márvány utcába (lásd KMYL, 172–173). Innen tudható az évszám: a költözés 1910. november 29-én történt meg (lásd BODNÁR 2001, 43).

A Nyugat több neves szerzőjéről is készítettett arcképes levelezőlapot (például Ignotusról, Ady Endréről, Balázs Béláról, lásd 548.), ezekből azonban alig néhány példány maradt fenn, tehát a Kaffka Margit által említett darabszám bizonyosan túlzás. Kaffka Margit levelezőlapján az *Én, szegény* – – – című versből olvasható idézet; a fenti levonathoz csatoltan a versrészlet kézírata is fennmaradt.

Osvát a hibák miatt kérhetett új levonatot.

461. JUHÁSZ GYULA – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Nagyvárad, 1910. november 25.]

Ridentem ferient
Ruinae.¹

Mélyen tisztelt Szerkesztőség

jó időnkint *több verssel* zörgettem Nyugat kapuján, de bebocsáttatás nélkül. Vagy a Nyugat lett nagyon distinguált² versekkel szemben, vagy én maradtam el a költői versenyben. (Bár így lenne, de kötve hiszem.) F. Carinthy³ mester csodálkozott a múltkor, hogy én nem kellenék a Nyugatnak? Én is csodálkozom bizony.

Sebaj, valahogyan csak lesz, ha ez a vers most jön: életkedvem is megjön és önbizalmam vele. Ha nem: akkor se⁴ pusztulok talán el.

Mindenesetre fájna, ha már untauglich⁵ lennék a Nyugat bizottság színe előtt. Addig is szíves, vidékies tisztelettel üdvözlí *régi jó hívűik*.⁶

Juhász Gyula.
tanár, író.

Nagyvárad, Prem. főgimnázium.

[Címzés:]
A „Nyugat”
tek. Szerkesztőségének
Budapest.
V. Mérleg utca.

[Feladói cím:]
főladó: Juhász
Gyula
író.

K: OSZK Kt. Fond 253/785.

Dat.: fpb: Nagyvárad, 1910. nov. 25. – épb: Bp., 1910. nov. 25.

M: JGYL1, 234. – Nagyvárad, [1910. nov. 25.]

Juhász Gyulától a Nyugat 1910-ben csak az *Ó asszonyok...* című verset közölte (december 1., 1682), a fenti levél ennek kéziratát tartalmazhatta. – A JGYL1 jegyzetanyaga szerint (439) Osvát és Juhász Gyula ellentéte a Nyugatban megjelent *A Holnap*-kritikára vezethető vissza – a körülményekre vonatkozóan lásd Ignotus 1908. október 6-i levelét is (i. m. 198–199) –, ugyanakkor Juhásztól a Nyugat 1909-ben még tizenkét verset hozott. Másfelől Juhász Babits Mihálynak küldött 1911. szeptember 8-i levelében úgy fogalmaz, hogy „a múltkor” különbözött össze Osváttal (lásd JGYL1, 240–241). – Juhász Gyula és a Nyugat viszonya részleteiben feltáratlan (lásd 178., 1408., 1409. is).

---

¹ A több horatiusi sort is megidéző mottó fordítása: „mosolyogva fognak sújtani a romok” (lásd RIMÓCZINÉ 1981, 511–515). – A mottó mindazonáltal nem Juhász Gyula alkotása, ezt Charles Baudelaire fényképedikációja részeként írta Auguste Poulet-Malassis számára.

² előkelő, itt: igényes

³ Karinthy Frigyesről van szó.

⁴ javított szó

⁵ (ném.): alkalmatlan

⁶ korábban: híve

462. HALÁSZ IMRE – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1910. nov. 26.
[Budapest, 1910. november 26.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Van szerencsém tudatni, hogy cikkem revízióját postán *közvetlenül* a Jókai nyomdába küldöttem vissza.

Kiváló tisztelettel

Halász Imre

[Címzés:]

Nagyságos Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
V. Mérleg u. 9.
Nyugat szerk.

K: OSZK Kt. Fond 253/765. – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Bp., 1910. nov. 26. – épb: nincs.

A koltai (Vas vármegye) születésű Halász Imre (1841–1918) jogi tanulmányok után 1865-ben a Kemény Zsigmond által szerkesztett Pesti Napló hírlapírója lett, majd 1868-tól a Pester Lloyd főmunkatársa. 1871–1872-ben Andrássy Gyula miniszterelnök sajtóirodáját vezette, ezt követően számos lapba dolgozott, többek között újra a Pesti Naplóba. Életében több ezer cikket írt – ezeknek túlnyomó része névtelenül jelent meg.

Halász Imrével Ignotus apja, Veigelsberg Leo révén ismerkedett meg, de Osvát is már a századfordulón olvasta Halász írásait (vö. IGNOTUS: *Halász Imre*. = Nyugat, 1918. március 16., 447–451). Halásznak a Nyugathoz való közeledését elősegíthette, hogy mind ő, mind Ignotus Andrássy-párti újságírók voltak. Ignotus ifj. Andrássy Gyula házi lapjánál, a Magyar Hírlapnál dolgozott, s a Nyugatban is többször rámutatott ifj. Andrássy kiválóságára – szemben Tisza István és hívei örök korlátoltságával. Halász esetében ez az elkötelezettség az idősebb Andrássy Gyula politikai műve iránti

hűséget jelentette: ő az egyik központi alakja *Egy letűnt nemzedék* című visszaemlékezésének. A sorozatot a Nyugat 1910-ben kezdte közölni, és az írások nagyobb részét a Nyugat Kiadó 1911-ben könyv alakban is közreadta (lásd 519., 703. is).

A fenti levélben Halász Imre az Andrássy Gyuláról szóló sorozat 5. folytatásának korrektúráját említi (Nyugat, 1910. december 1., 1693–1705).

463. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érindszent, 1910. november 26.]

Édes, jó Ernőm,

itt küldöm a verseket. Kérlek: *azonnal* szeded s *azonnal* küldess nekem kefelenyomatot, mert nincs időm már lemásolni őket s a kötetbe bele kell vennem. Hétfőre egy figyelőt küldök legalább.¹ És kérlek vedd tudomásul, hogy a *Buda halála* nem tudott megváltoztatni, csak<, > bizonyos beismerésekre s kicsi korrigálásokra bírt. Nagyon szívesen írok azonban a dec. 16.-iki számba egy cikket, de ez a cikk nem lesz Canossa, talán érdekes lesz mégis.² Úgyszintén szeretnék Molnár Ferencről írni erre a dec. 16-iki³ számra. Nagyon mást<, > írnék, mint eddig írtak, de nagyon elismerőt sok kitüntető gáncsolással.⁴ Üzend meg (írni, ezt nem merem kérni) van-e ez ellen kifogásod. Próbálok itthon gyógyulni. A könyvkiadó osztálynak (nagyzoljunk egy kicsit, bár az igazgatóságom nagyon késik)⁵ mondd meg, hogy a Minden-Titkok verseit rögtön küldöm, ha te beküldöd a mellékelt versek lenyomatát. Egy pár napi késés nem nagy dolog. Mindőtöket nagy szeretettel üdvözöl

Adytok.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest.
Aréna-út 66 fldszt. 2.
Ajánlva
expressz

K: PIM A. 208/32. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levélpapíron ceruzafírás, a címzés tintafírás – Expressz ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1910. nov. 26. – épb: Bp., 1910. nov. 27.

M: AEL3, 152. – [Érmindszent, 1910. nov. 26.]

Ady 1910. november végén, december elején rendezte ciklusokba *A Minden Titkok verseiből* című kötetének anyagát. A Nyugat előzetesen elküldte számára a nyomdai levonatokat (lásd Ady Endre – Ady Lajosnak. [Érmindszent, 1910. november 23.] = AEL3, 147), utólag postázva azon verseket, amelyeket a fenti levélhez mellékel, és amelyek a december 1-jei számban jelentek meg (1742–1744): *Most ölelne valaki* (K: PIM A. 120/7., Szalay József-gyűjtemény), *Itt, a bozóttban, Utálnak, de csodálnak, Testem, vitéz pajtásom* (K: PIM A. 120/6., Szalay József-gyűjtemény), *Az Éj zsoldára*. A ciklusokba rendezett, javított levonatokat Ady december 5-én küldte vissza, a korrigálást Ady Lajos végezte. (Lásd 467., 469., 476. is.)

¹ 1910. november 26. szombatra esett, a hétfőre ígért figyelőt Adynak vasárnap kellett volna postáznia; a *Szavak a patvarban* című írást csak 28-án, hétfőn adta fel (lásd 467.), de még így sem késett le a december 1-jei Nyugatról (1752–1753).

² Fenyő Miksa emlékezése szerint Ady „kitartó és meg nem alkuvó lebecsüléssel” nyilatkozott Arany János művészetéről, a *Buda halálát* a Nyugat-szerkesztők ösztönzésére olvasta el újra (lásd *Feljegyzések*, 126) – véleményét *Strófák „Buda halálá”-ról* című esszéjében fejtette ki (1911. január 1., 32–34).

³ a *számjegy* korábban: 15

⁴ *Molnár Ferenc színpada* című írása (K: MTAK KIK Ms 6171/6., Aczél György-kéziratgyűjtemény) elkészült a december 16-i számra (1909–1910).

⁵ Ady részesedni kívánt a Nyugat-vállalkozás befektetéseiből és pozícióiból (lásd 407.); 1911–1912-ben igazgatósági tag lett (lásd BUDA 2000, 163–164), ez azonban formális kinevezés lehetett.

464. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Bp 1910 nov. 26.

[Budapest, 1910. november 26.]

Kedves jó Osvátom, –

üzenje meg, kérem, közölhetne-e még a dec.[ember] elseji Nyugatban tőlem valamit; mert csak akkor írnám meg. Átadhatnám holnap, vasárnap

délben a New-Yorkban. Védőirat: „Vers Rubens asszonyáról” – a jóhiszeműeknek. Nagyon oda tudnám magam | :at: | adni ennek az írásnak, de csak most; ha most nem közölheti, akkor, úgy érzem, meg sem írom többé. Várom a választ s szívből üdvözlöm.

Gellért Oszkár

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – A levélpapíron Gellért Oszkár nyomtatott monogramja – Nem postai küldemény.

465. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. november 27–29.]

Kedves jó Osvátom, –

a régi kéziratot el se küldöm. Boldog lennék, ha ezt a versemet olyan-
nak tartaná, mint eddig keveset, tán egyet se. – Korrigálni én szeretném, ké-
rem, utasítsa a nyomdát, hogy emberemnek adják majd oda a levonatot.

A viszontlátásig szívből üdvözlö

Gellért Oszkár

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – A levélpapíron Gellért Oszkár nyomtatott monogramja – Nem postai küldemény.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak,

a Nyugat fel. szerkesztője,

Bp.

[Borítékfejléc:] VII. ERZSÉBETKÖRUT [!] 44.

Gellért az *Ó Rubens, boldog mester...* című vers megírásának ötletével 1910. november 26-án kereste meg Osvátot, majd másnapi találkozásuk után elküldte a végleges kéziratot is. A verset Osvát a Nyugat 1910. december 1-jei számának élén közölte (1673–1674).

A két levél kapcsolatát bizonyítja az ugyanolyan levélpapír is – a borítékról nem dönthető el, hogy melyik küldeményhez tartozik.

466. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Fogaras, 1910. november 27. előtt]

Igen tisztelt Uram!

A Lukács válaszában levonatát visszaküldöm néhány sorral együtt, melyeket |:csillag alatt:| hozzászólhatni szeretnék, anélkül hogy polémiába elegyedni hajlandó volnék.¹

Egyúttal egy kérdést intézek Ön által a *Nyugathoz*, arra kérve, hogy a feleletről valami úton módon lehetőleg hamar értesítsen. A *Laodameiát* és újabb verseimet, (talán Klasszikus Álmodások címen) szeretném egy kötetben közrebocsátani. Vajjon minő feltételek mellett adná ki a *Nyugat*?

Érdekem van benne, hogy a választ mielőbb tudjam. Igen kérem tehát, hogy erről |:akárhogyan:| értesítsen. Fenyő úrnak írtam volna ez ügyben, de egy régebbi levelemre még nem kapván tőle választ, azt gondolom, talán nincsen Pesten ismét.

Én igen szomorú és terméketlen szezonot éltem át, mint Ön tudja. Fogaras az oka mindennek, vagy legalább én Fogarast okolom. De bízom magamban és remélem <jö .> hogy nem fog egészen megölni ez a böjtölés a pusztában. Ki tudja? másutt kétségkívül² más panaszaim lennének. Az én műfajom: a *jeremiádok*.

Nem sokára remélem³ költői dolgokat is küldhetek önöknek.⁴

Mély tisztelettel és még egyszer kérve hogy valahogyan válaszoltasson (tudom hogy ön nem szeret írni)

maradok

őszinte híve

Babits Mihály

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a *Nyugat* szerkesztőjének

Budapest

Mérleg u. 9. I. em.

a *Nyugat* szerkesztőségére

vagy: Aréna út 66.⁵

Ajálva

Levélpapír:

K: OSZK Kt. Fond 253/708/9.

M: BML 1909–1911, 107–108. – [Fogarás, 1910. nov. 27. előtt]

Boríték:

K: OSZK Kt. Fond 253/708/3. – Fogarason feladott ajánlott küldemény.

Dat.: a boríték csonka.

M: BML 1909–1911, 32. – [Fogarás, 1909. szept. 1. és 16. között]

A levélhez és a boríték címzéséhez használt toll és tinta ugyanolyan – a borítékról lásd 358.

Fenyő Miksa 1910. november 27-én válaszolt Babits fenti és egy korábbi levelére (utóbbi kézírata nem ismert): tudatta Babitscsal, hogy a Nyugat előreláthatólag 1500–2000 példányban adná ki kötetét, viszonylag szerény, 250 korona honoráriummal (BML 1909–1911, 108). A verseskönyv végül *Herceg, hátha megjön a tél is!* címmel 1911. március végén került ki a nyomdából (lásd 484., 496. is).

---

¹ Lásd 457.

² javított szó

³ javított szó

⁴ javított szó

⁵ javított szám

467. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1910. november 28.]

Édes Ernőm,

csak ezt a rövid figyelőt küldöm most. Írtam egy másikat is, de nem teszük. Üzenj kérdéseimre. Szeretettel üdvözl benneteket

Adytok.

P. S. A verseket várom.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a „Nyugat” szerkesztője

Aréna-út 66 földsz. 2
Budapest.
Expressz

K: PIM A. 208/33. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levélpapíron ceruzafírás, a címzés tintaírás – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1910. nov. 28. – épb: Bp., 1910. nov. 29.

M: AEL3, 154–155. – [Érminsztent, 1910. nov. 28.]

Ady a levélhez *Szavak a patvarban* című figyelőjét mellékelte; az 1910. november 26-i levélben feltett kérdéseire várt választ, és az akkor küldött versek kefelevo-
natát sürgette (lásd 463.).

468. HELTAI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1910. november–december]

Kedves Osváthkám,

megérkeztem, és a fönt olvasható hételban lakom. Ha a könyveim meg
találnának jelenni, küldessen nekem vagy 2 példányt mindegyikből. Egy-
üttal kérem, beszélje meg a Kis meséskönyv honoráriumát abban az irány-
ban, ahogy mi már a dolgot megbeszéltük, mert nincs kizárva, hogy pár nap
múlva kénytelen leszek egy kis pénzért jelentkezni.

Köszönettel köszönti híve

Heltai

[Címzés:]
Monsieur
Osváth Ernő
szerkesztő úr („Nyugat”)
Budapest
Mérleg utca 9.
Hongrie

K: OSZK Kt. Fond 253/773. – Postai levelezőlap – fejléce: GRAND HOTEL
MONSIGNY | 1, 3 & 5, RUE MONSIGNY | Près l'Avenue de l'Opéra et les Bou-
levards – PARIS | {ÉLE}CTRICITÉ | {...} | CHAUFFAGE CENTRAL | Télé-
phone N° 259-17

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

Heltai (Herzl) Jenő (1871–1957) költő, író, újságíró; színpadi szerző, később színingazgató. Osváttal valószínűleg még A Hét szerkesztőségében ismerkedtek meg. Heltai Kis meséskönyv című prózakötetét és Verseinek gyűjteményét a Nyugat Kiadó az 1910-es karácsonyi könyvpiacra jelentette meg (mindkettőt 1911-es dátummal).

469. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Érindszent, 1910. december 5.]

Édes Barátaim,

én nem bánom, ha csak egy strófát tartotok is meg a prologusból. De az „A” névelőhöz a címbe ragaszkodom. Csinálja meg Falus vagy akárki. Most mentek el expressz a versek. Betegségekhez kaptam egy újat, rettenetesen megdagadt az arcom. Szeretettel ölel benneteket

Ady.

[Címzés:]
A „Nyugat” tek.
szerkesztőségének
Budapest.
Mérleg-utca 9
I. em.

K: PIM A. 208/31. (Fenyő Miksa-hagyaték)
Dat.: fpb: Érindszent, 1910. dec. 5. (postai ügynök) – ép: nincs.
M: AEL3, 162. – [Érindszent, 1910. dec. 5.]

Ady 1910. december 5-én postázta a Nyugatnak *A Minden Titkok verseiből* című új kötetének ciklusokba rendezett anyagát. A szerkesztőség időközben jelezte a költőnek, hogy a kötethez csatolt hét strófából álló prologust sikerületlennek tartják: a korrektúrapéldányban (OSZK Kt. Oct. Hung. 1732., Sz. n. 1961/83., vétel Kardoss Klárától) az első versszak kivételével a vers ceruzával át van húzva (a kötetben is csak egy versszak olvasható). – A korrektúrapéldány két részletben, 1910. december 8-án és 9-én készült el, a szöveget Ady Lajos ellenőrizte, a szedést december 13. és 15. között javították – bővebben lásd PAPP 1967, 210–213, a tanulmányban említett dátumokat az eredeti dokumentum alapján korrigáltuk. – A kötet címlapját Falus Elek tervezte (lásd 463., 476. is.).

470. VÉRTESY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Temesvár 910. XII. 6
[Temesvár, 1910. december 6.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

azt¹ hiszem a régi időkből emlékszik rám, mikor még egy táborban dolgoztunk. Azóta elszakadtunk s én a Nyugat-tól különösen tavaly óta, egy igaztalan kritika óta.² De most szeretnék tisztába jönni az önök irányával. Ismerni akarom s higgadtan foglalkozni akarok vele. A kiadóban megrendeltem a f. évi összes számokat s előfizettem a jövő évre. De elfeledtem megírni, hogy az ez³ évi számokat sürgősen kérem elküldeni – mert elutazom Olaszországba s oda magammal akarom vinni.

Nagyon lekötelezne szerkesztő úr, ha kegyeskednék meghallgatni a kérésemet és intézkedne, hogy mielőbb küldjék.

Kiváló tisztelettel

Dr Vértesy Gyula

K: OSZK Kt. Fond 253/895. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: DR VÉRTESY GYULA | TEMES VÁRMEGYE ÉS TEMESVÁR VÁROS | KIRÁLYI TANFELÜGYELŐJE – Autográf aláírás nélkül.

---

¹ javított szó

² Vértesy *A szomorúság tarlóján* című 1909-es, két évtized termését egybegyűjtő verseskötetéről Lengyel Menyhért írt figyelőt a *Nyugat* 1909. június 16-i számában, Vértesy a „reménytelenül s minden kétséget kizárólag” tehetségtelen költők közé sorolva (*A szomorúság tarlóján*. 662–663, i. h. 662).

³ javított szó

471. SZOMORY DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. december 6–8.]

Kedves Osvát úr,

kívánságához képest itt küldöm a verseket. Vajjon lesz szíves levonatokat küldetni nekem *szombat délig*, hogy azokról olvashassak?

Kész és szerető híve

Szomory Dezső

[Címzés:]

Nagyságos

Osváth Ernő úrnak

Nyugat

Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/876. – Levélpapírfejléc: [embléma] HOTEL BRISTOL | BUDAPEST | [jobb oldalon kitöltendő dátumrésze:] BUDAPEST, ... | TELEFON 10-72 – Borítékfejléc: [embléma] HÔTEL BRISTOL BUDAPEST. – Nem postai küldemény.

Szomorytól mindössze egyszer hozott verseket a Nyugat: *A kéjek ciklusából* címmel az 1910. december 16-i számban (1820–1821). – Szomory fellépett a Nyugat 1910. december 10-i (szombati) felolvasásán, a levonatokra ehhez volt szüksége.

472. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

D. 1910. XII/8.

[Debrecen, 1910. december 8.]

Kedves Szerkesztő Úr,

tegnap írta meg Tóth Árpád, hogy a Rosmersholm ügye rendben van. Mondanom sem kell, milyen nagy örömet szerzett. Nagyon köszönöm szíves

jóságát, és kérem: továbbra se vonja meg tőlem. Én, erőmhöz mérten, próbálok megfelelni a Nyugat-tal szemben fennálló kötelezettségemnek.

A következő viszontlátásig:
igaz tisztelője

Oláh Gábor

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztőjének.
Budapest.
Mérleg utca 9. I. em.

[Feladói cím:]
Oláh Gábor, Debrecen.

K: OSZK Kt. Fond 253/832.

Dat.: fpb: Debrecen, 1910. dec. 8. – épb: Bp., 1910. dec. 9.

Oláh Gábor *Rosmersholm*-fordításáról lásd 459.

473. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Székelyudvarhely, 1910. dec. 9

[Székelyudvarhely, 1910. december 9.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Kuncz Dady, aki minden alkalmat megragad, hogy engem sajtóvétségekre bírjon, azt írja, hogy Szerkesztő Úrnak szüksége volna egy Mallarmé-cikkre.¹ Ha Szerkesztő Úr jónak találja, rábátorkodom a cikk megírására, de forradalom és költözés miatt csak 20-ka felé küldhetném el.

K/. . . /y könyvéről szívesen írnék bírálatot, ha meg tetszik küldeni.

Felajánlkozásom mentegesse függő helyzetem.

Őszinte tisztelője

Szabó Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

Szabó Dezső (1879–1945) a kolozsvári református kollégium diákja, majd – egy év kihagyással – 1900 őszétől, Tisza István ajánlásával a budapesti Eötvös Collegium tagja. 1905 őszétől egy évig Párizsban állami ösztöndíjas, 1906 novemberétől Székesfehérvárott főreáliskolai helyettes tanár. 1908 áprilisában Nagyváradra helyezték, 1909 szeptemberétől Székelyudvarhelyre nevezték ki. Tanári pályáját – a nagyváradi év kivételével – kisebb-nagyobb botrányok, illetve kihágások kísérték (lásd *Szabó Dezső-enciklopédia*, 317–325).

1910 őszén az Országos Középiskolai Tanáregyesület mozgalmat indított a tanári munkafeltételek javításáért. A székelyudvarhelyi tanárok felhívását Szabó Dezső fogalmazta meg – ebben olvashatók a később elhíresült mondatok: „A Himnuszt éhes hassal csak egy bizonyos ideig lehet énekelni. A végképpen elnyomorgatott ember vöröset lát, és vörös nóták buggyannak az ajakára” (lásd [Név nélkül:] *Tanárok mozgalma*. = Pesti Napló, 1910. október 20., 6). A középiskolai tanárok kongresszusa november 7–8-án Budapesten ült össze, Szabó Dezső is felszólalt, és kilátásba helyezte, hogy ha követeléseik nem teljesülnek, „a középiskolai tanárság a kulturális passzivitás terére lép, s a hazai és külföldi sajtóban ügye mellett a legelszántabb propagandát indítja meg” (lásd [Név nélkül:] *A középiskolai tanárok kongresszusa*. = Pesti Napló, 1910. november 9., 5–6, i. h. 6). Mindez országos ismertséget hozott a számára. Ugyanakkor mint a „tanárlázadás” hangadóját felfüggesztették az állásából – később felmentették az izgatás vádjá alól, a konfliktus elsimításában fontos szerepet játszott Kuncz Elek kolozsvári tankerületi főigazgató, akinek a fia, Kuncz Aladár, Szabó Dezső kollégiumi barátja volt, és szintén részt vett a „forradalomban” (lásd SZABÓ Dezső 1996, 2/783–792).

Tisza István *Szabadgondolkodás* című cikkében tért vissza az esetre (Magyar Figyelő, 1911. április 1., 3–8). Szabó Dezső a *Választ*, amelyet *Nagyméltóságú gróf Tisza István volt miniszterelnök, nagybirtokos úrnak* címzett, a Nyugatnak küldte be, és ez lett a folyóiratban első publikációja (1911. május 1. 809–812). A közvélemény ismét retorziókra számított: „Nem lett semmi következménye – emlékezett Szabó Dezső. – Úgy értesültem, hogy a közoktatásügyi miniszter felajánlotta Tiszának elbocsáttatásomat. De ő állítólag ezt felelte: – Én támadtam, ő védte magát.” (Lásd SZABÓ Dezső 1996, 2/795.)

---

¹ Stéphane Mallarmé (1842–1898) francia költőről nincs cikk a Nyugatban.

474. LÁZÁR BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. december 16-tól]

Igen tisztelt uram,

Rippl-Rónai József úr jóvoltából egy csomó Maillol-levél birtokában vagyok, a melyek kapcsán – mintegy az „Emlékezés” folytatásakép[p] – de persze essay-formában, – az újabb francia mozgalmakról, az új művészetről szeretnék írni, melyet tavasszal áttanulmányoztam és a vezető emberekkel rendre megismerkedtem. Cikkem tehát – úgy Maillol ismeretlen levelei, mint saját tapasztalataim, s a művészekkel folytatott beszélgetések alapján, – a sok új, kiadatlan részlettel igen érdekes lehetne. Kérek tehát szíves értesítést, hogy nincs-e *elvi* akadálya annak, hogy ez a Nyugatban megjelenhet, mint volt régebbi Rippl-tanulmányomnak, (mely különben azóta német és francia nyelven is megjelent.)

Igaz tisztelettel

Dr. Lázár Béla

Kertész u. 31.

[Címzés:]

Nagys.

Osváth Ernő

szerk. úrnak

H.

Nyugat szerkesztősége

Mérleg u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/810.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

Rippl-Rónai József *Emlékezéseinek* Munkácsy Mihályról szóló részét a Nyugat 1910. december 16-i számában közölték (1822–1833), Lázár Béla a tervezett esszé ennek folytatásaként, vagy a Nyugat Kiadó által 1911 tavaszán megjelentetett könyv kiegészítéseként képzelhette el.

Rippl-Rónai 1890-ben ismerkedett meg Aristide Maillol (1861–1944) katalán származású francia festővel, akivel a következő évtizedekben inspiráló módon hatottak egymás művészetére.

Lázár Béla egyetlen, 1916-os disputa-cikkkel szerepelt a Nyugatban (noha munkáit többször méltatták). Legközelebbi, Rippl-Rónairól szóló írása a Magyar Iparművészetben jelent meg (*Rippl-Rónai József.* = 1912, 3. sz., 81–88), ebben érintette a két művész kapcsolatát is.

475. A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGE – ELEK ARTÚRNAK

[Budapest, 1910. december 20.]

Anthologie Vorrede benötigen dringend, senden auch eine Fogazzaro Photographie

Nyugat

[Címzés:]
Arturo Elek
Roma
Via di Ripetta 94. p. III.

K: OSZK Kt. Fond 253/430. – Távirat.
Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.

Az üzenet német szövegének fordítása:

Az antológia előszavára sürgősen szükségünk van, küldjön egy Fogazzaro-fényképet is!

Elek Artúr 1910–1911-ben Rómából Az Újságot tudósította. Antonio Fogazzaro (1842–1911) olasz író *Szétfoslott idyllek és Ófelsége látogatása* című elbeszéléseit Elek fordításában adták közre a Nyugat Könyvtárban, másfelől az *Újabb magyar költők*-antológia *Előszavát* várták tőle Budapesten. Mindkét kiadvány 1911-ben készült el.

Elek Artúr Fenyő Miksának szóló 1910. december 21-i leveléhez csatolt egy Fogazzaro-fényképet, egy másik postázását 1911. január 2-án ígérte meg, a fordítások és a fényképek hányatott sorsáról lásd Fenyőnek szóló további leveleit (*Feljegyzések*, 331–348), illetve lásd **494.**, **495.**

476. ADY ENDRE – A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

1910. dec. 20.

[Érmondszent, 1910. december 20.]

Kedves Uraim,

megszégyenítve és meggyalázva kaptam legújabb verses könyvemet. Így megszűfolni valamit csak akarattal lehet. Hitvány, ízléstelen, rongy, tele

sajtóhibákkal még a címekben és a dedikálásokban is. Én rá se tudok nézni, nem vállalom, utálok. Azonban, mint minden új könyvemből, ebből is kérek egy szép, puha fekete bőr-kötést lehetőleg gyorsan. Végtelenül bánt ez a lekicsinylés, ez a megcsúfolás. Egyébként is csupa indolenciát látok. A jegy, a vasúti jegy, dolgában semmit sem írnak. Pedig alá kellene írnom a fényképeket, ha ugyan ki nem akarnak hagyni. Az új „Nyugat”-ot sem küldték. Küldjék el s küldjék el a két legutolsó „Nyugat”-számot a Koronaherceg-u[.] 6. sz. alá Mlle Gilberte¹ részére is. A Tanulmányok-füzetet karácsony után majd fönn összeállítom.² Az új „Nyugat”-számába írni fogok valamit,³ bár beteg vagyok s undorodom önmagamtól s a „Nyugat”-tól egyaránt. Szeretők üdvözzel

Ady Endre

[Címzés:]

A „Nyugat” tekintetes
kiadóhivatalának
Budapest
Mérleg-utca 9. I. em.
Ajánlva.

K: MTA KIK K 14/149. (Hatvany Lajos-hagyaték) – Zárt postai levelezőlap – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1910. dec. 20. – épb: Bp., 1910. dec. 21.

M: AEL3, 176. – [Érmindszent, 1910. dec. 20.]

A *Minden Titkok verseiből* című Ady-kötet értékeit nyomdai és sajtóhibák rontják le. A versek Nyugatban feltüntetett sorozatcíme alapján a helyes kötet cím *A Minden-Titkok versei* lett volna, Ady 1910. november 26-i levelében ugyan kisbetűvel írta a névelőt, de december 5-én korigálta ezt (lásd 463., 469.). – A bekötött példányt Diósiné Brüll Adélnak szánta.

¹ Brüll Berta (1877–1960), Diósiné Brüll Adél húga, Mlle Gilberte néven működtetett kalapszalont a Koronaherceg utca (ma V. ker. Petőfi Sándor utca) 6. szám alatt.

² Fenyő Miksa Adynak szóló 1910. december 17-i levelében sürgette a gyűjtemény összeállítását (lásd AEL3, 174), a *Vallomások és tanulmányok* a Nyugat Kiadónál 1911 nyár végén jelent meg.

³ A *Strófák „Buda halálá”-ról* című esszéről lásd 463.

477. DIENES VALÉRIA – IGNOTUSNAK

[Párizs, 1910. december 30.]

Kedves Ignotus,

íme párisi címem (a túloldalon), ha bármi közlendő vagy elintézendő volna velem. Ezenkívül még csak azt írhatom, hogy Párisban lenni nagyon jó, de ez is fölösleges, mert ezt Nyugaték nagyon jól tudják.

Őszinte üdvözetekkel

Dienes Valéria

[Címzés:]

Veigelsberg Hugó úrnak
a Nyugat főszerkesztőjének
Budapest
Mérleg u. 9.
Hongrie

[Feladói cím:]

Mme Valérie Dienes
Paris
Rue de la Barouillère 8

[Ignotus ceruzaíráás megjegyzése a levelezőlap rektóján:] Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/1263. – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Paris, 1910. dec. 30. – épb: nincs.

478. BECK Ö. FÜLÖP – OSVÁT ERNŐNEK

Göd. 1910 december 31.én
[Göd, 1910. december 31.]

Tisztelt Osvát uram!

Legutolsó találkozásunk alkalmával megígérte, hogy Réti barátom regényét hamar elolvassa. Ma van 4 hete, hogy elküldöttem. Nagyon kérem, legyen szíves hírt adni róla. Legalábbis arról, hogy kezébe jutott-e.

Szíves üdvözlettel

Beck Ö. Fülöp

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapesten
VII. Aréna út 66.

[Feladói cím:]
Beck Ö. Fülöp. Göd

K: OSZK Kt. Fond 253/717.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

Réti Ödön *Zorka* című regényéről lásd 567.

479. BARTA LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910 vége – 1911 eleje]

Kedves szerkesztő úr!

Bocsássa meg, hogy háborgatom! Nagyon szeretném – hogyha nem terhelném ezzel különösebben, ha még ma este beszélgethetnék egy kicsit szerkesztő úrral. Én elmegyek ahova és amikor ön akarja. Ha nem lehetne ma, akkor legyen szíves megüzenni, hogy holnap mikor és hol kereshetném

föl. – Darabom ügye a Nemzeti Színháznál úgy félig meddig elbukott, amelllett hogy a három dramaturg minden szépet és jót is tudott róla mondani. Erről szeretnék szerkesztő úrral beszélni. – Előre is köszöni és üdvözlí kész híve

Barta Lajos

K: OSZK Kt. Fond 253/715. – Levélpapírfejléc: VILÁG [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 191...

Barta Lajos (1878–1964) tíz év vidéki újságíróskodás után 1910 júliusában került Budapestre, ahol a Világ külső munkatársaként dolgozott. *Parasztok* című drámáját a Nemzeti Színház bemutatásra alkalmatlannak ítélte, ekkor Barta megkereste Beöthy Lászlót, a Magyar Színház igazgatóját, aki elfogadta a darabot. Az 1911. április 11-i bemutató után a Világ Bartát belső munkatársként szerződtette. (Lásd CSAPLÁR 1973, 18–19, 23.) Barta levele még a Magyar Színház megkeresése előtt íródott.

480. FEJÉRVÁRY ERZSI – OSVÁT ERNŐNEK

szerda.
[Budapest, 1910 végéig – 1911 elejéig]

Miután a félbe maradt képpel nem tudom mit kezdjek nagyon kérem Önt közölje velem további elhatározását a lehető legsürgősebben.

Szívélyesen üdvözlí

F. Erzsi.

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak
Helyben.
„Nyugat” szerkesztősége
Mérleg u. 9. sz.

[Elek Artúr ceruzairásos megjegyzése a boríték verzóján:] Az Osvát E-ről festett arcképre vonatkozhatik.

K: OSZK Kt. Fond 253/748. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Fejérváry Erzsi* – Nem postai küldemény.

Fejérváry Erzi (1890–?) festő, keramikus, szobrász, Körmendi-Frim Jenő (1886–1959) szobrász felesége. A harmincas évek végén mindketten az Egyesült Államokba költöztek, ahol később az Indiana állambeli Notre Dame Egyetemen tanítottak és alkottak.

Az elkészült olajfestményt a KÉVE 1911. január 15-én megnyíló kiállításon mutatták be *O. E. úr* címmel, magántulajdonként. Később a „¾ alakos kép” az Aréna úti lakás nappalijában függött (lásd REICHARD Piroška: *Osvát Ernő otthona* = OEAKK, 379–381).

481. IFJ. BÓKAY JÁNOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, az 1910-es évek elejétől]

Igen tisztelt szerkesztő úr, –

azon reményben küldöm ezt a három verset, hogy szerkesztő úr tetszését megnyerve a „Nyugat”[-]ban megjelenjenek. Roppant hálára kötelezne, ha egy[-]két sorban tudomásomra hozná, vajjon tényleg meg fognak-e jelenni.

Válaszát remélve maradtam szerkesztő úr tisztelő lelkes híve

ifj. Bókay János

I. Tatár u. 8.

K: PIM V. 955/18. (Reichard Piroška-hagyaték)

Bókay János (1892–1961) író, jogász, hivatalnok – pályáját a tízes évek elején versekkel kezdte, később színműveit Európa több országában sikerrel mutatták be. – A Nyugatban a húszas években közölték írásait, a levélhez mellékelte művek nem ismeretese.

• 1911 •

482. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. január elején]

Kedves Barátom,

a Herceg [!] egyke-cikkéről stb. én írok. A *Tisza drágaság*-cikkéről Imre ír vagy írat.¹ A Hatvany Gyulaijáról is én írhatok (erre a számra vagy később) ha nincs jobb tiplp]ed.

Üdv

Ignotus

[Címzés a levélpapír verzóján:]

Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

1911. január 1-jén Magyar Figyelő címen új konzervatív folyóirat jelent meg a hazai lappiacon. Alapítója Tisza István (1861–1918) korábbi és későbbi miniszterelnök, felelős szerkesztője Herczeg Ferenc volt. A Magyar Figyelőt Singer és Wolfner adta ki, Herczeg a cég népszerű hetilapjának, az Új Időknek is szerkesztőjeként szerepelt. A Magyar Figyelő a Nyugat és a Huszadik Század ellensúlyának szerepét kívánta betölteni, a két tábor között több esetben alakult ki polémia. A lap 1918-ban megszűnt.

Herczeg Ferenc *Széljegyzetek az egyke-kérdéshez* című cikke a Magyar Figyelő 1911. január 1-jei számában olvasható (62–70), csakúgy, mint Tisza István *A drágaság körül* című tanulmányának első része (8–19) – feltehető, hogy az utóbbi megvitatásával a Nyugat megvárta volna a folytatást is (lásd Magyar Figyelő, 1911. január 16., 127–142). Végül a fenti témákra Ignotus nem reflektált, a Nyugat február 16-i számában *Húszezer korona* címmel (321–324) már egy másik Tisza-cikkre válaszolt.

Gyulai Pál estéje címmel Hatvany Lajos három írását adta közre a Nyugat Könyvtár (Bp., 1910), Osvát 1911. február 1-jén Babitsot kérte fel a füzet ismertetésére (lásd 493.).

---

¹ Minden bizonnyal Ignotus nevelt fiáról, Barsi (Basch) Imréről (1886–?) van szó, aki alkalmanként közreműködött A politika mögül című rovatban is.

483. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

D. 1911. I/3.

[Debrecen, 1911. január 3.]

Kedves jó Szerkesztő Úr,

a jó jelzőre most nagy súlyt vetek, mert pénzt bátorkodom kérni. Szíveskedjék az itt mellékelte nyugtát aláírni, Fenyő vagy Hatvany úrnak – ha szükséges – megmutatni, hogy hamarosan kézhez kapjam azt az összeget, mert a városi nyomda nagyon szorít. Szívességét nagyon köszönöm.

Az ott heverő versekért nem merem előre kérni a honoráriumot, bár nagy szükségem volna rá; de kérdés: elfogadhatók-e a versek?

A nyugtámon azért írok *részlet*-díjat, hogy ha több lenne: ledolgozzam később, ha kevesebb: pótolja a pénztár. A színdarab 6 ívet biztosan kitesz, s én ehhez mértem a díjat.

Boldog új évet!

Őszinte tisztelője

Oláh Gábor

[Oláh Gábor a következő szövegű nyugtát mellékelte leveléhez:]

Nyugtatvány

150, szóval százötven koronáról, amely összeget, a Nyugat-Könyvtárban megjelenő Rosmersholm-fordításom részletdíjakép[p]en a *Nyugat* pénztárából köszönettel fölvettem.

Bpest 1911. január

Oláh Gábor

[Fenyő Miksa évtizedekkel későbbi megjegyzése a nyugta verzóján:]

Hogy ez azt jelenti-e, hogy nem küldtük, nem tudom.
Sokkal inkább, hogy az én kiutalásomhoz nem kellett az író nyugtája.

K: PIM V. 3181/14. (Fenyő Miksa-hagyaték)

Oláh Gábor *Rosmersholm*-fordításának hányattatásairól lásd 459., a Nyugat nyilván nem küldött érte honoráriumot.

1910 végén Oláh Gábor testi bajai és neuraszténiás tünetei súlyosbodtak, a következő évtől több szanatóriumban is megfordult – 1912 nyarat Újtátrafüreden töltötte, ahol ifj. Kosztolányi Árpád volt a kezelőorvosa. Könyvtárosi állását közben elvesztette. 1913 októberében – Kozma Andor és Beöthy Zsolt segítségével – a debreceni állami reáliskola helyettes tanárává nevezték ki (lásd OLÁH 2002, 173–185).

484. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

Fogaras. 1911. jan. 5.
[Fogaras, 1911. január 5.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr

Bocsánatot kérek, hogy ebben a levélben nem küldöm vissza a szívesen megküldött korrektúrát; de ezektől a versektől most valóságos idioszinkráziám¹ van; sehogysem tudom magamat rávenni, hogy a Nyugatban való megjelenésükbe belenyugodjam.² Egy részüket talán kiválasztom; a³ legtöbb azt hiszem jobb ha csak a könyvemben jelenik meg[,] a szedés ebben az esetben sem veszne kárba.

A könyvem rendezését befejezem még ma és holnap azt is küldöm.

Mellékelve egy novellát küldök, szíves közlés végett.

Igen sajnálom, hogy a karácsonykor nem találkozhattunk. Nagyon sokat szerettem volna beszélni.

Maradok nagy tisztelettel

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Mérleg u. 9. I. em.
A Nyugat szerkesztősége
Ajálva

K: OSZK Kt. Fond 253/708/15. – Ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1911. jan. 6.
M: BML 1909–1911, 122. – [Fogarás, 1911. jan. 5.]

Babits *Egy verseskönyv epilogusa* (korábban: *Naiv csömör*), *Divina machina* és *Pro mortuis ignotis* című költeményeinek korrektúráit nem küldte vissza – az első vers levonata az MTA Kézirattárában található (Ms 4699/16., Szabó Lőrinc-hagyaték), a második és a harmadik az OSZK Kt. Babits-hagyatékában (Fond III/1958/6., 18.). A *Pro mortuis ignotis* a Nyugat 1911. február 16-i számában *Esti imádság* címmel megjelent (335), de a *Herceg, hátha megjön a tél is!* című kötetbe – a levél írásakor Babits ennek anyagát rendezte – egyik mű sem került be. – Novellája: *Huszdik, huszdik század* (1911. január 16., 156–160).

---

¹ idioszinkrázia (*gör. el.*): indokolatlan, ideges ellenzenv

² korábban: belenyugodjak

³ korábban: e

485. FÖLDESSY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1911 január 7.
[Budapest, 1911. január 7.]

Kedves Barátom!
Tisztelt Szerkesztő úr!

Itt küldök Neked két Ady-fordítást. Az egyik, azt hiszem, jó; a hosszabbik pedig – sajnos – nem jó, a mit annál inkább sajnálok, mert egy pár jó sor *van* benne. Ha Neked az első sem tetszenék, ne dobd azért el (mivel Te igen szigorú vagy!), de mutasd meg előbb Fenyő[nek] vagy Ignotusnak. S ha nekik tetszik, légy olyan jó, add át alkalmilag Hatvanynek a Jung-Ungarn részére.

Ha van valami mondanivalód, úgy írd az V. ker. főreálba, ha nincs, akkor ne írd.

Szívesen üdvözöl

Földesi Gyula

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztője

Budapest

V. Mérleg u. 9. I.

K: OSZK Kt. Fond 253/754.

Dat.: fpb: Bp., _ _ _ . (a boríték csonka)

Földessy Gyula a fordításokat a Vészi József által 1911-ben a német olvasók számára kiadott Jung Ungarn című folyóiratnak szánta – a lap szépirodalmi rovatát Hatvany Lajos szerkesztette. Az 1911. január 15-i számban Horvát Henrik négy Ady-versfordítása olvasható, a Földessy által küldöttek sorsa ismeretlen.

486. ADY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 1911. jan. 7.

[Budapest, 1911. január 7.]

Kedves és igentisztelt Szerkesztő Úr.

Itt küldöm ezt a kis Figyelő-t. A füzetet, melyet még decemberben adott át, nem tudom: ha [!] vajjon vissza kell-e adnom a Nyugatnak, vagy megtarthatom-e magamnak?

Igaz tisztelője

Ady Lajos

K: a kézirat a Portobello Aukcióház 2014. május 16-i aukcióján szerepelt; közlésünk alapja a levélről készült digitális másolat.

Ady Lajos (1881–1940) irodalomtörténész, pedagógiai szakíró – Ady Endre öccse. Kolozsvárott szerzett magyar–latin szakos diplomát, 1909 és 1919 között a Bu-

dapest V. kerületi főgimnázium tanára (kinevezéséről lásd 353.), 1919-től a debreceni tankerület főigazgatója.

Ady Lajos azon kevesek közé tartozott, akik álnéven is publikáltak a Nyugatban. Az 1911. január 16-i számban Nagy János néven ismertette Lengyel Ernő *A vidéki sajtó szociológiájához* című tanulmányát (221–222), amely eredetileg a *Renaissance* 1910. szeptember 10-i és 25-i számaiban jelent meg (33–40, 154–164), majd különlenyomatként is forgalomba került.

487. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. január 12. – 1911. szeptember közepe]

Kedves Ernóm,

itt a két vers, nagyon megszenvedtem érttük. De érdemes a Nyugatért szenvedni, sőt meghalni. Holnap, azaz ma (csütörtök) a két figyelő is kész lesz.

Ölel

Adyd.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úr,
a „Nyugat” szerkesztője
Aréna-út 66
fldsz. 2.

[Feladói cím:]
Ady Endre
István-Király
szálloda, Podma-
niczky-utca.

K: PIM A. 208/53. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

M: AEL3, 269. – [Budapest, 1911. jún. 29.]

Ady Endre első alkalommal 1910. december 29-től tartózkodott az István Király Szállodában (lásd Diósi Ödönnek és Ödönnének küldött 1910. december 30-i

levelét = AEL3, 181–182). A Nyugatban legközelebbi versei *A Tavasznak alkonyata* és *A menekülő Élet* címmel az 1911. január 16-i számban olvashatók (161–164), a megjelenés előtti csütörtök január 12-re esett. Az első vers kézírata magántulajdonban van (lásd ADY 2006, 1296), *A menekülő Élet* kéziratán (PIM A. 86., Szalay József-gyűjtemény) ugyanolyan hajtásnyomok találhatók, mint a fenti levélen, s az utolsó, 5. fólió verzóján Osvát kézírásával szerepel Ady új címe: „Ady Endre | István Király-szálloda | Podmaniczky utca” – valószínű tehát, hogy Ady e verseket a fenti levélhez csatolta. (Ígért figyelői nem ismeretesek.)

Ady németországi utazásáig, szeptember közepéig többször is megszállt ebben a hotelben, szeptember 30-tól viszont már a Magyar Király Szállodában lakott (lásd AEL3, 602).

Az előbbieket alapján a kritikai kiadás által a PIM A. 208/69. jelzetű levélhez sorolt (lásd 424.) immáron különálló boríték datálását módosítottuk:

488. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911 eleje – 1911. szeptember közepe]

[Címzés:]

Nagys. Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Aréna-út 66 fldsz. 2.

K: PIM A. 208/69a. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Borítékfejléc: HÔTEL István Király SZÁLLODA | [a Podmaniczky utcai homlokzat és az enteriőrök rajzával] | Familien Hotel ersten ranges. [!] | Tulajdonos: PALLAI MIKSA. | TELEFON 133-06. – Ceruzaírás – Nem postai küldemény.

M: AEL3, 97. – [Budapest, 1910. jún. 12. vagy 13.]

489. A NYUGAT RT. IGAZGATÓSÁGA – ADY ENDRÉNEK

[Budapest, 1911. január közepe]

Nagyságos
Ady Endre úrnak
Budapest.

Ezennel tudomásul vesszük, hogy a köztünk létrejött megállapodásról Ön a mai napon hozzánk a következő levelet intézte:

„A Nyugat Könyvkiadó R.T. tekintetes Igazgatóságának
Budapestén.

A közöttünk létrejött szóbeli megállapodás folytán tudomásul veszem, hogy a Nyugattal szemben a következő jogaim és kötelességeim vannak:

1.) Lekötöttem a Nyugat részvénytársasággal szemben egész irodalmi működésemet s tartozom az alább felsorolt kivételekkel minden irodalmi művemet a Nyugat rendelkezésére bocsátani.

a.) Verses művet más lapnak vagy irodalmi vállalatnak nem adhatok, kivéve egyes alkalmi vagy agitatorius természetű verses művet, melynek az eddigi arányokban másutt való elhelyezése előtt a Nyugat vezetősége előzetesen értesítendő.

b.) napilapoknál politikai s egyéb prózai műveket elhelyezhetek, folyóiratokban azonban nem, kivéve a Vasárnapi Ujságot, ahol az eddigi mérvben és arányokban ezentúl is adhatok novellát vagy cikket.¹

Ezzel szemben az a. és b. pontokban felsorolt művek tulajdonjoga is megjelenésük után a Nyugatot illeti meg.

2.) Az 1. pontban említett minden irodalmi munkám kiadói joga a Nyugat részvénytársaságot illeti meg s jogosítva van a részvénytársaság azokat akár a Nyugat című folyóiratban, akár külön kötetben vagy gyűjteményes munkában közzétenni. Eddig megjelent műveim közül nem képezi a Nyugat r.t. tulajdonát a Singer és Wolfner cégnél megjelent „Az Illés szeke-rén” és a „Pallas”-nál megjelent „Új Versek” című műveim, melyeknek kiadói joga a jelen szerződés megkötéséig a nevezett cégeknél lekötött kiadásai elfogyta után, külön megállapodás nélkül átszáll a Nyugat R.T.-ra.²

3.) A fentebbiekben körülírt jövőbeli munkásságom valamint a már a Nyugat r.t. tulajdonát képező és illetve az 1. a. b. és 2. pont szerint a Nyugat r.t.-ra átszállandó munkáim kiadói jogáért a Nyugat részvénytársaságtól havi

400 azaz négyszáz [korona], az üzlet fejlődésével arányban esetleg emelhető állandó fizetést húzok, mely nekem minden hó 1-én előzetesen kifizetendő.

4.) Azon esetre, ha a Nyugat mai vezetőségében oly személyi változások állanak elő, melyek folytán magamat kénytelenítette látnám a Nyugat kötelékéből kilépni, ez esetre szabad egyezkedés tárgya lesz felek között azon mód, amelylyel átengedett munkáim tulajdonjogát visszazerezhetem és jövőbeli munkásságomat megválthatom.

5.) Azon nem várt esetre, ha a Nyugat r.t. és általában a Nyugat vállalat végkép[pen] megszűnik, a Nyugat által megszerzett műveim tulajdonjoga reám visszaszáll.

6.) Azon esetre, ha elhaláloznék, a Nyugat tulajdonát képező minden munkámból a törvény által a szerzői tulajdon védelmére megállapított időn belül elérhető tiszta jövedelem fele részében a Nyugat r.t.[t], vagy jogutódját, fele részben pedig törvényes vagy végrendeleti örökösömet illeti meg.

7.) Azon esetre, ha a Nyugat r.t. a Kereskedelmi Törvényben megállapított módon felszámol, a 4. pontnak intézkedései lesznek irányadók.

8.) Végül abban is megállapodtunk, hogy amennyiben a Nyugat részvénytársasággal volt jogviszonyomból vitás és peres kérdések támadnának, alávetem magamat tekintet nélkül a per tárgyának összegére, a sommás szóbeli eljárásnak és a Nyugat r.t. által szabadon választható bármely budapesti kir. járásbíróság illetékességének.

Kelt Budapesten 1911 évi január hó

Ady Endre s. k.”

Jelen levél tartalmát elismerjük és magunkra nézve is kötelezőnek tekintjük.

Kelt Budapesten 1911 évi január hó

Dr. Hatvany Lajos

Előttünk:

Osvát Ernő
tanú.

Faragó Lajos
tanú.

K: OSZK Kt. An. 110. (Sz. n. 1941/6., Ady Lajosné ajándéka) – Gépirat, a nyitó idézőjeltől az első keltezéssel bezárólag indigós másolat; a többi rész későbbi gépelés, első példány; Ady Endréét kivéve autográf aláírásokkal. – A szerződés ismeretlen kéz által írt fogalmazványa a PIM gyűjteményében található (V. 5090/27., N. n. sz. 1987/66., vétel magánszemélytől).

M: AEL3, 192–194. – [Budapest, 1911. jan. közepe ?]

Fenyő Miksa már 1910 elején kilátásba helyezte, hogy a Nyugat Rt. megalakulása után az Ady-publikációkért juttatott havi 300 koronás összeget 100 koronával megemelik (lásd AEL3, 8, 26). Ady Diósi Ödönnének küldött 1911. január 8-i levelében a szerződés közeli megkötését remélte (lásd AEL3, 187), így feltételezhető, hogy a fenti iratot Ady még Párizsba való január 21-i elutazása előtt kézhez kapta (az okmány provenienciája bizonyítja, hogy az ő példányáról van szó).

A korabeli könyvkiadók szerződéseikhez gyakran alkalmaztak a fentihez hasonló levélformát. Ady a Nyugat Rt. igazgatóságához intézett 1911. május 1-jei levelében újabb fizetésemelést kért (ld. 504.).

---

¹ Lásd 329.

² Az *Új versek* a Pallasnál látott napvilágot 1906-ban, a vállalat igazgatójától, Löwenstein Arnoldtól Ady évente többször kapott „előleget” a kötet későbbi kiadásaira, másfelől Ady 1911. január 10-én *Az Illés szekerén* jövőbeni, 4. [!] kiadásának jogait is eladta a Singer és Wolfner-cégnek (lásd AEL3, 190). Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy a fennálló viszonyok között a Nyugat e kötetek jogait nem szerezhette meg.

490. FELEKY GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin, jan. 24.

[Berlin-Charlottenburg, 1911. január 24.]

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr,

máig vártam, hogy nem tudok-e meg valamit a szerelemről [!] és azért nem küldöttem el eddig a mellékelt cikket, amely a première másnapjától fogva készen állott.

Ha Szerkesztő Úr hajlandó volna a kettőt most egyszerre kiadni, *Krónika* főcímmel, úgy mint, múltkor, akkor a másik bíráló bevezetésén vál-

toztatni kell néhány szót, különben súlyos stiláris ellenmondás támad a két bevezető bekezdés között.

Nem „sokkal többen”, hanem „majdnem annyian” kísérik figyelemmel Elsie Lindtner, mint Emanuel Quint életútját. A többi talán megmaradhat, úgy, ahogy van, de legyen oly kegyes, kedves Szerkesztő Úr, és hasonlítsa össze a két passzust.

Sok írásom <is> van készülöben; a novella tíz oldallal bővült és két sor híjján végéhez érkezett.

Esetleges fáradtságát már előre is köszönöm és maradok Szerkesztő Úrnak, őszinte, hálás tisztelője

Feleky Géza

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest VI.

Aréna-út 62/A.

[Feladói cím:]

Feleky

Berlin-Ch. Bleibtreustr. 18

K: OSZK Kt. Fond 253/749. – A feladói cím ceruzaírással.

Dat.: fpb: Berlin, __ 24. (a boríték csonka) – épb: olvashatatlan.

Feleky Géza 1911. január 24-én két levelet küldött Osvátnak, a fentihez mel-
lékelhette *Az új Hauptmann* című írását, amelyben Gerhart Hauptmann *Patkányok*
című darabjának 1911. január 13-i, berlini premierjéről tudósított. Feleky azt szerette
volna, ha két kritikája együtt jelenik meg, miként a Nyugat 1910. december 16-i
számában (*Krónika*. 1871–1880). A másik, már Osvátnál lévő írás Karin Michaëlis
dán író *A veszedelmes életkor* című regényéről (ennek hősnője Elsie Lindtner) és
Hauptmann *Der Narr in Christo Emanuel Quint* című könyvéről szólhatott.

Az új Hauptmann egy berlini szavalóestről való beszámolóval egészült ki az
1911. február 16-i számban (342–346). Az est fellépője Tilla Durieux színésznő volt,
Hatvany Lajos berlini társasági ismerőse.

Hauptmann említett regényéről Osvát Bán Ferenc figyelőjét közölte (*Haupt-
mann: Emanuel Quint*. = 1911. április 16., 798–800).

491. FELEKY GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin-Charlottenburg, 1911. január 24.]

Kedves és Tisztelt Szerkesztő Úr,

legszebb, nők számára tervezett kartonomon írok Önnek, hogy ne haragudjon a kétszeres alkalmatlankodás miatt.

Ha a két cikk együtt jelenne meg, nem csupán nagyobb tisztelet okából, hanem logikailag is Hauptmann-t illeti meg az első hely. Ami ezután jön, az csak à-propos.

Fenyő doktornak felajánlottam a Kis Könyvtár számára tervezett és félig már elkészült arckép-gyűjteményemet. A Modern Könyvtárban ugyanis csak nagyon hitvány füzetecske tellene ki belőle. Nagyon jó volna, nekem, ha ezt sikerülne elérnem.

Mély tisztelettel és igaz szívből üdvözli Szerkesztő Urat

Feleky Géza

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest. V.
Mérleg-utca 9. II.
Nyugat.

K: OSZK Kt. Fond 253/749. – Levélpapír- és borítékfejléc: FG
Dat.: fpb: Charlottenburg, 1911. jan. 24. – épb: nincs.

Feleky Géza a Nyugat Könyvtár számára ajánlotta fel esszéit – gyűjteménye *Könyvek, képek, évek* (Találkozások a művészetrel) címmel a Nyugat Kiadó hagyományos formátumú kiadványaként 1912–1913 fordulóján jelent meg. – A Modern Könyvtár az Athenaeum könyvsorozata volt, amelyet Gömöri Jenő szerkesztett.

492. SIMONYI ZSIGMOND – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

1911. I. 29.
[Budapest, 1911. január 29.]

Kérem, ha lehet, szíveskedjenek cserepéldányt küldeni.
Tisztelettel

Simonyi Zsigmond
a M.[agyar] Nyelvőr szerkesztője

IV. [ker.] Ferenc József [rak]part¹ 27.

K: OSZK Kt. Fond 253/860.

Simonyi (Steiner) Zsigmond (1853–1919) nyelvész, egyetemi tanár, a Magyar Nyelvőr szerkesztője 1895-től haláláig. A Nyugat 1919. decemberi számában Tóth Árpád emlékezett meg munkásságáról (*Simonyi Zsigmond*. 1103–1104).

---

¹ Jelenleg V. ker. Belgrád rakpart.

493. BARNA SÁNDOR – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1911. február 1.
[Budapest, 1911. február 1.]

Igen tisztelt Uram!

Mellékelve küldöm a Nyugat könyvtár részére szánt tanulmányait. Arra kérem, hogy azt sajtó alá rendezve mielőbb visszaküldeni szíveskedjék. Osvát úr a következőket kéri Öntől: Cikket kér, Gyulai Pálról, Riedl Frigyes és Hatvany Lajos füzeteinek ismertetésével. Figyelőt kér, Paulovits, Reviczky könyvéről, ezenkívül Michael Jó<z>sef Eisler verskötetéről is kér ismertetést. –

Osvát úr úgy tudja, hogy Eisler a könyvét Önnek beküldte már.
Kiváló tisztelettel

Barna

K: OSZK Kt. Fond III/1816/2. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírfejléc:
→ *Mérleg utcai időszak* – Gépírat, az autográf aláírás mellett cégbélyegzővel: NYUGAT
KIADÓHIVATALA | Budapest, V., Mérleg-utca 9. sz. | TELEFON 174-24.
M: BML 1909–1911, 135. – [Budapest, 1911. febr. 1.]

Babits Mihálytól a Nyugat Könyvtár sorozatában *Két kritika* címmel *Petőfi és Arany*, illetve *Az irodalom halottjai* című tanulmánya jelent meg 1911 áprilisában. *Gyulai Pál estéje* címmel ugyanebben a sorozatban adták közre Hatvany Lajos három írását – erről és Riedl Frigyes *Gyulai Pál* című tanulmányáról (Bp., Franklin, 1911) Babits *Az igazság Gyulai Pálról* címmel a Nyugat 1911. február 16-i számában referált (402–403). – Babits Reviczky-figyelőjéről lásd 423.; Michael Josef Eisler (Eisler Mihály József) *Elfenbeinturm* című verseskötetét (Berlin, Otto von Holten, 1910) Babits *Elefántcsonttorony* címmel ismertette (1911. május 16., 985–986).

494. FARAGÓ LAJOS – ELEK ARTÚRNAK

Budapest, 1911. február 6.
[Budapest, 1911. február 6.]

Tekintetes
Elek Artúr úrnak
Róma

Mellékelve van szerencsénk a Bang korrektúrárt beküldeni és nagyon kérjük, hogy úgy ezt, mint a Fogazzaro korrektúrárt sürgősen beküldeni szíveskedjék, mert a nyomda várja mindkettőt. –

Kiváló tisztelettel

Faragó

K: OSZK Kt. Fond 253/430. – Levélpapírfejléc: → *Mérleg utcai időszak* – Gépírat, autográf aláírással – Cégbélyegző: NYUGAT KIADÓHIVATALA

Elek Artúr Herman Bang (1857–1912) dán író *A fehér ház* című regényét fordította le a Nyugat Könyvtár számára (lásd a következő levelet is). – Fenyő Miksának szóló 1911. február 9-i levelében említi, hogy a Fogazzaro-elbeszélések korrektúráját már január 31-én postázta (lásd *Feljegyzések*, 347–348); lásd 475. is.

495. FARAGÓ LAJOS – ELEK ARTÚRNAK

Budapest, 1911. február 11.
[Budapest, 1911. február 11.]

Tekintetes
Elek Artúr úrnak
Róma

Mellékelten van szerencsénk Bang korrektúrájának folytatását beküldeni és kérjük, hogy a már előzőleg beküldöttet, ha nem is az egészet, de egy részét mielőbb visszaküldeni szíveskedjék, mivel a nyomdának [!] a szedés áll és nagyon sürgetik a korrektúrák visszaadását.

Kiváló tisztelettel

Faragó

K: OSZK Kt. Fond 253/430. – Levélpapírfejléc: → *Mérleg utcai időszak* – Gépírat, autográf aláírás ceruzával – Cégbélyegző: NYUGAT KIADÓHIVATALA

Lásd az előző levelet.

496. FARAGÓ LAJOS ÉS FENYŐ MIKSA –
BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1911. február 15.
[Budapest, 1911. február 15.]

Igen tisztelt Uram!

Mai postával küldjük verseskötetének hasáb korrektúráját. –

Szíveskedjék azt kijavítva mielőbb beküldeni. Osvát szerkesztő úr arra kéri, hogy kötetének más címet¹ adjon, mert múlt levelében megírt tervek a szerkesztő uraknak nem tetszenek. –

<Nyugat könyvtár kéziratát² szintén kérjük lehetőleg e sorok vétele után azonnal beküldeni.>³

Kiváló tisztelettel

Faragó

Nekem tetszik a cím. Szíves tisztelettel

Fenyő Miksa

K: OSZK Kt. Fond III/1816/3. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírfejléc:
→ *Méreg utcai időszak* – Gépirat, Faragó Lajos autográf aláírása felett cégbélyegzővel:
NYUGAT KIADÓHIVATALA – Fenyő Miksa üzenete kézírással.

M: BML 1909–1911, 142–143. – [Budapest, 1911. febr. 15.]

Babits új verseskötetének előszőr a *Klasszikus álmok* címet javasolta, ez azonban a szerkesztők között nem talált egyöntetű jóváhagyásra. Az irodalmi emlékezet szerint Babits ezután taláalomra választotta ki az új, *Herceg, hátha megjön a tél is!* címet (lásd RÓNA 2013, 248–249) – ezt a megoldást kezdetben csak Fenyő üdvözölte (lásd Fenyő Miksa – Babits Mihálynak. [Budapest, 1911. február 12.] = BML 1909–1911, 141–142).

---

¹ az utolsó betű tintával javítva

² A *Két kritika* című füzetéről lásd 493.

³ ceruzairásos törlés

497. FENYŐ MIKSA – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Bpest 1911 febr. 16

[Budapest, 1911. február 16.]

Nagyságos

Ambrus Zoltán Úrnak.

Elismerjük, hogy a Nyugat-könyvtár című füzetes vállalatunkban annak 12. számaként „Ifjúság” cím alatt megjelent elbeszélésekre más jogot nem nyertünk, mint hogy ez elbeszéléseket a Nyugat-könyvtárban kiadhasuk. Egyébként ezen munkával Ön korlátlanul rendelkezhetik.

Tisztelettel

Dr Fenyő Miksa

K: MTA KIK Ms 6203/114. (Illés Endre-hagyaték) – A teljes levél Osvát Ernő kézírása.

Ambrus Zoltán *Ifjúság* című novellagyűjteményét 1910 végén jelentette meg a Nyugat Kiadó – a benne szereplő öt írás a *Régi és új világ* című kötetben is olvasható (Bp., Révai, 1913, Ambrus Zoltán Munkái, 16). Ambrus minden bizonnyal a Révai Kiadó számára igényelte a fenti igazolást, amelyet Osvát – a következő levélhez hasonlóan – Fenyő Miksa, a Nyugat Könyvtár intézője távollétében állított ki.

498. FENYŐ MIKSA – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Bpest 1911 Márczius 13.
[Budapest, 1911. március 13.]

Igen Tisztelt Uram, –

nincs kifogásunk ellene, hogy „Kultúra füžértánczczal” című – kiadásunkban megjelent – kötetének két kisebb novelláját („A kavics”, „Húsz-éves háború”) – Összes Műveinek már legközelebbi új sorozatába beillessze. Tisztelettel

Fenyő Miksa

K: MTA KIK Ms 6203/115. (Illés Endre-hagyaték) – A teljes levél Osvát Ernő kézírása.

Ambrus *Kultúra füžértánczczal* című kötete 1910 őszén készült el (lásd 416. is), az említett novellák a *Régi és új világ* című gyűjteményben (Bp., Révai, 1913, Ambrus Zoltán Munkái, 16) is szerepelnek. – Lásd az előző levelet.

499. FARAGÓ LAJOS – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1911. március 28.
[Budapest, 1911. március 28.]

Nagyságos
Babits Mihály úrnak
Fogaras

Mai postával postautalvánnyal küldtünk b. címére 115 koronát, mint a Nyugat 1911. évi február 16.-iki számában megjelent cikkének tiszteletdíját (75 kor.), a Nyugat március 16.-iki számában megjelent cikkének tiszteletdíját (10 korona), a további 30 korona pedig könyveink szerint az Ön javára mutakozó még eddig fel nem vett a múlt évből eredő tiszteletdíj. –

A késedelemért bocsánatot kérve, vagyunk
kiváló tisztelettel

Faragó

K: OSZK Kt. Fond III/1745/1. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírfejléc:
→ *Méyleg utcai időszak* – Gépirat, az autográf aláírás felett cégbélyegzővel: NYUGAT
KIADÓHIVATALA

M: BML 1909–1911, 155. – [Budapest, 1911. márc. 28.]

Babits számára az 1911. február 16-i „cikkért” járó összegbe *Az igazság Gyulai Pálról* című figyelő mellett (lásd 493.) feltehetőleg az akkor megjelent versek honoráriumát is beszámították, hiszen a Nyugat nem fizetett 75 koronát egy figyelőért, miként a március 16-án közreadott *Életfilozófia* című figyelőért (601–602) is csak 10 koronát utaltak ki.

500. OSVÁT ERNŐ – FÜST MILÁNNAK

[Budapest, 1911. április 11.]

Csak szerdán délben találkozhatunk.
Üdvözlettel

Osvát

[Címzés:]
Füst Milán
Budapest
Fehérvári út 56. I/5.

K: PIM V. 4140/436/1. (Füst Milán-hagyaték) – Távirat.
Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.
M: SZILÁGYI 2000, 178.

501. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Érindszent, 1911. április 20. körül]

Kedves jó Barátaim,

itt küldök az új rovat számára sietve néhány éles apróságot. Őszintén szólva írtam egy bevezetést is, de azt visszatartom. Mostanában furcsán bánok írásaimmal, tehát inkább megkímélem magamat újabb bosszúságtól. Címnek valami efélet adnátok talán: „Rövid szentenciák”, vagy csak „Szentenciák” avagy „Kis kísérletek”, no vagy valami eféle. *Verseket holnap küldök*: a „Nyugat”-ot máig se kaptam. Ölel híve<te>tek

Ady

K: PIM A. 340. (N. n. sz. 1995/18., Kiss Ferenc ajándéka)
M: AEL3, 249. – [Érindszent, 1911. ápr. 20. körül]

Ady három glosszát küldött a Hatvany Lajos által tervezett, később Disputa néven jelentkező új rovat számára. Írását *Hirtelen, rövid szentenciák* címmel figyelemként közölték a május 1-jei számban (900–901). Budapestre április 23-án utazott vissza (lásd AEL3, 601), előtte *Fanyargok görbe szájjal [A szűz Pilátus]* (K: PIM A. 120/10., Szalay József-gyűjtemény) és *Bosszús, halk virágének* című verseit postázta (megjelentek szintén május 1-jén: 867–869).

502. SZÁSZ ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. tavasz]

Kedves Mester, Igen tisztelt szerk[.] úr,

itt a levonat, kérem |:nagyon:| bár sok a javítás ezt gondosan érvényesíttetni. Mivel a cikk, bár önálló egész, mégse meríti ki a „Pet.[őfi] revíziója” témát, hanem csak Pet.[őfi] és Vörösm.[arty] viszonyát tárgyalja s mivel jelezni akarom, hogy még egyszer egy Arany és Petőfi viszonyát tárgyaló részben folytatni fogom, tehát feléje írtam <a> ezt az alcímet: *Vörösmarty és <Petf.> Petőfi*. Ha azonban ön valami máskép[p]en jobban tudja az olvasóval megértetni, hogy az író még fog erről a témáról írni, például a végén egy ilyen<nel> |:zárjel-megjegyzéssel: | : „egy újabb közlemény következik” vagy máskép[p]en, az is jó. Nekem a célom az, hogy e cikkben az olvasó <.> ne lássa a témát kimerítettnek. Tehát vagy <teszek> tessék a végére valamit írni vagy meghagyni az általam javasolt és a cím alá írt alcímet. Mert hisz ez felel meg ténynek! Hogy az egész nem írhattam meg egyben, azt ön érti; hisz akkor egy fél Nyugatot lefoglalt volna a cikk.

Fogadja üdvözetemet és kérésemet, hogy a korrektúrárt magas kegyében részesítse.

Szász Zoltán

K: OSZK Kt. Fond 253/866.

Szász a *Petőfi revíziója* című vitairat, pontosabban a *Vörösmarty és Petőfi* fejezet-címmel közölt első rész korrigált levonatát mellékelte leveléhez (lásd PIM V. 958/2., Reichard Piroska-hagyaték). Az első oldal rektóján *Osvát* következő utasítása található: <Tessék ezt pontosan corrigáltatni> | <Még m> Pontosan corrigált új levonatot |:még:| ma délben tessék lakásomra küldeni | O. E.”

A vitairat első része – amely *Petőfi Sándor* költészetét *Vörösmarty Mihály* (1800–1855) írásművészetéhez képest hanyatlásként mutatja be – Szász 1912. május 24-i, nyomatékos felszólítására (lásd 718.) kapott helyet a *Nyugat* 1912. június 16-i számában (1026–1038), Szász ebben a levélben említi, hogy cikke már egy éve hever kiszedve és korrigálva a *Nyugaton*.

Nem dönthető el, hogy *Osvát* az új levonatot még 1911-ben, vagy az 1912-es megjelenés előtt kérte-e, mindenesetre a szövegben a Szász-féle első korrektúrához képest számos nyomdai hiba maradt; a cikk folytatása nem ismert (lásd 674. is).

503. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. tavasz]

Ernőm,

a Halász Gyula segédszerkesztőségét hadd, amíg nem beszéltünk. Azt hiszem, a hatvani [!] célnak megfelel egy névleges segédszerkesztőség is. De majd még szólunk róla.

Viszont[...] ölel

Ignotus

[Címzés a levélpapír verzóján:]

Osv

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A szerkesztőségben hagyott ceruzaírási üzenet.

A Hatvany Lajos és Osvát Ernő közötti összetűzés következményeként feltehetően, hogy Halász Gyula segédszerkesztői megbízást kapjon a Nyugaton – 1911. június 1-jétől maga Hatvany lett társszerkesztő.

504. ADY ENDRE – A NYUGAT RT. IGAZGATÓSÁGÁNAK

1911 május 1. Bpest.

[Budapest, 1911. május 1.]

A „Nyugat” részvénytársaság
tekintetes Igazgatóságának
Budapest
Mérleg-u. 9. I.

Tekintetes Igazgatóság,

hónapok óta betegeskedem s félek, hogy hónapokig nem javulhat az egészségem. Dolgozni csupán a „Nyugat”-nak dolgoztam azóta s dolgozom most is – csak azért is, minden idegem kínzásával, annyit, amennyit – szinte csodából – tudok. De többet akarnék dolgozni, szeretnék gyógyulni, erősödni egy keveset. Szeretnék termelőbb s hasznosabb lenni a „Nyugat” számára s

a magam számára is. Eh[h]ez persze némi pénz kell s én kénytelen vagyok, ami ugyan kissé természetes is, a „Nyugat”[-]ra gondolni és számítani. Halomásból tudom, hogy a részvénytársaság most egy átalakulás tervével van megkötve, ami ügyemet s kérésemet kissé megnehezíti. Nekem a pénz, a gyógyulás sürgős s az esetleges változás pedig még talán hetek múlva következhetik be. Én ezt be nem várhatom, akár új alakulás bontakozzék ki ebből, akár statusquo, akármi. Azt talán szerénytelenség nélkül konstatálhatom, hogy a „Nyugat” ma még, <meg> l:ha:l él, bármi történjék, reám, könyveimre s munkásságomra reflektálni kénytelen. Tehát bármiképpen is, akár mint fordulnak a dolgok, a „Nyugat” teljesít[e]ni fogja külömben is nagyon szerény kérésemet, – szóval idő kérdése minden. Mivel pedig én *most* vagyok beteg s nekem *most* kell a pénz, a mai Igazgatóságot kérem, hogy számomra 1200 = ezerkétszáz korona előleget gyorsan adjon meg. Az elmúlt év végén a „Nyugat” kilátásba helyezte, hogy e tavaszon hónapi járandóságomat 100 (egyszáz) koronával emeli. Óhajomásom s talán jogos kérésem az, hogy – bármi változás is jöjjön talán – én már a mai naptól, szóval május 1-től kapjam e fölemelt járandóságot s ennek nagyrészben vagy egészen visszatartásával törlesztődjék le ez az 1200 korona. Legjobban szeretném, ha ez a levonás havonként nem menne túl 50-60 koronán. Fölösleges ígéretet tennem, hogy nyomorult egészségi állapotom jobbulásával fokozottan igyekszem a „Nyugat”-nak írni, fáradozni. Igaz tisztelettel

Ady Endre
a „Nyugat” folyóirat
főmunkatársa

K: MTA KIK K 14/150. (Hatvany Lajos-hagyaték)

M: AEL3, 250–251. – [Budapest, 1911. május 1.]

Ady a neki juttatott járandóság megemelésével 1911. május–júniusi útjaihoz kért pénzt. Az átalakulóban lévő Nyugat Rt. a levelet elküldte a még mindig főrészvényes Hatvany Lajosnak, aki Berlinből távirati úton engedélyezte Ady kéréseinek teljesítését; Ady 1911. május 9-i levelében köszönte meg Hatvanynak a gyors intézkedést (lásd AEL3, 252–253). A költő 1911. október 29-i, Nyugatnak írott leveléből arra következtethetünk, hogy az előleget 75 koronás összegekben vonták le (lásd 552.).

505. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Monte-Carlo, 1911. május 19.]

Kedves Barátom,

mindenesetre írni akarok a „Nyugat” következő számába. Kéziratom idejében ott lesz. Valami. Ez az átkozott pokol, ez a Montecarlo agyonütött pénzüleg. De egyébként sokkal jobban vagyok. Kérdd meg nevemben Fenyőt, hogy írjon. Ő tudja, mik érdekelnek. Én holnap vagy holnapután utazom Montecarlóból <f> Firenze felé s címemet megtávírozom nektek. Ölel benneteket szeretettel –

Adytok

P. S. Kérlek *Endre Ady Firenze – poste restante* tudasd azonnal velem az Elek Artúr római címét: Ady

[Címzés:]
Nagys. Osvát Ernő
úrnak, a „Nyugat”
szerkesztője
Mérleg-u. 9 I.
Budapest
Hongrie

K: PIM A. 208/1. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Kuttyát sétáltató kalapos nőt ábrázoló képeslapon – Ceruzafrás.

Dat.: fpb: Monaco, 1911. máj. 19. – épb: nincs.

M: AEL3, 257. – [Monte-Carlo, 1911. máj. 19.]

Ady 1911. május 10-én szállt vonatra Budapesten, majd néhány napos párizsi tartózkodás után Diósiné Brüll Adélhoz utazott a Riviérára. Ady a kaszinóban többször nagy összeget veszített, május 20-án indultak el Firenzébe. Június 2-án továbbutaztak Rómába, ahol Elek Artúr – mint Az Újság római tudósítója – volt kalauzuk. (Lásd AEL3, 521.)

Adytól a Nyugat 1911. június 1-jei számában *Szomorú ódák valakihez* címmel négy vers olvasható (1021–1023), kötetbéli címeik: *Szép voltál volna, Fajtáddal együtt átkozlak, Rázd meg szívedet, Teveled az Isten* (a verskéziratok a PIM-ben találhatóak: A. 201/94., Fenyő Miksa-hagyaték).

506. FARAGÓ LAJOS – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

Budapest, 1911. június 3.
[Budapest, 1911. június 3.]

Tekintetes
Tersánszki Józsi Jenő
úrnak
Nagybánya

Igen tisztelt Uram!

A Nyugat könyvtárban e hó végén megjelenő elbeszélés füzetéhez az átadottakon kívül még két novellára van szükségünk; Osvát úr nevében kérjük: szíveskedjék meghatározni, hogy a Nyugatban megjelent Csön-des emberek, Matyi a kis fiú [!] és A Misu koponyái¹ – közül melyik kettőt használhatjuk fel. –

Válaszát mielőbbre kérve, vagyunk
kiváló tisztelettel

Faragó Lajos

[Címzés:]
Tekintetes
Tersánszki Józsi Jenő
úrnak
Nagybánya

K: PIM V. 4330/122/3. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – Levélpapírfejléc:
→ *Mérleg utcai időszak* – Borítékfejléc: NYUGAT | FŐSZERKESZTŐ: | IGNOTUS
| SZERKESZTŐK: | FENYŐ MIKSA ÉS OSVÁT ERNŐ | [embléma] | A NYUGAT
AZ EGYETLEN | MODERN MAGYAR SZÉPIRODALMI FOLYÓIRAT | Kér-
jen mutatványszámot. | SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL BUDAPEST |
MÉRLEG-UTCA 9. I. EM. ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉV- | RE 20 k. FÉLÉVRE 10
k. EGYES SZÁM ÁRA 1 kor. MEG- | JELENIK MINDEN HÓNAP 1-ÉN ÉS 16-
ÁN | SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL | BUDAPEST, V., MÉRLEG-U.
9. I. EM. – Gépirat, autográf aláírással – Cégbélyegző: NYUGAT KÖNYVKIADÓ |
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Dat.: fpb: Bp., 1911. jún. 3. – épb: Nagybánya, 1911. jún. 4.

A Nyugat 1911. október 16-i száma adta hírül *A tavasz napja sütötte...* című Tersánszky-kötet elkészültét. A nyomdai munkák elhúzódsában bizonyosan közrejtámszott, hogy a szerző csak többszöri felszólításra küldte vissza a korrektrát (lásd

507–509., 511.). A gyűjtemény a címadó történet mellett a *Firona*, a *Matyi*, a *kisfiú* és *A Misu koponyái* című novellákat tartalmazta.

---

¹ A novellák megjelenési adatai: *Firona*. = 1910. február 16., 244–249, *A tavasz napja süttötte*. = 1910. április 1., 447–449, *Matyi, a kisfiú*. = 1910. június 1., 754–758, *Csendes emberek*. = 1910. július 16., 962–968, *A Misu koponyái*. = 1910. november 16., 1601–1613.

507. A JÓKAI NYOMDA – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

[Budapest, 1911. július 26.]

Korrektúrát express kérjük

Nyugat Nyomda

[Címzés:]
Tersánszky József
Nagybánya

K: PIM V. 4330/122/11. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – Távirat.
Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.

A Nyugat kiadványait 1911. október 1-jéig a Jókai Nyomdában állították elő (VII. ker., Thököly út 28.).

508. A JÓKAI NYOMDA – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

[Budapest, 1911. augusztus 6.]

Tisztelettel kérjük a korrektúra visszajuttatását

Nyugat Nyomda

[Címzés:]
Tersánszky Józsi Jenő úrnak
Nagybánya

K: PIM V. 4330/122/9. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – Távirat.
Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.

509. A JÓKAI NYOMDA – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

[Budapest, 1911. augusztus–szeptember]

Kérjük korrektúráját rögtön beküldeni

Nyugat Nyomda

[Címzés:]
Tersánszky Józsi Jenő
Nagybánya

K: PIM V. 4330/122/10. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – Távirat.
Dat.: a táviratot, amelynek adatai sérültek, az előzőekkel való tartalmi hasonlóság miatt soroltuk ide.

510. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagybánya, 1911. augusztus–szeptember]

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Itt küldöm ezeket a verseket két kéréssel is. Egyik; hogy legyen szíves Szerkesztő Úr még 30 koronát küldetni. Másik; hogy kegyeskedjék a legutóbb küldött kéziratból az utolsó lapot, nevezetesen a *24-iket*, lehető mihamar visszaküldeni nekem, mert valamit elnéztem s megakadtam a folytatásban. Azt hiszem rövidesen végire járok, < . . . . . > aztán esek neki újra a < . . . . . > regénynek. De ne felejtse Szerkesztő Úr ezt a pénzt, vagyok mindig kész híve

Tersánszky Józsi Jenő

K: OSZK Kt. Fond 253/882.

Tersánszkynek 1911 februárjától jelentek meg versei a Nyugatban. A fenti levélhez csatolt *Vidám ének a kedvesemhez* című, háromrészes versét a következő alkalommal újra elküldte Osvátnak, ám a művet a Nyugat nem közölte (Tersánszky másodjára összevonta a különálló részeket – mindkét kéziratot lásd OSZK Kt. Fond 253/1227.). A két levelet összekapcsolja a 30 koronára vonatkozó kérés, ugyanakkor a fenti levél még *A tavasz napja süttötte...* című füzet korrektúrájának visszaküldése előtt íródott, tehát a sürgető táviratok között is szerepelhetne. A hiányzó keltezés miatt azonban lehetetlen a pontos időrend megállapítása, másfelől Tersánszky 1911 nyarán más írások nyomdai levonatán is dolgozott.

511. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagybánya, 1911. augusztus–szeptember]

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Itt küldöm a füzetke kikorrigált kéféit – egyben, tekintve, hogy nagyon nyugtalanít, hogy esetleg nem kapták meg a múltkor küldött versem, – leírom még egyszer ide a levélre. Abban az esetben azonban ha megkapták, és nem teljesíthetik a 30 kor. erejéig kért előlegemet, higgye el szerkesztő úr, hogy ez nem képmutató megisméltése kérésemnek, hanem mert azt gondolhatom, hogy értesített volna a korrektúrákkal küldött levélben, hogy nem áll módjában. Különben azt hiszem, hogy ezen a héten két novellát küldök.

Kész híve

Tersánszky Józsi Jenő

K: OSZK Kt. Fond 253/1227.

512. A NYUGAT RT. – ELEK ARTÚRNAK

Budapest, 1911. június 14
[Budapest, 1911. június 14.]

Nagyságos
Elek Artúr úrnak
Róma

Magyar Mór igazgató urunkhoz intézett f. hó 12.-én kelt b. levele értelmében ma táviratilag küldöttünk b. címére 400 koronát az „Álarcos menet” című novellás kötete 2.000 példányban leendő kiadásának tiszteletdíja fejében. –

Tisztelettel kérjük, hogy az összegnek a fenti célra vételét elismerni szíveskedjék. –

Kiváló tisztelettel

NYUGAT IRODALMI ÉS NYOMDAI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG¹

[Címzés:]
Sig.
Arturo Elek
Roma
<Via Ve> Via di Ripetta 94. p. III.

K: OSZK Kt. Fond 253/431. – Levélpapírfejléc: → *Mérleg utcai időszak* – Borítékfejléc: [embléma] | BUDAPEST, VIII., | Rákóczi ut 9. – ez utóbbi sor törölve, helyette gépelve: Mérleg u. 9. – Gépirat.

Dat.: fpb: Bp., 1911. jún. 14. – épb: Lyon, Rhône, 1911. jún. 16.; Roma, 1911. jún. 18.

Az *Álarcosmenet* című kötetre kiutalt összeg Elek Artúr római tartózkodását volt hivatott támogatni. A könyv, amelyről a szerződést 1913. január 25-én állította ki a Nyugat Rt., 1913 kora tavaszára készült el (lásd 809.).

---

¹ cégbélyegző Magyar Mór ellenjegyzésével

513. HATVANY LAJOS, MAGYAR MÓR ÉS THEIN ZSIGMOND –
BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERÉNEK

Budapesten 1911 évi június [!]
[Budapest, 1911. június 28. előtt]

Nagyságos Polgármester Úr!

Tisztelettel alulírott Thein Zsigmond, kinek a Budapesten megjelenő Nyugat című félhavi folyóirat eddig tulajdonát képezte s ennél fogva a székesfővárosi polgármesteri hivatalban laptulajdonosként volt bejelentve, külföldre költözvén, a lap tulajdonjogát átengedte a Nyugat Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság budapesti cégnek.

Ennél fogva tisztelettel van szerencsénk bejelenteni, hogy a Nyugat folyóirat laptulajdonosok [!] f. évi július hó 1-től kezdődőleg a Nyugat Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság lesz, és kérjük, hogy Thein Zsigmond laptulajdonosi minőségének megszűntét, valamint azon körülményt, hogy a laptulajdonos ezentúl a Nyugat Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, tudomásul venni méltóztassék.

Nagyságos Polgármester Úrnak
alázatos szolgálói

Hatvany Lajos
Magyar Mór
Thein Zsigmond

Faragó Lajos
tanú.

Szendrő Sándor
tanú.

K: BFL. IV. 1407/b. – Gépirat, autográf aláírásokkal – Cégbélyegző: NYUGAT IRODALMI ÉS NYOMDAI | RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

A Nyugat Rt. bejelentése 1911. június 28-án érkezett meg a Városházára. Megjegyzendő, hogy Thein Zsigmond, aki 1909. augusztus 4-én lett a Nyugat formális tulajdonosa (lásd 349.), már az első Nyugat-részvénytársaság 1910. augusztus 18-i megalakulásával elveszítette tulajdonosi jogait, az erről szóló értesítés a második részvénytársaság létrejöttével ismét aktuálissá vált.

514. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Érmindszent, 1911. július 10.]

Kedves jó Barátaim,

itt küldöm a verseket s a két kis figyelőm is ott lesz fél nap múlva. Megint leestem a lábomról a fáradtságtól s a betegség miatt késtem. De ezúttal *ki ne maradjanak a versek*.

Szeretettel

Adytok.

[Címzés:]

A „Nyugat” tekintetes szerkesztőségének
Mérleg-utca 9. I.
Budapest.

K: PIM A. 208/48. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzáírás, a borítékon tintaírás.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1911. júl. 10. – épb: Bp., 1911. júl. 11.

M: AEL3, 272. – [Érmindszent, 1911. júl. 10.]

Ady versei az 1911. július 16-i Nyugatban: *Szabad halottan élni? [Drága, halott nézésekkel]*, *Új magyar bukolika, I. [Új magyar bukolika]*, *Új magyar bukolika, II. [Kidalolatlan magyar nyarak]*, *A megőszült tenger*, *Dalok a labdatérről* (100–104). Megelőzőleg az 1911. június 16-i számból maradtak ki versei; figyelői augusztus 1-jén (247–248): *La fanciulla del West* (K: PIM A. 226/2., N. n. sz 1976/44., vétel Falu Tamástól), *Két meggyőződésű emberek* (K: PIM A. 120/21., Szalay József-gyűjtemény).

515. KRÚDY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. július 16.

[Budapest, 1911. július 16.]

Kedves kolléga úr,

a „Szindbad [!] ifjúsága” című kötet meglévő részét azzal a kéréssel küldöm el önnek, hogy legyen szíves egyiket-másikat elolvasni. Amelyeket bizonyára nem ismer. A kötet a Nyugaté. Kérem el ne veszítse a csomót.

Egyúttal szeretném felhívni figyelmét arra, hogy a többi, munka alatt lévő Szindbád-tárczákra nem reflektálna-e a Nyugat? Akkor két kötet kerülhetne egyszerre napvilágra.

Igaz híve és szolgálja

Krúdy Gyula.

K: OSZK Kt. Fond 253/803. – A levélpapíron az Otthon-kör emblémájával, szövege: OTTHON | BUDAPEST | 1891

M: NEMESKÉRI 1979, 10.

Krúdy Gyula (1878–1933) prózaíró a tízes évek elején és a húszas évek második felében publikált gyakrabban a Nyugatban. – A *Szindbád ifjúsága* című novelláskötet 1911. december végén jelent meg a Nyugat Kiadónál, a másik ajánlott gyűjtemény összeállítására nem került sor.

516. HATVANY LAJOS ÉS A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGE – AMBRUS ZOLTÁNNAK

[Budapest, 1911. július 20. körül]

Nagyságos Ambrus Zoltán úr
Balaton-földvár
Yorette-villa

A *Nyugat* szerkesztősége október hó végén tanügyi számot fog kiadni. Ez okból fordulunk mélyen tisztelt Collega úrhoz a következő kérésekkel:

Hajlandó-e a szerkesztőség által kijelölt 5-6 tankönyv bírálatát szeptember végéig vállalni?

Ha igen, mely könyvek megbírálása volna különösen kedvére való?

A szerkesztőség, mely a könyvek kiosztását végzi, lehetőleg az írók kívánalmi szerint fogja a megbírálandó anyagot szétosztani. Ugyancsak a könyvek szétküldése alkalmával, a tanügyi szám lehetőleg egységes hatása érdekében leszünk bátrak néhány kérdésben közelebből megjelölni, hogy a tankönyvek bírálatát főleg mely szempontokból tartjuk kívánatosnak. Mélyen tisztelt Collega úr igen nagy hálára kötelezne, ha ily munkát vállaló s arra alkalmas tanárok, sőt tanítók és tanítónők neveit velünk tudatni szíves-

kednék – különösen a természettudományi és történelmi szakmában szorunk segítségre.

Szíves választát mielőbb várva, maradunk
kitűnő tisztelettel

NYUGAT
FOLYÓIRAT SZERKESZTŐSÉGE
megbízásából Hatvany Lajos

Vészjel.

P. S. Bródyval, Lengyellel¹ augusztus elsején rárontunk Balaton-föld-
vára s megzavarjuk csúnya pesti zajjal az Ön balatoni nyugalmát.

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan) – Levélpapír-
fejléc (a Nyugat kiadványainak felsorolásával): → *A Nyugat Rt. időszaka* – Sokszoro-
sított gépirat a Nyugat cégbélyegzőjével; a címzés, illetve a bélyegző után következő
szöveg Hatvany Lajos kézírása.

A Hatvany Lajos által elgondolt tankönyvszám megtervezéséhez 1911. július
20. körül a fenti sokszorosított levelet küldték ki a Nyugat munkatársainak. Amb-
rus Zoltán elfoglaltságaira hivatkozva 1911. július 26-i levelében elhárította a közre-
működést (lásd ANTAL 1980, 8), azonban Babits Mihály, Juhász Gyula, Szabó Dezső,
Szini Gyula, Schöpflin Aladár (részben) és Balázs Béla elfogadták a felkérést (lásd
BML 1911–1912, 18–19; LHL, 127–130; Balázs levelét lásd ANTAL 1980, 8). A vála-
szokat Hatvany augusztus 7-én továbbította a szerkesztőség számára (lásd 525.), köz-
vetlenül a szerkesztőségnek írt Halász Gyula és Halász Imre (lásd 517., 519.). Szepte-
mber végén újabb bírálókat kerestek meg, illetve pontosították a közreműködők
feladatait (lásd a szerkesztőség Babits Mihálynak írt emlékeztetőit: 536., 547., illetve
Madzsar Imre, Balázs Béla, Szende Pál, Faragó Miksa és Tankó Béla üzeneteit: 540–
542., 544., 545., 546., 763., 548.).

A tanügyi szám sorsáról lásd a könyv *Irodalompolitika* című tanulmányát (416).

---

¹ Bródy Sándor (1863–1924) irodalmi ügyekben Hatvany mentora volt, itthon és
külföldön élénk társasági életet éltek (lásd 1470.). Szíkebb ismeretségi körükhöz
tartozott Lengyel Menyhért, akivel Hatvany közös színpadi művet is írt (lásd 169.).

517. HALÁSZ GYULA – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Budapest, 1911. 7. 23.
[Budapest, 1911. július 23.]

A Nyugat
szerkesztőségének,
Bpest.

Amennyire kitüntető a tek. Szerkesztőség szíves felhívása, éppannyira sajnálatos reám nézve, hogy annak meg nem felelhetek. A napokban falura s onnan külföldre megyek s rövid megszakítással nov. közepéig távol leszek. Itthon töltendő napjaimat pedig sok egyéb vállalt munkámnak kell szentelnem. S ami még rosszabbul esik, nem tudnám egyetlen tanár- vagy tanító- ismerősömet sem megnevezni, akinek főleg írói képességeit alkalmasnak ítélném arra a feladatra, amelyet a Nyugat tankönyvbírálati reájuk rónának.

Az eszmének rendkívül örülök s nem kétlem, hogy jelentős erkölcsi sikere lesz.

Őszinte nagyrabecsüléssel
készséges hívük,

Halász Gyula.

K: MTA KIK Ms 382/15. (Hatvany Lajos-hagyaték) – Levélpapírfejléc: MAGYAR | FÖLDRAJZI TÁRSASÁG. | TITKÁR. [jobb oldalon kitöltendő dátum-rész:] Budapest, ... | VIII., Sándor-utca 8.

Halász Gyula (1881–1947) Halász Imre fia, nyelvész, földrajzi író, fordító; ezúttal a Nyugat-körlevélre válaszolt (lásd 516).

518. KÓS KÁROLY – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Sztána (Kalotaszeg) 911. júl. 25.
[Sztána, 1911. július 25.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Uram!

Nem tudom, mit gondolnak a szerkesztők, amikor egy-egy, (illetőleg sok-sok) hosszú levelet kapnak, amit el kellene olvasniok, pedig sem ked-

vük, sem idejük arra. De képzem, hogy inkább előbb dobnák papírkosárba és azután olvasnák el, mint megfordítva. De nagyon kérem, Szerkesztő Uramat, hogy ezt a levelet, – mely első ilyen nemű kísérletem és hiszem, hogy utolsó is, – olvassa el előbb és azután – dobja papírkosárba, ha jobb sorsot nem érdemelt.

A „Nyugat” legújabb (júl. 16.) számában nagyon súlyos tévedéseket és még súlyosabb vádakat olvastam magamról. A cikk, melyben megtámadnak „Györgyi Kálmán címére” címmel a „M.[agyar] Iparművészet” 5[.] számában megjelent „Régi Kalotaszeg” című írásom kritikáját is magában foglalja. De a kritikát kritizálni nincsen jogom; ezt tenni nem is akarom, de egynéhány tévedést, melyet a cikkíró úr (Bálint Aladár) valószínűleg jóhiszeműleg, talán helytelen információi alapján elkövetett, szeretném helyreigazítani. Igazságot kérek attól a „Nyugat”-tól, melytől érdemetlenül igazságtalanságot tapasztaltam.

1.) A cikkíró úr „költői kísérletnek” nevezi írásomat. Hát kérem Szerkesztő Uramat, olvassa el azt és akkor adjon nekem igazat, aki azt mond, hogy az az írás nem egyéb, mint felében legalább szóról-szóra való idézet Apor Péter, Cserey Mihály, Szalárdi János¹ munkáiból, valamint egykorú analézisekből, memorialékből, levelekből. Körülbelül $\frac{1}{3}$ része öreg kalotaszegi emberek mondásai, leírásai, elbeszélései után íródott. És az egész írás egyebet se tárgyal, mint építészetet és iparművészetet. Hogyan legyen ez akkor költői kísérlet? Illetőleg hogyan lehet erről, mint költői kísérletről beszélni? Nem is mondom, hogy miért kell a M.[agyar] Iparművészetet azért megtámadni, mert – szakdolgot közöl? De tovább miért üti cikkíró úr az építészeti, iparművészeti szakcikket azért, mert rossz, mondjuk[,] gyalázatos *költemény!*

2.) De nagyon téved cikkíró akkor is, amikor az én írásomat hátmegetti támadásnak nevezi. Ha támadás, akkor egyenes támadás. De nem akart senkit támadni. Ellenben cikkíró úr támad; támad olyan ellenség ellen, mely nincsen. És pusztítani igyekszik a békés munkát. Amit Györgyi Kálmán az előszóban ír, hogy t. i. Kalotaszeg valamikor divatban volt és ma nincsen, az igazság, melyet cáfolni nem lehet. De megerősítik éppen a cikkíró úr által idézett építész-nevek. Hogy Lechner Ödön, Vágó József járt-é Kalotaszegen, vagy Székelyföldön, azt nem tudom, Lajta Béla és Kozma Lajos² (az utobbi 3 hétig!) jártak Kalotaszegen; de nem az utobbi 5 esztendőn belül. Ezt én tudom és csak én tudhatom, mert én járom Kalotaszeget és Székelyföldet ma is még, sőt most éppen. Abban igaza van cikkíró úrnak, hogy nem én fedeztem fel a magyar stílust. Oh nem! A magyar stílust még nem fedezte fel *senki*. És nem is fogja. Azt meg kell csinálni! De nem úgy, ahogy egykoron meg-

akarták csinálni a magyar nyelvet és literatúrát, hanem úgy, ahogyan az <t> megcsinálódott 1.000 esztendő alatt. Az írásomban azt akartam bemutatni, mint *csinálódott* az architektura 250 esztendő előtt. Látom, megértették abból illetékesek, hogy hogyan csinálódik, avagy hogyan *akarják azt csinálni* ma. Én indirekte bíráltam a mai magyar architektusokat, iparművészeket, de a cikkíró úr cikkén keresztül a mai architektusok nem bírálatot mondtak munkámról, hanem gyanúsítottak és támadtak. D{. . .}t nem így csinálódik az architektura ám. Én nem támadtam egy szóval se, de gondolatban sem éppen Lechner Ödönt, Lajtát, vagy Kozmát. Sőt. <De> Tudom, hogy ők éppen azok, akik csinálni akarják a magyar stílust; talán közelebb jutnak hozzá, mint én. És csudálkozom éppen azért, hogy az ő nevükben támadnak meg engem. Ha legalább kritizálnának! De egyszerűen kimondja rólam cikkíró úr, hogy én („ezek a palánták”) Lechner után igazodom. Reméllem, ezt Lechner Ödön |:is: | letagadja, olyan lehetetlen mondas.

3.) Végül azt mondja cikkíró úr, hogy: Kósch Károly, az „Iparművészet” fajmagyarja szász ember. Talán helyesebb lett volna így: szász származású ember, vagy még helyesebb: erdélyi-szász származású ember. Mert így igaz. De *ezért*³ mondhatnék még magyar igazságokat is? Az vigasztal, hogy Petőfi, Madách, Gárdonyi sőt a Bánffyak, Eszterháziak is magyarok, sőt fajmagyarok, bár talán még 800 esztendeje sem laknak az országban, mint az én apáim. De magyaroknak tartjuk cikkíró úr által idézett Huszkát,⁴ Lechner Ödönt, Kozmát, Vágót, Lajtát is. Én legalább magyaroknak tartom őket.

Hanem <én>, hogy én szász vagyok, az tévedés. Tudniillik az egészen más dolog. A *szász*, az *több*, mint a magyar. Legalább, ha az ember nem soviniszta, akkor ezt (ha titokban is) bevallja. Most már nem tudom, cikkíró úr sajnálja, miért nem vallom magam szásznak, vagy bos[s]zantja, hogy balkeképpen magyarnak vallom (és tudom, érzem) magam, mikor szásznak is vallhatnám? vagy pedig olyan soviniszta, akit bos[s]zant, ha valaki renegátot vesz észre. Hát megnyugtathatom cikkíró urat, nem vagyok renegát. 800 éve erdélyi a famíliám, és mint ilyen, minden külön illeték lefizetése nélkül magyarnak vallhatom magam.

De nem írok többet, mert még olyat teszek papírra, amit aztán szégyel[l]nék.

A „Nyugat” cikke nem is nekem szólt, de vágott engem is. És én csak arról beszélek, ami engem illet. Ha kritikát olvastam volna a cikkből, akkor nem írnék most levelet, bármi lett is legyen a kritika summája. De a cikk pusztán személyre szóló vágás volt, mely azonban oda is vágott, ahova nem címeztem. Hogy miért vágott meg engem, mint költőt, mikor építészetről van szó, miért vágott, mint „hivatalos mintaművész-jelöltet” <amikor> (az

nem is lehet rosszallás) amikor pedig én csak egy Kalotaszegen lakó jámbor építész vagyok, aki megköszöném, ha valahogyan szert tehetnék bár egy fél-árú vasúti jegyre is, miért vágott, mint *szász-t*, azt nem tudom. Egész őszintén mondom, nem tudom.

Tisztelt Szerkesztő Uram! Kérek világosságot, kérek Nyugatot: *nyugatot*.

De levelem pusztá elolvasásáért is köszönetet mond

Kós Károly építész

K: PIM V. 4411. (N. n. sz. 1978/43., Szerb Antalné ajándéka) – Levélpapírfel-
léc: [a sztánai Varjúvár rajza] | Kós Károly | építész Sztána

M: KKL, 60–62. – Sztána (Kalotaszeg) [1]911. júl. 25. – Címzettként Kárpáti
Aurél szerepel; a levél első közlésében a címzett (helyesen) Osvát Ernő (lásd SAS
1983, 73–74).

Kós (Kosch) Károly (1883–1977) építész, író, iparművész, későbbi politikus
Régi Kalotaszeg című illusztrált tanulmányát Györgyi Kálmán (1860–1930) felelős
szerkesztő előszavával faksimileként adta közre a Magyar Iparművészet 1911. évi 4.
száma. Bálint Aladár elnagyolt, a Kós-írás műfaját és kontextusát értetlenkedéssel fo-
gadó kritikáját a Nyugat 1911. július 16-i számában közölték (*Györgyi Kálmán címére*.
165–167). – Kós Károly munkásságát a Nyugat legközelebb a harmincas években is-
mertette.

---

¹ Apor Péter br. (1676–1752), Cserei Mihály (1667–1756), Szalárdi János (1601–
1666) erdélyi történet- és emlékiratírók.

² Lechner Ödön (1845–1914) munkatársaival sajátos magyar építészeti stílust és for-
manyelvet kívánt létrehozni; Vágó József (1877–1947) egy ideig Lechnerrel dolgo-
zott, miként Lajta Béla (1873–1920) építész is. Kozma Lajos (1884–1948) építész,
grafikus-iparművész pályája elején Lajta Béla építészirodájának tagja volt.

³ *javitott szó*

⁴ Huszka József (1854–1934) rajztanár, néprajzi és művészettörténeti író.

519. HALÁSZ IMRE – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Bp. 1911.

júl. 26.

[Budapest, 1911. július 26.]

Tisztelt Szerkesztőség!

Július 21-én kelt b. levelükre, sajnos, azt kell válaszolnom, hogy ez idő szerint tankönyvbírálatra nem vállalkozhatom, mert a Nyugatban folyó cikksorozatam befejezése még 1-2 hónapon át igénybe veszi időmet.¹ Szándékomban volt, a mi a történeti szakmát illeti *Juniust* (Zilahy Kiss Bélát)² ajánlani a t. szerkesztőség figyelmébe s íme ma megdöbbenéssel olvasom a jeles tollú derék férfiú halálának hírért. A tanár urak közt nem igen van ismeretségem, oly országos hírű tudóst pdg. mint például [!] Marczali,³ – felesleges említenem.

Fogadja az igen tisztelt Szerkesztőség collegiális üdvözetem kifejezését, melylyel vagyok igaz tisztelőjük

Halász Imre

K: MTA KIK Ms 382/16. (Hatvany Lajos-hagyaték)

Halász Imre a Nyugat tankönyvszámában való közreműködést háritotta el (lásd 516.).

---

¹ Halász Imre *Egy letűnt nemzedék* című sorozata 1912-ben ért véget (lásd 462.).

² Zilahi Kiss Béla (sz. 1857) irodalomtörténész-újságíró 1911. július 24-én hunyt el.

³ Marczali Henrik

Bp július 27¹ éjjel.
[Budapest, 1911. július 27.]

Kedves szerkesztő úr!

Mellékelten küldöm a kéziratot. De volna egy kérésem és ajánlatom; előbb elmondom az indokolását. Ezt a novellát valahol olyan helyen akarom értékesíteni, ahol pénzt kaptam volna érte. Már most ettől elesem. Közelfekvő témám amit oda megcsinálhatnék (megis mondom: Uj Idők) nincs. Ezen a héten tehát onnan pénzt nem kaphatok. Van azonban egy jó novellaanyagom a Nyugat számára. Az<t>, amit 1-ére Önnek ígértem; amit azonban most egy kicsit felfordított az, hogy szerkesztő úr holnapra akart kéziratot. Szeretném ezt a novellát, amit csütörtök reggelre szállíthatok, Önöknek eladni, de úgy, hogy *legkésőbb* szombaton pénzt kapjak érte. Jó dolog lesz; azt hiszem szerkesztő úr örülni fog neki. Nagyon kérem azonban szerkesztő urat, hogy *okvetlenül* legyen szíves nekem a Nyugatnál ahová hétfőn délután telefonálni fogok, üzenetet hagyni, esetleg arról, hol beszélhetnék a szerkesztő úrral. Eddig mindig nagy melegséggel tapasztaltam szerkesztő úr igazi megértését a szegény íróember pénzbajjaival szemben, hogy azt hiszem ebben most is bízhatom. Hiszen tulajdonkép[p]en semmi rendkívülről nincs szó. Ismételten kérve hétfőre (előbb nem leszek itthon) szíves üzenetét, vagyok őszinte üdvözlettel

kész híve

Barta Lajos

K: OSZK Kt. Fond 253/715. – Levélpapírfejléc: VILÁG | POLITIKAI NAPILAP | TELEFON: | SZERKESZTŐSÉG 58-00. | KIADÓHIVATAL 81-90. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 191... | VI, Gyár-utca 4.

A keltezés hiányzó évszáma 1911 vagy 1912 lehet, azonban 1912. július végén Barta egy másik kézirat-üggyellett volt elfoglalva (lásd 749.). Barta 1911. július 27-én, csütörtökön, egy héttel későbbre ígérte a kéziratot – *A jó üzlet* című novella a Nyugat 1911. augusztus 16-i számában olvasható (281–288).

---

¹ *korábban*: 28

521. ADY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Érmindszent. 1911. VII. 31.
[Érmindszent, 1911. július 31.]

Igentisztelt Szerkesztő Uram!

Egy novella. Lehet, hogy ismét rosszul választottam, de ezt egyenesen az Önök részére írtam volt, tehát – küldöm.

A drámám elkészült, persze – | :mint: | hogy kész – most már nem szeretem úgy, mint írás közben; majd kiderül, hogy mások is így gondolkoznak-e róla? Mindenesetre – ezer sok dolga között is lekötelezne a Szerkesztő úr – ha majd szeptemberben vállalná az elolvasását, ha az első idegen szem, amely átfutja, az Öné volna.

Ha még valamit kérném [!] nem volna zaklatás: legyen kegyes a szerkesztő úr – ha mi kis pénz kiutalható volna – a kiadóhivatal útján a napokban elküldetni.

Június végén – a két bennlevő tárcát 80 Koronába kontemplálva – tisztalapom volt. Azóta közölt is tőlem kicsi írást a Nyugat. Ezt a pénzt s ha esetleg – lám, ilyen telhetetlen minden Ady! – ezt a tárcát, vagy ha azt nem lehetne: az októberi iskola-szám remélhető közlendőit némi előleges renumerációban lehetne részesíteni:¹ – szörnyű jó volna, mert az augusztusi fizetésemet feleszi a lakbérnegyed.

Szerkesztő Úrnak bocsánatot [!] kérő
lekötelezett szolgálja

Ady Lajos

Bandi – persze – megint hál' az éjjele[zé]seknek,² betegen került haza Pestről.

K: MTA KIK Ms 10.250/2. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikváriustól)

1911 januárjától Ady Lajos több figyelője is megjelent a Nyugatban (lásd 486.), azonban a Nagy János álnéven jegyzett sorozat a július 16-i *Középiszkolai reform* című glosszával (167–168) – ez a fentebb utalt „kicsi írás” – megszakadt. A levélben említett többi mű nem azonosítható. Ady Lajos az 1930-as években saját nevén is publikált a Nyugatban.

Ady Lajos a két tárcanovella kéziratát 1912. szeptember 21-én Ignotustól kérte vissza, leveléhez (MTA KIK Ms 4179/38., Veress Endre-gyűjtemény) válaszborítékot is mellékelte – nem lehetetlen, hogy azt, amelynek adatait itt közöljük:

Ady Lajos úrnak,
gimn. tanár
Bpest II.
Lövéház u. 13. II. 1.

K: OSZK Kt. Fond 253/703. (a borítékról a bélyeget kivágták)

---

¹ A Nyugat tankönyvszámáról lásd 516.

² E lapszélre került három szó olvasata bizonytalan.

Itt közöljük Ady Lajos egy másik levelének szövegét és egy különálló boríték adatait:

522. ADY LAJOS – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

[Budapest, 1909 őszétől]

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Ha nem késett volna el s beszorítható volna még: itt küld Bandi 2 verset.

Igaz híve

Ady Lajos

K: MTA KIK Ms 4179/39. (Veress Endre-gyűjtemény)

Ady Lajos Budapestre helyeztetése után (lásd 353.), 1909 őszétől továbbíthatta bátyja verseit a Nyugathoz.

523. ADY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. május 16. – 1912. június 1. előtt]

[Feladói cím:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak a Nyugat szerkesztőjének

V. Mérleg u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/703. – Üres boríték.

Dat.: fpb: Bp., _ _ _ . (a boríték csonka) – ép: nincs.

524. BIBÓ ISTVÁN – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

911. VIII. 2.

[Budapest, 1911. augusztus 2.]

Mélyen tisztelt Szerkesztőség!

Bernard Shaw-ról¹ szóló tanulmányomat szíves figyelembevétel és közlés végett küldöm, avval a kéréssel, hogy az esetben, ha nem reflektálnának reá, lennének kegyesek czímemre visszajuttatni.

Kitűnő tisztelettel

Dr. Bibó István
min. s. fogalmazó
Kultuszminiszterium.

K: OSZK Kt. Fond 253/720/a.

Bibó István (1877–1935) etnológus, filozófus, könyvtáros; Bibó István (1911–1979) jogász-politológus apja. 1910 és 1924 között a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselője, 1924-től a szegedi egyetemi könyvtár igazgatója.

Bernard Shaw című esszéjét nem közölte a Nyugat, a kéziratot lásd OSZK Kt. Fond 253/946.

---

¹ George Bernard Shaw (1856–1950) ír származású angol drámaíró.

525. HATVANY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Balatonföldvár, 1911. augusztus 7.]

Igen tisztelt Uram!

Nagy a levélpapírhány. Kérem adja át Faragó úrnak¹ a Tanügyi szám mappája számára a mellékelt s Önt is érdeklő leveleket.²

Ama bizonyos rovatnyitó cikket most nem küldhetem.³ Csak megkezdtem, mire a darabhoz értem. Még lesz vele vagy két heti munkám.⁴

Ha a nyomda-ügyben szükség van rám (nu hát van rám szükség?) – szívesen jövök Pestre.⁵

A B. H. cikkeket és az Értesítőket nagyon várom. Ez lesz fürdői olvasmányom. Az Értesítő témát monopolizálni szeretném.

Igaz tisztelettel

Hatvany Lajos

[Címzés:]

Nyugat Szerkesztősége

Budapest

Mérleg u. 9

[Feladói cím:]

Balaton-földvár

Hatvany

Levélpapír:

K: PIM V. 955/2. (Reichard Piroska-hagyaték)

M: HLL, 288–289. – [Balatonföldvár, 1911. augusztus ?]

Boríték:

K: OSZK Kt. Fond 253/767. – Borítékfejléc (áthúzva): PUSZTA-BERÉNY I
LENGYELTÓTI

Dat.: fpb: Lengyeltóti, 1911. aug. 7. – épb: nincs.

¹ Faragó Lajos

² Lásd 516.

³ Hatvany Lajos forszírozta a Nyugat Disputa rovatának elindítását – „A tiszta irodalom...” kezdetű beköszöntő cikke az 1911. szeptember 16-i számban (497–499) a glosszák előtt olvasható.

⁴ Hatvany Lajos *A híresek* című színműve 1913-ra készült el.

⁵ A Nyugatot az 1911. október 16-i számtól kezdve a Révai és Salamon Nyomdában állították elő (lásd 554.)

526. ZSIRKAY JÁNOS – OSVÁT ERNŐNEK

Nyitraludány 1911 IX/3.
[Nyitraludány, 1911. szeptember 3.]

Tisztelt Uram.

Haraszthy barátom¹ azzal küldte vissza a kéziratot, hogy most ősszel ismét küldjem be Önnek s hogy azt Szerkesztő úr biztosan elolvassa.

Ezt azért tartottam szükségesnek megírni, hogy ne látszódjam tolatkodónak.

Tehát szíves elintézésre a regényt csatoltan beküldöm.
Igaz tisztelettel

Zsirkay János

K: OSZK Kt. Fond 253/903.

Lásd 448.

---

¹ Haraszthy Lajos (lásd 721.)

527. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911 – 1912 eleje]

Igen tisztelt Uram,

Holnaputánig Pesten vagyok, most az Abbáziában ülök. Hol és mikor találkozhatnánk? Délután 2–5 között vagyok csak elfoglalva. – A Palace[-]ba vagyok szállva. –

Nagy Zoltán

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő úrnak
Aréna-út 66. –
fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: DR NAGY ZOLTÁN | ÜGYVÉD – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

Nagy Zoltán 1911-ben Debrecenbe költözött, Osvátnak címzett levelei innen-től fogva szaporodnak meg. Külön csoportot alkotnak azok a névjegykártyán, sietősen íródott üzenetek, amelyeket Nagy Zoltán budapesti látogatásai alatt Osvátnak kézbesítővel küldött – találkozóra invitálva a szerkesztőt. E négy levél összetartozását bizonyítja címzésük, valamint az, hogy Nagy Zoltán mindegyiket ugyanolyan – rózsaszín bélésű – borítékban küldte el. Megjegyzendő, hogy Nagy Zoltán egy ideig nem értesült Osvát lakcímváltozásáról, hiszen 1912. január 19-i levelét is az Aréna útra postázta (lásd 621.).

Mindemellett fennmaradt egy Nagy Zoltánnak szóló Osvát-válaszlevél is.

528. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911 – 1912 eleje]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

Holnap a déli órákban szeretnék találkozni Önnel. Ha lehetséges és nincs ellenére, szíveskedjék helyet és időt megjelölni. Választ a Palace szálloda 124[.] sz. szobájába kérek. –

Szívélyes üdvözzel

Dr Nagy Zoltán

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő úrnak
Aréna-út 66. fsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege megegyezik az előző levélével – Nem postai küldemény.

529. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911 – 1912 eleje]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Ma és holnap még Pesten vagyok, a London szállodában lakom. Mikor és hol találhatom Szerkesztő urat?

Szívélyesen üdvözlöli

Dr Nagy

[Címzés:]

Ngs

Osvát Ernő úrnak

Aréna-út 66. fsz 2

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: DR^R NAGY ZOLTÁN | ÜGYVÉD | DEBRECZEN – Nem postai küldemény.

530. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911 – 1912 eleje]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Hol találhatnám ma és mikor? Szíves válaszát várom a hordár által. Esetleg holnap is itt leszek. –

Szívélyes üdvözlettel

Dr Nagy

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

Aréna-út 66. földsz. 2.

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege megegyezik az előző levélével – Nem postai küldemény.

531. OSVÁT ERNŐ – NAGY ZOLTÁNNAK

1911 Szeptember 5.
[Budapest, 1911. szeptember 5.]

Kedves Uram, –

nagyon-nagyon sajnálom, hogy nem találkoztunk. Milyen régóta nem láttam, nem beszélgettünk – –

Barátja

Osvát Ernő

[Címzés:]
Nagyságos
D' Nagy Zoltán ügyvéd Úrnak
Debreczen

K: PIM V. 3662/34/1. (Nagy Zoltán-hagyaték) – A Nyugat-levelezőkártya és boríték fejléce: → *Mérleg utcai időszak*

Dat.: fpb: Bp., 1911. szept. 5. – épb: nincs.

M: OEAKK, 188. – [1911. Szeptember 5.] – Címzettként Peterdi István szerepel.

Lásd 527.

532. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. szeptember közepétől]

Ki fog nevetni szerkesztő úr, a megbízhatatlanságomért, de az ajánlást deleáltam,¹ nagyon-nagyon modorosnak tetszik. E szubjektív megnyilatkozás – érzem – nem tartozik másra.

A múlt hét végéig Davosból nem jött levél. Holnap újra érdeklődik jó híve

Kádár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/787. – Levélpapírfejléc: A NAP | Szerkesztőség, kiadóhivatal: | BUDAPEST, VIII., RÖKK SZILÁRD-UTCA 12 | [bal oldalon:] TELEFON | Szerkesztőség: | 65-90, 65-91, 65-97 | Kiadóhivatal: | 65-92, 63-82 | Nyomda: 65-65 | [jobb oldalon:] Cheque- és clea- | ring-forgalom | Postatakarékpénzt.- | számla: 19155. | [kitöltendő dátumrész:] Budapest,... – Borítékfejléc: A NAP | [bal oldalon:] SZERKESZTŐSÉG: | VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 12. | Telefon: 65-90, 65-91, 65-97. | KIADÓHIVATAL: VIII., RÖKK SZILÁRD-U. 12. | Telefon: 65-92, 63-82 | [jobb oldalon:] ELŐFIZETÉS: Egész évre . . . . . 16 K – f | Félévre . . . . . 8 K – f | Negyedévre . . . . . 4 K – f | Egy hónapra . . . . 1 K 40 f | [alsó sor:] Megjelenik naponként délután 6 órakor | FŐSZERKESZTŐ ÉS LAP-TULAJDONOS | BRAUN SÁNDOR | Egy szám Budapesten és a vidéken 2 kr. (4 fill.) – Nem postai küldemény.

A fenti fejlécekben szereplő adatok A Nap címlapján 1911. szeptember 12-től 1912. szeptember 27-ig jelentek meg ebben a formában, ugyanakkor a levél ennél később is íródhatott.

---

¹ deleál (*lat.*), itt: a kéziratból vagy a nyomdai levonatból töröl

Az előbbi borítékfejléc az alábbi levélpapíron tér vissza:

533. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. szeptember közepétől]

Kedves jó szerkesztő úr,

az én limitációm szerint, mint mondtam, 9-10 oldal lesz ez a kézirat, bármennyire is többnek látszik az én elhányt írásom.

Igaz, szerkesztő úr, elfelejtettem Önnek az este eldicsekedni azzal, hogy Biró tárcát kért tőlem Az Ujság számára. Megtisztelem Az Ujságot, föltéve, hogy sikerül.

Holnapra, ha megengedi, a davosi ügyben, írni fogok önnek.
fiúi tisztelettel

Kádár

K: OSZK Kt. Fond 253/787. – A NAP fejléces levélpapírján, jobb oldalon kitöltendő dátumrész: Budapest, 191...

Biró Lajos kérte fel Kádárt, akinek *Időtöltés a határon* című tárcája tűnik Az Újságban a legkorábbinak (1912. március 26., 1–2). – Kádár Endre és felesége 1914-ben Davosba költöztek, e két levélben azonban még Osvát (ismeretlen célú) érdeklődéséről van szó.

534. SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Hegyközpályi, 1911. IX. 14.
u. p. Nagyvárad.
[Hegyközpályi, 1911. szeptember 14.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr,

nagy tisztelettel kérem, hogy a mellékelt bélyegek felhasználásával ott maradt kéziratok-könyvem visszaküldetni méltóztassék. Az abban foglalt dolgaim egy része nincs is meg nekem több másolatban, sem eredetiben s így nem nélkülözhetem, meg aztán szeretném is azokat felhasználni szerencsepróbálásra.

Itteni pozíciómban már csak e hó 20[-]ig maradok s nagyon kérem, méltóztassék soraim vétele után lehetőleg azonnal intézkedni a könyv sürgős expedíciója iránt.

Minden jót kíván szíves üdvözzel Szerkesztő Úrnak
mélyen tisztelő híve:

Szombati Szabó István

ref. s. lelkész.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” Szerkesztőjének.
Budapest.
V. Mérleg u. 9. sz.

K: OSZK Kt. Fond 253/875/a.

Dat.: fpb: Hegyközpályi, 1911. ___. (a boríték csonka) – epb: Bp., 1911. szept. 15.

Szombati-Szabó kéziratok könyvéről lásd 816.

535. REZEK ROMÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 1911. szept. 18.
[Budapest, 1911. szeptember 18.]

Igen tisztelt Uram!

Szerkesztő úr még a jó múltkoriban kegyes volt egy paraszttárgyú munkám iránt érdeklődni. Ennek köszönhetem, hogy nagy kedvvel írtam meg a mellékelt elbeszélést s kíváncsi vagyok, hogy a közvetlen modelljeimet, ki-
ket ismerek és szeretek, mikép[p] tudom megjeleníteni. –

Lekötelező bizalmáért kiválóan hálás:

Rezek Román.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak.

K: OSZK Kt. Fond 253/850. – Nem postai küldemény.

Rezek Román dr., magánzó – a Budapesti Cím- és Lakásjegyzék szerint – 1912–1913-ban Újpesten lakott (lásd 823. is.). 1914-ben a rövid életű Modern Szemle című irodalmi folyóiratot szerkesztette. További életrajzi adatai ismeretlenek.

A Nyugatban írása nem jelent meg. Leveléhez *Piros pruszlikos leány s kék lajbis legény* című novelláját mellékelte, amely Osvát hagyatékában maradt fenn (OSZK Kt. Fond 253/1141.). Lásd 669. is.

536. A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGE – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1911. szeptember 25.
[Budapest, 1911. szeptember 25.]

Igen tisztelt Tanár úr!

Ön volt oly szíves a Nyugat tanügyi számának a következő cikket ígéрни:

Latin olvasmányok

A Nyugat szerkesztősége arra kéri, mélyen tisztelt Colléga urat, hogy ez összefoglaló cikket lehetőleg az *elterjedt, vezető* tankönyvek kapcsán méltóztassék megejteni. –

Tekintettel arra, hogy füzetünk 8 ívnél nagyobb terjedelmű nem lehet és hogy még ez évben óhajtjuk megjelentetni, kérjük, hogy mondani valót rövidekre, lehetőleg 6 oldalra fogni és a cikket november 15.-ig a szerkesztőségnek átadni szíveskedjék. –

Kiváló tisztelettel

NYUGAT
FOLYÓIRAT SZERKESZTŐSÉGE

K: OSZK Kt. Fond III/1816/4. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírfejléc (a Nyugat kiadványainak felsorolásával): → *A Nyugat Rt. időszaka* – Gépirat, az aláírás helyén cégbélyegzővel.

M: BML 1911–1912, 36. – [Budapest, 1911. szept. 25.]

Hatvany Lajos a tervezett tankönyvszám összeállításához 1911 nyarán Babitsot is munkatársul kérte fel (lásd BML 1909–1911, 196), Babits július végén tudatta Hatvanyval, hogy segítségére mily tárgykörökben számíthat (lásd BML 1911–1912, 18–19).

Lásd 516.

537. OSVÁT ERNŐ – AMBRUS ZOLTÁNNAK

1911 Szeptember 27
[Budapest, 1911. szeptember 27.]

Kedves, Tisztelt Uram –
nagyon kell sajnálnom, hogy elkésett, mert ez most igazán baj.
Tisztelettel igaz híve

Osvát Ernő

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan) – A Nyugat-levelezőkártya fejléce: → *Mérleg utcai időszak*

A Nyugat 1911. október 1-jei számában nincs Ambrustól írás, *Dramabírálat* című cikksorozata október 16-án kezdődött el (lásd 560.).

538. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911 őszén]

Szeretett, jó Szerkesztő úr!

Szóval talán többet tudok mondani. Most csak arra kérem, dobja el a múltkori három versem kéziratát *örökre* s ha mostani kéziratomat jobbnak találja, ezt legyen szíves kiadni. Hihetetlenül fáradt és melancholikus vagyok, – de hiszen Ön, szeretett jó Uram, tudja már ezeket. Végtelenül kedves volna hozzám, ha egy este a New-Yorkba <lato> ellátogatna. Ott találja búsan gubbasztani

szerető Milánját.

K: PIM V. 4140/577/6. (Füst Milán-hagyaték) – Levélpapírfejléc (áthúzva): BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS TANÁCSA | KÖZOKTATÁSI ÜGYOSZTÁLY. – Noha a lelőhely a Füst Milán-hagyaték, valószínűleg elküldött – és később visszakapott – levélről van szó.

M: FMÖL, 33. – Budapest, 1910. k.

Füst Milán Osvátnek szóló első fennmaradt, nem magázódó, keltezett levele az 1912. július 12-i (lásd 744.). Ugyanakkor a fenti levél a bensőségebb megszólítás miatt távolabb esik az 1908–1909-es magázódó levelektől (vö. 154., 195., 262.), mindemellett Füst ugyanilyen fejléces papíron írt Gellért Oszkárnak 1911. október 18-án (K: V. 3195/321., M: FMÖL, 35.).

539. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911 őszétől]

Kedves Barátom,

tegnap felolvastam ezt a históriát, s még inkább azt érzem, hogy ki nyomhatatlan, kivált a Nyugatban. Mindenesetre: olvassd el – én egyáltalában nem adnám – végső esetben tán Disputának. Viszontl. d.u. – várj meg a Nyugatnál

Ölel

Ign

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Ceruzairásos üzenet.

1911. szeptember 16-án indult el a Nyugat Disputa rovata, amelynek Ignotus – főként az első hónapokban – rendszeres közreműködője volt; a levélhez a hagyatékban kézirat nem társul.

540. MADZSAR IMRE – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Bpest. 1911. szept. 28.
[Budapest, 1911. szeptember 28.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A Nyugat szerkesztőségének e hó 27-én vett levelére vonatkozólag értesítem Szerkesztő Urat, hogy a folyóirat számára kért történelmi tárgyú cikk megírására nagy sajnálatomra nem vállalkozhatom.

Ép[í]jen ez időben való elfoglaltságom miatt nem bízom abban, hogy megvolna a kellő időm s főleg a kellő hangulatom egy oly cikk megírására, a milyen a Nyugat számára szükséges. Remélve, hogy nálam jobb erő akad a megtisztelő feladatra

maradtam kiváló tisztelettel

dr. Madzsar Imre

[Címzés:]
A „Nyugat” Tek. Szerkesztőségének
Budapest
V. Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/817.
Dat.: a boríték csonka.

Madzsar Imre (1878–1946) történész, tanár, akadémikus. Középkori magyar történelmi forrásokkal, illetve pedagógiai és oktatástörténeti kérdésekkel foglalkozott. A Nyugat tankönyvszámáról lásd 516.

541. BALÁZS BÉLA – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Firenze, 1911. szeptember 29.]

Igen tisztelt Szerkesztőség

Tanügyi cikkem – ha még volna hely számára – a „magyar olvasókönyvekről” és a *filozófia tanításról* a középiskolában szólna. (Az utóbbiéhoz hasonló középkori fokon és állapotban *semmi* sincsen az iskoláinkban). – Cikkem egyebiránt nem lesz nagyon hosszú (2 oldal) és hátul is elfér talán. Ha reflektálnak cikkemre nagyon kérem, hogy néhány filozófiai iskolai tankönyvet, „Propedeutika” és „Lélektan és logika” címűeket (Szitnyai Elek!) nekem elküldetni szíveskedjenek. Részletekre is kitérhetnék. < . . . . . >

Kiváló tisztelettel

Balázs Béla

[Címzés:]

A „Nyugat”
tekintetes Szerkesztőségének
Budapest.
V. Mérleg u. 9.
Ungheria!

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Firenze, 1911. ._. 29. – épb: nincs.

Balázs Béla 1911 júniusában nyugat-európai városokat érintő nagyobb útra indult, amely egy teljes évig tartott. Lukács Györgynek írott 1911. szeptember 1-jei leveléből tudjuk, hogy ezen a napon utazott Zürichből Firenzébe (lásd BALÁZS 1982b, 62–63), s naplója szerint körülbelül egy hónapig maradt ott (lásd BALÁZS 1982a, 1/509–526).

Balázs Béla elkészítendő tanügyi cikkéhez Sitnyai Elek (1854–1923) pedagógus és filozófus *Lélektan és logika a középiskolák számára* című, több kiadást megért munkáját kérte, „Propedeutika” címszó alatt Kohlbach Bertalan *Philosophiai propaedeutika a középiskolák számára* című tankönyvére (Bp., Singer és Wolfner, 1900) is gondolhatott.

Lásd 516., 548., 580.

542. SZENDE PÁL – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Budapesten, 1911 szeptember 29-én.

[Budapest, 1911. szeptember 29.]

A „Nyugat” folyóirat tek. Szerkesztőségének
Budapest.

Igen tisztelt Szerkesztőség!

Mai napon vett b. levelükre a következőket van szerencsém válaszolni.

Amennyiben még önálló cikk részére hely van, a legnagyobb készséggel volnék hajlandó egy ily cikket megírni a következő cím alatt:

A legújabb kor társadalmi és gazdasági mozgalmai és a magyar iskola, vagy esetleg a legújabb kor története és a magyar iskola. Ebben a cikkben bírálat alá venném egyrészt a középiskolai, esetleg a népiskolai tanterv idevonatkozó rendelkezéseit, a történelmi, politikai-földrajzi és irodalomtörténeti tankönyveknek a legújabb kor mozgalmával foglalkozó fejezeteit. Mivel pedig ezen kérdésekről különböző szabadiskolákban már hat év óta tanítok, úgy vélem, hogy ennek alapján a pedagógiai szempontokat is tudom érvényesíteni.

Arra kérem tehát az igen t. Szerkesztőséget, szíveskedjék velem tudatni, hogy a cikket megírjam-e és ha igen, úgy szíveskedjék rendelkezésemre bocsátani az idevonatkozó tankönyveket, mert én sokkal nehezebben tudnám azokat beszerezni.

Kiváló tisztelettel

Szende Pál

K: OSZK Kt. Fond 253/1288. – Levélpapírfejléc: ORSZÁGOS MAGYAR KERESKEDELMI EGYESÜLÉS | BUDAPEST, V., MÁRIA VALÉRIA-UTCA 12. SZ. – Gépírat, autográf aláírással.

Szende (Schwarz) Pál (1879–1934) ügyvéd, politikus, közgazdasági író. 1908 és 1918 között az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés titkára, majd főttkára. A polgári radikálisok köréhez tartozott, rendszeresen publikált a Huszadik Században, előadásokat tartott a Társadalomtudományi Társaságban. 1918–1919-ben Károlyi Mihály, majd Berinkey Dénes kormányában a pénzügyek irányítója; 1919 májusában Bécsbe emigrált.

Levelében a Nyugat tankönyvszámáról van szó (lásd 516.).

543. HALÁSZ GYULA – IGNOTUSNAK

[Budapest, 1911. október 1-től]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr,

engedje meg, hogy jóakarató figyelmébe ajánljam a mellékelt fordításokat.

Én igen jóknak tartom őket s jól esnék, ha a Nyugat megerősítene ebben a véleményemben. Az a kérésem, hogy, ha megütik a mértéket s egyéb akadálya sincs, méltóztassék a külföldi számban vagy valami más helyen – Nyugat-Könyvtár – kiadatni.

Nagyon kérem azonban a *kézirat megőrzését*, mert másodpéldány nincsen róla.

A napokban telefonon fogok kérdezősködni a fordítások sorsáról.

A Nyugat-Könyvtár számára, hogy egy füzet megtölthető legyen, munkában van egy másik Dosztojevsky-novella.¹ A fordító: Drescher Pál. Fiatal, sokat olvasott ember. Nyelvezete fordulatos, kifejező. Méltóztassék róla ítéletet mondani.

Őszinte nagyrabecsüléssel
Főszerkesztő Úr legkészségesebb híve:

Halász Gyula.

Bp. I. Várfok u. 14.

K: OSZK Kt. Fond 253/764.

A Nyugat 1911. október 1-jén jelentette be „külföldi számát”, amelyben külföldi esszéisták és kritikusok dolgozatait adták volna közre (a válogatás nem készült el), másfelől a Nyugat Könyvtár – időközben lezárult – sorozatát 1911. október 16-ig hirdették. Halász Gyula, aki apja révén bizonyos mértékig ismerhette a szerkesztőség terveit, ennél jóval később már nem ajánlhatta fordításait.

Drescher Pál (1889–1957) főként németből dolgozott, Szentkuty és Csöndes Pál néven publikált. A Nyugat Könyvtárban az ő fordításait sem adták ki.

---

¹ Fjodor Mihajlovics Dosztojevskij (1821–1881) orosz író.

544. FARAGÓ MIKSA – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Bpest, 1911, október 2.
[Budapest, 1911. október 2.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

A „Nyugat” tanügyi számának ügyében hozzám intézett nagybecsű soraikat e hó 29.-én megkaptam. Örvendek, hogy alkalmat adtak e kiválóan érdekes számban való közreműködésre. Dolgozatomat idejekorán rendelkezésükre bocsátom majd, címét pedig – kívánságukhoz képest – íme itt közlöm:

Pénzügyi és kereskedelmi szakoktatásunk.

Legyen meggyőződve Szerkesztő Úr, hogy a tőlem telhető legjobbat fogom szolgáltatni.

Mindég kész hívük

Faragó Miksa
az Osztrák–magyar bank
felülvizsgálója.

[Címzés:]

A „Nyugat” folyóirat
tek. Szerkesztőségének
Budapest
V. Mérleg utca 9.

[Feladói cím:]

Faragó Miksa
V. Szabadság tér 8.

K: OSZK Kt. Fond 253/743.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

Faragó (Feldmann) Miksa (1878–1938) banktisztviselő 1910 és 1912 között a Nyugatban több közgazdasági témájú, illetve az 1848–1849-es eseményekkel kapcsolatos cikket publikált (lásd 586. is).

A Nyugat tanügyi számáról lásd 516.

545. TANKÓ BÉLA – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Szászváros, 1911. okt. 2.
[Szászváros, 1911. október 2.]

Igen tisztelt Szerkesztőség!

A lekötelező tudósítást, hogy a Nyugat tanügyi számába a *vallásitanításról* írandó cikket elméltóztatnak fogadni, őszinte köszönettel vettem. A terjedelmre vonatkozó előíráshoz tartani fogom magam, úgy szintén ah[h]oz is, hogy a mai tankönyvek szellemének és intencióinak bírálatához fűzzem a mondanókat. Erre a pontra azonban már most kötelességem annyit előre közölni, hogy részletesen s egyes tankönyvek megnevezésével alig merem a cikket elgondolni, mert ez rovására esnék az összképnek s az objektív hangnak, melyet használni szeretnék s a 3-4 oldalt értékesebb dolgok elől elvenni.

De szándékom minél előbb felküldeni a cikket, s már most kérem az igen tisztelt szerkesztőséget, hogy méltóztassék azt átnézni, hogy – ha egész intenciójának nem felelne meg – akár mással pótolhassam, akár ha erre új próbát tenni fölöslegesnek látszanék, az igen t. Szerkesztőségnek elég ideje maradjon más cikk – vagy cikkek – után nézni.

Magam részéről minden esetre e kitüntető megbízást effektuálni kívánom s a cikket éppen ezért minél előbb lesz szerencsém felküldeni.

Köszönetem ismétlésével vagyok az igen tisztelt Szerkesztőségnek régi tisztelettel híve

Tankó Béla
főg. tanár.

[Címzés:]
A Nyugat
Tekintetes Szerkesztőségének
Budapest
V. Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/881.

Dat.: fpb: Szászváros, 1911. __. (a boríték csonka) – épb: nincs.

Tankó Béla (1876–1946) hittanár, filozófus. 1899-től a Hunyad vármegyei szászvárosi református kollégium, 1914-től a debreceni egyetem tanára, később ugyanott dékán, majd rektor. – A Nyugat tanügyi összeállításába szánt *A vallásoktatás* című tanulmánya az 1912. december 1-jei számban olvasható (844–849), lásd a következő levelet, illetve az 516. és 763. számúakat.

546. TANKÓ BÉLA – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Szászváros, 1911. okt. 16.
[Szászváros, 1911. október 16.]

Igen tisztelt szerkesztőség!

A Nyugat tanügyi számába szánt cikket, a rendkívül megtisztelő fel-szólítás alapján van szerencsém mellékelten felküldeni; a megbízásban adott irányítástól való eltéréseiről annyit jegyezve meg, hogy a ma használatos tan-könyvek konkrét kritikája kapcsán a cikknek oly aprólékossá kellett volna válnia, hogy az elvi fontosságú vezérgondolatok kiemelését megnehezítette volna; így, hinni merem, a modern vallásoktatás pozitív értékei s az is, ami ellen tiltakozik, jobb megvilágításban részesült. De a kritika gyümölcstelen voltáról – éppen *ilyen* téren – sokkal több tapasztalatom van, hogysem remélni merném, hogy a Nyugat nagy figyelemmel elhangzandó figyelmeztetésének is sok foganatja volna. Egy konkrét, pozitív ideálnak legalább körvonalazásával, úgy érzem, sokkal több hódító erőt fejt ki, mint (sokszor kritikára sem, csak kipellengézésre érdemes) caput mortuumok¹ galvani-zálásával.

Ennyit a cikk apológiájára; amihez legyen szabad még azt hozzáte-nnem, hogy ha *irányát* és felfogását a Nyugat szellemébe illőnek találják, de kidolgozását nem, készséges örömmel állok rendelkezésre oly természetű át-írására,² aminőt a paedag. szám esetleg – egységes tárgyalási módja vagy ilyen közös jellemvonása szempontjából – megkövetel.

Mindenesetre kitüntetésnek érzem, hogy a modern szellemi áramlat munkálásában részt venni módot adni kegyeskedtek s őszinte köszönettel a megtisztelő felhívásért vagyok

kiváló tisztelőjük

Tankó Béla.

K: OSZK Kt. Fond 253/881.

[Címzés:]

A „Nyugat” tekintetes szerkesztőségének

Budapest

V. Mérleg u. 9.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

Tankó A *vallásoktatás* című tanulmányáról lásd az előző levelet.

---

¹ caput mortuum (*lat.*): halálfej – a latin kifejezés és szimbóluma az alkímiában a visszamaradt használhatatlan anyagot jelentette

² javított szó

547. A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGE – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1911. október 21.
[Budapest, 1911. október 21.]

Igen tisztelt Uram!

Volt szíves a Nyugat tanügyi számába november 15.-ére cikket ígérni.
Engedje meg, hogy e dátumot kegyes figyelmébe ajánljuk. –
Szíves és kollegiális üdvözlettel.

NYUGAT
FOLYÓIRAT SZERKESZTŐSÉGE

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály
tanár úrnak
Újpest
Főgymnásium.

[Babits Mihály ceruzaírásos megjegyzése a levelezőlap verzóján:] dec 1.

K: OSZK Kt. Fond III/1816/5. (Babits Mihály-hagyaték) – Levelezőlapfejléc:
→ A *Nyugat Rt. időszak* – Gépirat, az aláírás helyén cégbélyegzővel.

Dat.: fpb: Bp., 1911. okt. 21. – épb: nincs.

M: BML 1911–1912, 46. – [Budapest, 1911. okt. 21.]

Babits Mihályt a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1911. szeptember 1-jével Fogarásról az újpesti állami főgimnáziumba helyezte át – mindebben döntő szerepet játszottak Hatvany Lajos összeköttetései. Babits lakást Rákospalotán, a Fő út 2. szám

alatt bérelt. A tanítás a gimnáziumban – kolerajárvány miatt – késve, a felsőbb osztályokban október 10-én, az alsóbb osztályokban október 23-án kezdődött el (lásd BML 1909–1911, 235–236, 287; RÓNA 2013, 370).

A Nyugat tankönyvszámáról lásd 516.

548. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1911. október 25.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr,

Mellékelve küldöm a tanügyi számba szánt cikkemet. Azért késtem vele mert a kért *tanönyveket* vártam. Ha megkaptam volna[,] a magyar olvasókönyvekről is írhattam volna egynémely – azt hiszem – fontos dolgot. De talán ennyi sem megvetendő. Elfér a figyelők között.¹

Mellékelve küldöm egyszersmint a fényképet, melyet kértek tőlem.² Póstköltség takarításból küldöm egy borítékban. Kérem legyen szíves és juttassa rendeltetési helyére. (Ha használhatatlan mert túl kicsi, vagy valami, küldhetek nagyobbat.)

Szíves figyelmüket nagyon köszönöm.

Üdvözli tisztelettel

Balázs Béla.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő szerkesztő úrnak

Budapest

V. Mérleg u. 9.

A „Nyugat” szerkesztőségében

Hongrie!

registrée!

[Feladói cím:]

Exp. dr. Herbert Bauer, Paris V. Place du Panthéon 11.

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: Paris, 1911. okt. 25. – ép: Bp., _ . okt. 26.

¹ Balázs a levélhez *Barbara, Celarent, vagy a philosophiai propedeutikákról* című cikkét mellékelte, amely – a tanügyi szám meghiúsultával – nem jelent meg a Nyugatban, de a levéllel azonos jelzeten megtalálható Osvát hagyatékában. – Lásd 541.

² A szerkesztőség arcképes levelezőlap kiadásához kérte Balázs fényképét (lásd 460.).

549. SOMOSI ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

911. X. 25.

[Pozsony, 1911. október 25.]

Nem akartam addig írni, míg valami jó hírt nem írhattam s így esett meg velem az a szégyen, hogy nekem kell megköszönnöm az Ön szíves figyelmét. A jó hír: a kauciót talán sikerül megszereznem. Itthon azonban a kellő eredménnyel nem járt a látogatásom.

Őszinte tisztelője

Somosi István.

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak

Budapest V.

Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/863. – Pozsonyi képeslap verzóján, keltezés a rektón.

Dat.: fpb: Pozsony, 1911. okt. 25. – épb: nincs.

Tóth Árpád 1911. június 22-i levelében közvetítette Osvát kérését Nagy Zoltánnak, hogy Debrecenben járjon közbe Somosi István érdekében, aki a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank hivatalnokaként a debreceni Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság főkönyvelői állására pályázott. Tóth Árpád szerint Somosi közeli ismerőse, „tán rokona is” volt Osvátnak (lásd TÁL, 63) – a fenti levél is kölcsönös szívességeket sejtet.

550. VÁRADY IRMA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. október 25.]

Kedves Osváth,

ha megint nem ad alkalmat arra, hogy azt a javítást megcsináljuk, ha kéziratomat az elseji számban sem akarja hozni, úgy kérem küldje azt nékem azonnal vissza.

Dühösen üdvözli

Várady Irma

akinek Maga érdemetlenül sok idegességet szerez.

[Címzés:]

Ngos

Osváth Ernő úrnak,

a Nyugat szerkesztője

H.

Nyugat szerkesztősége,

V. Mérleg-utca

K: OSZK Kt. Fond 253/890.

Dat.: fpb: Bp., 1911. okt. 25. – épb: nincs.

Várady (Várady) Irmának két kisprózáját és egy jelenetét közölte a Nyugat; *A tenger* című prózája az 1911. november 16-i számban kapott helyet (860–862).

551. BONKÁLÓ SÁNDOR – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Gyöngyös, 1911. okt. 27.

[Gyöngyös, 1911. október 27.]

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Lefordítottam Tolsztojnak a „Živoj trup” c. drámáját Az élő halott címmel s hajlandó vagyok *teljesen díjtalanul* a Nyugat könyvtára számára átengedni, ha közlésre alkalmasnak találják – illetve, ha közléteszik. A darab már megjelent a Modern Könyvtárban, ez azonban – szerény véleményem

szerint, nem képezhet akadályt, így az enyém 1-számban kiadható. A fordítás az eredeti orosz kiadás után készült, teljesen hű s – azt hiszem jó is. Ha hajlandó kiadni, azonnal elküldöm. A kézirat tisztán olvasható, csak egy oldalra van írva, úgy, hogy rögtön szedhetik a nyomdában teljes tisztelettel

Dr Bonkáló Sándor

[Címzés:]

A „Nyugat” Könyvvállalat
tek. szerkesztősége
Budapest
V. Mérleg u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/724. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Gyöngyös, 1911. okt. 28. – ép: nincs.

Bonkáló Sándor (1880–1959) irodalomtörténész, szlavista, műfordító; a levél írása idején gimnáziumi tanár, 1918 és 1923 között a budapesti bölcsészkaron az orosz, illetve a rutén nyelv és irodalom professzora. A húszas évek közepén orosz szerzőkről többször írt a Nyugatban.

Lev Nyikolajevics Tolsztoj *Az élő holttest* című drámája Pásztor Árpád fordításában jelent meg a Modern Könyvtárban (Bp., Athenaeum, 1911). A Nyugat Könyvtár sorozatában Bonkáló fordítását nem adták ki.

552. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Érmindszent, 1911. október 29.]

Kedves, jó barátaim,

úgy látszik Oláh Gábor szegény komámat utánzom – <. .> óh fátum! – én is haldoklom.¹ Négy napig ismét feküdtem s ezért késtem a disputákkal, mert remélem, hogy a versek <. .> idejükben ottvoltak. Most késve, de – remélem – nem elkésve küldök egy-két disputát. Bár figyelőket írhattam volna. Figyelmeztessétek a kiadóhivatalt, hogy Ady Endre Érmindszenten is költ, adósságot csinál, sőt törleszteni köteles. Szóval: *november elsején kérem táviratilag küldeni a fizetésemből járó 425 koronát.*²

Szeretettel ölel

Adytk.

[Címzés:]
A „Nyugat” folyóirat
tek. Szerkesztőségének
Budapest.
Mérleg-utca 9. I.
Expressz

K: PIM A. 208/35. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzaírás – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: Érszentkirály, 1911. okt. 29. – épb: Bp., 1911. okt. 30.
M: AEL3, 305. – [Érmindszent, 1911. okt. 29.]

Ady versei az 1911. november 1-jei Nyugatban (773–774): *Válogatás a temetőben, Léda és Sors [Eldönti a Sors], Tűnnek a lepkék [Elszállnak a lepkék]* – az *Eldönti a Sors* PIM-ben található kézirata (A. 179/2., N. n. sz. 1968/456., vétel Forgács Béla antikváriustól) valószínűleg a Nyugat számára küldött, azonban a kötetbéli cím idegen kéz (későbbi) írása.

Osvát *A Város leánya* című verset (K: PIM A. 120/14., Szalay József-gyűjtemény) a november 16-i számban közölte (830). Szintén a november 16-i számban kapott helyet Ady „Mostanában megint Érmindszenten spekulálok...” kezdetű disputasorozata (870), az 1–3. rész kézirata, illetve az utolsó, 7. fólió fényképmásolata az ismeretlen helyen lévő eredetiről a PIM-ben található (A. 120/22., Szalay József-gyűjtemény, illetve A. 230., N. n. sz. 1978/81.). – Lásd a következő levelet is.

---

¹ Lásd 483.

² Lásd 489., 504.

553. OSVÁT ERNŐ – ADY ENDRÉNEK

Budapest 1911 Okt 29.
[Budapest, 1911. október 29.]

Kedves Bandim, –

küldeményed sajnos nagyon későn, új számunk nyomdai összeállításának utolsó órájában érkezett meg; már csak két oldalt tudtam verseidnek

kierőszakolni és így, egyiket, – azt, a melyikből, mintha a leginkább közömbösen néznél rám: a Város leányát – nov. 16-ra kellett eltennem. Hogy vagy?
Ölel

Osvát Ernő

K: MTA KIK K 8/61. (Ady Endre-hagyaték)
M: AEL3, 305–306. – [Budapest, 1911. okt. 29.]

Lásd az előző levelet.

554. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

szerda

[Budapest, 1911. november eleje – 1914. október vége]

Kedves Osvát.

Rendkívül fontos, csaknem *elengedhetetlen*, hogy a Nyugat holnap – csütörtökön megjelenjen. Így beszéltem meg Salamonnal, mondván, hogy bármibe (szedőbeállítás, éjjeli munka) kerüljön, a lapnak *csütörtökön délben* meg kell lennie. Salamon ezt meg is ígérte, a mennyiben ön teljes erejéből segít neki. Önnek mondanom sem kell, hogy ez ma legnagyobb érdek.

Szíves kézzorítással

Fenyő

[Címzés:]
Osvát Ernő
Budapest
Peterdy-u 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/751. – Levélpapírfejléc: NYUGAT IRODALMI ÉS NYOMDAI | RÉSZVÉNYTÁRSASÁG | [bal oldalon embléma, alatta:] IGAZGATÓSÁG. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest, 191...* – Borítékfejléc: NYUGAT | [embléma] | BUDAPEST, V. | MÉRLEG-UTCA 9. | Telefon 174-24. – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

Az 1911. október 16-i számtól kezdődően a Nyugatot a Révai és Salamon Nyomdában állították elő az Üllői út 18., majd 1912. június 1-jétől a Lónyay utca 18.

szám alatt, itt a szerkesztőséggel azonos házban. A Nyugat Rt. 1911 késő őszi megvásárolta az üzemet, amely a Nyugat Nyomdája néven működött tovább. Buda Attila kutatásai szerint Salamon József, az üzem korábbi társtulajdonosa különböző pozíciókat kapott a részvénytársaság vezetésében (lásd BUDA 2000, 38, 163–165), emellett a nyomdát továbbra is irányította.

Míndez kijelöli a levél keletkezésének legkorábbi idejét, amely lényegében egybeesik Osvát Peterdy utcába való költözésével. Osvát 1914 novemberétől ismét az Aréna út 66. szám alatt lakott. Ezekben az években műszaki fennakadások mellett szerkesztőségi ellentétek, illetve személyes elkedvetlenedések késleltették a Nyugat pontos megjelenését.

555. MÓRICZ ZSIGMOND – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1911. nov. <3.> 4.
[Budapest, 1911. november 4.]

Kedves Barátom,
itt küldöm neked az Aranyos Öregeket. Légy olyan jó, olvasd el.
Te vagy az első akinek kezébe adom.

Ha

1.) azt véled, hogy súlyosabb bajok l:vannak: l s ennek megfelelő lényeges átdolgozás<a> szükséges: akkor holnap reggel küldd el nekem a könyvet egy boy[j]al, s izend meg hol találkozunk délben. (Ceruzával húzz egy erőteljes vonalat a hol bajt érzesz.)

2.) azt véled, hogy már így is kimehet a kezünkből s esetleges kisebb javítást később is meg lehet csinálni, – akkor küldd el egy boy[j]al Blahánéhoz, a mellékelt levéllel. Úgy intézd, hogy Blaháné délutánra elolvashassa, mert én akkor elmegyek hozzá, ha nem kapom vissza a könyvet.

Szívesen ölel barátod

Móricz Zsigmond

Blahának jó volna mielőbb elküldeni, mindjárt reggel.

[Címzés:]
Osvát Ernőnek
Bp
Peterdy utca 39.

K: PIM M. 21. (1963. évi kéziratári szórvány) – Levélpapírfejléc (a Nyugat kiadványainak felsorolásával): → *A Nyugat Rt. időszaka* – Borítékfejléc: → *A Nyugat Rt. időszaka* – A címzésben az utolsó sort idegen kéz írta ceruzával – Nem postai küldemény.

M: MZsÉ, 45. – Budapest, 1911. nov. 4.

A Nyugat 1911. november 26-án a Vígszínházban tartott matinét, amelyen – Blaha Lujza (1850–1926) főszereplésével – előadták Móricz Zsigmond *Aranyos öregek* című egyfelvonásosát.

556. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Újpest, 1911. november 8.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr

Pénteken este 6 óra tájban a Korona kávéházban leszek. Ha ideje és kedve van, igen szeretnék a szerkesztő úrral találkozni.

Kiváló tisztelettel

Babits Mihály

Újpest.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest

Mérleg u. 9. I. em.

a Nyugat szerkesztőségére

K: OSZK Kt. Fond 253/708/11. – Postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Bp., 1911. nov. 8. – épb: nincs.

M: BML 1911–1912, 53–54. – [Újpest, 1911. nov. 8.]

Babits Osvátot november 10-ére a Budapest-Belváros Váci utca 14. szám alatti Korona kávéházba hívta.

557. BECK Ö. FÜLÖP – OSVÁT ERNŐNEK

Göd, 1911 november hó 8.^{án}
[Göd, 1911. november 8.]

Kedves Osvát uram!

Most kérem Öntől az utolsó szolgálatot a Liszt-plakett ügyében. Kérem, legyen szíves a számlámat elküldetni.

Szíves üdvözlettel

Beck Ö. Fülöp

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
V. Mérleg u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/717.
Dat.: fpb: Göd, _ _ _ (a boríték csonka)

Beck Ö. Fülöp plakettje Liszt Ferenc születésének századik évfordulójára, 1911-ben készült; a Nyugat az október 16-i szám mellékletében hirdette a bronz-, illetve ezüstöntvényeket. Ugyanebben a számban Szomory Dezsőtől közöltek centenáriumi cikket (*Liszt Ferenc*. 601–603).

558. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1911 nov. 8.
[Debrecen, 1911. november 8.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

Mellékelve küldök két őszi dalt, szíveskedjék a kéziratot leadás után a kötetemhez csatolni.

A Nagy Lajos figyelőt is küldöm erre a számra,¹ nagyon szégyellem,
hogy ily sokára marad, de képtelen vagyok komoly cikk írására.
Mindnyájukat szívélyesen üdvözli

Nagy Zoltán

[Címzés:]

Ngs.

Osv{.....}

Budapest

VII Aréna-út 66.

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – Levélpapír- és borítékfejléc: D^B NAGY ZOLTÁN | ÜGYVÉD

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1911. nov. 9.

Nagy Zoltán *Andante és Largo, sostenuto* című verse *Két őszi dalként* jelent meg a Nyugat 1911. november 16-i számában (855) és később a *Csend! Aranymadár!* című kötetben (Bp., Nyugat, 1913).

A Nyugat Nagy Zoltán verseskönyvének kiadásával együtt Tóth Árpádét is terve vette, és Tóth Árpád öccsét, az Iparművészeti Főiskolát végzett Tóth Zoltánt bízták meg, hogy az előbbieket, illetve Lányi Sarolta *Ajándék* című kötetének (Bp., 1912) borítóját készítse el. Tóth Zoltán csak bátyja kötetének borítóját rajzolta meg, azonban ezt sem használták fel, mert a *Fekete rózsák kertje* címet egy véletlen egybeesés miatt elvetették, és *Hajnali szerenádra* cserélték (Bp., 1913). Lásd a következő levelet, illetve az 574., 596., 621., 628., 637., 658., 692., 798., 803., 806., 807., 836., 1242. számúakat.

---

¹ A Nyugat 1911. november 16-i számában közölték Nagy Zoltán figyelőjét (863) Nagy Lajos *Az asszony, a szeretője, meg a férje* című kötetéről (Bp., Politzer, 1911).

559. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

1911, nov. 8.

[Debrecen, 1911. november 8.]

Kedves, jó Szerkesztő Úr,

A mai postával feladtam kötetbe-szánt verseim kéziratát.¹ Ajánlva küldtem a Nyugathoz. Kérem Szerkesztő úr, ha a kötet csakugyan meglesz,

kegyeskedjék, ami érte jár (persze, ha muszáj, bizonyos részlet előleg-levonással) mielőbb kiutalványoztatni számomra. Legutóbb megjelent két szonettetért semmit se kaptam, de legalább azzal is lement valami abból a remonda-nagy előlegből!²

Aztán volna egy nagy panaszom. Nem kapom a Nyugatot. A két legutóbb megjelent számot Nagy Zoltánnál futhattam csak át. Úgy látszik, nem küldik, vagy, ha küldik, nem jól címezik. Kegyeskedjék intézkedni Szerkesztő Úr, hogy a nov. 1-i számot postafordultával megkapjam s hogy címet pontosan beírják, mert csak így kaphatom zavartalanul a Nyugatot.

Barátaimat üdvözlöm, Szerkesztő Úrnak szívességéért előre is köszönetet mondva maradok igaz híve

Tóth Árpád

Debreczen, Késes-u. 32.

K: OSZK Kt. Fond 253/884.

M: NEMESKÉRI 1986, 9.

¹ Tóth Árpád *Hajnali szerenád* című kötetéről lásd az előző levél jegyzetét.

² TÓTH ÁRPÁD: *Ó, vigaszt!, Jöjj, vihar!* = Nyugat, 1911. október 16., 643. – A költő 1911. március 23-i, Nagy Zoltánnak szóló levelében említi, hogy a Nyugatnál már 340 koronára rúg az előlege, míg Oláh Gábornak írja 1912. július 4-én, hogy az összeg időközben 800 koronára emelkedett (lásd TÁL, 61–62, 65–66). A *remonda* francia eredetű szó, fiatal, még be nem tanított katonalovat jelent, Tóth Árpád e szokatlan hangzású szóval talán az összeg nagyságát kívánta érzékeltetni.

560. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bécs, 1911. XI. 9.

Csütörtök este.

[Bécs, 1911. november 9.]

Kedves Osvát Úr!

Elseje óta vagyok itt – már nem is csak betegesen, hanem valósággal betegen – mégis maradnom kell legalább vasárnapig. De lehet, hogy csak kedden-szerdán érkezem haza; szóval, a mikor már bemehetek az új lakásomba (József körút 87. III. 12.), a hol most átalakítanak, pingálnak, poloskát füstölnek stb.

Ezt a pár lapot annak a jelélül küldöm, hogy dolgozom a cikk befejezésén, legnagyobb kínomban is. Holnap okvetetlenül befejezem és küldöm, hogy a szombati nap folyamán a vége is a kezében legyen.

Szívből üdvözlö beteg híve

Ambrus.

K: PIM V. 1659. (N. n. sz. 1959/84., vétel Forgács Béla antikváriustól)

Ambrus *Drámabírálat* című cikksorozatának első része az 1911. október 16-i számban jelent meg (616–623), folytatása november 1-jén (744–749) – a következő levélhez a befejező rész kézírata tartozott (november 16., 846–854).

561. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Bécs, 1911. november 10.]

Kedves Osvát Úr!

Itt küldöm a befejezést. Őszintén mondhatom, nem ér meg annyit, a mennyi kínomba került.

Ha még idejében megérkezik: kérem, legyen olyan kegyes elküldetni a levonatot a leányomnak: Ambrus Gizellának, özv. Ambrus Józsefné Úrnőnél¹ (IV. Borz utca 9. földszint), rögtön át fogja nézni és visszaküldi.

Kérem továbbá szíves intézkedését, hogy a „Nyugat” legközelebbi számát már az új lakásomra küldjék: VIII. József körút 87. III. em. 12. ajtó.

14-ikén vagy 15-ikén utazom haza, rosszabb állapotban, mint már régóta.

Igaz híve

Ambrus.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő Úrnak,

a „Nyugat” szerkesztőjének

Budapest.

VII. Aréna út 66. földsz.

[a levelet a posta a Peterdi u. 39. sz. alá továbbította]

K: OSZK Kt. Fond 253/706.

Dat.: fpb: Wien, ____. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1911. nov. 11.

Lásd az előző levelet.

---

¹ Ambrus lánya Ambrus édesanyjánál lakott a Borz utcában (ma V. ker. Nyáry Pál utca).

562. SCHOEN ARNOLD – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1911. nov. 10.

[Budapest, 1911. november 10.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

minthogy az „Asszonyi bűbáj” c. verskötetet a Nyugat könyvkiadó vállalathoz küldtem, hogy milyen feltételek mellett hajlandó kiadni, s mint-hogy megbízottam, Kohn Emil könyvkereskedő a kéziratot átvenni akarta és meg nem kapta, méltóztassék a kéziratot a mellékelt bélyegek útján ajánlot-tan címemre megküldeni.

Vagyok teljes tisztelettel:

Schoen Arnold

Budapest I. Városmajor u. 12

[Címzés:]

Ngs. Osvát Ernő Szerkesztő Úrnak

Helyben.

Mérleg u. 9.

[Feladói cím:]

Schoen Városmajor u. 12.

K: OSZK Kt. Fond 253/857.

Dat.: fpb: Bp., 1911. nov. 10. – épb: nincs.

Schoen Arnold (1887–1973) művészettörténész, később a barokk kor nemzet-közileg ismert kutatója, az egyházi építmények szakértője. *Asszonyi bűbáj* című verses-kötetét Palóc Regő álnéven adta ki (Bp., 1912, Uránia Ny.).

563. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

1911 nov 11.
[Bécs, 1911. november 11.]

Kedves Osvát.

A Bataille figyelő hétfőn reggel a nyomdában lesz. Reméllem még nem késő. Szíves kézsorítással

Fenyő Miksa

[Címzés:]
Osvát Ernő
a Nyugat szerkesztője
Budapest
V[.] Mérleg-u 9.

K: MTA BTK Művészettörténeti Intézet Adattár, MKCS-C-I-169/167.
(Bethlen Béla ajándéka, 1989) – A képeslap rektóján Lorenzo Lotto *Férfi portré* című festményének reprodukciója látható.

Dat.: fpb: Wien, 1911. nov. 11. – épb: nincs.

Fenyő Miksa (szombati) ígérete teljesült, hiszen *A szerelem gyermeke* (H. Bataille színműve) című figyelője megjelent a Nyugat 1911. november 16-i számában (864–866).

564. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

(vasárnap)
[Budapest, 1911. november 12.]

Édes jó Ernőm,

itt a kézirat, majd megöltem magamat, de nem voltam képes többet írni. De – úgy hiszem – nem rosszak. Szeretnék veled beszélni egy fontos ügyben: talán bemegyek hétfőn délután. Kérlek, a verseket Te korrigáld szokott, nagyszerű megbízhatósággal. Ölel

Adyd

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének
Aréna-út 66. fldsz. 2.
(avagy Mérleg-ucca 9 I.)
Helyben

[Feladói cím:]
Küldi Ady
Magyar Király-
szálloda 1-2.

K: PIM A. 208/59. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzafírás – Nem postai küldemény.

M: AEL3, 311–312. – [Budapest, 1911. nov. 12. ?]

Ady 1911 őszén többször tartózkodott a Magyar Király Szállodában, Vitályos László életrajzi kronológiája szerint szeptember 30-tól október 11-ig, majd november elejétől december elejéig (lásd AEL3, 566, 602). Mi több, később is rendszeresen visszatért ide. Az előbbi időhatárok között november 12. és 26. jöhet szóba mint Nyugat-megjelenéshez közeli vasárnap, azonban a december 1-jei számban csak egy Ady-vers olvasható. A november 16-i számban közölt két „új” vers, *A Patyolat üzenete* és a *Lovatlan Szent György* fényes felületű kéziratpapírja (K: PIM A. 60., illetve 87., mindkettő Szalay József gyűjteményéből) viszont megegyezik a fenti levélével, a fóliók jobb szélein is látszik, hogy a papírt ugyanolyan életlen késsel vágták. – Osvát ceruzafírásos megjegyzése *A Patyolat üzenete* 2. fólió verzóján: „Nagyon sürgős!!” (A november 16-i harmadik vers, *A Város leánya* a november 1-jei számból maradt ki, lásd 552., 553.)

Osvát 1911. november elejétől már a Peterdy utcában lakott, ugyanakkor elképzelhető, hogy Ady erről nem értesült, illetve a borítékra írt kettős cím azt is jelezte, hogy nem emlékezett az új címre (Osvát 1914 őszén költözött vissza az Aréna útra, de a Nyugat-szerkesztőség akkor már a Lónyay utcában működött).

565. SZENES BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Hogy egész ismeretlen ember létemre mégis Önhöz fordulok, annak egyik oka az, hogy a beküldött tanulmányt többen olvasták és azok mind Önhöz utasítottak.

Akad már kiadó is, aki a kiadásra hajlandó.

A beküldött Ady-tanulmány Ady életének és költészetének egy eddig még alig tárgyalt részével, az első évekkkel foglalkozik. Tudom, hogy bevezetése és befejezése változtatás nélkül nem jöhetne a „Nyugat”[-]ban, de mivel nem akarom még egyszer leírni így küldöm. Ezen még esetleg változtathatok.

A tanulmány meglehetősen piszkos állapotban van, ezért bocsánatot kérek. Azt hiszem azonban, hogy olvasható. A napokban majd betelefonálok és válaszát kérem.

Tisztelettel

Szenes Béla

És minthogy azt akarom, hogy ha az Ön kritikája kigyógyít az írás-betegségből, akkor annak már minden fajából gyógyítson ki, hát mellékelek egy, csupán egyetlenegy verset is. Kérem azt is elolvasni.

Sz. B.

K: OSZK Kt. Fond 253/1177.

Szenes (Schlesinger) Béla (1894–1927) író, újságíró, humorista – a tízes évek közepétől vígjátékaival, szatirikus jeleneteivel vált ismertté, a Nyugatban egyetlen írással szerepelt, 1919-ben.

Szenes Béla *Mese* című verse a levél mellékleteként maradt fenn *Osvát hagyatékában*, miként a szerző *Egy Kossuth-versestől a Léda-dalokig* című tanulmánya (OSZK Kt. Fond 253/1178.). Utóbbi visszaküldését Szenes 1912-ben többször kérte (lásd 732., 765., 788.), megemlítve, hogy a kéziratot már az előző évben átadta Osvátnak. Az Adyról szóló tanulmányt, amely a hagyatékban található kéziratot fő vonalakban követi, *Az ifjú Ady Endre* címmel 1912 decemberében adta ki Dick Manó.

566. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. november 16. előtt]

Osvátkám,

nehogy Szabó Dezső feleljen a M.[agyar] Figyelőnek! De én talán felelek¹ 3 sort. Ezt is csak talán. Üdv

Ignotus

[Címzés a levélpapír verzóján:]

Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

Szabó Dezső *A magyar tanárság psychéjéhez* című dolgozatára (Nyugat, 1911. szeptember 1., 354–360) Alexander Bernát *A magyar tanárság psychéje* címmel reagált a Magyar Figyelőben (1911. október 1., 49–56). A polémia két cikkel folytatódott (SZABÓ Dezső: *A magyar tanárság psychéje*. Felelet Alexander Bernátnak, illetve LACZKÓ Géza: *For shame!* = Nyugat, 1911. október 16., 686–687, illetve 687–688). Alexander Bernát a maga részéről lezártnak tekintette a vitát, azonban a Magyar Figyelő november 1-jén *A magyar tanárság psychéje* címmel név nélküli viszontválaszt jelentetett meg (274) – végül a Nyugat a november 16-i számban Ignotus „A Magyar Figyelő elégedetlenkedvén...” kezdetű disputája jött (869).

---

¹ javított szó

567. RÉTI ÖDÖN – OSVÁT ERNŐNEK

Arad, 1911. nov. 18

[Arad, 1911. november 18.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr.

Pár nap múlva egy éve lesz annak, hogy „Zorka” című munkámat a Nyugat számára elfogadni szíves volt. Nem szívesen határoztam el magamat, hogy tekintetes Szerkesztő Úrnak panaszaimmal kellemetlen perceket szerezsek, de annyit engedelmével elmondok, hogy végtelenül bánt ez a mellőzés.

Nem volt és nem is lesz soha napilap v. folyóirat, amelyben – mondjuk – tökéletes munkák mellett gyengébbek is helyet ne kapnának. Hisz ha egy-egy számban 2-3 oldal jutna neki, már a térbeli megjelenésével is szerényebb igényeket támasztana maga iránt és a lap nívóját érezhetően így nem süllyesztené.

Azt hiszem ez a véleménye Szerkesztő úrnak is! (?)

Nagyon kérem, ne tessék rólam megfeledkezni.

A tekintetes Szerkesztő úr alázatos szolgája

Réti Ödön

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztője

Budapest

V. Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/846.

Dat.: fpb: Arad, 1911. nov. 18. – épb: nincs.

Réti (Rosenberger) Ödön 1871-ben született Zalaszentivánon. 1895-ben rajztanári oklevelet szerzett a budapesti Mintarajztanodában, először a Pozsony vármegyei Szenc polgári iskolájában kapott állást, onnan került a Bács-Bodrog vármegyei Óbecsére – *Zorka* című regényének élményköre itt érintette meg. 1899-től szakiskolai tanár Aradon. Tájképeket és arcképeket festett, írásai aradi és nagyváradi lapokban jelentek meg. 1919-ben Szegedre költözött, ahol Juhász Gyula és Móra Ferenc lettek a legjobb barátai, a fiatal József Attila később szintén ismerősei közé tartozott. A húszas évek végén neuraszténiája súlyosbodott, üldözési mánia gyötörte, nyugdíjazták. A harmincas években Mátyásföldön lakott, 1939-ben halt meg.

Réti Ödön a Nyugathoz Beck Ö. Fülöp segítségével jutott be (lásd 478.); *Zorka* című regényével debütált, amelyet Osvát 1912. január 16. és április 1. között hat folytatásban közölt (lásd 608., 614., 622., 648., 656., 665., 687.).

568. TÓTH WANDA –
A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

911. nov.
[1911. november 20. után]

A Nyugat t. szerkesztőségének
Bpest.

A cikkeimért járó honorárium átvételét ezennel igazolva. Kérem a számomra ott levő kézirat csomagot ezzel: l egyidejűleg elküldeni [az] átadóval.

Tisztelettel

Tóth Wanda

PIM V. 3181/6/9. (Fenyő Miksa-hagyaték)

Tóth Wanda már korábban értesítette Fenyő Miksát, hogy honoráriumait és „refuzált kézirateit” november 20. után, küldönc útján kívánja felvenni (K: PIM V. 3181/6/25., M: *Feljegyzések*, 453).

Itt közöljük az író két másik, keltezetlen levelének szövegét:

569. TÓTH WANDA – FENYŐ MIKSÁNAK

[?]

Mell. egy rövid skizzet remélve hogy tán helye kerül, mit legközelebb telefonon megkérdez

Tóth Wanda

K: OSZK Kt. Fond 253/885.

Tóth Wandától *Vázlat* címmel jelent meg novella a Nyugatban (1911. december 16., 1063–1067), de annak kéziratát egy Fenyőnek szóló másik keltezetlen levélhez mellékelte (PIM V. 3181/6/27.).

Ha Tóth Wanda Budapesten tartózkodott, kéziratai sorsa iránt olykor telefonon is érdeklődött Fenyőnél, akivel személyesen soha nem találkozott.

570. TÓTH WANDA – OSVÁT ERNŐNEK [?]

[?]

Igen lekötelezne ha a febr. 1. számban már megjelenhetne
szíves üdvözzellett

Wanda de Tóth

K: OSZK Kt. Fond 253/1236. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege:
WANDA DE TÓTH – Autográf aláírás nélkül.

Tóth Wanda kártyája a *Torso* című elbeszélés kéziratához csatolva maradt
fenn, de egy másik, azonosítatlan íráshoz tartozik. A *Torsót* ugyanis 1916. február 26-
án küldte el Fenyő Miksának (K: PIM V. 3181/6/13., M: *Feljegyzések*, 456).

Tóth Wanda svájci utazása alatt használta ezt a névjegykártya-típust (lásd PIM
V. 3181/6/40. – az utazás időpontját nem ismerjük).

571. GELLÉRT OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Szerda, nov. 22.

1911.

[Budapest, 1911. november 22.]

Kedves Osvátom, –

kedden délben és szerdán d.u. 4 óra tájt kerestem a New-Yorkban,
mert úgy értesültem, hogy mostanában uzsonnára jár oda. De nem találtam.
Igen szeretném, ha holnap találkozhatnánk; délben azonban, sajnos, nem érek
rá. De fogok menni d.e. 10–11 óra közt; ha nem jöhet, d.u. ½ 4–4 óra közt; és
ha akkor sem jöhetne, nagyon kérem, értesítse telefonon a feleségemet,¹ hogy
a holtanapi nap folyamán (csütörtök) hol és mikor kereshetném fel.

Szív. üdv.

Gellért O.

[Címzés:]

Ngos

Osvát Ernő úrnak

a „Nyugat” felelős szerkesztője

Budapest VII.
Peterdy u. 39. II. 26.

K: OSZK Kt. Fond 253/762. – Levélpapírfejléc: *Pesti Hirlap* – Borítékfejléc: PESTI HIRLAP

Dat.: fpb: Bp., 1911. nov. 22. – épb: nincs.

Gellért Oszkár az említett többéves szünet előtt (lásd 342.) utoljára az 1911. október 16-i Nyugatban publikálta műveit.

---

¹ Gellért Oszkárné Horváth Gizella

572. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. november 24. körül]

Kedves Barátom,

[1]) Halász bácsi – távollétemben, de örömmre, – *figyelőt* jelentett be e számunkra *Andrássynak* jövő héten megjelenendő könyvéről. Azt hagyta meg, hogy egyenest a nyomdába fogja adni.¹ 2) Vágó Jóska szociológus és okos fiú *disputálni* akar Boross Lászlóval. Bízattam, hogy tegye; rövid lesz s *koránra* küldi a kéziratot.² | : Ha jó, leadni³ a nyomdába.⁴ | 3) Én mielőbb megírom az Almanach előszót, amit *Figyelőben* adhatunk.⁵ 4) M. Poiret-ről írok egy kis *Disputát*.⁶

A nyomda szeretne már kéziratokat, mert fél, hogy külföldben nem tud elkészülni. Ölel

Ignotus

[Ignotus kézírásával a levélpapír verzőján, áthúzva:] Az imádság éppoly reflex védekezése a léleknek, mint a láz a testnek.

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A szerkesztőségben hagyott ceruzaírási üzenet.

Ignotus az 1911. december 1-jére tervezett írásokat tekintette át legalább egy héttel a megjelenés előtt.

- ¹ Ifj. Andrásy Gyula *A magyar állam főmmaradásának és alkotmányos szabadságának okai* című munkája harmadik kötetét (Bp., Franklin, 1911) Halász Imre ismertette (*Gr. Andrásy Gyula legújabb kötete.* 924–928). – Ifj. Andrásy Gyula (1860–1929) politikus, publicista, id. Andrásy Gyula fia.
- ² Vágó József (1877–1948) közgazdász *Élelmiszerkereskedés vagy városi árubódék?* című disputájában (958–959) vitatta azokat a nézeteket, amelyeket *Munkásság és kis-kereskedés* című cikkében Boross László fejtett ki a november 16-i számban (870–872). Boross választát december 16-án közölték (*Kiskereskedés etc.* 1119–1120). Lásd 585. is.
- ³ javított szó
- ⁴ javított szó
- ⁵ *A Nyugat almanachja* 1912 elején jelent meg, Ignotus előszava az 1911. december 1-jei szám Figyelő rovatának élén is olvasható (*Előszó a Nyugat almanachjához.* 943–944).
- ⁶ Paul Poiret (1879–1944) francia divattervező manökenjeivel 1911. november 22-én a Hungária Szállóban tartott bemutatót, a társasági eseményről Ujhelyi Nándor számolt be (*Paul Poiret.* 956–957).

573. EÖRSY TÓTH JÚLIA – OSVÁT ERNŐNEK

[Székesfehérvár, 1911. november 27.]

Mélyen tisztelt uram.

Valószínűleg kezei között lesz majd az írásom. Ott hagytam a szerkesztőségben, ígérték, hogy átadják Önnek.

Olvassa jóakarattal. Tudom, hogy nagyon meg kell húzni, s talán nem is elég fordulatos ah[h]oz, hogy elejétől végig közölje. De mindenesetre találhat benne részeket, amelyek egészen a lapba valók, s mivel ott Ön határoz, megmondhatja azt is, hogy számíthatok-e a Nyugat Kiadó társaságának jóindulatára. Az én kiadómnál már nyomják a Vakolókat, vagy legalább is munkába veszik még e héten. Nem valószínű tehát, hogy ott tőlem ez évben még egy könyv megjelenjék.

Szerkesztő úr, az Önök írói elfáradtak egy kicsit. Adjon nekik pihenést, hogy újra igen erősek legyenek – s addig hadd jöjjenek mások. Én is, én, mert igen régen szeretnék, és megértem rá... Segítsen nekem.

December 8–10. körül megyek föl. Ha megteheti, írjon addig pár sort a dologról. Nagyon szeretném.

Köszönti tisztelettel

Eörsy Tóth Júlia.

[Címzés:]

Nagyságos

Osváth Ernő

úrnak

Budapest.

IV. Mérleg u. 9.

Nyugat szerkesztősége.

K: PIM V. 955/13. (Reichard Pirooska-hagyaték)

Dat.: fpb: Székesfehérvár, 1911. nov. 27. – épb: Bp., 1911. nov. 28.

Eörsy Tóth Júlia (Janeschdik, 1889–1958) tanár, író, újságíró; a levél küldése idején a Világ munkatársa, a Nyugatban nem szerepelt. – *Vakolók* című prózakötete valószínűleg nem került forgalomba.

574. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

[Debrecen, 1911. november végétől]

Kedves jó Szerkesztő Úr!

Öcsém nevében szépen kérem, minélelőbb tessék valamelyik kiadóhivatali úrral megíratni a címlapok végleges méretét, hogy öcsém kellő nagyságban rajzolhassa meg a címlapokat.

Üdvözlí híve

Tóth Árpád

Debrecen,

Késés-u. 32.

Bán Ferencnek kegyeskedjék átadni gratulációmát a „Jézus”-hoz. Írtam volna neki, de addig halogattam, míg el nem maradt.

K: OSZK Kt. Fond 253/884. – Levélpapírfejléc: DEBRECZENI NAGY UJ-SÁG | POLITIKAI NAPILAP. | SZERKESZTŐSÉG: PIACZ-UTCZA 83. | TELEFON 688. SZÁM. | KIADÓHIVATAL: PIACZ-UTCZA 44. | TELEFON 320. SZÁM. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Debreczen, 191...

M: NEMESKÉRI 1986, 9.

Bán Ferenc *Jézus* című novellája a Nyugat 1911. november 16-i számában jelent meg (833–844), ám a levél ehhez képest némi késéssel, de az 1911. december 19-i levelezőlap előtt (lásd 596.) íródott. – A készülő Nyugat-kötetekről és a Tóth Zoltán által ígért borítókról lásd 558.

575. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Szerdán este.

[Budapest, 1911. november 29.]

Kedves Osvát Úr!

A cikk revízióját még ma se kaptam meg. Pedig a Halász-cikk megírására *nem merek* vállalkozni. Az említett okokon kívül még azért sem, mert mind jobban kezdem érezni, hogy az idegességem annál inkább növekszik, minél többfelé kell szétszóródnia a figyelmességemnek. Ez arra kényszerít, hogy a míg a régebben vállalt feladataimnak legalább felerészét le nem ráztam a nyakamról, új feladatra ne merjek vállalkozni.

Vagy a revízió csak késik, mert más okokból késik az egész szám?

Ha más okból a szám megjelenésének a késedelme már elkerülhetetlen, örülnék, ha az én cikkem bekerülhetne már ebbe a számba.

Kérésem is volna.

Holnap utolsó [!] szeretném, ha a „Nyugat”-fizetést már holnap megkaphatnám. Ha ennek más akadálya nincs s Kegyed holnap délután *úgyis* bemegy a szerkesztőségbe: kérem, legyen olyan kegyes engem telefonon felhívni és tudatni velem, hogy beküldhetek-e valakit a pénzért a kiadóhivatalba? A *Central*-kávéházban leszek, délután félnégytől félhétig.

Kérem, bocsássa meg az alkalmatlanságot
tisztelő igaz hívének

Ambrusnak.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének,
Budapest.
VII. Peterdy utca 39. II. 26.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Postai küldemény, a boríték csonka.

Osvát 1911. november elején költözött a Peterdy utcába, azonban otlakása idején Ambrus már csak rövid ideig, 1912. január 1-ig publikált cikkeket a Nyugatban. (Az 1912 júliusában kezdett *Mozi Bandi kalandjai* című regényének folytatását nyilván nem nevezte volna cikknek, majd amikor 1915-ben megkezdte háborús jegyzeteit, Osvát már ismét az Aréna úton lakott.) Feltételezésünknek, hogy Ambrus a hónap utolsó napján a következő havi „fizetést” kívánta felvenni, 1911 novembere felel meg, ugyanis 29-e szerdára esett. Mindezt megerősíti, hogy a Nyugat az 1911. december 1-jei számban újdonságként hirdette Halász Imre *Egy letűnt nemzedék* című könyvét – Ambrus azonban már megírta a maga penzumát, és ennek kefelevonatát várta (*Schnitzler Arthur*. 910–920).

Lásd 590–592. is.

576. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

NBánya 911. nov. 29.

[Nagybánya, 1911. november 29.]

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Legelőbb is, hogy ne felejtsem, arra kérem, hogy szíveskedjék a most küldött novellát lehetőleg a Pesten átadott előtt közölni, melyet még szeretnék a korrektúra alatt majd egy kissé átírni.

Azután kérem, hogy ha kieszközölhet még 60 Kor. előleget, akkor ezt mihamar elküldetni mert nyavalyássá leszek már a rókatáncban.

A Matyi sorozat többijét röviden küldöm s nem a végtelen régi terminusaim jegyében ezúttal. Most előbb egy tán háromekkora karácsonyi történetet fejezek be. Míg ezeket le nem tudom magamról nem fogok bele újra a regénybe, <mert> miről még sok tudakolni valóm lesz szerkesztő Úrtól, ám előbb megcsinálom.

Ha nem leszek nagyon pénzsűkébe, akkor rohamosabban törlesztek, (és szépen nem leszek), de mégse hiszem, ha mondjuk egy 50-60 oldal (vagy még több is) tömegű novellát beszállítok, ne eszközölne ki Karácsony után Szerkesztő Úr egy nagyobb summa pénzt, hogy egy kicsit országolni menjek ebből a latyak tengerből. Különbenis e regény egyik részét muszáj valahová eltenni hazánkból, mert tönkre tenném egyébként és ki szeretnék menni Münchenbe Karácsony után.

Ezt így vaktába tételezem fel, már a pénzkérdést, tekintve, hogy Önnek csak személyesen hallhatom a választát.

Mivel vagyok kész híve:

Tersánszky Józsi Jenő

[Címzés:]

Nagyságos

Osváth Ernő szerkesztő úrnak

A „Nyugat” szerkesztőségében

Budapest.

V. Mérleg utca 9. I.

[Feladói cím:]

K: Tersánszky Józsi Jenő

Nagybánya.

K: OSZK Kt. Fond 253/882.

Dat.: fpb: Nagybánya, 1911. nov. 29. – épb: nincs.

M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 118.

Tersánszky 1911 őszétől többször ígért Osvátnak különböző műfajú írásokat – ezek egy része nem készült el, másokat a szerző a későbbiekben átdolgozott. A levélhez mellékelte novellára a Nyugat nem tartott igényt, hiszen Tersánszky a legközelebb megjelentetett novellát, a *Veronkákékkal esett céccók* címűt csak 1912. január 2-án küldte be (lásd 613.), a *A kis fiú nagy barátai* című novelláig viszont (1913. január 16., 98–110) nem közöltek tőle újabbat. Mindkét mű a Matyi-sorozat darabja – a *Matyi, a kisfiú* 1910. június 1-jén volt olvasható (754–758), a *Matyi madara* 1911. július 16-án (94–99). A levélben ígért karácsonyi történet talán a *Ruszka Gyuriék karácsonya* előzménye (lásd Nyugat, 1913. június 16., 875–888).

Tersánszky már 1911-től próbálkozott regényírással – korai kísérleteiről lásd visszaemlékezését (TERSÁNSZKY 1964, 152–153), illetve a 613. számú levelet.

577. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december 1. előtt]

Kedves Barátom,

ez körülbelül fele a cikknek, többel nem tudtam elkészülni. A továbbiakban Móricznak a falusi és a kisvárosi milieu[-]höz való viszonyát szeretném megírni meg azt, hogy Jókai óta bizonyos értelemben Móricz az első, a ki <ma> regényt ír magyarul. A te dolgod megállapítani, nem írtam-e el magamat az eddigiekben valahol.

Üdvözöl igaz barátod

Sch.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Peterdi-utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Nem postai küldemény.

Az említett témákat Schöpflin *Móricz Zsigmond* című esszéjében fejtette ki – írása a Nyugat 1911. december 1-jei számának élére került (873–881). A következő kártyát a Móricz-esszé második részéhez csatolta:

578. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december 1. előtt]

Kedves Barátom,

sajnáltnám, ha bajt csináltam volna vele neked, de nem bírtam rövidebbre fogni: a mai kézirat nem még egyszer, hanem ép[p]len kétszer annyi lett, mint a tegnapi. Talán lehetett volna rövidebben elintézni, de ha nem bírtam!¹ Szép volna tőled, ha ezt a cikket első helyen adnád, – de fontossá-

got ennek az óhajnak nem tulajdonítok. Ha nincs e célra jobb dolgod, csak akkor tedd meg.

Üdv

Schöpflin Aladár neje nélkül.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Budapest
VII. Peterdi-utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/858. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: SCHÖPFLIN ALADÁR ÉS NEJE | IX. Lónyay-utca 43. – Schöpflin az *és* szócskát kihúzta, és a *nélkül* szóval egészítette ki a nyomtatott szöveget – A kártyán ceruzaírás, a borítékon tintairás.

---

¹ javított szó

579. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Székelyudvarhely, 1911. december elején]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A Berzsényi cikk legkésőbb dec. 8-ra ott lesz.¹ – Azután következő vacsoraim lesznek: tanulmány Keményről és a rom. regény psycho[lo]giájáról (Péterfy után is van sok mondanivaló |:sőt:|), Ada Negriről és Mallarméről. És az ígért ismertetések.²

Meglehetősen fortyosongatnak [?] rám, még volt jó barátaim is, Horváth és az Eötv. Koll. Persze „objectiven”.³

K. Dady⁴ azt írta, hogy számlámon plusz van s ez 10 évvel alkalmasabbá tett a faj fen[en]tartásra. Igen kérem elküldetni. Sőt arra is kérném a Szerkesztő urat – ha lehet – tessék 5 percig Istenes-vkit játszani. Istenben u.i[.] nem lévén idői[,] együtt van a volt és a lesz. Tehát nála már a Berzsényi cik kem és annyi írásom beérkezett, hogy az összeg 200 K-ra kerekíthető ki. Ha

a távirati küldés nem okoz kellemetlenséget – nem sürgősségért, egyéb okokért – kérném úgy küldetni. (term. a küld. díját levonva)

Szerkesztő Úr szívességét köszöni
őszinte tisztelője

Didier Szabó
maniakus
vad ifjú
ventriloquista⁵
II. Haverda.
(a többbit l. a Magyar Figyelőben)⁶

réál iskolában tanítók (mindig gym[nasium]nak címezik s ez zavart okoz)

K: MTA KIK Ms 4179/93. (Veress Endre-gyűjtemény)

¹ Szabó Dezső esszéje, amelyben Berzsenyi Dániel (1776–1836) nyelvművészetét helyezi a középpontba, némi késéssel készült el (lásd 598.).

² Péterfy Jenő (1850–1899) *B. Kemény Zsigmond mint regényíró* című tanulmánya a Budapesti Szemle 1881. novemberi számában volt olvasható (28. k., 161–191). – Szabó Dezső br. Kemény Zsigmondról nem értekezett a Nyugatban, miként Ada Negri (1870–1945) olasz írónról és Stéphane Mallarméről sem, az 1911. december 1-jei számban *Spanyol dolgok* címmel több kurrens művet ismertetett (948–950).

³ A neheztelés oka a „magyar tanárság psychéjéről” folytatott vita lehetett (lásd 566.) – többek között Horváth János részéről is.

⁴ Kuncz Aladár

⁵ ventriloquista (*lat. el.*): hasbeszélő

⁶ A Szabó Dezső által idézett minősítések – közöttük az utalás a tanármozgalomban szerzett „Haverda-népszerűsége” – a Magyar Figyelő 1911. november 1-jei számának névtelen cikkében szerepelnek (lásd 566.). Haverda Mariska egy korabeli bűnügy vádlottja volt, aki – miután az esküdtszék első fokon felmentette – ünneplői között, diadalmenetben hagyta el a bíróság épületét. (Másodfokon azután elítélték.)

580. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1911. december 2.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Ember tervez de a múzsa nem végez. Nem akartam több verset küldeni, mert a múltkoriak nagyon rosszak voltak. De íme itt vannak újak. Azt gondoltam: egy percébe kerül elolvasni és hát legfeljebb ezt is visszaküldi. Mégis remélem, hogy jobban tetszenek majd, kivált a „Bejött az ég” címűben bízom.¹ Ha ez tetszik és a másik nem, akkor kérem, hozza egyedül.

Nem kaptam meg a nov. 15-iki Nyugatot. Reklamáltam a kiadóban, de hiába. Nem jelent meg? Használható volt „tanügyi” cikkem?²

Fenyő úrnak elküldtem volt misztériumaimat – amiről önt is értesítettem – kérve, hogy adassa ki a Nyugattal ha és ahogy lehet. Három hét múlva megint írtam választát kérve. De nagyon sok dolga lehet – (és az ügy nagyon csekély) – mert máig azt sem tudom megkapta-e a küldeményt. Nem járna <k . . . > |:ki:| szerkesztő úr, nekem egy levelezőlapnyi feleletet Fenyő doktor úrnál? Nagyon hálás volnék érte.

Őszinte tisztelettel és szeretettel üdvözlí

Balázs Béla.

Paris V. rue Champollion, Hotel Central.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

Budapest.

V. Mérleg u. 9.

a „Nyugat” szerkesztősége.

Hongrie!

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: fpb: Párizs, 1911. dec. 2. – épb: Bp., 1911. dec. 3.

Balázs Béla 1911 októberében küldte el Fenyő Miksának *A tündér*, *A szent szűz vére* és *A kékszakállú herceg vára* című egyfelvonásosait, kérve, hogy a Nyugat kötetben adja ki őket – az első kettő addigra már megjelent a folyóiratban (1910. január 16., 116–133, illetve 1911. szeptember 16., 465–484). Balázs Béla 1911 őszén és telén többször is érdeklődött Fenyőnél a könyv ügyében, amelynek kiadását az is

hátráltathatta, hogy *A kékszakállú* közlését Osvát annak idején visszautasította (lásd *Feljegyzések*, 314–318). A három mű *Misztériumok* címmel végül 1912 decemberében került a boltokba.

---

¹ A *Bejött az ég* kézírata a PIM-ben található (V. 957/9., Reichard Pirokska-hagyaték, Balázs Béla keltezésével: „Páris 1911 november.”); 1911–1912-ben a Nyugat nem közölt Balázs-verseket.

² Lásd 541.

581. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

NBánya 1911. dec. 4.

[Nagybánya, 1911. december 4.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Itt küldöm a nagyb. isk. szóló figyelőt, szíveskedjék ígérete szerint leközölni.

E héten még küldök egy hosszabb novellát,¹ de ezt a cikkecskét nagyon kérem közölni, mert felháborítóan csúnya volt ezeknek az embereknek a farizeussága és ez is van olyan közérdekű azt hiszem mint bármely más művészeti ügyről szóló.

Vagyok mindig kész híve:

Tersánszky Józsi Jenő

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő úrnak
a „Nyugat” szerkesztőségében
Budapest.
V. Mérleg u. 9. I.

[Feladói cím:]
F: Tersánszky Józsi Jenő Nagybánya

K: OSZK Kt. Fond 253/882. – Ajánlott levél.

Dat.: fpb: Nagybánya, 1911. dec. 4. – épb: Bp., 1911. dec. _.

Tersánszky a Nyugat 1911. október 1-jei számában a nagybányai festőiskola vezetőit bírálta (*A nagybányai festőiskola*. 598–599), a fenti levélhez mellékelt cikkben véleményét – némiképp enyhítve – újra közreadta („*A nagybányai festőiskolónia...*” 1911. december 16., 1119). – Emlékezéseiben hézagosan és homályosan idézi fel a történetet (lásd TERSÁNSZKY 1964, 189–200).

---

¹ Novelláiról lásd 576.

582. FÜRTH MARGIT – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 1911. dec. 4.-ikén
[Budapest, 1911. december 4.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Én megint jelentkezem; újból remélek és újra félek. Hiába, olyan vagyok mint az a kedves egérfogó házi állat: százszor földhöz csapnak és százszor lábra, illetőleg talpra állok. Rémítő, kétségbeejtően sokat elszenved egy ilyen ambíciótól duzzadó fiatal energiaember.

Csak két verset mellékelek, nem merem még többel terhelni.

Képzelden el magának egy a, a lába [!] előtt térdelő, érdekes arcú, szép; ifjú nőt; hamvas szőkét, összetett kezekkel, könyörgő szemmel és ne közölje <a> verseimet, ha van szíve.

Igaz, őszinte híve:

Fürth Margit

K: PIM V. 955/15. (Reichard Piroska-hagyaték)

Fürth Margit (1890–1974) az 1910-es évek elején kezdett publikálni, férjhezmenetele után egy évtizednyi szünet következett, újabb írásaival a húszas években jelentkezett. 1947-ben Palesztinába emigrált, Izraelben élt. Levéléhez csatoltan „Ma szép vagyok...” kezdetű versrészlete maradt fenn – műveit Osvát nem közölte.

583. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota, 1911. december 4.]

Végtelen sajnálom hogy nem lehetett szerencsém. Vasárnap délben a New-York kávéházban leszek és odaviszem a korrektúrárt is. Ha teheti, jöjjön el, ha nem[,] a korrektúrárt beküldöm a szerkesztőségbe.

A viszontlátásig

Babits

(Mindazonáltal nem mondtam le egészen a reményről hogy önt egyszer nálam tisztelhetem)

[Babits Mihály ceruzairásos megjegyzése a névjegykártya-verző bal oldali margóján, tollal kihúzva:] Klub. V

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
A Nyugatnál

K: OSZK Kt. Fond 253/708/34. – Névjegykártya verzőjén, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály* – Nem postai küldemény.

M: BML 1911–1912, 65. – [Újpest, 1911. dec. 4. után]

Babits Mihály Móricz Zsigmondnak szóló 1911. december 1-jei levelében említette meg, hogy Osvát Ernő december 4-re (hétfőre) ígérte rákospalotai látogatását (lásd BML 1911–1912, 63–64). A már használt névjegykártya, illetve a Babits-kézírás sietős jellege arra enged következtetni, hogy a kézbesítő, aki Babitsot értesítette, válaszlevelet is vitt (hiszen nem postai küldeményről van szó). Babits az Osváttal való új találkozót december 10-re tervezte, ekként *A férfi Vörösmarty* című tanulmányának korrektúrájáról van szó (Nyugat, 1911. december 16., 1041–1061). – Az üzenet fényképmásolatát lásd a *Melléklet*ben.

584. BERDE MÁRIA – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagyenyed, 1911. december 5.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr,

Mellékelve küldöm néhány költeményemet. Némethet értesíteni fogom, hogy menjen föl a válaszáért.

Híve

Berde Mária

[Címzés:]

Nagyságos Osváth Ernő úrnak

Budapest

Mérleg u. 9. Nyugat szerkesztősége.

iromány.

[Feladói cím:]

Berde. Nagyenyed. Bethlen u. 15.

K: PIM V. 955/16. (Reichard Pirooska-hagyaték)

Dat.: fpb: Nagyenyed, 1911. dec. 5. – épb: Bp., 1911. dec. 6.

Berde Mária (később Róth Jenőné, 1889–1949) író, költő, lapszerkesztő, 1919 után az erdélyi irodalmi élet meghatározó személyisége. Leveléhez *Adieu, Bűnbánat, Gyász és Köd* című verseit mellékelte (K: PIM V. 957/24–27., Reichard Pirooska-hagyaték) – a Nyugat a harmincas évek végén hozta két költeményét.

585. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december 10. körül]

Kedves Barátom,

1) *Kétféle sajtó* okos és igaz s jöhetne.¹

2) *Pozsonytól – Világosig* nehézkesen megírt, igen jól meglátott dolog. Bár kétséges, hogy a nemzetiségi tengerben el nem merültünk volna-e, ha *rábízzuk* magunkat. De azért jöhet.²

3) *Kiskereskedés stb.* igen éles eszű. Vámvédelmi részével ugyan nem értek egyet, de ez nem akadály.³

4) *A külpolitikai beszédben* sok a genialitás, de ízléstelen, mert⁴ |:erőltetett az elején az élcelődés s az egészben a: | *Tisztelt barátaim* forma, – a végén pedig a monar[c]hia 4 részre való tagolásának gondolata magyar szempontból abszolúte nem meggyőző; nem látom át, hogy a 3:1 arány m[i]ért lenne szükségessé „békés megegyezést”, s m[i]ért ne jelentené Magyarország egyszerű és állandó / . . . . . /ságát a többi országtól? Az is naiv hit, hogy Ausztria majd egy csíkot hagy kiszakítani testéből, hogy mi egyenest juthassunk Fiuméba. Erre én is gondoltam – 20 év előtt. Az egész konstrukció alapján osztrák-imperializtico-federatív-centrális, és, hitem szerint, magyar szempontból nem oly plauzibilis, hogy képviselni lehetne és érdemes volna olyan hazaáruláshoz képest,⁵ amit a mai dualista állapothoz képest jelent. Nagyon meg kell gondolnunk s Borossnak is nagyon meg kell gondolnia: adjuk-e? Én nem nagyon / . . . /tnék vele. (Mellesleg: nem áll, hogy 1878[-]ig magyar közvélemény állt volna a monar[c]hia külpolitikája⁶ mögött. Ez csak 1870–71[-]ben volt – ezentúl Andrássynak ép[pp]en az volt a baja, hogy a magyar közvélemény ellene volt s csak Tisza Kálmán állt mögötte, igen népszerűtlenül.)

Egyszóval: gondoljuk meg, adjuk-e ezt a külömben igen eszes, tartalmas és / . . . . . /politikai gondolkozású cikket.⁷

5) Sajnos, most nem érek rá bejönni a kávéházba. De ma 9–10 közt az Országház kávéházban vagyok, s igen kedves volnál, ha bejönnél. Esetleg, ha látod, Fenyő és Magyar is.⁸

Ölel

Ignotus

NB. Küldök egy Szini-korrektúrát,⁹ egy levelet s egy figyelőt, amik ide jöttek a szerk.[-]be.

[Osvát Ernő megjegyzése az 1. fólió rektóján:] Közgyűlés

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Ceruzaírás.

Ignotus jelen és következő levelében (lásd 588.) a Nyugat 1911. évi karácsonyi és 1912. januári számaira vonatkozóan foglalta össze javaslatait. A fentiekben már kész írásokról fejtette ki véleményét, míg a következő alkalommal függő ügyeket érintett.

¹ ADORJÁN Andor: *Kétféle sajtó*. (K: OSZK Kt. Fond 253/904., M: Nyugat, 1912. január 16., 205–207)

² Az említett írást nem közölte a Nyugat.

³ Boross László disputájáról van szó (lásd 572.).

⁴ javított szó

⁵ javított szó

⁶ javított szó

⁷ Ignotus Boross László *Beszéd a külpolitikáról* című írásával kapcsolatban sorolta aggályait – a tanulmány átdolgozva jelent meg a Nyugat 1912. január 1-jei számában (69–76). Boross elhagyta a quadrializmusra – a Monarchián belüli cseh, illetve délszláv államiságra – vonatkozó konkrét javaslatait (lásd 609.). – Ignotus az 1870–1871-es évszámokkal a német egység létrejöttére, 1878 említésével Bosznia és Hercegovina – az Osztrák–Magyar Monarchia általi – annexiójára utalt. Id. Andrassy Gyula (1823–1890) 1871 és 1879 között a Monarchia közös külügyminisztere volt, hivatali ideje részben egybeesett Tisza Kálmán (1830–1902) 1875-ben kezdődő miniszterelnökségével.

⁸ Fenyő Miksa és Magyar Mór

⁹ Szini Gyula *Az alerion-madár vére* című Cholnoky Viktor-kötetet a december 16-i számban népszerűsítette (1107–1108), lásd 587., 605. is.

586. FARAGÓ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

Lussingrande,¹ „Betania” kolostor
1911, decz. 12.
[Lussingrande, 1911. december 12.]

Nagyon tisztelt Szerkesztő Úr!

A „Kreuz-Schwester”-ek² „Betania” kolostorának vendége vagyok. E megkapón érdekes milieu[-]ből fogadja Szerkesztő Úr szívélyes üdvözlétemet.

Pénteken a kávéházban szerettem volna Öntől elbúcsúzni, sajnálatomra azonban el volt foglalva; kénytelen vagyok tehát ez úton elkészönni Szerkesztő Úrtól két hétre. Közvetlen karácsony után ismét otthon leszek.

Nagyon kérem, ha lehet nyomassa ki a legközelebbi Nyugatba Szerkesztő Úr a Madarassy báró előszavát és az én cikkemet. Az enyémnek lehet ezt a címet adni:

A szabadságharcz előzményei.

Úgy gondolom egyáltalában nem baj, hogy én nem vagyok Bpsten, a nyomdában majd megcsinálják a két cikkk korrektúráját.

Nagyon, nagyon szeretném, ha a karácsonyi számban szerepelhetnék ezzel a dologgal; kérem szorítson benne számomra helyet Szerkesztő Úr.

Raguzába³ igyekeztem eredetileg, de egy fékeveszett vihar elől idemenekült a hajónk. Útitársam, a kegyesrendiek főigazgatója, meghívott vendégnek a kolostorba, s most egy igazhívő ájtatosságával elégítem ki étvágyamat és hizlalom behorpadt hasamat a klerikalizmus nagyszerű konyháján. – Jobban még sohasem mulattam, mint most – az én |:saját:| szerepemen. Maier ben Barach – az apácák vendége!... Pompás dolog.

Mikor e sorokat írom, ép[p]en megkongatták az étterem harangját. 7 óra este van. Vacsora idő. Megyek a „liebe Schwester”-ek és a paterek közzé enni, inni. Az első poharat az Ön egészségére üríti,⁴ a csuhások barlangjában is forradalmár

Faragó Miksa

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
Budapest
A „Nyugat” leveleivel
V. Mérleg utca 9.
Ungarn

[Feladói cím:]
Max Faragó
Lussingrande
Betania Kloster.

K: OSZK Kt. Fond 253/743.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1911. dec. 14.

Faragó Miksa *A Kossuth-bankók kora* (A szabadságharc pénzügyei) című könyvét 1912 elején adta ki a Nyugat. A kötethez báró Madarassy-Beck Gyula (1873–1939) bankár írt előszót, amely 1848–1849 címmel a Nyugat 1912. január 16-i számában kapott helyet (135–137), míg Faragó Miksa *A szabadságharc előzményei* című tanulmánya a január 1-jei számban (47–53).

¹ Lussingrande az észak-adriai Lošinj szigetén található kisváros olasz neve (horvátul Veli Lošinj).

² A Szent Keresztről elnevezett Irgalmas Nővérek kongregációját a 19. század második felében alapították Svájcban.

³ Dubrovnik, 1918-ig a Habsburg Birodalom része.

⁴ *korábban*: Önre ürítem,

587. KRÚDY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1911. dec. 14.

[Budapest, 1911. december 14.]

Kedves szerkesztő uram –

Kegyeskedik a Cholnokyról írott cikkért kiutalványozni a honoráriumot. – Utólagos szíves engedelmével és talán fölösleges óvatosságból, bártorkodom figyelmeztetni, hogy ajtóm előtt a pajzsos ember, a teljes pénztelenség.

Igaz híve és szolgája

Krúdy Gyula

K: OSZK Kt. Fond 253/803. – Levélpapírfejléc: HÔTEL Meteor SZÁLLODA | TELEFON INTERURBAN 70-67. | [a főhomlokzat és belső terek rajzával] | PROP. | RENDES SZIDOR. | SÛRGÖNYCIM: TELEGRAMMADR: | HÔTEL METEOR BUDAPEST. | [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 19...

[a fejlécben a „PROP. | RENDES SZIDOR” szövegrészt átragasztották a következő szövegű papírselellettel: Tulajdonos: | MAROSI ZSIGA.]

Lásd KRÚDY Gyula: *Cholnoky Viktorról*. = Nyugat, 1911. december 16., 1071–1075., illetve lásd 585., 605.

[Budapest, 1911. december 13. vagy 14.]

Kedves Barátom,

1) *Népopera*. Az én tekinteteimet nem tekintve is a M.[agyar] Hirlap a lehető legjobb mindig a Nyugat iránt. A Népopera pedig operának jó, friss, fiatal, épületnek pedig, belül, grandiózus és elragadó. Tehát kell is, lehet is nagyon belefeküdnünk. Bálinttól, őszintén szólva, félek – a savanyúságától. Igen-igen kérek és lelkedre kötöm, hogy semmiféle force majeure¹ stb. ne okozza azt, hogy a Nyugat karácsonyi száma a Népoperáról a fentebb kifejtetteknek megfelelő hangon, terjedelemben stb. ne írjon.²

2.) Az Új Magyar Zeneegyesületnek már két hangversenye volt – mindkettő a legértékesebb, mert csupa *Bartók* volt. Ezek az emberek zenében u.azt akarják, mint mi irodalomban. A Nyugatnak erkölcsi kötelessége törődni velük. Én megkértem *Berényi*t, hogy írjon róla egy Figyelőt, s ezt ő péntek reggelre kezemhez ígérte.³ Ugyebár így jó?⁴

3) A Harmónia oly szemtelen velünk jegydolgokban, hogy visszaküldtem legutóbbi jegyét s megszakítottam vele az összekötötést. Ezért egy darabig jó nem hoznunk semmit az ő koncertjeikről. Tehát: Casals, Casals-trio, Löwe-Concertverein e számban nem említetik, úgy hiszem.⁵

Ne haragudj, drága fiam, hogy ilyenekkel zaklatlak, s pláne ilyen kategorikus билет[-]kben,⁶ de mindig elfelejtem, mikor találkozunk, s szépen kérek mindezekre, mert, hidd meg, nem mellékesek.

Ölel viszontl.⁷

Ignotus

Ignotus a Nyugat 1911 karácsonyi száma ügyében írt Osvátinak. A levélben már lezajlott eseményként említi az UMZE második, 1911. december 12-i koncertjét – az erről szóló figyelőt péntekre, 15-re várta, a december 16-i szám ugyanis 20-án jelent meg (lásd 590.)

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Ceruzairás.

¹ force majeure (*fr.*): előre nem látott esemény

² A budapesti Népoperát (ma Erkel Színház) 1911. december 8-án nyitották meg, a Nyugat karácsonyi számában Bálint Aladár – részben fanyalgó – figyelőjét (*A Népopera első estéje*) Lengyel Géza méltatása (*Pór Bertalan freskója*) és Szép Ernő beszá-

molója (*A Népopera nézőtere*) ellensúlyozta (1111–1112). Ignotus számára mindez azért volt fontos, mert Márkus Géza, az épület egyik tervezője, illetve Márkus Dezső, az intézmény alapító igazgatója, testvérei voltak Márkus Miksának, a Magyar Hírlap főszerkesztőjének, Ignotus „hivatali” főnökének.

³ javított szó

⁴ Az Új Magyar Zene Egyesület 1911-ben a modern magyar zenei törekvések népszerűsítésére jött létre, november 27-i koncertjükön Bartók Béla és Róna Dezső baritonista léptek fel, december 12-én Bartók adott zongorakoncertet. – Berény Róbert (1887–1953) festő, grafikus maga is zenélt és komponált; figyelője: *Új Magyar Zene Egyesület* (1112–1114); lásd a következő levelet is.

⁵ A Harmónia koncertiroda szervezésében Pablo Casals (1876–1973) csellista szólóhangversenyére november 25-én került sor, a Casals trió (Casals, Willy Burmester hegedű- és Eugen d’Albert zongoraművész) december 5-én, a Wiener Concertverein Ferdinand Löwe (1865–1925) vezényletével december 8-án és 9-én lépett fel Budapesten.

⁶ billet (*fr.*): levél, levélke

⁷ javított szó

589. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december 15.]

Kedves Barátom,

1) *P. Ábrahám* Ernő könyvéről legjobb volna *Móricz*-cal íratnunk; beszélt róla nekem és van róla mondanivalója.¹

2) Itt a Berény Umze-figyelője. Okos, kedves és mulatságos.²

3) 6 körül bejövök, légy oly jó, várj meg. (Drámabíráló üléssem van elébb)

ölel

Ignotus

[Címzés a levélpapír verzóján:]

Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

¹ *P. Ábrahám* Ernő (1882–1945) író *Hét szilaj csikó* című novelláskötetéről (Bp., 1911, Élet Ny.) a Nyugatban nem írtak.

² Lásd az előző levelet.

590. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Csütörtök este.
[Budapest, 1911. december 14.]

Kedves Osvát Úr!

Ma hallom, hogy a Nyugattól tegnap is, ma is voltak nálam kéziratért. Nem tudom honnan, azt képzeltem, hogy ez a szám csak karácsonyra fog megjelenni. Most látom, hogy 20-ra hirdették a karácsonyi számot. Kérem, legyen kegyes e sorok vétele után *telegrammal* értesíteni, ha a cikk szombat reggel még használható. Ha már elkéstem, úgy nem kérek értesítést. Ebben az esetben úgy igyekszem jóvátenni a dolgot, hogy az újévi számra két cikket küldök: a Sch.[nitzler]-folytatást és egy másikat, más témáról.

Küldöm a magyar Cos. 22 kötetét és az óhajtott könyvek jegyzékét. Az aláhúzottak volnának azok, a melyekre leginkább szükségem volna.

A megbeszélt levelet csak pár nap múlva küldhetem. Időközben ugyanis nagyon bizonytalanná vált előttem, hogy az említett témát fogom-e megírni, vagy mégis mást.

Abban az esetben, ha a cikk még szombaton reggel nem késő, a telegramban csak ennyit kérek: „A. Z., József körút 87., Kell, O-t.”

Tiszteelő igaz híve:

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének,
VII. Peterdy-utca 39.
II. em. 26.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Nem postai küldemény.

A Nyugat 1911. december 1-jén tájékoztatta olvasóit, hogy december 16-i számuk néhány nappal később, december 20-án, karácsonyi számként jelenik meg. December 20. szerdára esett, Ambrus az előző csütörtökön értesítette Osvátot, hogy *Schnitzler Arthur* című esszéjének folytatását (lásd 575.) szombaton tudja szállítani. Osvát a cikkekre – a késés ellenére is – ígényt tartott, azonban Ambrus az írást nem tudta elkészíteni (lásd a következő levelet), és közben egy másik ígéretéről is elfeledkezett (lásd 592.).

591. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december 16.]

Kedves Osvát Úr!

A legkínosabb zavarban írom ezeket a sorokat. A véletlen, mely egy idő óta minduntalan keresztülhúzza minden számításomat, a szó szoros értelmében lehetetlenné tette, hogy ma megírhasam a cikket. Kérem bocsássa meg az okozott kellemetlenséget. Hogy ne szaporítsam a bos[s]zúságait, a legközelebbi napokban megírom úgy a folytatást, mint a másik cikket, hogy az újévi számra pótolhassam a mulasztást és ne kelljen miattam újra bos[s]zankodnia.

Szívességét köszöni és szíves elnézését kéri
igaz híve

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének,
VII. Peterdy-utca 39.
II. emelet 26.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Nem postai küldemény.

Dat.: Ambrus 1911. december 18-i (következő) levelében emlegeti a „szombat reggel” küldöttet.

Lásd az előző levelet is.

592. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december 18.]

Kedves Osvát Úr!

Arról értesülök most, hétfőn este, hogy a „Nyugat”-tól ismét kétszer kerestek és másodszer azt mondta a küldött, hogy holnap reggelre „a szer-

kesztő Úr okvetetlenül *levelet vár*” tőlem. Nem tudom, mit kellene csinálnom, mert a „levél” szó után két dolgot is lehetségesnek kell tartanom. Az egyik, hogy: talán a megbeszélte levélről van szó, mert – meglehetősen – a regényt még a karácsonyi számban hirdetni kívánják. A másik pedig, hogy a cikket várja reggelre s a küldött csak tévedésből beszélt „levél”-ről. Ha az utóbbi föltevésem volna a helyes, úgy rettenetesen sajnálnám a dolgot, mert most már lehetetlenség reggelre elkészülnöm a cikkel, pedig, ha tudtam volna, hogy még holnap reggel is használható lesz a karácsonyi számra, úgy tegnap és ma megcsinálhattam volna – nagyon rosszul esnék, ha mostanáig várt volna a cikkemre, hiába.

Mégis, egyrészt abból, hogy holnap 19-ike, tehát már aligha szedhető cikk a karácsonyi számra, másrészt abból, hogy szombat reggel küldött levelemre nem méltóztatott azt üzeni, hogy a cikk hétfő reggelig is ráér – azt remélem, hogy már nem a cikkről van szó, hanem a megbeszélte levél kelte. Ha így volna s a regényt csakugyan hirdetni kívánnák, úgy kérem, kegyeskedjék intézkedni, hogy ezt:

Bécsi rongy

czímen hirdesse a „Nyugat”. A megbeszélte levelet pár nap múlva elküldöm.

Ma este is, s egy hét óta majdnem minden este benéztem a < . . . . > New-Yorkba, de sajnos, soha se lehetett szerencsém. Kérem, ne veszítse el velem szemben való türelmét, ha annak következtében, hogy már elkésztetnek tartottam az igyekezetet, zavart okoztam a karácsonyi számról való lemaradásommal.

Tisztelő igaz híve:

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének,
Budapest,
Peterdy-utca 39. II. 26.

K: PIM V. 955/1. (Reichard Piroška-hagyaték) – Nem postai küldemény.

A Nyugat 1911. december 16-i (20-án megjelent) számának hírei között szerepel, hogy a következő évben április 1-jétől közlik Ambrus Zoltán *Bécsi rongy* című „nagy regényét” (1120). Mindazonáltal Ambrus 1912 első félévében csak egy cikket publikált a Nyugatban, az újívi számba ígért „más témáról” szóló írást: *Ah, a külföld!*

(54–57, K: OSZK Kt. Fond 253/906.); az Arthur Schnitzlerről szóló esszét sem folytatta (lásd 575., 590., 591., 629.). A Bécsi rongy elmaradásában szerzői jogi szempontok is közrejátszhattak, ugyanis Ambrus szépírói munkásságának döntő hányadát a Révai Kiadónál kötötte le. Kivételt képeztek az ifjúsági művek: az 1912. július közepétől a Nyugatban közreadott *Mozi Bandi kalandjai* című, elbeszélésként feltüntetett regény ezért kaphatta a „12–14 éves ifjú urak számára” alcímet (lásd F. AMBRUS–FALLENBÜCHL 2000, 135–136).

593. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december végéig]

Kedves Osvát Úr!

Nem kaphatnék délután levonatot? Igen lekötelezne, ha elküldené, s még inkább, ha elhozná.

Híve

Ambrus

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő Úrnak

a „Nyugat” szerkesztőjének,

Mérleg utca 9.

a „Nyugat” szerkesztőségé.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Nem postai küldemény.

A Nyugat Mérleg utcai időszakában az utolsó Ambrus-cikk az 1912. január 1-jei számban olvasható (lásd az előbbi levelet), a fenti üzenetet ennek megfelelően datáltuk.

594. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Érmindszent, 1911. december 17.]

Kedves Ernőm,

őrült sietséggel küldöm a karácsonyi verseket. Többet akartam írni, de ráadásul minden nyavalyámra az <az> utazásomon halálra hűltem. Azóta lázas, fekvő beteg vagyok, de a karácsonyi számból nem akartam kimaradni. Nem ígérem, de de¹ [!] talán holnap expressz megy egy pár disputa is. Ölel szeretettel mindnyájatokat

Adytok.

[Címzés:]
A „Nyugat”
tek. szerkesztősége
Budapest
Mérleg-ucca 9. I.
Expressz

[A mozgóposta tisztviselőjének megjegyzése a boríték verzóján:] Ér Szakácsi pu

K: PIM A. 208/34. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A levélpapíron ceruzairás, a címzés tintaírás.

Dat.: fpb: Kolozsvár–Nagykároly, 1911. dec. 17.; Királyháza–Budapest, 1911. dec. 17. – épb: Bp., 1911. dec. 1_.

M: AEL3, 324. – [Érmindszent, 1911. dec. 17.]

Az Érmindszenten tartózkodó Ady küldeményét a közeli Érszakácson, a Kolozsvár és Nagykároly között közlekedő vonat mozgópostáján adták fel; a második postabélyegző tanúsága szerint Nagykarolytól a Királyháza és Budapest között közlekedő vonat vitte levelét. Versei helyet kaptak a december 20-án megjelenő *Nyugatban* (1025–1027): *Kis, karácsonyi ének* (PIM A. 201/67.), *Télbe-hulló ember vágya* (PIM A. 201/34.), *Az elzárt király-lyány* (PIM A. 201/64.), *A megabroncsozott lélek* (PIM A. 201/32. – mind a négy kézirat Fenyő Miksa hagyatékából). Disputái nem készültek el.

---

¹ javított szó

595. TABÉRY GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Nagyvárad 911. dec. 18
[Nagyvárad, 1911. december 18.]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

A mai postával egy regényt bátorkodtam a Nyugat címére küldeni.

Azzal a szorongással várom b. kritikájukat – ha érdemesítik rá ezt a könyvet – mellyel csak egy pályája kezdetén álló író nézhet az első könyvének sorsa elé.

Bocsásson meg igen Tisztelt Szerkesztő Úr, ha arra kérem önöket, hogy szíveskedjenek ismeretlen nevem ellenére figyelemre méltatni, és elbírálni.

Maradok kiváló tisztelettel híve

Tabéry Géza

[Címzés:]

A „Nyugat” Szerkesztőségében

Ngs. Osvát Ernő úrnak

Budapest

V. Mérleg-u 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/879.

Dat.: fpb: Nagyvárad, 1911. dec. 18. – épb: Bp., 1911. dec. 18.

Tabéry Géza (1890–1958) író, újságíró. A nagyváradi jogakadémián, majd 1910–1911-ben a genfi egyetemen jogot tanult. Levelezni kezdett a Svájcban nevelkedő Boncza Bertával, személyesen is találkoztak. Boncza feltehetőleg Tabérytól halott először Ady Endre költeményeiről.

Tabéry *A néma harc* című első regényét (Bp., Rényi Károly, 1912) küldte be a Nyugatnak, ám a kötetről ott nem jelent meg kritika (lásd 1115. is).

596. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debr. 911, dec. 19.¹
[Debrecen, 1911. december 19.]

Kedves jó Szerkesztő Úr,

Nagy Zoltánnal találkoztam. Azt mondja, hogy a címlap-méretek dolgában már eljárt a kiadóhivatal. Mi azonban máig se kaptuk meg a méreteket. Kérem, kedves Szerkesztő úr, kegyeskedjék újra szólni a kiadóban, hogy küldjék meg a méreteket, talán ezúttal majd csakugyan el is küldik.

Üdvözli híve

Tóth Árpád

Debrecen, Késes-u. 32.

[Címzés:]

Ngos

Osvát Ernő Úrnak

Budapest

V. <Mél> Mérleg-u. 9.

A Nyugat² szerkesztősége.

[Feladói cím:]

Tóth Árpád, Debrecen, Késes-u. 32.

K: MTA KIK Ms 5.720/599. (Bisztray Gyula-hagyaték) – Fényképmásolat.

Dat.: fpb: Debrecen, 1911. dec. 21. – épb: nincs.

A készülő verseskötet-címlapokról lásd 558.

---

¹ a második számjegy javítva

² korábban: nyugat

597. SZOMORY DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december 20. előtt]

Kedves Osváth Szerkesztő úr,

Kérek korrektúrát és nagyon kérek pénzt, sürgősen és lehetőleg sokat
Kész híve meleg üdvözlettel

Szomory Dezső

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth úrnak
Mérleg u. 9
Nyugat szerk.

K: OSZK Kt. Fond 253/876. – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik a 471. számú levélével – Nem postai küldemény.

Szomory Dezső utolsó írása a Nyugat Mérleg utcai időszakában az 1911. karácsonyi számban olvasható *Floria Tosca* című novella (1096–1104).

598. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Székelyudvarhely, 1911 karácsonya előtt]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A pénzt (helyesebben Pénzt) nagyon szépen köszönöm.¹

Berzsenyinél is arra törekedtem, amit mindig szeretnék elérni: hogy minél kevésbé legyen filologia, amit mondok s minél rövidebben megadja a művészete atmoszféráját s ember essenciáját.

Egy másik bolondságot is küldök, mely egy kedvenc fixa-ideám fejezi ki simbolico-comico-tragic<o> módon. De mivel ez belőlem való dolog, kompromittáló lehet s ebben az esetben természetesen nem kívánom a közlését.

Karácsonyra jó mulatást kíván
Őszinte tisztelője

Szabó Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

Szabó Dezső *Erdélyi földről* című „szimbolikus képtelensége” a Nyugat 1912. január 1-jei számában jelent meg (106–108), *Berzsenyi Dániel* című esszéje az 1912. január 16-i számban (113–119). Utóbbi kézírata fennmaradt Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/1161.).

---

¹ Lásd 579.

Itt közöljük Szabó Dezső három másik üdvözlő-kéziratküldő levelét:

599. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[?, december végén]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Hálás szeretettel kívánok minden jót az új esztendőre.

Bár illetlen dolog egy alkalmatossággal tenni, itt küldöm mon pauvre petit nouveau-né pour prêcher la vie.¹

Őszinte tisztelője

Szabó Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

---

¹ mon pauvre petit nouveau-né pour prêcher la vie (*fr.*): szegény újszülöttemet, hogy hirdesse az életet

600. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[?]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Megszűrültem, dolgozom.
Frenetikusan üdvözli
votre

Szabó Dezső¹

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

---

¹ (fr.): az Ön Szabó Dezsője

601. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[?]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A befejező vöröses líra ölekezés azok felé, kikkel együtt nem lehetek.
Dadyval¹ valami nagy dolgot kéretek a Szerkesztő Úrtól, amennyiben
kellemetlenséget nem okoz, nagyon kérem a meghallgatását.
A Szerkesztő Úr őszinte tisztelője

Szabó Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

---

¹ Kuncz Aladár

602. EMIL ISAC – OSVÁT ERNŐNEK

[Bukarest, 1911. december 23.]

Tisztelt uram,

Legyen olyan kegyes a „Nyugat”[-]ot cserepéldányként a „Noua Revistă Română” lapnak elküldeni.

Igaz tisztelője

Isac Emil

[Címzés:]

A „Nyugat” főszerkesztőjének

Nagyságos Osvát Ernő

úrnak

Budapest

Mérleg utca

Ungaria

Hongrie

K: OSZK Kt. Fond 253/779/a. – A Noua Revistă Română fejléces levélpapírján és borítékjában.

Dat.: fpb: București, _ dec. 23. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1911. dec. 25.

Emil Isac (1886–1954) román költő, publicista, műfordító. Kolozsvárott Laczkó Géza és Kuncz Aladár iskolatársa volt a piarista főgimnáziumban (lásd POMOGÁTS 2001, 14–15); jogi diplomát szerzett, majd hosszabb időt töltött Budapesten, ahol több modern íróval is közelebbi kapcsolatba került. – A Noua Revistă Română című művészeti-társadalompolitikai lapot 1900-ban indították Bukarestben.

603. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Szekszárd, 1911. december 24.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr

Útközben – vonat zörgés mellett, sötétben – csináltam a mellékelt *Kabalát*. Talán jó lesz a Szilveszteri novella végére. Azért küldöm azonnal.

Kiváló tisztelettel

Babits Mihály.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest

<Mérleg u. 9. I. em.

Nyugat szerkesztősége>

Peterdi u. 39.

Expressz

Levélpapír:

K: OSZK Kt. Fond 253/708/13. (A kritikai kiadásban szereplő Fond 253/708/19. jelzet – miként Róna Judit észrevette [lásd RÓNA 2013, 420] – elírás.) – Névjegykártya verzőjén, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály*

M: BML 1911–1912, 70. – [Szekszárd, 1911. dec. 26.]

Boríték:

K: OSZK Kt. Fond 253/708/12.

Dat.: fpb: Szekszárd, 1911. dec. 24. – épb: Bp., 1911. dec. 24.

M: BML 1911–1912, 69. – [Szekszárd, 1911. dec. 24.]

Babits *Szilveszteri novella* című, verset-prózát egyaránt tartalmazó, az újévi számba szánt írását (K: OSZK Kt. Fond 253/918/2.) még Szekszárdra való elutazása előtt átadta a Nyugatnak. Szekszárdra december 24-én reggel érkezett meg, és a vonaton „sötétben” kigondolt *Kabala* című versét (K: PIM V. 950., Reichard Piroskahagyaték) „azonnal” elküldte Osvátnak (az ünnepekre való tekintettel a szerkesztőségi címet lakáscímre javítva).

Időközben a posta kézbesítette Szekszárdon a *Szilveszteri novella* nyomdai levonatát (OSZK Kt. Fond 253/918/1.), amely a *Kabalát* még nem tartalmazta. Babits a levonat végére beírta a kiegészítést, a címet *Líra, kalendárium, mese, vers, kabalára*

változtatta, és a korrektúrát egy nagyalakú borítékban (adatait lásd alább) postázta Osvátnak (M: Nyugat, 1912. január 1., 1–7).

A kritikai kiadás megoldását, miszerint Babits december 24-én (vasárnap) arról értesítette volna Osvátot, hogy *másnap*, „kedden” délután a budapesti Korona kávéházban keresni fogja, azért sem tudjuk elfogadni, mert ebben a levélben (K: OSZK Kt. Fond 253/708/12.) a *Dante fordítása* című, jóval későbbi Babits-tanulmány korrektúrájáról van szó (jelen kötetben lásd 680.). Róna Judit Babits-kronológiájában – észrevételezve, hogy 1911. december 24. vasárnapra esett – a találkozásra hívó Babits-levelet 25-re datálja (noha a boríték postabélyegzői egyértelműek), és úgy vélekedik, hogy Osvát közben értesíthette Babitsot a találkozó alkalmatlan voltáról, aki ezek után nem utazott el Szekszárdra (lásd RÓNA 2013, 419–420). Mindkét megoldás életszerűtlen.

604. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Szekszárd, 1911. december 26.]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
<Mérleg u. 9. I. em.>
Peterdi u. 39.
Expressz
ajálva

K: OSZK Kt. Fond 253/708/13. (A kritikai kiadásban szereplő Fond 253/708/19. jelzet – miként Róna Judit észrevette [lásd RÓNA 2013, 420] – elírás.)

Dat.: fpb: Szekszárd, 1911. dec. 26. – épb: Bp., 1911. dec. 26. (a boríték csonka)

M: BML 1911–1912, 70. – [Szekszárd, 1911. dec. 26.]

605. CHOLNOKY VIKTOR – OSVÁT ERNŐNEK

– dec. 25.

[Budapest, 1911. december 25.]

Kedves Barátom,

a páratlanul kedves jóakarátért, amit irántam a Nyugat legutóbbi számában tanúsítottatok és amelyet igazán nem érdelek meg, fogadd hálás köszönetemet.

Szeretettel ölelve maradok
régii barátod

Cholnoky Viktor

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úr
a „Nyugat” felelős szerkesztője,
Budapest V.
Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/730.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

A Nyugat 1911. december 16-i számában olvasható Krúdy Gyula *Cholnoky Viktorról* című esszéje és Szini Gyula figyelője Cholnoky Viktor *Az alerion-madár vére* című novelláskötetéről (1071–1075., 1107–1108), lásd 585., 587.

606. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Érmindszent, 1911. december 28.]

Kedves Nyugat,

értesítést kérek, hogy az újévi számról nem kések-e le? Karácsony előtt óta betegen feküdtem s ezért nem írtam. Esetleg táviratilag legyen válasz. B.u.é. kíván szerető

Adyjuk

P. S. A kötet készül?

[Címzés:]
A Nyugat folyóiratnak
Mérleg-utca 9. I. Budapest.

K: ismeretlen.
M: AEL3, 325–326. (a közlés forrása: FARKAS 1935, 100.) – [Érindszent,
1911. dec. 28.]

Adynak az 1912. újévi számban nincsen verse – *A menekülő Élet* című kötete
1912. február elején jelent meg a Nyugat kiadásában.

607. VÉRTESY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

911. XII/28
[Temesvár, 1911. december 28.]

Tisztelt uram,

a lapjukat járattam 2 év óta, sok szép dolog is volt benne s azok kedve-
ért elnyeltem egy csomó őrülte házába való dolgot. De vége szakadt a türel-
memnek. Az ilyen őrületes hülyeségeket már nem tudom bevenni s kényte-
len vagyok lemondani b. lapjukról. Kérem ne küldjék többé.

Elvégre nem akarok teljesen megundorodni a poézistól. Az ilyen ver-
sekkel elriasztják az embereket a versolvasástól. !:Hiszen a lelki betegséget
gyógyítani kell s nem közszemlére kitenni!:

Tisztelő híve

dr. Vértesy

Temesvár.

K: OSZK Kt. Fond 253/895.

Vértesy a Nyugat 1911. november 16-i számából kitépte a lapot, amelyen Tur-
csányi Elek *A könnyek háza*, *Ó pillantásom: szent batár* és *Amikről nem fogok tudni* című
versei voltak olvashatóak (817–818), és széljegyzetelve („Hát ez mi?”, „Mi a fene szó
ez?”, „Ez vers? Ez egy beteg ember érthetetlen nyögése!”) küldte vissza Osvátnek.

608. RÉTI ÖDÖN – OSVÁT ERNŐNEK

Arad, 1911. dec. 29
[Arad, 1911. december 29.]

B. U. É. K.
1912

Hálásan köszönöm

Réti Ödön

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest
V. Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/846.
Dat.: fpb: Arad, 1911. dec. 29. – épb: nincs.

Réti Ödön valószínűleg értesítést kapott arról, hogy *Zorka* című regényét hamarosan közreadja a *Nyugat* (lásd 567.).

609. BOROSS LÁSZLÓ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. január 1. előtt]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Cikkemet átdolgoztam Ignotus intenciói szerint. Egyszerű elhagyással nem lehetett, mert akkor a cikk csupa utalás lett volna jövő cikkekre. Hanem kihagytam a quadrializmust, ami érvekkel nem volt eléggé megalapozva Ignotus szerint, és helyébe érveket tettem, melyeknek következményeként azonban nem vontam¹ le semmit, hanem valamely más formában végeztem.² Így a cikk egy fél oldallal hosszabb, de ha ez nem baj, akkor azt remélem, hogy már megfelelő.

Mély tisztelettel

Boross László

[Címzés:]
Ngs
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Aréna-út 66 fdsz 2

K: OSZK Kt. Fond 253/726. – Nem postai küldemény.

A levélben a *Beszéd a külpolitikáról* című Boross-cikkről van szó (Nyugat, 1912. január 1., 69–76), bővebben lásd 585.

---

¹ korábban: vonok

² korábban: végzek

610. KORTSÁK JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. január 1. előtt]

Igen tisztelt Uram!

Kártyáját szépen köszönöm. Itt küldöm a novella új másolatát.
Üdvözli híve

Kortsák Jenő

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő úrnak
H
A Nyugat szerkesztősége
Mérleg utca 5

K: OSZK Kt. Fond 253/800. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: KORTSÁK JENŐ – Autográf aláírás nélkül – Nem postai küldemény.

Kortsák Jenőtől *A temetőben* című novellának maradt fenn korábbi változata Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/1063.); a fenti levélhez a szerző azt a szöveget mellékelte, amely azután megjelent a Nyugatban (1912. január 1., 43–46).

611. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. december 31. – 1912. január 2.]

Kedves Barátom,

minden tekintetben értem érzéseidet és hangulatodat. Kevésbé értem, legfeljebb mint idealistákat, azokat, akik szerint kötelességed felelni. Én sok mindenfajta emberrel találkozom és beszéltem, s mind azt mondja: legjobb *nem* felelni egy szót sem – ami, ugyebár, azt jelenti, hogy ezt morálisan stb. lehetségesnek találják. Én, kedves Barátom, még egyszer nyomatékkal és komolyan figyelmeztetek, hogy gondold meg, felelj-e. Nekem¹ az a hitem, hogy *lehetséges* nem felelned, s hogy, ha semmi válasz a cikkekre nem történik, nem is lesz semmi további. Ellenben minden válasz provokálni fog olyan következtetéseket, melyek rendjén az egész² Nyugat s benne a mi dolgunk felborul. Ez az én erős meggyőződése.

Ölel

Ignotus

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Peterdy-utca 39

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat-levelezőkártya és -boríték fejléce: → *Mérleg utcai időszak* – Nem postai küldemény.

Ignotus minden valószínűség szerint Osvátot arról kívánta lebeszélni, hogy reagáljon a Világ 1911. december 30-i és 31-i irodalompolitika-ankétjára, illetve Hatvany Lajos december 31-i cikkére. Osvát válasza *Irodalom-politika* címmel a Világ 1912. január 3-i számában olvasható (9). – A levél fényképmásolatát lásd a *Mellékletben*.

---

¹ javított szó

² javított szó

• 1912 •

612. KUNCZ ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Kol. jan. 1.
[Kolozsvár, 1912. január 1.]

Igaz szeretettel és tisztelettel üdvözöl, l :boldog új évet kíván: l
hálás barátod

Kuncz Aladár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak, a Nyugat szerkesztője
Budapest
Mérleg u 9.
Nyugat szerk.

K: PIM V. 955/26. (Reichard Piroska-hagyaték) – Heinrich Heinét ábrázoló képeslap verzóján.

Dat.: fpb: Kolozsvár, 1912. jan. 1. – épb: nincs.

M: KAL, 12. – Kol[ozsvár, 1912.] jan. 1.

Kuncz Aladár (1885–1931) tanár, író, szerkesztő. A Nyugatban egyetemi professzorairól írott portréival debütált (*Riedl Frigyes.* = 1909. március 16., 309–313, *Az utolsó magyar.* [Gyulai Pálról.] = 1909. április 1., 369–372); a középiskolai tanáregyesületi mozgalomban való részvételéről lásd 473.

Kuncz több alkalommal utazott Franciaországba, az első világháború kitörésekor is ott tartózkodott, és mint ellenséges ország állampolgárát internálták (lásd 1006., 1234. is). 1919-es hazatérése után Budapesten tanított, 1923-ban visszaköltözött Kolozsvárra, ahol az *Ellenzék* című lapot, majd 1929 őszétől az Erdélyi Helikon folyóiratot szerkesztette. A négy és fél éves franciaországi rabság szenvedéseiből, tapasztalataiból született *Fekete kolostor* című regénye, amely kevéssel halála előtt jelent meg (Kolozsvár, Concordia, 1931).

613. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

NBánya 912. jan. 2.
[Nagybánya, 1912. január 2.]

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Ez a novella azt hiszem tetszeni fog Önnek, hogy mindjárt szerénytelenséggel kezdjem és kérem, hogy az utóbb küldöttet ne tessék közölni, mert folytatását írtam. A regénnyel felhagytam, ellenben egy rövidebbet írok, most a 20-adik lapnál tartván, lesz talán 100 vagy 150 is esetleg belőle. Egy növendék lányka a hőse, egy úrilányka és eltökélt szándékom, hogy női név alatt adom közre. Meg tessék látni, hogy a stílusa férfiatlanabb lesz mintsem valaki rám gyanakodhatnék, vagy bárki nadrágra. Ha így halad, ekkora lázzal március elejére meg lesz. A másik regénnyel nem akarom olyan hamar elrontani amúgy is gyenge népszerűségem, már a :azoknál: l akik tudnak felőlem.

Valósággal dühöngök azonban, hogy újra kéremsélnem kell. Nem tesztek ezúttal összeget, küldessen szerkesztő Úr amennyit lehet, mert dolgoznom se lehet nélküle, ezt őszintén mondom. 7-én de mert vasárnap van 8-án jár le egy váltóm, hogy majd meg tébolyodok.

Hogy legalább szerkesztő Úrnak legyen tudomása róla rajtam kívül, kinek ajánlottam ezt a novellát. Hát ez egy züllött ember, valami nagyfejű úr fia különben, kaján és rosszindulatú tiszaháti fiú, akit én azonban rendkívülinek kényszerültem ismerni kevés eleven magyarok közül. Több mint tehetséges ember névre méltó, de gögös és állhatatlan és gyanakvó a végletekig.

Egyszer egy italozás után, a novellabeli l:már asszony: l Veronkával találkoztunk reggel az utcán, és akkor beszéltem neki egyetmást a gyerekkori bachanáliákról, melyek nyilván gyalázatosabbak és kedvesebbek voltak mint itt megpróbáltam csinálni és ezért ajánlom ennek az embernek a dolgom, aki lehet, hogy nem is <fogja> fog tudni róla soha életében, vagy ha fülébe jut el se olvassa, mert különben ki nem állhattuk egymást és hol búsuitunk, hol bicskát nyitogattunk egymásra holmi ronda csapszékekben míg együtt voltunk itten.

Ne felejtkez[z]ék meg Szerkesztő Úr kérésemről mert igazán rosszba vagyok. A Bán Ferencről való figyelőt is elküldöm a jövő héten. És Móriczról is írnék egyet, csak majd felel azt fogják hinni, hogy dörgölődni szándéksom, pedig nagy tévedésben lenne az illető.¹

Vagyok kész híve

Tersánszky Józsi Jenő

K: PIM V. 955/14. (Reichard Piroska-hagyaték)
M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 119.

Tersánszky a levélhez a *Veronkákékkal esett céciók* című novellát mellékelte, amelyet Váralyay Imre „cimborájának” ajánlott (K: OSZK Kt. Fond 253/1224., M: Nyugat, 1912. január 16., 138–144).

Novellaterveiről és regénykísérleteiről lásd 576.

---

¹ Tersánszky feltehetőleg nem gondolta komolyan, hogy irodalmi figyelőket írjon a Nyugat számára, inkább az említett váltó miatt ajánlotta ezt. Osvát kéziratot kérő táviratára (lásd 640.) viszont ígéreteit újabakkal tetézte (lásd 641.), de a próza-történeti áttekintésből végül semmi sem lett (lásd 645., 653., 659.).

614. RÉTI ÖDÖN – A NYUGAT NYOMDÁJÁNAK

[Arad, 1912. január 5.]

T. C.

A kefeleenyomatot ma megkaptam és vissza is küldtem.
Ha lehet, máskor tessék valamivel hamarabb küldeni, mert arról, hogy postafordultával vissza kerüljön – mint azt kívánták, – nem felelhetek.

Tisztelettel

Réti Ödön

Arad, Fábíán utca 6

[Címzés:]
Tekintetes
Nyugat
nyomda részvény társaság
Budapest
Üllői út 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/846. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Arad, 1912. jan. 5. – épb: nincs.

Réti Ödön *Zorka* című regényét 1912. január 16-án kezdte közölni a Nyugat (170–182), a szerző az első folytatást korrektúrázta (lásd 567. is).

615. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Szerdán
[Budapest, 1912. január 10.]

Kedves Barátom,

arra kell, hogy kérjelek, hogy a Rigolettóról szóló Figyelő azon okoknál fogva, melyek miatt nyilván: nekem megmutattad, ne jelenjék meg, – nem oly fontos ügy, hogy ezért ellenséget szerezzünk a Nyugatnak – nem szólva az én megkötöttségemről.

A Pór képét szívesen védetném – de nem így durván.¹ A Rozványi² kis szöszszenete pedig roppant kis dologról szól, – a Nyugat non captat muscas.³ Legjobb volna tehát, ha egyik se jönné, – a „Rigoletto” semmiesetre.

Ma este ½ 9–½ 10 között, esetleg tovább is a Royal-kávéházban vagyok. Ha nem nagy kerülő számodra, nézz be egy percre.

Ölel

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat-levelezőkártya fejléce: → *Mérleg utcai idősök*

Dat.: Giuseppe Verdi *Rigolettó*ját 1912. január 8-án mutatták be a Népopera-ban, az említett figyelőt nem közölte a Nyugat. – 1912. január 16. (a legközelebbi megjelenés napja) keddre esett, Ignotus a levelet az előző szerdán írhatta.

¹ A Népopera nagytermében, a színpadnyílás fölött helyezték el Pór Bertalan (1880–1964) pannóját – a képről dicsérő korabeli kritikákat találtunk (lásd 588. is).

² Rozványi Vilmos írása nem ismeretes.

³ *Aquila non captat muscas (lat.)*: A sas nem kapkod legyek után (a nagyok nem foglalkoznak kis dolgokkal).

616. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Érmindszent, 1912. január 10.]

Kéziratot holnap küldök

Ady

[Címzés:]

Nyugat

Budapest

Mérleg-utca 9.

K: PIM A. 208/6. (Fenyő Miksa-hagyaték)

Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján (a feladási hely: Érszentkirály).

M: AELev2, 174. – [Érmindszent, 1912. jan. 10.]

Ady versei az 1912. január 16-i számban (200–202): *A legszebb Este* (K: PIM A. 65.), *A vén csavargó* (K: PIM A. 63.), *Fogoly a vártoronyban* (K: PIM A. 64.) – mindhárom kézirat Szalay József gyűjteményéből. – Lásd a következő levelet is.

617. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Érmindszent, 1912. január 11.]

Kedves Nyugat, –

itt van a három vers, de ha lehet, holnap prózát is írok, küldök vagy saját személyemben viszek. Szeretettel

Adyuk.

K: ismeretlen.

M: FARKAS 1935, 100. – [1912. jan. 1.] – Érszentkirályon feladott expressz ajánlott küldemény.

Farkas Lujza datálása minden bizonnyal téves, Ady ugyanis január 1-jén nem gondolhatta, hogy versei megérkeznek az újévi Nyugat-szám lapzártájáig, másfelől visszautazását legalább tíz nappal későbbre tervezte, és a hideg miatt legkorábban január 13-án indult el Budapestre (lásd AELev2, 175). – Prózája nem jött a január 16-i számban.

Lásd az előző levelet.

618. BARTA LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. január 11-től]

Kedves szerkesztő úr!

A kézirat, melyet mellékelve szíves jóakaratába ajánlva küldök, nem az, amit megírni akartam. De ez a hét egészen elpocsékolódott és mire – tegnap – írni kezdekhettem volna, láttam, hogy egyáltalán nem vagyok készen a tárggyal; csak kínlódnám vele és elmacerált valami lenne. Így hát le kellett róla egyelőre mondanom. De küldök itt mást. Szerkesztő úrnak alkalmasabb is lesz, mert rövid. Az lett volna 14-16 oldal, ez pedig hat. Nagyon kérném a szerkesztő urat, ha hétfő-keddre lenne olyan kegyes a sorsát elintézni. Nagyon szeretnék 50 koronát kapni! Ha ilyenformán adósa lennék a Nyugatnak, akkor amikor szerkesztő úr óhajtja, szállítok rá újabb pénz nélkül fedezetet. – Hétfőn majd én felhívom (5 után) a Nyugatot, hogy van-e számomra hír?

Ismételten kérve mielőbbi szíves intézkedését vagyok őszinte üdvözléssel híve

Barta

U.I. M[i]ért szüntették be a Nyugat tiszteletpéldányát?

K: OSZK Kt. Fond 253/715. – Levélpapírfejléc: VILÁG [bal oldalon:] ELŐFIZETÉSI ÁRAK: | Egész évre: . . . . . 28 K – | Félévre . . . . . 14 K – f | Negyedévre . . . . . 7 K – f | Egy óra . . . . . 2 K 40 f | Egyes szám ára helyben | és vidéken . . . . . 10 fillér. | Hirdetések milliméter-szá- | mítással, díjszabás szerint. [jobb oldalon:] SZERKESZTŐSÉG: | VI. ker., Gyár-utca 4. szám. | Telefonszám . . . . . 58-00. | KIADÓHIVATAL: | VI. ker, [!] Gyár-utca 4. szám. | Telefonszám . . . . . 81-90. | FIÓK-KIADÓHIVATAL: | VI [!] ker., Andrássy-ut 29. sz. | Telefonszám . . . . . 106-78. | [alsó sor:] | III. évfolyam | Budapest, 191... | Hirdetési levelezőlapok valamennyi | dohánytőzsdében kaphatók

A Világ 1910-ben indult, a fenti fejlécben *III. évfolyam* szerepel – a lap címlapján a fiók-kiadóhivatalt is feltüntető fejléc 1912. január 11-én jelent meg először. A levélben említett kézirat nem azonosítható.

619. SZÉP ERNŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. január 16. előtt]

Kedves jó Szerkesztő úr,

Íme két költeményem s nagyon kérem, legyen szíves szerkesztő úr csillag alatt a versek alá íratni azt a régi viccet: „Szerző Énekeskönyv című most megjelenő kötetéből.” Ha csak tudok, a napokban valami kis cikket vagy figyelt is hozok.

kezeit csókolja

Szép Ernő

K: PIM V. 1601. (N. n. sz. 1959/84., vétel Forgács Béla antikváriustól) – A Nyugat Irodalmi és Nyomdai Rt. (Budapest, V. ker., Mérleg utca 9.) könyvkiadásához csatolt formanyomtatványának verzóján.

Szép Ernő (Schön Sámuel, 1884–1953) költőként és íróként komoly lapokban publikált, mindemellett számos bökvers, glossza, alkalmi verzeset, szonon és kabarédal szerzője.

Énekeskönyv című kötetét 1912 elején jelentette meg a Nyugat Kiadó, *Álmatlanul* című versét a folyóirat január 16-i számában közölték (169) a kért megjegyzés nélkül. A kézirat – rajta Osvát nyomdának szóló utasításával – a PIM gyűjteményében található (V. 957/6., Reichard Piroska-hagyaték), a másik küldött vers címét nem tudjuk. Az ígért kisebb cikknek nincs nyoma a Nyugatban.

Itt közöljük Szép Ernő egy másik levelét is, amelyet ugyanolyan tintával írt, mint az *Álmatlanul* című verset:

620. SZÉP ERNŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911–1912]

Drága Szerkesztő Úr,

a moziról jelzett figyelt, minthogy szándékomban hosszabb cikké nyúlt, nem értem rá megcsinálni, a jövő számra halasztom. Helyette ezt a

kis semmiséget küldöm, azt hiszem ez a furcsa kis dolog megérdemli, hogy elolvassák.

leghűbb szolgálója

Szép Ernő

K: PIM V. 1602. (N. n. sz. 1959/84., vétel Forgács Béla antikváriustól)

Szép Ernő moziról-filmekről szóló írását nem találtuk meg. – A Nyugat 1911. november 16-i számában egy székelyföldi „kétes eredetű népdalra” hívta fel a figyelmet (*Csak virág vagyok tengerben...* 868).

621. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1912 jan. 19.

[Debrecen, 1912. január 19.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

A címlapok dolgában beszéltem Tóth Árpáddal. Az ő címlapja készen van, és el fogja küldeni. A másik két címlapot azonban nem csinálta meg, így arra kérem Szerkesztő urat, hogy azt megrendelni szíveskedjék. Tudattam Tóthtal is, hogy nem számítunk már az öccse címlapjára.¹

Tóth egyébként beteg, vért köpött ismét, a szerkesztőség nem jót tesz neki. Valószínűleg meggy rövidesen Svedlérre.

Szívélyes üdvözlettel

Nagy Zoltán

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak

Budapest

Aréna-út 66.

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik az 558. számú levélével.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1912. jan. 20.

M: NEMESKÉRI 1979, 11.

Tóth Árpád a Debreceni Nagy Újságnál segédszerkesztőként dolgozott 1913 nyaráig.

---

¹ Tóth Zoltán közreműködéséről lásd 558.

622. RÉTI ÖDÖN – A NYUGAT NYOMDÁJÁNAK

Arad, jan. 20.
[Arad, 1912. január 20.]

A „Nyugat” tekintetes Nyomdája.

Sürgönyből és egyebekből úgy vélem, elveszett az a bizonyos rész az írógépes „kézirat”[-]ből.

Küldöm helyette express az eredetit és mivel ezt hirtelenében *átkorrigáltam*, – még ha elő is kerülne a másik, – ha csak lehetséges, szíveskedjék ezt szedni. (*Rövidebb is*)

Egyúttal kérem szépen, kegyeskedjék alkalmilag megírni, hogy megjelentetik-e könyvalakban is a regényt? Annak idején erre ígéretet kaptam. Ez esetben persze az I. közleményben megjelent részt újra korrigálnám, mert – magam sem tudom hogyan, – rémsok s.[ajtó]hiba került bele.

Igaz tisztelettel

Réti Ödön

Fábián utca 6.

K: OSZK Kt. Fond 253/846.

Réti Ödön *Zorka* című regényéről lásd 567., 687.

623. RÉVÉSZ ANDOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. január 20.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr.

Miután febr. 15-től kezdve a Revue de Hongrie[-]ban a Revue des Revues c. rovat (amelyet eddig is én vezettem) újra megnyílik, arra kérem Szerkesztő Urat, hogy címemre a Nyugat legutóbbi két számát póstafordultával elküldetni szíveskedjék.

Előre köszönetet mond
alázatos szolgája

Révész Andor.

Üllői út 21, I, 14

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
V. Mérleg utca 5.

K: OSZK Kt. Fond 253/847. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Bp., 1912. jan. 20. – épb: nincs.

Révész Andor (1890–1970) francia szakos volt a budapesti tudományegyetemen, majd ösztöndíjasként került ki Párizsba. A háború kitörésekor az internálás veszélye fenyegette, azonban időközben megházasodott, és francia felesége segítségével 1915 nyarán kijutott Spanyolországba, ahol évtizedekig újságíróként és műfordítóként dolgozott (lásd RÓNAI 1994, 69–71).

A Revue de Hongrie folyóirat 1908-ban indult, 1918-ig Huszár Vilmos szerkesztette, a Societé Littéraire Française de Budapest adta ki. A Revue des Revues rovat különböző irányultságú hazai periodikákat szemlézett 1910 márciusa és 1911 júniusa között, majd a rovat 1912 februárjában indult újra, és általában kéthavonta jelentkezett. Az utolsó szemle az 1914. júniusi lapszámban olvasható, az év őszétől a lap formátuma is megváltozott.

624. KRÚDY GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1912. I. 23.
[Budapest, 1912. január 23.]

Kedves szerkesztő úr,

nem igen tudom, hogy a délután folyamán találkozhatom önnel, ezúton juttatom kezébe a Petőfi Zoltánról írott novelláknak egyikét. Kérem megvizsgálni. Én azt hiszem, nem rosszabb, mint az előbbi. Terjedelmessége miatt a tiszteletdíjat 70 koronában kérem megállapítani; – ami nem szerénytelenség, de szükség.

Híve, szolgája

Krúdy Gyula

K: OSZK Kt. Fond 253/803. – A levélpapíron az Otthon-kör emblémájával, felirata: OTTHON | BUDAPEST | 1891

Krúdy Gyula írásaiban többször szerepeltette Petőfi Sándor (1823–1849), Szendrey Júlia (1828–1868) és fiuk, Petőfi Zoltán (1848–1870) „regényesített” alakjait, a *Pesti farsang* című Nyugat-novella (1912. január 1., 61–68) is ebbe a zsánerbe tartozik. – A fenti levélhez mellékelt novella nem azonosítható, Krúdy legközelebb 1923-ban jelentkezett elbeszélő prózával a Nyugatban.

Lásd 635. is.

625. HALÁSZ IMRE – IGNOTUSNAK

Bp. 1912. jan. 23.
[Budapest, 1912. január 23.]

Kedves uram öcsém!

A „Világ” ú.n. szerkesztői üzenete alkalmából írandó valamiféle polemia részemről úgy volt gondolva, hogy az vagy egyenesen beillesztessék a kedves uram öcsém által írandó – általam biztosan supponált¹ – polemia keretébe, vagy ennek függelékét tegye.

Mínhogy kedves uram öcsém a Nyugat ellen indított méltatlan haj-sza ellen egyelőre reagálni nem szándékozik, a dolog újabb végiggondolása

után arra a meggyőződésre jutottam, hogy a „Világ” szerkesztőségi üzenetébe eltemetett kisdedet két hét múlva exhumálni s a boncoló asztalra helyezni ízléstelenség volna. Hisz engem ez a dolog különben is csak oldalvást és nem is direkte érint! Nem bolygatom tehát. Requiescat in pace!²

A szívességet, melylyel kedves öcsém uram előttem a Nyugat hasábjait megnyitni kész lett volna, köszönöm s maradok szeretettel tisztelő bátyja

Halász Imre

[Ignotus ceruzaírásos megjegyzése a levélpapíron:] L. Osvát!

K: OSZK Kt. Fond 253/765.

A Hatvany és Osvát közötti 1912. január 6-i összecsapást követően a *Világ Irodalmi párbaj* című név nélküli vezércikke taglalta, hogy az eset „magát az irodalompolitikát, amely körül a vita megindult, se nem tisztázta, sem előbbre nem segítette”, és „az összecsapó két fél mögötti nagy táborokat” – közvetve – nézeteik érvényesítésére biztatta (1912. január 7., 1–2, i. h. 2). Valószínű, hogy Ignotust is megkeresték, folytatassa a polémiát, az ügy nyilvánosság előtti megvitatása azonban további károkat okozott volna a Nyugatnak (lásd a könyv *Irodalompolitika* című tanulmányát, 417–418). – Nem világos ugyanakkor, hogy Halász Imre miként volt érintett az ügyben.

¹ szupponál (*lat.*, *rég.*): feltételez, gyanít

² Requiescat in pace! (*lat.*): Nyugodjék békében!

626. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. január 25. előtt]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak.
Budapest
Peterdi utca 29

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Üres boríték – Expressz ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: Bp., _ _ _ _ (a boríték csonka) – ép: Bp., 1912. jan. 25.

Csáth ez alkalommal id. Lányi Ernő (1861–1923) Szabadkán élő zeneszerző-karnagyról, családjának közeli ismerőséről szóló figyelőjét postázhatta (*Lányi Ernő.* = Nyugat, 1912. február 1., 289–290).

627. GÁSPÁR KORNÉL – OSVÁT ERNŐNEK

Nagyvárad, 1912. I. 26.
[Nagyvárad, 1912. január 26.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Mindenekelőtt legyen szabad – utólag bár – híressé vált polémiája irodalmi és lovagias részének sikeres lebonyolításához gratulálnom.¹ Remélhetőleg újabb művészi kötések anyagául fog szolgálni a szétvágott gordiusi csomó.

Röviden a tárgyra térve, azt óhajtanám megkérdezni, hogy van-e valami kilátásom a Nyugat-nál már 5/4 év óta levő verseimnek kötetben való megjelenésére (pl. Húsvétkor) vagy pár versemnek a Nyugatban leendő közlésére?

Időközben hónapokon át utazgattam Olaszországban (Sziciliát beleértve), Maltán, Algírban, Marokkóban, Spanyolországban, Dél-Franciaországban (a Rivierán is) és Schweizban, de tömeges benyomásaim mellett is alig írtam valamit, a Nyugat-nál észlelt eredménytelenségem által meglehetősen lehangolva.

Jelenleg a nagyváradai honvéd hadapródiskolánál vagyok!
Szerkesztő Urat tiszteletteljes szeretettel üdvözlő
régiből barátja

Gáspár Kornél

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest
V. Mérleg utca 9. sz. I. em.

[Feladói cím:]
Gáspár, Nagyvárad, Hadapródiskola.

K: OSZK Kt. Fond 253/760.

Dat.: fpb: Nagyváradi, 1912. jan. 26. – ép: Bp., 1912. jan. 2_.

Gáspár (Schwartz) Kornél (1876 előtt-?) honvédszázados, hadapródiskolai tanár. A Nyugatban 1910–1911-ben közölték néhány versét, de kötetét nem adták ki.

---

¹ Az 1912. január 6-án lezajlott Osvát–Hatvany-párbajra utal (lásd 625.).

628. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen,

912, Január 26.

[Debrecen, 1912. január 26.]

Kedves jó Szerkesztő Úr,

Fogadja szívesen ezeket a gyenge verseket
igaz hívtétől:

Tóth Árpádtól.

Az én könyvem címlapja elkészült, a többi, sajnos, nem. Az enyémet
holnap bepakkoltatom az öcsémmel s küldöm.¹

Mindenkinek üdv!

K: OSZK Kt. Fond 253/884.

M: NEMESKÉRI 1986, 9.

Tóth Árpád versei a Nyugat 1912. február 1-jei számában (209–211): *Levél, Csak ennyi, Öröm és Hófehérke* – a kéziratok a PIM-ben találhatóak (V. 3368/2., V. 3368/1., V. 3368/11., Szalay József-gyűjtemény; V. 957/8., Reichard Piroska-hagyaték). A *Hófehérke* kézírata a kritikai kiadása számára (TÁK) még nem volt hozzáférhető.

---

¹ Tóth Zoltán munkáját 1912. február 7-én postázták (lásd 637., illetve 558.).

629. AMBRUS ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. január 27. után]

Kedves Osvát Úr!

Hiába tanakodom, Bissonról semmi megírni érdemes nem jutott eszembe. Annak pedig, hogy csak egy *notice*-*ot*¹ írjak róla s inkább csak elparentáljam: semmi értelme se volna akkor, a mikor nem folytatom a megkezdett cikket.²

Szíves bocsánatát kéri
tiszteő igaz híve

Ambrus.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak,
a „Nyugat” szerkesztőjének,
H.

K: OSZK Kt. Fond 253/706. – Nem postai küldemény.

Alexandre Bisson (sz. 1848) francia drámaíró – aki a magyar közönség előtt sem volt ismeretlen – 1912. január 27-én hunyt el, ez datálásunk alapja.

¹ *notice* (fr.): kisebb cikk, rövid ismertetés; itt nekrológot is jelenthet

² Az Arthur Schnitzler-esszéről van szó (lásd 590–592.).

630. PETERDI ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. február 1. előtt]

Kedves jó Szerkesztő Úr

hirtelen erős lázam lett és nagyon rosszul érzem magam; nem kereshe-
tem fel. A Biró-cikket itt küldöm; borzasztó rossznak találok és nem kül-
deném el, ha nem tudnám, hogy az utolsó napon nehéz íratni a darabról.

A Heltairól írt cikkem még sokkal rosszabb; semmiképp sem tudom rászáni magam, hogy odaadjam; bocsásson meg kedves Szerkesztő Úr a sok hitegetésért; voltak olyan perceim, a mikor azt hittem, hogy a mit írok, nem semmitmondó, fanyar, dísztelen, távolról sem kimerítő – mint most tudom. Talán Heltai sem veszi túlságosan rossz néven, ha csak a jövő számba ír róla arravaló ember. Nagyon szégyenlem magam, de nagyon szenvedek is a tehetetlenségem miatt.

Tisztelettel és szeretettel

Peterdi István

K: OSZK Kt. Fond 253/840. – Nem postai küldemény.

[Címzés:]

Osvát szerkesztő úrnak

New-York kávéház.

Erzsébetkörút.

Biró Lajos A *rablólovag* című színművét 1912. január 27-én mutatta be a Magyar Színház, a Nyugat Peterdi kritikáját hozta az 1912. február 1-jei számban (287); a levélben említett „utolsó nap” a lapzártát jelentette. A Nyugat 1912. február 16-i számában Bródy Miksa írt ismét a műről (*Biró Lajos új darabja és népszerűsége*. 371–372).

Heltai Jenő *Az utolsó bohém* című regényéről (Bp., Nyugat, 1911) Várady István kritikáját közölték az 1912. március 16-i számban (556–557), ugyanakkor Osvát elkérhette Peterdi ugyanezen tárgyban született (hevenyészett) figyelőjét is, hiszen fennmaradt a hagyatékban (OSZK Kt. Fond 253/1129.). Ugyanott megtalálható Peterdi egy másik, szintén kiadatlan figyelője, amelyet Heltai *Scherzo* című (Bp., Singer és Wolfner, 1911) prózakötetéről írt (OSZK Kt. Fond 253/1130.).

631. PETERDI ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. február 1. után]

Kedves jó Szerkesztő Úr,

nagyon kérem, ha lehetséges még, legyen kegyes részemre hűsz koronát kiutalványozni. Személyesen nem merném ezt már kérni, akkor sem, ha nem is volnék egész nap nagyon erős tanulással elfoglalva.

A Heltai cikkem elmaradásáért és azért, hogy a másikat is a legutolsó pillanaton is túl küldtem el, bocsásson meg, kedves Szerkesztő úr. Sokat foglalkoztam mind a kettővel.

Szombat este és vasárnap ezentúl szünetnapom lesz; ha Szerkesztő Úr szóba áll még velem és úgy találja, hogy lehetséges az effajta munka felosztás: ilyenkor írnék arról, a mit elküldene nekem.

Nagy tisztelettel és szeretettel

Peterdi István.

K: OSZK Kt. Fond 253/840.

A Nyugat az előző levélben taglalt kudarcok után is igényelte Peterdi közreműködését.

632. ERDŐSI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912 febr. 1.

[Budapest, 1912. február 1.]

Kedves Barátom,

igen leköteleznél, ha a Kereskedősegéd című novellámat, melynek kéziratát elvesztettem, elküldenéd nekem.

Továbbá nagyon boldog lennék, ha Arkádia novellám a legközelebbi számban kijönne. – Bocsáss meg, hogy terhellek.

Tisztelő híved

Erdősi Dezső.

Szív u. 28. III. em.

K: OSZK Kt. Fond 253/740. – Levélpapírfejléc: „FÜGGETLEN MAGYAR-ORSZÁG” | szerkesztősége és kiadóhivatala | Telefonszám helyben és | interurban forgalomban | 586. | Postatakarékpénztári cheque- | számla és clearingforgalomban | 17141. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest, 191...* | VII., *Erzsébet-körút* 50. szám.

Erdősi (Ehrenwald) Dezső (1875–1931) író, újságíró. *Kereskedősegéd* és *Arkádia* című novellái nem jelentek meg a Nyugatban, *Osvát* hagyatékában a kéziratok

sem maradtak fenn; *Az eszme* című novelláját az 1912. május 16-i számban közzölték (883–888).

Lásd 693. is.

633. BÓNYI ADORJÁN – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Margitta¹ 1912. II. 3.

Bihar m.

[Margitta, 1912. február 3.]

Igen tisztelt Szerkesztőség!

Nem lévén bizonyos, Ignótos, Fenyő Miksa avagy Osváth Ernő úr vezet[-]je az ilyenféle ügyeket, bocsánat elsősorban is az általános megszólításért. Másodsorban pedig bocsánat azért, hogy soraimmal egyáltalán alkalmatlankodom önöknél.

Egyrésztől látva azt a meleg fogadtatást és pártolást, amelyben Önök a nem tehetségtelen dolgozni-akarókat, legyenek azok bár egészen új emberek is, részesítik, egy kicsit ezen is felbátorodtam; másrészt azonban elejétől fogva, mióta csak papiroson próbálok megjelentetni egy-két gyöngé gondolatot a magaméi közül, jó régóta Önökkel és a lapjukkal szemben táplált szinte áhítatos érdeklődésem, ragaszkodásom, mondjuk szeretetemet arra a merész lépésre ragadt, hogy még gyöngé és friss irodalmi-emberi voltom néhány termékével, egy-két vidéki újságban való szerepeltetés után, ép[ppen] Önök előtt hozakodjam elő, akik a legfin[ny]ásabb ízléssel és legmélyebb kritikai képességgel rendelkezvén, bizonynyára szigorú szemmel fognak nézni rájuk. De mentsen ki önök előtt merészségemért az a gyöngesség, melylyel az ember saját írásaival szemben többnyire viseltetik és Önök iránt már fentebb említett érzelmeim, amelyek dacosan szuggeráltak belém, hogy Önök elnézők lesznek irántam és támogatni fognak tétovázó lépéseiben egy ismeretlen, járatlan új embert. –

Ez után a kis bevezetés után kérem Önöket, ne nézzék avval az elfogultsággal ezeket a verseket s a többi írást, amivel ismeretlen, felbukkanó emberek dolgait szokták többnyire azok, akik már biztos magaslatról nézik a lent kü[s]zködőket, a feljutni akarókat. Kérem Önöket, ha lehet, közlésre elfogadni belőlük valamit, biztosítom önöket, egy kezdő és reménykedő embernek élete legnagyobb boldogságát szerzik meg. Hiszen mindnyájan, akik

ma valakik az irodalomban, lennt kezdték, talán újságíráson<, > többnyire; én, sajnos olyan körülmények között vagyok jelenleg, hogy vidéken tengőd-
vén, újsághoz, újságírónak nem szegődhetek. Bár tavalyi s azelőtti pesti tar-
tozkodásom alatt megtettem volna!

Különben imitt-amott már jelent meg egy-két írásom. Így a Nagyvára-
don tavaly ősszel megindult – hozzám geographice legközelebb fekvő eredetű
– szépirodalmi lap: a Nagyvárad Élet közölt néhány versemet (ezek közt van
a Szépség dicsőítése, az Útnak bocsátott szerelmek) és az Új Idők előtt sem
vagyok ismeretlen ember teljesen. Az elbeszélést illetően egy kicsit félek;
nem első ugyan ezen a téren, <de> s azt hiszem elég jó meséjű, a stílusát ille-
tően pedig... azt önök talán lesznek szívesek megbírálni. –

Félve és egy kicsit már előre is csüggedten bocsátom útnak e talán kissé
félszeg gyermekeimet, de egy halvány sugarával a Jövőben való bizakodás-
nak, hogy nem hoznak majd szégyent a fejemre azzal, hogy Önök hidegen
ajtot mutatnak majd nekik.

Kérem – minthogy Szerkesztői üzenet a Nyugatban nincs – a mellé-
kelt bélyeg felhasználásával sorsukról engem tudatni, akármilyen röviden,
de, ha lehet, (az esetben ha nem válnánk be) egy kevés kritikával is. Ha nem
válnának be s ha kérésem nem lenne <túl>terhes, kérem a kézirat szíves
visszaküldését. – Válaszukat hálás köszönettel <varo> de ha lehet minden-
esetre bármily röviden is várva
maradok őszinte tisztelőjük

Bónyi Adorján
joghallgató

[Címzés:]

A „Nyugat” tekintetes Szerkesztősége
Budapest
V. Mérleg ucca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/725.

Dat.: fpb: _, 1912. __. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1912. febr. 4.

Bónyi Adorján (1892–1967) Kolozsvárott szerzett jogi diplomát, 1919-től fő-
városi lapoknál dolgozott. A Nyugatban írása nem jelent meg, de műveiről – főként
az 1930-as években – többször hírt adtak.

Útnak bocsátott szerelmek című versének kézírata Reichard Piroska hagyatéká-
ból került a PIM gyűjteményébe (V. 957/17.).

---

¹ Margitta Bihar vármegyei település, ma Romániához tartozik.

634. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912 telén]

Kedves Osvát,

ne vedd zaklatásnak, de mert idején kellene rendelkeznem az Új Színpad–Nyugat ügyben, újra beszélgetésre kérlek és 10 órakor az ismert kávéházban mindenestre várlak.

Üdvözöl szeretettel

Révész

[Címzés:]

Ng

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Peterdy u 39.

III. em.

Futár fizetve.

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – A Népszava levelezőkártyáján, a kártya fejléce: NÉPSZAVA | A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA | PÁRT KÖZPONTI KÖZLÖNYE | SZERKESZTŐSÉG | Telefonszám 54-94 [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] BUDAPEST, 191... | VIII, Conti-utca 4 – Borítékfejléc: NÉPSZAVA | SZERKESZTŐSÉGE | Budapest, VIII, Conti-utca 4 – Nem postai küldemény.

Bárdos Artúr és Révész Béla közös vállalkozása, az Új Színpad, 1912 márciusában nyílt meg, a Nyugattal való együttműködése feltáratlan (lásd az alábbi levéljegyzeteit is).

635. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. február]

Kedves Barátom,

Krúdy megkért, hogy ne informáljalak semmiről (mert nem akarná, hogy a Nyugatnál is elrontsa a dolgait), tehát bizalmasan közlöm veled a következőket. Hosszú, verekedő beszélgetés után megegyeztem vele abban, hogy szombat d.u. átad nekem egy új darabot, ha ekkorra nem tudna elkészülni, akkor feltétlenül átadja a kérdéses kéziratot. Minden ítélezésemmel és viselkedésemmel, eddig még várok.

Sokat beszélt nekem a félelmeiről a Szendrey Júlia-darabbal kapcsolatban (majd elmondom beszélgetésünknek ezt a részét) de én úgy látom, hogy gondoljaim miatt a pénzt akarja mindenképp[en] tőletek megkapni és a kényszerhelyzetben velem szemben, komolyan el van szánva arra, hogy szombatra vágatva megírja nekem az új darabot. Én ugyan a Szendrey Júlia-darabot akartam tőle, de belemennék az új darab dolgába is. Meglátom, betartja-e a szavát? Te mindenesetre, vedd meg a darabot – ha akarod. Én megvárom, hogy milyen lesz Krúdy szombatra? Ha becsapott, elveszítjük a darabot, én a pénzt és velem többé az az ember szóba nem állhat,

Krúdy erről a levélről nem tud, neked azonban ezt az információt meg kellett írnom.

Szervusz

Révész Béla

[Címzés:]

Ngos

Osvát Ernő szerkesztő úrnak

Peterdy u 39

III. 26.

Futár fizetve

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – Levélpapír- és borítékfejléc: ÚJ SZINPAD | ARÉNA ÚT ÉS DEMBINSZKY | UTCA SARKÁN. | IGAZGATÓK: | BÁRDOS ARTUR ÉS | RÉVÉSZ BÉLA [a levélpapír jobb oldalán kitöltendő dátum-rész:] *Budapest, 191...* – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

Az Új Szinpad 1912. március 13-án három egyfelvonással, köztük Krúdy Gyula *Kárpáti kaland* című darabjával nyitotta meg kapuit – Krúdy művét (előbb

Tátrai kaland címmel) március elejétől hirdették a fővárosi lapok. A darabot az Új Színpad Könyvtára című sorozatba is felvették (Bp., Eke, 1912). A színházi vállalkozás az évad végére csődbe ment.

Krúdyt valószínűleg már 1912 elején foglalkoztatta a Petőfi özvegyéről és fiáról írandó dráma, *Zoltánka* című „szomorújátékát” először 1913. november 15-én adták a Magyar Színházban. A Nyugatban, illetve a Nyugat Kiadónál Krúdytól színdarab nem jelent meg.

Osvát lakcímére való tekintettel (lásd 554.) több datálási lehetőséggel itt közöljük az alábbi üzenetet:

636. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

IV/17

[Budapest, 1912. vagy 1913. vagy 1914. április 17.]

Kedves Gyermekekem,

megégerszer megpróbálom a külső címmel elküldeni ezt a levelet, bár a múltkori leveletem visszahozta a futár.

$\frac{3}{4}$ 10 órától kezdve várlak az Aréna út és Damjanicz utca sarkán levő kávéházban.¹ A magam ügyében is, de főképp[en] a Nyugat-dologban akarok veled beszélni.

Üdvözöl

RB

[Címzés:]

Ngs

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Peterdy u. 39.

III. em. 27

Futár fizetve.

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – A Népszava levelezőkártyáján és borítékjában, a fejlécek megegyeznek a 634. számú levélével – Nem postai küldemény.

¹ Az Aréna út és a Damjanich utca sarkán az Andrássy kávéház működött.

637. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debreczen, 1912, febr. 7.
[Debrecen, 1912. február 7.]

Kedves jó Szerkesztő Úr,

nagyon-nagyon köszönöm, hogy verseimet, melyeknek gyöngességét igen érzem, oly megtisztelően előkelő helyre juttatta a Nyugatban.¹ Nagy öröm volt ez nekem. – Most itt küldöm az öcsém készítette címlapot. Végtelenül sajnálom, hogy az öcsém, aki most vőlegény s így mindig a menyasszonya körül lebzsel, nem csinálhatta meg a többi címlapokat is. – Feltétlenül kérem, hogy bár az én címlapom már kész van, semmi esetre se jelenjék meg előbb a kötetem a Lányi Saroltáénál és a Nagy Zoltánénál. Csúnya volna, hogy én, aki nem állottam a címlap-elkészítési ígéretet, így eléjük vágnék. – Azt hiszem, mostanában többet fogok írogatni, mint eddig.

Üdvözlettel, igaz híve:

Tóth Árpád

A Maupassant-fordítást mostanában megsürgette (még a szegény Magyar Mór írta alá a levelezőlapot,) a kiadóhivatal.² Mihelyt lehet – egy-két héten belül – küldöm. –

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Mérleg u. 9.
A Nyugat szerkesztőségében

[Feladói cím:]
Tóth Árpád, Debrecen, Késes u. 32.

K: OSZK Kt. Fond 253/884.
M: NEMESKÉRI 1979, 11.

A készülő kötetekről lásd 558., az elkészült címlapterv fényképmásolatát lásd a Tóth Árpád-versek kritikai kiadásában (TÁK) a 144–145. oldalak között.

---

¹ Lásd 628.

² Magyar Mór 1912. január 12-én öngyilkosságot követett el. Tóth Árpád Maupassant-fordításai csak az 1920-as években jelentek meg az Athenaeum Kiadó Maupassant-sorozatában. Az ő munkája *A szalonka meséi* (Bp., 1921) és a *Miss Harriet* című kötet (Bp., 1927).

638. JÁSZ DEZSÓ – OSVÁT ERNŐNEK

1912. II. 8.

[Újvidék, 1912. február 8.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Íme, amit Szép Ernő könyvéről írtam. Legközelebb Zichy könyvéről is elküldöm az ismertetést, amelynek késedelméért bocsánatot kérek.

Ha lehetséges, a jövődő kéziratok reményében, legyen kegyes 20-30 koronát küldetni.

Kiváló tisztelettel
kész híve

Jász Dezső

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
Budapest
Mérleg utca 9. II. „Nyugat”

K: OSZK Kt. Fond 253/782. – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1912. febr. 9.

Szép Ernő *Énekeskönyve* 1912-ben jelent meg a Nyugat kiadásában (lásd 619.); Zichy Géza (1849–1924) író, zeneszerző, zongoraművész *Emlékeim* című két-kötetes munkáját a Franklin adta közre 1912–1913-ban. Jász Dezső figyelői a Nyugat 1912. február 16-i számában olvashatóak (*Szép Ernő Énekeskönyve, Zichy Géza gróf emlékiratai*. 362, 377–378), mindkét kritika kézírata fennmaradt Osvát hagyatéká-

ban, rajtuk Osvát ceruzairásos megjegyzésével, miszerint a korrigálást ő végzi majd (lásd OSZK Kt. Fond 253/1031., illetve 1033.). – Jász Dezső 1912-ben az újvidéki Michels patikában dolgozott.

Itt közöljük egy üres boríték adatait a Mérleg utcai időszakból:

639. JÁSZ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[?, 1910. május 16. – 1912. június 1. előtt]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
Budapest
Mérleg utca 9. II.

K: OSZK Kt. Fond 253/782. – Üres boríték.

Dat.: a boríték csonka.

640. OSVÁT ERNŐ – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

[Budapest, 1912. február 10.]

Két figyelőjét, Bánról, Móriczról, várom.
Barátsággal

Osvát Ernő

[Címzés:]
Tersánszky Józsi Jenő
Nagybánya

K: PIM V. 4330/123/1. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – Távirat.

Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.

M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 120.

Lásd 613.

641. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Nagybánya 912. febr. 12.
[Nagybánya, 1912. február 12.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

nagyon bántana, ha sürgönye azon óhajának <lenne> |:lett volna: | kifejezője, mikép[p] a figyelőket feltétlen a feb. 16-iki számba várta.

Bántana, mert ezt legjobb akaratom mellett se tehetem.

Bán és Móric[z]ról immár nem figyelő alakjában akarnék elmélkedni, hanem egy terjedelmesebb írás keretében tárgyalnám jelességeiket. Egy cikkben, mely némi áttekintéssel lenne a magyar próza korábbi 30 esztendőjére, különös és mindeddig nélkülözött tekintettel a régi „Hét” írógárdájára és mellék (csupán célzatos) tekintettel nagy irodalompolitikuskunk legutóbbi handabandáira.

Nagyon kérem bocsásson meg Szerkesztő Úr, hogy mégis halasztást kérek ígéretemre a jövő számig, 25-ikére ott lesz a cikk a „Nyugatnál”.

Mindig kész híve

Tersánszky Józsi Jenő

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő szerkesztő úrnak

a „Nyugat” szerkesztőségében

Budapest.

V. Mérleg u. 9. I.

[Feladói cím:]

F: Tersánszky Józsi Jenő Nagybánya

K: OSZK Kt. Fond 253/882.

Dat.: fpb: Nagybánya, 1911. [!] febr. 12. – épb: Bp., 1912. febr. 13.

M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 120.

Tersánszky 1912. január 2-i ígéretét – Osvát 1912. február 10-i táviratára – most prózatörténeti áttekintéssel és a Hatvany Lajos által elindított irodalompolitika-vita értékelésével bővítette ki (lásd 613.).

642. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. február közepe előtt]

Kedves fiam,

Keszler már kétszer itt járt, hogy megismerkedjék veled. Ugyan tedd meg, amint lehet, hogy szaladj fel e napokban hozzá. (Alkotmány u. 16[.]) s ha nincs otthon, hagyd ott a névjegyed.

Ölel

Ignotus

[Címzés:]

Ng

Osvát

úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat-levelezőkártya és -boríték fejléce: → *Mérleg utcai időszak* – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

Keszler József 1912. február 21-én küldte el Osvátnak Halász Imre *Egy letűnt nemzedék* című könyvéről szóló esszéjének kéziratát (lásd 646.), megismerkedésük feltehetően még a cikk megrendelése előtt történt meg.

643. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. február 16. előtt]

Kedves Barátom,

itt küldöm ígéretem szerint mind a két kéziratot.

Palágyival, azt hiszem, elég kegyetlenül elbántam, de talán mégsem túlságos durván. Ha esetleg úgy látnád jónak, hogy az 5. vagy¹ 6. pont, vagy mind a kettő elmaradjon, szívesen feláldozom. Remélem, nincs válaszómban semmi, a mi becsületsértési pör alapja lehetne?

Angyal tanulmányáról nincs több mondani valóm, mint ez. Ha Apponyi² és Tisza Kisfaludy-társasági toasztjairól lesz valami a Nyugatban, akkor hagyd el cikkecském utolsó passzusát.

Korrektúrát kérek.

Szívesen üdvözlök igaz híved

Schöpflin Aladár

K: OSZK Kt. Fond 253/858.

Schöpflin Aladár *Vajda János* című esszéje a Nyugat 1912. január 1-jei számában jelent meg (22–39). Palágyi Lajos (1866–1933) költő és lapszerkesztő, aki az idős Vajda János baráti köréhez tartozott, a Magyar Nemzet 1912. január 31-i számában vitatta Schöpflin állításait (*Vajda János és – Schöpflin Aladár*. 1–3). Schöpflintől *Ad vocem: Vajda János* címmel a Nyugat 1912. február 16-i számában közöltek választékot (378–379).

Angyal Dávid (1857–1943) történész-irodalomtörténészt 1910-ben választották meg a Kisfaludy Társaság tagjává, székfoglalója alkalmából Gyulai Pálról írt tanulmányát olvasta fel 1911. október 4-én (a művet *Gyulai Pál* címmel 1912-ben könyv alakban is kiadták). – 1912. február 11-én a Kisfaludy Társaság közgyűlését követően, a Gyulai emlékére rendezett díszebéden Apponyi Albert a modern írók ellen intézett „érdes hangú támadást”, illetve irodalom és politika kapcsolatáról nyilatkozott Tisza István (lásd [Név nélkül:] *Gyulai Pál emléke*. = Pesti Hírlap, 1912. február 13., 33–34). Schöpflin Aladár *Angyal Dávid Gyulai Párról* című recenziójában nyomatékosította Angyal munkájának értékeit „az irodalomba beledilettánszkodó politikusok” pohárköszöntőivel szemben (Nyugat, 1912. február 16., 364–365); ugyanezen Nyugat-számban Ignóus *Az úr az irodalomban* címmel mindezt élesebb hangon és nevesítve tette szóvá (379–382).

Schöpflin *Angyal Dávid Gyulai Párról* című kézírata a PIM-ben található (V. 956/14., Reichard Piroska-hagyaték); Osvát Ernő ceruzaírási megjegyzése a kéziratban: <Disputa> | :Figyelő: | petit r. Nagyon sürgős | Correctura délből író lakására küldendő.

---

¹ *korábban*: és

² Gr. Apponyi Albert (1846–1933) parlamenti képviselő, kultúrpolitikus, az 1910-es évek első felében Kossuth Ferenc híve.

644. TAMEDLY MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

Wien. 1912 II/16.
[Bécs, 1912. február 16.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Még december elején voltam bátor átadni Önnek egy terjedelmesebb novella kéziratot szíves elolvasás céljából. (*Az ártatlan Mimi*) Azóta többször jártam a szerk.[-]ben, de vagy nem találtam ott Szerkesztő urat, vagy más-korra ígérte az elolvasást. Közben Bécsbe költöztem s most arra kell kérnem Szerkesztő Urat, kegyeskedjék a kéziratot alanti címre elküldeni akár elolvasatlanul is, bár – tán mondani se kell, – jobban örülnék, ha átolvasná és pár szó megjegyzést is fűzne hozzá.

Kérésem megújítva, vagyok Szerkesztő Uramnak mély tisztelettel, kész híve

ifj. Tamedly Mihály.

Wien.
Theresianische Akademie¹
IV. Favoriten str. 15

[Címzés:]
Nagys.
Osváth Sándor úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
V. Mérleg u-9.

[Feladói cím:]
Tamedly. Wien, Theresianum.

K: OSZK Kt. Fond 253/880.
Dat.: fpb: Wien, 1912. febr. __. – épb: Bp., 1912. febr. 16.

Tamedly Mihály (1884–1939) író, tanár; 1926 és 1935 között a berlini Collegium Hungaricum igazgatója, később a miskolci, illetve rövid ideig a kassai tankerület főigazgatója. A Nyugatban nincs írása.

---

¹ A Theresianum 1746 és 1938 között működő felsőfokú oktatási intézet volt.

645. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

NBánya 912. febr. 16.
[Nagybánya, 1912. február 16.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

itt küldök egy részt regényemből mutatóba. Ha alkalmasnak véli közlésre, úgy nagyon kérem, lehető közelebb közölni. A korrektúrát ez esetben szintén nagyon kérem leküldetni nekem.

A cikket írom.¹ De ha tudna Szerkesztő úr, bizony nagyon kellene egy pár korona. Amennyit lehet.

Készséges híve

Tersánszky Jenő

[Címzés:]

Nagyságos
Osvát Ernő úrnak a
„Nyugat” szerkesztőségében
Budapest.
V. Mérleg utca 9. I.

[Feladói cím:]

K: Tersánszky Józsi Jenő. Nagybánya.

K: OSZK Kt. Fond 253/882.

Dat.: fpb: Nagybánya, 1911. [!] febr. 16. – épb: Bp., 1912. febr. 17.

M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 121.

Tersánszky a levélhez *Rész egy készülő regényből* című írását mellékelte (K: OSZK Kt. Fond 253/1225.) – a költői prózának tekinthető mű a Nyugat 1912. március 16-i számában kapott helyet (552–553), lásd 654., 659.

---

¹ Lásd 613.

646. KESZLER JÓZSEF – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1912. febr. 21.
[Budapest, 1912. február 21.]

Kedves Osváth szerkesztő úr!

Itt a kért cikk. Kérnék azonban korrektúra után egy *levonatot revisióul*. Mert az én interpunctióm más, mint a másé; és ez interpunctió nélkül nehezebb az eligazodás a mondottakban.

A revíziót kérem bármely nap 2 órákor; azonnal megcsinálom.

Tisztelő híve

Keszler.

[Címzés:]

A „Nyugat”
t. Szerkesztőségének
Mérleg-utca 9. sz. I.

K: OSZK Kt. Fond 253/797. – Borítékfejléc: AZ UJSÁG – Nem postai küldemény.

Keszler József (1846–1927) műkritikus, esszéista, számos lap munkatársa. Az Újságba annak 1903-as megindulásától kezdve írt képzőművészeti és színikritikákat; a Nyugatban mindössze Halász Imre *Egy letűnt nemzedék* című könyvéről szóló esszéjével szerepelt (K: OSZK Kt. Fond 253/1057., M: 1912. március 1., 385–391).

647. KARDOS SAMU – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Debreczen, 1912. Február 21én.
[Debreczen, 1912. február 21.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Mert jól tudom, hogy becses lapja mindenkoron súlyt fektetett nemzeti dicsőségünk igazi nagyjainak hátrahagyott leveleire s egyéb közérdekű írásaira – bátor vagyok szíves figyelmét felhívni és illetve becses lapja számára felajánlani a nagy Wesselényinek korát és kortársait gyönyörűen

megvilágító páratlan becsű nállam meglévő emlékirataira és kiadatlan leveleire.

Kész vagyok ezt a becses anyagot történelmi bevezetéssel és megfelelő jegyzetekkel ellátva ez év márczius elejétől kezdődőleg szerény tiszteletdíj ellenében becses lapjában közzétenni. És bár jól tudom azt is, hogy a mai nemzedéket egy szenzációs öngyilkosság vagy szerelmi botrány részletei sokkal jobban érdeklik, mint a magyar nemzet újjá születése legnagyobbjainak hátrahagyott írásai; mégsem adom fel a reményt arra nézve, hogy a komoly és hazafias magyar sajtó régi múltjához híven és nemes hivatásainak megfelelően módot és alkalmat fog nekem adni, hogy a nagy reform korszak kiváló embereinek kiadatlan leveleit és emlékiratait publicálhassam. –

És a midőn megemlítem még azt is, hogy gyűjteményemben nemcsak a nagy Wesselényire de kor és küzdő társai közül Br. Jósika Mikósrá,¹ gr. Teleky Lászlóra,² sőt Kossuth Lajos³ legnagyobb riválisára Görgey Arthurra⁴ vonatkozólag is számos ösmeretlen és kiadatlan levél van, – maradtam nagybecsű válaszát kérve és várva, kiváló tisztelettel kész szolgálja:

Dr Kardos Samu

[Címzés:]
A „Nyugat”
tek. Szerkesztőségének
Budapesten

K: OSZK Kt. Fond 253/792. – Levélpapírfejléc: *Dr. Kardos Samu* | köz- és váltóüggyvéd | *Debreczen, Piacz-u. 58.* | *Telefon 153.* [jobb oldalon oldalon kitöltendő dátumrés:] *Debreczen, 191...* – Borítékfejléc: *Dr. KARDOS SAMU és Dr. GÁBOR JENŐ* | ÜGYVÉDI IRODÁJA | *Debreczen, Piacz-utca 58* (Ipar- és Kereskedelmi-bank palotája, I. em. 14. ajtó). | *Telefon-szám: 153.* – Idegen kéz írása, autográf aláírással.

Dat.: fpb: Debrecen, 1912. febr. 22. – ép: Bp., 1912. febr. 22.

Kardos Samu (1866–1925) ügyvéd történelmi érdeklődésének középpontjában br. Wesselényi Miklós (1796–1850), a reformkori főrendi ellenzék vezéralakja és küzdőtársai, illetve az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc vezetői álltak. A levélben említett személyek munkásságáról főként az általa szerkesztett *Régi Okiratok és Levelek Tára* című debreceni periodikában publikált 1905–1906-ban, *Báró Wesselényi Miklós élete és munkái* címmel kétkötetes monográfiát írt (Bp., 1905, Légrády Nyomda). Wesselényi emlékiratait említve Kardos a naplófeljegyzésekre gondolhatott, ajánlatát a Nyugat nem fogadta el.

¹ Br. Jósika Miklós (1794–1865) szabadelvű politikus, író, újságíró.

² Gr. Teleki László (1811–1861) reformpárti politikus, a magyar önállóság ügyének egyik legaktívabb képviselője.

³ Kossuth Lajos (1802–1894) a reformkor meghatározó politikusa, a forradalom és szabadságharc vezetője, a Habsburg-ház trónfosztását követően kormányzó.

⁴ Görgei Artúr (1818–1916) honvédtábornok, 1848 novemberétől a világosi fegyverletételig a honvédség fővezére.

648. RÉTI ÖDÖN – A NYUGAT NYOMDÁJÁNAK

Arad, 1912. febr. 22.

[Arad, 1912. február 22.]

A Nyugat tekintetes Nyomdája
Budapest
VIII. Üllői út 18

Kérem tisztelettel, szíveskedjék a *Zorka* hátralévő, még nem szedett részét nekem a mellékelt borítékban megküldeni. Szeretném átnézni s ezáltal megkímélni Önöket is attól, hogy a már kész szedésen változtassak. Pár nap múlva visszaküldöm.

Kérem, ha lehetséges, mielőbb. Nagyon köszönöm a szíves fáradságukat

Tisztelettel

Réti Ödön

Fábián utca 6.

PLATZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. február 23-tól]

Nagys.
Osvát Ernő úrnak
H.

Ma kaptam e levelet. Küldöm a korrektúrárt és mellékelt lebélyegezett borítékot; mert¹ nem akartam Szerkesztő² úr tudta nélkül ezt elintézni.

Tiszt.

Platz

K: OSZK Kt. Fond 253/846. – A ceruzaférfás üzenet a Réti Ödön-levél 2. fóliójának verzóján olvasható.

Platz Béla nyomdai gépmestert a *Budapesti cím- és lakásjegyzék* segítségével azonosítottuk.

Réti a *Zorka* revideált részét 1912. február 29-i és március 15-i levelében küldte vissza, lásd 567. is.

---

¹ javított szó

² korábban: szerkesztő

649. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

Rpalota febr 912
[Rákospalota, 1912. február végén]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr

Egy kéréssel jövök.

Arra kérem, legyen szíves, ha ez Önnek nem különösebben terhes, gondoskodni róla hogy a tizediki matinéra számomra <le.> négy földszinti jegyet fenntartsanak. A jegyekért személyesen fogok eljönni néhány nap múlva.

Bocsásson meg, hogy evvel terhelem, magam most nem mehetek be, és félek, hogy ha halasztom, elfogynak a jegyek.

Egyébként nagyon el vagyok foglalva
maradok viszontlátásig
őszinte tisztelője

Babits Mihály

NB Haugh Béla szekszárdi professzor levelét mellékelem. <Egy regényt küldött a Szerkesztő úrnak és nagyon szeretné róla véleményét tudni.> Nagyon kérem, ha lehet, legközelebbi találkozásunkkor legyen szíves felelni a kérdésekre, melyek e levélben foglaltatnak.¹

K: OSZK Kt. Fond 253/708/18.

M: BML 1911–1912, 96. – [Rákospalota, 1912. febr.]

A Nyugat 1912. március 10-én matinét tartott a Vígszínházban, amelyen Babits rövid bevezető után Dante *Isteni színjáték*ából általa fordított részeket adott elő. Március elején Babits édesanyja, id. Babits Mihályné Kelemen Auróra, és annak testvére, Kelemen Ilona budapesti utazást terveztek, elképzelhető, hogy a matinén ők is részt vettek. (Lásd 657., 660., 667.)

---

¹ Haugh Béla (1871–1920) magyar–latin szakos tanár, 1897-től 1912-ig a szekszárdi állami főgimnáziumban tanított, Babits öccsének, Istvánnak osztályfőnöke volt. Osvátnak szóló levele nem ismeretes, miként a Nyugatnak küldött regénye sem azonosítható. – A Haugh Béla levelére vonatkozó rész a bal oldali margón található.

650. HALÁSZ IMRE – IGNOTUSNAK

Bp. 1912. febr. 26.

[Budapest, 1912. február 26.]

Kedves öcsém Uram!

Volna anyagom egy azt hiszem elég érdekes politikai tanulmány megírásához. *Nem lenne hosszú*, a ma nagyon aktualis választójogi kérdés *ante-*

*aktáit*¹ tartalmazná. Összefoglalná a vezető magyar államférfiak nézeteit a választójogról a 40-es évektől a most érvényes választótörvény létrejöttéig.

Érdekes részletét tenné a 48-ki választótörvény létrejötte s nagyon időszzerű lenne, ha a mart. 15-ki számban megjelenhetne. Az a kérdés, szoríthatnának-e helyet egy ily mintegy 8-10 lapnyi cikk számára a mart. 15-ki számba. Kérem szíves válaszát. Igenlő esetben neki ülök s néhány nap alatt rendelkezésükre bocsátom a cikket.²

À propos – olyas nézettel találkoztam írói körökben, mintha az utóbbi Nyugat-affaire³ kapcsán én is szakítottam volna a Nyugattal. Határozottan kijelentettem, hogy ilyesmire nem gondolok s azt hiszem a Nyugat sem gondol a velem való szakításra, – a mire egyébiránt pozitív bizonyítékom van Önöknek szíves nyilatkozataiban. Legjobb cáfolata volna persze egy afféle cikk megjelenése. Egy másik is van még begyemben s a Tisza-áráról való tanulmányról sem feledkeztem meg.⁴

Szíves üdvözlettel igaz híve

Halász Imre

I. Várfok u. 14.

[Címzés:]
Nagyságos
Ignotus főszerkesztő
úrnak
Budapest,
V. Mérleg u. 9.
Nyugatnál.

K: OSZK Kt. Fond 253/765.

Dat.: fpb: Bp., 1912. febr. 26. – épb: a boríték csonka.

---

¹ anteakta (lat.): előzmény, előirat

² Halász Imre *A parlamenti probléma* című tanulmányát két részben adta a Nyugat (*A rendi országgyűléstől a parlamentig.* = 1912. március 16., 512–528, illetve *1848-tól a jelenkorig.* = 1912. április 1., 607–624). A tanulmány kézírata fennmaradt Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/1010.).

³ A Hatvány–Osvát-vitára és következményeire utal (lásd 625.).

⁴ Utóbbi tanulmánya nem jelent meg a Nyugatban – die Ära (ném.): korszak, éra.

651. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. február 26. után]

Kedves Barátom,

1) Barrientosról elég, ha Elek Artúr ír, csak szépen kérném, ha meggyőződésével egyezik, írjon bele egy melegebb szót a Népoperáról.¹

2) Halász bácsinak írtam, hogy örömmel várom (ez igaz is) cikkét a márc. 15ⁱ számba.

3) Dienes Valériának írtam, hogy a Bergsont csak karácson tájt tudnánk kiadni.²

4) Rakovszky Béla volt diplomatával, ma képviselővel, ki a N.[eue] Fr.[eie] Pressébe szokott kültügyi tanulmányokat írni, megbeszéltem, hogy ne a Figyelőbe írjon magyarul, hanem hozzánk. Talán megteszi.³ Igen értelmes ember.

Viszontl. ölel

Ign.

[Címzés:]

Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Nyugat-levelezőkártya borítékjában, a fejléc szövegét lásd: *Méreg utcai idők* – A szerkesztőségben hagyott üzenet, a címzés ceruzáírás.

Dat.: Halász Imre 1912. február 26-án küldött levelet Ignotusnak a március 16-i számba írandó tanulmányról (lásd az előző levelet).

¹ Maria Barrientos (1883–1946) spanyol operaénekesnő 1912. február 20-i, budapesti fellépéséről szóló figyelőjében Elek Artúr csak a művész nő kvalitásait dicsérte, a Népoperát mint helyszínt nem említette meg (*Barrientos Mária.* = Nyugat, 1912. március 1., 466–467).

² Dienes Valéria Henri Bergsonról csak az 1920-as években írt a Nyugatban; elképzelhető, hogy ezúttal Bergson-fordításait ajánlotta a Nyugat Kiadónak (terve nem vált valóra). Dienes több Bergson-fordítása közül először *A nevetés* (Tanulmány a komikum jelentéséről és négy lélektani értekezés) című munkája jelent meg (Bp., Révai, 1913).

³ Rakovszky Béla (1860–1916) a Nyugatban nem publikált, a Magyar Figyelőben azonban igen. – A Neue Freie Presse bécsi liberális napilap 1864-től 1938-ig működött.

652. SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. február 28.]

Kedves barátom,

én abban a hitben, hogy „A cárnő” mint kasszadarab sokszor egymásután fog színrekerülni, elmulasztottam vasárnap és hétfőn megnézni a darabot, kedden akartam elmenni és csak nagyon későn néztem meg a műsort, amely szerint „A cárnő” csak holnap csütörtökön látható. Kétségbe vagyok esve, de mit csináljak? Beszéltem Peterdi Istvánnal, aki ott volt a bemutatón és abban állapotam meg velem, hogy ő ma szerdán este 9– $\frac{1}{2}$ 11 közt a New-York kávéházban lesz és rendelkezésedre áll, hogy holnapra megírja a kritikát. <Ha ellenben va> Nem tudom, szenvedhet-e halasztást a dolog, ebben az esetben én holnap csütörtökön éjjel megírnám a bírálatot, színház után. Okvetetlenül várom döntésedet. Én ma éjjel 10-től kezdve, a Pesti Napló szerkesztőségében dolgozom (telefonja 20-10), légy szíves engem telefonon értesíteni, hogy mit határoztál.

Üdv és ölelés!

Szini Gyula

K: OSZK Kt. Fond 253/874.

A Nemzeti Színház 1912. február 23-án, pénteken mutatta be *A cárnőt*, Biró Lajos és Lengyel Menyhért színművét. A Nyugat 1912. március 1-jei számában Fekete Miklós és Boross László tollából két külön kritikát is közölt a darabról (467–468, 468–469).

653. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

NBánya 912. feb. 28.

[Nagybánya, 1912. február 28.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

olyan nyomorultul ideges vagyok, vagy mi a pokolnak hívják e becsutelen nyavalyát, hogy alig tudom ezt a pár szót idefogalmazni. A figyelőket

is emiatt nem bírom összetákolni, mert valósággal nehezemre esik két mondatot is egymás mellett vonatkozásba látni. Dadogok és dühöngök és imádkozom. Kámpec irodalom, ojtoványokat <ültetek> kell ültetni orvosi rendeletre a szőlőben.

Mindig kész híve

Tersánszky Jenő

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztőségében
Budapest.
V. Mérleg u. 9. I.

[Feladói cím:]
Feladta: Tersánszky Jenő Nagybányán

K: OSZK Kt. Fond 253/882.
Dat.: fpb: Nagybánya, 1912. febr. 28. – épb: Bp., 1912. febr. 29.
M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 121–122.

Az ígért figyelőkről lásd 613., betegségéről bővebben lásd 927.

654. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Nbánya 912. febr. 29.
[Nagybánya, 1912. február 29.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

a vissza küldött mű utolsó versszakát, a következőkép[p] kellett átjavítanom utólag:

– Mint. A. Diadal-Szekér. Olyan. A. Nevetésem. – Életem. <Az Élet.> Robogó. Diadal-Szekere. – Az. Élet. Robogó. Diadal-Szekere. – Galád. Alázatban. Ujjongva. Ragad. Tova. – Ten-Magamnak. Ennen-Magára. Rémülő. Csodáján. Szédelegve. A. Tér. Kietlen. Végtelenjén. – Szörnyű. Csodáján. Szédelegve. A. Tér. Kietlenén. <Rá Menekülök Nyomorú ...> Rá-Menekülök. – Ujjongva. Nyomorú. Alázatomban. –

*

– Ó. Nevetés. – Én-Nevetésem. – Hervadt. Gyerek-Orcám. Virága.

Tersánszky Jenő

Szíveskedjék Szerk. Úr illetén kijavíttatni – kész híve

Tersánszky Jenő

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a „Nyugat” szerkesztőségében

Budapest.

V. Mérleg u. 9. I.

[Feladói cím:]

Feladta: Tersánszky Jenő Nagybányán.

K: OSZK Kt. Fond 253/882. – Zárt postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Nagybánya, 1912. febr. 29. – épb: Bp., 1912. márc. 1.

M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 122.

A *Rész egy készülő regényből* című prózáról lásd 645.

Tersánszky Józsi Jenő fokozódó neuraszténiájára utal az alábbi levél is:

655. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Péntek.

[Budapest, 1912–1913]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Azt hiszem Tersánszky Józsi Jenő megőrült. Oly módon inzultált ma délben, míg Rád vártunk, a kávéházban, hogy, ha meggondolom, nem csak példátlan, <.....>, de annyira érdekes is, különös és izgató, hogy méltó néhány percnyi figyelmedre. Nem állom meg, hogy sürgősebben ne közöljem veled, mint más dolgokat: oly kínosan foglalkoztat. Keresni foglak holnap délben a kávéházban (szombaton) s ha nem találnálak, tiszteletemet teszem nálad otthon.

Ne haragudj kérlek ezért az izgatottságért!¹ S kérlek, ha előbb találkoznál Tersánszkyval, ne tégy neki a dologról említést!

Szeretettel üdvözöl:

Milánod.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Budapesten.
VII. Peterdy u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Nem postai küldemény.
M: FMÖL, 52. – [Budapest, 1914 ?]

---

¹ *korábban*: izgatottságért: elvégre

656. RÉTI ÖDÖN – A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

Arad, 1912. febr. 29.
[Arad, 1912. február 29.]

Tekintetes Kiadóhivatal

Köszönettel küldöm vissza a Zorka írásokat; a 83–98 lapokat is mihamarabb küldöm.

Kiváló tisztelettel

Réti Ödön

[Címzés:]
A Nyugat
tekintetes Kiadóhivatala
Budapest
V. Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/846. – Ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: Arad, 1912. márc. 1. – épb: a boríték csonka.

Lásd 567., 648.

657. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. március 2. előtt]

Egyelőre csak ez van meg
Vizszontlátásig
Szívélyesen üdvözli

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Mérleg u. 9. I. em.
A Nyugat szerkesztőségénél
Ajálva
Expressz

K: OSZK Kt. Fond 253/708/21. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály*

Dat.: fpb: a boríték csonka (ajánlási ragjegy: Újpest) – épb: Bp., 1912. márc. 2.
M: BML 1911–1912, 99–100. – [Újpest, 1912. márc. 2.]

Babits valószínűleg a Nyugat-matinéra tervezett Dante-előadásából küldött részletet Osvátnak (lásd 649.).

658. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1912 március 4.
[Debrecen, 1912. március 4.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

A mellékelt mesét szigorúságába ajánlom.
Nagyon lekötelezne, ha könyvem sorsáról értesítene. Tóth Árpád is érdeklődéssel várja a hírt és üdvözli Szerkesztő urat.
Igaz tisztelője

Nagy Zoltán

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztőségében
Budapest
V. Mérleg-u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – A levélpapír fejléce megegyezik az 558. számú levélével – Borítékfejléc: Dr. NAGY ZOLTÁN | ügyvéd | BUDAPEST, V., BÁTHORY-UTCA 10. [a budapesti cím átfestve, alatta cégbélyegzővel:] DEBRECZEN | József kir. herceg-utca 12. | Telefon 353. – Gépirat, autográf aláírással.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., _ . márc. _ .

Nagy Zoltán *Mesélek a hercegről* című novelláját a március 16-i számban közzétették (529–533). Nagy Zoltán és Tóth Árpád köteteiről lásd 558.

659. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

NBánya. 912. márc. 5.
[Nagybánya, 1912. március 5.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

bocsánat érte, hogy újra zavarom, de <még> valamit mégis kifejejtetem a regény részlet felül. Ezt a pár szót, amellyel ajánlom:

*Bertalan István kedves barátomnak.*¹

Szíveskedjék ezt potlólag [!] felibe szedetni. Azonkívül ha véletlenül <. . . . .> Kádár Endrével találkozónék, adja át neki gratulációm az „Oh Sorsanyánk” novellához.² Bár nem tudom illik-e Önt ilyesmire kérnem.

Nyavalyám különben melyről minap írtam növekedőben egyre semmi jó véggel nem kecsegtet. Azért azt a két gyerek novellát mégis kijavítanám, illetve végét írnék az egyiknek. Az utóbbinak. Ha szükség lesz rá esetleg közlésre, úgy küldje el Szerkesztő Úr előbb, mert minden esetre át kell írnom őket s az utóbbit különben is szeretem.³ Bocsásson meg a figyelőkért, de nem vagyok képes megcsinálni őket.⁴

Kész híve

Tersánszky Jenő

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő Úrnak
a „Nyugat” szerkesztőségében
Budapest.
V. Mérleg u. 9. I.

[Feladói cím:]
Feladta: Tersánszky Jenő Nagybánya.

K: OSZK Kt. Fond 253/882. – Zárt postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Nagybánya, 1912. márc. 7. – épb: Bp., 1912. márc. 7.
M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 123.

---

¹ Tersánszky *Rész egy készülő regényből* című prózáját ajánlotta Bertalan Istvánnak (lásd 645.). Bertalan nagybányai iskolatársa volt Tersánszkynek, alakja a *Nagy árnnyakról bizalmasan* című könyvben is feltűnik (lásd TERSÁNSZKY 1964, 44–45).

² KÁDÁR Endre: *Óh, sorsanyánk.* = Nyugat, 1912. február 16., 353–360.

³ Feltehetőleg az 576. és a 613. számú levelekben említett írásokról van szó.

⁴ Lásd 613.

660. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. március 6.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr

Egynéhány dolgot óhajtok önnel megbeszélni. Ha Ön addig nem értesít, hogy a találkozást máshogyan és máshol kívánja, akkor *pénteken d.u.* 2 órakor keresem a New-Yorkban. A viszontlátásig nagy tisztelettel és meleg kézszerítással

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Nyugat Szerkesztőjének
Budapest

Mérleg u. 9. I. em.
A Nyugat szerkesztősége

K: OSZK Kt. Fond 253/708/17. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály*

Dat.: fpb: Újpest, 1912. márc. 6. – épb: Bp., 1912. márc. 6.

M: BML 1911–1912, 100–101. – [Újpest, 1912. márc. 6.]

Babits a március 10-i, vasárnapi matinészereplés előtti pénteken kívánt Osváttal találkozni – lásd 649.

661. VALERIU CRIȘIAN – A NYUGAT KÖNYVTÁR
FŐSZERKESZTŐJÉNEK

Balázsfalva¹ 912 III/6.

[Balázsfalva, 1912. március 6.]

Igen tisztelt Főszerkesztő úr.

A maguk által szerkesztett „Nyugati [!] Könyvtár” c. fordításokból² e napokban olvastam a 16–17[.] sz. a „Kék madár” c. fordítást, amelynek szerzője Maurice Maeterlinck. Azon kéréssel fordulok önhöz, hogy adja meg nekem a meghatalmazást, hogy e művet román nyelvre fordítsam, és a magyar fordítást használhassam.

Becsés választát várván
maradok tisztelettel

Valeriu Crișian
teologus

[Címzés:]
„Nyugat Könyvtár”
tek. főszerkesztőségének
Budapest.
V. Mérleg utca 9 sz.

K: OSZK Kt. Fond 253/732. – Levélpapír- és borítékfejléc: *Valeriu Crișian | stud. în teologie | Transilvania. Blaj-Balázsfalva.*

Dat.: fpb: Balázsfalva, 1912. márc. 7. – épb: Bp., 1912. márc. 8.

Maeterlinck *A két madár* című színművét Adorján Andor fordította le a Nyugat Könyvtár számára (Bp., 1911).

---

¹ Balázsfalva Trianonig Alsó-Fehér vármegye járási székhelye; román művelődési központ és görögkatolikus püspöki székhely a 18. század közepétől.

² javított szó

662. UJHELYI NÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

Kedden

[Budapest, 1912. március 12.]

Igen tisztelt szerkesztő,

minthogy több ízben kerestem a szerkesztőségben és nem lévén szerencsém, nem találtam ott[,] ezúton tudatom, hogy az orosz balletről a figyelőt csütörtökön d.e. nyomdába leadom. Ugyanis ma még egyszer megnézem és holnap éjjel megírom. Egy kérésem volna mit nagyon kérem szíveskedjék elintézni. Valóban és nem is pillanatnyi pénzzavarodásban vagyok (az orosz ballet, ma 3-szor nézem meg, hogy minden darabot lássak, a tönknek közvetlen szélére juttatott) nagyon kérem Szerkesztő urat, tekintsen el a Nyugat az eddigi előlegeimtől, mit, mihelyt jobb viszonyok közé jutok[,] ledolgozom. Tessék kiutalni a február 15 és március 1-i számokban megjelent figyelők,¹ valamint az orosz balletről írt figyelő² (mintegy 2 oldalnyi lesz) honorariumát és a jegyekért kompenzációért ha lehet 20 koronát. (Nekem többre van a dolog, pedig nem is elsősorokba mentem) Még egyszer nagyon kérem erre szerkesztő urat, mert igazán nagy szükségem van rá. A nyugtát tessék Faragó úrnál³ hátrahagyni, hogyha bemegegyek megkapjam a pénzt, a csillogó érméket, ha nem is tetszene ott lenni.

Mély tisztelettel

Ujhelyi Nándor.

U. i. Gömöri kéreti Szerkesztő urat, hogy szíveskedjék átküldeni a modern könyvtárhoz a Theodor d'Yhkassar egész kéziratát, minthogy a jövő hónapban ki akarják adni.⁴

[Címzés:]

Nagyságos Osvát Ernő úrnak.
Budapest. VII. Peterdi-utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/887. – Levélpapírfejléc: [embléma] | HOTEL BRISTOL | BUDAPEST | [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] BUDAPEST, ... | TELEFON 10-72 – Borítékfejléc: [embléma] | HÔTEL BRISTOL BUDAPEST
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

A cári orosz balett társulata 1912. március 5. és 12. között (keddtől keddig) lépett fel a budapesti Népoperában, egy-egy estén általában három balettet mutattak be. Ujhelyi a levelet az utolsó előadás előtt írta, kritikája már nem került be a március 16-i számba, április 1-jén közölték (*Orosz ballet*. 650–652). A kézirat megtalálható Osvát hagyatékában: OSZK Kt. Fond 253/1245. – Lásd 664. is.

---

¹ UJHELYI Nándor: *Maeterlinck: Szegények kincse*. = Nyugat, 1912. február 16., 376–377, Uő: *Violone király és Clarinette királykisasszony, vagy a szerelem örvénye* [Bevilaqua Béla és Rédey Tivadar bábjátéka], illetve *A „Beteg úriember” utolsó látogatása* [Giovanni Papini *Válogatott elbeszélései* a Modern Könyvtár kiadásában]. = Nyugat, 1912. március 1., 471–472.

² javított szó

³ Faragó Lajos

⁴ Ujhelyi *Arisztokratizmus* (Némely hanyag és töredékes eszméje Theodor d'Yhkaszar úriembernek) című prózakötete 1914-ben jelent meg az Athenaeum Modern Könyvtárában, a sorozatot Gömöri Jenő (1890–1967) szerkesztette.

663. SZITNYAI ZOLTÁN – IGNOTUSNAK

Selmechánya 912 márc 13.
[Selmechánya, 1912. március 13.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Mi egy páran, akik itt Selmeccen érdeklődéssel kísérjük, a mi új és tartalmas irodalmunknak fejlődését, feljogosítva éreztük magunkat arra, hogy a Nyugat íróit egy irodalmi est tartására felkérjük. Evvel egyrészt a magunk érdekeinek tennénk eleget, másrészt segítségére volnánk annak a kultúr cél-nak, mely az egész huszadik századot, s így az önök mozgalmát is áthatotta.

Selmecbánya különben egy meg nem hódított talaj, ahol hétszáz fiatalember a régi bursvilághoz¹ hasonló csaknem kultúrátlan életet folytat, jóllehet szükségét érzi a fejlődöttebb városiasabb életmódnak. Ezek, valamint a legújabban megindult kongregáció mozgalmak, jogosítottak fel bennünket arra, hogy abban a harcban, melyet a radikálizmus nevében folytatunk, az önök segítségét is kérjük.

Ha tehát a „Nyugat” hajlandó volna felküldeni egy-két íróját, akkor felkérem a tisztelt Főszerkesztő urat, hogy mielőbb értesítsen engem mindarról a föltételről, melyek függővé teszik a teljesülést. Mellékelve küldöm az „Élet” által kibocsátott meghívót, hogy utasítással szolgálhassak, a programnak összeállítását illetőleg.² Amikor is a selmeci viszonyoknak teljes ismeretével mondhatom, hogy Ady Endrének óhajtott, bár nem remélt megjelenése, vagy Karinthy Frigyesnek közreműködése előre is biztosítaná az est sikerét.

Miután a mi igényeinket kifejtettem, fölöslegesnek tartom a szélesebb részletezést mindaddig, amíg nem vettem a Szerkesztő úrnak válaszát. Ez utóbbi kérésemnek mielőbbi teljesítését annál is szükségesebbnek tartom, mert a kedvező és idejekorán nyert válasz esetén, a napokban ideérkező Berzeviczy Máriával is megállapodásra juthatnék.

A nyert válasz után eldönthető az is, hogy a Nyugat, vagy egy itteni ifijúsági [!] egyesület jegyében történjék-e a rendezés. Addig is az alábbi címre kérem válaszukat.

Kiváló tisztelettel:

Szitnyai Zoltán

[Címzés:]
A „Nyugat” tek{...}
B{udapest}
V. Mérleg ut{...}

K: OSZK Kt. Fond 253/875.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1912. márc. 14.

Szitnyai Zoltán (1893–1978) tisztviselő, író. Selmecbányán született, jogi diplomát szerzett. A Nyugatban 1926 és 1933 között jelentek meg novellái. A harmincas évek elejétől 1944-ig szélsőjobboldali lapokban is publikált, 1945-ben a Budapesti Népbíróság öt év kényszermunkára ítélte, a népi írók közbenjárására 1946-ban kegyelmet kapott. 1949-ben elhagyta Magyarországot, Ausztriában telepedett le.

---

¹ Az 1735-ben alapított selmecebányai bányászati-kohászati tanintézetben működő, német mintára szerveződött diákegyesületeket hívták Burschenschaftoknak – 1877-ben feloszlatták őket.

² A Szitnyai Zoltán által mellékelt meghívó szerint az *Élet* 1912. március 17-én tartott irodalmi estet Selmecebányán. A lap munkatársain kívül fellépett Berzeviczy Mária, a Népopera művésznője.

664. UJHELYI NÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. március 14.]

Igen tisztelt szerkesztő,

nagyon kérem minden kihúzás nélkül szíveskedjék ezeket leadni. Nem tudtam kevesebbet írni, hisz még lett volna elég sok mondani valóm, főleg kritikái, analízáló és nem hangulati, nem szólva arról, hogy a Hattyúk taváról¹ és Armida pavillonjáról² nem is írtam. Azonban kifogytam az időből és a terjedelem esetleges túltengése is visszariasztott. De ezt³ mindenesetre tessék acceptálni.

Tisztelettel

Ujhelyi Nándor

[Címzés:]

Nagyságos Osvát Ernő úrnak.

K: OSZK Kt. Fond 253/887. – Nem postai küldemény.

A levél datálásáról és az elküldött kritikáról lásd a 662. számú levelet.

---

¹ A *hattyúk tava* zenéjét Pjotr Iljics Csajkovszkij szerette.

² A Nyikolaj Nyikolajevics Cserepnin zenéjére koreografált balett *Le Pavillon d'Armide* címen lett híres.

³ *javított szó*

665. RÉTI ÖDÖN – A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

Arad, 1912. március 15.
[Arad, 1912. március 15.]

Tekintetes Kiadóhivatal!

Itt küldöm tisztelettel a Zorka utolsó részét.

Egyúttal kéréssel is fordulok a tekintetes Kiadóhivatalhoz. Úgy gondolom, szokásban van az, hogy míg egy munka közlése tart, az illető író tiszteletpéldányt kap.

Egy számot, a *febr. 16.-it* én is megkaptam, ha nem veszik rossz néven, kérem szépen a januári, a feb. 1., és a még hátralévőket.

Tisztelettel

Réti Ödön tanár

[Címzés:]
A Nyugat
tekintetes Kiadóhivatalának
Budapest.

[Farágó Lajos ceruzaírásos megjegyzése a *hátralévőket* szóhoz:]
leküldöttem.

Farágó

K: OSZK Kt. Fond 253/846. – Réti Ödön a kiadóhivatalnak írt levelet külön borítékba tette.

Lásd 567., 648.

666. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. március közepe – 1912. június vége]

Nagyságos Osvát Ernő
úrnak
Peterdi-út 39
E. V.¹

Édes Ernőm,

ha megveszek is, nem tudtam idáig megírni a versemet. Mert e versnek nagynak s s [!] még Adyhoz-mérten is újnak kell lenni. Ha estig van még időm a kísérletezésre, telefonálj 134-63 Mlle G. címére. Büdösen nyavalyás vagyok, még a Tisza–Andrássy²–Berzeviczy³–Apponyi gyermekek, újféle úri csínytevés se tud megmozgatni.⁴ Üzenj – Ölel

Ady

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő úrnak
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest
Peterdi-utca 39.

K: PIM A. 208/67. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: ADY ENDRE – Borítékfejléc: VÁROSMAJOR SANATORIUM ÉS VÍZGYŐGYINTÉZET | CSERNYEFALVI Dr. KOZMUCZA BÉLA IGAZGATÓ-FŐORVOS VEZETÉSE ALATT | BUDAPEST, I., VÁROSMAJOR-UTCA 64. SZÁM. – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

M: AELev2, 177. – [Budapest, 1912. febr.]

Ady Endrét öccse, Ady Lajos vitte be a Városmajor Szanatóriumba 1912. február második felében (lásd ADY Lajos: *Ady Endre*. Bp., Amicus, 1923, 151; AELev2, 503). A három-négy hétig tartó szigorú kúra után a költő állapota javulni kezdett, kijárhatott a városba (lásd EmlAE4, 645), meglátogathatta Brüll Bertát, aki Mlle Gilberte néven vezetett kalapszalont a IV. ker. Koronaherceg utca 6. szám alatt (ma V. ker. Petőfi Sándor utca). Ady az április 1-jei számtól kezdve újra publikált a Nyugatban – noha nem a korábbi intenzitással –, az év második fele azonban költőileg termékenynek bizonyult. Ady a szanatóriumban 1912 szeptemberéig maradt (lásd EmlAE4, 820).

A Nyugat 1911–1912-es válsága az év közepén zárult le, Osvát ezentúl főmunkatársként szerkesztett – helyette formálisan Ady lett szerkesztő, tehát június legvégétől Ady nem címezte levelét a fenti módon. Másfelől a Diósiné Brüll Adéllal május közepén bekövetkezett szakítás után néhány héttel az Ady és Brüll Berta közötti érintkezés is abbamaradt (lásd EmlAE3, 154).

---

¹ en ville (*fr.*): helyben – lásd 95. is

² ifj. Andrásy Gyula

³ javított szó

⁴ 1912 első feléve mozgalmas időszak volt a magyar belpolitikában, a május 22-én házelnökké választott Tisza István június első hetében verte le a parlamenti ellenzék elhúzódo obstrukcióját – az említett személyek ugyanakkor a közélet számos más eseményének mozgatói voltak. – Berzeviczy Albert (1853–1936) kultúrpolitikus, történetíró, 1905-től az Akadémia elnöke, 1912-ben a Nemzeti Munkapárt képviselője.

667. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. március 16. előtt]

Kedves Barátom,

a Kernách-figyelő $\frac{3}{4}$ [-]je megvan, a többit éjjel megírom s reggel lakásodra küldöm,¹ valamint egy Nijinsky-Figyelőt is. Az idemellékelt Nyugat híreinek, azt hiszem, jönni kell.

Viszontl. ölel

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat-levelezőkártya fejléce: → *Mérleg utcai időszak* – A szerkesztőségben hagyott ceruzafrásos üzenet.

A Nyugat 1912. március 10-i vígszínházi matinéján (lásd 649.) előadták F. Kernách Ilona *A fajtája* című egyfelvonásos drámáját is. A színmű a március 16-i számban olvasható (478–493), a darab kvalitásait Ignotus külön is méltatta (*A fajtája*. F. Kernách Ilona parasztdrámája. 554–555). – A Budapesten fellépő cári orosz balett egyik táncos-szólistája Vaclav Fomics Nyizsinszkij (1889–1950) volt, a bemutatott művekről Ujhelyi Nándor kritikáját közölték az április 1-jei számban (*Orosz ballet*. 650–652), lásd 662., 664.

---

¹ javított szó

668. KELETI ARTHUR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912. III. 17.
[Budapest, 1912. március 17.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Betegségem miatt hírt magamról nem adhattam. Szíves tanácsára a kötet kiadásától egyelőre elálltam, nagyon kérem azonban a jövő szempontjából szíveskedjék az említett verseimre (Harakiri, Két őszi vers) sort keríteni, mert ez nekem nagyon sokat jelentene.

Szíves fáradozását és jóindulatát irántam még egyszer nagyon köszönöm.

Kiváló tisztelettel

Keleti Arthur.

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő
Szerkesztő Úrnak
Budapest
„Nyugat” szerkesztősége
V Mérleg-utca 9.

K: PIM V. 955/9. (Reichard Piroska-hagyaték) – Idegen kéz írása.

Dat.: fpb: Bp., 1912. márc. 18. – épb: nincs.

Keleti (Rosenberg) Arthur (1889–1969) költő, műfordító, könyvművész; a Nyugatban egyetlen hosszúverse jelent meg *Pax vobiscum* címmel (1922. április 16., 536–544).

Kötetéről lásd 738.

669. REZEK ROMÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest. 1912. márc. 17.
[Budapest, 1912. március 17.]

Igen tisztelt Uram!

Kegyes engedelmével el szeretnék jönni a Piros pruszlikos lány s a Szabadulás c. novellám kéziratáért.

Szerkesztő Úrnak kiválóan hálás szolgálja:

Rezek Román.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest.
V. Mérleg-utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/850.
Dat.: fpb: Bp., 1912. márc. 17. – épb: nincs.

A *Piros pruszlikos leány s kék lajbis legény* című novelláról lásd 535., a *Szabadulás* című írás sorsa ismeretlen.

670. FELEKY GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

III. 22.
[Budapest, 1912. március 22.]

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr,

ne vegye alkalmatlankodásnak soraimat, intézze el őket úgy, hallgaton, mint az előbbieket.

1.) A Rodint, hacsak lehet, legyen oly kegyes és vegye elő most.¹

2.) A Vaszary-kiállításról² szeretnék néhány sort írni.

Sokszor bocsánatot kér
őszinte, igaz tisztelője

Feleky

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
H.
Mérleg-utca 9

K: PIM V. 955/7. (Reichard Piroška-hagyaték)
Dat.: fpb: Bp., 1912. márc. 22. – épb: nincs.

¹ Az Auguste Rodin (1840–1917) francia szobrászművészről szóló Feleký-tanulmány bevezetője az 1912. január 16-i számban (*Bevezetésféle. 183–187*), *Fejek* című része a március 1-jei számban olvasható (437–450).

² Vaszary János (1867–1939) festőnek a budapesti Művészházban megrendezett kiállításáról a Nyugat 1912. április 1-jei számában Bálint Aladár tudósított (*Vaszary János új képei. 653–654*).

671. KAFFKA MARGIT – A NYUGAT NYOMDÁJÁNAK

[Budapest, 1912. március 22.]

A „*Précieux vers a fájdalomról*” című, *Nyugat* számára kiszedett vers 9. sora „Hit-sarkantyúval úzné *tajtékos láz-paripám*” helyett így javítandó: „Hit-sarkantyúval úzné *tajtékos paripám*”. – Szóval a *láz* szó kimarad. Ha még lehet, kérem e helyesbítést!

Kaffka Margit

[Címzés:]
A Nyugat részvénytárs.
nyomdája (Révay és Salamon.)
Budapest
VIII. Üllői-út 18. –

K: OSZK Kt. Fond 253/788. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: KAFFKA MARGIT – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Bp., 1912. márc. 22. – épb: a boríték csonka.
M: KMV L, 91. – [Bp., 1912. márc. 22.]

Kafka Margit *Précieux vers a fájdalomról* című költeménye – a kért javítással – a Nyugat 1912. április 1-i számában jelent meg (572–573), nyomdai korrektúrája az Osvát-hagyatékban található (OSZK Kt. Fond 253/1043.).

672. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Kedd este
[Budapest, 1912. március 26.]

Kedves Osvátom,

írd meg *T. W. 27 poste restante* címen Tóth Wandának, mi van az ő kéziratával s jön-e a húsvéti számban. U.a. levélbe zárd az ide mellékelt neki szólót is.¹

Berény Róbert holnap küld Figyelőt az Umze hangversenyéről.²

Írass Lukács György |:dráma tört[.]:| könyvéről Balázs Bélával.³

Szász Zoltán felel Disputában Fenyőnek. Holnap küldi – nem tagadhattam meg tőle.⁴

Ölel

Ignotus

[Címzés:]

Ng

Osvát Ernő úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levélpapír- és borítékfejléc: NYUGAT | [emléma] | BUDAPEST, V. | MÉRLEG-UTCA 9. | Telefon 174-24. – A szerkesztőségben hagyott ceruzáírásos üzenet.

1912-ben húsvétvasárnap április 7-re esett, valószínűleg az április 1-jei volt a Nyugat húsvéti száma (noha tartalmában az ünnepi jelleg kevésbé érződik).

¹ Tóth Wanda Fenyő Miksának szóló 1912. március 12-i leveléhez (K: PIM V. 3181/6/10., Fenyő Miksa-hagyaték) mellékelt egy „hosszadalmas elbeszélést” – minden bizonnyal a *Köd* című írásról van szó, amely csak az 1912. október 1-i számban kapott helyet (479–508), lásd 770. is.

² BERÉNY Róbert: *Az U. M. Z. E. március 22-iki hangversenyén.* = Nyugat, 1912. április 1., 647–649. – A kézirat Osvát hagyatékában található (OSZK Kt. Fond

253/945.), Osvát ceruzairásos megjegyzése az 1. fólió rektóján: „petit. Figyelő | Ignotus úr corrigálja!!!!”

³ Lukács György *A modern dráma fejlődésének története* című munkáját (Bp., Franklin, 1911) Feleky Géza ismertette (1912. november 1., 699–702).

⁴ Szász Zoltán *Arisztokraták* című tárcájában egy budapesti műkedvelő színelőadás nézőjeként vonta le a következtetést, hogy a fellépő arisztokraták nem tudnak rendesen magyarul, és ugyanezzel a kritikával illette a modern írókat is (Pesti Hírlap, 1912. március 7., 1–3). Fenyő Miksa a Nyugat 1912. március 16-i számában „Szász Zoltán a minap tárcát írt...” kezdetű disputájában vitatta Szász állításait (559). Szász Zoltán viszontválaszát április 16-án hozták („Fenyő Miksa a Nyugat március 15-i [!] számában...” 745–746). – Lásd 674. is.

673. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. március 26. körül]

Kedves Ernőm,

itt küldöm a kéziratomat. Ne felejtse el, amit megbeszeltünk a Népeoperáról¹ s az olcsó Jókairól. A Herczeg új darabjáról is megemlékszünk, ugyebár? Mi van Adyval?²

Ölel

Ignotus

K: MTA KIK Ms 4179/66. (Veress Endre-gyűjtemény) – A Nyugat-levelezőkártya fejléce: → *Mérleg utcai idősök*.

Ignotus a fenti üzenetet szintén az 1912. április 1-jei lapzárta előtt küldte el Osvát-nak, kártyájához *Laissez faire* című 1912. március 19-i előadásának szövegét mellékelte (lásd 679.). Az április 16-i számban Ignotusnak nincs írása, ugyanakkor erre a számról maradt Várady István kritikája Herczeg Ferenc *Éva boszorkány* című színművéről (737–738), míg a Révai testvérek kedvezményes Jókai-sorozatáról csak május 1-jén közöltek figyelőt (lásd 685.).

¹ Bálint Aladár *A Népeopera Beethoven-estéje* címmel feltétlen elismeréssel írt a március 23-i előadásról (650) – Ignotus instrukcióit lásd az 588. számú levélben.

² Lásd 666.

674. SZÁSZ ZOLTÁN – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

[Budapest, 1912. március végén,
1912. július 16. előtt vagy 1913. szeptember 16. előtt]

Igen tisztelt Uram

kérek *minden*¹ korrektúrát megcsinálni, mert egy ilyen *disputa cikkknél*
ez különösen fontos.

Fogadja üdv[.]

Szász Zoltán

K: OSZK Kt. Fond 253/866.

Szász Zoltánnak három disputája jelent meg a Nyugatban: Fenyő Miksának válaszolt az 1912. április 16-i számban (noha Ignotusnak a kéziratot korábbra ígérte, lásd a 672. számú levelet); Schöpflin Aladár nézeteit vitatta 1912. július 16-án (lásd 718.), illetve Kaffka Margit megjegyzéseire reflektált 1913. szeptember 16-án („Igen tisztelt Szerkesztő úr! Távol áll...” 460–462). Szász bármelyik említett cikkéhez csatolhatta a fenti üzenetet – a két utóbbi esetben Osvát is lehetett a címzett. A korrektúra fontosságára vonatkozó kérést indokolhatja, hogy Szász *Petőfi revíziója* című vitairatában számos sajtóhiba maradt (lásd 502.), ezek közül néhányat a Nyugat 1912. július 1-jei számában helyesbítettek (80).

---

¹ *korábban*: kérem a

675. HALÁSZ IMRE – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1912. marc. 29.
[Budapest, 1912. március 29.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Nem egyszerű könyvismertetés, hanem önálló cikk alakjában tárgyalom a Korona tanát. A dolognak különleges érdekességét kölcsönöz az a kö-

rülmény, h.[ogy] a közelebbi trónváltásnál a koronázási diploma és koronázási eskü körül aligha baj nem lesz.

Kiváló tisztelettel

Halász

K: OSZK Kt. Fond 253/765. – A Nyugat-levelezőkártya fejléce: → *Mérleg utcai időszak*

Halász Imre *A szent korona tana* című Nyugat-cikkében (1912. április 16., 681–689) Marczali Henrik *Ungarisches Verfassungsrecht* című könyve kapcsán (Tübingen, Mohr, 1911) mondta el nézeteit. Fennmaradt a cikk kézírata és korrektúrárszlete (OSZK Kt. Fond 253/1011.).

676. KOLLÁNYI BOLDIZSÁR – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Nagyvárad, 1912. március hó 30.

[Nagyvárad, 1912. március 30.]

A „Nyugat” tekintetes Szerkesztőségének!

A szokásos bókok mellőzésével egy cikket van szerencsém becses folyóiratuk számára beküldeni.

Szintén fölöslegesnek minősítem jelezni, hogy nagy öröömre szolgálna, ha az tetszésüket megnyerné, ami ugyan egy kissé akadályokba ütközik – a többiektől eltekintve – tán kiadói szempontokból is.

Mindazonáltal gondolom annyira liberálisnak és függetlennek a szerkesztőség nagyra becsült tagjait – hogy ezek a szempontok befolyásolják a legkevésbé.

Csak még egyet kérek: ha hozzák, akkor hozzák a legközelebbi számban, mert a cikk mielőbbi megjelenése rám nézve kiválóan fontos – ellenkező esetben legyenek szívesek engem értesíteni, hogy az eredeti, vagy egy másodpéldányt idejében másúvé küldhessek.

Őszinte tisztelettel:

Kollányi

K: OSZK Kt. Fond 253/1058.

Kollányi (Kopli) Boldizsár (1874–1921) újságíró Szombathelyen, majd a műegyetem elvégzése után kataszteri mérnökként dolgozott Nagyváradon. Itt ismerte meg Ady Endrét és a holnaposokat, akiknek második antológiáját ő szerkesztette (*A Holnap új versei*. Bp., Deutsch Zsigmond és Társa, 1909). 1909-ben Nyitrára költözött, de 1911-ben visszatért Váradra. Az első világháborút hősiesen végigharcolta, majd radikális nézetei miatt korán nyugdíjazták.

Leveléhez *A Freud-féle pszichoanalízis becslése* című gépiratos esszéjét mellékelte, a Nyugatban sem ez, sem más műve nem jelent meg.

677. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1912. április 1. előtt]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

Mellékelve küldök egy kis figyelőt. Nem nagy igényű, de talán használható. Persze nem tudom nem írtak-e már a futurista kiállításról. Január 1. óta nem jár nekem a Nyugat. Nem tudom véletlennek tekintsem-e vagy teljes kirekesztésem szándékos jelének? Utóbbi nagyon szomorú volna.

Éppen egy nagy cikken dolgozom a Nyugat számára – (ha majd ön is úgy akarja) – J. C. Mardrus most befejeződött első teljes és hiteles *Ezeregyéjszaka* fordításáról ill. a mesékről: „A mese metafizikája”.

Kérem Szerkesztő Urat legyen szíves nekem a Nyugatot – ha elmara-dása csak véletlen – ismét küldetni.

Őszinte tisztelettel

Balázs Béla.

Paris 5e rue Champollion 3.

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Dat.: Balázs Béla *Futuristák* című figyelője – amelynek kézírata is fennmaradt Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/923.) – a Nyugat 1912. április 1-jei számában olvasható (645–647).

Joseph-Charles Mardrus (1868–1949) *Le Livre des mille nuits et une nuit* címen 1899 és 1904 között adta közre az *Ezeregyéjszaka* meséinek eredeti beosztáshoz ragasztódó, teljesnek mondható francia fordítását (a következő kiadás 1926-ban indult meg).

A mese metafizikája nem készült el.

678. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. április 1.]

Elkéstem ezzel a tanulmánnyal. És vajjon nem túlságosan filológiai-e? Mindegy; megírtam: elküldöm. Engem sokban érdekelt.

A választott Dante-részeket nemsokára szintén küldöm.

Szívélyes üdvözet

Babits Mihály

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének

Budapest

Mérleg u. 9. I. em.

A Nyugat szerkesztősége

Ajálva

K: OSZK Kt. Fond 253/708/20. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály*

Dat.: fpb: Újpest, 1912. ápr. 1. – épb: a boríték csonka.

M: BML 1911–1912, 113. – [Újpest, 1912. ápr. 1.]

Babits már 1908-ban belefogott Dante *Isteni színjátékának* fordításába (lásd 212.), műhelytanulmánya *Dante fordítása* címmel – és a fordításból választott három szemelvényel – az április 16-i Nyugatban kapott helyet (659–670). A tanulmány Osvátnak küldött kézírata (MTA KIK Ms 633/6., Komjáthy Aladár-gyűjtemény) számos változtatást tartalmaz, ugyanakkor tévedés, hogy Babits a kéziratot a megjelenéshez „alaposan lerövidítette” (vö. BML 1911–1912, 380).

Lásd 680., 681., 688.

679. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Székelyudvarhely, 1912. április elejéig]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Egy pár nap múlva küldök egy cikket: Az irodalom mint társadalmi funkció. – T.i. éppen „a magyar filologia feladatairól” készítettem egy cikket, mikor a Társ. tud. Társaság l.:vita: l.kérdéseit megkaptam. És véletlenül éppen¹ ezekkel a kérdésekkel is foglalkoztam benne, mert a filologia feladatait egyrészt az irod. soc. funkciójából vezettem le. Így a feladatot két részre osztottam s az elsőt 2 könyvismertetéssel 2-3 nap múlva küldöm. A téma a legizgatóbb témám (t.i. engem legjobban izgat.) Szabó Ernőnek² [!] ugyan azt írtam, hogy először oda küldöm felolvasásra. De meggondoltam, hogy ez kissé pretentiosus³ kívánság kézsemről.

Most süt a nap s ezért nagyon boldog, nagy erős vagyok s ha az adót az élet mennyisége után fizetnék, én lennék a naprendszer első virilistája. A Szerkesztő Urat tavaszi szeretettel üdvözli

őszinte tisztelője

Szabó Dezső

K: PIM V. 955/5. (Reichard Piroska-hagyaték)

A budapesti Társadalomtudományi Társaság 1912 március–áprilisában öt vitanapot tartott irodalom és társadalom kapcsolatáról. A bevezető előadást *Laissez faire* címmel Ignóus tartotta március 19-én (szövegét lásd a Nyugat 1912. április 1-jei számában = 584–589), Szabó Dezső Babits Mihállyal, Kutasi Elemérel és Szini Gyulával 1912. április 9-én került sorra.

A hozzászólásokat a Huszadik Század 1912. májusi, júniusi és szeptemberi számában jelentették meg. Szabó Dezső mondandójának lényegét a szeptemberi számában foglalta össze ([*Irodalom és társadalom*]. 317–319), nézeteit bővebben *Az irodalom mint társadalmi funkció* című tanulmányában fejtette ki (Nyugat, 1912. május 1., 755–763). A Nyugat május 16-i számában két könyvismertetését közölték (Albert Soergel: *Dichtung und Dichter der Zeit*, Henri Maassen: *La poésie paroxyste*. 897–898, előbbi kézírata a PIM-ben található: V. 956/16., Reichard Piroska-hagyaték).

Lásd 682., 706., 709., 712., 713.

---

¹ javított szó

² Szabó Ervin (1877–1918) szociológus, könyvtáros töltötte be a Társadalomtudományi Társaság alelnöki tisztét, a felkérő leveleket március elején postázta (lásd

Szabó Ervin – Babits Mihálynak. [Budapest, 1912. március 12. előtt] = BML 1911–1912, 104–105).

³ pretenciózus (*lat.*): elbizakodott

680. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. április 8.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr

Holnap (kedden)¹ d.u. 5 órakor keresni fogom a Korona-kávéházban. Kérem ha nem lehet ott értesíteni legyen szíves.

A korrektúrát az egyik választott Dante résszel² együtt küldöm. Még két részt választottam, melyeket holnap magammal hozok.

Maradok a viszontlátásig
Szíves üdvözléssel kész híve

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Peterdi u. 39.
Expressz
Ajálva

Levélpapír:
K: OSZK Kt. Fond 253/708/12.
M: BML 1911–1912, 69. – [Szekszárd, 1911. dec. 24.]

Boríték:
K: OSZK Kt. Fond 253/708/19. (A kritikai kiadásban szereplő Fond 253/708/13. jelzet – miként Róna Judit észrevette [lásd RÓNA 2013, 461] – elírás.)

Dat.: fpb: Újpest, 1912. ápr. 8. – épb: Bp., ____. (a boríték csonka).

M: BML 1911–1912, 116. – [Újpest, 1912. ápr. 8.]

---

¹ javított szó

² javított szó

Babits 1912. április 1-jén, hétfőn küldte el *Dante fordítása* című tanulmányát Osvát számára (lásd 678.), az időközben kijavított nyomdai levonatot – az *Isteni színjáték*ból választott első szemelvénnel – egy héttel később postázta, és a hiányzó két szemelvényt másnapra, keddre ígérte. A fenti levél tehát *nem előzheti meg* az április 1-jén küldöttet (vö. BML 1911–1912, 69), lásd kötetünkben a 603. számú levélhez fűzött jegyzetet.

Kérdéses, hogy az alábbi levél mikor íródott (a kritikai kiadás szerint 1912. április 8-án, és a fenti boríték tartalmazta). Nem elképzelhetetlen, hogy Babits április 9-én, kedden, hiába jelent meg a Korona kávéházban – a fenti levelet a borítékon található rájegyzések szerint a posta kétszer is sikertelenül próbálta meg kézbesíteni –, ekként Babits írásban foglalta össze Osvát számára azt, ami a megbeszélés tárgya lett volna (mellékelve egyúttal a két hiányzó Dante-szemelvényt). Lehetséges azonban, hogy az alábbi levél nem a *Dante fordítása* című tanulmányra vonatkozik.

681. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. április 9. ?]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Bármennyire tudom, hogy nagy alkalmatlanság ez a szerkesztő Úr¹ elfoglaltsága mellett mégis igen szépen kérem, legyen oly szíves a javítás után még egyszer átnézni: nem maradt-e hiba. Igen sok hiba volt és én is tettem változtatásokat. De ha a dolog a szerkesztő úrnak terhére esnék, <azért> az nem volna baj, ha a cikk nem jönne: de ha jön akkor okvetlen úgy ahogy most áll. Az alkalmatlanságért bocsánatot kér

a fáradságot előre köszöni

Babits

K: OSZK Kt. Fond 253/708/19. (A kritikai kiadásban szereplő Fond 253/708/13. jelzet – miként Róna Judit észrevette [lásd RÓNA 2013, 461.] – elírás.) – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály*

M: BML 1911–1912, 116. – [Újpest, 1912. ápr. 8.]

---

¹ *javított szó*

682. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. április 11.]

Ma este 7–8.
Anker köz 4.
Üdvözet

Babits

A vita kéziratot Rónay [!] úr¹ el fogja küldeni Szerkesztő Úrnak.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Peterdi u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/708/27. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: BABITS MIHÁLY | FŐGIMNÁZIUMI TANÁR – Nem postai küldemény.

M: BML 1911–1912, 118. – [Rákospalota, 1912. ápr. 11.]

Az 1912. április 8-ával kezdődő héten Babits két előadást tartott Budapesten: 9-én a Társadalomtudományi Társaságban irodalom és társadalom viszonyáról, majd 11-én a Társadalomtudományok Szabad Iskolájában *Az esztétika helye a filozófiában* címmel. A Társadalomtudományi Társaság vitanapjairól lásd 679., 706., 709., 712., 713., Babits előadásának szövegét a Huszadik Század 1912 júniusában közölte (804–807). Az április 11-i előadásról lásd a Népszava előzetesét ([Név nélkül:] „A Társadalomtudományok Szabad Iskolájában...” = 1912. április 10., 10), ez utóbbi alkalomra Babits Osvát számára a fenti borítékban belépőjegyet is mellékel (amelyet Osvát nem használt fel). Az előadás eredeti kézírata nem ismeretes, azonban szövegéből Babits idézett a *Mese a nagyvilágról* című esszében (Nyugat, 1912. június 16., 991–1009, kötetbéli címe: *Játékfilozófia*), lásd 720., 730. is.

A kritikai kiadás helyesen különbözteti meg a két előadást, a Babits-kronológia a Társadalomtudományi Társaság ülését április 11-re helyezi (lásd RÓNA 2013, 453, 455–456, 458, 462–463).

---

¹ Rónai Zoltán (1880–1940) ügyvéd, a Huszadik Század munkatársa, a Társadalomtudományi Társaság titkára – 1919-ben igazságügyi népbiztos, a forradalmi törvényeszek hálózatának megszervezője.

683. REMSEY ZOLTÁN – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Gödöllő, 1912. április 13-án.

Maria Waleria-u. 3.

[Gödöllő, 1912. április 13.]

Tekintetes Szerkesztőség!

Nag[y] merészen megkockáztatok dolgokat, s neki megyek az életnek a rejtélyes sp[h]inxnek: ezt határoztam el magamban amikor leírtam, s elküldöm önöknek, két költeményemet.

Eddig csak magamnak dudoráztam s hadartam el. De hát az én bolondos fejem nem akarja ezt, és így rossz verseim útjokra bocsájtom.

Menjenek el ameddig tudnak, s ha az volna sorsuk, hogy a szerkesztőségek papír kosarát gyarapítsák, legyen bukásuk bájos vagy csúnya; elfogom tűrni, mint az életben más egyéb bukást.

Maradok tisztelettel

Remsey Zoltán.

[Címzés:]

Nyugat szerkesztőségének.

Budapest.

Mérleg-u-9-sz.

K: OSZK Kt. Fond 253/845.

Dat.: fpb: Gödöllő, 1912. ápr. 16. – épb: Bp., 1912. ápr. 16.

Remsey Zoltán (1893–1925) autodidakta festő, a gödöllői művésztelepen alkotott. A levélhez csatolt *A maszk élete* és *Tavasszal* című versek kéziratban maradtak. – Remseyről elhunytakor Elek Artúr emlékezett meg a Nyugatban (1925. december 16., 619).

[Budapest, 1912. április 16. előtt]

Igen tisztelt szerkesztő úr,

a végén hozzá tettem a cikkhez annyit, ami azon az oldalon elfért; több nem is kellett; hogy ez (a hit kiemelése) eddig hiányzott, az persze hiba volt.

Azt hiszem, hogy a cikk csak annyiban irónikus, amennyiben két homlokegyenest ellenkező nézet érvei érdekében buzgólkodik s mindegyik mellett a saját külön szempontjából érvel. Miután egyik nézet helyes érvei se kapcsolódnak be a másik szempontjaiba, hanem külön életet élnek: a két nézet vitatkozóinak végül hajba kell kapniuk, mint szerkesztő úr már tegnap mondta; borzasztóan el kell keseredniük. Azonban miután ebben a cikkben én vitatkozom magammal, ily tragikus kimenetelre semmi kilátás nincs, hanem bizonyos helyzetkomikum tolul előtérbe, mely szemre az iróniával hasonlatos. Azonban nem irónia. Hívő ember nem fogja iróniának venni, ahogy a hit érveit szövegezem; a hit érveinek ez a stílusa; aki e stílus miatt a hit nevében neheztel, az farizéus, és jobban tenné, ha siratná megméltelyezett hitét. Hívő ember csak azt veheti rossz néven tőlem, hogy helyt adok a hitetlenek érveinek is; és a zúgolódást emiatt meg is érdemlem, mert az ilyen exkurzió¹ a hitetlenek érveire zavarja az áhítatot. A toleránsok pedig, akik szerint <az . . . tolerancia> |:az intolerancia kérdése:| már nem lehet vitás, amiatt méltatlankodhatnak, hogy hogy lehet az <ilye> intoleranciát ily magas piedesztálra helyezni. Azonban, amint látom, nem a magyarázás, hanem a belátás útján vagyok: a cikk valóban nem tendenciózus. Úgy vagyok vele mint ezzel a levéllel, melynek tendenciáját (igazamat bizonyítani) elejtettem, miközben írtam. Szóval, még rossz politikus vagyok.

Az a két könyv, melyet tegnap említettem: Werner (vagy Werkner?): Az angol vámmozgalom. (Pesti Könyvnyomda. Bővített különlenyomat a Közgazdasági Szemléből.) A másik: Eöttevényi Nagy Olivér: Bosnyák földön.² Nagyon hálás volnék, ha szerkesztő úr ezeket beszerezgetné; írnék is róluk, ha alkalmasak reá.

Kiváló tisztelettel

Boross László

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/726. – Nem postai küldemény.

A levélben *A vallási türelmetlenség* című Boross-cikkről van szó (Nyugat, 1912. április 16., 730–732).

---

¹ exkurzió vagy exkurzus (*lat.*): kitérés, eltérés a tárgytól

² Werkner Ödön *Az angol vámpolitikai mozgalom* című tanulmányáról (Bp., Pesti Könyvnyomda, 1912) és Eötvényi Nagy Olivér *Bosnyák földön* című könyvéről (Magyaróvár, Mosonvármegyei Nyomda, 1911) Boross nem írt a Nyugatban.

685. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. április 16. előtt]

Kedves Ernőm,

ha nem találkozánk:

1) Barta *Tavaszi Mámor* c. parasztdrámája igen finom munka s *Pataki* nevű színész igen jól játszik benne. Írass valakivel róla (Új Színpad).¹

2) Íróasztalomon van egy *Präludium* c. verseskötet. Mindkét írója igen tehetségesnek látszik.²

3) Ne feledd az *Olcsó Jókait*.³

Ölel

Ignotus

[Címzés:]

Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Nyugat-levelezőkártya borítékjában, a fejléc szövegét lásd: *Mérlég utcai időszak* – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

---

¹ Barta Lajos *Tavaszi mámor* című tragédiáját 1912. április 6-án mutatta be az Új Színpad Pataki József (1875–1957) főszereplésével, az előadásról Peterdi István számolt be a Nyugatban (*Három új egyfelvonásos az Új Színpadon*. = 1912. április 16., 737., kéziratát lásd OSZK Kt. Fond 253/1128.). – Az Új Színpadról lásd **634.**, **635.**

² *Präludium* címmel Gács Demeter és Rudas Zoltán versei jelentek meg (Bp., Faragó, 1911) – a Nyugat nem írt róluk.

³ A Révai Testvérek 1911 végén indította útjára *Olcsó Jókai* címen a szerző rövidebb műveinek kiadását – egy-egy füzet 40 fillérbe került. A Nyugat május 1-jei száma Babits Mihály ajánlóját közölte (*Olcsó Jókai*. 832), a kézirat az MTA KIK gyűjteményében található (Ms 10.506/42., N. n. sz. 1966/50., vétel Komjáthy Gábortól).

686. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. április 16. előtt]

Édes Ernőm,

itt vannak a versek, nehezen születtek, de kiválóak. Kár, hogy csak négy. Holnap valószínűleg egy pár rövid disputát szállítok. Délután találkozunk. Ölel szerető

Adyd.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” f. szerkesztője¹
Peterdi-utca 39.

K: PIM A. 208/62. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

M: AELev2, 179. – [Budapest, 1912. márc.–ápr.]

Adytól 1912 első félévében mindkét áprilisi Nyugat-számban négy-négy vers jelent meg (604–606, illetve 710–713). Április 1-jén: *Köszöntő az Életre, Vérműzsikás, csodálatos harc, A megszüpítő fátuma, Szent Lehetetlenség zsoltárja* (K: PIM A. 70–73., Szalay József-gyűjtemény). Április 16-án: *Száz hűségű hűség, Új, virágos ifjúsággal, A megunt csatazaj, Valaki útravált belőlünk* – az első három vers kézírata: PIM A. 67–69., Szalay József-gyűjtemény. A *Valaki útravált belőlünk* kéziratának fényképmásolatát lásd az Irodalomtörténet 1977/4. számában a 960. és 961. oldalak között, az eredeti kézirat 1977-ben Schöpflin Gyula tulajdonában volt. – Osvát Ernő ceruzairásos megjegyzése a *Száz hűségű hűség* 1. fólió rektóján: „Levonatot Városmajor sanatóriumba vigyék: Ady úr szíves lesz azonnal corrigálni!”

Ady a levélhez a papírt életlen késsel vágta fel, a felső és a jobb élek feltűnően egyenetlenül sikeredtek – az április 16-án megjelent első három vers papírja ugyan-

ilyen recés, míg az április 1-jén közölteké nem. (A *Valaki útravált belőlünk* papírszélei a fényképmásolaton nem látszanak.)

Disputája 1912 augusztusáig nem jelent meg.

---

¹ Osvát szerkesztői titulusának megszűnéséről lásd 666.

687. RÉTI ÖDÖN – OSVÁT ERNŐNEK

[Arad, 1912. április 16.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Fenyő szerkesztő úr a múltkoriban küldött nekem egy levelet, amelyben arról értesített engem, hogy a Zorka kiadási ügyével csak a munka megjelenése után foglalkozik a könyvkiadó bizottság, amelynek a határozatát aztán n. Osvát úr lesz szíves velem közölni. Szépen kérem Szerkesztő urat, legyen szíves nekem megüzenni, mi a határozat. Ha kedvezőtlen volna, <rész> – amit hiszek – akkor legalább máshol próbálhatok szerencsét.

Nem hivatalosan még megemlítem; – tudom, érdekeli Szerkesztő urat, – hogy most, amennyire időm engedi, szorgalmasan dolgozom az egy esztendeig tartó rémes betegség után.

Fogadja Szerkesztő úr fáradságáért hálás köszönetemet
kész szolgája

Réti Ödön

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat felelős szerkesztője
Budapest
V. Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/846.

Dat.: fpb: Arad, _ ápr. 16. – épb: Bp., _ _ _ .

Réti regényének közlése a Nyugat 1912. április 1-jei számában fejeződött be; a szerkesztőség 1912. június 1-jétől már a Lónyay utcában működött.

Fenyő Miksa 1912. július 31-i levelében értesítette Rétit, hogy a Nyugat Rt. vezetésénél (ahova a folyóirat kiválása után a könyvügyek kerültek) indítványozni fogják a *Zorka* megjelentetését (K: Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár, Szeged, Helyismereti Gyűjtemény, Ms 29/2212., Réti Ödön-hagyaték). A regényt könyv alakban az Athenaeum adta ki 1924-ben – József Attila első kritikája erről a műről szólt (*Réti Ödön: Zorka*. = Makói Friss Újság, 1924. január 29., 3). Elek Artúr említi Rétiről írt nekrológiájában, hogy Réti – Osvát tanácsára – megváltoztatta a tragikus befejezést, és „egymásnak adta a két szerelme” (*Réti Ödön*. = Nyugat, 1939. május, 347–348).

688. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Székelyudvarhely, 1912. április 16. után]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Babits Dante fordítása |:olyan svungba hozott:| – Dante az én egyik nagy-nagy szerelmem – hogy nem állhattam meg, hogy ki ne adjam magamból ezt a *filológiai* kritikát. Azt hiszem, az ilyen bírálat többet ér a himnuszos általánosságoknál. – Ha mégis valami okból nem volna alkalmas a Ny.[.]nak, pl. Babits esetleg nem látná szívesen, hogy én boncolgassam a Ny.[.]ban, akkor igen kérném átadni Kuncz Dálynak, azzal a kéréssel, hogy juttassa az Irodalomtörténethez.¹

Örömet okozott, hogy a Huszadik Sz. felhívott, hogy dolgozzam számára. Azt hiszem ezen a papíroson hallja meg leginkább a köszönetem az, kinek ezt első sorban köszönhetem.²

Őszinte tisztelője

Szabó Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

M: NEMESKÉRI 1979, 12.

Babits Mihály *Dante fordítása* című tanulmányát az *Isteni színjáték*ból vett szemelvényekkel az 1912. április 16-i számban adta közre a Nyugat (lásd 678.). A „*filológiai* kritiká”-ra Babits levélben válaszolt Szabó Dezsőnek (ez a levél ismeretlen), Szabó válaszlevelében (lásd BML 1911–1912, 121–123) elállt a kritika közlésétől.

---

¹ Kuncz Aladár az alapítás évétől, 1911-től tagja volt a Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak, s az Irodalomtörténetben – a társaság folyóiratában – később rendszeresen publikált.

² A Huszadik Század valószínűleg Osvát ajánlatára fogadta Szabó Dezső írásait.

689. GEDŐ LIPÓT – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1912. ápr. 17.
[Budapest, 1912. április 17.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Bocsásson meg, hogy lakásán háborgatom, de a szerkesztőségben úgy informáltak, hogy egész héten itthon marad. Minthogy pedig az én ügyem most már rendkívül sürgős, (Tevan sürgősen kéri a lapokat) igen !:kérem: ! szíveskedjék legalább olyanformán választ adni, hogy egyáltalán szó lehet-e arról, hogy a Nyugat kiadja? Ha erről csak beszélni lehet, én <sem> már akkor sem küldöm el Tevannak. Világos, hogy a Nyugatnál inkább szeretném kiadatni.

Kérem erről !:engem: ! talán egy levelező lap útján értesíteni.

Kitűnő tisztelője

Gedő Lipót

VIII. Karpfenstein u. 4.

[Címzés:]

Tek

Osvát Ernő szerk. úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/761. – Ceruzaírás, az összehajtott üzenet verzőján Gedő karikatúrája látható – Nem postai küldemény.

Gedő (Groszmann) Lipót (1887–1952) festőművész, grafikus, karikaturista. – Tevan Andor (1889–1955) nyomdász és könyvkiadó a tízes évek elejétől működött Békéscsabán, kiadványait a kor ismert művészei illusztrálták. Gedőnek sem Tevannál, sem a Nyugat Kiadónál nem jelent meg önálló munkája; a Nyugatban két cím nélküli rajzzal szerepelt (1913. április 16., 643, illetve 1914. április 16., 569). Az 1910-es években főként újságoknál dolgozott, karrierje a következő évtizedtől ívelt fel.

Lásd 780., 792.

690. OSVÁTH FERENC – OSVÁT ERNŐNEK

Kelt 1912. április 18.-án.
[Budapest, 1912. április 18.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

A legnagyobb elkeseredésemben írom e sorokat. – Még a múlt héten, hogy fent voltam a szerkesztőségben, mondtam a Szerkesztő úrnak, hogy mily nyomorúságos helyzetben vagyok. És ez most még fokozódott. Én mint a legutolsó és egyedüli mentőmhez fordultam a Szerkesztő úrhoz és Ön akkor meg is ígérte nékem, hogy segíteni fog rajtam. De úgy látszik, Szerkesztő úr nem képes eléggé megérteni az én rettenetes helyzetemet, mert nem hogy segített volna rajtam, hanem oktalan kibúvókkal és ürüggyekkel el is zárkózott előlem. Ha fel tudja fogni Szerkesztő úr, hogy mi az: éhesen, fázva és lakás nélkül rongyosan az utcákon csatangolni, hozzá még oly betegem, hogy alig állok már a lábamon, és ha azt nem akarja a Szerkesztő úr, hogy valamelyik utcasarkon fölfordulva éhen döggöljek, úgy az istenre kérem, segítsen rajtam és küldjön nékem legalább *harminc koronát*, melyet elfogadott verseimre előlegül feljegyezhet, hogy megmenthessem és rendbehozhassam magam, mert ellenkező esetben olyat találok cselekedni, amit később már a legjobb akarat mellett sem lehet jóvá tenni.

A kedves Szerkesztő urat sokszor üdvözölve és kérésemet ismételve maradtam tisztelettel

Osváth Ferenc.

Budapest, VIII.
Kőrös utca 12. fd. 10.

[Címzés:]
Osvát Ernő
úrnak.
Budapest, VII.
Aréna út 66. szám

[Feladói cím:]
O. F. Budapest VIII.
Kőrös utca 12. fd. 10.

K: OSZK Kt. Fond 253/833.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

Osváth Ferenc életrajzi adatai nem ismertek, műveit a Nyugatban nem adták ki.

A boríték – amelynek adatait itt közöljük – Osváth Ferenc két versét tartalmazta: a *Bús dal* címűt és a „Vesztett csaták haldokló hőse...” kezdetűt a *Bús lelkem szonátáiból* című ciklusból.

691. OSVÁTH FERENC – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. május 16. – 1912. június 1. előtt]

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő úrnak

a „Nyugat” szerkesztőjének¹

Budapest

V. Mérleg utca 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/833. – A boríték csonka.

Dat.: a Nyugat szerkesztőségi címe alapján.

---

¹ *korábban*: szerkesztőségében

692. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1912 április 22

[Debrecen, 1912. április 22.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Mellékelve visszaküldöm a „Csudaszép város” levonatát. – Nagyon kérem, hogy az utolsó előtti strófában „éjszin szeme a téjszin” sorra a korrektor figyelmét felhívni szíveskedjék, hogy „téjszint” szedjenek.

Továbbá: komikummal fenyeget, hogy a „nevem szeretné sügni, de sose tudja meg” után mindjárt következik az aláírás. Nem lehetne az aláírást előre tenni? Bár szokatlan a Nyugatban.¹

A legutóbbi novellám (Mesélek a hercegről) tiszteletdíját még nem kaptam meg.²

A könyvem címét szeretném megváltoztatni: „Igaz szomorúság tüköre” címre. Lehetséges még?³

Bán itt volt tegnap.⁴ Remélem, hogy rövidesen fent lehetek.

A legutóbbi Nyugat szám nagyon szép.

Szívélyesen üdvözl

Nagy Zoltán

[Címzés:]

Ngs.

Osvát { . . . . . }k

„Nyugat” szerkesztősége

Budapest

V. Mérleg-u. 9.

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – A levélpapír fejléce az 558. számú levélével, a boríték fejléce, illetve a cégbélyegző a 658. számú levélével egyezik meg – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1912. ápr. 23.

¹ Nagy Zoltán neve *A Csudaszép Város* című vers jelzett sora után következik (vö. Nyugat, 1912. május 1., 764–766).

² Lásd 658.

³ A könyv címe *Csend! Aranymadár!* maradt.

⁴ feltehetőleg Bán Ferenc

693. ERDŐSI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912. április 23.
[Budapest, 1912. április 23.]

Kedves Barátom,

ismételve kérek, légy kegyes a legközelebbi számban Arkádia novellámat leközölni. Tekintettel helyzetemre, szükségem is van rá. Úgy, nem hargaszol!

Üdv, híved

Erdősi Dezső

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztőjének.

H

Mérleg u. 9.

Nyugat szerkesztősége

K: OSZK Kt. Fond 253/740. – Levélpapírfeljel: »FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG« | szerkesztősége és kiadóhivatala | Telefonszám helyben és | interurban forgalomban | 586. | Szerkesztőségi telefon 38-51. | Postatakarékpénztári cheque- | számla és clearingforgalomban | 17141. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest, 191...* | VI., *Aradi-utca 11.* – Borítékfeljel: „FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG” | BUDAPEST, | VI., ARADI-UTCA 11. SZÁM. | Kiadóhivatali telefon: 586. | Szerkesztőségi telefon: 38-51.

Dat.: fpb: Bp., _ _ _ . (a boríték csonka) – ép: nincs.

Lásd 632.

694. OSVÁT ERNŐ – FÜST MILÁNNAK

[Budapest, 1911. november – 1914. október]

Kedves Milán, –

írj is róla
Barátod

Osvát Ernő

K: PIM V. 4140/436/6. (Füst Milán-hagyaték) – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: OSVÁT ERNŐ | PETERDI-U. 39. – Ceruzairás.
M: SZILÁGYI 2000, 178.

Osvát kérése Füst Milánnak küldött könyvhöz (lásd 802.) vagy színházjegyhez kapcsolódhatott (Füst 1909 januárjától több hangversenyről és színházi előadásról is referált a Nyugatban). Hagyatékában a Nyugat-emlékek között fennmaradt a Nemzeti Színház 1910. április 7-i *Faust*-bemutatójának két nappal korábbi főpróbajegye, amelyet a jegyszedő érvénytelenített, de (feltehetőleg) Füst összeragasztotta a darabokat (PIM V. 4140/432/7.). Az előadásról szóló recenzió – *Faust a Nemzeti Színházban* címmel – a Nyugat 1910. április 16-i számában olvasható (566–567).

Osvát csak 1911 novemberétől lakott a Peterdi utcában, a fenti névjegyet azonban az alábbi levélhez már csatolhatta:

695. A NÉPOPERA IGAZGATÓSÁGA –
A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Budapest 1912 április 30-án
[Budapest, 1912. április 30.]

Tekintetes Szerkesztőség!

Mellékelten van szerencsénk a Tosca csütörtöki május 2-iki bemutató előadásához egy jegyet küldeni.

Kiváló tisztelettel

Márkus Dezső¹
Népopera Igazgatósága

K: PIM V. 4140/722. (Füst Milán-hagyaték) – Levélpapírfejléc: NÉPOPERA IGAZGATÓSÁGA | BUDAPEST, VIII., TISZA KÁLMÁN-TÉR. – Gépirat, az aláírás névbélyegzővel, alatta a cégbélyegző: NÉPOPERA IGAZGATÓSÁGA

A levelet (és a hozzá tartozó jegyet) Osvát Füst Milánnak az alábbi borítékban továbbította:

[Címzés Osvát Ernő kézírásával:]

Nagyságos

Dr Füst Milán Úrnak

N.

Dr Kelemen Lajos úr ügyvédi irodájában

IV. Eskü tér 8.²

Borítékfejléc: NYUGAT | IRODALMI ÉS NYOMDAI | RÉSZVÉNYTÁRSASÁG | IGAZGATÓSÁGA. – Nem postai küldemény.

---

¹ Márkus Dezső (1870–1948) mint a Népopera egyik alapítója 1911-től 1914-ig igazgatta az intézményt; Füst Milán nem írt Giacomo Puccini operájáról.

² Füst Milán 1912 kora tavaszán az Eskü téri Kelemen ügyvédi irodában dolgozott (lásd Peterdi István – Füst Milánnak. [München, 1912. május 22.], távirat, K: PIM V. 4140/454/42.).

A kapott tiszteletjegyeket Füst Milán valamiképpen viszonzni kívánta; a Budapesti Róser Tanintézetben 1912 őszétől oktatott jogi és közgazdasági ismereteket, az intézményben többször tartottak előadásokat és ünnepélyeket, feltehetőleg egy ilyen alkalomra invitálta meg Osvátot.

696. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. szeptember – 1914. október]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Mostanában csak ilyen „belépti díjakat” kapok. Engedd meg, kérlek... Szeretettel ölel:

Milán

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Budapest.
VII. Peterdy-u 39.
III. emelet

[Feladói cím:]
Füst Milán

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Levélpapír- és borítékfejléc: RÖSER | NYILVÁNOS FELSŐKERESKEDELMI ISKOLA, POLGÁRI ISKOLA ÉS INTERNÁTUS | BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 10. | ALAPITTATOTT 1853-BAN. TELEFON 82-15 INTERURBAN. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 191... – Nem postai küldemény.

M: FMÖL, 937. – [1910-es évek]

Itt közöljük Osvát egy másik küldeményének adatait:

697. OSVÁT ERNŐ – FÜST MILÁNNAK

[Budapest, 1912. szeptember – 1914. október]

[Címzés:]
Dr Füst Milán tanár úrnak

K: PIM V. 4140/436/4. (Füst Milán-hagyaték) – Ceruzairással címzett boríték, benne egy Osvát-névjegykártya, amelynek nyomtatott szövege megegyezik a 694. számúéval – Nem postai küldemény.

A küldés legkorábbi időpontjára Füst Milán tanári titulusából következtethetünk.

A *Budapesti cím- és lakásjegyzék* kötetei, a fennmaradt iskolai értesítők, illetve a hagyatékban található dokumentumok alapján a következőképpen rekonstruálhatjuk Füst Milán tanári működését: VI. ker. Nagymező utcai és VII. ker. Rottenbiller utcai községi kereskedőtanonc-iskola (1912/13., 1913/14.); VIII. ker. Német utcai községi polgári fiúiskola (1912/13., 1913/14., 1914/15.); Budapesti Rőser Tanintézet (1912/13., 1913/14., 1914/15., 1915/16.); IX. ker. Mester utcai felső kereskedelmi iskola (1914/15., 1915/16., 1916/17., 1917/18., 1918/19. [e két utóbbi megerősítésre

váró adat]); VII. ker. Kertész utcai felső kereskedelmi iskola (1916/17., 1917/18.). Közben óraadóként dolgozott az I. ker. Fehérvári úti és a VII. ker. Aréna úti női kereskedelmi szaktanfolyamokon is – az 1914/15-ös tanévben az Aréna úton tanította Helfer Erzsébetet, későbbi feleségét.

1919 szeptemberében áthelyezték a VII. ker. Damjanich utcai felső kereskedelmi és a IX. ker. Mester utcai női felső kereskedelmi iskolába, majd 1920 őszén a Mester utcából a VI. ker. Izabella utcai felső kereskedelmi iskolába. Az áthelyezéseket méltánytalannak érezve 1921-ben nyugdíjazását kérte, amelyet tíz szolgálati év beszámításával engedélyeztek.

698. PAJZS ELEMÉR – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Tolna, 912. Kedd.
[Tolna, 1912 tavaszától]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Küldök csatoltan egy novellát a *Nyugat* számára. Tizennyolcéves kezdőember munkája, tessék egy kis jóakarattal kezelni. Ha nem felel meg, nagyon kérem <néhány> szíveskedjék néhány sor bírálattal a mellékelt borítékban visszaküldeni. –

Szíves köszönettel
hívük

Pajzs Elemér

K: OSZK Kt. Fond 253/1122.

Az 1894. áprilisi születésű Pajzs Elemér, későbbi jogász, író, újságíró (h. 1944), groteszk prózájával és kabarédarabjaival vált ismertté. A *Nyugat*nak a *Pápos Veronika* című novellát küldte el, művére a *Nyugat* nem tartott igényt, a kézirat a levéllel azonos jelzeten található.

699. OSVÁT ERNŐ – BABITS MIHÁLYNAK

[Budapest, 1912. május 1.]

Kérem, sürgönyözzön, felolvasna-e vasárnap délelőtt Kolozsváron. Viszontlátásra holnap, barátja

Osvát Ernő

[Címzés:]
Babits Mihály
Rákospalota
Fő út 2.

K: OSZK Kt. Fond III/974/2. (Babits Mihály-hagyaték) – Távirat.
Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.
M: BML 1911–1912, 133. – [Budapest, 1912. máj. 1.]

A kritikai kiadás (BML 1911–1912, 395) a levelet a Kolozsvári Nemzeti Színház drámatörténeti ciklusával hozza kapcsolatba – itt az előadások előtt helybéli és fővárosi művészek tartottak bevezetőket –, azonban a sorozat (miként a kolozsvári lapok színházi tudósításaiból kiderül) 1912. március 30-án lezárult. Másfelől 1912. május 2. és 8. között a Kolozsvári Nemzeti Színház és a budapesti Magyar Színház kölcsönös vendégszínházakat tartott, azonban a budapesti társulat május 5-én, vasárnap *délután* és este lépett fel Kolozsváron, és a színműveket bevezető nélkül játszották.

Nem tudjuk, Osvát milyen alkalomból ajánlotta fel Babitsnak a felolvasás lehetőségét – a márciusi Nyugat-matiné kolozsvári megismétlésének előkészítésére néhány nap kevésnek bizonyult volna.

700. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 912 V/1
[Budapest, 1912. május 1.]

Kedves Szerkesztő Úr!

A következőkre kérem:

1.) Legyen kegyes a Herczeg Ferenc könyvéről írott kritikámat visszaadni, mert némi revízió után el tudom helyezni s pár koronát keresek rajta.¹

2.) Legyen kegyes – ha a mozgófénykép-cenzúráról írott cikkemet nem szándékozik leközoľni – azt is visszaadni, mert azt megbövítvé tárcának elhelyezhetem.

3.) Legyen kegyes felvilágosítani arra vonatkozólag, hogy ha egy hosszú novellát írok, azt Ön fogadja-e még el és annak sorsa felöl Ön diszponál-e. A novella 2-3 hét múlva lenne csak kész, a téma már megvan. A kérdést azért teszem fel, <h> mert ellenörizhetetlen híreket hallottam arról, hogy Ön megszűnik szerkeszteni a Nyugatot. Már pedig – azt hiszem ezt Ön méltányolja – a novellát csak abban az esetben csinálhatom meg, ha az Ön ítéletétöl és rendelkezésétöl függ a sorsa. < . . . .>²

Nagyon kérem, hogy egy lev. lapon szíveskedjék közölni, hogy e dolgok elintézése céljából hol és mikor adhat alkalmat a találkozásra.

Szívélyes üdvözlettel

Nagy Lajos

Hársfa u. 27. II. 33.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Peterdi utca 39

K: OSZK Kt. Fond 253/827.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.
M: NEMESKÉRI 1979, 12.

¹ Nagy Lajos a *Napváros* című Herczeg-kötetröl (Bp., Singer és Wolfner, 1912) írt figyelöt, a kézirat Osvátnál maradt (OSZK Kt. Fond 253/1110.).

² 1912 tavaszán az is felmerült, hogy a Hatvany és Osvát közötti affér következményeként Osvát lép ki a Nyugattól. – A tervezett hosszú novella nem jelent meg a Nyugatban, legközelebb a *Mosolyogni* című Nagy Lajos-tárcát közölték az 1912. november 1-jei számban (681–682).

Nagy Lajos hamarosan újra Osváthoz fordult kéziratái ügyében:

701. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. május 1. után]

Kedves Osvát Úr!

Legyen kegyes alkalmat adni az Önnél levő kézírataim átvételére. (Cím: Hársfa u. 27 II. 33). Azért sürgős a dolog, mert a Grammofon című novellát elhelyezhetem, és a mozgófénykép cenzúráról írott cikkemet kibővítve eladhatom a „Szabadgondolat”[-]nak.

Kitűnő tisztelettel

Nagy Lajos

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
VII. Peterdi u. 39

K: OSZK Kt. Fond 253/827. – Levélpapír- és borítékfejléc: ABBAZIA KÁVÉ-
HÁZ

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

A Szabadgondolat című folyóiratot Vámos Henrik indította útjára 1911-ben, 1912–1913-as évfolyamaiban Nagy Lajostól nincs írás.

Itt közlünk még egy hasonló tartalmú levelet:

702. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Csütörtök
[Budapest, 1911. november – 1914. október]

Kedves Szerkesztő Úr!

Legyen kegyes megbeszélésünk értelmében a színdarabomat holnapra (péntekre) a Nyugat szerkesztőségébe vinni, ahova érte megyek.

Kitűnő tisztelettel

Nagy Lajos

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő{...}
Bu{dapest}
<Rák>
VII. Peterdy utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/827.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

Nagy Lajos PIM-ben található hagyatéka számos színdarab-kéziratot (illetve -töredéket) tartalmaz. Nem állapítható meg, hogy az író melyik művéről van szó, így a levél datálásához egyetlen támpontunk Osvát lakcíme.

703. HALÁSZ IMRE – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Bp. 912. máj. 1.
[Budapest, 1912. május 1.]

Tisztelt szerkesztőség!

Köszönet szíves üdvözlétükért. Különösen jól esik ez Önöktől. A Nyugat, mint valami varázsvesszővel, egy tompultságba merült öreg emberből kiváltotta a szellemi energiának egy kései, talán utolsó felvillanását. Az a szerény siker, melyhez gratulálni szíveskednek, a Nyugat műve.

Igaz hívük

Halász Imre

[Címzés:]
A Nyugat
t. szerkesztőségének
Budapest
V. Mérleg u. 9. I. em.

K: OSZK Kt. Fond 253/765. – A Nyugat-levelezőkártya fejléce: → *Mérleg utcai időszak*

Dat.: fpb: Bp., 1912. máj. 1. – épb: nincs.

Halász Imre *Egy letűnt nemzedék* című emlékiratát (lásd 462.) az Akadémia Brody Zsigmond-díjjal jutalmazta – feltehetően erre utal a levél.

704. HALÁSZ IMRE – A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

Bp. 1912. máj. 6.
[Budapest, 1912. május 6.]

A „Nyugat” t. Kiadóhivatalának
Budapest.

A Nyugatban ez évben már közöltt [!] történet-politikai tanulmányaimon kívül szándékozom – a t. szerkesztőség b. engedelmével ez évben még mintegy 5-6 tanulmányt írni, melyek számára érdekes anyagom van együtt. Ezek mintegy 100 lapot tennének ki a Nyugat alakjában.

Azon tanulmányaim, melyek a Nyugatban *már* megjelentek, de a Letűnt nemzedék című kötetbe fel nem vétettek, kitesz[nek] mintegy 80 lapot a Nyugat formátumában.

Készen van egy tanulmány sorozatom mintegy 100 lap terjedelemben, melyből néhányat, 60-70 lap körül, szintén arra szántam, hogy esetleg a Nyugatban közzétéssék.

Kérdés:

1) Hajlandó-e a Nyugat mint folyóirat közölni az újon[n]an írandó, illetőleg kéziratban már meglevő tanulmányokat az eddigi honorárium mellett?

2) Hajlandó-e a fent elősorolt már megjelent és még megjelenendő tanulmányokat, de nem a Letűnt nemzedék, hanem Ignótus „Kísérletek” című munkája¹ alakjában kiadni (tennének összesen mintegy 450-500 lapot) s e kiadványért valamely méltányos honorariumot fizetni s mennyit?

Tisztelettel kérem b. válaszukat, minthogy a kéziratban meglevő tanulmányokra más kiadó jelentkezett s ennek választ kell adnom.

Kiváló tisztelettel

Halász Imre

[Ismeretlen kéz ceruzairásos megjegyzése az aláírás után:] *Aligmúlt időkből*

K: PIM V. 3181/36/1. (Fenyő Miksa-hagyaték)

Halász Imre *Egy letűnt nemzedék* című kötete 1911 decemberében jelent meg a Nyugat Kiadónál (lásd 462.), a meg nem valósult folytatásnak minden bizonnyal a *Aligmúlt időkből* címet szánták.

Halász 1912. április 29-i, Gömöri Jenőnek írt levelében (K: PIM V. 3506/10.) ajánlotta fel *Bismarck és Andrássy* című elkészült munkáját a Modern Könyvtár számára, feltehetőleg ez az a tanulmányorozat, amelyre a fenti levélben is utal. A művet 1912. július 1. és december 16. között, nyolc részben közölte a Nyugat, de könyv alakban a Franklin Társulat adta ki 1913-ban (lásd 729. is).

---

¹ IGNOTUS: *Kísérletek*. Bp., Nyugat, 1910.

705. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Székelyudvarhely, 1912. május elején]

Kedvenc<z> házi szentemről *Rousse[a]u[-]ról* a *Confessions*-nal kapcsolatban május végén küldök egy cikket s nagyon örvendének, ha valamelyik júniusi számban jöhetne. (A Huszadik Sz. jún. számában más szempontból fogom R.-t tárgyalni.)

Őszinte tisztelettel

Szabó Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

Szabó Dezső *Jegyzetek J. J. Rousseau-hoz* című cikke június elején érkezett meg a Nyugathoz (K: OSZK Kt. Fond 253/1166., M: 1912. június 16., 1018–1023) – lásd 719. is.

Szabó Dezső *J. J. Rousseau érzelmi morálja* című tanulmányával debütált a Huszadik Században (1912. június, 740–749).

706. JÁSZI OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912 május hó 8
[Budapest, 1912. május 8.]

Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
Budapest

Igen tisztelt Uram!

A Huszadik Század júniusi száma folytatni fogja az Irodalom és Társadalom vitájában elhangzott felszólalások közlését.

Nagy súlyt helyezünk rá, hogy az Ön fontos fejtegetései is megjelenjenek a folyóirat hasábjain. Minthogy felszólalását eddig rendelkezésünkre nem bocsájtotta, nagyon kérem, hogy azt legkésőbb f. hó 15-ig hozzám juttatni szíveskedjék.

Kiváló tisztelettel:

Jászi Oszkár

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztősége
címén
Budapest
V. Mérleg-u 9

K: OSZK Kt. Fond 253/782/a. – Levélpapír- és borítékfejléc: HUSZADIK SZÁZAD | TÁRSADALOMTUDOMÁNYI ÉS SZOCIÁL- | POLITIKAI SZEMLE | REVUE DE SCIENCES ET POLITIQUE SOCIALES | I., VÁROSMAJOR-UTCA 57. | BUDAPEST. [a levélpapír jobb oldalán kitöltendő dátumrész:] *Budapest, 19...* – Gépirat, autográf aláírással – Postai küldemény, a boríték csonka.

Jászi (Jakubovits) Oszkár (1875–1957) szociológus, publicista, politikus. A Huszadik Század folyóirat alapítója, 1906-tól szerkesztője.

A budapesti Társadalomtudományi Társaság 1912 tavaszi ankétjáról lásd 679., 682., 709., 712., 713. – Osvát április 23-án szólalt fel, előadásának írásos változata nem készült el.

707. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. május 10–12.]

Édes Ernőm,

talán többet szerettem és tudtam volna írni Jásziról. Mint mindig, körmömre hagytam égni s félek a lekéséstől. Mert az a legfontosabb, hogy az első írás legyen a Nyugatban. Ám a verseket pláne meg akarom még e számra írni, de a dátum-adásban légy a legliberálisabb. Még az[t] tudatom veled, hogy én öcsémén,¹ a Nyugaton s a szanatóriumon kívül mindenki számára ismeretlen helyre utaztam.² Telefonálj Dél [!] körül. Ölel szerető

Adyd

[Címzés:]

Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a „Nyugat” szerkesztője
Peterdi-ucca 39.

[Feladói cím:]

Kézirat. Küldi
Ady Endre

K: PIM A. 108. (Szalay József-gyűjtemény) – Borítékfejléc (áthúzva): CAFÉ BAUMANN KÁVÉHÁZ | Budapest, VI., Andrásy-ut 61. szám. – Ceruzáírás – Nem postai küldemény.

M: AELev2, 180. – [Budapest, 1912. máj.]

A Nyugat 1912. május 16-i számában első közleményként jelent meg Ady eszéje *Jászi Oszkár könyve* (A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés) címmel (835–837) az alcímbe jelzett munkát (Bp., Grill, 1912) méltatva. – K: PIM A. 52., Szalay József-gyűjtemény – az első fólió rektóján Osvát Ernő ceruzáírásos megjegyzése: „Garmond |:kétszer!:| ritka | Nagyon sürgős!! | Levonat ma délben küldendő a Városmajor Sanatoriumba!! | O. E.” Mindemellett fennmaradt az esszé korrektúrapéldánya is (PIM A. 53., Szalay József-gyűjtemény). – A május 16-án közzölt Ady-versekről lásd 710.

¹ Ady Lajos

² Ady szanatóriumi tartózkodásáról idővel tágabb ismeretségi köre is tudomást szerzett, ami adott esetben a munkában is gátolta.

708. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. május 12.]

Íme az ígért figyelők!
Szívélyes üdvözzettel

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
Peterdi u. 39.
Expressz

K: OSZK Kt. Fond 253/708/22. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály*

Dat.: fpb: Újpest, 1912. máj. 12. – épb: Bp., 1912. máj. 12.

M: BML 1911–1912, 136. – [1912. máj. 12.]

Babits figyelői az 1912. május 16-i Nyugatban: *Browning és A kolozsváriak* (892–893). Babits Robert Browning angol költő (1812–1889) születésének centenáriumáról emlékezett meg, illetve a Kolozsvári Nemzeti Színház budapesti vendégjátékáról számolt be (lásd 699.). A kéziratok Osvát hagyatékában találhatóak (OSZK Kt. Fond 253/909., illetve 253/914.).

709. JÁSZI OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912 május hó 15

[Budapest, 1912. május 15.]

Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
Budapest

Igen tisztelt Colléga úr!

Minthogy Babits Mihálynak, a Társadalomtudományi Társaságban tartott előadása jelenleg igen tisztelt Colléga úrnál van, nagyon kérem szí-

veskedjék annak kéziratát – amennyiben a Nyugat nem adja ki – hozzám elküldeni. Ha pedig a szóban forgó felszólalás a Nyugat hasábjain napvilágot látna, úgy arra kérem szíveskedjék nekem egy levonatot oly célból rendelkezésemre bocsájtani, hogy a Huszadik Század-ban a vita során kivonatossan közölhessem Babits felszólalását.

Szívésségét előre is nagyon köszöni
tisztelő híve:

Jászi Oszkár

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
A Nyugat szerkesztősége
Budapest
V. Mérleg-utca 9 sz.

K: OSZK Kt. Fond 253/782/a. – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik a 706. számú levélével – Gépírat, autográf aláírással – Postai küldemény, a boríték csonka.

Osvát valószínűleg tervbe vette a Társadalomtudományi Társaság anketján részt vevő nyugatos szerzők előadásainak közlését, végül csak Ignotus vitaindítóját és Szabó Dezső hozzászólásának kivonatát jelentették meg. Babits Mihály vitaszövege a Huszadik Században olvasható ([*Irodalom és társadalom.*] 1912. június, 804–807).

Lásd 679., 682., 706., 712., 713.

710. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. május 16. előtt]

Édes Ernőm,

itt vagyok 2^{1/2}, kettő és fél verssel. Gyönyörűek, sőt inkább szenzáció-sak.¹ Légy nyugodt, megírom, befejezem ma estig. Hasznos is volna. Légy kegyes, telefonálj a titkolt címre (88-99) dél táján.²

P. S. Bizonyisten, gyönyörű versek sorsáról van szó. Mindegy. Ölel-szeret

Adyd.

K: PIM A. 208/68. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: ADY ENDRE

M: AELev2, 180. – [Budapest, 1912. máj.]

Az AELev2 datálási megoldását követve Ady a levél írásakor a következő versen dolgozott: *A veszélyek Istene* (K: PIM A. 66., Szalay József-gyűjtemény), *Elbocsátó, szép üzenet* (PIM A. 131., Reichard Piroska-hagyaték), *Kérdés kék szemekhez* (K: PIM A. 94., Szalay József-gyűjtemény). Osvát Ernő ceruzairásos megjegyzése *A veszélyek Istene* 1. fólió rektóján: „Garmond kétszer ritka. | Levonat *délig* Városmajor Sanatoriumba küldendő! Ady úr azonnal corrigálni fogja!! | O. E.”

Az első két vers a Nyugat 1912. május 16-i, a *Kérdés kék szemekhez* a június 1-jei számában jelent meg (889–891, illetve 971.), lásd 725. is.

---

¹ javított szó

² A levélben említett „titkolt” telefonszám a Városmajor Szanatóriumé – az okokról lásd 707.

711. BODOR ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Fehértemplom,

12. V. 16.

[Fehértemplom, 1912. május 16.]

Tisztelt Szerkesztő Úr!

Ha jut rá ideje s kedve, kérném, olvassák el ezt a dolgot s írják meg nekem, hogy hajlandók-e fölvenni a Nyugat-ba? Ha nincs szükségük rá, talán megtehetnék azt a szívességet, hogy visszaküldjék.

Igaz tisztelőjük:

Bodor Aladár dr.

főgimn. tanár.

K: OSZK Kt. Fond 253/722.

Bodor Aladár 1911-től a Temes vármegyei Fehértemplom állami főgimnáziumában tanított. A levélhez mellékelte *A nagy vásár* című jelenet kéziratban maradt (OSZK Kt. Fond 253/948.).

712. JÁSZI OSZKÁR – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912 május hó 17
[Budapest, 1912. május 17.]

Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest

Igen tisztelt Uram!

Folyó hó 8-án kelt levelemben bátor voltam arra kérni, hogy a Társadalomtudományi Társaságnak az „Irodalom és Társadalom” vitájában tartott nb. előadását hozzám juttatni szíveskedjék, mivel a vita anyagát ép[pen] most rendezzük sajtó alá a Huszadik Században.

Minthogy ezen felhívásomra mindeddig válasz nem érkezett, bátor vagyok kérésemet újból megismételni, mert csakis azokat a felszólalásokat adhatom ki, amelyek legkésőbb folyó hó 25-éig hozzám beérkeznek.

Kiváló tisztelettel

Jászi Oszkár

U. i. Legyen szabad ez alkalommal a Babits kéziratára vonatkozó kérésemet is megismételni.

K: MTA KIK Ms 10.250/26. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikváriustól) – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik a 706. számú levélével – Gépirat, autográf aláírással.

A Társadalomtudományi Társaság 1912 tavaszi ankétjáról, illetve a hozzászólások sorsáról lásd 679., 682., 706., 709., 713.

713. SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. május]

Kedves barátom,

Jászi Oszkár a Huszadik Század számára kéri az irodalompolitikáról való felol[vas]ásom kéziratát. Nem tudom, hogy a Nyugat visszatér-e még erre a vitára és van-e szükség a kéziratomra, amelyet neked ígértem el? Nyilván nem vagy ha igen, akkor is kérek arra, hogy a kéziratomat légy oly szíves elküldeni a Huszadik Század szerkesztőségének címére (1 ahonnan már másodszor kéri és ahol alighanem csak kivonatot akarnak belőle csinálni.

Szeretettel ölel

Szini Gyula

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
Helyben
VII. Peterdy utca

K: OSZK Kt. Fond 253/874. – Nem postai küldemény.

Szini hozzászólása a Társadalomtudományi Társaság vitájához a Huszadik Század 1912. szeptemberi számában olvasható ([*Irodalom és társadalom.*] 309–311).

Lásd 679., 682., 706., 709., 712.

---

¹ Szini feltehetően a Huszadik Század szerkesztőségi címe számára hagyta ki a helyet.

714. KARDEVÁN KÁROLY – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Lőcse
1912 május 17[-]én.
[Lőcse, 1912. május 17.]

Tekintetes Szerkesztőség!

Február 16[-]ján 513 sz. ajánlott küldeménnyel egy kéziratot küldtem be: „Madách és Büchner.” Azóta már egyszer visszakértem a kéziratot, *melléltem is egy 10 filléres bélyeget.* Semmi válasz! Mivel *a kézíratra szükségem van,* újra kérem, szíveskedjék visszaküldeni. Nem tudom, mire hivatkozom. Arra-e, hogy tanári karommal én is előfizetője vagyok a lapnak, vagy hogy az én kéziratom mégis csak megérdemel egy kis figyelmet, ha a Nyugat a maga részéről nem használhatja is, mit senki se lát be jobban, mint én.

Szíveségüket előre is köszönve, a 10 filléres bélyeghez még egyet csatolva, maradok alázatos szolgálója

Dr Kardeván Károly
áll. főreáliskolai tanár.

[Címzés:]

„A Nyugat” tekintetes
szerkesztőségének

Budapest

V. Mérleg-utca 9. I. em.

[a posta a levelet a Nyugat Lónyay utcai új címére továbbította]

K: OSZK Kt. Fond 253/791.

Dat.: fpb: Lőcse, 1912. máj. 18. – épb: Bp., 1912. máj. 19.

Kardeván Károly (1878–1962) tanár, irodalomtörténész. 1902-től Nagyváradon főreáliskolai tanár, majd ugyanott A Holnap Társaság tagja. 1911-től Lőcsén tanított. Behatóan foglalkozott Madách Imre (1823–1864) *Az ember tragédiája* című drámájával, amelyet magyarázataival többször is kiadott. Kardeván *Madách és Büchner* című rövid közleménye az Irodalomtörténet 1914-es évfolyamában jelent meg (6–7. sz., 408–409), ebben Madách néhány gondolatának, illetve szófordulatának forrását Ludwig Büchner (1824–1899) német filozófus *Kraft und Stoff* című 1855-ben kiadott, a korszakban népszerű könyvében találja meg.

715. KARINTHY FRIGYES – OSVÁT ERNŐNEK

912 máj 19.
[Berlin, 1912. május 19.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr:

egy novellát küldök a Nyugatnak és két kérdést illetőleg kérést Szerkesztő úrhoz, melyekre, ha válaszol, nagy hálára kötelez.

1.) Mi van a könyvemmel, megjelenik, vagy megjelent már? Megkérdeztem a kiadóhivatalt, de nem feleltek. Nekem most nagy jót és felszabadulást jelentene, ha *most* megjelenik és egy kicsit szól helyettem, a piszkos, durva és szemtelen támadások özönében, melyekre *közvetlenül* felelni nincs és nem lehet hangom – nem használhatok fleurette-et,¹ mikor deszkadoronggal jönnek nekem. Kérem, esedezem Szerkesztő úr: méltóztassék elhinni, hogy nem vagyok elbizakodott és már fiatal se vagyok nagyon: nem sokra becsülöm a könyvemet –: de annyit talán mégis ér, mint Nádas cikke a Pesti Futárban, amit rólam írt.

2.) Írhatnék-e egy „Disputá”[-]t a következő számba, ahol ennek a Nádasnak *mégis* szólnék egy-két szót? Megint igénybevenném a „Nyugat” vendégszeretetét, mint már egyszer megtettem, hogy személyes ügyben szólaljak fel² – a „Nyugat”[-]hoz tartozónak érzem magamat és hol, hol, hol feleljek neki másutt, mint ott, ahol egy kicsit mégis otthon vagyok, mint <ő> ahogy³ ő otthon van abban az akolban és disznóólban, amelyikből kimalackodott felém. Ígérem, hogy korrekt hangot fogok használni és személyes dolgomnak igyekszem – tanulságos oldalánál fogva – általános érdeket adni.

Szerkesztő úr szíves választát előre hálásan köszönöm.

Mély tisztelettel

Karinty Frigyes

K: OSZK Kt. Fond 253/793.

Karinty a levélben *Esik a hó* című novelláskötete iránt érdeklődött, miközben a Nádas Sándor (1883–1942) által szerkesztett Pesti Futár bulvárlap 1912. május 20-ra keltezett számában vitriolos írás olvasható *Karinty Frigyes eltűnt* címmel (8–10). A névvel nem jegyzett cikk arról tudósít, hogy Karinty megszöktette Judik Etel színésznőt férjétől, és Berlinbe távoztak.

Az *Esik a hó* 1912. június közepén került ki a nyomdából; a Nyugat június 1-jei számában *Az új élet* című Karinthy-novellát hozta (924–930), azonban a Disputa-rovatban nincs válasz a Pesti Futár cikkére.

Lásd 717., 723., 735., 740.

---

¹ fleuret (fr.): vívótőr – a *fleurette* kis virágot jelent

² KARINTHY Frigyes: *Levél a Nyugat szerkesztőjéhez*. = Nyugat, 1909. április 16., 447–448.

³ javított szó

716. KARINTHY FRIGYES – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin 912 máj 22
[Berlin, 1912. május 22.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr:

egy Figyelőt küldök a Nyugatnak: – nagyon kérem, ha lehet érte kapni valamit, kegyeskedjék alanti címemre küldetni. Szorgalmasan dolgozni fogok. Megkülönböztetett tisztelettel

Karinthy Frigyes

Cím: Berlin N 24 Posterestante

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a „Nyugat” szerkesztője

Budapest

„Nyugat” szerkesztősége

Mérleg-ucca 9.

Ungarn

[a levelet a posta a Nyugat Lónyay utcai új címére továbbította]

[Feladói cím:]

Exp: Karinthy, Berlin N 24 Posterestante

K: OSZK Kt. Fond 253/793.

Dat.: fpb: Berlin, 1912. máj. 22. – épb: Bp., 1912. máj. 23.

Karinthytól a május 15-re keltezett *Mon ami Teddy* (Rivoire és Bernard darabja a Kammerspielben) című figyelő a Nyugat június 16-i számában olvasható (1072–1073), a vígjáték szerzői: André Rivoire és Lucien Besnard [!]. – Lásd 717., 723. is.

717. KARINTHY FRIGYES – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1912. május 25. előtt]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr,

itt küldöm azt a „Disputa” cikket, amiről utolsó levelemben beszéltem: bölcs belátására és megítélésére bízom, le lehet-e adni – esetleg az egészen személyes jellegű sorok kihagyásával. Ha nem találja helyénvalónak a leadást, megnyugszom véleményébe[n] és máshol se kísérlem meg az elhelyezést.

Nagyon erősen vártam kért válaszát, a könyvemre vonatkozólag és sajnáltam, hogy eddig nem kaptam semmit. Egyúttal némi restelkedéssel, de érthető módon kényszerítve a körülmények által és hivatkozva Szerkesztő úrnak utolsó beszélgetésünk alkalmával tett biztató kijelentésére: nagyon kérem a novellámért járó honoráriumom említett hányadát – amennyiben a novella jöhet – kegyeskedjék ideutalni.

„Figyelő”[-]t is küldtem: remélem, meg méltóztatott kapni.

Szerkesztő úrnak meleg szimpátiával tisztelő híve

Karinthy Frigyes

Cím: Karinthy, Berlin N 24 Posterest.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

úrnak

l: IX Lónyai-18:l

A „Nyugat” szerkesztője

Budapest

„Nyugat”

<Mérleg-ucca 9.>

Ungarn

[Feladói cím:]

Exp: Karinthy, Berlin, N. 24. Posterestante

K: OSZK Kt. Fond 253/793.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1912. máj. 25.

Lásd 715., 716.

718. SZÁSZ ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. május 24.]

Kedves mester
igen tisztelt szerkesztő úr,

remélem nem veszi illetlenségnek, ha arra kérem, hogy „Petőfi revíziója” cikkemet most már igazán közölje. Apropos-t e kérésemnek az ad, hogy ama néhány hónap – sőt ha a tanulmány első részletét veszem egy¹ év – alatt, a mi alatt e cikk készen s kiszedve fekszik a Nyugatnál, nem egy esetben olvastam más íróktól oly eszmepengetéseket, melyek <...> sokkal részletesebben és harmonizáltabban megvannak e tanulmányomban. Nos, azt hiszem, hogy nem túlzása a hiúságnak, ha az író egy már megírt, kiszedett, s <kinyo> revidealt tanulmánynak az ilyen – habár csak morzsánkénti – kisajátítódása ellen védekezni igyekszik.

Azt hiszem eléggé bebizonyítottam, hogy nem vagyok türelmetlen; pedig egy olyan cikkről van szó, melyet ép[pen] kényességére való tekintettel – chauvinista, tradícionalista szempontból vett kényességénél fogva – ön-nél megbeszéltem.

Remélem, hogy méltányolja mindazt, amit itt részben jeleztem; nem akartam ugyancsak ezt a kérést egy találkozás véletlenére bízni.

Különben bocsánat a zaklatásért. Tisztelt és üdvözlő híve

Szász Zoltán

K: PIM V. 955/23. (Reichard Piroska-hagyaték)

Dat.: fpb: Bp., 1912. máj. 24. – ép: nincs.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
a „Nyugat” szerkesztője
Budapest
V. Mérleg utca kilencz.
[a levelet a posta a Nyugat Lónyay utcai új címére továbbította]

Szász Zoltán *Petőfi revíziója* című esszéje a Nyugat 1912. június 16-i számában jelent meg (1026–1038). A cikkhez fűzött jegyzetben Ignotus a szerkesztőség nevében elhatárolódott az írás állításaitól, a július 1-jei számban Schöpflin Aladár vitatta Szász nézeteit (*Petőfi revíziója*. 38–42). Szász „Igen tisztelt Szerkesztő úr, a Nyugat...” kezdetű disputájában július 16-án válaszolt Schöpflinnek (158–160). Lásd 502., 674. is.

---

¹ *korábban*: – [gondolatjel]

719. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Székelyudvarhely, 1912. május utolsó hetében]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Csak ilyent és ennyit. T.i. Strindberg [!] csak a Mod. Könyvtárban és az Új szinp.[-]ban megjelen[t] dolgai vannak előttem. A házasságát, [!] Júliáját etc. régebben olvastam.¹ Pedig igen szép és érdekes téma Str[indberg].

Talán így is tudtam volna többet adni, de az utolsó hetekben csóstól jött rám a családi áldás. Egy teljesen elzüllött bátyám meghalt, ez jó.² Egy 20 év óta beteg leánytestvéremen kitört az epilepszia³ s szere[n]csétlen kis húgom pedig mint dühöngő őrület vitték be Kolozsvárt a szanatoriumba.⁴ Szerencsére elég egészségessé edzettem magam, hogy már semmit se érzek túlságosan.

A Rousseau cikket legkésőbb jún. 5-ig beküldöm.⁵ Elolvastam Benedek V. Hugo könyvét, becsületes, szimpatikus, de *annál jellemzőbb* a mostani filológiára. Nagyon sok mondanivalót riasztott fel bennem, de valószínű, hogy csak a nyáron küldhetem el.⁶

Arról már végkép[p] lemondtam, hogy Londonba vergődjek, de vagy Német, vagy Olaszországba okvetetlenül elmegyek, még pedig minélhamarabb!⁷

Őszinte tisztelője

Szabó Dezső

Babits-csal levelet váltottunk a Dante ügyben s teljesen belláttam, [!] hogy a kritikát most felesleges közölni.⁸

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

M: NEMESKÉRI 1979, 12.

Szabó Dezső a levélhez mellékelte a *Strindberg* című figyelőt (M: Nyugat, 1912. június 1., 973.). Kéziratán (OSZK Kt. Fond 253/1171.) Osvát Ernő ceruzaférfás megjegyzése: „<.....> |:petitr.⁹ Figyelő :| Nagyon sürgős!! Székelyudvarhely!!!” – tehát a nyomdai levonat megjárta Székelyudvarhelyt.

¹ August STRINDBERG: *Pajtások*. Ford. [KOSZTOLÁNYI Dezsőné] HARMOS Ilona. Bp. Athenaeum, 1911. (Modern Könyvtár); Uő: *Júlia kisasszony*. Ford. BÁLINT Lajos. Bp., Athenaeum, 1912. (Modern Könyvtár); Uő: *Házassági történetek*. Ford. MIKES Lajos. Bp., Vass, 1905 (Modern Írók Könyvtára); Uő: *A halál küszöbén*, illetve *Hattyúvér*. Ford. MIKES Lajos. Bp., Eke, 1912 (Az Új Színpad Könyvtára).

² Szabó Dezső terhelt családból származott. Árpád nevű bátyja az alkohol rabja volt, és – mint az *Életemben* olvashatjuk – egy téli reggelen kihűlve találták Kolozsvárott egy utcai árokban. Az önéletrajz szerint mindez 1913 újév napján történt (lásd SZABÓ Dezső 1996, 2/847), a *Szabó Dezső-enciklopédia* szerint 1911. december 11-én (332).

³ Erzsébet fiatalabbik néneje volt.

⁴ Irén nevű húgáról van szó.

⁵ Lásd 705.

⁶ Benedek Marcell (1885–1969) író, irodalomtörténész és műfordító *Victor Hugo*-könyvéről (Bp., Franklin, 1912) nincs cikk a Nyugatban. – Victor Hugo (1802–1885) francia romantikus író.

⁷ 1912 nyarat Franciaországban töltötte.

⁸ Lásd 688.

⁹ Az *r* betű a ritkított szedésre utal.

720. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. május 25.]

Igen tisztelt Uram!

A híres csütörtökön villanyosom nem közlekedett és nem tudtam Pestre bemenni (később ugyan bementem – vasúton – de hisz önöket valószínűleg úgysem találtam volna meg a Koronában.) Ahelyett hogy felkeresem¹ volna, írtam hirtelen egy verset az Ön számára, hirtelen el is küldöm – jó-e rossz-e nem tudom.

Nagyon szeretnék már találkozni a szerkesztő úrral. Remélem ha előbb nem, a következő csütörtökön sikerülni fog. A filozófiai dialógust nem küldhetem még – oly kevés szabadidőm van hogy még nem gondolhattam² át pedig ezt még egyszer alaposan át kell gondolnom. Kiváló tisztelettel igazi híve

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Peterdi u. 39.
Ajálva.

Levélpapír:
K: OSZK Kt. Fond 253/708/28. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege (kihúзва): BABITS MIHÁLY | FŐGIMNAZIUMI TANÁR
M: BML 1911–1912, 138. – [Rákospalota, 1912. máj. 23. után]

Boríték:
K: OSZK Kt. Fond 253/708/16. – Expressz ajánlott levél.
Dat.: fpb: Újpest, __ 25. – épb: Bp., 1912. máj. 25.
M: BML 1911–1912, 139. – [Újpest, 1912. máj. 25.]

1912. május 23-án zavargások törtek ki a fővárosban; Babits a levélhez *Május huszonhárom Rákospalotán* című versét mellékelte – a levél szerint is – néhány napon belül, hiszen nem zárta ki annak lehetőségét, hogy Osváttal még a következő csütörtökön, május 30-án esedékes összejövetel előtt személyesen is beszélhet. (Laczkó Géza Babitsnak írt 1912. április 14-i leveléből tudható, hogy Osvát és a kiválasztot-

tak csütörtökönként a Korona kávéházban találkoztak, lásd BML 1911–1912, 120). A vers a Nyugat 1912. június 1-jei számában jelent meg (913–914).

A kritikai kiadás szerint a fenti boríték ahhoz a levélhez tartozik, amelyben Babits *Mese a nagyvilágról* című filozófiai dialógusának elkészültéről értesítette Osvátot (lásd BML 1911–1912, 139, 401, kötetünkben ez a levél – módosított datálással – a 730. számú), azonban egyértelmű, hogy Babits a verset ezen boríték levélpapírjára írta (K: PIM V. 949., Reichard Piroska-hagyaték), a kettő méretben és színben is összetartozik. Másfelől május 25-én Babits az esszét még nem postázhatta, hiszen fenntebb írja, hogy mondanivalója átgondolást igényel – a mű a június 16-i Nyugatban kapott helyet (lásd 682.).

Időrendünk szerint a *Május huszonhárom Rákospalotán* című verset követően Babits *A zengő szobor dalát* küldte el Osvátnak, a kísérőlevélben „kiszámíthatatlan”-nak mondvá magát, hiszen küldeménye nem a dialógus, hanem „megint [!] vers és politika” (lásd 726.). Ezután került sor „az ígért filozófiai cikkekre” – a június 13-i csütörtök előtt több nappal, hiszen Babits ismét lehetségesnek gondolja az Osváttal való megbeszélést, ha a szerkesztő így kívánná (lásd 730.). Babits ebben a levélben egy disputát is ígér, amelynek közlését kifejezetten kéri; e disputa ekként nem a Leopold Lajosnak írt pár soros válasz („Nem felelek...” = 1912. június 1., 986), hanem a Népszavának szóló *Önkommentár*, amely a június 16-i számban kapott helyet (1074) – végül nem teljes egészében, mert Babits június 14-i táviratában a szöveg egy részének törlését kérte (lásd 734.).

---

¹ javított szó

² javított szó

721. ZSIRKAY JÁNOS – OSVÁT ERNŐNEK

V/27.

Nyitraludány 1912 V/28.

[Nyitraludány, 1912. május 27–28.]

Igen tisztelt Uram, –

Nagyon szépen kérem, kegyeskedjék az Önnél lévő „Pálfordulás” c. regényemet visszaküldeni. Pesten létemkor azt az értesülést nyertem, hogy Szerkesztő úr anyja beteg s nem jár be a szerkesztőségbe. Noha jóformán azért mentem Pestre, hogy a kéziratot átvegyem¹ – nem lehettem mégsem oly gyöngédtelen, hogy önt otthon zavarjam. Azért ezúttal kérem: legyen ke-

gyes s küldje el nekem a kéziratot. Szeptember hóban küldöttem be s eddig nem zaklattam önt. Vártam, de úgy látszik – nevem nem sok bizalmat gerjesztett művem iránt. Bárha szerettem volna nagybecsű véleményét hallani, talán ennek egyébként is hasznát vehettem volna. Azért vártam eddig. De ha így történt: még mindig remélek annyi szívességet, hogy Szerkesztő úr sok dolga közepette nem fogja azt a percet sajnálni, a mely elegendő ahhoz, hogy a kéziratot megcímézzé, vagy – hogy ha ez is sok időbe kerülne: Haraszthy Lajos barátomnak küldesse a szerkesztőségi szolgálóval, (Monografia szerkesztősége, Arany János ucca)² a ki ezt hozzám juttatná.

Szívességét hálásan köszönve,
Maradok tisztelettel

Zsirkay János

K: OSZK Kt. Fond 253/903. – Levélpapírfejléc: ZSIRKAY JÁNOS
Dat.: a két különböző dátum a levél elején és végén található.

Lásd 448.

---

¹ javított szó

² Haraszthy Lajos (1881–1959) újságíró, költő; munkatársa volt az Országos Monografia Társaságnak, amely más kiadványok mellett a Magyarország Vármegyei és Városai című sorozatot is gondozta, székhelyük a Magyar Tudományos Akadémia épületében volt.

722. GEDŐ LIPÓT – OSVÁT ERNŐNEK

Bpsten, 1912 májusában
[Budapest, 1912. május 28.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Több ízben kerestem már telefon útján, de nem tudom megtalálni. Kérem szíveskedjék talán egy kártyán tudomásomra adni, hogy mikor és hol beszélgethetnénk. Egy más, de hasonló dologban is szeretnék Szerkesztő Úrral

diskurálni. A nyár folyamán t.i. Ady Endre bibliás verseit fogom megillusztrálni hasonló stílusban. Erre nézve szeretném véleményét, tanácsát kikérni.

Szerkesztő Úrnak vagyok
Kitűnő tisztelője

Gedő Lipót

VIII. Magdolna u. 20 II. 37.

[Címzés:]

Nagys.

Osváth Ernő úrnak

A „Nyugat” szerkesztője

VII. Peterdy u. 39. III.

Budapest

K: OSZK Kt. Fond 253/761. – Zárt postai levelezőlap.

Dat.: fpb: Bp., 1912. máj. 28. – épb: nincs.

Nem ismerjük a művész Ady-illusztrációit.

723. KARINTHY FRIGYES – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin 912 máj 28

[Berlin, 1912. május 28.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr:

bocsánatot kérek, hogy megint beszélek – ez immár a harmadik levél – a kiadóhivatalba is kettőt írtam már, egyikre se feleltek. Nem tudom elgondolni, mi lehet ennek az oka, a könyvemről kérdezősködtem – legalább azt szerettem volna <tudni>, ha most nem is jelenik meg (ami, az említett okoknál fogva, fáj) hogy a korrektúrák egy példányát küldjék el nekem, szükségem¹ van rájuk. De sehonnan, semmi válasz. Még az ideküldött 30 korona utalványán is hiába kerestem egyetlen sort, legalább annak megjelölését, hogy |:csak:| a novellámra küldték-e ezt a honoráriumot, vagy inkluzíve benne van-e a „Mon ami Teddy” című Figyelőm tiszteletdíja is.²

Nagyon kérem Szerkesztő Urat, ha az a reményem, hogy Szerkesztő Úrtól kapok néhány biztató sort, szerénytelen volt: méltóztassék legalább Faragó igazgató urat³ emlékeztetni, hogy feleljen <a> |:üzleti jellegű:| le-

velemre. Inspiráció és munkakedv és hangulat szempontjából kell tudnom,
bírom-e még Szerkesztő Úr bizalmát és szimpátiáját.

Továbbiakban maradok Szerkesztő Úrnak
legtisztelőbb híve

Karinthy Frigyes

Cím: Karinthy, Berlin N. 24. Posterest.

K: OSZK Kt. Fond 253/793.

---

¹ javított szó

² Lásd 715., 716.

³ Faragó Lajos

724. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

[Budapest, 1912. május végéig]

Kedves barátaim és uraim a Nyugatban, itt a novella. A verset hol-
napra megírom, ha beletörök-szakadok is. Telefonon beszélni fogok és sok
szeretettel vagyok s leszek a Nyugat¹

Adyja

[Címzés:]
a „Nyugat”
tek szerkesztőségének
Mérleg-utca 9. I.
Budapest

Kézirat

[Feladói cím:]
Küldi: Ady.

K: PIM A. 208/63. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Névjegykártyán, a kártya nyom-
tatott szövege: ADY ENDRE – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

M: AEL3, 92. – [Budapest, 1910. máj. 26.]

A kritikai kiadás datálását nem tudjuk elfogadni, hiszen a Mérleg utcai cím ennél jóval tágabb időhatárokat tesz lehetővé – Ady ezt a barnás árnyalatú névjegykártyát 1912-ben használta. Megjegyzendő, hogy novellája még évekig nem jelent meg a Nyugatban.

---

¹ javított szó

725. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Budapest, 1912. március vége – 1912. május vége]

[Címzés:]
A „Nyugat”
tek. szerkesztőségének
Budapest
Mérleg-ucca 9. I em.

[Feladói cím:]
Kézirat. Küldi
Ady Endre

!! sürgős !!

K: PIM A. 208/64/b. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A boríték (szanatóriumi) fejléce megegyezik a 666. számú levélével – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

A boríték a PIM gyűjteményében egy Ignotusnak szóló, 1912. július második felében írt Ady-levélhez csatoltan található, azonban a Nyugat 1912. június 1-jétől a Lónyay utcában működött. A levélszöveget – a boríték említése nélkül – lásd AELev2, 184.

Ady 1912. május 28-án Zilahra, a Református Tanáregyesület közgyűlésére utazott (lásd AEÖPM10, 544–549), június 1-jei Nyugat-verseit még ez előtt kellett átadnia.

726. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. május vége – június eleje]

Íme! Megint vers és politika!
Hiába: kiszámíthatatlan ember vagyok.
A viszontlátásig üdvözli
őszinte tisztelője

Babits

K: OSZK Kt. Fond 253/708/32. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály*

M: BML 1911–1912, 146. – [Újpest, 1912. jún. 16. előtt]

A küldött vers *A zengő szobor dala* (Nyugat, 1912. június 16., 1024–1025), korrektúrája fennmaradt Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/922.). – Lásd 720.

727. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Csütörtök.
[Budapest, 1912. május 30-ig]

Kedves Ernóm!

Ne haragudj, hogy azóta nem kerestelek behatóbban. Egyszer bent voltam, de te már elmentél volt. Azóta kínomban a mellékelt szonettet írtam. Jöhet-e? Ó, jöjjön, ha jöhet. Nekem sok a dolgom és holnap délután 5-kor utazom Fonyódra. Nem jönnél te is?

Szervusz

Gézád

Szappanyos penzió, Damjanich u. 28B.

K: OSZK Kt. Fond 253/807. – Névjegykártya rektóján, a kártya nyomtatott szövege: DR LACZKÓ GÉZA

Laczkó Géza *Sárga oltár-gyertya* című szonettje (K: PIM V. 957/2., Reichard Piroska-hagyaték) az 1912. június 1-jei Nyugatban olvasható (937). Laczkó több levelet is írt 1912-es fonyódi nyaralása alatt Osvátnak (lásd 754., 755.).

A névjegykártya azonossága miatt ide soroljuk a következő levelet:

728. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912 körül]

Kedves Ernőm!

Dezső bent vacsorál. Mindnyájan kérünk, gyere. Akármikor jössz, megvárunk, ha nem is a vacsorával, de saját magunkkal bizonyosan.
Szervusz

Géza

[Címzés:]

Ngs

Osvát Ernő

úr

H

Peterdy u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/807. – Névjegykártya rektóján, a kártya nyomtatott szövege: DR LACZKÓ GÉZA

729. HALÁSZ IMRE – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1912. jún. 2.

[Budapest, 1912. június 2.]

Igen tisztelt Osváth úr!

A megbeszélte Bismarck–Andrássy-cikksorozatból elhoztam kettőt, az egésznek egy harmadát. Kívánatos volna, hogy gyors ütemben leközöljék.

Ezzel elébe vágnánk Tisza István kissé hosszú lére eresztett értekezésének, mely *részben* az általam tárgyalt témát tárgyalja.

Kiváló tisztelettel kész szolg.

Halász

K: OSZK Kt. Fond 253/765.

Halász Imre *Bismarck és Andrássy* című sorozatának közlését 1912. július 1-jén kezdte meg a Nyugat (lásd 704.), Halász ugyanezen számban *Gróf Tisza István a német–francia háború előzményeiről* című disputájában (77–80) reflektált Tisza István *Sadowától Sedanig* című tanulmányára, amely 1912. május 16. és június 16. között, három folytatásban jelent meg a Magyar Figyelőben. A disputa kézírata a PIM-ben található (V. 4593/5., N. n. sz. 1980/36., vétel Ignotus Sárától), lásd 739. is.

730. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Rákospalota vagy Újpest, 1912. június 7–9.]

Az ígért filozófiai cikket, (amely nagyon hosszú) két levélben küldöm. Mikor beszélhetnők meg a közlés módozatait? (Pl. hogy kettéoszam-e vagy együtt jöjjön?)¹ <Ha Ön> Csütörtökön mindenesetre bejövök; ha ön előbb kívánja, legyen² oly szíves értesíteni. – Egy disputát írok még; holnap küldöm: amelynek nagyon fogom kérni a közzétételét. Maradok őszinte tisztelője

Babits

K: OSZK Kt. Fond 253/708/16. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: *Babits Mihály*

M: BML 1911–1912, 139. – [Újpest, 1912. máj. 25.]

Babits *Mese a nagyvilágról* című filozófiai cikkéről és a küldendő disputáról lásd 682., 720.

---

¹ javított szó

² javított szó

731. BOROSS LÁSZLÓ – OSVÁT ERNŐNEK

[Trencsénteplic,¹ 1912. június 9. előtt]

Igen tisztelt szerkesztő úr,

ugye nem veszi rossz néven, hogy oly sokáig nem írtam. De beteg voltam, kétszer Bécsbe vittek egy specialistához s jövő héten újra Bécsbe megyek, valószínűleg ott is maradok egy pár hétig szanatóriumban. A bécsi tanár a pesti kúrjavaslatait korporatív elvetette és sokkal kellemetlenebb gyógymódot ajánlott, a betegségemnek néhány esztendő t jövendő t s végül abbeli reményének adott kifejezést, hogy ha majd egyszer elmúlt a betegség, akkor majd – persze addig türelmesnek kell lenni – egészséges is leszek. Persze meglehető s deprimált vagyok.

Nagyon szerettem volna szerkesztő urat rábí rni, hogy hozzánk jöjjön e hónapra. De most magam is elutazok, nem tudom milyen hosszú időre s egyáltalán nem tudok mostanában semmit. De még nem mondok le arról, hogy egy ehhez hasonló tervet ne tudjak idén keresztülvinni s egy szebb napon majd írok megint szerkesztő úrnak.

Blaskovichnak e napokban megküldöm a dolgát.²

Azt a novellát, melyet magammal vittem, egyelőre nem csinálom meg. Egy pár napig – alighogy idejöttem – jól éreztem magam, akkoriban meglehető s gyarapodásban is részesült tapasztalataim tára, s már egy novella-ciklusra is gondoltam „Béla szerelmes” címen. Ebbe akartam beleilleszteni a Parantovichokat is. Megint elejtettem e tervet, mert oly haszontalan most tervezgetnem, de ha meglesz a Parantov. kefelevonata, kérem ideküldetni, majd megkapom s oly javításokat szeretnék végezni rajta, mintha a ciklus mégis <készülne> megvolna.³

A legjobb kívánságokkal szerkesztő úr tisztelője és híve

Boross László

[Címzés:]

Nagys

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Budapest VII

Peterdi utca 39

[Feladói cím:]
Boross László
Trencsén Teplic
Dr Krámer szanatórium

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1912. jún. 9.

¹ Trencsénteplic gyógyhely a Trencsényi járásban.

² Blaskovich Sándor mindössze két, külpolitikai érdekű tanulmánnyal szerepelt a Nyugatban – 1913-ban.

³ Boross Lászlótól a Nyugat csak *Az Athanázból* című novellát közölte (1914. július 1., 43–49), ennek főhőse Béla, vagyis ez az írás is az említett ciklusba tartozik.

732. SZENES BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. június 9.]

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Miután többszörös telefonálás után sem beszélhettem az igen tisztelt Szerkesztő úrral ez úton kérem, hogy Ady-tanulmányomat szíveskedne címemre küldeni; vagy értesíteni engem arról, hogy mikor vehetném át a szerkesztőségben.

Maradok szerkesztő úrnak mindenkori híve

Szenes Béla

Bpest. VI. Váci körút 17 I/3.

[Címzés:]
Ng.
Osvát Ernő
szerk. úrnak
Bpest
IX. Lónyay utca 18.
„Nyugat” szerkesztősége

K: OSZK Kt. Fond 253/870.
Dat.: fpb: Bp., 1912. jún. 9. – épb: nincs.

Lásd 565.

733. ERDŐSI DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

1912. jún 11.
[Budapest, 1912. június 11.]

Kedves Barátom,

mellékelem a művet és arra kérek, hogy kedvező elintézés esetén
küldd el az utalványt Márvány u. 27 alá, a lakásomra.

Üdvözöl szeretettel

Erdősi

K: OSZK Kt. Fond 253/740.

Nem tudjuk, milyen írásról van szó; Erdősi következő műve a Nyugatban az *El-
hagyott asszony dala* című vers (1914. március 1., 332), lásd 964. is.

734. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Újpest, 1912. június 14.]

Önkommentár második és harmadik pontját kérem egyszerűen el-
hagyni

Babits

[Címzés:]
Osvát Ernő
Peterdi u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/708/10. – Távirat.
Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.
M: BML 1911–1912, 145. – [Újpest, 1912. jún. 14.]

Az *Önkommentár* című disputa (lásd 720.) azon kéziratoldala, amely a később elhagyott részt tartalmazza, Babits hagyatékában maradt fenn (OSZK Kt. Fond III/1833.).

735. KARINTHY FRIGYES – OSVÁT ERNŐNEK

Berlin 912 jún 18
[Berlin, 1912. június 18.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr:

nagy csodálkozással olvastam a „Világ”[-]ban a „Nyugat”[-]ről szóló új híreket: persze, nagyon szeretnék továbbiakat is tudni. Sajnos, olyan kevés voltam a Nyugatnál, hogy az ügyekről való személyes véleményem egészen érdektelen – pedig hátha tanulságos volna. Szerkesztő úr további szerepét változatlanul képzelem – vagyis remélem, nem undorodott meg végleg mindattól, ami nálunk „irodalmpolitika” címen végbement – és nélkülözhetetlen és pótolhatatlan energiáit nem vonja el ettől a sorsüldözött laptól.¹

Bán Ferenc volt szíves „Ütközet” című novellámat átadni, ha jöhet a „Nyugat”[-]ban, nagyon kérem, méltóztassék erről értesíttetni engem.² Szegény kicsi könyvem a távolból hódolattal dedikálom Szerkesztő Úrnak – ha kapnék még néhány példányt (az a négy elfogyott) küldenék Önnek – s néhány barátomnak.³ De nem küldik nekem a Nyugatot sem, nem tudom mi az. [!]

Nem merve remélni, hogy ír nekem néhány sort[,] vagyok szeretettel tisztelő híve

Karinty

Berlin N. 24. Posterestante

K: OSZK Kt. Fond 253/793.

M: NEMESKÉRI 1979, 12.

¹ A Világ 1912. június 15-i és 16-i számaiban tudósított a Nyugatnál végbement változásokról, többek között arról, hogy Osvát a továbbiakban lektorként fog közreműködni a szerkesztésben (lásd a könyv *Irodalmpolitika* című tanulmányát, 418–419).

² Fenyő Miksa Tóth Árpádnak küldött 1912. július 4-i távirata alapján (lásd 743.) azt gondolhatjuk, hogy a novella átadása késedelmet szenvedett – vagy egyáltalán nem történt meg, hiszen 1912 második félévében Karinthytól nincs novella a folyóiratban.

³ Az *Esik a hó* című novelláskötetről lásd 715.

736. FENYŐ MIKSA, MIKLÓS LÁSZLÓ ÉS RANSCHBURG VIKTOR –
BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERÉNEK

Budapesten, 1912 június 21-én.

[Budapest, 1912. június 21.]

NAGYSÁGOS POLGÁRMESTER ÚR!

Alulírott Nyugat irodalmi és nyomdai részvénytársaság tisztelettel bejelenti, hogy a tulajdonukat képező Nyugat irodalmi és kritikai félhavi folyóiratot Dr Fenyő Miksa budapesti lakos tulajdonába adtuk át.

Második helyen alulírott Dr Fenyő Miksa tisztelettel bejelentem, hogy a Nyugat irodalmi és kritikai félhavi folyóiratot fentnevezett részvénytársaságtól mai nappal tulajdonilag átvettem.

Tisztelettel kérjük Nagyságodat, hogy e bejelentéseknek megfelelően a Nyugat folyóirat tulajdonában bekövetkezett változást lajstromoztatni és bennünket erről végzésileg értesíteni kegyeskedjék.

Melylyel maradtunk Nagyságod iránt
kiváló tisztelettel

NYUGAT IRODALMI és NYOMDAI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG¹

Dr Fenyő Miksa
Ranschburg Viktor
Miklós László

K: BFL. IV. 1407/b. – Gépirat, autográf aláírásokkal.

A Nyugat-viták és -válságok 1912 nyarán bekövetkező lezárásával a folyóirat Fenyő Miksa tulajdonába került. Ranschburg Viktor (1862–1930) könyvkiadó és Miklós László pénzügyi szakértő mint a Nyugat Rt. igazgatósági tagjai írták alá az okiratot.

---

¹ cégbélyegző

737. ROZVÁNYI VILMOS – OSVÁT ERNŐNEK

Pest 912 VI/21.
[Budapest, 1912. június 21.]

Tekintetes Szerkesztő úr!

Szíves küldeményét megkaptam és úgy azért, mint a legutóbbi verseim közléséért köszönetemet.¹

A Gellértről szóló tanulmányt a jövő hét folyamán bevégezem és elviszem a szerkesztőségbe. Azt hiszem, hogy szép lesz, de ha valami kimarad esetleg belőle, akkor majd újra átírom, mint az Ady-cikkemet.²

A viszontlátásig állandó tisztelettel
igaz híve

Rozványi Vilmos

K: OSZK Kt. Fond 253/852.

Rozványi Vilmos (1892–1954) írásait 1911 második félévétől közölték a Nyugatban, később A Tettnek is munkatársa lett. 1916-ban szakított Kassák Lajossal, és a Mában már nem publikált. A háborúban egyévi frontszolgálatra hívták be, a proletárdiktatúra bukása után – újságíró-szerkesztőként – a jobboldalhoz csatlakozott.

---

¹ A Nyugat 1912. június 16-i száma Rozványi négy versét hozta (1062–1065).

² A *menekülő Élet* című Ady-kötetről szóló esszéje a Nyugat 1912. június 1-jei számában kapott helyet (915–923) – a kézirat megtalálható Osvát hagyatékában (OSZK Kt. Fond 253/1146.); Gellért Oszkár-tanulmányát nem közölték. (Lásd 768., 769. is.)

738. KELETI ARTHUR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912 nyarától]

Tisztelt Uram,

kérem fogadja szívesen és olvassa el a könyvemet.

Nagyon szeretnék Önnel egy kicsit beszélgetni. Hétfőn 11 órakor szabad vagyok. Kedden és szombaton délután.

Nem lehetne?

Üdvözli híve

Keleti Arthur

K: PIM V. 955/8. (Reichard Piroska-hagyaték)

Keleti Arthur *A kámzsás festő strófái* című első kötete (Bp., Benkő udv. könyvkereskedő) 1912 nyarára készült el, a kiadványt Lesznai Anna mutatta be *Versekről – s még inkább szavakról és írójukról* című figyelőjében (Nyugat, 1912. augusztus 1., 226–229). Ugyanakkor a keltezés nélküli levelet Keleti Arthur egy későbbi könyvéhez is csatolhatta.

Lásd 668. is.

739. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. június 24.]

Kedves Osvátom,

olvasd ezt el *sürgősen*. Szeretnék veled holnap, kedden, d.u. 4 tájt beszélni. – Halász bácsi az ő Disputáját szerdán reggelre ígérte.

Ölel

Ignotus

[Címzés:]

Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levelezőlap- és borítékfejléc: → *A Nyugat Rt. időszaka* – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

Halász Imre összesen három disputával szerepelt a Nyugatban (*Gróf Tisza István a német–francia háború előzményeiről.* = 1912. július 1., 77–80, *Fővárosi ügyek.* = 1912. október 16., 621–624, illetve *De Senectute.* [Oratio pro domo.] = 1913. április 1., 569–571). – Ignatus üzenete valószínűleg a legelső disputára vonatkozik (lásd 729.), ugyanis jelen boríték típusa és az 1912. július 16. előtt írt levélé ugyanolyan (lásd 745.).

740. KARINTHY FRIGYES – A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

Berlin 912 jún 26.
[Berlin, 1912. június 26.]

Tisztelt Kiadóhivatal,

Kaptam 10 kötet „*Esik a hó*”[-]t, köszönöm, elég is lesz. Miért nem méltóztatnak hirdetni a „Nyugat”[-]ban a könyvről, így nem tud senki róla, amit a magam részéről ugyan nem nagyon bánok: sajnos, a könyvem tele van sajtóhibákkal, az általam *pontosan beküldött* korrektúrákat abszolút nem vették figyelembe, nem javították ki és nem tettek tartalomjegyzéket se a könyvbe. Így nagyon szomorú kinézése van, nekem is.

Dehát¹ ezen már nem lehet segíteni.

Nagyon kérem, ha a „Nyugat”[-]hoz valami levél érkezik címemre, továbbítsák azt ide.

Tisztelettel

Karinthy Frigyes

P. S. Kérem, küldjenek a lapoknak mutatószámot. A P.[esti] H.[írlap] kritikájával ne törődjenek, ott ellenségeim vannak, akiknek orra alá borsokat dörgültem párszor,

K. F.

[Címzés:]
A „Nyugat”
tekintetes kiadóhivatalának
Budapest
IX. Lónyai-ucca 18
Ungarn

K: OSZK Kt. Fond 253/793. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Berlin, 1912. jún. 26. – épb: nincs.
M: NEMESKÉRI 1979, 12.

A Pesti Hírlap kritikája 1912. június 23-án jelent meg az *Esik a hó-kötetről* (37). A név nélküli rövid cikk elismeri az író tehetségét, de megjegyzi: a kötet „apróságokat foglal magában. A legtöbb azok közül való, melyekben a fiatalabb írók kedvüket lelik, de amiket az olvasók nagy macacssággal még mindig nem akarnak bevenni.”

---

¹ javított szó

741. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. június vége – 1914. október vége]

Kedves Ernőm,

nem tudtam többet írni, annyira összekavarodott mostanában az életem. De ezt szorítsd be s végezd gondosan a korrektúrárt magad.

Ölel

Adyd.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
Peterdi-ucca 39.
Budapest.

[Feladói cím:]
Ady Endre küldi

K: PIM A. 208/58. (Fenyő Miksa-hagyaték) – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

M: AELev2, 179. – [Budapest, 1912. ápr.]

A levél datálásához támpontunk Osvát laccíme, illetve az, hogy Ady nem említi Osvát szerkesztői titulusát.

742. SZÁSZ MENYHÉRT – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912. július 1-én
[Budapest, 1912. július 1.]

Nagytiszteletű Uram!

Körülbelül 2-3 hónapja bátorkodtam a Nyugat szerkesztőségében Önnek egy már nem aktuális kritikát és egy novellát szíves közlés céljából át-nyújtani. – Ugyanekkor múltbéli irodalmi tevékenységemről is referáltam egyetmást és felhívtam szíves figyelmét személyemre. – Örömmel hallottam, hogy Ön előtt t. Szerkesztő Úr ismerős már nevem egyik-másik lapból ([A] Hét, Kritika,¹ Budapesti Presse,² Pesti Hírlap, Független Magyarország, Magyarország,³ Kultúra,⁴ Magyar Hírlap stb).

Ajánlkozásomra azon választ méltóztatott adni, hogy keressem Önt fel, majd az új szerkesztőségben. – Azóta az ismert változások álltak be a Nyugatnál és így nem tudom, hogy intézzem el novellám ügyét.

Igen kérem tehát Önt nagytiszteletű Uram, hogy ezen levél jellegét tekintse magánlevélnek és ne a Szerkesztőség által intézze el. –

Felhívom ismét szíves és jóindulatú figyelmét „Úton” c. novellámra és kérem, hogy abban az esetben, ha novellám kedvező elintézését nem nyerhetne, úgy ezt a kiadóhivatal által címemre visszaküldeni szíveskedjék.

Alkalmatlankodásomért szíves bocsánatát kérve, maradtam köszönettel és tisztelettel régi híve

Szász Menyhért

VII. Rákóczi-út 78. III./19.

K: OSZK Kt. Fond 253/865.

Szász (Schwartz) Menyhért (1893–1939) író, költő, újságíró; az 1910-es években biztosítótársasági hivatalnok. Novellája a Nyugatban nem jelent meg, három versét 1915-ben közölték, műveit vezető nyugatosok dicsérték.

¹ A rövid életű Kritika című irodalmi és művészeti folyóiratot 1910-ben adták ki Budapesten.

² A német nyelvű Budapesti Presse napilap Vészi József szerkesztésében 1911–1912-ben működött.

³ A Magyarország politikai napilap 1893-ban indult Budapesten, a tízes évek elején Lovászy Márton irányította.

⁴ A Kultúra című tanügyi hetilapot Drozdy Győző szerkesztette 1910–1911-ben.

743. FENYŐ MIKSA – TÓTH ÁRPÁDNAK

[Budapest, 1912. július 4.]

Kérje Bán Ferencet, hogy Karinthy novelláját expressz küldje be.

Fenyő

[Címzés:]
Tóth Árpád
Debrecen
Késes u. 32.

K: OSZK Kt. Fond 253/1274. – Távirat.
Dat.: a táviraton fellelhető adatok alapján.

Lásd 735.

744. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912. júl. 12. –
[Budapest, 1912. július 12.]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Már igen rég nem láttalak és jól tudod, ez mennyire rosszul esik nekem. Nagyon kérlek, ha nem terhel túlságosan töltsd ki ezt a levelező-lapot és tudasd velem, mikor és hol láthatnának. –

Igaz szeretettel

Milánod.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
A Nyugat szerkesztője,
Budapest. –
Peterdy-utca 39.

[Feladói cím:]
Dr Füst Milán

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Levélpapírfejléc: RECHTSANWALT | Dr. FRIED LEO | ÜGYVÉD | BUDAPEST, | VI., GRÓF ZICHY JENŐ-UTCZA 27. SZÁM. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest*, | Telefon 97-16. – Borítékfejléc: RECHTSANWALT | Dr. FRIED LEO | ÜGYVÉD | BUDAPEST, VI., GRÓF ZICHY JENŐ-UTCZA 27. | TELEFON: 97-16. – Gépirat, autográf aláírással és feladói címmel.

Dat.: fpb: Bp., 1912. júl. 12. – épb: nincs.

M: FMÖL, 40. – Budapest, 1912. júl. 12.

[Füst Milán leveléhez a következő levelezőlapot mellékelte:]

Kedves Milán!

Holnap légy órákor a kávéházban. –
Híved:

Osvát Ernő. –

[Címzés, kézírással:]
dr. Füst Milán úrnak
Budapest
Gróf Zichy Jenő u. 27.

[Cégbélyegző:] Dr. FRIED LEÓ | ügyvéd | Budapest, VI. Gróf Zichy Jenő-utca 27.

745. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. július 16. előtt]

Kedves Osvát,

én holnap Tisza-Dobon vagyok, s ma nem jutottam íráshoz. Tehát tördeltesd elsőnek az Ambrus¹ regényét, s tovább, ahogy gondold. – Ma lement egy hosszabb Lesznai és Csécsy-Figyelő,² a kis Móricz protegálta színdarab s egy Nagy Zoltán vers. – A mellékelt értesítéseket ajánlom figyelmedbe. Holnapután d.e. itthon vagyok.

Ölel

Ignotus

[A címzés ismeretlen kéz írása:]

Osvát úré

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levélpapírfeljéc: NYUGAT | IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG | [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 191... | Kiadás | ... számla – Borítékfeljéc: → *A Nyugat Rt. időszaka* – A szerkesztőségben hagyott ceruzáírásos üzenet.

Ignotus ifj. Andrassy Gyulát látogatta meg a család tiszadobi kastélyában, a *Beszélgetés Andrassy Gyula gróffal* című interjú az 1912. július 16-i számban jelent meg (132–141), miként Nagy Zoltán *Vigilia* című verse (115) és Kertész István *A mező szeme* című egyfelvonásosa (116–127) – utóbbit Móricz Miklós ajánlhatta a Nyugat figyelmébe. Július 16-án kezdték meg Ambrus Zoltán *Mozi Bandi kalandjai* című regényének közlését is (lásd 592.), az Ignotus által a nyomdának leadott kéziratok közül a figyelők későbbi számokra maradtak.

---

¹ javított szó

² Lesznai Anna figyelőjéről lásd 738. – Csécsy Imre (1893–1961) későbbi polgári radikális politikustól az augusztus 16-i számban két figyelő olvasható (*Goldziher Ignác: Az iszlám újabb alakulásai*, illetve *Judentaufen*. 293–295, 300–301).

746. ZSIRKAY JÁNOS – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Nyitraludány 1912 VII/17
[Nyitraludány, 1912. július 17.]

Igen tisztelt Szerkesztő Uram,

múlt év szeptember havában egy regény kéziratát küldtem el Osváth úrnak. Fél évig vártam: semmi válasz. Megsürgetem: semmi válasz. Szállítólevelet küldök megcímzetten, hogy legalább visszakapjam a kéziratot: semmi eredmény. Megmozgatom pesti barátaimat, hogy a kéziratot visszaszerezem: ez is hiábavaló. „Nem jár be a szerkesztőségbe... Kávéházban sem találni” stb.

Lehet, hogy a regény mitsem ér. De nekem – higgye és értse meg Szerkesztő uram: mégis becses. A hivatal teendőitől elfoglalva, az éjszakáimat kellett kb. egy félévig megrabolnom, hogy papírra vethessem, an[ny]it csak megérdemlek tehát, hogy százszori kérésemre a kéziratot vissza kapjam.

Tegye meg kérem: szóljon Osváth úrnak s a mellékelt szállítólevéllel tessék a kéziratot vissza küldeni. Hogy érdemleges kritikát kérjek rá, ah[h]oz ezek után nincs bátorságom.

Illő tisztelettel

Zsirkay János

K: OSZK Kt. Fond 253/903. – Levélpapírfejléc: ZSIRKAY JÁNOS

Lásd 448.

747. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1912. július – augusztus eleje]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Még egyszer millió bocsánatot kérek szerénytelen kérésemért. Ha bármi okból kellemetlen, tessék postán küldeni Jászihoz. Ha azonban szíves lesz közbenjárni és a dolog sikerül, igen kérem megkérni Jászit, hogy lehetőleg azonnal küldje.¹

Whitm[an]r[ól] egy nagyon *alapos* tanulmányt küldök 8-10 napon belül.²

Őszinte tisztelője

Szabó Dezső

Legmegbízhatóbb [?] adr[esse]:

D. Szabó
Paris, Hôtel de la Place
de l'Odéon. Chambre 5.
6 Pla[ce] de l'Odéon.

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

Dat.: Szabó Dezső 1912 nyarán lakott Párizsban az Hôtel de la Place de l'Odéonban (lásd 758. is).

¹ Szabó Dezső Jászi Oszkárhoz intézett kérésének tartalma nem ismeretes.

² Walt Whitman (1819–1892) amerikai költőről nem jelent meg tanulmánya a Nyugatban (lásd 758. is), ám hosszabban foglalkozott vele *A futurizmus: az élet és művészet új lehetőségei* című esszéjében (1913. január 1., 16–23).

748. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Ravenna, 1912. július 22.]

Szívből üdvözl Ravennából

Babits Mihály

Innen, Dante Sírja mellől megyek Firenzébe, a Dante szülővárosába.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőjének
Budapest
Peterdi u. 39.
Ungheria

K: OSZK Kt. Fond 253/708/23. – A képeslapon a ravennai San Vitale-bazilika karzata látható – Babits ceruzaírása a verzón.

Dat.: fpb: Ravenna, 1912. júl. 22. – épb: nincs.

M: BML 1911–1912, 161. – [Ravenna, 1912. júl. 22.]

Babits 1912. július második hetében olaszországi körutazásra indult, ahonnan augusztus elején érkezett meg. – Dante Alighieri (sz. 1265) Ravennában hunyt el 1321-ben, mauzóleuma a Szent Ferenc-bazilika mellett található. – Lásd 750. is.

749. BARTA LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Bp 1912 VII/23.
[Budapest, 1912. július 23.]

Kedves szerkesztő úr!

Nem az akaraton múlt, de nem voltam képes a javításokat elvégezni, nem működött az eszem, folyton nagyon álmos voltam, éjjel pedig nem tudtam aludni. Ma aztán hozzáfogtam és nem hagytam el, míg készen nem lett. Nagyon kérem azért a szerkesztő urat, hogy megjelenéskor kefelevonatot legyen szíves küldeni, de ide: *a szerkesztőségbe!* Arra is kérem, hogy az Önnél levő kéziratot legyen szíves minél előbb elküldeni. Szíves üdvözlettel

kész híve

Barta

[Címzés:]

Ngs.

Osváth Ernő
szerkesztő úrnak

H

Peterdy u 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/715. – A levélpapír fejléce megegyezik az 520. számú levélével – Borítékfejléc: VILÁG | POLITIKAI NAPILAP | BUDAPEST, | VI, GYÁR-UTCA 4. SZ.

Barta minden bizonnyal *Tragédiák a hátsó udvaron* című írásának kéziratát küldte (M: Nyugat, 1912. augusztus 1., 199–203).

750. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Firenze, 1912. július 26.]

Szívből üdvözöl Firenzéből¹ őszinte híved

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Peterdi u. 39.
Ungheria.²

K: OSZK Kt. Fond 253/708/24. – A képeslapon a firenzei Szent Mihály-templom (Chiesa di Orsanmichele) látható – Babits ceruzaírása a verzón.

Dat.: fpb: Firenze, 1912. júl. 26. – ép: nincs.

M: BML 1911–1912, 163. – [Firenze, 1912. júl. 26.]

Lásd 748.

---

¹ javított szó

² javított szó

751. OSVÁT ÁGNES ÉS ROKONAI – OSVÁT ERNŐNEK

[Berettyószéplak, 1912. július végén]

Kedves Ernő bácsi.

Hogy tetszik lenni. Mikor tetszik eljönni. Már nagyon várjuk Ernő bácsit. Váradról szerencsésen érkezünk meg. Kezeit csókolja

Jani
Józi
Ági
Károly

[a képeslap rektóján:]

Ne hogy írni tessék, azt mondta Cornél néni!

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Peterdy u. 39 III 26

K: PIM V. 4138/20. (Gyulai Márta-hagyaték) – A berettyószéplaki „Urasági lak”-ot ábrázoló képeslapon Jani kézírásával.

Dat.: fpb: Berettyószéplak, 1912. júl. __. – épb: nincs.

Osváték többször nyaraltak Berettyószéplakon, Steiner Cornélia rokonainál. – A képeslap fényképmásolatát lásd a *Mellékletben*.

752. ZSIRKAY JÁNOS – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Nyitraludány, 1912. augusztus 1.]

Tisztelt Uraim,

Hivatkozással f. hó 1^{én} kelt b. soraikra, sietek tudokra adni, hogy a legnagyobb készséggel beleegyezem abba, hogy „Pálfordulás” c. regényem e hó 15^{éig} Önöknél maradjon. Ha 2 évig ott lehetett: e 2 hetet könnyen bírom. Ez már training dolga.

Tisztelettel hívök

Zsirkay János

[Címzés:]

A „Nyugat” tek.
Szerkesztőségének
Budapest
V. Mérleg u. 9.
[a posta a levelet a Nyugat Lónyay utcai új címére továbbította]

K: OSZK Kt. Fond 253/903. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege: *Zsirkay János* – Autográf aláírás nélkül.

Dat.: fpb: Nyitraludány, 1912. aug. 1. – épb: Bp., 1912. aug. 1.

Lásd 448.

753. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912 aug 2.
[Budapest, 1912. augusztus 2.]

Kedves, jó Szerkesztő úr!

Ma délben eljárásom volt a belügyminiszteriumban, nem jöttem el, ne haragudj. Hétfőn okvetlen eljövök.

Igaz szeretettel:

Milánod.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztője
Budapest.
Peterdy-u. 39.

[Feladói cím:]
Dr Füst

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik a 744. számú levélével.

Dat.: fpb: Bp., 1912. aug. 2. – épb: nincs.

M: FMÖL, 40. – Budapest, 1912 aug 2.

Füst minden bizonnyal a Fried ügyvédi iroda megbízásából járt a belügyminiszteriumban.

754. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Fonyód, 1912. aug. 2.
[Fonyód, 1912. augusztus 2.]

Édes jó, – bocsánat – haszontalan Ernőm!

No, mi csak vártunk, vártunk egész júliusban, hogy lejössz Fonyódra, de hát, amint te is tudod, hiába vártunk. Bizony nem szép, csakugyan és va-

lóban nem szép. Persze az se szép, hogy én meg nem írtam (t.i. levelet), de hálísten, azért mind a ketten tudjuk, hogy mégis szeretjük egymást.

De most már igazán nagyon kérlek – keveset kértem eddig tőled s szabad legyen arra hivatkoznom, hogy te mindig megtetted – hagyd ott a habos feketét jó egypár napra s gyere le a habos Balatonra, amely mellett üdülvé szépecskén írogatom a regényt, a Regényt, amelyből már 69 széles<en> gépírt félív van készen. Úgy remélem, január elsején meg lehetne kezdeni a közlést. Hősöm a 69-ik oldalon 24 éves, és 44 évet élt, össze-vissza, amelyből a hátra levő 20 a tömöttebb, mozgalmasabb. Ebből talán ki tudod számítani, hogy mennyi lesz az egész. Kedvem van hozzá, történeti regénynek is újfajta s Alice,¹ a fő házi kritikus igen meg van elégedve az eddigiekkel. Én is úgy érzem, hogy ez már lesz valami.

Egyebet aztán nem is tudok az irodalomról. Mi van Schöpflinnel, Babits-csal, Móricz-cal és főleg mi van veled, ki nem jöttél eddig Fonyódra se személyesen, se levélben. Pedig tudod, hogy szeretnénk látni. Képzeld, együtt napkúráznánk a fonyódi csendőrszázadossal, a kaposvári rendőrfőkapitánnyal s onnan néznők, hogyan áztatják magukat a vízben Kaposvár delnői és szüzei. A nem messze fekvő zátonyra úsztunkban eltempóznánk a dögölt halat játszó Priliszauer tanár úr² hasa mellett... és minden!

Feleségem üdvözöl, én sokszor öllelek.

Szerető

Gézád

[Címzés:]

Ngs

Osvát Ernő úr

Budapest

Peterdy u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/807.

Dat.: fpb: Fonyód, ____. (a boríték csonka) – ép: nincs.

Laczkó Géza *Német maszlag, török áfium* című történelmi regényét 1913-ban januártól decemberig közölte a Nyugat.

¹ Weil Alice, Laczkó Géza első felesége.

² Priliszauer Adolf (1859–1913) kaposvári állami főgimnáziumi tanár.

755. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Fonyód, 1912. aug. 6.
[Fonyód, 1912. augusztus 6.]

Édes Ernőm!

Ezúttal igazán válaszolnod kell vagy levélben vagy személyesen, mert tanácsodat kérem. Ma reggel a Nyugat közvetítésével a következő levelet kaptam ajánlva Holicstról bizonyos cand. phil. Stefan I. Klein úrtól:

„Igen tisztelt Uram,

ezennel bátorkodom Uraságod elé azon kéréssel járulni, szíveskedjék nekem abbéli engedélyt megadni, hogy elbeszéléseit németre lefordíthassam. A fordítási engedély ellenében felajánlom Önnek a honorarium 15 Koronán felüli összegét és az esetleges könyvkiadás honoráriumának a felét.

Ha nekem a fordítási engedélyt megadja, akkor, tekintettel arra, hogy tekintélyes lap oly elbeszélést, melyet más lap is közölhet, nem közöl, kiadó pedig oly könyvet, melyet más kiadó is kiadhat, ki nem ad, arra kell kérnem, hogy a fordításra egyedül engem jogosítson. Kérem stb. stb.”

Kérlek szépen, mit tegyek? Üzlet ez vagy nem?

Alice¹ üdvözl, én is <szoks> sokszor

Szerető

Gézád

Stefan I. Klein úr csak jelenleg van Holicson.

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úr

Budapest

Peterdy u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/807.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1912. aug. 7.

Stefan I. Klein (1889–1960) osztrák származású műfordító a Nyugat íróinak német nyelvű tolmácsolója volt. Klein az 1910-es évek elején a Nyitra vármegyei Holicson létesült malátagyár tisztviselőjeként dolgozott (fordítói munkásságáról lásd ILLÉS Ilona 1962, 173–186).

¹ Laczkó Gézáné Weil Alice

756. BODÓCS ISTVÁN, ENDREY ELEMÉR
ÉS FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Komárom, 1912. augusztus 6.]

Szeretettel <...> | :üdvözl: | a csillagvárból

Milánod.

Tisztelõi

Bodócs István
obsz. adjunktus

Endrey Elemér.

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztõje

Budapest

VII. Peterdy-u 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Az ógyallai Fõ utcát ábrázoló képeslap verzóján
– Ceruzairás.

Dat.: fpb: Bécs–Gyõr–Bp., 1912. aug. 6. – épb: nincs. – A képeslapot a Bécs–
Budapest vonalon közlekedõ vonat mozgópostáján adták fel a komáromi pályaudva-
ron.

Bodócs István (1887–1965) fizikus, meteorológus. Egyetemi tanulmányai után
az ógyallai asztrófizikai obszervatóriumban csillagászati megfigyeléseket folytatott.
Endrey Elemér szintén csillagász és meteorológus volt.

757. KARINTHY FRIGYES – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

[Berlin-Friedenau, 1912. augusztus 10.]

[Címzés:]

A „Nyugat”
tekintetes szerkesztőjének
Budapest
Lónyai-uca 18
Ungarn

[Feladói cím:]

Exp. Karinty, Berlin-Friedenau
Peter-Vischerstrasse 19.

K: OSZK Kt. Fond 253/793. – Üres boríték.

Dat.: fpb: Berlin, 1912. aug. 10. – épb: Bp., 1912. aug. _.

Karinty minden bizonnyal *Wedekindet kifütyülték* című figyelőjét postázta a Nyugatnak. A kritika, amely Frank Wedekind (1864–1918) német drámaíró *Oaha* című szatírjának müncheni bukásáról szól, az 1912. augusztus 16-i számban jelent meg (295–296). Lásd 759. is.

758. SZABÓ DEZSŐ – IGNOTUSNAK

[Párizs, 1912. augusztus 16. előtt]

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Bátor vagyok küldeni párizsi gyümölcsozésem utolsó vackorkáit: egy nagy- két szemle cikket és egy disputát.

Az ígért Whitman cikket csak szeptemberben küldhetem.¹ Olyan sokfélekép[pen] új és érdekes és annyira szeretem, hogy minél több oldalról szeretném megvilágítani.

A nagy cikket meglehetősen félelemmel állítom a Főszerkesztő Úr elé. Mikor ilyen rég óta bőrömben levő szálkákat táncolok ki magamból, sokszor patétikus, sokszor közönséges vagyok s úgy hiszem naivul, hogy így találok legerősebb visszhangra s az ilyen cikkeknek arra van szüksége. Különben a

középiskolai nyelv-irodalmi tanításról beszélve, szinte kell néha triviálisnak lenni.

A korrektúrát kérem Székelyudvarhelyre küldetni, (de csak 20-án túl vagyok bizonyosan ott) mindennap indulhatok P.-ből – hiba! Budapesten – fájdalom – most nem szállhatok ki, de azt hiszem, hogy októberben felme-
hetek és tiszteletem tehetem a Főszerkesztő Úrnál.

Maradok a Főszerkesztő Urat [!] őszinte tisztelője

Szabó Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/1268.

A levélhez mellékeltem „nagy cikket”, Szabó Dezső *O gyermek, i tuoi martiri* című vitairatát a Nyugat nem közölte (kéziratát lásd OSZK Kt. Fond 253/1168.), ám az augusztus 16-i számban helyet kapott a két szemle (F. T. Marinetti: *Le monoplan du pape*. Roman politique en vers libres. 298–299, Luciano Folgore, *futurista: Il canto dei Motori*. 299–300) és a küldött disputa is (*Shakespeare – és hol született Timódi?* 304). – Szabó Dezső 1912. augusztus 23-án jelezte megérkezését Székelyudvarhelyre (lásd 761.).

---

¹ Lásd 747.

759. KARINTHY FRIGYES –
A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

[Berlin-Friedenau, 1912. augusztus 19.]

Tisztelt Kiadóhivatal:

nagyon kérem, méltóztassék a „Nyugat” legutóbbi számában | :volt: |
„Wedekindet kifütyülték”¹ című Figyelőmért a honoráriumot ideküldeni
Tisztelettel

Karinty Frigyes

Berlin-Friedenau, Peter-Vischerstrasse 19

[Címzés:]
A „Nyugat”
tekintetes kiadóhivatala
Budapest
IX Lónyai-uca 18
Ungarn

[Feladói cím:]
Exp.
Karinthy
Berlin-Friedenau
Peter-Vischerstr. 19.

K: OSZK Kt. Fond 253/793. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Berlin, 1912. aug. 19. – épb: nincs.

Karinthy *Wedekindet kifütyülték* című figyelőjéről lásd 757.

---

¹ *korábban*: kifütyülik

760. SÁNDOR IMRE – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 1912. VIII. 19.-én
[Budapest, 1912. augusztus 19.]

Tekintetes Szerkesztő Úr!

Mellékelten vagyok bátor egy verset beküldeni. Méltóztassék azt bírálat tárgyává tenni és amennyiben megfelel, azt igen becses folyóiratában közzölni.

Ellenkező esetben kegyeskedjék nekem a kéziratot néhány bíráló szóval visszaküldeni.

Szívésségét előre is hálásan köszönöm és vagyok igaz tisztelettel,

Sándor Imre

Üllői-út 21. III. 14.

[Címzés:]
A „Nyugat”
Tekintetes Szerkesztőségének,
Budapest.
Mérleg-u. 9.
[a posta a levelet a Nyugat Lónyay utcai új címére továbbította]

K: OSZK Kt. Fond 253/855. – A címzés utolsó sora autográf ceruzairás.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

Sándor Imre (1892–1943) fiatalon a Kőbányai Sörgyár tisztviselője, közben újságcikkeket, novellákat, színműveket írt. 1919 őszén Bécsbe ment, majd 1920-tól Kassán élt, ahol színdarabjait sikerrel adták elő. 1939-ben visszaköltözött Budapestre. – Leveléhez *Engesztelődés* című versét mellékelte, amelyet Osvát nem közölt (a kéziratot lásd OSZK Kt. Fond 253/1147.), a húszas években azonban jelentek meg versei a Nyugatban.

761. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Székelyudvarhely, 1912. augusztus 23.]

Üdvözet!

Sz. D.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat főmunkatársa.
Budapest
VII. Peterdi u. 32.

K: MTA BTK Művészettörténeti Intézet Adattár, MKCS-C-I-169/168/a.
(Bethlen Béla ajándéka, 1989) – A képeslap rektóján Raffaello Santi *Iffjú arcképének* reprodukciója látható (a festményt újabban Parmigianinónak tulajdonítják).
Dat.: fpb: Székelyudvarhely, 1912. aug. 23. – épb: nincs.

Lásd 758.

762. BOROSS LÁSZLÓ – OSVÁT ERNŐNEK

[Trencséntelep, 1912. szeptember 5. előtt]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Állapotom javulását és az idő jobbrafordulását várván talán a kelleténél hosszabb ideig nem írtam szerkesztő úrnak. Az idő még mindig komisz, és hasonlóan komisz az állapotom is, de nem akarok tovább várni. Nem jöhetne szerkesztő úr néhány hétre hozzánk? Nagyon örülnék, s igyekeznék az itt-tartózkodást szerkesztő úrnak minél kellemesebbé tenni. Várom szíves választát s maradok kiváló tisztelettel őszinte híve

Boross László

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Budapest VII

Peterdi-utca 39

K: OSZK Kt. Fond 253/726. – Levélpapír- és borítékfejléc: CURANSTALT | D^R. OSCAR KRAMER | GYÓGYINTÉZETE | TRENCSENTELEPICZ – Idegen kéz címzése.

Dat.: fpb: Trencséntelep, _ _ _ . (a boríték csonka) – épb: Bp., 1912. szept. 5.

Nincs adat arra vonatkozóan, hogy Osvát 1912 őszén Trencséntelepcre látogatott volna.

763. TANKÓ BÉLA – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Szászváros, 1912. IX/16.

[Szászváros, 1912. szeptember 16.]

Igen tisztelt Uraim!

A Nyugat szerkesztősége a múlt év szept. 25-én azzal tisztelt meg, hogy egy tervezett tanügyi számba a *vallásoktatásról* cikket kért tőlem. A szerkesz-

tőváltozás a Nyugat e tervét bizonyára nem változtatta meg; de – éppen kezembe kerülvén az említett felszólítás – érthető érdeklődés támadt bennem az őszinte kíváncsisággal várt füzet sorsa iránt; ezért engedjék tisztelettel kérnem, hogy méltóztassék a paedagogiai szám tervéről értesíteni, s ezzel egyben a múlt őszön felküldött cikkem sorsáról is.

Szívességüket előre is köszöni s boldog volna, ha egymás dolgozatát jövőre is elfogadnák,

régi igaz nagyrabecsüléssel
hívük

Tankó Béla
főgimn. tanár

K: OSZK Kt. Fond 253/881.

Tankó A *vallásoktatás* című tanulmányát az 1912. december 1-jei számban közölték (844–849), szerkesztőségi jegyzet utalt arra, hogy az írás a Nyugat tanügyi számába készült (lásd 545.).

764. ZSIRKAY JÁNOS – OSVÁT ERNŐNEK

Nyitraludány 1912 IX/18.
[Nyitraludány, 1912. szeptember 18.]

Igen tisztelt Uram, –

Tisztelettel kérem: kegyeskedjék egy lapon velem tudatni: mikor találhatnám Szerkesztő urat és hol. Vagy ha e megtiszteltetésben nem akar részesíteni: tessék értesíteni: mi úton módon kaphatnám meg a „Pálfordulás” kéziratát.

Tisztelettel

Zsirkay János

[Címzés:]
Nagys.
Osváth Ernő
szerkesztő úrnak
A „Nyugat” szerkesztősége

Budapest
V. Mérleg u. 9.
[a posta a levelezőlapot a szerkesztőség Lónyay utcai új címére továbbította]

K: OSZK Kt. Fond 253/903. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Nyitraiudány, 1912. szept. 18. – épb: nincs.

Lásd 448.

765. SZENES BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. szeptember 20.]

Igen tisztelt Uram!

Bocsásson meg, hogy zavarom, de kérem teljesítse kérésemet minél előbb.

Tavaly egy Ady-tanulmányt adtam át Önnek melyről Ön elismerőleg nyilatkozott. Ezt a tanulmányt most ki akarom adni. Szükségem van azonban az Ön birtokában levő kéziratomra.

Egyszersmind kérem Önt, hogy engedje meg, hogy a tanulmányt Önnek ajánljam, és <...> talán azon kérésem is teljesítené, hogy néhány bevezető sort írjon kis füzetem elé.

Bár tanulmányom személyes élet talán tompítani fogom mindazonáltal mindenki tudni fogja, hogy e kis füzet is egyike azon jeleknek, mellyel az új, a legújabb írógeneráció, Ön iránt érzett szeretetét és tiszteletét akarja kifejezni.

Nem akartam frázist írni, bocsánat, hogy valami olyasféle csúszott ide. Maradok kérésem teljesítését remélve igaz híve

Szenes Béla

Bpest VI. Váci körút 17 I/3

[Címzés:]
Ng.
Osvát Ernő
úrnak.
Budapest
IX. Lónyay utca 18
Nyugat szerkeszt.

K: OSZK Kt. Fond 253/870. – Ajánlott levél.
Dat.: fpb: Bp., 1912. szept. 20. – épb: nincs.

Szenes Béla *Az ifjú Ady Endre* című munkájáról van szó; Osvát nem írt hozzá előszót, de a könyvet a szerző neki ajánlotta (lásd 565.).

766. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, Kollégium
1912. IX/21.
[Debrecen, 1912. szeptember 21.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Az itt l:és egy másik borítékban: l¹ mellékelt pár cikket azzal a kéréssel van szerencsém a *Nyugat* számára beküldeni, hogy ha lehetséges: 200 koronát, félig honorárium, félig előlegkép[pen] méltóztassék kiutalványoztatni fejében a részemre. A bevált cikkek honoráriumán felüleső összeget később beküldendő dolgozatokkal fogom letörlesztetni. Erre a meglehetősen kényes módra anyagi szükségek kényszerítenek; de ez Szerkesztő Úr előtt a dolgozatok értékét se ne emelje, se ne kisebbítse.

Magamat szíves jóindulatába ajánlva maradok igaz tisztelettel

Oláh Gábor

A be nem vált cikket kérem visszaküldeni címemre, költségre.

K: OSZK Kt. Fond 253/832.

Oláh Gábor és Osvát irodalmi együttműködése 1911-ben megszakadt, a küldött cikkek nem ismeretesek. A folyóirat Osvát haláláig csak elvéve közölte Oláh írásait, a Babits–Móricz-korszakban a régi munkatársat azonban ismét „felfedezték”.

---

¹ beszírt, majd törölt szöveg

Itt közlünk egy Osvátnak szóló rövid üzenetet:

767. OLÁH GÁBOR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest,]

Kedves Szerkesztő Uram,

ha nem veti meg Kosztolányi¹ és az öreg Oláh Gábor társaságát, legyen kegyes elfáradni ma este 9 órakor a Baross-kávéházba.

Igaz tisztelettel

Oláh Gábor

K: OSZK Kt. Fond 253/832. – Ceruzaírás tépett papírszeleten.

---

¹ feltehetően Kosztolányi Dezső

768. ROZVÁNYI VILMOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. szeptember]

Igen tisztelt Uram!

Nem tudom, hogy a Gellért-cikkemet meg méltóztatott-e kapni és ki-elégítőnek találni.

Ezenkívül szegény verseim sorsa is érdekel annál is inkább, mert az *újra beköszöntött ősz ismét aktuálissá teheti őket*.

Szegény Rodrigo elbillent fejfel – s kicsit már lélekkel is – lesi őket, – jönnek-e már?! Ha csak tizedrangúaknak tudnám őket, nem bánám, de annyi Sisiphus-kedvem telt bennük, hogy nem lehetnek azok olyan rútak, szegények!

Ha valamelyik nap déltáján elhozná, Uram, írásaimat a New-York-ba, mikor önnek is arra van útja, hálás köszönetet mondanék. Hadd válogatnám ki őket, mert amennyire izgulok a kedvelt verseim megjelenéséért, épp annyira félek egy iskolás versem megjelenésétől. Nem akarok én senki muzsikájához kontrázni.

A Gellért cikket pedig, ha esetleg ebben a formában nem jó, átírom, hiszen, Uram, tudja, hogy nekem mindig másodsorra sikerül a kritika.

Németh Gyula kollegám modortalanságáért bocsánatot kell kérnem; én, Uram, nem tehetek róla, hogy ő már akadémiai tagnak érzi magát, szóval nem dolgozik.²

Ha tehát egyszer úgy gondolja, Uram, hogy megint rákerülhet a sor a legényre, (Szépen kérem, ne legyen soká!) értesítsen egy lapon, hogy menjek el.

Igaz híve és tisztelője

Rozványi Vilmos

IX. Tompa-ucca 23. fsz 5.

K: OSZK Kt. Fond 253/852.

Rozványi Vilmos 1912. júniusi publikációi után Gellért-tanulmányának közlését várta, de a fenti levelet a versek kiválogatására vonatkozó kérés is összeköti a következővel. Ugyanakkor Rozványi itt még csak érdeklődik a Gellért-cikk beérkeztéről, míg a következő levélben már emlékezteti Osvátot a nála lévő kéziratra.

---

¹ Lásd 837.

² Németh Gyula nevű szerző nem publikált a Nyugatban.

769. ROZVÁNYI VILMOS – OSVÁT ERNŐNEK

Pest 1912 IX/30.

[Budapest, 1912. szeptember 30.]

Igen Tisztelt Uram!

Ahogy a jegyzeteimet nézegettem Hebbel helyett Haegel¹ [!] nevet láttam írva a Gellértről szóló írásomban. Ha a cikkem esetleg megjelenendő, akkor szépen kérem Önt, hogy szíveskedjék kijavítani, ha netán oda is Makót írtam Jeruzsálem helyett. A Hebbel „Judit”-jára van a cikk vége felé egy utalás.²

A többi kéziratomnak a sorsa is aggaszt úgyannyira, hogy azok miatt most jóformán nem is tudok dolgozni.

Azt sem tudom, hol vannak, azt sem, hogy megvannak-e még, azt sem, hogy miket szándékozik tisztelt uram közölni belőlük? Mert a többit aztán kiselejtegetném és más lapnál is próbálnék szerencsét, mert nekem az jó, ha

többfelé látják a nevemet. És azt hiszem a Nyugat is jobban örül olyan munkatársnak, akit másfelé is akceptálnak.

A közlendő verseimről is szeretnék előre értesülni érdekből is, hiúságból is, mert, amit már sokszor mondtam tisztelt uramnak is, félek az iskolától. Különösen félős dolog ez itt nálunk, ahol hamarosan leszedik az embert piederesztáljáról, sőt a tíz körméről is, ha nem ügyel.

Megnyugtatóm módját arra, hogy dolgaimat végre rendben tudjam, tisztelt uram tudja. Magamat – nem tudván, nem váltam-e kellemetlenné aggóskodásommal? – továbbra is jóindulatába ajánlom s mélyen üdvözlöm

Rozványi Vilmos

IX. Tompa ucca 23 fsz 5.

K: OSZK Kt. Fond 253/852.

---

¹ Valószínűleg Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770–1831) német filozófusról van szó.

² Friedrich Hebbel (1813–1863) német költő és drámaíró *Judit* című tragédiájában bibliai témát dolgozott fel.

770. TÓTH WANDA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. október 1. után]

Uram,

lekötelező ígéretére számítva kérem kéziratomat (Köd) a küldöncnek átadni.

Köszönettel

Tóth Wanda

(címezés nélküli borítékban)¹

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úr

Peterdi u. 39

III. 26

K: OSZK Kt. Fond 253/885. – Ceruzairás – Nem postai küldemény.

Tóth Wanda *Köd* című novelláját a Nyugat 1912. október 1-jén hozta (479–508), a szerző ezután kérhette vissza a kéziratot, amelyet azonban nem kapott meg, hiszen Osvát hagyatékában található (OSZK Kt. Fond 253/1233.). Lásd 672. is.

---

¹ A megjegyzés a Tóth Wandának küldendő borítékra vonatkozik.

771. VITÉZ MIKLÓS – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 1912 okt 3
[Budapest, 1912. október 3.]

Mélyen tisztelt kedves Szerkesztő Úr!

Pár nappal ezelőtt „Egy asszony” című egy felv. kéziratát ott hagytam egy kisasszonynál szerkesztő úr részére.¹ Bizonyára már át is vette. Érzem, élőszóval kellene megkérnem Önt, hogy mérsékelt kíméletlenséggel vegye e művet, mert nem az utolsó napok terméke. Bizony ezt már Az új színpad [!] elfogadta, amit – sajnos – a rajta éktelenkedő pecséteken kívül más nem bizonyít.² Egy év alatt – úgy-e sokat nő-formálódik az ember, s hogy mégis útjára bocsátottam az „Egy asszonyt”, azt csak az az egyszerű és ostoba tény magyarázhatja meg, hogy az 1 évi formálódás az anyagi existenciamon mit se változtatott, vagyok aki voltam a kis pénztelenségben. –

Bocsásson meg kedves Szerkesztő úr, hogy ennek az igénytelen színjátéknak megjelenésre való igényét ilyen formában hoztam Ön elé, de mostanában egész nap a doktorságra való készülés köt le. Alkalom adtán szíves engedelmével felkeresem. –

Most még egyszer az „Egy asszony”[-]t ajánlom jóindulatú figyelmébe – kérvén annak lehetőség szerinti közeli leközlését. –

Maradok Szerkesztő úrnak kész híve

Vitéz Miklós

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
A „Nyugat” folyóirat

szerkesztőségében
Helyben
Lónyai u 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/897.
Dat.: fpb: Bp., 1912. okt. 2. [!] – épb: nincs.

Vitéz Miklós (1888–1956) író, dramaturg, színpadi szerző és forgatókönyvíró. Jogi doktorátust szerzett, színházi munkái mellett napilapoknál dolgozott. A Nyugatban több darabjáról is hírt adtak, de önálló művét nem közölték – *Akiknek egy a sor-suk* című színművéről maga Osvát írt kritikát (O. E.: *Bemutató a Madách Színházban*. = Magyarország, 1919. április 29., 5).

---

¹ Havas Irén (?–1944), a Nyugat titkárnője a levelezésben először itt jelenik meg (noha név nélkül), mindez több további levél keletkezésének legkorábbi idejét is meghatározza. – Elek Artúr 1920-as naptára szerint (OSZK Kt. Quart. Hung. 4092.) Havas Irén azon év november közepéig dolgozott a Nyugatonál.

² Az Új Színpadról lásd 634., 635.

772. BÁRDOS ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. október elejétől]

Kedves Szerkesztő Uram,

ügylátszik, félreértés forog fenn, mert a Nyugat-kisasszony figyelőt¹ vár tőlem, én pedig – megbeszélés szerint – cikket írtam. I: Ebből: I terjedelme és apropos-mentessége miatt aligha lehet figyelőt faragni. 3 körül és 4 körül keresni fogom Önt az Abbaziában. Vagy másutt? –

Igaz híve

Bárdos

K: OSZK Kt. Fond 253/714. – Névjegykártya rektóján, a kártya nyomtatott szövege: DR BÁRDOS ARTUR

A datáláshoz lásd az előző levelet.

---

¹ *korábban: figyelőről*

773. BARTA LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. október elejétől]

Kedves Szerkesztő úr!

Szíves szeretetében ajánlva küldöm a megbeszélt kéziratot. Amennyiben szerkesztő úrnak lesz valami közölni valója számomra, legyen szíves üzenetet hagyni a kisasszonynál, akit eziránt többször fel fogok hívni. Most t. i. nem járok be, csak szerdán megyek ismét redakcioba. Szíves fáradságát és jóakarátát előre nagyon köszönve

őszintén üdvözli
kész híve

Barta Lajos

K: OSZK Kt. Fond 253/715.

A datálásban Havas Irén említése segít, lásd a 771. számú levelet.

774. FÉMES BECK VILMOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. október 4. előtt]

TISZTELETTEL MEGHIVOM ÚJABB SZOBRÁSZMUNKÁIM BEMUTATÁSÁRA A SCHIFFER VILLÁBA; VASÁRNAP F. HÓ 6.-ÁN D. E. 11–2 ÓRA KÖZÖTT.

Fémes Beck Vilmos

(Schiffer villa, VI. Munkácsy-u. 19.)

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úr és b. cs.

Bpest.

VI. Aréna út 66.

K: OSZK Kt. Fond 253/750. – Nyomtatott meghívó autográf aláírással.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1912. _0. 4.

Fémes Beck Vilmos (1885–1918) iparművész, szobrász; Beck Ö. Fülöp öccse. A Munkácsy Mihály utcában található Schiffer-villa kivitelezésében a kor neves képzőművészei is közreműködtek, Fémes Beck munkáit Bálint Aladár ismertette a Nyugatban (*Fémes Beck Vilmos.* = 1912. november 1., 697–698).

775. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. október 12. előtt]

Kedves Osvát Úr!

Itt jártam Önnél, hogy az „Isteni nő” című novellámat átvegyem, mert azt határoztuk el az „Új Revü”-ékkal, hogy ez fog az első számban lenni, – tehát nekem az ügy sürgős. Leszek bátor holnap eljönni érte.

Szíves üdvözlettel

Nagy Lajos

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak

Bp.

K: OSZK Kt. Fond 253/827. – Ceruzaírás – Nem postai küldemény.

Az Új Revü 1912–1913-ban jelent meg Franyó Zoltán szerkesztésében. A lapban Nagy Lajos több írását is közölték, Az isteni nő című novelláját az 1912. október 12-re keltezett első számban hozták (5–10).

776. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. október 11.]

Kedves jó szerkesztő úr,

itt a novella, bár kicsit későn, de küldöm, csak azért, hogy magamnak bizonyítékot szerezzek. Ment volna előbb is, de két napig¹ tárgyalásom volt,

három napon át pedig a soproniak ültek a nyakamon, míg végre tegnapelőtt, illetve tegnap munkához jutottam.

Most (reggel 8) sietek Vácra riportra, déli 2 órára itthon leszek és engedelmével tudakozodom a Nyugatnál, hogy ma, vagy holnap, vagy esetleg vasárnap, hol és mikorra adna találkozót Ön nekem?

Szerető tisztelettel

Kádár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Peterdy utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/787. – Nem postai küldemény.

1910 júliusától Az Estben több riport foglalkozott a Vakokat Gyámolító Országos Egyesületnél történt visszaélésekkel; a sorozatot több újság, többek között A Nap is átvette, és Kádár Endre is a rágalmazási sajtóper vádlottja lett. A tárgyalás 1911. november 30-án kezdődött és december első napjaiban folytatódott, majd 1912. október 4-én és 5-én zárult, Mikovich Lajos bíró a rágalmazás vádja alól az érintett újságírókat felmentette. Kádár a levelet a következő hét péntekjén írta – *Két méter tüz* című novellája a november 1-jei Nyugatban olvasható (653–657).

---

¹ javított szó

A Havas Irénre történő utalás miatt az alábbi levelet itt közöljük:

777. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912 októberétől]

Bocsásson meg kedves jó szerkesztő úr,

nem tudok ma odamenni. Újabb terminust kérek nagyon szépen a Nyugat kisasszonya útján

Híve

Kádár

K: OSZK Kt. Fond 253/787. – Ceruzaírás névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: KÁDÁR ENDRE

778. ADY ENDRE – HAVAS IRÉNNEK

[Budapest, 1912 késő ősztől]

Kedves Irénke,

itt van három vers, halálos, vergődő betegségben¹ kellett megírnom. De legalább nem rosszak. Sajnálom, hogy negyediket nem írhattam. Ellenben egy Figyelőt akarnék, ha lehet s ha tudok még délután háromig beszorítani a lapba.

Szeretettel

Ady Endre

K: PIM A. 29/melléklet. (Földessy Gyula-hagyaték) – Ceruzaírás.

Ady 1912 ősztől visszatért régi, önpusztító életmódjához, amely néhány hónapon belül újabb szanatóriumi kezelést tett szükségessé (lásd 826.) – az üzenet ugyanakkor évekkel később is íródhatott. A levél a PIM gyűjteményében található egybekötve a *Levelek Madame Prétérite-höz* című Ady-próza 1914. december 16-i folytatásának (636) kéziratával (PIM A. 29., Földessy Gyula-hagyaték) – e próza és a levél között nincs kapcsolat.

---

¹ javított szó

779. FÜST MILÁN – IGNOTUSNAK

[Budapest, 1912. október 26-ig]

Mélyen tisztelt, kedves Főszerkesztő úr!

Kérem, ne haragudjék: avval a nagy kéréssel járulok főszerkesztő úr elé, szíveskedjék, ha lehet két elfogadott versemre és egy megjelent figyelőmre

húsz koronát kiutalványoztatni. Nagy pénzhiány és az általános gazdasági válság mentse mohó türelmetlenségemet!

Ha lehetséges hétfőig beküldenek egy figyelőt Keleti Adolf pedagógiai könyvéről. Kérem szépen, szíveskedjék talán egy kevés helyet reszelválni, [!] talán sikerül a cikk. – Szívességeért előre köszönetet mond
mély tisztelettel

Füst Milán.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.

M: FMÖL, 41. – [Budapest, 1912. október] – Címzettként Osvát Ernő szerepel.

Füst Milán figyelője Keleti Adolf *Vázlatok a modern nevelésről és oktatásról* című könyvéről (Bp., 1912, Műszaki Ny.) a Nyugat 1912. november 16-i számában jelent meg (781–782). Valószínű azonban, hogy Füst levele még november 1-je előtti, hiszen október 16-án közölték figyelőjét *A Dalcroze-estélyről* (616–617), és a november 1-jei számban sorra kerülő *Egy hegedűművészhez!* című versét (652) ekként nevezhette „elfogadott”-nak (következő versei az 1913. június 16-i számban kaptak helyet). 1912. november 1. péntekre esett, Füst a levelet legkésőbb az előző szombaton, október 26-án írhatta, hiszen a „hétfőig” kitételnek így van értelme.

780. GEDŐ LIPÓT – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 1912 nov.

[Budapest, 1912. november]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Íme itt adom a megbeszélrt rajzot. Arra szeretném kérni kedves Szerkesztő úr, hogy egy-két nap alatt szíveskedjék leadni a klisérozónak,¹ hogy a rajzot néhány nap múlva elvihessem. T.i. egyéb műveimmel együtt ez is egy pályázatra van² beküldve, ahonnan csak néhány napra kértem kölcsön.

Szívességét tisztelettel köszöni

Gedő Lipót

K: OSZK Kt. Fond 253/761.

Gedő Lipót Nyugatban reprodukált rajzairól lásd 689.

---

¹ kliséroz, klisíroz (*fr.* → *ném.*): képek sokszorosítására nyomólemezt készít

² javított szó

781. HAVAS IRÉN – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1912, nov. 6
[Budapest, 1912. november 6.]

főszerkesztő urunk¹ megbízásából kérjük, legyen szíves f. hó 8.-án, pénteken este ½ 7 órakor a váci-uccai Korona kávéházban szerkesztőségünk összejövetelén megjelenni. –

Tisztelettel

Havas

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály tanár úrnak
Rákospalota
Fő út 2.

K: OSZK Kt. Fond III/1816/7. (Babits Mihály-hagyaték) – A levelezőlap fejléce (a kitöltendő dátumrészéből az utca és a házszám sora kihúzva): → *Mérleg utcai időszak* – Cégbélyegző: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE

Dat.: fpb: Bp., 1912. nov. 7. – épb: nincs.

M: BML 1911–1912, 219. – [Budapest, 1912. nov. 6.]

---

¹ Ignótos

782. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 1912. XI. 9.
[Budapest, 1912. november 9.]

Mélyen tisztelt szerkesztő úr!

Kérem szépen önt, hogy szíveskedjék kikeresni a „Nagy Noniusz” c. novellám kéziratát, és nekem azt a mellékelt bélyegek segítségével visszaküldeni ne terheltelessék.

Kérésem támogatásául előadom:

I^{mo} hogy kegyes volt ezt megígérni

II^{do} a kéziraatra *sürgősen* szükségem volna.

Mégegyszer becses jóindulatába ajánlva kis ügyemet maradok

mély tisztelettel
kész szolgája

Csáth Géza

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
Nyugat
szerkesztősége.
Budapest
Lónyai u. {...}

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Postai küldemény, a boríték csonka.

A *nagy Noniusz* című novellát Csáth még 1910 őszén juttatta el Osváthoz (lásd 453.).

783. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

1912. XI. 16
[Budapest, 1912. november 16.]

Igen tisztelt Uram!

Kérem kegyeskedjék a „Nagy Noniusz” c. novellámat sürgősen elküldeni. Engedje meg, hogy ismét hivatkozzam b. ígéretére!
Kiváló tisztelettel

Csáth Géza

[Címzés:]
Ngs
Osvát Ernő
úrnak
Nyugat
Budapest
Lónyai u. 18

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Bp., 1912. nov. 17. – épb: nincs.

A nagy *Noniusz* című novelláról lásd 453.

784. HAVAS IRÉN – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1912 XI/20
[Budapest, 1912. november 20.]

Igen tisztelt Uram,

Főszerkesztő urunk¹ kéri, legyen szíves pénteken este ½ 7 óra tájban a Vigadó-kávéházba (Vigadó-tér.) elfáradni. –
Kiváló tisztelettel

Havas

[Címzés:]
Nagyságos
Babits Mihály úrnak
Rákospalota
Fő-út 2.

[a posta a levelet a Budapest, Szabóky utca 54. címre továbbította]

K: OSZK Kt. Fond III/1816/8. (Babits Mihály-hagyaték) – A levelezőlap fejléce (a kitöltendő dátumrészből az utca és a házszám sora kihúzva): → *Mérleg utcai időszak* – Cégbélyegző: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE

Dat.: fpb: Bp., 1912. nov. 21. – épb: nincs.

M: BML 1912–1914, 9. – [Budapest, 1912. nov. 20.]

Babits az 1912–1913-as tanévet még Újpesten kezdte, november 16-tól azonban – ismét nyugatos barátai közbenjárására (lásd 547.) – a tisztviselőtelepi állami főgimnáziumba helyezték át (X. ker. Hungária krt., ma VIII. ker. Könyves Kálmán út). Lakást az iskola szomszédságában a Szabóky utca (ma Biró Lajos utca) 54. szám alatt bérelt. (Bővebben lásd BML 1912–1914, 232–236.)

---

¹ Ignotus

785. HAVAS IRÉN – AMBRUS ZOLTÁNNAK

Csütörtök

[Budapest, 1912. november 21.]

Igen tisztelt Uram,

Főszerkesztő urunk nevében kérem, hogy 22.-én, csütörtökön este ½ 7 óra tájban, a Vigadó¹-kávéházban megjelenni szíves legyen.

Kiváló tisztelettel

Havas

[Címzés:]
Nagyságos
Ambrus Zoltán úrnak
Budapest
VIII. József-körút 87 III/12

K: OSZK Kt. Fond 471. (Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan) – A levelezőlap fejléce (a kitöltendő dátumrészből az utca és a házsám sora kihúzva): → *Mérleg utcai időszak* – Cégbélyegző: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE

Dat.: fpb: Bp., _ . nov. _ . – épb: nincs.

Valószínű, hogy Havas Irén Babitsot és Ambrus Zoltánt ugyanarra a pénteki (1912. november 22-i) találkozóra hívta, azonban a fenti üzenetben a napot eltévesztette.

---

¹ javított szó

786. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. november 27-ig]

Kedves fiam,

Ady 6 oldal s még verset és prózát is ír¹ – Borostól is kaptam érdekes disputát, Balázs is ír Figyelőt – *embarras de richesse*.² A kis Feleky holnap elutazik Florencba, tehát olyan jól megy neki, hogy elnézheti, ha esetleg erről a számról lemarad – ez 8 nyert oldal volna.³ Ellenben: mi van Schöpflinnel? Ez kéne!⁴ S a Ferenczi dolgát sem adhatom le, míg ő maga nem olvasta⁵ – mi van Milánnal?⁶ S végre: *okvetlen* kell egy-egy kis Figyelő Rajnayról (mint Faunról)⁷ és Jadlowker tenoristáról⁸ – ha te nem tudsz alkalmasat, én íratok M.[agyar] Hirlapistákkal. S holnap már tördelnünk kéne s én még nem írtam – sok a baj. Légy oly jó, telefonozz holnap 10 után, de ne későn a M.[agyar] H.[irlap]hoz, hogy mi minden van – és nincs. Ölel

Ignotus

S a matinéről is kell jelentés e számba!⁹

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levélpapírfejléc (1.): → *Lónyay utcai időszak* – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

Ignotus az 1912. december 1-jére tervezett Nyugat-publikációkat tekintette át: ő maga *A politika mögöl* című sorozatát folytatta, cikkét november 27-re keltezte

(851–853) – ez adja a levél kikövetkeztetett dátumát is. Az Ignotus által említettek közül az Ady-írások egy része, Boross László „A Balkán-háborúval kapcsolatban...” kezdetű disputája (863–864) és A *faun* előadásáról szóló két figyelő olvasható a december 1-jei számban.

---

¹ Adytól december 1-jén jelent meg *Margita élni akar* című verses regényének utolsó két része (*Forró szomjakban emlék, Rövid, kis búcsúzó.* 792–797) és *Óh, nagyszerű Szerelem* című verse (850). K: *Forró szomjakban emlék* (PIM A. 202/7., Fenyő Miksa-hagyaték – az utolsó versszak kivételével, amely az itt következő tételnél található), *Rövid, kis búcsúzó* (PIM A. 181/7., Gellért Oszkár-hagyaték), *Óh, nagyszerű Szerelem* (PIM A. 181/8., Gellért Oszkár-hagyaték). A december 16-i számban olvashatók *A vállad, a vállad, Fölkelések és feledkezések, Mikor Szulamit alszik, Mert túlságosan akarlak, Imádság a csalásért és A csontvázak kathedrálisában [A csontvázak katedrálisában]* című versei (873–878), illetve *Az új Gárdonyi, Petz Margit kiállítása és A kis sírhantolók* című cikkei (970, 975, 976).

² *embarras de richesse* (fr.): a bőség zavara – Balázs Béla legközelebbi figyelőjéről lásd 793.

³ Feleky Géza műve nem azonosítható, a Nyugat valószínűleg nem közölte.

⁴ Schöpflin Aladár *Kaffka Margit* című esszéje a december 16-i számról készült el (937–944).

⁵ Minden bizonnyal Ferenczi Sándor (1873–1933) pszichoanalitikusról van szó, ám ő 1913 novemberéig nem szerepelt a Nyugatban.

⁶ Füst Milán legközelebb küldött írásáról lásd 797.

⁷ Edward Knoblauch A *faun* című színművét 1912. november 22-én mutatta be a Nemzeti Színház; Karinthy Frigyes lesújtó kritikát írt a darabról, azonban külön figyelőben dicsérte a főszereplő Rajnay Gábor (1885–1961) alakítását (*Knoblauch: A faun, illetve Rajnay Gábor.* = 1912. december 1., 856–858).

⁸ Hermann Jadowker (1877–1953) litván származású operaénekes 1912. november 26. és december 6. között lépett fel Budapesten; Molnár Antal *Népopera – Jadowker* című figyelője a december 16-i számban jelent meg (973).

⁹ A Nyugat többszöri halasztás után 1913. március 2-án tartott matinét a Nemzeti Színházban.

787. SZTRAKONICZKY KÁROLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. november végén]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

legyen olyan kegyes és olvassa el kérem az ide mellékelt cikket, a *Nyugatnak* szántam, Ignotus úrral már beszéltem egyet róla.

Engedje meg kérem, hogy két dologra megkérjem.

Az egyik: ha a cikk jön, ne szedesse petittel¹ mert úgy nagyon szegényesen néz ki.

A másik: ha nem jön, kivételesen adja vissza, mert igen keserves lenne még egyszer megírni.

Egyébként nagyon örülnék, ha még az elsejei számban jöhetne. Ha megengedi a napokban majd érdeklődöm.

Végül bocsássá meg ezt a hosszú kommentárt. Sokszor üdvözli kész hívé:

Sztrakoniczky Károly

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Helyben

K: OSZK Kt. Fond 253/878. – Ceruzaírás – Nem postai küldemény.

Sztrakoniczky Károly (1889–1915) színházi és képzőművészeti kritikus, az *Alkotmány* és *A Hét* munkatársa, a *Magyar Iparművészet* folyóirat főmunkatársa.

A Nyugatban három cikke jelent meg: *Raffet* (1912. október 1., 536), *Rodin, a rajzoló* (1912. december 1., 854–856), *Kultúra és irigység* (1912. december 16., 974–975). Sztrakoniczky 1912-től a Szépművészeti Múzeum munkatársaként a modern grafikai gyűjteményt dolgozta fel. Az év őszén minden bizonnyal szervezője volt *A francia művészi könyvomat* című kiállításnak, amelyet november 30-án nyitottak meg. *Kultúra és irigység* című írásában erre a tárlatra hívta fel a figyelmet – s feltételezhető, hogy a Nyugatban ezt a cikket szerette volna minél előbb közreadni.

Sztrakoniczky Károly 1915 májusában hősi halált halt a keleti fronton.

¹ A Didot-féle tipográfiai mértékrendszerben 8 pont nagyságú, *kisméretű* betű; Sztrakoniczky mindhárom cikke petit betűkkel jelent meg.

788. SZENES BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. december]

Igen tisztelt Uram!

Felhozta a korrektúrát és alázatosan kérem szíveskedjék az előszót megírni. Dick Manónál és a nyomdásznál kiverekedtem 2 ½ napi terminust; szombat délre nyomdába kell adnom az utolsó sort is.

Én ma is, holnap is a New-Yorkban <. . . . .> vagyok d.után, szíveskedne egy pár sort hagyni a kasszánál, hogy mikor beszélhetek Önnel.

Kérem bocsássa meg nekem, hogy annyit alkalmatlankodom, és higgye el... Bocsásson meg, de üreseknek hangzó frázisokat nem tudok leírni.

Maradok alázatos híve

Szenes Béla

[Címzés:]

Osvát Ernő

úrnak

Peterdi utca 39

K: OSZK Kt. Fond 253/870. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: SZENES BÉLA – Autográf aláírás nélkül – Nem postai küldemény.

Szenes Béla *Az ifjú Ady Endre* című tanulmányáról lásd 565.

789. KAFFKA MARGIT – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Budapest, 1912. december 5.]

Ma van dec. 5.[-]e.¹ A regény kézirat 201 oldal. Ha szombaton d.[él] utánra kiszednék, s a korrektúrát a Bristolba kaphatnám, átnézném ott.

Tisztelettel

Kaffka Margit

K: OSZK Kt. Levelestár (Sz. n. 1946/11., vétel Macsányi Kálmánétól) – Névjegykártya rektóján, a kártya nyomtatott szövege: KAFFKA MARGIT – Autográf aláírás nélkül.

M: KMVL, 156. – [d. n.] – Ismeretlen címzett feltüntetésével, azonban a levél provenienciája bizonyítja, hogy az üzenet a Nyugat szerkesztőségének szölt.

Kafka Margittól csak 1912-ben olvasható regényrészlet a Nyugatban az év végén, jelesül a *Mária évei* utolsó folytatása (december 16., 889–908).

---

¹ 1912. december 5. csütörtökre esett.

790. SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN – IGNOTUSNAK

Edinburgh, 912. decz. 12.
[Edinburgh, 1912. december 12.]

98. III. Marchmont Crescent c/o Risk.

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

A múlt hetekben vett megtisztelő soraira bátorkodom alkalmatlan-kodni újból, ugyancsak ismétlődő kéréssel, hogy amidőn küldött dolgomat méltóztatott átolvasni, méltóztassék egy lapon azok sorsáról értesíteni. Nagyön lekötelez Szerkesztő Úr jóságára. Kívánsága szerint írom e sorokat, a címem változatlanul ugyanez marad. Egyebekben pedig, ha néhány versem esetleg beválnék, honoráriumra nem aspirálok, csupán a lapot kérném nagy tisztelettel címemre megindíttatni.

Kiváló tisztelettel vagyok Főszerkesztő Úrnak
kész szolgálója

Szombati-Szabó István
ref. lelkész.

[Címzés:]
Nagyságos
Veigelsberg Hugó úrnak
a Nyugat főszerkesztőjének.
Budapest.
IX. Lónyay utca 18. sz.
Hungary.

K: OSZK Kt. Fond 253/1269. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Edinburgh, 1912. dec. 12. – épb: nincs.

Szombati-Szabó 1912–1913-ban Skóciában teológiai tanulmányokat folytatótt (lásd 816. is).

791. ADY ENDRE – A NYUGAT KIADÓHIVATALÁNAK

[Budapest, 1912. december]

Kedves „Nyugat”,

itt küldöm a szükséges két arcképet az 1913.^{diki} vasúti szabadjegyekre. Jó volna a kérvényt *minél gyorsabban* beadni, hogy – ha így muszáj – már január elejére megkaphassuk a jegyeket. Szeretettel

Ady Endre

K: PIM A. 100. (Szalay József-gyűjtemény) – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: ADY ENDRE – Ceruzairás.

M: AELev2, 188. – [Budapest, 1912. dec.]

792. GEDŐ LIPÓT – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1912 dec. 16.
[Budapest, 1912. december 16.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Íme itt küldöm a megbeszélt rajzot. Végtelenül örülnék, ha megfelelően és mihamar leközzölne Szerkesztő úr.

Kitűnő tisztelője:

Gedő Lipót

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő úrnak
szerkesztő
A „Nyugat” szerkesztősége

K: OSZK Kt. Fond 253/761. – Levélpapírfejléc: Café New-York KÁVÉHÁZ | TELEFON: 55-59 / 67-93 | TULAJDONOSOK: – PROPRIETAIRES: [!] | HARSÁNYI TESTVÉREK | [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest,...* | ERZSÉBET-KÖRÚT 9–11. [bal oldalon hirdetések több nyelven] – Borítékfejléc: CAFE NEW-YORK KÁVÉHÁZ | BUDAPEST, | ERZSÉBET-KÖRUT 11. | HARSÁNYI TESTVÉREK – Nem postai küldemény.

Gedő rajzairól lásd 689. – A levél fényképmásátát lásd a *Mellékletben*.

793. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912. december vége előtt]

Igen tisztelt Uram

Nagyon kérem legyen szíves ezt a figyelőt elolvasni és ha használhatja a Nyugatban megjelentetni. Szeretnék – ha nincs kifogásuk ellene – megint intenzíven dolgozni a lapba mint a régi jó időkben.

Üdvözli kiváló tisztelettel

Balázs Béla.

K: OSZK Kt. Fond 253/710.

Balázs Béla 1910. január 4-i levelében számolt be Lukács Györgynek arról, hogy „szakítással” felérő levelet írt Osvátnak (lásd BALÁZS 1982b, 3) – az Osvátnak küldött levél nem ismeretes. Az ilyen végletes gesztusokat a Nyugatnál általában nem tekintették örökre szólónak, mindazonáltal Balázs 1910 tavaszától bő két évig a lapban ritkábban publikált, majd 1912 második felében ismét szorosabbra kívánta fűzni kapcsolatait. Mivel a fenti levél írásképe megegyezik az 1913. február 1. előtt-re datáltéval (lásd 811.), feltételezhető, hogy Balázs 1912 vége felé írt Osvátnak, és azt a figyelőt ajánlotta, amelyben Balázs István *A magyar középiskolai oktatás reformja* című könyvét (Bp., Benkő, 1913) ismertette (Nyugat, 1913. január 1., 73–74).

794. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Székelyudvarhely, 1912. december 30.]

B. u. é. k.
votre

Di. Szabó¹

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak.
Budapest.
Nyugat szerk.
Lónyay u. 18.

K: MTA BTK Művészettörténeti Intézet Adattár, MKCS-C-I-169/168.
(Bethlen Béla ajándéka, 1989) – Bretagne-i kikötői kép verzóján.
Dat.: fpb: Székelyudvarhely, 1912. dec. 30. – épb: nincs.

---

¹ (fr.): az Ön Szabó Dezsője (a Didier rövidítésével, lásd 871.)

795. VÁRADY ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Davos-Platz, 1912. december 31.]

Igaz tisztelettel köszönti
híve

Várady István.

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő
úrnak
Budapest
Peterdi-u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/889. – Davosi képeslap verzóján.
Dat.: fpb: Davos-Platz, 1912. dec. 31. – épb: nincs.

Várady István (1884–1916) nagyváradi születésű költő és kritikus, 1911-től ügyvéd Budapesten, majd korai haláláig a GYOSZ tisztviselője. A Nyugatban versei és kritikái jelentek meg. A Tóth Árpád által írt nekrológban a kávéházi Nyugat-asztal kiforrott ítéletű, lelkes vitatkozója idéződik meg (*Várady István halálára.* = 1916. május 1., 565).

796. SOMLYÓ ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1912–1913]

Mélyen tisztelt Uram:

kérem, ne vegye rossz néven alkalmatlankodásomat. Azért is nem megyek személyesen, nehogy – ismerve nobiles udvariasságát – esetleges befolyások miatt szenvednie kelljen. – Kérem szépen, olvassa el a mellékelt verseket, melyeket az Ön jóindulatába ajánlok. És ha akad köztük olyan, amilyen a Nyugatba illik, kérve kérem Önt, küldjön e sorok átadójával nékem valami utalványfélért. Még csak arra kérem illő tisztelettel, hogy higgye el nékem: nem zavarnám, ha helyzetem szegénységem miatt, csak kissé is tartható lenne e lépésem nélkül.

Fogadja, kérem, bocsánatkérésem mellé, különös tiszteletem és hálám megkülömböztetett kifejezését, amelylyel vagyok Önnek legszerényebb szolgálója:

Somlyó Zoltán

K: PIM V. 955/10. (Reichard Piroska-hagyaték) – Levélpapírfejléc: HÔTEL Meteor SZÁLLODA | TELEFON INTERURBAN 70-67. | [a főhomlokzat és belső terek rajzával] | PROPR. | MAROSI ZSIGA. | SÛRGÖNYCIM: TELEGRAMM-ADR: | HOTEL METEOR BUDAPEST. | [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 19... – Nem postai küldemény.

Dat.: A *Budapesti Cím- és Lakásjegyzék* kötetei szerint a VII. ker. Erzsébet körút 6. szám alatti Meteor Szállodának 1910-ig Rendes Szidor volt a tulajdonosa, 1911-ben csak a kávéház működtetőjét tüntették fel. 1912-ben a tulajdonos Marosi Zsiga,

aki 1913–1914-ben már fiával együtt szerepelt. – Krúdy Gyula Osvátnak küldött 1911. december 14-i levélpapírján a régi tulajdonos (Rendes Szidor) nevét leragasztották, vagyis az átvétel akkoriban, viszonylag frissen történhetett, majd a fentebb is olvasható új szövegezésű fejléces levélpapírok is elkészültek.

Somlyó Zoltán hányatott élete során számos adománykérő levelet írt, a fenti Reichard Piroska gyűjteményében maradt fenn, ebből gondoljuk, hogy a címzett Osvát lehetett.

• 1913 •

797. FÜST MILÁN – IGNOTUSNAK

913 Újév.
[Budapest, 1913. január 1.]

Mélyen tisztelt Főszerkesztő úr!

Eddig még minden évben, – magam iránt való kegyeletből, – karácsony-újév táján novellával próbálkoztam a Nyugatban. Spontán jelentkeznek nálam ezek a kis lírikus dolgok, évenként – s az idén is írtam egyet nagyobb munka közben.

Félénkebben nyújtom át, mint eddig. Szokatlan hangú, nem is szép, tudom. Lehet, hogy túlságosan durva némelyik helye.

De talán van benne némi érdekesség és igazság – s ezért mégis beküldöm.

Ha nem felelne meg, – nagyon kérem, szíveskedjék a kéziratot címemre a kiadóhivatal útján elküldetni.

Bocsánat ezért a kísérő-beszédért!

Mély tisztelettel, alázatos szolgája:

Füst Milán.

B. u. é. k. !

K: OSZK Kt. Fond 253/757.

M: FMÖL, 42. – [Budapest, 1913. január 1.] – Címzettként Osvát Ernő szerepel.

Füst Milántól a Nyugat 1910. január 1-jei számában jelent meg a *Karácsonyi kaland* című írás (16–18), majd az 1911. újévi számban az *Aladdin atyja sírjánál* (45–46). 1912-ben az *Egy nap története Dídó leányom életéből* című novelláját hozták (február 1., 282–286), 1913-ban nem közöltek tőle szépprózát.

798. TÓTH ÁRPÁD – IGNOTUSNAK

Debreczen, 1913, január 6.
[Debreczen, 1913. január 6.]

Igen tisztelt főszerkesztő úr,

szíves levelét köszönettel vettem. Sokat morfondíroztam az éposz dolgán s végre ezt sütöttem ki: Én most nem vágok neki az éposz írásának, mert tanulásra adtam magam s időmet körülbelül májusig elveszik ezek a tanári vizsgai nekikeseredések. Ha végeztem a vizsgáimmal, úgy képelem, nyárára annál nagyobb passzióval feketem neki a stancáimnak s több lesz a reményem, hogy valami érő dolgot produkálhatok. Én tehát most a versesregény meglévő töredékeit nem kalapálom össze énekekké, várok nyárig s őszre, remélem, meg is csinálom ezt a borzasztóan hosszúra tervezett epikai izét.

Az Előhangot viszont, úgy hiszem, addig is ki lehetne adni, hadd tudja meg a világ, miben túrósodik a Pegázusom háta. Itt küldök egy lírai versezetet, kegyeskedjék átadni Osvát szerkesztő úrnak. Ha beválik, az Előhanggal összecsapva együtt jöhetnének valamelyik Nyugatban.¹

Bán Ferenc azt újságolja, hogy már szedik a könyvünket, a Nagy Zoltánét, meg az enyémet.² Ha ez csakugyan így volna, szeretnők, én is, Nagy is, ha az azóta megjelent pár versünk is jönne a kötetben. Kegyeskedjék értesíteni, lehetséges-e ez, küldjük-e a kéziratot?

Osvát és Fenyő uraknak adja át főszerkesztő úr, kérem, szíves üdvözleteimet.

A főszerkesztő úr kész híve:

Tóth Árpád

Nyugatot elsején se én, se Nagy Zoltán nem kaptunk. Kegyeskedjék ezt megmondani főszerkesztő úr, ha a kiadóban jár.

A versekről, ha ki lesznek szedve, kérnék szépen korrektúrárt.

K: OSZK Kt. Fond 253/884.

¹ Tóth Árpád következő verse a Nyugatban a *Téli verőfény* (1913. január 16., 113). Az *Előhangot* az *Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz* című verssel azonosíthatjuk, hiszen alcíme így hangzik: *Debreczen, 1913. Egy verses regény előhangjául készült* – a mű először a *Lomha gályán* című 1917-es kötetben kapott helyet.

² Tóth Árpád *Hajnali szerenád*, illetve Nagy Zoltán *Csend! Aranymadár!* című, készülő köteteiről van szó (lásd 558.).

799. BENEDEK KÁROLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Gratsch-Meran, 1913. január 9.]

Ave Redactor!

Moriturus te saluto!

Charles Benedek

[Címzés:]
Tekintetes
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Peterdi ucca 28.

K: OSZK Kt. Fond 253/719. – A dél-tiroli Gratsch-Meran-i Martinsbrunn Szanatóriumot ábrázoló képeslap verzóján.

Dat.: fpb: Meran, 1913. jan. 9. – épb: nincs.

Benedek (Pick) Károly (1889–1964) újságíró. Az első világháború alatt a *Világ* című lap svájci és olaszországi tudósítója – ettől fogva lényegében egész életében külföldön élt. A Nyugatban egyetlen cikke jelent meg: *Olaszország, az entente és a béke.* = 1917. január 16., 200–207.

A képeslapon található szöveg a halálba induló római gladiátorok köszöntésének – *Ave, Ceasar, morituri te salutant* – egyes számú átfogalmazása.

800. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Csüt[.]

[Budapest, 1913. január 9.]

Osvátkám,

én ma és holnap nem vagyok itt[.] A 15ⁱ számban Pikler kb. 18 oldal, tehát csínján bánjunk a többivel. Kedvem volna novella helyett (úgyis regényünk van 2) a Claudelből egy részt adni – Kaff.[ka] M.[argit] megmondja, melyiket. Itt van a kéziratok közt – leadhatod.¹ Vers: Nagy Zoltán. – A Vilamos Városival összeköttetésbe lépve (Fenyő bűne) kell írunk a Földes

regényéről, jól,]² továbbá sürgős: Milotay,³ Radó Sámuel⁴ (Zsadányi nem vállalja) *Móricz Zsigmond* (/... ./ Fenyő!),⁵ Feleký Géza, Lányi Sarolta.⁶ Szombat d.u. békjövök. Ölel

Ign.

Holnap a Vigadó kávéházba menjetek el!

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat 1912. december 16-i számát népszerűsítő hirdetmény verzőján – A szerkesztőségben hagyott ceruzáírástó üzenet.

Ignotus az 1913. január 16-i szám tervezett publikációit tekintette át; január 16. csütörtökre esett, tehát nyilván egy héttel korábban írt Osvátnak. Ignotus január 11-én, szombaton volt ismét elérhető, ekkor újra üzent Osvátnak (lásd a következő levelet).

Az Ignotus által említett publikációk közül az 1913. január 16-i Nyugatban jelent meg Pikler Gyula *Érzéklés és felfogás* című tanulmánya (114–125), Tersánszky Józsi Jenő *A kis fiú nagy barátai* című novellája (98–110), Laczkó Géza *Német maszlag, török áfium* és Lengyel Géza *Kis házak között* című regényének soron következő folytatása és Nyugat Zoltán *Hangos elégia* című verse (111–112).

¹ Paul Claudel (1868–1955) francia költő és drámaíró *A hetedik nap pihenője* című drámájából a Kaffka Margit és Lesznai Anna által fordított szemelvények az 1913. március 16-i számban kaptak helyet (413–418).

² Földes Imre (1881–1958) író, drámaíró 1900-tól 1923-ig a Fővárosi Villamosvasútnál dolgozott egyre magasabb beosztásokban, színpadi műveivel évtizedekig jelentékeny sikereket mondhatott magáénak. *Feketeország* című kurrens regényéről (Bp., Dick, 1912) nem írtak a Nyugatban.

³ Milotay István (1883–1963) újságíró, későbbi politikus egyetlen Nyugat-publikációját 1911-ben adták közre.

⁴ Radó Sámuel *Politikai jelszavak és frázisok* című könyvéről (Bp., Franklin, 1912) Boross László figyelőjét közölték az 1913. február 16-i számban (*Radó Sámuel: Politikai frázisok és jelszavak.* [!] 323–324). – Zsadányi Henrik (1877–?) Radó *Népies politika* című könyvéről (Bp., Franklin, 1910) írt a Nyugatban (1910. április 16., 558–560), Ignotus eredetileg ezért gondolhatott rá.

⁵ Fenyő Miksa *Móricz Zsigmond* című esszéjében az író *Magyarok és Tavaszi szél* című, a Nyugat Kiadó által 1912-ben megjelentetett novellásköteteit ajánlotta (1913. február 16., 255–257), lásd 814. is.

⁶ Ignotus emlékeztette Osvátot, hogy Feleký Géza és Lányi Sarolta kurrens kötetéről a Nyugat nem feledkezhet meg (lásd 811., 851.).

801. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. január 11.]

Kedves fiam,

<hétfőn> kedden d.u. légy oly jó, gyere be 4 körül, hogy a novella dolgát megbeszéljük – mert meg *kell* beszélni. S még egyet-mást – most arra kérek, kérdd meg Lányi Viktort, hogy Pásztor Árpád 10ⁱ Nemzeti¹-première[-]jéről, melynek egyik darabja zenés s a zene Molnár Antaltól van: ő írjon. Vasárnap és hétfőn nem vagyok itthon. Kedden d.e. kedves volna, ha telefonoznál.

Ölel

Ignotus

[Címzés:]

Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat 1912. december 16-i számát népszerűsítő hirdetmény verzóján – Borítékfejléc: NYUGAT | IRODALMI ÉS NYOMDAI | RÉSZVÉNYTÁRSASÁG | IGAZGATÓSÁGA. – A szerkesztőségben hagyott üzenet.

Pásztor Árpád *A lányom és Savitri, vagy a hitvesi hűség diadala* című színművei közül az utóbbihoz írt kísérőzenét Molnár Antal (1890–1983) zeneszerző-előadóművész, későbbi zenetörténész, aki zongoristaként a Nyugat-matinékon is rendszeresen közreműködött. Lányi Viktor *Pásztor Árpád két darabja a Nemzetiben* című figyelője a január 16-i számban jelent meg (145).

---

¹ *korábban*: nemzeti

802. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

913. I/11.

[Budapest, 1913. január 11.]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Kérlek, ne vedd rossz néven, hogy szombaton délben nem mentem be a New-Yorkba: az életrendem megint egészen az éjszaka felé csúszott, sajnos, és nagy gyengeségemben nem tudok rajta változtatni. Holnap, vasárnap délután mindenesetre benézek a kávéházba, hátha szerencsém van és ott találkozhatlak.

Nagyon szépen köszönöm a küldött könyvet. Már olvastam, tetszik is nekem, és azt hiszem, jó kritikát fogok róla írni.¹

Márius ismét kegyesebb és kedvesebb irántam s ezt meghálálendő elhatároztam, hogy novellámat, ha kijön, neki ajánlom ezzel az ajánlással: „Mártonffy Márius, kedves barátomnak.”²

Természetesen csakis akkor, ha megengeded és jónak látod.

Egyébként újság alig van, legfeljebb az, hogy Máriusnál vagyok ½ 6–½ 2[-]ig éjjel, – ő tanul, én pedig próbálnék dolgozni, de társaságban nem megy. Ennélfogva megint keserves vagyok egy kissé.

Öllelek, csókollak szeretettel,

Milán.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Budapest.
VII. Peterdy-u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.

Dat.: fpb: Bp., 1913. jan. 11. – épb: Bp., 1913. jan. 11.

M: FMÖL, 43. – [Budapest,] 913. I/11.

¹ Füst legközelebbi figyelőjében Antal Sándor *A trondhjemi herceg kíséretében* című kurrens regényét ismertette (Nyugat, 1913. március 16., 504–506). Osvát kérése (lásd 694.) erre a munkára is vonatkozhatott.

² Minden bizonnyal az 1913. január 1-jén Ignotusnak küldött, de a Nyugat által nem közölt novelláról van szó (lásd 797.), Füst végül *A hold* című versét ajánlotta Mártonffy Máriusznak (Nyugat, 1913. június 16., 918). – Mártonffy Máriusz (1888–1941) Füst egyik legközelebbi barátja az 1910-es évek végéig; apja, Mártonffy Márton, ez idő tájt országgyűlési képviselő volt, ő maga utóbb a Székesfevárosi Elektromos Művek igazgatója lett.

803. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 913, január 15.
[Debrecen, 1913. január 15.]

Kedves jó Szerkesztő úr,

kérem, juttassa a küldött kötet-pótlékot a nyomdába.¹ Továbbá: miután az én kötetem készülése közben Lőrinczy György nevű úr kiadott egy verskötetet, melynek azt a címet adta, hogy: *Fekete rózsák között*, kellemetlenül furcsa lesz, ha az én kötetem meg *Fekete rózsák kertje* címen jelenik meg. Ezért, ha még lehet, megváltoztatom a kötet címét s jobb híján ezt a címet választom:

Hajnali szerenád.

Persze, ha még lehet.² A kötet kefelevonatát mindenesetre kérném, mert vigasztalhatatlan volnék esetleges sajtóhibák esetén.

Alapvizsgámra nem adtak januári terminust, mert a januári terminusokat általában törölték. Így csak februárra megyek fel Pestre. Egyébként most meglehetősen jól vagyok és sokat szándékszom írni.

Szeretettel üdvözli híve

Toth Árpád

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő Úrnak
Budapest
IX., Lónyay-u. 18.
A Nyugat szerkesztőségében.

[Feladói cím:]
Tóth Árpád, Debrecen, Késes u. 32.

K: PIM V. 1724. (Szalay József-gyűjtemény)
Dat.: fpb: Debrecen, 1913. jan. 16. – épb: Bp., 1913. jan. 17.
M: TÁL, 67. – Debrecen, [1]913. január 15.

---

¹ Lásd 798.

² Lőrinczy György (1860–1941) hírlapíró kötetének címe: *Fekete rózsák* (Bp., Singer és Wolfner, 1912). Tóth Árpád könyve a módosított címen jelent meg, Falus Elek tervezett hozzá új címlapot.

804. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1913 január 9.
[Debrecen, 1913. január 9.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

A Peterdi-féle közös váltónk már rég lejárt és óvatoltatott, de Peterdi a levelemre nem válaszolt és a bank már perléssel fenyeget. Szíveskedjék azért egy 300 Koronás váltót aláírni, azt hiszem, kivihetem, hogy kettőnk aláírásával prolongálják, míg Peterdi előkerül.

Szívélyesen üdvözli

Nagy Zoltán

[Címzés:]
Ngs.
Osváth Ernő úrnak
„Nyugat” szerkesztősége
Budapest
IX Lónyai-u. 19.

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik az 558. számú levélével.

Dat.: fpb: Debrecen, ____. (a boríték csonka) – épb: Bp., 1913. jan. 10.

Füst Milán 1911. szeptember 12-én levélben fordult Nagy Zoltánhoz, hogy biztosítson Peterdi István számára 300 koronát, Füst a levélhez mellékelte egy kitöltetlen váltót, amelyet Osvát is aláírt (lásd FMÖL, 34). Ez a váltó 1912. január 25-én járt le (lásd Nagy Zoltán – Füst Milánnak. [Debrecen, 1911. szeptember 26.], K: PIM V.

4140/427/4.), majd érvényességét 1912 júniusában ismét meg kellett hosszabbítani. Ekkor Peterdi Münchenből kérte Füst segítségét – Füst a váltót ismét aláíratta Os-váttal, majd június 15-én újól Nagy Zoltán közbenjárását kérte (lásd FMÖL, 40, K: PIM V. 3662/11/4., a levél datálását pontosítottuk). – Lásd 805., 806., 851.

805. OSVÁT ERNŐ – NAGY ZOLTÁNNAK

[Budapest, 1913. január 11.]

Barátja

Osvát Ernő

[Címzés:]

Nagyságos

Dr Nagy Zoltán Ügyvéd Úrnak

Debreczen

K: PIM V. 3662/34/2. (Nagy Zoltán-hagyaték) – Névjegykártya verzóján, a kártya szövege: OSVÁT ERNŐ | PETERDI-U. 39. – A Nyugat-levelezőkártya (1.) borítékjában: → *Lónyay utcai időszak*.

Dat.: fpb: Bp., 1913. jan. 11. – épb: Debreczen, 1913. jan. 12.

Osvát feltehetőleg a névjegykártyához csatolta a Nagy Zoltán által kért váltót (lásd az előző és a következő levelet).

806. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Debreczen, 1913 január 15.

[Debreczen, 1913. január 15.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

A Peterdi-féle váltót megkaptam, a dolgot rendezni fogom.¹

A könyvem ügyében kaptam egy levelet a kiadóhivataltól, erre nézve nagyon lekötelezne, ha tudatná illetékes helyen, hogy a könyv címe nem változik,² tehát marad: „Csend! Aranymadár!” és hogy a már beküldötteken kívül még a mellékelt verseket kérem felvenni olyformán, hogy utolsó le-

gyen a „Záróének” című és ezek azt előzzék meg.³ Szeretném tudni azonkívül, hogy hány példányt nyomnak és én mennyi tiszteletpéldányt kapok.⁴

A Lucidum intervallum című versemért még nem kaptam honoráriumot.⁵

Mindannyiukat szívélyesen üdvözlöm.

Nagy Zoltán

[Címzés:]

Tek.

„Nyugat” szer{.....}

Osvát Ernő úrnak

Budapest

IX. Lónyai-u. 18

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – Levélpapír- és borítékfejléc: Dr. NAGY ZOLTÁN | ÜGYVÉD | DEBRECZEN | JÓZSEF KIR. HERCEG-U. 12. | TELEFON 353. – [A levélpapír jobb oldalán kitöltendő dátumrész:] *Debreczen, ...* – Gépirat autográf ceruzás aláírással.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1913. jan. _.

¹ Lásd 804., 805.

² Lásd 692., illetve 558.

³ A kötet utolsó verseinek sorrendje: *Két őszi dal*, *A Csudaszép Város*, *Lucidum intervallum*, *Hangos elégia*, *Záróének*.

⁴ Lásd a következő levelet.

⁵ NAGY Zoltán: *Lucidum intervallum*. = *Nyugat*, 1912. november 1., 627.

807. SALAMON JÓZSEF – NAGY ZOLTÁNNAK

Budapest, 1913 január 17

[Budapest, 1913. január 17.]

Nagyságos

Dr Nagy Zoltán úrnak

Budapest

Osvát szerkesztő úr volt szíves a beküldött verseket átadni, a melyeket kötetében kívánsága szerint helyeztünk el. Egyszersmind tisztelettel értesít-

jük, hogy a könyvet 2.000 példányban nyomjuk ki és 25 példányt fogunk Önnek tiszteletpéldányképp[en] megjelenés után beküldeni. –

Magunkat ajánlva
Kiváló tisztelettel

Salamon József

Korrektúrát a napokban küldünk.

[Címzés:]
Nagyságos
Dr Nagy Zoltán
úrnak
Debreczen

K: PIM V. 3662/32/1. (Nagy Zoltán-hagyaték) – Levélpapír- és borítékfejléc: → *A Nyugat Irodalmi és Nyomdai Rt. Nyomdája* – Cégbélyegző: NYUGAT IRODALMI és NYOMDAI | RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Dat.: fpb: Bp., __ 17. – épb: nincs.

Lásd az előző levelet.

808. OSVÁTH FERENC – OSVÁT ERNŐNEK

1913. jan. 21.-én.

[Rákospalota, 1913. január 21.]

Kedves Szerkesztő Úr,

nagyon szeretnék Önnel személyesen beszélni, de legnagyobb sajnálatomra, nem mozdulhatok el hazulról: beteg vagyok. Gyöngé életem nagy elensége: a tüdőbaj megint nagy támadást intézett ellenem s hozzá oly erővel, hogy mindenről le kell már mondanom. Nem akarok <. . . .> panaszkodni Szerkesztő Úrnak, de azért mégis közlöm Önnel, hogy dolgoznom egyáltalán nem lehet és nem szabad. Így nagyon természetes tehát, hogy szegény szülőim nyakán vagyok kénytelen élni. Azt pedig felesleges Önnek magyaráznom, hogy mi az: egy négy-gyermekes családot nyomorult havi 38-40 forintból eltartani, és két betegnek orvosról, gyógyszerrel gondoskodni. Ez más körülmények között is nagyon bajos dolog, nem pedig az ilyen keserves, háborús időben. Nagy nyomorúságomban mégégyyszer a Szerkesztő Úr jószí-

vűségéhez folyamodom és nagyon kérem, ha valamit megtehet az érdekemben, tegye meg azt. Azonkívül arra is kérem a Szerkesztő Urat, szíveskedjék megírni nékem, hogy az elfogadott dolgaimat hajlandó-e még <az> életemben közölni, vagy csak halálom után. Nagyon szeretnék már effelől biztosat tudni. Az el nem fogadott <dolgaim> kézirataimat pedig szíveskedjék nékem megküldeni.

Jóságát és szívességét előre is köszönve maradtam üdvözlettel híve

Osváth Ferenc

U. i.

Ezen levelemhez mellékelve három újabb dolgomnak kéziratát is küldöm. Értesítését ezek felől is mielőbb elvárom.

Címem:

O. F.

Palota-Újfalú,

Szilágyi Dezső utca 12. sz.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

úrnak.

Budapest, VII.

Aréna út 66. szám.

[Feladói cím:]

Osváth Ferenc, Palota-Újfalú,

Szilágyi Dezső utca 12. sz.

K: OSZK Kt. Fond 253/833.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

Osváth Ferenc a levélhez *A Melódiák könyvéből*, *Az alkonyi mesékből* és *Apasionata* című – végül kéziratban maradt – verseit csatolta (utóbbit a *Bús lelkem szonátaiból* című ciklusból).

809. RANSCHBURG VIKTOR
ÉS SALAMON JÓZSEF – ELEK ARTÚRNAK

Budapest, 1913. január 25.
[Budapest, 1913. január 25.]

Nagyságos
ELEK ARTÚR
író úrnak,
BUDAPEST.

Van szerencsénk szíves tudomására hozni, hogy a mai napon hozzánk a következő tartalmú levél érkezett:

„A NYUGAT IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT-nak,
BUDAPEST.

Van szerencsém elismerni, hogy Önökkel a mai napon a következő egyezséget kötöttem:

1.) Eladom az Önök kiadásában való megjelentetés céljára „ÁLARCOS MENET” című novelláskönyvem kiadói jogát.

2.) Ezen jogokért fizetnek Önök nekem összesen 400, azaz Négyszáz korona tiszteletdíjat, mely összeget felvettem.

3.) Ezen tiszteletdíj ellenében jogukban áll jelen munkámat 2000, azaz Kettőezer példányban kinyomtatni.

4.) Ezen, valamint minden további kiadás elfogyta esetén jogosítva vannak, – de nem kötelezve – a könyvet esetről esetre megállapítandó feltételek mellett újból és újból kiadni. Amennyiben valamely kiadás készletének elfogyta után nem szándékoznak új kiadást rendezni, a kiadás joga reám száll vissza.

5.) Jelen munkából Önök nekem 30 közönséges és 10 finomabb papírosra nyomott tiszteletpéldányt tartoznak adni.

6.) Per esetén alávetem magamat a sommás eljárásnak és elismerem bármely budapesti kir. járásbírótság illetékességét.

Budapest, 1913. január 21.-én

Kiváló tisztelettel:

Elek Artúr sk.”

Jelen levél tartalmát tudomásul vesszük és reánk vonatkozó kötelezettségeit ezennel elismerjük.

Kiváló tisztelettel:

Ranschburg Viktor
Salamon József

[Címzés:]

Ngs.

Elek Arthur úrnak

Budapest

Rákóczi út

„Az Újság” szerk

címén

K: OSZK Kt. Fond 253/431. – Levélpapír- és borítékfejléc: → A *Nyugat Irodalmi és Nyomdai Rt. Nyomdája* – Cégbélyegző: NYUGAT IRODALMI és NYOMDAI | RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Dat.: fpb: Bp., 1913. jan. 26. – épb: nincs.

A korabeli könyvkiadók szerződéseikhez gyakran alkalmaztak a fentihez hasonló levélformát – jelen megállapodás előzménye az 512. számú levél.

810. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debr, január 28.

[Debrecen, 1913. január 28.]

Kedves Szerkesztő Úr,

egy fiatal, úgy hiszem, igen tehetséges költő néhány versét küldöm itt Önnek, fogadja jó szívvel. A fiú 20 év körüli bölcsész, a lapunknál volt korrektor, így jutottam a verseihez. Mondom, én szimpatikus tehetségűnek látom s ezért bátorkodom a verseit az Ön szerkesztői nyakára küldeni. Bán Ferinek kegyeskedjék referálni az eredményről.

Szíves üdvözzel híve

Tóth Árpád

K: OSZK Kt. Fond 253/884. – Levélpapírfejléc: DEBRECZENI NAGY ÚJSÁG | POLITIKAI NAPILAP. | SZERKESZTŐSÉG: DARABOS-U. 19. | TELEFON 862. SZ. | KIADÓHIVATAL: PIACZ-UTCZA 7. | TELEFON 223. SZ.

M: NEMESKÉRI 1986, 9.

A levélben minden bizonnyal Havas Gyuláról van szó, aki hírlapíróként a Debreceni Nagy Újságnál indult. A napilap fenti címei először az 1912. szeptember 20-i szám fejlécében olvashatóak, tehát a levél ennél későbbi, viszont Tóth Árpád 1913. május 22-i levelében Havas már Nyugat-munkatársként szerepel (lásd 840.), NB. verseit csak 1914-től közölték.

811. BALÁZS BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. február 1. előtt]

Igen tisztelt Uram

<...> Íme Feleky könyve. Amint a széljegyzetekből látni fogja: nem minden kifogásomat írtam bele a figyelőbe. Talán még sincs túldicsérve. Már csak azért sem mert – szokásom szerint – nem az embert hanem a „Gesinnungot”¹ dicsérem. Ahol egészen fedi az embert – ott örvendezzünk.

Üdvözli

Balázs Béla.

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Budapest

Peterdi u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/710. – Levélpapír- és borítékfejléc: FŐVÁROSI | PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR | VIII., MÁRIA TERÉZIA-TÉR 8. SZ.²

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: nincs.

Balázs Béla *Feleky Géza első könyve* című figyelőjét (K: OSZK Kt. Fond 253/924.), amelyben Feleky *Könyvek, képek, évek* című, Nyugatnál kiadott esszégyűjteményét ismertette, az 1913. február 1-jei számban hozták (220–222).

---

¹ die Gesinnung (ném): a szerző gondolkodásmódjáról van szó

² Balázs Béla 1913–1914-ben a Fővárosi Pedagógiai Könyvtár tisztviselőjeként dolgozott.

812. KUPCSAY FELICIÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest 1913 II/10.
[Budapest, 1913. február 10.]

Kedves, jó Uram, –

elküldöm Önnek egyik hosszabb elbeszélésemet és arra kérem: olvassa el s ha jónak találja, közölje a Nyugat hasábjain.

Ha azonban nem felelne meg, igen szépen kérem: juttassa hozzám vissza a kéziratot.

Igaz tisztelettel mindig kész híve és szolgája:

Kupcsay Felicián
min. s. titkár

V. Báthory u. 12. I/2.

K: OSZK Kt. Fond 253/806.

Az elbeszélés nem azonosítható, kéziratát visszaküldhették (lásd 348. is).

813. RUDNYÁNSZKY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

Arad 913. febr. 10.
[Arad, 1913. február 10.]

Igen tisztelt szerkesztő úr,

ketten, fiatalok, aradi újságírók március elején rá akarunk lépni [!] a magyar irodalomra egy új és kicsi folyóirattal. Janus¹ a címe és ez alatt az idegenesen hangzó név alatt (ugyan, melyik cím nem idegenes, amíg új!?) aff[fe]léle mindenbe beleszóló revü, rundschau² rejtőzik. Benne novella, vers, de méginkább szemléje, ismertetése minden újnak, korszerűnek, esemény-

nek, hangosnak és rejtőzőnek. Csak így szélesen tudom megmondani, mert szorosán vett, határokra mért programot nem csináltam.

Megkérem önt: tiszteljen meg egy kis, törekvő, jót és szépet akaró lapocskát, amelyik – már legalább is a csinálója – azt vette a fejébe, hogy magyar Pánná³ növekedik. Tiszteljen meg az első számra írásával, amely nemcsak nekünk, de a magyar irodalomnak is kétszeresen becses: azért mert ritkán jön és mindig maradandót mond. Nem arra a sablonra gondolkok, amit új lapok indulásánál, afffjéle útrabocsátóul, vállveregetőül írnak, hogy így ügy kultúra, magyar, új század – – – Nem. Arra kérem Osváth Ernőt, hogy írjon nekünk valamit Osváth Ernőről. Arról, aki annyi új erőt, fiatal vért vitt a modern magyar irodalomba. Hogyan jönnek ezek a fiatalok? milyenek? hogyan talál rá az utánzó ügyes konkolyok között a tiszta értékre, mely új serdülő és pezsgő? Bármily kevés – huszonöt-harminc-ötven sor is lesz ez az írás, becses dokumentumot kapunk benne és mi mindig büszkén fogunk reá tekinteni.

Őszinte köszönettel venném, ha figyelmére méltatná és teljesítené kérésemet.

Készséges és tisztelő híve

Rudnyánszky Endre

Aradi Közlöny szerkesztősége.

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztője
Budapest
IX. Lónyai utca 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/854.

Dat.: fpb: Arad, 1913. febr. 11. – épb: Bp., 1913. febr. 11.

Rudnyánszky Endre (1884–1943) aradi újságíró; 1916-ban bevonult, az év novemberében orosz fogságba esett, majd bekapcsolódott a kommunista mozgalomba. A húszas évek második felében a Szovjetunióban letartóztatták, börtönbüntetésre ítélték, 1939-ben szabadult.

---

¹ A Janus című folyóirat valószínűleg csak terv maradt.

² die Rundschau (ném.): szemle (mint kiadvány)

³ Az eredetileg 1895 és 1900 között Berlinben kiadott Pan a német szecesszió legigényesebb folyóirata volt; 1910 és 1912 között Hatvany Lajos barátja, Paul Cassirer, majd 1915-ig Alfred Kerr jelentette meg.

814. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. február 16. előtt]

Kedves Osvát.

Ez a Móricz dolog sehogysen sikerült. Ha nagyon gyöngének tartja, ne is közölje. Ha azonban közli, akkor – nagyon kérem – nézze gondosan át s esetleg – ha kedve van – kirívó helyeken változtasson tetszése szerint.

Baráti tisztelettel

Fenyő Miksa

K: OSZK Kt. Fond 253/751. – Levélpapírfejléc: MAGYAR GYÁRIPÁROSOK ORSZÁGOS | SZÖVETSÉGE | ÜGYV. IGAZGATÓ | BUDAPEST | V. ZRINYI-UTCZA 1. – Nem postai küldemény.

Fenyő mindkét levélhez ugyanazt a típusú fejléces papírt használta (noha csak 1917 nyarán lett a GYOSZ ügyvezető igazgatója). A következő levél keltezése azonban egyértelműsíti, hogy itt a Nyugat 1913. február 16-i számában publikált *Móricz Zsigmond* című esszéről van szó (255–257). – Az írást Ignotus már hetekkel korábban sürgette (lásd 800.).

815. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

1913 szombat
[Budapest, 1913]

Kedves Osvát.

Ma este 9 órakor a Liszt Ferenczben leszek. Eleket én értesítem. Engedje meg, hogy a Nyugat-pénzek tekintetében a következőre kérem. Ha szüksége van pénzre forduljon hozzám; természetesen, a mikor csak

lehet – akár a Nyugat pénzéből, akár a magaméból a legszívesebben állok rendelkezésére. Így azonban képtelen vagyok rendben tartani a Nyugat dolgokat.

Szíves kézzorítással

Fenyő Miksa

[Címzés:]
Osvát Ernő
úrnak
Budapesten
Peterdy-u 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/751. – A levélpapír fejléce megegyezik az előző levélével – Borítékfejléc: MAGYAR GYÁRIPAROSOK ORSZÁGOS I SZÖVETSÉGE I ÜGYV. IGAZGATÓ – Nem postai küldemény.

A Nyugat finanszírozásának biztosítása – Hatvany távozása után – Fenyő Miksára hárult.

816. SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN – IGNOTUSNAK

Aberdeen, 913. II. 17.
[Aberdeen, 1913. február 17.]

27 Thomson Street c/o Duncan. Aberdeen. (Skótország.)

{ . . . . . ti}szelt Főszerkesztő Úr!

{ . . . . . } nyugtázom a visszaküldött verseket és köszönöm szíves fáradságát, melyet a nagy csomag átolvasásával és elküldésével méltóztatott tanúsítani. (Istenem, de sokat kisodort a kritika fésűje!) A fennmaradt verseket illetőleg – ha úgy tetszenék Főszerkesztő Úrnak – semmi kifogásom sincs korrekciók, esetleg kihúzások ellen, sokkal nagyobb örömöm telnék abban, ha végre bejuthatnék egy-egy darabommal régi ideálmom: a Nyugat lapjaira. –

Méltóztatnék nekem még egy sürgős kérést megengedni. Két évvel ezelőtt Osváth Ernő úrhoz bevittem a kézirat-könyvemet, amely úgy ott maradt, hogy egy sereg érdeklődő levél dacára sem kaptam vissza, noha nagy szükségem volt és volna arra most is, mert benne van néhány olyan versem,

amit másod példányban nem őriztem meg.¹ Méltóztassék egy levelezőlap útján az O. E. úr jelenlegi címét – ha kérésem Nagyságotat nem terhelné – velem közölni, hogy újra kérhessem.

Hálás tisztelettel vagyok Főszerkesztő Úrnak
kész szolgája:

Szombati-Szabó István
ref. lelkész.

ps. Címem az új évvel fenti módon változott.

[Címzés:]
Nagyságos
Veigelsberg Hugó úrnak
a Nyugat főszerkesztőjének.
Budapest.
IX. Lónyay utca 18. szám.
Hungary.

K: OSZK Kt. Fond 253/1269. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Aberdeen, 1913. febr. 18. – épb: nincs (a levelezőlap csonka).

Szombati-Szabó egyetlen Nyugat-publikációja a *Májusi miatyánk* című vers (1913. április 16., 592–594).

---

¹ Lásd 534.

817. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

1913 II/18.
[Budapest, 1913. február 18.]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Demjén tanácsjegyző úr nagyon kéret, ha lehetséges, szíveskedjél holnap, szerdán este 10 órakor a Royal-kávéházba fáradni.

Ha lehetetlen volna, kérek szépen értesítsd őt, tudatván vele, hol és mikor látnád szívesen.

Szeretettel ölel

Milánod

Demjén úr telefonszáma:
Központi városháza 71;
d.e. 8–2[-]ig.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Budapest
VII. Peterdy-u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.
Dat.: fpb: Bp., 1913. febr. __. – épb: nincs.
M: FMÖL, 43. – [Budapest,] 1913 II/18.

Demjén Géza Füst egyetemi társa volt, és évekig jó barátja.

818. HAVAS IRÉN – BABITS MIHÁLYNAK

[Budapest, 1913. február 21. előtt]

Igen tisztelt Uram,

Főszerkesztő urunk¹ megbízásából tudatom, hogy a matinét közbejött akadályok miatt egy héttel későbbre (március 2-dikára) halasztottuk

Kiváló tisztelettel

Havas

K: OSZK Kt. Fond III/1816/44. (Babits Mihály-hagyaték) – A Nyugat-levelezőkártya (1.) fejléce: → *Lónyay utcai időszak* – Cégbélyegző: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE

M: BML 1912–1914, 58. – [Budapest, 1913. febr. 23. előtt]

A Nyugat 1913. február 23-ra a Nemzeti Színházba hirdetett matinét, amelynek elhalasztását a lapok február 21-én jelentették. A március 2-án megtartott előadásról a Nyugat március 16-i számában Fenyő Miksa számolt be (*Nyugat-matiné*. 510).

---

¹ Ignotus

819. BARTA LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Bp március 2.
[Budapest, 1913. március 2.]

Kedves szerkesztő úr!

Szeretetébe ajánlva küldöm a kéziratot; ne ijedjen meg tőle, az egész regény nem volt¹ túlmenni azon a határon, melyről beszéltünk. A következőkben lesznek tanári sorsok, nemi élet ébredése, az első küzdelmek a szemérmességgel,² az idealizmussal, a nőekkel, az első szerelem egy asszonyba, akit csak az iskola ablakán át lát, a nyolcadikban váratlanul való megismerkedés egy kőművesből lett szocialista agitátorral, aki rávilágít az új világeszmékre és életük addigi legnagyobb revelációját adja, de egyúttal megnyitja az útját azoknak a végtelen zavaroknak, amit a középiskolában való neveltség és a mai élet realitásainak összeütközése támaszt Pál lelkében. Ezután érkezik el az az idő, amikor ráésmél örökös nyugtalanságainak forrására, hogy nem tud kiegyenlítődni és megnyugtaton elhelyezkedni az időben, melyben él, de melyre nem nevelték.

Arra kérem a szerkesztő urat, legyen olyan jó, szóljon mielőbb Fenyő úrnak; szeretnék legalább 120 koronát kapni; mint mindig most is *borzasztóan kell a pénz*.

Természetesen: magam is tudom, hogy azon amit leírtam, arányosítani, simítani, dolgozni kell még! Üdvözlöm a szerkesztő urat, készséges híve

Barta Lajos

K: OSZK Kt. Fond 253/715.

Barta Lajost 1913–1914-ben több regénytéma is foglalkoztatta (lásd 944., 970., 1001.). Az *Álmok földje* című hosszabb írásban (Nyugat, 1913. augusztus 16., 226–257) a Pál nevű főhős fiatal nevelőként érkezik meg reménybeli állomáshelyére – Osvát valószínűleg a levélben vázolt regényből közölt részletet fél évvel később.

---

¹ helyesen: fog

² javított szó

820. GÁCS DEMETER – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. március elején]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Bocsásson meg, ha ezzel a levéllel a legcsekélyebb fájdalmat is okozom Önnek, de mert eddig sem tapasztaltam az ösmerőseim részéről valami túlzott szimpátiát, azt hiszem, hogy irántam tanúsított minden jóakarata mellett is, Szerkesztő úrnál sem fogok halálom esetén betölthetetlen úrt hagyni.

Nem mintha öngyilkos akarnék lenni, erről szó sincs, hanem egy ostoba vérmérgezés következtében megoperáltak s ma már egy hete fekszem, a professzorom pedig, aki derűs életfilozófiámat fölötte nagyra becsüli, őszintén megmondta, hogy jelen állapotomban csak két ismert lehetőség esete forog fenn s mindakettőre teljesen egyenlő sánszaim vannak.

Törhetetlen optimizmusom azt súgja nekem, hogy föltétlenül életben maradok, hiszen hogy is lehetne el az élet nélkülem, azonban, mivel be kell látnom, hogy minden oppozícióm ellenére is bekövetkezhetik a másik lehetőség, ez okból egy alázatos kérelemmel fordulok Önhöz.

Valószínűleg eltalálja, hogy novellám elolvasására akarom kérni. Mivel jól tudom, hogy adott helyzetben a végsőig elszánt szerzők mi minden eszköztől nem riadnak vissza s hogy az illető fenyegetett¹ szerkesztőnek joga van ilyenkor a legmesszebb menő gyanúpörre, esedezem, érdeklődjék Karin² [!] barátunknál, aki holnap minden valószínűség szerint meglátogat s így hites információval szolgálhat. Vagy pedig, amit remélni sem merek, de tekintettel arra, hogy esetleg ép[p]en utolsó napjaimat élem most, mégis merek remélni, látogasson meg Szerkesztő úr saját személyében, hogy e sárgólóról [!] legalább egy kedves emléket is vigyek magammal.

Ezért nem vittem föl a „Lakájok” kritikáját. S hogy némi magyarázatát adjam beteges kíváncsiságomnak, vajjon megnyerte-e tetszését novellám? Kérem, méltóztassék meghallgatni.

Nyilvánvaló, hogy ma a Nyugat a legelőkelőbb és legexkluzívebb szépirodalmi röví s munkatársának lehetni, mintegy szankcionálását képezte volna írói ambícióm jogosultságának. (Ez rossz mondat, de magam sem vagyok ment némi láztól.) Már most arra az esetre, ha mégis csak el kellene mennem, nem akarnám ezt azelőtt megcselekedni, mielőtt nem tudom, hogy összes barátaimmal szemben igazam volt-e vagy sem, amikor azt állítottam, hogy engem az isten is magyar írónak teremtett. Ön valószínűleg megérti ezt a kíváncsiságomat és felelni fog nekem, természetes (ami Önt ismerve nem lehet kétséges) csak őszintén, mert teszem, ha csupa szájalomból megnyugtató választ küldene az ugye felgyógyulásom esetén kénytelen, kelletlen obligóban tartaná Önt, ami nekem is kellemetlen volna.

Mégegyszer kérem tehát, ha csak módjában van, ne átal[!]jon néhány sornyi kritikát küldeni novellámról. Tudom, hogy l:a: l stílus<a neh> sok helyen hamis és pózolt s hogy a befejező rész elnagyolt, elsietett; nincs úgy kihozva, ahogy én szerettem volna. De ha Ön is csak ennyi hibát lelne, az nem volna baj, mert hiszen ezeket könnyű szerrel ki lehet javítani.

Azért is kérem, hogy mielőbb legyen szíves megírni széna-e vagy szalma? mert jelenlegi helyzetemből kifolyólag az egész világtól és összes kereseti forrásaimtól el vagyok zárva, s abban az esetben, ha novellám megfelelnel[,] egy csekély előleget boldogan vennék föl rá, mert bizony igen meg vagyok szorulva. Doktor, orvosság, miegymás, mind pénzbe kerül, az pedig fölöttébb nincsen.

Előre is köszönettel üdvözli hálás és féllába kis ujjával a sír szélétől csupán néhány lépéssnyire álló lekötelezettje:

Gács Demeter.

Ugye lesz szíves Szerkesztő úr Ignotusnak is átadni tiszteletteljes üdvözetemet. Ha válaszra méltat, címem:

VII. Murányi u. 34. III/28.

K: OSZK Kt. Fond 253/758. – Ceruzaírás.

Gács Demeter (Grünzweig Pál, 1890–1944) újságíró a tízes évek közepétől az országban több helyütt dolgozott, fővárosi lapokban is publikált. A levélben említett *Lakájok* című Hajó Sándor-színművet 1913. március 1-jén mutatta be a Vígszínház, a

darabot Kádár Endre ismertette (*Lakások.* = 1913. április 1., 564). A Nyugat Gácstól nem közölt írást (lásd 685. is).

---

¹ *korábban:* fenyegető

² feltehetően Karinthy Frigyes

821. FEJÉRVÁRY ERZSI – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. március 8.]

Kedves Szerkesztő úr!

Mellékelve küldöm a kiállítási meghívót.

Nagyon kedves lenne ha ma d.e. a sajtómegnyitásra eljönne, én is fönt leszek és nagyon örülnék Önnel ott találkozhatni.

Szív üdv.

E.

[A címzés Körmendi-Frim Jenő írása:]

Nagyságos

Osvát Ernő szerkesztő úrnak

Bpest

Peterdy u. 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/748. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: FEJÉRVÁRY ERZSI – Nem postai küldemény.

Fejérváry Erzsí üzenetéhez a KÉVE Művészegyesület Nemzeti Szalonban 1913. március 9-én megnyíló negyedik kiállításának meghívóját mellékelte, a sajtómegnyitót egy nappal korábban tartották.

Itt közöljük azt a levelet is, amelyet Fejérváry Erzsí férje, Körmendi-Frim Jenő írt Osvátnak:

822. KÖRMENDI-FRIM JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1911. november – 1914. október]

Igen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Bocsásson meg, hogy zavarom, Fejérváry E. n.[agyságos] a.[sszony] megbízásából írok, és nagyon kérem, engedje meg, hogy a d.e. folyamán valahol fölkeressem. Kérem ha lehet jelöljön ki részemre egy időt ½ 12 előtt, mert 12[-]kor elmulaszthatlan [!] ügyem van.

Szív. üdvözli
igaz híve

Körmendi Frim Jenő.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak.
Peterdy u 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/802. – Nem postai küldemény.
Dat.: Osvát Ernő lakcíme alapján.

823. REZEK ROMÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Újpest, 1913. márc. 13.
[Újpest, 1913. március 13.]

Mélyen tisztelt Uram!

A sikerem körül oly nagy hálát érzek Osvát úr iránt, hogy rendkívül jólesnék, ha ezt előszóval is elmondhatnám. Hisz Osvát úr dicsérete vitt arra az elhatározásra, hogy pályázzam. – Tegnap ugyan már csak két percen múlt a találkozásunk, de talán célszerűbb megkockáztatnom azt az alázatos kérést, méltóztatnék jövő hét szerdájára izenetet hagyni számomra a Nyugat-nál, mikor tehetném tiszteletemet. Ha a kézirateim netán könnyen megtalálha-

tók, megnéznék bennük egy-két sort. De hangsúlyozom, hogy a keresésükkel ne méltóztassék fáradni!

Kiválóan hálás szolgája:

Rezek Román.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
Budapest.
IX. Lónyay-utca 18.
Nyugat szerkesztősége.

K: OSZK Kt. Fond 253/850.
Dat.: fpb: Újpest, 1913. márc. 13. – épb: Bp., 1913. márc. 13.

Rezek Román *Galamb Péter* című elbeszélését küldte be a Kisfaludy Társaság 1912. évi pályázatára, és megosztott Széher Árpád-jutalomban részesült.

824. FÜST MILÁN – PLATZ BÉLÁNAK

[Budapest, 1913. március 16. előtt]

Kedves Platz Uram!

Nagyon kérem, szíveskedjék pontosan korrigáltatni és ha lehet küldesen egy revíziós lenyomatot is. Ha ez utóbbi lehetetlen volna, nagyon szépen kéretem Osvát urat, szíveskedjék a revíziót átnézni.

Tisztelettel üdvözli:

Füst Milán

K: PIM V. 4140/87/1. (Füst Milán-hagyaték) – Ceruzairás *A trondhjemi herceg kíséretében* című Antal Sándor-regényről szóló figyelő (Nyugat, 1913. március 16., 504–506) nyomdai levonatán – lásd 802. is.

A Nyugat nyomdája 1912. június 1-jétől a Lónyay utca 18. szám alatt, a szerkesztőséggel azonos címen működött.

825. SALAMON JÓZSEF – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1913 márczius hó 17
[Budapest, 1913. március 17.]

Nagyságos
Babits Mihály tanár úrnak

Budapest
X[.] Szabóky utca 54

Van szerencsénk a „Levelek Irisz koszorújából” című kötetének kiadására vonatkozó szerződést azon tiszteletteljes kérelemmel mellékelten átnyújtani, hogy azt b. aláírásával ellátva – visszaküldeni szíveskedjék. –

Kiváló tisztelettel

Salamon József

ajánlva
I szerződés

K: OSZK Kt. Fond III/1816/9. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírfejléc:
→ *A Nyugat Irodalmi és Nyomdai Rt. Nyomdája* – Ismeretlen kéz írása, autográf aláírással – Cégbélyegző: NYUGAT IRODALMI és NYOMDAI | RÉSZVÉNYTÁRSASÁG | KIADÓHIVATALA

M: BML 1912–1914, 65. – [Budapest, 1913. márc. 17.]

A Levelek Irisz koszorújából második kiadása 1914 tavaszán jelent meg.

826. ADY ENDRE – HAVAS IRÉNNEK

[Mariagrün, 1913. március 18.]

Kedves Kisasszony,

ma, kedden estig még mindig nem kaptam meg a „Nyugat” új számát. Egy bécsi levelet kaptam csupán. Kegyeskedjék intézkedni.¹ Kérje meg Fe-

nyót, írjon néhány sort nekem. A nyomdától pedig tudakolja meg, mikor lesz már kész a könyvem.² Üdvözli

Ady Endre

[Címzés:]
A „Nyugat” folyóirat
tek. kiadóhivata-
lának
Lónyay-ucca 18
Budapest

K: PIM A. 99. (Szalay József-gyűjtemény) – A grazi tartományi székház udvarát ábrázoló képeslapon.

Dat.: fpb: Kroisbach, 1913. ____. – épb: nincs.
M: AELev2, 199. – [Mariagrün, 1913. ápr. 1.]

Ady több hónapos kezelésének költségeit a mariagrüni szanatóriumban (Sanatorium und Wasserheilanstalt Maria-Grün bei Graz) javarészt Hatvany Lajos fizette. A költő megérkezett 1913. március 7-én, távozását július 6-án jelentették be a kroisbachi rendőrségen (lásd JÁNOSI 1980, 692). – Mariagrün és Kroisbach ma Graz része.

Belia György kutatásai szerint az Ady által említett bécsi levelet Philipp Berger 1913. március 28-án küldte a költőnek, köszönetet mondva az ígértért, hogy Ady közreműködik Karl Kraus osztrák író budapesti felolvasásának népszerűsítésében (bővebben lásd AELev2, 545–546). Mindazonáltal Ady ezt a levelet nem a szerkesztőségtől kapta meg, Berger egyenesen a szanatóriumba küldte (K: OSZK Kt. Levelestár, Ady-hagyaték, M: AEÖPM11, 256–257). A fenti üzenetben található „bécsi levél” kitétel Berger első (elveszett) levelére vonatkozhat, Ady erre 1913. március 18-án válaszolt (a dátum Berger március 28-i leveléből tudható). – Az ígért cikk a Nyugat 1913. december 1-jei számában kapott helyet (*Karl Kraus Budapesten*. 803).

Másfelől kétséges, hogy Ady 1913. április 1-jén (lásd az AELev2 datálását) az aznapi Nyugat hiányát reklamálta volna, levele valószínűleg két héttel korábban íródott, a március 18-i kedden.

---

¹ javított szó

² A *Magunk szerelme* című Ady-kötet megjelenését a Nyugat 1913. április 1-jei számában adták hírül (574).

[Galócás, 1913 tavasza – ősze]

Tekintetes Szerkesztőség!

2 év előtt néhány versemet bemutattam Osvát Ernő úrnak, a Nyugat akkori szerkesztőjének, aki volt oly szíves további munkára bízgatni, néhány kedves, jóakaró tanáccsal ellátni és felhívni, hogy őt rövid időn belül újból felkeressem.

Miután az akkori időkben fontos metamorphosisokon mentem keresztül, nehéz – kínlódó gondolkodással és fontolgatásokkal telt időket éltem át, Osvát Ernő úr jóakaró és előzékeny felhívásának nem tehettem eleget és csak most bátorkodom erre való hivatkozással a tekintetes szerkesztőséget újból felkeresni. –

Miután életem egyik legválságosabb forduló pontjához jutottam, legalázatosabban kérem a tekintetes Szerkesztőségtől mellékelt novellám beható tanulmányozását. Tehetem ezt annál is inkább, miután a „Nyugatnak”, mint Magyarország egyetlen niveau[-]s irodalmi lapjának, szinte szocialis kötelessége az új írói generáció felismerése, nevelése – őszinte és a végletekig szokimondó kritika által – az általa helyesnek tartott útra való terelése. – Kérem ezen terhes és dús munka eredményeinek engem megillető részét! –

Bátorkodom ezen, általam már érettne{k} tartott munkám technikai részének alapgondolatait {né}hány szóban összefoglalni.

Novellám tisztán drámai novella. Minden mondat egy mozzanat, cselekvés. Egyik cselekvés a másikból következik, fejlődik, – tehát értelmező kötőszavak feleslegesek. Egyik cselekvés a másikat magyarázza, minden helyzetnek a jellemzése cselekvés által történik, tehát jelzőknek használatát általában kerültem. A ritmika gyors és szaggatott, megfelelően a cselekvés előrehaladásának. Bizonyos jellemzéscselekvések outrírozottak,¹ mint egy Van Gogh² rajz, a karakter jellemzésének kiélesítése érdekében. A ritkán kifejezésre juttatott érzések túl hevesek, ez szükséges volt, hogy kirikítsanak a koncentrált cselekvésből.

Ezek a főbb prinzipiumok! –

Nagyon kérem a tekintetes szerkesztőséget, hogy ezen munkát hosszú önmagátkeres{é}sek, nehéz kínlódások komoly eredményének tekintse és nem eredetiséget játszaniakarásnak.

A tekintetes szerkesztőség kritikája fogja jelenteni számomra azon szakavatott kezekből kikerülő döntést, vajjon megbírok-e egyáltalában bir-

kozni a technikai nehézségekkel (mert passzív művész voltom bizonyosságáról meg vagyok győződve) és léphetek-e végre, – amit mindenki akar, a nyilvánosság |:elé:| – és döntés lesz <ez> talán ez a kritika egy életpálya hovafordulása felett is.

Fáradozásáért előre is legforróbb köszönetemet és hálámat nyilvánítva, maradok a tekintetes szerkesztőségnek
kiváló tisztelettel

Déry Tibor

Cím: Déry Tibor
Galócási-Gőzfűrés, Csíkmegye

U.i. 2 hónapig feküdt nálam ez a levél és nem bírtam, nem mertem elküldeni, de most a legnagyobb kétségbeesésben, amikor Istenben szeretnék hinni tudni, aki engem felegyenesít vagy tönkresújt, elküldöm és könyörgöm váltsanak meg igaz szóval a saját magamban való hitetlenség rettenetes kínjától.

K: OSZK Kt. Fond 253/736.
M: DTL, 76–77. – 1914 eleje

Déry Tibor (1894–1977) a budapesti kereskedelmi akadémia elvégzése után egy évet a svájci St. Gallenben töltött. 1912 őszén munkába állt a nagybátyja, Rosenberg Hermann által alapított Nasicí Fakitermelő Rt. pesti központjában. 1913 kora tavaszán Déryt a cég a Maroshévíz melletti galócási telepükre küldte dolgozni, hogy a faipart gyakorlatban is megismerje, családjának írott levelei szerint 1913 karácsonya előtt néhány nappal utazott vissza Budapestre.

A fenti levél datálását segíti az utóirat, miszerint a levelet Déry két hónapig magánál tartotta, másfelől hazautazása közeledtével már nem lett volna értelme feladói címként Galócast megadnia – indokolt tehát az első közlésben szereplő 1913-as évszám visszaállítása (lásd NEMESKÉRI 1979, 13). Déry leveléhez *Novella* című prózáját mellékelte (lásd OSZK Kt. Fond 253/974.) – a 3. fólión ugyanaz a postacím szerepel, mint a levélen. Megjegyzendő, hogy ez az írás nem azonos a Nyugat 1918. augusztus 1-jei számában közreadott *Novellával* (213–232).

Osváttal való kapcsolatáról lásd 1215.

---

¹ outrírozott (*fr.*): túlzott

² Vincent van Gogh (1853–1890) holland festő, a posztimpresszionizmus egyik legismertebb alakja.

828. HALÁSZ IMRE – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1913. mart. 25.
[Budapest, 1913. március 25.]

Kedves öcsém Uram!

Ignotus Olaszországban, Fenyő Olaszországban, – Adyról nem is szólok. Tehát csak Önhöz fordulhatok s Önnek szívességét kérhetem.

A múlt héten egy cikket írtam (Széchenyi egyéniségét s politikájának egynémely érdekes oldalát tárgyazza) s Fenyő úr elutazása előtt azt mondotta, hogy e cikknek a legközelebbi számban való megjelenését véleményezi. Egy most megjelent munkáról is van a cikkben szó, mely Széchenyi közlekedési politikáját elég jól tárgyazza. De ez a könyv nekem – à la Macaulay¹ – csak az a szeg volt, melyre a magam mondanivalóját akasztottam. Kedden reggel személyesen hoztam el a cikket a nyomdába s itt írom e sorokat. Méltóztassék dönteni fölötte

1) hogy egyáltalán jöhet-e (ebben a kérdésben igenlő választ remélek)

2) hogy önálló cikk gyanánt jöjjön-e (mintegy 8 lapot tesz ki) vagy a Figyelőbe adassék. A cikk természete inkább az előbbi mellett látszik szólani. Ha telefonice méltóztatik intézkedni, a szedését már szerdán délelőtt megkezdhetik.

Baráti üdvözlettel igaz híve

Halász I.

[Címzés:]
Nagyságos
Osváth Ernő szerkesztő úrnak
Budapest
VII Peterdi u. 39. III. em.

K: OSZK Kt. Fond 253/765. – Levélpapírfejléc (a Nyugat Könyvtár kiadványainak felsorolásával): → *A Nyugat Rt. időszaka* – Borítékfejléc: → *A Nyugat Irodalmi és Nyomdai Rt. Nyomdája*.

Dat.: fpb: Bp., 1913. márc. __. – épb: nincs.

Lásd a következő levelet.

---

¹ à la Macaulay (*fr.*): Macaulay módszerét követve – Thomas Babington Macaulay (1800–1859) angol történész, esszéíró, költő és politikus.

829. HALÁSZ IMRE – OSVÁT ERNŐNEK

Kedd, reggel.
[Budapest, 1913. március 25.]

Igen tisztelt Osvát úr!
Kedves uramöcsém!

Az itt levő Széchenyi-cikkre nézve Fenyő szerkesztő úrral abban állapodtunk meg, hogy e cikk a legközelebbi (apr. 1.) számban jönni fog. Hogy a Figyelőbe méltóztatik-e tenni, vagy – a mi a cikk tenora és tartalma folytán nézetem szerint helyesebb volna – *külön* cikk alakjában méltóztatik-e adni, azt öcsém uram bölcs belátására bízom. Kérem mindenesetre közlését. A cikk már szombaton kész volt, de az ünnepek miatt csak ma – kedden – hoztam el személyesen a nyomdába s íme most sem dolgoznak!

Baráti üdvözlettel

Halász

K: OSZK Kt. Fond 253/765. – Ceruzaírás.

Halász Imre 1913. március 25-én, kedden reggel – a húsvét utáni első munkanapon – a Nyugat nyomdájában két levelet írt Osvátnek, az egyiket postára adta, a másikat a nyomdában hagyta *A Széchenyi-irodalomhoz* című cikkének kéziratával együtt. Halász ebben Bagyó János *Gr. Széchenyi István közlekedésügyi reformja és tevékenysége* című könyvéhez (Bp., Athenaeum, 1913) fűzte mondandóját. A közlemény a Nyugat 1913. április 1-jei számának élén jelent meg (511–519).

A PIM kéziratárában található az a keltezés nélküli kártya (V. 3181/36/2., Fenyő Miksa-hagyaték), amellyel Halász Imre még az ünnepek előtt értesítette Fenyőt a Széchenyi-cikk elkészültéről.

830. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

Szerda.
[Róma, 1913. március 26.]

Kedves Osvát.

Nézze át írásomat s adja le. Ne enyhítsenek rajta. Legfeljebb stily[s]tikai [!] változtatásokat végezzenek. Tíz perc alatt írtam; borzasztóan sajná-

lom az időt tőle. Mondom csak stylus változtatásokat, mert egy kicsit döcögős. Ignotusnak is mutassa meg.

Szíves kézszorítással

Fenyő

[Címzés:]

Osvát Ernő úrnak

Budapest

IX Lónyay-utca 18.

Nyugat szerkesztősége.

K: OSZK Kt. Fond 253/751.

Dat.: a csonka borítékon az olasz feladási postabélyegző töredéke látható.

Az 1913. január 16-i Nyugatban *Beöthy Zsolt – Herczeg Ferenc* címmel Fenyő Miksa disputáját olvashatjuk (148–151) Beöthy „Mai irodalmunkból egyetlen munkát...” kezdetű nyilatkozatáról (Az Újság, 1912. december 25., 291) és Herczeg Petőfi Társaságban elmondott beszédéről.

Herczeg „Rendreutasította Beöthy Zsoltot...” kezdetű, név nélküli jegyzetével válaszolt a Magyar Figyelőben (1913. február 16., 328–329), amire Fenyő reflektált *Herczeg Ferencnek* címmel (Nyugat, 1913. március 1., 397–398). Herczeg Ferenc ismét „Rendreutasította Beöthy Zsoltot...” kezdetű szólamot (Magyar Figyelő, 1913. március 16., 494–495), végül Fenyő Rómából küldött megjegyzései jelentek meg a Nyugatban (*Válasz Herczeg Ferencnek.* = 1913. április 1., 574). Fenyő a levelet ezen disputa utolsó fóliójának verzőjára írta (a kéziratból ez a lap maradt meg); a kézirat-töredék és a megjelent szöveg nem csak stíláriis különbségeket mutat. – Ignotus véleményéről lásd 833.; a polémiáról bővebben lásd *Feljegyzések*, 153–161.

831. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. március 26–28.]

Kedves Barátom,

én ma egész nap Hadiknál¹ vagyok – azért, ha lehet, 6 előtt még benézek, – muszájna [!] ma a lapról beszélünk. Addig is: itt a Berény cikke; *nem* nagyon alkalmas elsőnek és *garm.*[ond]nak, – ha a Halász bácsié² alkalmasabb (amit meglátsz, ha átfutod) akkor add azt elsőnek s ezt csak borgisből.

Ha nem, hát akkor ez legyen első, s Halász, természete szerint, vagy borgis vagy Figyelő.

Viszontl. ölel

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

Időközben az Olaszországból hazaérkező Ignotus is bekapcsolódott az 1913. április 1-jei szám szerkesztésébe, Osvátra bízva a döntést, hogy Halász Imre *A Széchenyi-irodalomhoz* (lásd 828., 829.), vagy Berény Róbert *A festői közlés* című írása legyen-e az első közlemény. Osvát Halász mellett döntött, az ő esszéje jelent meg 10 pontos, garmond betűkből szedve, Berény cikkét – amely lényegében egyetlen írása, amely nyitó közleményként jöhetett volna a Nyugatban – 9-es, borgis betűkből adták (528–530).

---

¹ Gr. Hadik János (1863–1933) Andrássy-párti politikus; 1918. október 30-án a király miniszterelnökké nevezte ki, de az esküt már nem tehetette le, megbízatása október 31-én megszűnt. Kormányában Fenyő Miksa kereskedelemügyi tárcát kapott (volna).

² javított szó

Ignotus alábbi üzenete szintén az 1913. április 1-jei számhoz kapcsolódik, azonban lehetséges, hogy nem a lapzárta előtti utolsó napokban íródott:

832. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. április 1. előtt]

Kedves Barátom,

Lányi Sarolta verseiből legszebbeknek a *Hópehely*, *Alterego*, *Az örök oltárnál*, s *Napfényjáték tükörben* verseket találok, s ezeket tartanám meg a Nyugatnak.

Ölel viszontl[.]

Ignotus

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat-levelezőkártya (1.) fejléce: → *Lónyay utcai időszak* – Ceruzairás.

Osvát elfogadta Ignótus javaslatát, a fenti versek sorrendje az április 1-jei számban: *Az örök oltárnál, Alter ego, Hópehely, Napfényjáték tülkörben* (540–541).

833. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. március 29.]

Kedves Ernőm,

légy oly jó, ha áldozat is, híjj fel holnap, vasárnap, déli ¼ 3 körül 120-01 alatt. Többek közt: én a Fenyő dolgát Herczegről feleslegesnek és rossznak tartom.

Viszont[.]

Ignótus

[Címzés:]

Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat-levelezőkártya (1.) és borítékjának fejléce: → *Lónyay utcai időszak* – Ceruzairás.

Lásd 830.

834. OSVÁTH FERENC – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 1913. márc. 29.-én.

[Budapest, 1913. március 29.]

Kedves Szerkesztő Úr,

nagyon csodálkozom, hogy a januárban kelt levelemre¹ még Ön mind-
ezideig nem válaszolt. Annál is inkább különös ez énelöttem, mivel a jelzett
levelemben három erőteljes munkámat is elküldöttem Önnek s Ön mindég

hangsúlyozta előttem irántam s tehetségem iránt való nagy érdeklődését. Talán megbánta ezt Szerkesztő Úr, vagy talán nincs módjában a tehetségek iránt való kötelességét teljesíteni? Azt hiszem, megírtam Önnek akkor, hogy beteg, nagyon beteg s rettenetes helyzetben vagyok. S Ön volt olyan kegyes, hogy még arra a kérdésemre sem válaszolt, hogy a kézirataimmal mi lesz. Ha, mint Ön is oly sokszor mondta, nagy tehetség vagyok s amit talán magam tudhatok legjobban, akkor talán megérdemlem, hogy Ön, mint Szerkesztő kissé figyelmesebb legyen velem szemben. Nem akarok szemrehányást tenni Önnek azért, hogy az Önbehelyezett bizalmamat s kérésemet ridegen visszautasította, most csak arra kérem, hogy az Ön-által tavaly elfogadott dolgaim közlése felől értesítsen s az Önnél-lévő kézirataimat, mint Önre nézve értéktelen dolgokat nékem elküldeni szíveskedjen. Szívességét előre is köszönve maradtam tisztelője

Osváth Ferenc

Címem:
Kir. magy. tud. egyetemi
II. belgyógyászati Klinika.
I. em. 1. sz. kórterem.
Budapest, VIII. Ludoviceum u. 2.

[Címzés:]
Osváth Ernő
úrnak.
Budapest, VII.
Aréna út 66. szám.

[Feladói cím:]
Osváth Ferenc.
Kir. m. tud. egyetemi II. belgyógyászati
Klinika. I. em. 1. sz. kórterem.

K: OSZK Kt. Fond 253/833.
Dat.: fpb: Bp., 1913. márc. 29. – épb: nincs.

---

¹ Lásd 808.

835. KOLBAY SÁNDOR – OSVÁT ERNŐNEK

Déaványa 913. IV/1.
[Déaványa, 1913. április 1.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Bátorkodom egyidejűleg küldeni egy pár tervezetet, amelyet annak idején szerkesztő úr felemlítette, [!] hogy a (Nyugat) számára egy pár címlap vázlatot készítsek, bárha nem tudom nem[-]je késtem[-]je már el. De miután e késésem mint már talán Elek Alfréd úr is említette szerkesztő úrnak betegségem miatt történt, így most én is szíves jó elnézését kérve, és továbbra is jó indulatába ajánlva magam s vagyok

minden tisztelettel

Kolbay Sándor

címem
Kolbay Sándor
Déaványa.
gyógyszertár
J. N. Szolnok megye

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest.
IX Lónyai utca 19. (Nyugat szerkesztősége)

[Feladói cím:]
Kolbay Sándor
Déaványa.

K: OSZK Kt. Fond 253/798.
Dat.: fpb: Déaványa, 1913. ápr. 1. – épb: Bp., 1913. ápr. _.

Kolbay Sándor (1892–?) festőművész Nagyváradon született, a nagybányai festőiskola növendéke volt; a Nyugattal való kapcsolata feltáratlan. A levélben említett Elek Alfréd minden bizonnyal Elek Artúr.

836. NAGY ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. április eleje előtt]

Igen tisztelt Szerkesztő úr,

Hiába kerestem¹ a szerkesztőségben, pedig szeretnék a könyvem iránt is érdeklődni. Nagyon lekötelezne, ha tudatna, hol találhatnám 6–7 óra közt.

Dr Nagy Zoltán

[Címzés:]

Tek.

Osvát Ernő úrnak

H.

Peterdi-u. 39. III. 26

K: OSZK Kt. Fond 253/830. – Névjegykártya verzőján, a kártya nyomtatott szövege megegyezik az 558. számú levélével – Ceruzairás, autográf aláírás nélkül – Nem postai küldemény.

Dat.: Nagy Zoltán *Csend! Aranymadár!* című kötete 1913. április elején jelent meg (lásd 558.).

---

¹ javított szó

837. ROZVÁNYI VILMOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. április 13. után]

Igen tisztelt uram!

Egy véletlen körülmény késztet írásra.

Az Uj Idők-ben egy Don Rodrigo Veneziában című verset olvastam, ami egy kicsit keserűvé tette a szám ízt.

Uram tudja, hogy én nagy kedvteléssel írtam Rodrigo úrról verseket, erről a magamon kívül kitett magamról.

Közöltetésüket ön már régebben megígérte nekem. Már a többi verssemnek maradozását nem is bánám annyira, de ezeket (Holttest a szántáson, Dalok Rodrigo útjairól) igen szánom.¹ Farkas Imre még azt hihetné, hogy ő lódított neki, hogy ennek az alaknak én életet szánjak.

Fejére tudnék ugyan olvasni egy régi Rodrigo verset legelsőül jelent verseimből, de nem szeretném, ha az a bácsi még azt hinné, hogy tőle akarok elérni egy alakot. Azt hiszem Koldus ének a címe egy hasonló hangulatú verssemnek, megköszönném közöltetését.

Ne haragudjék, uram, hogy zaklatom. Felbátorított engem az a jóindulata, mellyel fogadott és bánt velem. Egyszer már ki akartuk válogatni sok fene írásomból a közölni valókat, de nem sikerült.² Elképzelem, hogy önnek kényelmetlen lehet legfeljebb tíz jó versért elolvasni száz rosszat, (16 éves gyerek írások is vannak közte) de – hiszen természetes a saját érdekem szerint is örömmel segíték.

A háborgatásért bocsánatot kér és magát továbbra is szíves jóindulatába ajánlja

Rozványi Vilmos

IX. Tompa ucca 23. fsz. 5.

K: OSZK Kt. Fond 253/852.

Farkas Imre *Don Rodrigo Veneziába...* [!] című verse az Új Idők 1913. április 13-i számában olvasható (395); Rozványi Vilmos *Koldus az országúton* című versében (Nyugat, 1911. július 16., 136–137) már feltűnt a Rodrigo-motívum.

---

¹ Az említett verseket nem közölte a Nyugat.

² Lásd 768., 769.

838. CSÁTH GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

IV. 16.
1913 Bpest
[Budapest, 1913. április 16.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Öcsém mai levelében arról tesz említést, hogy szeretne írni Tóth Árpád könyvéről. Kérem önt, hogy ha |:ez:| megfelel <az ön> intenciójának: szíveskedjék neki a könyvet elküldetni.¹

|:A:| Symphoniáról szóló kis essay[-]met² a jövő számra elkészítem. Igen sajnálom, hogy nem tudtam befejezni az ígért napra. Bocsásson meg.

Kiváló tisztelettel köszönti

Csáth Géza

Ö.[csém] címe: Brenner Dezső Makó
Kudar f. gyógyszertár

[Címzés:]
Ngs
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
Nyugat
Lónyai u. 18

K: OSZK Kt. Fond 253/733. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Bp., 1913. ápr. 16. – épb: nincs.

¹ Jász Dezső eredetileg kettős kritikát írt *Hajnali szerenád. – Csend! Aranymadár!* (Tóth Árpád és Nagy Zoltán verseskönyvei) címmel (K: OSZK Kt. Fond 253/1029.), Osvát azonban csak a Tóth Árpádról szóló részt közölte az 1913. május 16-i számban (*Hajnali szerenád. Tóth Árpád verseskönyve.* 781).

² Az említett esszé nem található a Nyugatban.

839. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1913. május 13.]

Kedves Osvát,

köszönöm szépen a távirati értesítéset, igen örülnék, ha úgy törté-
nik, mint írod; meg kell említenem, hogy valami 6 nappal elébb, arra a le-
velemre, amiben jelentettem, hogy te fáradsz <...> pénzi dolgaimban,
Ranschburg válaszolt, a pénzügyi körülményekre hivatkozott és ezzel ta-
gadta meg a kérelmet. Úgy kell értenem a mai táviratodat, hogy kitárgyaltad
belőle a 400 koronát. Nagyon fontos lenne, hogy így történt legyen.

Egyébként még mindig vesződöm a felhőimmal, [!] szeretnék magam-
hoz térni, megpróbálok.

Szeretettel ölel

Révész Béla

[Címzés:]

Ngos

Osvát Ernő

úrnak

Budapest

VII. Peterdy u 39. III. 26.

K: a képeslap a Darabanth Aukcióház 2011. november 12-i aukcióján szere-
pelt, közlésünk alapja a szöveges oldalról készült digitális másolat.

Dat.: fpb: Berlin, 1913. máj. 13. – ép: nincs.

Révész Béla 1913 tavaszán Németországba utazott, távolléte alatt Osvát vál-
lalta, hogy Révész érdekeit képviselve rábírtja Ranschburg Viktort, hogy fizesse ki azt
a 400 koronányi összeget, amelyet minden bizonnyal egy a Nyugat Rt.-vel kötött ko-
rábbi megállapodásba foglaltak. – Az Athenaeum Kiadó 1911 nyaratól társtulajdo-
nosként jelent meg a második Nyugat-részvénytársaságban, így Ranschburg Viktor,
az Athenaeum ügyvezető igazgatója a Nyugat igazgatósági tagja lett; a Nyugat Rt.
1912-es felosztásakor a könyvkiadással kapcsolatos ügyek az Athenaeumhoz kerültek
(lásd BUDA 2000, 36, 38, 47).

Lásd 848–850.

840. HAVAS GYULA ÉS TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

Debrecen, 1913 május 22.
[Debrecen, 1913. május 22.]

Kedves jó Szerkesztő Úr,

Havassal együtt mellékelten¹ küldjük² a figyelőket. Végtelenül örül-
nénk, ha megnyernék az Ön tetszését.³

Havas még mindig nem kapta meg a 20 koronát, melyről pesti⁴ tartó-
zkodásom alkalmával beszélünk⁵ a Szerkesztő úrral. Nagyon kérem, kegyes-
kedjék címemre megküldetni,⁶ mert Havast nem bizonyos, hogy a lakásán
találná a levélhordó s zobaasszonyának aligha adnák ki a pénzt.

Egyúttal én is kérnék szépen 20 koronát. Mivel a Babits-cikk is miha-
mar készen lesz⁷ és több verset is szándéksom hamarosan küldeni,⁸ úgy hi-
szem, teljesíthető a kérésem. Szerkesztő Úrtól lehető gyors elintézését kérve,
vagyunk igaz hívei:

Havas és Tóth
figyelő-író debreceni cég.

[Füst] Milánt sokszor üdvözlöttem.

K: OSZK Kt. Fond 253/884. – Tóth Árpád kézírásával és aláírásaival.
M: NEMESKÉRI 1986, 9.

Havas Gyula (1893–1918) költő, kritikus. Debrecenben újságíróskodott (lásd
810.), a háborúban bevonultatták, a harctéren többször megsebesült, hosszú szenvedés
után halt meg.

---

¹ javított szó

² javított szó

³ Tóth Árpádtól a Nyugat 1913. június 1-jei számában *Lányi Sarolta verseiről* és *Bán Ferenc novelláiról* szóló figyelőit jelentették meg (847, 848), míg Havas Gyulától három kritikát közöltek: *Kaffka Margit: Utólszor a lírán*; *Prédikáció*. Elek Alfréd versei; *Pajzs Elemér: Flórián viaskodása a nővel* (853, 854–855, 855) – a Kaffka-kritika kézírata a PIM-ben található (V. 956/18., Reichard Pirocska-hagyaték).

⁴ javított szó

⁵ korábban: beszéltem

⁶ korábban: megküldeni,

⁷ Tóth Árpád egy későbbi leveléből tudható (lásd 1270.), hogy Babits A *pokol*-fordításáról kértek tőle írást – Dante *Isteni színjáték*ának első része 1912-ben jelent meg a Révai Testvéreknél.

⁸ Tóth Árpádtól legközelebb az *Erdőben* [Erdő] című vers volt olvasható az 1913. szeptember 16-i számban (432).

841. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Berlin, 1913. május 25.]

[Címzés:]
Nagys.
Osvát Ernő
úrnak
Budapest
VII Peterdy u 39. III.

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – Üres boríték.
Dat.: fpb: Berlin, 1913. máj. 25. – épb: Bp., 1913. máj. 26.

Révész Béla utazásáról lásd 839.

842. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

V/28.
[Budapest, 1913. május 28.]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Nagyon kérek, ne haragudj rám. Miután tegnap tőled elváltam és hazamentem, annyi baj, kellemetlenség ért, hogy meg sem próbáltam írni – lefeküdtem és veronál segítségével 28 órát aludtam. Tudom, hogy megbízhatatlan vagyok, tudom, hogy az ilyen eljárással azt a kis bizalmat is el fogom veszteni, aminek eddig[,] energiátlan ember, csodálatoskép[re]n még részese voltam: de hát mit csináljak! Nem tudok hegedülni, mikor ég a házam, sem táncolni, mikor a tagjaim össze vannak törve. Az íráshoz, olvasáshoz hit és kedv kell, márpedig <...> bennem tombol az elkeseredés. Már régen el-

vesztettem a talajt a lábam alól. Hiába minden, én beteg, fáradt, tönkrement ember vagyok: – és nem is szégyellem ezt leírni.

Egy életen át tartó kínlódás után – írni, magamat csinálni: butaság <volna> (nem akarok írni!) – az energiát más dologra, csakis egy dologra kell tartogatni és gyűjtögetni.

Bocsáss meg, hogy ennyit összefirkálok magamról[,] elvégre jóakaróm voltál mindig – tudom, hogy most is türelmes leszel irántam.

Szeretettel:

Milán

Tegnap délben telefonáltam a Nyugathoz, de többszöri hívásomra senki sem felelt.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.

Dat.: Füst 1913-ban használta az Adria-márkájú levélpapírt.

M: FMÖL, 44–45. – [Budapest, 1913 ?] V/28.

Füst Milán a fentiével azonos lilásszürke tintával írta meg az 1913. június 11-i levelet (lásd 851.), az alább közölt két üzenetet, illetve hasonlóképpen címezte meg a különálló borítékot:

843. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Péntek.

[Budapest, 1913. május körül]

Kedves, Szeretett Szerkesztő úr!

Bocsáss meg!

Este oly jó volna az Aréna kávéházban egy kicsit üldögelni! Én mindenestre megpróbálom.

Szeretettel:

Milán

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztője

H.

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Nem postai küldemény.
M: FMÖL, 937. – [1910-es évek]

844. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Csütörtök.
[Budapest, 1913. május körül]

Kedves, szeretett, jó Szerkesztő úr

– ne haragudj rám, nagyon fontos ügyemben szeretnék beszélni veled, (otthon már nem merlek zavarni,) – nagyon kedves volna, ha holnap, pénteken délben bejönnél a New-Yorkba. Hogy ezt a levelet küldtem neked, – kérlek ne említsd senkinek.

Szeretettel ölel:

Milánod.

[Címzés:]
Nagyságos Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
B.
VII. Peterdy-u 39.
III. em.

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Névjegykártya verzóján, a kártya nyomtatott szövege: FÜST MILÁN – Borítékfejléc: CAFE NEW-YORK KÁVÉHÁZ | BUDAPEST, | ERZSÉBET-KÖRUT 11. | HARSÁNYI TESTVÉREK – Nem postai küldemény.

M: FMÖL, 936. – [1910-es évek]

845. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. május körül]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak, a Nyugat szerkesztője
Budapest.
VII. Peterdy-u. 39.
III. em.

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Üres boríték – Nem postai küldemény.

846. BOROSS LÁSZLÓ – IGNOTUSNAK

[Trencsénteplic, 1913. június elején]

Igen tisztelt főszerkesztő úr!

A bejelentett cikk kétharmad részét küldöm mellékelve. Kb. 15.ikéig el fogom küldeni az utolsó részt is, mely |:foglalkozik:| a <Magy> magyarosodás statisztikájával, e statisztika bírálatával, annak kifejtésével, hogy a magyarosodás kikre vonatkozik és azoknál mit jelent, hogy mi segítette és mi hátráltatja; végül perspektívák és javaslatok, kb. 10 oldal (összesen).

Főszerkesztő úr szívószavú szíves válaszából kivehetni gondoltam, hogy júl. 1.én be akar fogni a közlésbe. Ha ennél marad most is, ha elolvassa a némi késéssel beküldött kéziratot, kérem szíveskedjék a kefelevonatot, mi-helyt lehet, címemre küldetni; én keresni fogom a stílus némely |:feltételezhető:| pongyolaságát, melyekkel most nem tudok foglalkozni, és két nap alatt visszaküldöm.

Arra is kérem főszerkesztő urat, szíveskedne a cikkre nevemre 150 [?] korona előleget kiutalni és címemre küldetni.

Még megírom, bár szerénytelenség vagy léhaság eziránt érdeklődést reklamálnom, hogy egészségem helyreállóban és talán egészségesebb leszek mint voltam valaha.

Főszerkesztő úr őszinte híve

Boross László

[Ismeretlen kéz ceruzairásos címzése a kéziratot tartalmazó borítékon:]
Osvát úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/726. – Postai küldemény, de a postai boríték nem maradt fenn.

Boross László 1913 nyarán több levelet írt a Nyugat szerkesztőinek *A nemzeti és nemzetiségi kérdés* című tanulmányával kapcsolatban (M: 1913. július 1., 1–13, illetve július 16., 69–77). A cikk közlése körüli bizonytalanság abból is adódhatott, hogy Boross a fenti levélben a kért előleg összegét átjavította – legvalószínűbben – 150 koronára, de ekként a számjegyek tintája összefolyt.

Lásd 857., 860., 864., 867., 868., 874.

847. CSEPY ELEMÉR – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 1913. jún. 4.
[Budapest, 1913. június 4.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Móricz Zsigmond úr említette volt nevemet Szerkesztő Úrnak; itt küldött novelláimat átolvasta és jóknak találta őket. A „Kísértés vagy Krisztus bűnbe esik” föltétlenül jó a Nyugat részére: Kegyeskedjék nekem helyet adni benne. Emiatt a „Nászéjszaka” kötetem miatt, amit erkölcstelennek tartanak és az annak idején elkobzott s most újra megjelent „Nemi ösztön a börtön falain belül” című röpiratom¹ végett valósággal bojkottálva vagyok a napilapoknál, csak a Nyugat tehet itt értem valamit s akkor rehabilitálva vagyok. Különben éhen veszek. – Hat évvel ezelőtt Ignotus főszerkesztő úr – talán esetleg visszaemlékszik rá – |akkori:| novelláimat olvasta és kijelentette, hogy határozottan eredeti tehetség vagyok, de ez még mind forrongás, később azonban abszolút értékű irodalmi dolgokat fogok tudni produkálni.

Kegyeskedjék helyet adni nekem, tehetséges embernek ösmernek a kritikusok közül még az ellenségeim is, s ha esetleg csak „kivételesen” is volna valamelyik novella leközölve, de mondom, rehabilitálva volnék és rendes irodalmi existenciát teremthetnék magamnak. –

Szerkesztő Úrnak alázatos szolgája

Csepy Elemér

N. B. Most vettem észre, hogy tévedésből a borítékra írtam. –

[A levélszöveg a boríték rektóján, az utolsó sor a verzóján olvasható, Csepy a borítékot egy másik, megcímezett borítékban helyezte el:]

Nagyságos
Osvát szerkesztő úrnak,
Nyugat

K: OSZK Kt. Fond 253/734. – Nem postai küldemény.

Csepy Elemér (1890–1919 után) újságíró életrajzáról az a levél tájékoztat, amelyet Tábori Kornél ajánlasként írt Csepy *Nászéjszaka* (Erkölcsei és erkölcsös mesék. Bp., Vita, 1913) című könyvéhez: „Vagy hat éve történt először, hogy Ön beállított hozzám, és csillogó szemmel mondta, hogy – akár régen Csokonai – hóna alá fog egy paksamétát, mint vándorpoéta faluról-falura megy, és fölolvassa az írásait. Aztán nem tudom, hová lett. Csak fülhegyel hallottam, hogy sokat bolyongott. Másodszer – Odesszából jött hozzám, mint fantasztikus globetrotter. Harmadszor úgy állt előttem, mint valami modern nihilista, egy pamfletjét, amely *Nemi ösztön a börtön falain belül* címmel jelent meg, a rendőrség elkobozta. A negyedik képen: szocialista népszónok, agitátor, aztán nyomorgó pesti egzisztencia, küszködő fiatal író, aki elzalogosítja a novelláit – a redakciókban útját állják a karrierjének –, aki dühöng, és irodalmi mártírnak képzelet magát. Egy kicsit igaza is volt. És lássa, végre is: kiadót talált.”

Csepy a fenti levelet valószínűleg Osvát távollétében, a szerkesztőségben írta (lásd Csepy Elemér Ignotusnak címzett 1913. június 22-i levelét). Műve nem jelent meg a Nyugatban.

---

¹ Nem sikerült fellelnünk.

848. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Swinemünde,¹ 1913. június 6.]

Kedves Barátom,

nyugtalan-magamat idehoztam a víz mellé. Rászántam magam a munkára és ezidőszert dolgozom is, úgy ahogy én szoktam, veszett izgalmak között, vesztegelve, alig produkálva; de talán jó lesz ez az önbolondítás arra, hogy az eszem egyéb szomorúságoctól elforduljon.

Deutsch barátom beküldte a mellékelt planétát,² amit aláírva elküldök hozzád. Nagyon rosszul esnék, ha miattam Ranschburggal bajaid volnának, de úgy értem ebből az új okmányból, hogy mégis ki akarja adni a pénzt, talán a kiadói kongresszus akadályozza a sürgősséget.³ Igen fontos lenne, hogy ezt a pénzt mielőbb megkapjam, annyival tovább tartana a munkalehetőségem, de mindenesetre *addig ki ne add a kezedből a mellékelt kötelezvényt*, amíg R. neked a pénzt át nem adja. A sok csúnya huzavona után már azt se tartom lehetetlennek, hogy ez a két ronda bótos összejátszott, hogy kizsarolják tőlem a 20 koronás igen nehéz részletet és a pénzt nekem R. mégse fizeti ki. Piszok üzletember ez a kiadói főkutya – mi köze neki az én más természetű gondjaimhoz. *Tehát légy óvatos* és az eredményt próbáld meg igen sürgősen kiprovokálni; mindenesetre *kérlek értesíts*.

Szeretettel üdvözöl

Révész

Hotel Monbijou
Swinemünde

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
Budapest
VII. Peterdy u 39. III. 26.

[Révész Béla ceruzairásos megjegyzése a boríték rektóján:] Csak az írói nevet használd | sk.

K: OSZK Kt. Fond 253/848.

Dat.: fpb: Swinemünde, 1913. jún. 6. – épb: Bp., 1913. jún. 8.

A levélben a Révész Bélának járó 400 koronás tételről van szó (lásd 839.), a helyzetet bonyolította, hogy Révész tartozásait egy bizonyos Deutsch nevű személynek nem kívánta kifizetni. – A Deutsch név mögött nem Hatvany Lajos rejlik, mert ő a Nyugattól való távozása után nem foglalkozott 20 koronás részletek behajtásával.

Révész következő nagyobb munkája a *Vonagló falvak* című regény (Bp., Pallas Ny., 1914).

¹ Swinemünde üdülőhely a Keleti-tenger partján, 1945 óta Lengyelországhoz tartozik.

² itt: hivatalos irat

³ A Nemzetközi Kiadói Kongresszust 1913. június 1. és 5. között tartották Budapesten, elnöke Ranschburg Viktor volt.

849. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Swinemünde, 1913. június 10. előtt]

Kedves Barátom,

megkaptam a táviratodat és mire ez a levél hozzád jön, körülbelül le is telt a hét, mit jeleztél. Ha már ennyit fáradsz pénzi dolgaiban, megkérlek arra is, ha „a hét” elteltével a pénzt nem küldheted, értesíts¹ rögtön, számíthatok-e egyáltalán rá? Olyanformán állok, hogy ezt tudnom kell.

A táviratban 20 korona gyors elküldését is említed – meghat a jóakarod, de *ilyesmire ne gondolj*, nem fogadnám el, akármilyen szívesen küldenéd, de meg ennyire nem |:is:| hagyom jutni idegenben [?] a gondjaimat, ép[p] ezért firtatom most, <még> komiszkodik-e tovább R.² vagy pedig megforduljak hazafelé.

Megírta Göndör az Elek-tárczát? ez a fiú egészen cserbenhagyott értesítéseivel.³

Szeretettel ölel

Révész Béla

[Címzés:]

Ngs

Osvát Ernő

úrnak

Budapest

VII. Peterdy utca 39. III. 26.

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – Borítékfejléc: *Bahnhofsirtschaft Swinemünde-Bad* | *Inh.: Paul Wehe.*

Dat.: fpb: Swinemünde, _ _ _ . (a boríték csonka) – épb: Bp., 1913. jún. 10.

¹ *javított szó*

² Ranschburg Viktor (lásd 839.)

³ Göndör Ferencről (1885–1954), a Népszava újságírójától minden bizonnyal Elek Artúr *Álarcosmenet* című novelláskötetéről (Nyugat, 1913) vártak ismertetést.

850. RÉVÉSZ BÉLA – OSVÁT ERNŐNEK

[Swinemünde, 1913. június 10. után]

Kedves Barátom,

minden hiába, a tengerizgalom, amit az utóbbi időben átéltem, teljesen fölverte fejem körül a bajt; tűrhetetlenek a fájdalmaim és így, rongyosan mégsem akarok elhullani. Hazautazom, nyomban lefekszem és alávetem magam a kettős műtétnek. Ha a kalmártól behajtottad a pénzt, tartsd magadnál.

A viszontlátásra, szeretetettel [!]

Révész

K: OSZK Kt. Fond 253/848. – Levélpapírfejléc: Bahnhofswirtschaft | Swinemünde-Bad | Inh.: Paul Wehe. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Swinemünde, den ..... 1911...

Lásd 839.

851. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

11/VI, 1913.

[Budapest, 1913. június 11.]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Pista nehéz ügyei nagyon elfoglaltak (azt hiszem sikerrel)¹ – beteg is voltam: csak ma tudtam valamit produkálni. Ha még nem késtem volna el és jó az, amit írtam – kérlek szépen, ne haragudj rám tovább és közöld a Nyugatban.²

A Lányi³ és Földi-cikkeket⁴ holnap délig föltétlenül megírom.

Szeretettel ölel:

Milán.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője

Budapesten
VII. Peterdy-u 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Nem postai küldemény.
M: FMÖL, 44. – [Budapest,] 11/VI, 1913.

-
- ¹ Peterdi István váltóügyéről lásd 804–806.
- ² Györi Ernő *Áldott legyél te!* című színjátékát méltatta Füst az 1913. június 16-i számban (930) – ugyanott három verse is olvasható, ám ezek nyilván nem a megelőző napokban készültek.
- ³ Füst Milán Lányi Sarolta *Ajándék* című kötetéről (Bp., Nyugat, 1912) ígért figyelmet Osvátnak – a *Lányi Sarolta* című írás kéziratban maradt (lásd OSZK Kt. Fond 253/998.), mert a Nyugat 1913. június 1-jei számában *Lányi Sarolta versei* címmel már megjelent Tóth Árpád kritikája (847). Füst másfél év múlva a költőnő *A távozó* című kötetéről (Gyoma, Kner, 1915) írt a Nyugatban (1914. december 1., 563–564), előtte Lányi verseiről azt jegyezte fel naplójába, hogy „finomak és intenzívek: mint a forró lehellet”, pár héttel később a költőnőt, mert Riedl Frigyesnek is küldött tiszteletpéldányt, „lassú vízű stréber patakocskának” mondta, kötetét pedig „rossznak” minősítette (FÜST 1999, 1/84, 94).
- ⁴ Földi Mihály *Péterke, Szepi, meg a többiek* című kötetéről (Bp., Athenaeum, 1913) az 1913. május 1-jei számban közölték Schöpflin Aladár recenzióját (718–719), Füst félbehagyott kritikája a hagyatékban: *Ismét Földi Mihály „Péterke, Szepi, meg a többiek” című könyvéről* (PIM V. 4140/87/20–21.), M: FÜST 2014, 1/54.

852. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, Szerdán
[Budapest, 1913. június 11.]

Kedves Barátom,

arra kérlek, nézz be holnap a nyomdába délelőtt, mert én holnap egész nap nem nézhetek be, lévén lekötve d.e. a képviselőházban, d.u. a főrendiben.

T.i. némi baj van. A Kuncz novellája nem jöhet, mert nem fér, mivel van egy Schöpflin cikkem reggelre, aminek örülök s nem akarom elhagyni. Hasonlóképp az Isac-cikket sem, – így inkább *cikk*es számot csinálnék, vagyis a Móricz Miklós cikkét is adnám, s közbe a Kosztolányi verset, mely fordításnak bravúros, s ezért érdemes a közlésre. Így sok hely marad még, de azt

bőven be lehet tölteni Figyelőkkel, melyek mind le vannak adva (általában már csak Ady és Schöpflin hiányzik, az én cikkem lement). 4 ívet sem szeretnék adni, mert a mostani féléves időkben nem szeretnék szegényesen megjelenni. Nincs valami apró novella még, amit be lehetne vágni? Én nem merem Platznak¹ említeni, mert megöl. Te talán bírsz² vele. Mindenesetre: kérlek, nézz be a nyomdába d.e., mert nagyon tanácstalan az öreg s én nem érek rá.

Ölel szeretettel

Ignotus

[Címzés:]

Ng

Osvát Ernő
urnak

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Levélpapírfejléc (1.): *Lónyay utcai időszak* – Borítékfejléc: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FELHAVI SZEMLE | [bal oldalon embléma, alatta:] FŐSZERKESZTŐ S A SZER- | KESZTÉSÉRT FELELŐS | IGNOTUS | SZERKESZTŐK: ADY | ENDRE, FENYŐ MIKSA. | FŐMUNKATÁRSÁK: | AMBRUS ZOLTÁN. [!] BABITS | MIHÁLY | HALÁSZ IMRE, | MÓRICZ ZSIGMOND, OSVÁT | ERNŐ, SCHÖPFLIN [!] ALADÁR | Előfizetési ára: | Egy évre . . . . 24.– kor. | Félévre . . . . 12.– " | Negyedévre . . . 6.– " | Egyes szám . . . . 1.20 " | KIADÓHIVATAL: | BUDAPEST, IX. KER. | LÓNYAY-UTCA 18. | TELEFON 174-24.

Ignotus javaslatának megfelelően Kuncz Aladár *Corniquet és a fia* című novellája átkerült az 1913. július 1-jei számba (14–28), a többi írás helyet kapott a június 16-iban: SCHÖPFLIN Aladár: *Gyulai Pál posthumus könyve*. 910–917; Emil ISAC: *Új románság*. 900–903; MÓRICZ Miklós: *A nemzeti művelődés geografiája*. 904–907; IGNOTUS: *Tisza miniszterelnök*. 922–924. – Kosztolányi Dezső *A szél* című Émile Verhaeren-verse fordította le (908–909), Adytól *Az elvesztett családok* [*Az elvesztett családok*] és a *Ha vérharmat kell* című verseket (925–926), a *Thaly Kálmán regénye* című figyelőt (933–934) és a *Pár rímnyi politika* [*Hát ezért bolondultunk?*] című alkalmi verset közölték (934).

---

¹ Platz Béla

² javított szó

853. BÁN FERENC – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913 nyarától]

Szeretett szerkesztő úr!

A tegnap este történtek után nem érheti váratlanul, hogy a Nyugat munkatársainak sorából kilépek és lemondok a kitüntető tiszteletpéldányról.

Becsukom magam mögött a Nyugat ajtaját. A novella visszautasítása csak utolsó volt az okok között, amelyek miatt ez elhatározásra kényszerülök. Sok kellemetlenség ért; így: mikor megbeszélte dolog volt újabb regényem[,] kihagytak azok sorából, akik regényt írnak majd a Nyugatba; később a regényem dolgában olyan választ kaptam, hogy jó lesz szükségből, ha majd valaki mégse írja meg a maga regényét; leközölt dolgaim szinte koldusmód, állandóan utolsó helyen szerepeltek.

Ezeken és még sok más, tárgyi okon kívül személyi bajaim is léteznek. Szerkesztő úrnak hozzám való viszonya utóbbi időben hidegre, sőt tartózkodóra vált. Nem illik kutatnom az okok után, de csudálkozásomat elnyelni nem tudom, mert bűnösnek nem érzem magam. Nem hiszem, hogy szerkesztő úr elhitte volna, de mégis említem, hogy rólam bizonyos rágalmatok terjesztenek. Ma tudtam meg Elek Artúrtól, hogy néki azt beszélte valaki, mintha én becsúszott nyilatkozatokot tettem volna szerkesztő úrról. E hírrel szemben fölösleges védeni magam. Nevetséges, otromba hazugság! Sajnálom az elhidegülést, de nem én okoztam s így kevésbé keserít.

Most, hogy a Nyugattól búcsúzó [,] lehetetlen megemlítenem, [!] mennyire sajnálom szerkesztő úr elhidegülését. Igen sokat köszönhetek szerkesztő úrnak. Sok hibám lenyenesését, gyöngye, kis pozícióm, egykori íráskedvem és mindenesetre néhány, egykori, boldog hónapot. Jóságát, nemességét, a születés véletlenein fölüllemelkedő igaz szeretetét soha nem feledem el. Továbbra is csudálni fogom önt ama nagy tulajdonságáért, hogy az irodalom ügyét szíve ügyének tudta megtenni és mert szívével olvasva az értéket látja <és soha a hibát> nagynak és a hibát kicsinek. Ön nem a mindennapi ember köztül való, sajnálom, hogy sorsom távolra lök, de a bánat hiábavaló.

Maradok őszinte híve

Bán Ferenc

K: OSZK Kt. Fond 253/711. – Levélpapírfejléc: AZ UJSÁG

Bán (Baumann) Ferenc (1885–1938) író, újságíró. *Szerdától – szombatig* című regénye 1910 novembere és 1911 májusa között tizennégy folytatásban jelent meg a Nyugatban; a majd egy évtizedig tartó szünet előtti utoljára az 1912. június 1-jei számban publikált. Ugyanakkor a Nyugat két egymást követő évben nem adott regényt ugyanattól a szerzőtől, másfelől 1913. június 1-jén Tóth Árpád dicséret kritikáját közölték Bán prózájáról (lásd 840.). A levél ezután íródhatott.

854. CSEPY ELEMÉR – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 913. jún. 15.
[Budapest, 1913. június 15.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr!

Rendkívül kérem „Kísértés, Megtisztulás[,] Cifra nyomorúság” című novelláimról b. véleményét kegyeskedjék a meg nem felelő kézirat megküldésével levélben jelezni, amen[n]yiben semmi időm nincs, hogy Szerkesztő Urat személyesen felkereshessem a Nyugatnál, mivel kora reggeltől késő estig az V. ker. Népházban – egyéb híjján – favágással illetőleg papírszacskócsinálással foglalkozom.¹ Fájdalom, ez is csak a magyar litteratura rovására írható.

Mélységes tisztelettel

Csepy Elemér

Cím: Csepy Elemér
Helyben
(Népház) V., Vág-u. 14. sz.

K: OSZK Kt. Fond 253/734.

Lásd 847.

---

¹ A Népház a hajléktalanok állami menhelye volt.

855. ELEK ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

Mantova, 1913. jún. 15.
[Mantova, 1913. június 15.]

Norsa barátom¹ lakásán írom ezt a kártyát. Még csak az elején vagyok az útnak, de a meleg nagyon elfáraszt. A torkom is gyul[[]]adt és nem akar gyógyulni.

Egyébként nagyon örülök az életnek.

Holnap hajnalban megyek Modenába. Ott Stendhal nyomai után szaglászok.²

Magát és mindnyájukat
szeretettel

Artúr

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő úrnak

Budapest

VII. Peterdy-u. 39. III. 27.

K: OSZK Kt. Fond 21/31. (Reichard Piroska-hagyaték) – A képeslapon Andrea Mantegna egyik freskója látható a mantovai Palazzo Ducale épületéből.

Dat.: fpb: Mantova, 1913. jún. 15. – épb: nincs.

Elek Artúr 1913-as olaszországi utazásáról több, Osvátnak szóló üdvözlete is fennmaradt (lásd 858., 865., 866., 870.).

---

¹ Umberto Norsa (1866–1943) olasz irodalmár, aki számos nyelvből, többek között magyarból is kiválóan fordított.

² Stendhal (Henri Beyle, 1783–1842) több évtizedet töltött az általa rajongásig szeretett Itáliában.

856. LESZNAI ANNA – IGNOTUSNAK

[Budapest, 1913. június 16. előtt]

Kedves Ignotus,

tegnap gyengélkedtem ezért nem küldtem verseket elébb.
Oly rég nem hoztak – jobban hat több egyszerre !: – lehetőleg sokat
hozzon arra kérem.: |

Én, Hosszú őszi verset és Ezer lelkekről-t szeretem legjobban.
Régi barátsággal

Máli.

[Ignotus ceruzairásos megjegyzése a levélpapír verzóján:] Máli

K: OSZK Kt. Fond 253/1266.

Lesznai Anna versei az 1913. június 16-i számban: *Ezer lelkekről*, *Hosszú őszi vers*, *Darabos imádság*, *Játék*, *Japán dalocska* (872–874), megelőzőleg az *Ezeregy éj utánt* hozták az 1913. újívi számban (36–37). – A papírtípus és a hajtásnyomok alapján az *Istenes vigasz a vágyban* című verskézirat is (OSZK Kt. Fond 253/1088.) a küldöttekhez tartozott, e közlésből kimaradt vers a kötetekben *Várakozás* címen szerepel.

857. BOROSS LÁSZLÓ – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Trencsénteplic, 1913. június 16. után]

Igen tisztelt szerkesztőség!

Nagyon meglep, hogy „A nemzeti és nemzetiségi kérdés” első részének kéziratára se a kért kefelevonat és előleg, se másnemű válasz nem érkezett. S amikor ez meglep, akkor már az is kellemetlenül hat, hogy a kért kritika, melyet már az utólsóelőtti számhoz is idején küldtem, az utólsóban se jött. E helyzetben nem küldhetem be a nemzetiségi cikk második felét, mert nem tudom, nem lesz-e kénytelen az elsőt is visszakérni. Ugyanis nem akarom ezt heverni hagyni, mint hagyok másfél éve egy novellát, mely nekem kevésbé fontos.¹ Ha tehát a cikket nem akarják meghatározott időben lehozni

(eddig júliusról volt szó:!) s a kért előleget se akarják július előtt ideküldeni (júliusban elutazom), akkor ezt annak bizonyítékául veszem, hogy a cikket inkább nem közlik, a kéziratot visszakérem és mellékelem az ajánlott elküldéshez való bélyegeket.

Változatlan tisztelettel őszinte hívük

Boross László

[Címzés:]
A Nyugat T. szerkesztőségének
Budapest IX
Lónyay utca 18
Ajánlott

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

Dat.: fpb: Trencsénteplic, 1913. jún. _ . (a boríték csonka) – épb: Bp., _ _ _ . (a bélyegző elmosódott)

A nemzeti és nemzetiségi kérdés című tanulmányról lásd 846. – A júniusi számokból a *Bosznia-Hercegovina politikai szervezete* című Pál Alfréd-könyvet ismertető Boross-kritika maradt ki, a június 16-i számot érintő anyagtorlódásról lásd Ignotus június 11-i levelét (852.). Boross az időközben beérkező korrektúrárt feltehetően június 23-án postázta (lásd 860.), a cikk *Bosznia és Hercegovina politikai szervezete* (Írta Pál Alfréd dr.) címmel július 1-jén jelent meg (61–62).

---

¹ A *Parantovichok* című novelláról lásd 731.

858. ELEK ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

Parma, jún. 20.
[Parma, 1913. június 20.]

Kedves Ernő,

fogadkozásomat egyre nehezebb lesz valóra váltani. Annyira el vagyok foglalva, reggel, délelőtt, délután, hogy estére már nagyon elfáradok. Mikor írjak? Azután vonakodva gondolok holmi első hírekre. Azért írok. Még soha annyit nem jegyeztem úton. Ha így folytatom, egész kötetnyi nyersanyaggal kerülök haza.

Hogy tetszik ez a kép? A gyermek Jézushoz hajló Magdolna alakját ajánlom figyelmébe. Csodaszép az festve és színesen is. Correggiót én egyébként nem kedvelem, itt a műhelye közelében, legnagyobb alkotásai előtt sem tudtam iránta fölmelegedni. De óriási tudását, rendkívüli készségét, alkotó erejének könnyedségét a vak is látja. Mindössze negyven éves volt, a mikor meghalt és annyit festett, hogy más még egyszer annyi idő alatt sem.

Szeretettel üdv. mindannyiukat

Elek.

[Címzés:]

Osvát Ernő úrnak

Budapest.

VII. Peterdy-u. 39. III. 27.

K: OSZK Kt. Fond 21/31. (Reichard Piroska-hagyaték) – A képeslapon Antonio da Correggio (1489–1534) *Madonna Szent Jeromossal és Magdolnával* című festménye látható. (A századelőn Correggióról úgy tartották, hogy 1494 körül született.)

Dat.: fpb: Parma, 1913. jún. 20. – épb: nincs.

Elek Artúr feltehetőleg rövid híreket ígért a Nyugat számára, Az Újságnak végzett munkája azonban teljesen lefoglalta (lásd 855. is).

859. CSEPY ELEMÉR – IGNOTUSNAK

Budapesten, 1913 évi június 22-én

[Budapest, 1913. június 22.]

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Rendkívül kérem Főszerkesztő Urat, ezt a levelet kegyeskedjék kissé fontolóra venni.

Három héttel ezelőtt Móricz Zsigmond úr ajánlásával Osvát szerkesztő úrhoz vittem három novellámat: Kísértés vagy Krisztus bűnbeesik, Megtisztulás és Cifra nyomorúság címűeket.¹

Múlt héten megírtam Osvát szerkesztő úrnak, b. véleményét levélben jelezze s a meg nem felelő kéziratot a kiadóhivatal útján küldesse címemre, magamnak alig van időm a Nyugatnál megjelenni, mert egész nap a Népház-

ban favágással illetve papírzacskógyártással vagyok elfoglalva; fájdalom, ez is a magyar litteratura rovására fog menni.²

Én nyomorban vagyok. Hat esztendő óta nem tudok érvényesülni. Hat esztendővel ezelőtt Főszerkesztő Úr nyíltan és – úgy hiszem – őszintén szemembe mondta: tehetség vagyok. De hát akkor még igen tapasztalatlan voltam. Azótától pedig a sok küzdés írásaimba sok öntudatot és főleg művészetet vitt, várományosa vagyok egy olyan irodalmi munkásságnak, amit csak a legnagyobbak fejtettek ki, de most, most nem tudok sehogyse fölülemelkedni, látják és igazolják tehetségemet, de olyan nagy a harc az érvényesülésért, én gyenge és erőtlen vagyok kihasználni a konjunktúrákat.

Mert mellbeteg vagyok. Életem rettenetesebb Gorkij és Zoláénál,³ én a menhelyek, a külváros szomorú kis házainak keserűlelkű poétája vagyok és ugyanolyan szívvel, olyan melancholiával és olyan igazságszeretettel látom meg a nyomort, mint Gorkij avagy Zola látta meg.

Talán még most is nyers vagyok és csak félművelt, megengedem, (Gorkijnak is ez a hibája éppen), de már művész vagyok vagy legalább is sejtetem, hogy feltétlenül eredeti és egyeneshajtású tehetség vagyok.

A Nyugatban Cholnoky László, Kádár Endre novelláit olvastam (simpla újságírók), Csáth Géza novellái jelentek meg a Nyugat kiadásában⁴ és Pók Ödön a megboldogult szerencsétlen Marton Istvánt, amint azután az összes lapok tették, halála után felfedezte a Nyugatban is.⁵ Szegény Marton István, legyen neki könnyű a föld, – igazán csak ilyen keserű butasággal lehet elütni ezt a tipikus irodalmi mártíromságot, amely olyan otthonosan érzi magát itt minálunk.

Féltehetségek és modernkedő (igazi modern írónk nagyon kevés van) urak körülbástyázták a magyar irodalmat. A lapok szerkesztőinek sógorai és komái, egy csomó érdekes és protekciódolog állja útját egy igazi tehetség kifejlésének. A mi irodalmunk meg van fertőzve tucatnovellákkal, nagy íróinknak is megrendelészerű irkafirkáival, egy merész hang csak nagynehezen tud magának utat törni a Parnasszusig. A fiatal író, ha nincs pártfogója, elzüllik és nyomorban elpusztul (csak igazi, vérbeli írók szokása), tehetségét nem képes fokozni, magasra emelni, ha útját mindjárt kezdetben nem egyengetik, mire érvényesült, kiölttek belőle minden rajongást, amivel az irodalom iránt van.

Kénytelen vagyok magamat magasztalni, elég szomorú cselekedet, de nem hiszem, Főszerkesztő Úr nem látná meg a tehetségemet és remélem, Os-vát Szerkesztő úr is igazolja majd. Talán kapok helyet a Nyugatban?

Főszerkesztő úr egyetlen szavára hozná valamely novellámat a Világ, Magyar Hirlap. Hogy megkezdhetném az irodalmi munkásságot már egyszer. Orosz író akartam lenni. Künn Odesszában több reálistárgyú novellámat

hozta az Odeski Novosti nagy napilap,⁶ amit egy magyar származású gyári tisztviselő fordított le. De hazahozott a nosztalgia s én magyar író szeretnék lenni. Vannak jó gondolataim, technikám, stílusom és végül tehetségem, tudok annyit alkotni, mint Cholnoky László, Kádár Endre és Csáth Géza, m[í]ért nem adnak nekem helyet a magyar irodalomban?

Ez az elkobzott pamflettem s ez a „Nászéjszaka” könyv: nálamnál nagyobb írók kezdetben nagyobb botlásokat csináltak. Különbö is nyomorban írtam, mert éhes voltam, s csak ilyesmire találtam kiadót.

Utoljára kérem Főszerkesztő Urat és az Urakat, tegyenek értem valamit.

– Vicze... a bűn posványából hiába emelte éhségtől remegő vékony kezét irgalomért: hidegen és utálattal mentek el mellette az emberek; és Kleist, táplálékot egyre hangosabban követelő gyomrát egy olyan revolverdurranással némította el, amelynek szava még évszázadok múlva is visszahangzik az irodalomban...⁷

Az érzésem kicsit homályos és bizonytalan: de mintha ilyenforma volna.

Mélységes tisztelettel

Csepy Elemér.

U. I. Címem: Bpest, V. ker. Vág-u. 14. sz. (Népház.) Meg nem felelő kéziratot kérem visszaküldeni erre a címre és esedezem Főszerkesztő úr b. válaszáért, esetleg Osvát szerkesztő úr kritikájáért. –

K: OSZK Kt. Fond 253/1262.

---

¹ Lásd 847.

² Lásd 854.

³ Émile Zola (1840–1902) francia naturalista író és kritikus.

⁴ CSÁTH Géza: *Délutáni álom*. Bp., Nyugat, 1911.

⁵ Marton István (sz. 1878 k.) újságíró 1908 őszén tüdőbetegségben halt meg, a Pók Ödön által írt nekrológ a Nyugat 1908. október 1-jei számában olvasható (216–217).

⁶ Az Odesszkije Novosztji 1884 és 1920 között, a bolsevik hatalomátvételig haladó szemléletű, a világra nyitott lapként jelent meg.

⁷ Heinrich von Kleist (sz. 1777) német drámaíró nem látva az érvényesülés lehetőségét, elszegényedve főbe lőtte magát 1811. november 21-én.

860. BOROSS LÁSZLÓ – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Trencsénteplic, 1913. június 24. előtt]

Igen tisztelt szerkesztőség!

Mellékelve a figyelő kefelevonata és kézírata.¹ A cikk második részét *holnap* küldöm; nem hoztam még elküldéshez rendbe, mert utolsó levelük előtt² azt gondoltam, hogy nem fogom elküldeni. Az első rész kefelevonatát, melynek visszaküldését említik, még nem kaptam. Kérem ajánlva vagy a kézirat nélkül küldjék, mert más példányom nincs.

Csodáltam, hogy csak 50 Korona előleget akarnak küldeni, hisz az ellenérték már kezükben, sőt mint írják, szedésben van. Részleteznie kellene, hogy mily nyomós okok következtében kértem előleget? Kérem, amennyit lehet, sürgős.³

Osvát szerkesztő úr üdvözetét örömmel köszönöm, annál is inkább, mert általános informálatlanságom folytán már nem is tudtam, hol található és mit csinál. Őszinte híve, viszonzom.

Általában kiváló tisztelettel

Boross László

[Címzés:]

A Nyugat t. szerkesztőségének

Budapest IX

<Lónyay utca 18>⁴

Lónyay utca 18

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

Dat.: fpb: Trencsénteplic, ____. – épb: Bp., _jún. 24. (a boríték csonka)

¹ A *Bosznia és Hercegovina politikai szervezete* című figyelőről lásd 857.

² A levél elveszett.

³ A *nemzeti és nemzetiségi kérdés* című tanulmányról és ellentételezéséről lásd 846. – Boross Osvátnak írott 1913. június 26-i levelében említi (lásd 864.), hogy az első rész kefelevonatát és a második rész kéziratát az előző napon postázta.

⁴ Boross László kézírása folyamatosan romlott betegsége előrehaladtával; a címzés e nehezen olvasható sorát kihúzta, majd újra leírta.

861. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. június 25.]

Bocsáss meg kedves Barátom,

de ma reggel elővevén a megígért verset hogy számodra leírjam és elküldjem, új de egészen szükségkép[peni] gondolataim jöttek melyek a költemény egy részének erős módosítását teszik szükségessé. Megpróbáltam ezt azonnal végrehajtani de nem lehettem készen vele, s lehet, hogy egypár napba belekerül. Egypár nap múlva mindenesetre elküldöm neked, akár véglegesnek fogom tartani akkori formáját, akár nem. Bocsáss meg, hogy rossz szándék nélkül bár, megcsaltalak és könnyelmű ígéretet tettem. Mondom: pár nap alatt beállít hozzád a vers, és addig is köszönt

hű barátod

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
Budapest
Peterdi u. 39.
Expressz.

K: OSZK Kt. Fond 253/708/25. – Zárt postai levelezőlap – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: Bp., 1913. jún. 25. – épb: Bp., 1913. jún. 25.

M: BML 1912–1914, 107. – [Budapest, 1913. jún. 25.] – A kritikai kiadás által megadott jelzetbe hiba csúszott (355).

A kéziratot Babits néhány napon belül postázhatta:

862. BABITS MIHÁLY – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. július 1. előtt]

Kedves Barátom

Az ígért költeményt itt küldöm. Ezt most már, így ahogy van, közzé is lehet tenni. Én nagyon szeretem ezt a versemet¹ és nagyon kíváncsi vagyok a Te véleményedre.

Maradok igaz híved

Babits Mihály

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest
Peterdi u. 39.
Ajálva

Levélpapír:
K: OSZK Kt. Fond 253/708/2.

Boríték:
K: OSZK Kt. Fond 253/708/e. – A palliumban különálló boríték – Ajánlott küldemény.

Dat.: fpb: a boríték csonka (ajánlási ragjegy: Budapest) – épb: Bp., 1913. júl. 1.
M: BML 1912–1914, 108. – [Budapest, 1913. júl. 1.] – A kritikai kiadás által megadott jelzetbe hiba csúszott (356) – Róna Judit a levelet 1913. július 9-re datálja (lásd RÓNA 2013, 611), holott az érkezési postabélyegző egyértelmű.

A két levelet időben összekapcsolja, hogy ugyanazon tollal íródtak, ugyanakkor a Nyugatban Babits-vers legközelebb 1913. október 16-án jelent meg *Hadjárat a semmibe* (Strófák egy képzel költeményből) címmel (536–542). Elképzelhető, hogy Babits még azt követően is dolgozott a versen, hogy Osváthoz eljuttatta, s nem lehetetlen, hogy végső formáját a mű csak Fenyő Miksa 1913. szeptember 29-i kéziratkerő levele után nyerte el (lásd BML 1912–1914, 137).

---

¹ javított szó

863. ADY ENDRE – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

[Mariagrün, 1913. június 26.]

Nagyon kérném a verseket jól korigálni, mert a múlt számban jelent verseket érthetetlenekké tették a sajtó-hibát. [!] Mivel pedig sejtem, hogy csak hétfőn vagy kedden jelenünk meg, valószínű, hogy szombat reggelre még küldök valami kis prózát is. Nagyon sajnálom, hogy a kért és ígért novellát nem írhattam meg e számra sem, de a következőre okvetlenül megírom. Én nem tudom, mikor szabadulok már innen, ahol kutyaül unom magamat s céltalannak látom a további kúrát. Ha hazamegyek, egy napra megállok Pesten s okvetlenül megkereslek benneteket.¹ Igaz szeretettel ölel

Adytok.

[Címzés:]

A „Nyugat” tekintetes
Szerkesztőségének
Budapest
Lónyay-uca 18
Expressz!

K: PIM A. 101. (Szalay József-gyűjtemény) – A levélszöveg és a címzés két különböző ismeretlen kéz ceruzafírása – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: Graz, 1913. jún. 26. – épb: Bp., 1913. jún. 27.

M: AELev2, 222. – [Mariagrün, 1913. jún. 26.]

Ady versei az 1913. július 1-jei számban: *Kis, két dereglye, Ifjú sirályi kedvek, Erdőben, esős délutánon* (46–48), az *Ifjú sirályi kedvek* Nyugatnak küldött kézirat (OSZK Kt. An. 10.779., Sz. n. 301/69/1968, vétel magánszemélytől) ismeretlen kéz írása. – Június 16-án közölt verseiről lásd 852.

Fenyő Miksa Adynak szóló 1913. május 16-i levelében kérte, hogy „egy igazán szép novellát” küldjön a Nyugat terjesztésre szánt számába (K: MTA KIK K 6/107., M: AELev2, 502–503; autográf keltezés a levélen: „Budapesten 1912 ápr 16.”, holott a szövegben található utalások alapján kétségtelen, hogy a Mariagrünbe címzett levél 1913. május 16-án íródott, és ezt a boríték feladási postabélyegzője is igazolja). Adytól a Nyugatban 1916-ig nem jelent meg novella – és szombatig (június 28-ig) a „kis prózát” sem írta meg.

---

¹ Lásd 869.

[Trencsénteplic, 1913. június 26.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Örülök, hogy hírt adott Magáról, sajnáltam, hogy sose felelt és elvesztettem a kontaktust. Persze ma se remélem,¹ hogy felelni találna, de mindenestre agit adok.² Örülnék ha hírt hallhatnék szerkesztő úrról és megírom, hogy velem mi van.

Gyógyulok és elbizakodott percekben azt gondolom, hogy szégyen volna, ha betegségem végeredményben nem a javamra lenne. |:(Azért – még nem vagyok egészséges.):| Fegyelmezgetem magam, emberekkel vagyok kikkel azon a hangon beszélek, amelyen lehet, és a főfoglalkozásom, hogy időm legnagyobb részét oly szórakozásokra költöm, melyek egyúttal engagement-ok³ is. De mert így hozzászokom, hogy mindig csináljak valamit, jobban tudok régebben munkára is berendezkedni. A szüleimmel megint összeveszem, és lehet ebből mindenféle, csak komoly baj nem. Már úgy volt, hogy elsején Bécsbe v. Breslauba szanatoriumba megyek, de most úgy látszik, hogy valami közbejött és nem tudom, hogy mi lesz. Azért kértem előleget, hogy apróságokkal ne lehessen presszionálni. Hogy tetszik a cikkem szerkesztő úrnak? <Ma> |:Tegnap:| elküldtem a második részt is (és a kikkorrigált kefelevonatot).⁴ Meg fogok könnyebbülni, mikor már megjelent, mert a cikk minden állításán külön gondolkoztam, és ha nem is izgalmas erőfeszítéssel, szeretném az ügyet már elraktározva tudni.

Kiváló tisztelettel szerkesztő úr őszinte híve

Boross László

[Címzés:]

Nagyságos Osvát Ernő szerkesztő

úrnak

Budapest

IX Lónyay utca 18

Nyugat

szerkesztőségben

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

Dat.: fpb: Trencsénteplic, 1913. jún. 26. – épb: Bp., 1913. jún. 2_.

---

¹ javított szó

² agit ad (fr., biz.): cselekedetével felbátorít, valamire alkalmat ad

³ engagement (fr.): kötelezettség

⁴ A *nemzeti és nemzetiségi kérdés* című tanulmányról lásd 846.

865. ELEK ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

Bergamo, jún. 27.

[Bergamo, 1913. június 27.]

Hogy tetszik ez a Raff[fa]ello? Meggyőződésem szerint a legszebb nem falra festett képe. Szébb mindannál, a mit Firenzében mutogatnak. Fállábbal még Perugino,¹ de már is nagyobb nála. Hát még az eredetije. Milyen gyönyörűek, harmóniások a színei.

Elhatároztam, hogy egy napot pihenéssel töltök, mert voltam már úgy, hogy körülbelül a megbolondulástól tartottam. Annyira kimerült voltam. Így még soha nem nyúztam magamat. Képzelve csak: ha Pesten mindennap délelőtt is, délután is végig kellene nézmem egy-egy tárlatot és nyomban egy-egy cikket írnom róla. Mert körülbelül ezt teszem én vadállat.

Szeretettel

Artúr.

[Címzés:]

Tekintetes

Osvát Ernő úrnak

Budapest

VII. Peterdy-u. 39. III. 27.

K: OSZK Kt. Fond 21/31. (Reichard Piroska-hagyaték) – A képeslapon Raffaelo Santi (1483–1520) *Szent Sebestyén* című festménye látható.

Dat.: fpb: Bergamo, 1913. jún. 28. – épb: nincs.

Lásd 855.

---

¹ Pietro Perugino (1450 k.–1523) itáliai festő Raffaello mestere volt.

866. ELEK ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

Milano, július 2.
[Milánó, 1913. július 2.]

Szeretettel

Artúr

[Címzés:]
Osvát Ernő úrnak
Budapest.
VII. Peterdy-u 39. III. 27.

K: OSZK Kt. Fond 21/31. (Reichard Piroska-hagyaték) – A képeslapon Giovanni Antonio Boltraffio *Madonna a gyermek Jézussal* című festménye látható.
Dat.: fpb: Milano, 1913. júl. 2. – épb: nincs.

Lásd 855.

867. BOROSS LÁSZLÓ – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

4.-én
[Trencsénteplic, 1913. július 4.]

Igen tisztelt szerkesztőség!

Ha még nem szíveskedtek a honoráriumot címemre küldeni – a mai postával még nem kézbesítették – kérem ez<zel> iránt most annál sürgősebben intézkedni, mert 10.-én Breslauba utazom. Kérem minél előbb cikkem második része kefelevonatának is ajánlott idejuttatását, hogy még itt korrigálhassam és lehetőleg ne az utolsó napra maradjon.

Az utolsó számban lejtettekért már ötven koronát kaptam; azt hiszem még <sza> 100 koronát kapok; és nagyon leköteleznének, ha azonkívül 50 korona előleget küldenének cikkem II. részére. De legalább 100 koronát mindenesetre sürgősen kérek, mert sürgős.

Talán az is lehetséges lesz, hogy a kefelevonat 8.-án itt legyen.
Minden szívességet előre köszönve kiváló tisztelettel őszinte hívük

Boross László

Tr.-Teplíc. Villa Dr Kramer I 2

[Címzés:]
A Nyugat T. szerkesztőségének
Budapest IX
Lónyay utca 18

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

Dat.: fpb: Trencsénteplic, _ _ _ . (a boríték csonka) – épb: Bp., 1913. júl. 5.

Boross László 1913. július 4-i és 6-i leveleiben *A nemzeti és nemzetiségi kérdés* című kétrészes tanulmányának (lásd 846.) és *Bosznia és Hercegovina politikai szervezete* című figyelőjének (lásd 857.) ügyeit intézte.

868. BOROSS LÁSZLÓ – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

júl 6

[Trencsénteplic, 1913. július 6.]

Igen tisztelt szerkesztőség!

Abból, hogy az 50 korona előleghez ma 30 korona kiegészítést kaptam, látom, hogy a honoráriumot más alapon számították ki mint gondoltam volt. Kérem tehát Önöket, hogy küldjék a már előbb is kért további 70 koronát *előleg gyanánt*, ami annál kevésbé kockázatos, mert hisz a fedezet legnagyobb része már kezükben van, s én különben egy hónap múlva készpénzben is paralyzálhatom¹ az előleget.

A dolog oly sürgős, hogy bátorkodom kérni rendelkezésüket sürgős intézkedés iránt. Ismételni bátorkodom azt a kérésemet is, hogy a kefelevonatot lehetőleg korán küldessék címemre. 10.-én Breslauba utazom.

Kiváló tisztelettel őszinte hívük

Boross László

[Címzés:]
Nyugat
T. szerkesztőségének
Budapest IX
<Lóna>
Lónyay utca 18
Express

[Feladói cím:]
Küldő: Boross László

K: OSZK Kt. Fond 253/726. – A levélpapír és a boríték fejléce megegyezik a 762. számú levélével – Expressz küldemény.

Dat.: fpb: Trencsénteplic, __ 6. – épb: a boríték csonka.

---

¹ Boross a szót *kiegyenlít* értelemben használta.

869. ADY ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. július 6.]

Kedves Ernőm,

ma reggel jöttem Grázból s délután már utaznom kell és jobb Érmindszentre. Régen nem láttalak s szép volna, ha megtehednéd, [!] fölkeresnél déli 1 óraker a Nyugati pályaudvar étkezőjében. Két óra 25-kor indul a vonatom. Fenyő is megígérte, hogy kijön. Ölel szeretettel

Ady

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak
Budapest.

K: PIM A. 208/55. (Fenyő Miksa-hagyaték) – A Nyugat-levelezőkártya (2.) és borítékjának fejléce: → *Lónyay utcai időszak* – Ceruzairás – Nem postai küldemény.
M: AELev2, 226. – [Budapest, 1913. júl.]

Ady Endre többeket értesített, hogy Mariagrünből július 5-re, szombatra tervezi elutazását (lásd AELev2, 224–226) – tehát 6-án érkezhettek meg Budapestre; július 13-án Schöpflin Aladárnak azt írta, hogy „6 nap óta” tartózkodik Érmindszenten (lásd AELev2, 228).

870. ELEK ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

Lugano, július 7.
[Lugano, 1913. július 7.]

Még is itt vagyok. Az utolsó két nap (Como, Bellagio, Lugano) csupa pihenés volt. Itt szakadatlanul zuhog az eső annyira, hogy meg sem nézhetem a várost. De nem is bírom.

Szerdán alkalmasint Pesten leszek.

Öleli

Artúr

[Címzés:]

Osvát Ernő úrnak

Budapest

VII. Peterdy-u 39. III. 27.

K: OSZK Kt. Fond 21/31. (Reichard Piroska-hagyaték) – Ceruzairás luganói képeslap verzóján.

Dat.: fpb: Lugano, 1913. júl. 7. – épb: nincs.

Lásd 855.

871. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK [?]

[Budapest, 1913. nyár]

Monsieur!

Je passe les vacances à Bp. J'aurais beaucoup de plaisir de pouvoir causer avec Vous. Quand et où?

Votre très dévoué

Didier Szabó

Si le boy ne vous trouve pas à la maison, mon adresse:

Bécsikapu tér 4 sz.

I | :5: | ajtó.

K: OSZK Kt. Fond 253/864.

Dat.: Szabó Dezső 1913 nyarán bérelt szobát a Bécsikapu tér 4. szám alatt (lásd SZABÓ Dezső 1996, 2/862); ma a Magyar Nemzeti Levéltár épülete áll a ház helyén.

A francia nyelvű levél szövege:
(Kádár Krisztina fordítása)

Uram!

Budapesten töltöm a vakációmát. Nagyon szívesen csevegnék Önnel. Hol és mikor?

Odaadó híve:

Szabó Dezső

Ha Önt a boy nem találná otthon, íme a címem:
[...]

872. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Arad, 1913, július 10.
[Arad, 1913. július 10.]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Csak néhány szót szeretnék írni magamról és új állásomról – sok újat láttam ugyan és sok érdekeset, de még nem tudom összefoglalni impressziói-

mat. A fiú, akit tanítók egyetlen örököse két nagy és roppant gazdag családnak. Az egyik a Sulkovszky hercegi család (l: vagyonát: l még mindig tizenöt millióra becsülik), a másik a Tagányiék családja. Tizenhárom éves l:a fiú: l, betegesen szórakozott (úgy látszik luetikususan terhelt, nagyatyja, a herceg súlyosan luetikus volt,) – semmit sem tud, írni olvasni is alig – s nekem őt a negyedik elemi iskolára kell előkészítenem. Hihetetlenül nehéz l:a: l munka, (6–8 órát dolgozom vele naponta,) – nehéz, mert nem képes egy négy szóból álló mondatot utánam mondani s így hatvan-nyolcvanszor kell valamit ismételnem, míg megjegyzi. Ilyeténkép[pen] a magam számára alig marad időm. Kár, mert egy igen érdekes regény kontúrjai rajzolódtak ki előttem: a Tagányi család rendkívüli története. Egyelőre Aradon lakunk, – még néhány napig a Sulkovszky palotában, – három nap múlva megyünk Pankotóra egy igen szép, antikitásokkal tömött kastélyba. Napjaim így telnek el: hatkor reggel kelek, fürdöm, borotválkozom, nyolcig lovagolok, akkor reggelizem igen dúsán és fél kilenctől egyig tanulok a fiúval. Kettőkor van az ebéd, háromtól, öt-hatig ismét vele foglalkozom, akkor elvisznek vagy kocszni, vagy autozni. <A . a> Tíz-től éjjeli tizenkettőig¹-egyig, olvasok, gondolkodom. A társaság előkelő, idősebb magyar hölgyek és roppant gazdag emberek társasága, kik agarásznak, autóznak, hajtanak, káprázatosan ellátják feleségeiket és gyerekeiket játékkal – és szörnyen unatkoznak. Velem igen finoman bánnak[,] igazán kedvesen és előkelően. Egy egész had inas és szobalány van rendelkezésre (az inasok fehér kesztyűsek, és szép egyenruhájuk van.) Szobám is érdekes: régi csatajelenetek képei lógnak a falon, van benne billiard, (sosem játszom,) pipatorium, oltár, telefon, grammofon és régi bútorok. A palota szép, igen sok szoba van benne s az egész egy öreg asszony lakja, a képviselő anyja – igen érdekes asszony. A képviselőt még nem ismertem meg jól, (keveset² van itthon,) – úgy hiszem az ismert pofaszakállas, hangos agrikulturn emberek rokonságába tartozik. Van itt egy alezredes is, l:ki: l olyan egyenesen jár, mint egy obeliszk és sose szól semmit.

Legjobban a szobám mellett lévő fürdőszobának örülök: nagyszerűen van berendezve, a tetőről kapja világosságát, beépített nagy medencéje van. Igen kellemes benne lubickolni reggel. – Pénz, az sajnos igen sok kell – boraválókra. (Minden autozás után sokat kell adnom.)

Protekciónban eddig még nem igen reménykedem. Magamról, dolgaimról nem szólok s nem l:is: l hiszem, hogy a dolgaimon a képviselő segíteni tudna, egészen más körökben van összeköttetése. Egyetlen beszéd-thémám a család szemefénye, hat idő s l:özvegy: l asszony egyetlen játékszere: a fiatal úr. Úgy nézem lócsiszár, asszonyvadász lesz, ha megnő. – Annyi birtoka lesz, – van már most is, hogy többnap járó föld a szegény embernek, három óra az

automobilozónak, míg bejárja. – Kissé dermedtnek, fáradtnak érzem magam. Kissé egykedvűvé tett a gazdagság vigasztalanságának látványa – már nem is tudom, mit kívánjak magamnak. Mert hogy a gazdagság nem boldogít – az biztos. Úgy látszik, csak a munka. Még azt is megpróbálom.

Kézcsókomat! Ölel szeretettel:

Milánod.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Budapest
VII. Peterdy-u. 39.
III. emelet.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.

Dat.: fpb: Arad, 1913. júl. 10. – épb: Bp., 1913. júl. 10.

M: FMÖL, 45–46. – Arad, 1913, júl. 10.

Füst ifj. Tagányi Sándort, Tagányi Sándor (1873–1932) parlamenti képviselő fiát tanította 1913 nyarán. Tagányi a hercegi családból származó Sulkowski Ida Rózát (1881–1934) vette el feleségül, de már 1909-ben elváltak.

---

¹ korábban: 12

² javított szó

873. RÓZSAFFY DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. július 21. előtt]

Budapest
I. Otthon-u. 18

Igen tisztelt Szerkesztő Úr

A csatolt kézirat Vigand [!] Edénétől való. Vigandot Ön ismeri, műveiből és személyesen is – úgy tudom. Feleségével is érdemes megismerkedni. Legutóbb Marosvásárhelyen találkoztam velük. Vigandné megmutatta írásait, melyek nekem nagyon tetszettek. Novelláinak naiv ötletessége, me-

sélő szavának közvetlensége, bája, üdesége¹ meglepett. A „népies”-nek és a „nőies”-nek valami végtelenül kedves, finom, eredeti, vegyülékét találtam bennük. A népiességnek minden zamata megvan nála, anélkül, hogy durva |.; póriás: | volna (mint |:a népies genre: | gyakran) de nem is szalónias (ez gyűlöletes volna). Én azt hiszem, hogy olyan mag van a dolgaiban, amit érdemes volna csíráztatni fejleszteni, és ezért Önhöz fordulok kedves Szerkesztő és Főkertész Uram, aki minden fiatal tehetségnek leggyöngédebb szerkesztője és ápolója. Kérem, olvassa el ez apróságokat s ha érdemesnek találja, úgy a „Nyugat” részére rendelkezésre állanak.

Leköteleznie, ha nagybecsű véleményét velem közölni szíveskednék, hogy aztán Wigandné számára továbbítsam.

Fogadja Szerkesztő Uram mély tiszteletemet

Rózsaffy Dezső

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
„Nyugat”
Szerkesztősége
Budapest
VIII Lónyai-u. 18

K: OSZK Kt. Fond 253/853.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1913. júl. 21.

Rózsaffy Dezső (1877–1937) festőművész, művészettörténész, író; 1912-től a Szépművészeti Múzeum könyvtárosa és muzeológusa.

Toroczkai Wigand Ede (1869–1945) építész, iparművész, író; 1907 és 1914 között Marosvásárhelyt élt, a városban és környékén több épületterve is megvalósult. Felesége, Kégl Margit (1886–?) középiskolai tanárnő volt.

Rózsaffy a levélben Wigandné novelláit említi, de a mellékletben versek találhatóak, amelyek ugyan nincsenek aláírva, de Wigandné más irataival összehasonlítva – lásd Udvardy Jenőnének szóló leveleit (OSZK Kt. Fond 107/119.) – autográfának bizonyulnak. Wigandné művei nem jelentek meg a Nyugatban.

---

¹ javított szó

[Boroszló,¹ 1913. július 23.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Bocsássa meg, hogy ágyban ceruzával írok. Köszönni akarom szerkesztő úr valószínű szívességét cikkem² megjelenésének körülményeinél.

Talán látta szerkesztő úr cikkemet a Frankfurter Zeitungban a délszláv kérdéstről, melyben sajnos több sajtóhiba maradt. E cikkben több a kérdésre vonatkozó dolgot nem mondtam el, mert <1> a cikk közönsége 1) német volt 2) nem volt magyar. Volt a cikk kéziratában mégis olyasmi, mivel szemben a Frankfurter Zeitung saját aggályaira és <német> |:az:| osztrák közvéleményre hivatkozott, mire kihagytam. Ez okból szeretnék a horvát kérdéshez egy 3-4 oldalas cikkben a Nyugatban még egyszer hozzászólni, s e cikkhez hozzáfűzném egy kétoldalas vázlatát a szerbek győzelmével előállt s a horvát fejlődés számára nagyon fontos balkáni helyzetnek. (Összesen 6 oldal.) E cikket még a napokban fogom elküldeni; aug. 15.-én talán lejöhet?³

S van még egy kérdésem, melyre komolyan kérem szerkesztő úr választát. A nemzeti és nemzetiségi kérdéstről szóló cikket, kiegészítve egy harmadik résszel „A délszlávok a Balkánon és a monarchiában” <nem lehetne> és egy rövid negyedik résszel a gyarmatosításról és a kultúrák közötti klasszis különbségről (franciák–négerek) – nem lehetne könyvben vagy füzetben kiadni? Szerkesztő úr nem tud erre nézve kombinációt?⁴

A cikket a F. Z.[.]ban (júl. 13), mivelhogy az utolsó időben nem volt címem, csak tegnap kaptam kézhez és azt se tudom, hogy történt-e magyar lapban utalás rá.

Nagyon sajnálom, hogy kénytelen vagyok szerkesztő urat ez egyszer a válasz szokatlan fáradságára kérni, mégis kérem s remélni merem, hogy nem hiába. Sok szerencsekívánsággal és hálás köszönettel

tisztelője

Boross László

Breslau Mehlgasse 24
St Georgs Krankenhaus

[Címzés:]
Nagyságos Osvát Ernő
szerkesztő úrnak

Budapest
IX Lónyay-utca 18.
Nyugat szerk.

[Feladói cím:]
Boross
Breslau Mehlgasse 24.
St Georgs Krankenhaus

K: OSZK Kt. Fond 253/726. – Ceruzairás.
Dat.: fpb: Breslau, 1913. júl. 23. – épb: Bp., 1913. júl. 24.

---

¹ Szilézia történelmi fővárosa – német neve Breslau, a lengyel Wrocław – a levél írása idején a Német Birodalomhoz tartozott.

² A *nemzeti és nemzetiségi kérdés* című tanulmányról lásd **846**.

³ A terv nem vált valóra.

⁴ A füzet nem készült el, Boross a felvetett témák közül a Nyugatban a legutolsót érintette *Gyarmatpolitika* című cikkében (1913. szeptember 16., 423–431).

875. VÁRADY ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Jám,¹ 1913. július 27.]

[Címzés:]
Ngs.
Osvát Ernő úrnak
Nyugat szerkesztősége
Budapest
IX. Lónyay-utca 18

[Feladói cím:]
Várady István. Jám. Krassó Szörény m.

K: OSZK Kt. Fond 253/889. – Üres boríték, fejléce (áthúзва): JÁMI BÉR-
GAZDASÁG.

Dat.: fpb: Jám, 1913. júl. 27. – épb: Bp., 1913. júl. 28.

Várady István *Két költőnő* című figyelőjét küldhette Osvátnak – az írás, amely Reichard Piroška *Az életen kívül* és Osváth Eszter *Versek* című kötetét ismertette, a Nyugat 1913. augusztus 1-jei számában jelent meg (199).

---

¹ A Krassó-Szörény vármegyei Jám ma Romániához tartozik.

876. KASSÁK LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

B.pest 913 VII/30
[Budapest, 1913. július 30.]

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Nagyon kérem szíveskedjék tudomásomra adni, hogy regényem kéziratának elolvasását mikorra várhatom. Már több, mint négy hónapja annak, hogy azt bírálattal véget a Nyugathoz benyújtottam és mind maig nem kaptam rá választ; sőt: tudomásom szerint Szerkesztő Úr elseje után elutazik¹ pestről [!] és így még elgondolni se tudom, hogy egyelőre mi sors vár a kéziratomra.

Mivel pedig nagyrészt Szerkesztő Úr b. választól teszem függővé a legközelebbi munkálkodásomat (egyelőre ez a nyugtalan várakozás és a legnagyobb anyagi szűkölködés minden erőmet megőrli) így tehát újólag kérem, ha [!] regényem elolvasására egy fix terminust méltóztatna adni.

Szerkesztő Úrnak maradok őszinte tisztelője:

Kassák Lajos

V. Visegrádi-u 92 I/30.

K: MTA KIK Ms 10.250/29. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikváriustól)

M: OEAKK, 220. – B.pest 1913. VII. 30.

Kassák Lajos (1887–1967) avantgárd író, képzőművész és lapszerkesztő. Évekig várt, amíg *Misilló királysága* című regényének közlésére Osvát 1916 tavaszán sort kerített. Írói indulását és 1919-ig tartó pályaszakaszát *Egy ember élete* című könyvében regényes formában dolgozta fel (lásd KASSÁK 1983), a *Misilló királyságára* vonatkozóan lásd 1/586–588, 2/10–12, 80–81, 270–271.

---

¹ Osvát útjáról lásd 881.

877. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. augusztus – szeptember eleje]

Kedves Szerkesztő úr,

bocsásson meg: ma nem tudok bemenni a Continentalba és így a vizitünk is elhalasztódik. Lakásokat kell néznünk délután s talán még holnap is. Ha megengedi szerkesztő úr, vasárnap újra írok önnek és megkérem, hogy egy délutánt töltsön velünk.

Szeretettel:

Kádár

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Peterdy utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/787. – Nem postai küldemény.

Kádár Endre és felesége 1914 augusztusában is költözködtek (lásd 1012.), Osvát azonban akkor Berettyószéplakon tartózkodott, míg a fentiekben egy megbeszélte találkozót lemondásáról van szó. Az 1913-as datálás mellett szól, hogy a fenti boríték típusa megegyezik a 888. számú levélével.

878. ADY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Érmindszent 1913. aug. 9.

[Érmindszent, 1913. augusztus 9.]

Kedves és igentisztelt Szerkesztő uram.

A múltkoriban fogadkoztam, hogy közelebről valami sikerültebb, egészségesebb írást fogok küldeni. Tisztelettel védekezem: ez a mostani még mindig nem az a bizonyos „egészségesebb” írás. Tán arra is idő és sor kerülhet még – valamikor.

Ez a kis jelenet studiumnak íródott egy készülendő „Mikes” című színjátékhoz,¹ mely *tervben* megvan már teljesen, megírva – eddigelé – csak ez a jelenet készült el. A darabban szeretném majd képét adni annak a rodostói, furcsa magyar életnek – s hozzá még *magyar udvari* életnek! – melyben minden kicsisége és kicsinyessége mellett úgy kitetszik a magyar fajtság büne-erénye, mint a sokat emlegetett egy csepp vízben a tenger minden kémiai jegye.² Szóval a Mikes személye és szerelme csak keretet adna a milieu-rajzhoz (magyar élet Rodostóban; milyen egy magyar udvar; udvari intrikák – a nyomorúságban is etc. etc.) és nem |:pedig:| fordítva. Tudom, hogy ez az írásnak – qua drámának – fogatkozása lesz, de ez nem izgat. Úgy gondolom, hogy egyébként még értékesebbé teszi az *ilyen* megírás az untig megírt, elcsépelet szerelmi-mesét.

Mi sem lett volna könnyebb, mint a Törökországi levelek-ből – hiszen filológus volnék – rekonstruálni Mikesnek és a korszaknak nyelvét. Ám – bár Laczkó dolgát gyönyörűnek tartom és szenzációs kísérletnek³ – magam nem tudom drámai formában (pedig ez ellentmondás) a nyelvűséget vállalni. Helyette egy nem annyira ódonoskodó, mint inkább kifejezetten *erdélyi társalgási nyelvet* próbáltam használni. A transylvanizmus magyarországi ember előtt úgy is ódonoskodó teszi a nyelvet, anélkül, hogy elavulttá, régieskedővé tenné: s ez a beszéd pedig mégis élő-beszéd, amit mindenki megérthet könnyen.

De már többet is beszélek, mint amennyit az egész dolog megérdemel. Ha érték-félét látsz benne, Szerkesztő Uram, a Nyugat hozhatná talán ezt a jelenetet. Ha nem, igen leköteleznél a visszajuttatásával.

Igen tisztelő híved

Ady Lajos

[Ady Lajos a levélhez az alábbi, a Markó utcai főgimnáziumba címzett, ceruzaíró válaszborítékot mellékelte:]

Ady Lajos tanár úrnak
Bpest.
V., Markó u. 29.

K: OSZK Kt. Fond 253/703. – Ceruzaírás, a borítékról a bélyeget kivágták.

Ady Lajos – Nagy János néven jegyzett – *Mikes* című jelenetét nem közölte a Nyugat, és kéziratát sem küldték vissza, az Osvát-hagyatékban található (OSZK Kt. Fond 253/1105.). – Lásd 911. is.

---

¹ *korábban: színjátéknak*

² A II. Rákóczi Ferenc vezette bujdosók 1720-ban telepedtek le Rodostóban. – Mikes Kelemen (1690–1761) fő műve a *Törökországi levelek*.

³ Laczkó Géza *Német maszlag, török áfium* című regényét 1913-ban adta közre a Nyugat.

879. ELEK ARTÚR – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. augusztus 10.]

Kedves Ernő,

Beck-vel¹ abban állapotam meg ma, hogy hétfőn d.u. ½ 3-kor találkozunk a Bristolban. Ott lesz Réti Ödön, sőt az ő kedvéért lesz a gyülekezés. Szeretném, szeretnők, ha maga is eljöhetne.

Eljön? Mindenesetre várjuk.

A viszontlátásig

Artúr

[Címzés:]

Osvát Ernő

úrnak

Budapest

VII. Peterdy-u. 39. III. 27.

K: OSZK Kt. Fond 21/31. (Reichard Piroska-hagyaték) – Levélpapír- és borítékfejléc: AZ UJSÁG

Dat.: fpb: Bp., 1913. aug. 10. – épb: nincs.

Elek Artúr a levelet vasárnap írta, a meghívás másnapra szólt.

---

¹ Beck Ö. Fülöp

880. VÁRADY ISTVÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Jám, 1913. aug. 11.

[Jám, 1913. augusztus 11.]

Mélyen tisztelt Szerkesztő Úr,

itt küldöm a Nagy Lajos-figyelőt, nagyszámú aggályaim kíséretével.

Karinthy könyvéről – utólagos jóváhagyás reményében – nem írtam. Első könyvéről is én számoltam be a Nyugatban s azóta – úgy találom, keveset változtunk: a novellák is, én is. Ezt pedig nem lehet megírni.

Igaz tisztelettel köszönti Szerkesztő urat

Várady István

K: OSZK Kt. Fond 253/889.

Várady István *Nagy Lajos novelláskönyvei* című kritikája a Nyugat 1913. augusztus 16-i számában jelent meg (283–284), Karinthy Frigyes *Esik a hó* című kötetéről (Bp., Nyugat, 1912) az 1912. szeptember 1-jei számban írt (372–373), ezúttal a *Találkozás egy fiatalemberrel* című könyv recenzióját (Bp., Athenaeum, 1913) hátrította el.

881. OSVÁT ERNŐ – GELLÉRT OSZKÁRNAK

Budapest 1913 Augusztus 14.

[Budapest, 1913. augusztus 14.]

Nagyon Kedves Barátom, –

végre lehetővé vált elutazásom előtt kapom e fenyegetéseket. Kérem Önt, szóljon Szilágyi úrnak,¹ de sürgősen: fogja le – távollétem nem hosszú idejére – mégegyszer a Zöldkezet! Mondja, hogy három hétre el kellett utaznom, s hogy többé igazán nem fogom terhelni.

Különben: Széplakra megyek,² – talán csak egy hétre, – s mihelyt megjövök, telefonálok Önnek.

Szeretettel

Osvát Ernő

[Címzés:]
Nagyságos
Gellért Oszkár Úrnak
a Pesti Hírlap szerkesztőségében
Budapest
Váci-körút 78. I. em.

[Gellért Oszkár megjegyzése a levélpapír rektóján:] Adóintés a VII. Ker.-ben.

K: PIM V. 3195/466. (Gellért Oszkár-hagyaték)
Dat.: fpb: Bp., 1913. aug. 15. – épb: a boríték csonka.
M: OEAKK, 231. – Budapest 1913. Augusztus 14.

---

¹ Szilágyi Ferenc a VII. kerületi elöljáróság kezelő főtitkárja volt.

² Osvát felesége Berettyószéplakról származott.

882. TANKÓ BÉLA – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

Szászváros, 1913. VIII/16.
[Szászváros, 1913. augusztus 16.]

Igen tisztelt Uraim,

A megtisztelő felszólításra igyekszem minél előbb elküldeni a két
könyvről szóló cikkeket.

Kiváló tisztelettel

Tankó Béla.

[Címzés:]
A Nyugat tekintetes
szerkesztőségének
Budapest
V. Mérleg u 9.
[a posta a levelezőlapot a Nyugat Lónyay utcai új címére továbbította]

K: OSZK Kt. Fond 253/881. – Postai levelezőlap.
Dat.: fpb: Szászváros, 1913. aug. 16. – épb: nincs.

Tankó Bélától a Nyugat Émile Boutroux (1845–1921) francia filozófus *A természettörvény fogalma a jelenkor tudományában és filozófiájában* című (Bp., Athenaeum, 1913) és Walter Pater (1839–1894) angol esszéista és kritikus *A renaissance* című (Bp. Révai, 1913) könyvéről kért recenziót. A Boutroux-kritika az 1913. október 1-jei számban olvasható (520–521), a *Pater Walter: A renaissance* című figyelő – noha szerepel rajta Osvát nyomdának szülő utasítása – kéziratban maradt (OSZK Kt. Fond 253/1217/a.). – Lásd 896., 906., 914. is.

883. JÁSZ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Makó, 1913. augusztus 18. előtt]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Nagyon köszönöm megtisztelő fölhívását. Popperről egy kis figyelőt fogok írni és 25, 26.[-]áig okvetlenül elküldöm.¹

Elnéző rokonszenve fölbátorít, hogy <még> egy kérést csatoljak: a megjelenő friss könyvek akármelyikéről szívesen írnék, ha Szerkesztő úr volna kegyes azokat hozzám küldetni.

Zichy emlékiratának második kötetéről <azért> nem írtam.² Nézetem szerint erről hallgatni kell.³

Tisztelő híve

Jász Dezső

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

Budapest.

IX. Lónyai utca 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/782.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1913. aug. 18.

¹ Jász Dezső Popper Dávid (1843–1913) gordonkaművész-zeneszerzőről szóló nekrológja a Nyugat 1913. szeptember 16-i számának élén jelent meg (401). A kéziratton Osvát ceruzairásos megjegyzése: „O. E. corrigálja” (OSZK Kt. Fond 253/1030.).

² korábban: írtam,

³ Zichy Géza önéletírásáról lásd 638.

Keltezés híján itt közöljük az alábbi levelet is:

884. JÁSZ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[?, 1913 őszéig]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Bocsásson meg, hogy ennyit háborgatom. A kérésemet *kénytelen vagyok* megismételni, mert *égető szükségem* van 40 koronára. – A Nyugat talán lesz oly szíves, <valam> hogy nem most vonja le az előlegeimet, amikor a legszegényebb vagyok. Később le fogom dolgozni. Biztosan. –

Lekötelező szívességét előre is köszönöm.

Romain [!] könyvéről legközelebb írok.

Kitűnő tisztelettel

igaz híve

Jász Dezső

K: MTA KIK Ms 10.250/25. (N. n. sz. 1959/35., vétel Forgács Béla antikváriustól)

Jász Dezső talán Jules Romains (1885–1972) francia íróról szándékozott írni – Romains műveiről a Nyugat időről időre hírt adott, a fenti ígéret azonban beváltatlan maradt.

Jász 1913 őszén publikált utoljára a Nyugatban, későbbi irodalmi munkássága feltáratlan.

885. VÁRY REZSŐ – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

aug. 18.

[Kassa, 1913. augusztus 18.]

Mélyen tisztelt Szerkesztőség,

mellékelve küldök szíves közlésre egy regényes életrajzt Bacsányiról.

Az életrajzt népszerűen, regényes beállításban, novellisztikus stílusban írtam meg, de hitelesen.

Azt hiszem, hogy Bacsányiról érdemes b. lapjukban megemlékezni már csak azért is, mert ő volt hazánkban a szabad gondolatnak egyik úttörője, első költője.

Tévedés elkerülése végett közlöm, hogy Bacsányiról már írtam egy tanulmányt, mely a költeményeivel együtt a Modern Könyvtár-ban jelent meg, de ez a mellékelt attól teljesen különböző, újonnan írott.

Ha nem reflektálnak rá, ne dobják el – kérem – majd küldök rá portót. Kiváló tisztelettel

Váry Rezső

áll. főreálisk. tanár Kassán, Rákóczy-körút 15.

K: OSZK Kt. Fond 253/893.

Váry (Szvacson, Vári) Rezső (1872–1927) tanár, irodalomtörténész. A Bacsányi János *Költeményei* című kötetet Váry szerkesztésében, *Bacsányi János* című bevezető tanulmányával 1913-ban adta ki az Athenaeum. A Nyugathoz Váry *Bacsányi János* című húszoldalas „regényes életrajzát” juttatta el, a gépirat Osvát hagyatékában maradt (OSZK Kt. Fond 253/1249.). – Bacsányi János költő, a jakobinus összeesküvés résztvevője 1763-ban született, a „regényes életrajz” a százötvenedik évforduló alkalmából készült, tehát 1913-ban.

Pankota, 1913, aug. 22.
[Pankota, 1913. augusztus 22.]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Július tizenötödike óta Pankotán vagyok. Gyönyörű kastélyban lakunk hárman: Kormos kúriai bíró özvegye,¹ a kisfiú² és én. Egy egész lakosztály van rendelkezésemre, mely előszobából, hálószobából és szalonból áll. Az egész kastély antik kényelemmel van berendezve, | :és: | az utolsó szögig ép és tökéletes, mintha ezerhétszázban jég szekrénybe tették volna, hogy meg ne rothadjon. A szobákban régi szép órák járnak és ütnek, (az én órára 1799 van írva,) – nehéz vasajtók zárják a folyosóról a szobákat és oly tökéletesen, hogy kriptában érzem magam, ha az inas este rámfordítja a kulcsot. A kastélynak gyönyörű parkja van – itt tanulunk délelőtt. (Hogy ne feledjem: a kertben földalatti kéj-tanya, farkas-ketrec, régi kút baglyokkal és <más> egyéb furcsa dolog található.) Egy szóval érdekes környezetben élek, mégis eléggé unatkozom.

Délelőtt tanítok, délután a képviselő³ kétezerkötetes könyvtárát rendezem (ezt a munkát elég ostobán magamra vállaltam – remélem honoráriumért,) – szombaton, vasárnap a rokonok kastélyaiban vagyok a fiúval vendégségben. (Nem túlzás: kőből épített kastélyokban laknak ezek a szőlőművelő mágnások.) Bőséges, dús pezsgős lakomák egész sorát ettem végig náluk, autóztam, kocsiztam eleget s mégis, máig csakis unalomra tudok emlékezni, ha végignézek életem e kis időszakán.

Jól viselkedtem köztük s megkedveltek. Sajnos vonzalmuk platónikus marad, – nem <igen> tehetnek értem semmit. Valamit⁴ ugyan kilátásba helyezett az egyik rokon: hogy beprotégál Piperkovics Bátor tanácsnokhoz,⁵ (sógora,) – de ez, azt hiszem nem sokat fog lendíteni rajtam. Lehet, hogy ügyetlen vagyok.

A képviselőt elég jól megösmertem. Igen érdekes ember. <Igen> Erőszakos, durva, energiával túltelített földesúr, rabszolgatartó (itt mindenki az,) – elég okos ember, aki négy órát alszik naponta, mert mindent, őrzési gazdaságának minden kis számadását, minden kis eseményét ellenőrzi. Mindent tud, mindent lát, gyors áttekintő képesség, kitűnő számoló, – s van benne valami a hadvezérek és királyok okosságából: jól tudja kihasználni a munkaerőket, mert gyorsan felismeri azokat, – nem sajnálja az energiáját még attól sem, hogy inasát szívós kitartással addig kínozza, míg a < . . . . . >

szeget is kedvére tudja a falba verni. Konszequens a végsőig, kegyetlenül büntet, és soha meg nem bánja. Takarékos, de nem haboz rögtön lebontatni azt a házat, kivágnatni azt a gyümölcsöst, mely csak kevéssel is rosszabbul jövedelmez, mint ő előre kiszámította. Folyton beszél, (szórakozottan ötször is elmondja ugyanazt,) – a társaságban ő uralkodik, a többi csendesen figyeli. < . . . > Volt egy érdekes, éles összeütközésünk is: megrúgott, de én igen erősen visszarúgtam harminc ember jelenlétében. Ez tetszett neki, azóta jó barátságban élünk. Egy-két napig Pankotán van, aztán egy hét alatt megjárja fél Európát. (Mindenütt vannak üzletei.) Evvel a temperamentummal szerzett vala pedig ő maga tíz milliót.

Írtam egy verset.

Ölel, csókol szeretettel:

Milán.

Kézcsókom!

[Címzés:]

Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Budapesten
VII. Peterdy-u. 39.

[Feladói cím:]

Füst Milán, Pankota
Tagányi címén.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.

Dat.: fpb: Ópálos, 1913. aug. 23. – épb: Bp., 1913. aug. 24.

M: FMÖL, 46–47. – Pankota, 1913, aug. 22.

---

¹ Kormos Adolf kúriai bírót korrupciós ügy miatt hivatalvesztésre ítélték, 1906-ban halt meg.

² ifj. Tagányi Sándor

³ Tagányi Sándor

⁴ *korábban*: értem valamit.

⁵ Piperkovics Bátor tanácsnok a budapesti Városháza közjogi és anyakönyvi ügyosztályát vezette.

887. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

[Pankota, 1913. augusztus 27.]

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak, a Nyugat
szerkesztője
Budapesten.
VII. Peterdy-u. 39.

[Feladói cím:]
Füst Milán, Pankota
(Aradmegye)
dr. Tag. címén.

K: OSZK Kt. Fond 253/757. – Üres boríték.
Dat.: fpb: Pankota, 1913. aug. 27. – épb: Bp., 1913. aug. 27.

Ifj. Tagányi Sándor 1913. augusztus végén váratlanul elhunyt (lásd [Név nélkül:] *A Tagányi fiú halála.* = Budapesti Hírlap, 1913. augusztus 31., 10); Füst magántá-
nítói állása megszűnt.

888. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. augusztus vége – szeptember eleje]

Kedves jó szerkesztő úr

itt küldöm darabom, legyen oly jó, olvassa el, ha lehet minél előbb,
hogy aztán tovább adhassam. S aztán a Nyugat kisasszonyával¹ tessék meg-
üzenni, mikor láthatom és mikor vizitelhet Lilinél.²

Szeretettel

Kádár

[Címzés:]
Ngs
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Peterdy utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/787. – Ceruzáírás – Nem postai küldemény.

Kádár Endre *Szavak* című drámáját juttatta el Osváthoz, a mű Nyugatban való közlését az 1913. szeptember 16-i számra várta (lásd 893., 900.), az első felvonás részlete az október 16-i számban kapott helyet (555–561). Kádár terve, hogy színművét Budapesten előadják, nem valósult meg.

---

¹ Havas Irén

² Kádár Endre felesége, sz. Müller Lívia (1894–1986) művésznévként használta a Kádár Lívia, majd később a Mihály Lívia nevet is. Második férje Móricz Miklós volt.

A boríték típusa, valamint a sietős-izgatott íráskép idekapcsolja az alábbi levelet is:

889. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

szerda.
délután 2 óra
[Budapest, 1913. augusztus–szeptember]

Kedves szerkesztő úr,

ha otthon találja levelem, nagyon kérem tudassa hol találom? Hacsak pár percre, de szeretnék önnel beszélni. Ha nem kapja kézhez ma levelem, holnap reggel kérek alkalmat találkozásra.

Szeretettel

Kádár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Peterdy utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/787. – Ceruzáírás – Nem postai küldemény.

890. CSÁTH GÉZA – IGNOTUSNAK

Palicsfürdő
1913. IX. 1
[Palicsfürdő, 1913. szeptember 1.]

Igen tisztelt főszerkesztő úr!

A múlt héten bátor voltam megküldeni Önnek új könyvemet a *Muzsikusok*-at. Igen kérem Önt kegyeskedjék róla lehetőleg októberig íratni a Nyugatban. Talán ugyanekkor a 3.^{ik} novelláskönyvemről a *Schmith mézeskalácsos*ról is, amelyről a lap mindeddig nem vett tudomást s amelyről, mint egy alkalommal szíves volt említeni: főszerkesztő úr szándékozott írni.

Vajjon *Dénes Imre* c. novellám nem tetszik önnek. (Kézirata a Nyugatonál). Ha így áll a dolog – tessék visszaküldetni, küldök szívesen helyette másat. A Nyugat most mindig oly friss, érdekes, szép, hogy az ember természet-szerűleg vágyik rá, hogy a porondján megjelenjék.

Bocsásson meg kérésemért.

Kitűnő tisztelettel

köszönti

kész szolgálója

Csáth Géza

K: OSZK Kt. Fond 253/1299.

Csáth Géza *Schmith mézeskalácsos* című novelláskötete 1912-ben az *Athe-naeumnál*, *Muzsikusok* című gyűjteménye 1913-ban, a békéscsabai Tevan Kiadónál jelent meg; a Nyugat egyikről sem közölt ismertetést. *Dénes Imre* című novelláját az *Eszterdő* 1918. augusztusi száma adta közre (99–118).

Csáth szakmai és művészi karrierje az 1910-es évek elején megtört. Állását a Moravcsik-klinikán nem véglegesítették; 1911 végén egy Osváttal való találkozó során a szerkesztő szavaiból „lebecsülést” hallott ki, s úgy érezte, hogy a fiatal írók is úgy tekintenek rá, „mint egy lejárt emberre” (lásd CSÁTH 2016, 294). *Horváték* című színdarabját visszautasította a Vígszínház és a Nemzeti Színház. 1914-től meglazult a Nyugathoz fűződő kapcsolata, Fenyő Miksának szóló 1914. február 21-i levelében önmagát már nem szívesen látott vendégként aposztrofálta (lásd *Feljegyzések*, 327–328).

Ígéretes pályáját a kábítószer törte félbe. Egzisztenciális félelmek, valós és képzelt testi bajok Csáth Gézát kamaszkora óta kínozták, azonban 1910 áprilisában – mint később kiderült – a tévesen diagnosztizált tüdőbaj miatti válságban nyúlt először morfiumhoz. 1913 őszén önszántából zárt intézetbe vonult, hogy szenvedélybe-

tegségétől megszabaduljon – sikertelenül. Az évek múlásával tévképzetei súlyosbodtak, mindennapjaiban gyanakvó és gyűlölködő, illetve felhangolt szakaszok váltották egymást. A végkimenetelről Kosztolányi Dezső számolt be *Csáth Géza betegségéről és haláláról* című nekrológiájában a Nyugat 1919. decemberi számában (1105–1109).

891. NAGY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. ősz]

Kedves Szerkesztő Úr!

Legyen kegyes, ha nincs ellene kifogása, a Heltai Bernátjairól írott kritikámat holnap (szerdán) átadni a kisasszonynak,¹ hogy én tovább adhassam a Május című lapnak, amelyet már becsaptam a kritikával és egyebekkel, miután horribilis összeget, 25 kort. felvettem az általuk irodalmilag ellumponlandó pénzből.

Kitűnő tisztelettel

Nagy Lajos

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úr{nak}
Budapest
VII. Peterdi u. 39

K: OSZK Kt. Fond 253/827.
Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: nincs.

A Május irodalmi havilap 1913 októberében indult, és csak néhány számot ért meg, szerkesztői Kázmér Ernő és Pajzs Elemér voltak. Nagy Lajos publikált a Májusban, de Heltai Jenő *Bernát* (Kis komédiák egy székesfővárosi polgár életéből) című könyvéről szóló írását nem találtuk meg (a Május hiányosan lelhető fel közgyűjteményeinkben). A *Bernátot* a Nyugat adta ki 1913-ban; a könyv nemcsak a főhős életéből vett jeleneteket tartalmaz, de Bernátné irodalmi munkásságából vett szemelvényeket is: „Ez a világ / Idióta / Gyűlölöm egy / Idő óta” – olvashatjuk a *Világgyűlölet* című versben.

---

¹ Havas Irén

892. SZEKERES JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

London, 9. 4. 1913
[London, 1913. szeptember 4.]

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Körülbelül két hónappal ezelőtt, a New-York kávéházban történt találkozásunkkor Szerkesztő úr kegyes volt fölszólítani, hogy dolgozzam valamit a Nyugat számára. Akkor megemlítettem, hogy tanulmányt szándékozom írni az angol imperializmusról, közelebbről: az angol imperializmus *szellemi* tartalmáról, Homer Lea, a tavaly elhunyt amerikai tábornok és író két pán-angolszász könyvének: „The Valor of Ignorance” és „The Day of the Saxon” címűeknek alkalmából.¹ Azóta nem igen volt időm a dologgal foglalkozni, most azonban intenzíven hozzáláthatnék. Minthogy pedig egyéb irányban erősen el vagyok foglalva, nem szeretnék hiába dolgozni, és ezért arra kérem Szerkesztő urat, kegyeskedjék lehetőleg rövid időn belül értesíteni: használhatna-e a Nyugat egy, a föntjelzett tárgyról írt, nyolc-tíz oldalas, esetleg valamivel hosszabb cikket.

Egyúttal bátorodom közölni Szerkesztő úrral, hogy néhány hét múlva Kop[pen]hágába utazom és ott állandóan megtelepszem. Mint Szerkesztő úr előtt tán nem ismeretlen, dánul meglehetősen beszélek és írok, ezenkívül Kop[pen]hágában a legjobb összeköttetésem vannak mindhárom skandináv ország vezető politikai és irodalmi köreihez. Amennyiben Szerkesztő úr reflektál rá, nagy öröömre szolgálna, ha a Nyugatnak időnként skandináv dolgokról írhatnék, (esetleg megadott témákról.)

Abban a reményben, hogy Szerkesztő úr szíves lesz itt följánlott szolgálataimat a Nyugat számára igénybe venni, magamat Szerkesztő úr jóindulatába ajánlva és mielőbbi válaszát várva, maradok kiváló tisztelettel

Szerkesztő úrnak igaz híve

Szekeres (Carter) Jenő

Címem:
E. Szekeres,
Endsleigh Palace Hotel
Endsleigh Gardens
London N. W.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő {...}
a „Nyugat” szerkesztőségében
Budapest
Hungary

[Feladói cím:]
E. Szekeres

K: OSZK Kt. Fond 253/869. – Levélpapírfejléc: ENDSLEIGH PALACE HOTEL. | ENDSLEIGH GARDENS. | [kitöltendő dátumrész:] LONDON, ...191 | N. W. | *Telegraphic Address*: "USTAYONERE." | *Telephone Nos.*: NORTH 3345, 3346. – Borítékfejléc: ENDSLEIGH PALACE HOTEL, | ENDSLEIGH GARDENS, | LONDON, | N. W.

Dat.: fpb: London, _ szept. _ (a boríték csonka) – épb: Bp., 1913. szept. 6.

Szekeres Jenő (1892–1949 után) kezdetben budapesti lapok publicistája, a húszas évektől az Egyesült Államokban és Franciaországban élt. Különböző neveken (Carter Jenő, Carter-Szekeres Jenő, Eugene S. Bagger) könyveket és elemzéseket írt többnyire Európa politikai kérdéseiről.

---

¹ Homer Lea (1876–1912) amerikai író és katonapolitikus *The Valor of Ignorance* című könyvében (1909) az Egyesült Államok ellen irányuló japán inváziót jelezte előre, *The Day of the Saxon* című munkájában (1912) a Brit Birodalom felbomlását jóslta meg, főként német, orosz és japán terjeszkedési igényekre visszavezetve.

893. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. szeptember első felében]

Kedves jó szerkesztő úr!

Kerestem tegnap telefonon, megállapodásunk ellenére, mert a mai ingerelt idegállapotomban sürgősen szerettem volna tudni, hogy hatott önre a dráma-részlet. Engedjen meg nekem, nem is kérem különben, tudom, mennyi szeretete van számomra. Másodszor azért is kerestem, mert arra akartam kérni, hogy ha van mód rá, legyen oly jó és utalványozza¹ ki előre, ha nem

mást a figyelők honoráriumát. Vártam pénzeket s nem kaptam, hozzá a költőzködés egész vagyonba került. Ha nem okoz komplikációt, kérem válaszát a kisasszony² által.

Pénteken három óraker ott leszek a kávéházban. Addig is szeretettel köszönti

Kádár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
H.
Lonyai utca 18
Nyugat

K: OSZK Kt. Fond 253/787. – Levélpapír- és borítékfejléc: A NAP [a levélpapír jobb oldalán kitöltendő dátumrész:] *Budapest, 191...* – Nem postai küldemény.

Kádár Endre *Szavak* című drámájának közlését várta (lásd 888.), közben Osvátnak két színházi kritikát ígért, végül *Az új magyarok* címmel összevont beszámolót írt az október 1-jei számra (517–518.), lásd 900.

---

¹ javított szó

² Havas Irén

894. KAFFKA MARGIT – A NYUGAT NYOMDÁJÁNAK

[Budapest, 1913. szeptember 10. körül]

A nyomdának:

A „Hymnus”¹ című versben a 2. szakasz utolsó szava, *homályos* helyett *halálos* szedendő!

A szerkesztőséget kérem értesíteni, [!] hogy a *Zágráb*-ról szóló figyelőt holnap délelőtt a szerkesztőségbe juttatom.

Kafka

K: a kézirat a Psyché Antikvárium 2013. december 3-i, 14. könyvverésén szerepelt; közlésünk alapja a levélről készült digitális másolat.

Kaffka Margit *Az ember kiszáll...* című zágrábi beszámolóját külön cikként hozta a Nyugat az 1913. szeptember 16-i számban (441–447), *Himnusz*a október 1-jén volt olvasható (470).

---

¹ *korábban*: himnusz

895. SCHÖPFLIN ALADÁR – OSVÁT ERNŐNEK

913

[Párizs, 1913. szeptember 13.]

Páris szépségei közül szeretettel üdvözöl

Schöpflin

[Címzés:]

Nsgos

Osvát Ernő úrnak

Budapest

VII. Peterdi-utca 39

K: PIM V. 955/25. (Reichard Pirooska-hagyaték) – Ceruzairás képeslap verzóján, a rektón Eugène Carrière francia festő *Paul Verlaine-portréja* látható.

Dat.: fpb: Párizs, 1913. szept. 13. – épb: nincs.

M: SchAÖL, 135. – [Párizs, 1913.]

896. TANKÓ BÉLA – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Szászváros, 1913. IX/16.
[Szászváros, 1913. szeptember 16.]

Igen tisztelt Szerkesztőség!

A Boutroux[-]ről szóló cikk mellett kéretlenül merészkedem a Szabó Dezső által megkezdett disputához egy „adalékot” küldeni; ha a Nyugat nem zárta be hasábjait a kérdés előtt általában vagy kívülállóknak előtt legalább is, nagyon nagy örömömnek tartanám, ha az a liberalizmus, melynek Szabó D. mellett szerencsés tanúja magam is vagyok, ezúttal is kitűnhetne.

Pater könyvéről mielőbbre jelezve a cikket, vagyok régi és mély tisztelettel hívük

Tankó Béla.

[Címzés:]
A Nyugat
Tekintetes Szerkesztőségének
Budapest
IX. Lónyay u 18.

[Ignotus megjegyzése a boríték rektóján:] Tankó | Osvát

K: OSZK Kt. Fond 253/881.

Dat.: fpb: a boríték csonka – ép: Bp., 1913. szept. 17.

Tankó a Boutroux- és a Pater-kritika mellett (lásd 882.) ahhoz a vitához kívánt hozzászólni, amelyet Szabó Dezső *A magyar protestantizmus problémája* című fejtegetésével indított el a Nyugat 1913. július 16-i számában (118–121), Tankótól *A magyar protestantizmus kérdéséhez* című disputa az október 1-jei számban kapott helyet (525–527).

897. PAOLO BONETTI – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

16. IX. 1913

[Milánó, 1913. szeptember 16.]

La Rédaction de la Revue Mensuelle Hongroise
„Nyugat” – Budapest.

En réponse à votre lettre du 8 août nous vous avons écrit le 20 août en vous rappelant que l'article de M. Freud: *Das Interesse an der Psychoanalyse*, est absolument de notre propriété, et que nous ne pouvons permettre sa reproduction, traduction ou réduction dans une autre Revue, quelle qu'elle soit; que M. Freud n'avait pas [sic!] le droit de vous donner aucune permission, puisqu'il nous avait cédé la propriété de son article; qu'enfin, et tout à fait exceptionnellement, nous vous permettions de reproduire de „Scientia”, l'article [de] Freud *sous trois conditions expressément formulées*. Nous n'avons pas reçu de réponse à notre lettre, et nous nous permettons de vous rappeler notre dernière et de vous demander une réponse aimable.

Salutations distinguées.

p.¹ Scientia
P. Bonetti

[Címzés:]
La Rédaction de la Revue
„Nyugat”
Lonyay-utca 18
Budapest IX.

K: MTA BTK Művészettörténeti Intézet Adattár, MKCS-C-I-169/170.
(Bethlen Béla ajándéka, 1989) – Levelezőlap-fejlec (a verzón): „SCIENTIA”
(RIVISTA DI SCIENZA) | *Direzione e Redazione* | Milano – Via Aurelio Saffi, 11
– Ajánlott küldemény, a bélyeg és az ajánlási ragjegy részben eltakarja a rektón lévő fejleccet.

Dat.: fpb: Milano, 1913. szept. 16. – épb: Bp., _ szept. 18.

---

¹ minden bizonnyal a périodique (folyóirat) szó jelzése

A francia nyelvű levél szövege:
(Kádár Krisztina fordítása)

A „Nyugat” havi folyóirat szerkesztőségének – Budapest

Augusztus 8-án kelt levelükre augusztus 20-án írt válaszunkban emlékeztettük Önöket, hogy Freud úr *Das Interesse an der Psychoanalyse* című cikke teljességgel a mi tulajdonunkat képezi, és nem adhatunk engedélyt bárminemű másik folyóiratban történő megjelentetésére, fordítására vagy kivonatolására; valamint, hogy Freud úrnak nem állott jogában engedélyt adni Önöknek, mivel cikkének tulajdonát nekünk engedte át, végül pedig, hogy egészen kivételesen engedélyezzük Önöknek a „Scientia”-beli Freud-cikk újraközlését *három egyértelműen megfogalmazott feltételhez kötve*. Fenti levelünkre nem kaptunk Önöktől választ, így engedelmeinkkel újra felhívjuk rá figyelmüket, és elvárjuk szíves válaszukat.

Szívélyes üdvözléssel

p. Scientia
P. Bonetti

Sigmund Freud (1856–1939) *Das Interesse an der Psychoanalyse* című tanulmánya 1913-ban jelent meg a *Scientia* című többnyelvű tudományos szemle 31. és 32. füzetében, Paolo Bonetti a *Nyugat*nak a lap titkáráként írt. Ignotus alábbi üzenete e cikkhez kapcsolódik – „a másik Freud” jelentheti az eredeti publikáció második részét, de vonatkozhat egy másik írásra is –, az üzenet pontosabb datálása nem lehetséges.

898. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913 nyarától]

Kedves fiam,

itt küldöm a másik Freudot is. Az *Interesse* első dbját (2-3 folytatásban képzelem) már *erre* a számra kérem. S a fordítást, melynek nagyon örülök s melyet izgatottan várok, meg kell mutatnunk Ferenczinek,¹ a terminusok stb. miatt.

Ölel

Ign.

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – A Nyugat mutatványszámaihoz mellékelt 1912-es, sokszorosított levél hátlapján – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

---

¹ Ferenczi Sándor

899. HAVAS IRÉN – BABITS MIHÁLYNAK

Budapest, 1913, szeptember 19.
[Budapest, 1913. szeptember 19.]

Igen tisztelt Uram,

főszerkesztő urunk¹ megbízásából értesítem, hogy a Nyugat szerkesztőségi összejövetelei minden kedden, – először f. hó 23-án – d.u. 6 óra után a Vigadó kávéházban lesznek.

Kiváló tisztelettel

Havas Irén

K: OSZK Kt. Fond III/1816/10. (Babits Mihály-hagyaték) – Levélpapírféjléc (2.): → *Lónyay utcai időszak* – Gépirat, autográf aláírással – Cégbélyegző: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE

M: BML 1912–1914, 134. – [Budapest, 1913. szept. 19.]

Ambrus Zoltánnak a levél egy másik indigós példányát küldték el (K: OSZK Kt. Fond 471., Ambrus Zoltán-hagyaték, számozatlan).

---

¹ Ignotus

900. KÁDÁR ENDRE – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. szeptember 26.]

Kedves jó szerkesztő úr,

bocsásson meg, magam érzem legjobban, hogy milyen gyerekesen, igen elég ez az egy szó: gyerekesen viselkedem: nem írtam meg a kritikákat, anynyira érintett az, hogy a dráma-részlet nem mehetett le. Fáradt vagyok; oly sokáig mutattam kitartást, hogy most már akarat nélkül engedem el magam. Szeretnék erőt venni magamon és ha lehet, szerkesztőségi munka közben meg fogom írni a két cikkecskét.

Üdvözli

Kádár

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Nyugat szerkesztősége
Helyben
Lónyai utca 18

K: OSZK Kt. Fond 253/787.

Dat.: fpb: Bp., 1913. szept. 26. – épb: nincs.

Szavak című drámájáról lásd 888., *Az új magyarok* című figyelőjéről lásd 893.

901. SZINI GYULA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest 1913 okt 6.

[Budapest, 1913. október 6.]

Kedves Ernő,

Ignotusnak tett ígéretemnek a jövő számig nem tudok eleget tenni, mert amit írok, valamivel hosszabb időt igényel és csak az azután következ

számra tudnám szállítani. Teljes szeretettel egyelőre egy verset mellékelek.
Ha rossz, dobjátok el.

Ölel

Szini Gyula

[Címzés:]

Nagyságos

Osvát Ernő úrnak

helyben

IX Lónyai utca 18

a Nyugat szerkesztősége

[Osvát Ernő megjegyzése a boríték verzóján:] 8.45 | 12.40

K: OSZK Kt. Fond 253/874. – Borítékfejléc: PESTI NAPLÓ | Szerkesztőség
és kiadóhivatal: VI. ker., Podmaniczky-utca 12.

Dat.: fpb: Bp., 1913. okt. 6. – épb: nincs.

Szini ígéretének tárgya nem ismeretes, az elkövetkező hetekben-hónapokban a Nyugat Szinitől a *Hajnali dal* című versen kívül (K: OSZK Kt. Fond 253/1191., M: 1913. november 1., 623) csak *Móricz Zsigmondnak* címzett rövid nyílt levél hozta november 16-án (730). Megjegyzendő, hogy a november 1-jei számban közreadták Somló Lilinek – Ignóus második feleségének – Sziniről készült rajzát is (622).

902. BARTA LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Bp okt 7.

[Budapest, 1913. október 7.]

Kedves szerkesztő úr!

Elnézését kérem a zaklatásért. Szerkesztő úr volt olyan kedves és megígérte, hogy miután elolvasta darabomat, Ambrus Zoltán figyelmébe fogja ajánlani! Én a szerkesztő úrnak ezt a jóságát most szeretném egy kicsit későbbi időre eltenni. Úgy-e lehetséges lesz? Tudniillik annyira ijesztettek a Nemzeti Színházról, a hosszadalmasságtól és mástól, hogy elhatároztam: előbb megpróbálom a Víg-nél. Ott előbb lehet: – negatív eredményt elérni! Akkor még mindig megmarad: a Nemzeti. Szeretném, ha szerkesztő úr ak-

korra tartaná fönn jóakarátát. Kerestem a szerkesztő urat telefonon, de nem találtam! Ismételt köszönettel és őszinte üdvözlettel
kész híve

Barta Lajos

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő úrnak

a Nyugat szerkesztője

H

VII. Peterdi utca 39.

K: OSZK Kt. Fond 253/715.

Dat.: fpb: Bp., 1913. okt. 7. – épb: nincs.

Minden bizonnyal Barta *Szerelem* című színművéről van szó, amelyet több mint két év hányódás után 1916. április 8-án mutatott be a Vígszínház (lásd CSAPLÁR 61–63).

Itt közöljük Barta két másik levelét:

903. BARTA LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1910. nyár – 1918 vége]

Kedves szerkesztő úr!

Bizony, én magam miatt rég megírtam volna a dolgot, de feleségemnek¹ két napon át olyan őrült fogfájása volt, hogy lehetetlen volt bármit is csinálnom. Máma végre ki lehetett húzni és most már jobb napok jönnek. Kérem, adjon nekem szombat d.u.-ig határidőt. Akkor a kéziratot felhozom, vagy felküldöm.

Szívből üdvözlí

Barta.

K: OSZK Kt. Fond 253/715.

Dat.: Barta 1910 júliusában lett budapesti újságíró. – Osvát 1918 végén elhagyta a Nyugatot, és 1920 elején, amikor újra szerkesztő lett, Barta már az országból való távozásra készült.

---

¹ Barta Lajosné Szusich Mária íróő

904. BARTA LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Bp I/15.

[Budapest, 1912 és 1918 között, január 15.]

Kedves szerkesztő úr!

Akárhogy szerettem volna, a kis leány ragályos betegsége miatt nem merek feljönni. Szíves jóindulatába ajánlom a kéziratot. Nem tudtam most egészen és igazán készrecsinálni, hiányzik a nyugalmam és a ráérésem. A vége felé különösen elsietett. De mire a közlésre kerül a sor, erősebb kézzel fogom majd meg. Nagyon lekötelezne szerkesztő úr, ha csütörtökön telefonálhatnék. Melegen üdvözlöm szerkesztő urat, kész híve

Barta Lajos

[Címzés:]

Ngs.

Osvát Ernő

szerkesztő úrnak

H

K: OSZK Kt. Fond 253/715. – Névjegykártyán, a kártya nyomtatott szövege: BARTA LAJOS | A „VILÁG” BELSŐ MUNKATÁRSA – Autográf aláírás nélkül – Nem postai küldemény.

Dat.: Barta 1911 késő tavaszán lett a Világ belső munkatársa – lásd az előző levélhez fűzött magyarázatot is.

905. NAGY LÁSZLÓ – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 1913. X. 8.
[Budapest, 1913. október 8.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr,

E levélhez mellékelem *András király meghal* c. egyfelvonásos játékomat a Nyugatban való megjelentetés céljából.

Mivel igen tisztelt Szerkesztő urat elfoglaltságában zavarni nem akarom, nagyon kérném, hogy midőn e darabról megjegyzéseit velem közölni óhajtja, erről egy lev. lapon értesíteni szíveskedjék s így én az értesítés vételéig igen tisztelt Szerkesztő urat zavarni nem fogom.

És hogy valami, személyemre vonatkozó emlékeztetőt nyújtsak, idejegyzem, hogy én vagyok az, aki a múltkoriban, midőn verseimet nyújtottam át (amelyeknek elolvasását szintén nem zaklatással szeretném elérni) Önt egy (az *Így írtok ti*-beli) karikatúrára¹ figyelmeztettem, illetve emlékeztettem.

Midőn még arra kérem, hogy a mellékelt darabot meg-nem-felelés esetén megőrizni méltóztassék, mivel csak ezen egyetlen példánnyal rendelkezem, magamat jóindulatába ajánlva maradok

Kiváló tisztelettel:

Nagy László, Bpest
VIII. Német u. 45. I. 8.

K: OSZK Kt. Fond 253/828.

Valószínűleg Nagy László indult az *András király meghal* című egyfelvonásossal a Nemzeti Színház 1914. évi jeligés pályázatán, művét nem díjazták (lásd ÁBRÁNYI Emil: *Történeti drámák*. Jelentés a Nemzeti Színház pályázatáról. = *Budapesti Szemle*, 160. k., 1914. november, 276–281, i. h. 277).

---

¹ KARINTHY Frigyes: *Így írtok ti*. Bp. Athenaeum, 1912.

906. TANKÓ BÉLA – A NYUGAT SZERKESZTŐINEK

Szászváros, 1913. X/10.
[Szászváros, 1913. október 10.]

Igen tisztelt Uram,

Egy időig távol lévén hazulról, fájdalom, későn veszem észre, hogy milyen kegyetlenül tréfás sajtóhibákat hagyott benn a Nyugat utolsó számabeli mindkét cikkeszkében a javító szándék, akármilyen jóindulatú volt is. Szabad kérnem a javításnak néhány sort a következő számban? A túlsó oldalon talán szedés alá is készen vannak összefoglalva.

Szívességüket megköszönve, a Pater-cikkkel még, de nem sokáig, adósuk vagyok

régi tisztelettel hívük

Tankó Béla

[Címzés:]
A Nyugat
Tekintetes Szerkesztőségének
Budapest
IX. Lónyay u 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/881.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1913. okt. 11.

Tankó Boutroux-kritikáját és protestantizmusról szóló disputáját október 1-jén közölte a Nyugat (lásd 882., 896.), a sajtóhibákra vonatkozó megjegyzések a levél második fólióján voltak, ezt a szövegrészt az október 16-i helyreigazításhoz (600) letépték.

907. FIRTOS FERENC – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Budapest, 1913. okt. 10.-én
[Budapest, 1913. október 10.]

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr!

E levéllel egyidejűleg küldöm A Faun sikerének lélektana című, most megjelent dolgozatomat, melyben Knoblauch A Faunjának a helyét kísértetem [!] megjeleníteni a dráma világirodalmi fejlődésében.¹ Hogy mennyiben sikerült ez a, talán túlmerész kísérlet, nem tudom. – Kérem szíves bírálataát.

Maradtam őszinte tisztelettel
alázatos szolgája

Firtos Ferenc.

I. Ménesi-út 11.–13.

[Címzés:]
A Nyugat
Tekintetes Szerkesztőségének
Budapest
Mérleg-u. 9.
[a posta a levelet a Lónyay utcába továbbította]

K: OSZK Kt. Fond 253/752.
Dat.: fpb: Bp., 1913. okt. 10. – épb: nincs.

Firtos Ferenc (1891–1917) az Eötvös Collegiumban végzett irodalomtörténész. Az első világháború alatt repülőtisztai kiképzést kapott, légi csatában halt meg. Említett munkájáról (Bp., Németh, 1913) nem írt a Nyugat.

---

¹ Edward Knoblauch (1874–1945) német felmenőktől született az Egyesült Államokban. Az első világháború alatt felvette az angol állampolgárságot, a nevét Knoblockra változtatta, és a Balkánon kémkedett. Több darabját mind a mai napig játsszák. A *faunt* 1912. november 22-én mutatta be a Nemzeti Színház (lásd 786. is).

908. SZITNYAI ZOLTÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest I. Fehérvári út 30 III. 1.

913 X. 22.

[Budapest, 1913. október 22.]

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Amikor közel egy hónapja átadtam „Életúton” című novellámat három versem kíséretében, Szerkesztő Úr okt. 3-ára jelölte meg a terminust, amikor kéziratom elbírálásáról választ nyerhetek. Azóta sok ízben, hol telefonon, hol személyesen, hol mások útján érdeklődtem s miután nem volt szerencsém azt az időpontot eltalálni, melyben a szerkesztőségben méltóztat lenni, de meg nem is akartam evvel a csupán számomra jelentős ügygel olyan mélyen tisztelt elfoglaltságában háborgatni, beértem volna azzal is, ha a kiadó kisasszony¹ tolmácsolja a kritikát, helyesebben, ha az ő útján kaphattam volna vissza írásaimat, melyeknek elbírálásáról az eddigi egy hónapi és eredménytelen tudakozódás után kevés a kétségem. Részben a véletlen, részben az ő elfoglaltságának lehet eredménye, hogy még ennyit sem tudtam elérni s végül is utalva vagyok, hogy az ilyen írásokkal valószínűleg zsúfolásig elhalmozott Szerkesztő Urat röviden arra kérem, hogy munkám sorsáról méltóztasson értesíttetni és a kézirat átvételének helyéről és idejéről tudatni.

Engedje meg, hogy nagyrabecsült értesítésére feltétlenül számíthassak, habár tudatában vagyok is ügyemnek egészen jelentéktelen voltával, [!] mert nem vagyok képes legyőzni azt a csendes izgalmat magamban, mellyel nyilvánosság előtt való első kísérletem sikerét vagy kudarcát várom.

Maradtam a Szerkesztő Úr iránti kiváló tisztelettel

Szitnyai Zoltán.

K: PIM V. 955/21. (Reichard Piroska-hagyaték)

[Ismeretlen kéz írása a levélpapír verzóján:] dr. Hajnóczy Károly | Nagy János-u. 37. I.

Szitnyai Zoltán a leveléhez egy hatfilléres postabélyeget mellékel, novelláját a Nyugat nem közölte.

---

¹ Havas Irén

909. IGNOTUS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. november 1. előtt]

Kedves Barátom,

leadtam Kosztolányinak 2 versét, melyet *ebben* a számban szeretnék hozni. Szini és Ady mellett elfér.¹

Aztán: kérlek, szeded ki sürgősen az ő válaszát, mert simítani és enyhíteni akar rajta. Ha megmutattad Eleknek s Elek reflektál rá: azt majd csak a *jövő* számban adjuk.

Igen szeretném ugyancsak ebben a számban a Somlyó Zoltán verseit is elsütöni. Ellenben a Balázs-versek várhatnak 1-2 számot.²

Ölel

Ign.

[Címzés:]

Ng

Osvát Ernő

úrnak

K: OSZK Kt. Fond 253/779. – Borítékfejléc: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE | [bal oldalon embléma, alatta:] | FŐSZERKESZTŐ S A SZER- | KESZTÉSÉRT FELELŐS: | IGNOTUS | SZERKESZTŐK: ADY | ENDRE, FENYŐ MIKSA. | FŐMUNKATÁRSÁK: | AMBRUS ZOLTÁN. [!] BABITS | MIHÁLY, HALÁSZ IMRE, | MÓRICZ ZSIGMOND, OSVÁT | ERNŐ, SCHÖPFLIN [!] ALADÁR | Előfizetési ára: | Egy évre . . . . . 24.– kor. | Félévre . . . . . 12.– " | Negyedévre . . . 6.– " | Egyes szám . . . 1.20 " | KIADÓHIVATAL: | BUDAPEST, IX. KER. | LÓNYAY-UTCA 18. – A szerkesztőségben hagyott ceruzairásos üzenet.

Edgar Allan Poe *A holló* című verse Kosztolányi Dezső fordításában 1913. szeptember 16-án jelent meg a Nyugatban (402–404). Elek Artúr *Poe „Holló”-jának legújabb fordítása* címmel az október 16-i számban vitatta Kosztolányi átköltésének megoldásait (591–593), Kosztolányi *A „Holló” (Válasz Elek Artúrnak)* címmel fejtette ki nézeteit a műfordítás szabadságáról november 1-jén (641–644). Elek Artúr a vitát nem folytatta. Kosztolányi *Bácskai rajz [A napraforgó, mint az őrült...]* és *Reggeli [A repülő...]* című versei november 16-án jöttek (702–703).

---

¹ Ady versei november 1-jén: *Vágyini hogy szeretnék, Föl, föl, uram, Eltemetem szemem látottjait, A legfőbb várta* (653–655), Szini ugyanezen számban olvasható *Hajnali daláról* lásd **901**.

² Balázs Béla *Szólok a régiekhez és Én nem mozdultam* című, miként Somlyó Zoltán *Rossz szomszédság és A dajka* című verseit november 16-án hozták (719–720, illetve 721–722).

910. ERDEI VIKTOR – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Budapest, 1913. XI. 1.

[Budapest, 1913. november 1.]

A „Nyugat”
tekintetes Szerkesztősége
Budapest.

Tisztelettel kérem, hogy Osvát Ernő szerkesztő úrnak átadott cikket (Korszerűtlen feljegyzések a nyelvekről etc.) telefoni megállapodásunk értelmében nekem alanti címemre postafordulattal mellékelt porto felhasználásával *ajánlott levélben* visszaküldeni szíveskedjenek.

Teljes tisztelettel

Erdei Viktor

VIII. József-utca 23.

(Mellékelve:
Bélyeg: 22 fillér)

K: OSZK Kt. Fond 253/741.

Erdei (Epstein) Viktor (1879–1945) festőművész, grafikus; Hollósy Simon és Ferenczy Károly tanítványa. Képzőművészeti munkássága iránt érdeklődött a Nyugat, de írása csak egy jelent meg a lapban, 1910-ben.

911. ADY LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest. 1913. XI. 7.
[Budapest, 1913. november 7.]

Kedves jó Szerkesztő Uram!

Ne haragudj, ha megkérek, hogy egy Nálad levő Mikes-jelenetemet kegyeskedj hozzám visszajuttatni: télvíz ideje jó s az ember minden sor írását megkísérli értékesíteni.

Igaz ragaszkodó tisztelettel
híved

Ady Lajos

K: OSZK Kt. Fond 253/703.

Lásd 878.

912. HAVAS IRÉN – RÉTI ÖDÖNNEK

Budapest, 1913, november 8.
[Budapest, 1913. november 8.]

Igen tisztelt Uram,

szerkesztőségünk nevében kérjük, méltóztassék a Nyugat számára mielőbb novellát küldeni.

Teljes tisztelettel

Havas Irén

K: Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár, Szeged, Helyismereti Gyűjtemény, Ms 29/2223a. (Réti Ödön-hagyaték) – Levélpapírfejléc (4.): → *Lónyay utcai időszak* – Gépirat, autográf aláírással – Cégbélyegző: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE

Lásd a következő levelet.

913. RÉTI ÖDÖN – OSVÁT ERNŐNEK

Arad, 1913 nov. 11
[Arad, 1913. november 11.]

Kedves Osvát úr

Azóta folyton nyomorgok. A nyaralásom nem sikerült, semmi nem történik úgy, mint kellene. De bízom a télben.

A Nyugat kedves Havas Irénje novellát kér tőlem. Küldök még ebben a hónapban, legrosszabb esetben a felét, – ha hosszabbra nyúlna.¹

Beckel [!] nem találkoztam azóta, azt sem tudom hol lakik, de remélem jól megy dolga?²

Szívből üdvözlöm kedves Osvát úr és a feleségem is.³

Igaz tisztelője

Réti Ödön

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
a Nyugat szerkesztőségében
Budapest
IX. Lónyay utca 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/846.

Dat.: fpb: Arad, 1913. nov. 11. – ép: Bp., 1913. nov. 12.

¹ Lásd az előző levelet – Réti novellája: *Sötét vizeken*. = Nyugat, 1913. december 1., 740–753.

² Beck Ö. Fülöpről van szó (lásd 567.).

³ Réti Ödönné Bobár Irén (?–1963)

914. TANKÓ BÉLA – A NYUGAT SZERKESZTŐJÉNEK

Szászváros, 1913. XI/14.
[Szászváros, 1913. november 14.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Elfoglaltság, kimerültség, a tanári munka gyönyörűségeinek ezek a vi-
rágai mind mostanig hátráltattak a Pater könyvéről e rövid ismertetést meg-
írni;¹ időközben Thomas pedagógiai munkája úgy megfogott, – vissza is adott
jórészt magamnak, – hogy nem állhatom meg, hogy másokat is ne részesítsek
legalább annyira az élvezett jóban, hogy figyelmüket felhívjam erre a pom-
pás könyvre. Nagyon örülnék, ha mind a kettőt használhatónak látná az
igen tisztelt szerkesztő úr, akinek vagyok

régi tisztelettel híve

Tankó Béla.

[Címzés:]
A Nyugat
Tekintetes Szerkesztőségének.
Budapest.
IX. Lónyay u. 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/881.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 191_. ___. (a bélyegző elmosódott)

P. Félix Thomas *A nevelés a családban* (A szülők vétkei) című könyvéről (Bp.,
Révai, 1913) Tankó a Nyugat 1914. január 1-jei számában referált (*Thomas: A neve-
lés a családban.* 75–76).

---

¹ Lásd 882.

[Fiume, 1913. november 17.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Aznap, hogy búcsúztam szerkesztő úrtól, Jászi¹ mégis feltelefonált még és beszéltem vele. Ép[p] elutazás előtt; aztán az volt, hogy a kalauzban jelzett gyorsvonat november 1. óta nem indult, tehát nov. 13.-án se, <s> a személylyel kellett utaznom (mert nem akartam visszafordulni) s az utam borzasztó hosszúra nyúlt. Itt is merültek fel komplikációk, amennyiben nincs még megfelelő lakásom.

A cikket Ottó királyról azért meg fogom írni 20.-ig.² A hadügyi cikkhez³ még van egy könyvre szükségem, nem tudom mikor fogja elküldeni Politzer.⁴ Aktuais könyveken kívül elláttam magam könyvekkel Tacitus,⁵ Plutarch,⁶ Machiavelli,⁷ Gobineau,⁸ Voltaire, Montesquieu,⁹ Ranke,¹⁰ Macaulay¹¹ s Carlyle[-]től¹² (persze monografiák, és nem összes művek); ha még az újságokra és a következő vizsgára is gondolok, zavarba jövök. De valószínűleg úgy fogom beosztani a dolgot, hogy sürgősebbnek fogom kimondani ama művek elolvasását, melyek megírandó dolgozataimhoz kellenek, mint azokét, melyek iránt való érdeklődésemet a már megírt dolgozataim keltették fel. Amíg Politzer késik, mégis az utóbbiakat olvasom, hisz ez utolsó témáimhoz különben is van még mondanivalóm (igaz, szerkesztő úr találkozott Gömörivel?);¹³ a vizsga meg nem is sürgős; pihennem (miközben olvashatok) meg úgyis sokat kell; annál inkább, ha néha nagyobb, máskor meg kisebb kiruccanásokat akarok tenni, hogy érintkezsek horvát politikusokkal és impressziókat szedjek fontos helyekről; végre pedig könnyebb írni is, ha az ember már előbb tisztázta nézeteit és tisztázni nem csak írás közben akarja. Ha berendezkedési kellemetlenségei vannak az embernek, legalább nem fogyaszt időt milieu-évezésekre és bölcselkedésre. Szerelem után járnom most nem is illik. Az egészségemmel legjobb lesz egy ideig nem is törődöm; orvostanárok se arattak babért az ellenkezővel. Különben remélem, hogy a cikk, melyet Ottó királyról írni fogok, egy orvost inspirálni fog; enélkül meg se írnám.

Tudom, hogy szerkesztő úrnak kevés ideje van, de azért nem is <.....> |:nagy dolog:| egy pár sor levelet írni; van akihez¹⁴ nagy dolog, de <nekem> |:hozzám:| ép[p] nem. Szerkesztő úr írna nekem valamely al-

kalommal valami aktuálisat s aztán esetleg hozzátenne valamit, – de ugye nagyon faszírozom? Mindenesetre nagyon örülnék.

Kiváló tisztelettel szerkesztő úr őszinte híve

Boross László

Fiume Riva Cristoforo Colombo 6
(kérem¹⁵ szerkesztő urat, <...> szíveskedne ideküldetni a Nyugat két novemberi számát is, előre köszönöm).

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest VII
Peterdi utca 39

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

Dat.: fpb: Fiume, 1913. nov. 17. – épb: Bp., 1913. nov. 18.

---

¹ Jászi Oszkár

² Boross László *Levél egy orvostanárhoz, Ottó királyról* című esszéjében (Nyugat, 1913. december 16., 914–920) Ottó bajor király (1848–1916) mentális zavarait tárgyalta.

³ *Háború és véderőrendszer* című tanulmánya ügyében (Nyugat, 1914. február 1., 153–168) több levelet is küldött (lásd 925., 926., 931., 941., 942., 951.).

⁴ A Politzer-féle könyvkereskedésről van szó.

⁵ Publius Cornelius Tacitus (Kr. u. 56 k. – 117 és 120 között) római történetíró.

⁶ Plutarkhosz (Kr. u. 46 és 48 között – 125 és 127 között) görög író, aki változatos műfajú, több ezer oldalnyi életművet hagyott az utókorra.

⁷ Niccolò Machiavelli (1469–1527) firenzei író, filozófus, politikus.

⁸ Joseph Arthur de Gobineau (1816–1882) francia író, diplomata és utazó.

⁹ Voltaire (1694–1778) és Montesquieu (1689–1755) a francia felvilágosodás írói és filozófusai.

¹⁰ Leopold von Ranke (1795–1886) német történész.

¹¹ Thomas Babington Macaulay

¹² Thomas Carlyle (1795–1881) skót származású brit történész, esztéta és író.

¹³ Elképzelhető, hogy Osvát ígéretet tett Borossnak, hogy a műveit ajánlani fogja Gömöri Jenőnek, a Modern Könyvtár sorozatszerkesztőjének (lásd 874.).

¹⁴ korábban: *akinek*

¹⁵ korábban: *kémém*

916. FENYŐ MIKSA – OSVÁT ERNŐNEK

[Párizs, 1913. november 17.]

Kedves Osvát.

Eddig se Lemaître, se Beaunier, se La Jeunesse... nehéz ezeket ilyen tömegből kihalászni, vagy legalább is hét nap teljesen elégtelen.

Szíves kézsorítással
feleségének kezét csokolom

Fenyő Miksa

[Címzés:]
Osvát Ernő
úrnak
Budapest
Peterdy-u 39.
Hongrie

K: MTA BTK Művészettörténeti Intézet Adattár, MKCS-C-I-169/171.
(Bethlen Béla ajándéka, 1989) – A képeslap rektóján Jean-Baptiste Camille Corot
Hajnal, avagy a nimfák tánca című festményének reprodukciója.

Dat.: fpb: Paris, 1913. _ . 17. – épb: nincs.

Fenyő Miksa és Fenyő Miksáné 1913. november 14-én Párizsból Elek Artúrt is üdvözölték (K: MTA BTK Művészettörténeti Intézet Adattár, MKCS-C-I-169/44.,
Bethlen Béla ajándéka, 1989), a neki és Osvátnak szóló képeslapokat ugyanabban a postahivatalban adták fel.

A Jules Lemaître (1853–1914), André Beaunier (1869–1925) és Ernest La Jeunesse irodalmárokkal való találkozás említése ironikus.

917. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Nagybánya, 1913. november 22. (?) előtt]

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Itt küldve ezt a novellát s ezt a két verset, nagyon kérem legalább 60 koronát küldetni nekem mert csehül vagyok nagyon. Regényemet most tisztázom, nagyon hosszadalmas dolog ez, de diktálni meg nem tudok. A nyáron a sport teljesen detronizálta az irodalmat, de e pillanatban, – jó órában mondjam, – nagy a munkakedvem s bizodalمام,
legkészebb tisztelő híve

Tersánszky Józsi Jenő

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
a „Nyugat” szerkesztőségében
Budapest.
IX. Lónyai utca 18.

[Feladói cím:]
Küldi: Tersánszky Józsi Jenő Nagybányáról.

K: OSZK Kt. Fond 253/882. – Ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1913. nov. 22. [?]
M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 123–124.

Tersánszky levelére – Osvát megbízásából – Havas Irén felelt 1913. november 27-én, kilátásba helyezve, hogy a beküldött műveket a Nyugat legközelebbi számaiban közli. 1913. december 20-án – honoráriumként – 50 koronát küldtek a szerzőnek (lásd 922.). Mindazonáltal a fenti levélhez csatolt novellát ekkor nem adta közre a Nyugat, hiszen Tersánszky a következő elfogadott novellát – *A Máris tallérja* címmel (M: Nyugat, 1914. január 1., 43–52) – csak december 12-én postázta (lásd 921.). Ugyanekkor Tersánszky még egy verset küldött a Nyugatnak, így jelent meg az *Egy szűz dicsérete*, az *Esti ének a kedvesemhez* és az *Éji nóta* az 1913. december 16-i számban (933–935).

1913–1914 telén Tersánszky ismét regényírói szerepben lépett fel, de témái nem ismeretesek; a megjegyzés, amely bevonulása utáni levelében olvasható („A regényt eltettem jobb napokra”, lásd 1019.), kétségessé teszi, hogy kísérlete egyáltalán eljutott-e Osváthoz.

918. HAVAS IRÉN – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

Budapest, 1913 november 27.
[Budapest, 1913. november 27.]

Igen tisztelt Uram,

Osvát Ernő úr megbízásából értesítem, hogy kéziratait megkaptuk s azok a Nyugat legközelebbi számaiban fognak megjelenni. Honoráriumára vonatkozó kérését amint Fenyő szerkesztő úr, – ki a Nyugat ilyen természetű ügyeit intézi – néhány napos bécsi útjáról visszatér, elintézzük. –

Egyúttal kérjük, amennyiben Ön regényével már elkészült, szíveskedjen azt mielőbb beküldeni; hogy a jövő esztendőben közlendők közé beosztható legyen, szükséges | :azt: |¹ már ezidén ismernünk. –

Teljes tisztelettel

Havas

K: PIM V. 4330/122/4. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – Levélpapírfejléc (4.): → *Lónyay utcai időszak* – Gépirat, autográf aláírással – Cégbélyegző: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE

M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 124.

Tersánszky kéziratairól és ígéreteiről lásd az előző levelet.

---

¹ a betoldás tintaírással; mindkét bekezdés végén törölt, illetve javított szavak

919. TÓTH ÁRPÁD – OSVÁT ERNŐNEK

csütörtök.
[Budapest, 1913. november 27.]

Kedves jó Szerkesztő Úr,

a mellékelt Hargitai-figyelőt fogadja jó szívvel. És... és tíz korona kellene. Bizonyos okokból. (Milyen külön oka lehetne még az embernek a hónap 27-ik napján?)¹ Kérem, legyen kegyes a tíz koronát a Kisasszonnyal² kiutalványoztatni. Négy órakor feljőnnék és átvinném.

A Nyugat mostani árszabásai, úgy vélem, 5 koronát szabnak ki egy³ rövid figyelőre. A 10 korona fejében tehát még írnom kellene. Talán a Jászay-Horváth-figyelőt? Ha megkapnám a könyvet, pár napon belől megírnám.

Szíves üdvözzel híve:

Tóth Árpád

K: OSZK Kt. Fond 253/884.

M: NEMESKÉRI 1986, 9.

Tóth Árpád Hargitai Tihamér (1887–?) postatiszt *Halál-karaván* című verseskötetéről szóló figyelője a Nyugat 1914. január 1-jei számában jött (72–73); Jászay-Horváth Elemér (1888–1933) *Gyöngyök és könnyek* címen kiadott verseiről Füst Milán írt az 1913. december 16-i számban (959).

---

¹ 1913. november 27. csütörtökre, december 27. szombatra esett.

² Havas Irén

³ javított szó

920. ADY ENDRE – A NYUGAT NYOMDÁJÁNAK

1913 XII/10

[Budapest, 1913. december 10.]

A Nyugat nyomdájának,

kedves uraim,

itt küldöm (betegségem miatt kissé későn) a korrektúrát. Ha lehet siessenek vele. Illesszék bele a mellékelt pár verset. A revíziót dr. Földesi [!] Gyula tanár úr csinálja az öcsémmel, Ady tanárral¹ egyetemben. Kész lesznek vele 24 óra alatt. A pót-versek közül az epilógus-szerűt, nagyon kérem, mint a prológust, kurzívval szedjék. Szeretettel üdvözlöi önöket

Ady Endre

K: MTA KIK K 18/17. (N. n. sz. 1951/34., vétel magánszemélytől) – Levélpapírfejléc: HÜVÖSVÖLGYI PARK PENSÍÓ | RÉSZVÉNY- | TÁRSASÁG | TELEFON

145-90. | [az intézmény látképe] | BUDAPEST | HIDEGKUTI -ÚT | 74-76-78. | TELEFON 145-90 | [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] *Budapest...* – Ceruzairás.
M: AELev2, 245. – [Budapest, 1913. dec. 10.]

Ady *Ki látott engem?* című kötetének korrektúrájáról van szó, a könyv 1914. február első hetében jelent meg; a prolóógus a kötet címadó verse, az epilógus az *Élet-bérem sírva panaszlom* – a korrektúráról lásd Földessy Gyula Adynak szóló 1914. január 8-i levelét (AELev2, 612–613).

Ady a Park Panzióba (ma Hűvösvölgyi út 118–122.) 1913. november 1-jén költözött ki, és december 10-én az utolsó napját töltötte ott (lásd AELev2, 604, 245–246).

---

¹ Ady Lajos

921. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

Nagybánya 913. december 12. –
[Nagybánya, 1913. december 12.]

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Itt küldök megint egy novellát, meg egy verset. Ön azt írhatja nekem, hogy ha kész vagyok a regénnyel újesztendő előtt küldjem még. Nem bírom szerkesztő úr még újesztendőre se. Január elejére leírom talán az első részt. Ha kívánja, ezt el is küldöm. Szakadatlan dolgozom. Nyolckor fekszem, reggel ötök kelek s neki is ülök s délig, sokszor még délután is írok. Sehová nem járok; egyszóval télutójára remélem kész leszek. Addig, bocsánatát kérem. Most pedig újra nagyon kérem szerkesztő urat, ha csak lehet nekem száz koronát küldetni. Mondhatom soha se volt rá nagyobb szükségem. A hatvan koronát még nem kaptam meg most se. *Persze, félre ne értsen, a hatvanal együtt kérek százat, nem külön. De nagyon kérem.* Két novella, meg három vers, lágyítsa meg a Fenyő úr szívét, mert igazán nagyon rossz dolgom volna nélküle. Vagyok mindnyájoknak üdvözlettel,

Önnek készleges híve

Tersánszky Józsi Jenő

[Címzés:]
Nagyságos Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Budapest.
„Nyugat” szerkesztősége.
IX. Lónyai utca 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/882. – Ajánlott küldemény.
Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1913. dec. 13.
M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 125.

Tersánszky következő, 1913. december 25-i levelében említi, hogy legutóbb – vagyis 1913. december 12-én – *A Máris tallérja* című novellát küldte be (lásd 927.). 1913. november–decemberi műveiről, illetve regényírói terveiről lásd 917., 918.

922. HAVAS IRÉN – TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐNEK

1913. XII. 20.
[Budapest, 1913. december 20.]

Igen tisztelt Uram,

egyidejűleg küldünk 50 Koronát s alkalmasint a jövő hét elején küldeni fogunk ugyanennyit.¹

Osvát Ernő úr üzeni: Kabos Ede Osvát urat kérte meg, hogy az *Érdekes Újság* Dekameronja számára, mely magyar írók rövid – 40–60 sornyi – ön-életrajzát, fényképét s azt a novelláját fogja tartalmazni, melyet az író írásai közül legjobban szeret: legyen közvetítője, hogy Ön is szíveskedjék ezeket – minél előbb – Kabos Edének, (az *Érdekes Újság* szerkesztője, Bpest. Váci körút 78.) megküldeni, aki a novellát természetesen honorálni fogja.²

Kiváló tisztelettel

Havas
Kiadóhiv.

[Címzés:]
Nagyságos
Tersánszky Józsi Jenő úrnak
Nagybánya

K: PIM V. 4330/122/5. (Tersánszky Józsi Jenő-hagyaték) – A Nyugat-levelező-kártya fejléce: → *Mérleg utcai idők* – Borítékfejléc (1.): → *Lónyay utcai idők* – Cégbélyegző: NYUGAT | IRODALMI ÉS KRITIKAI FÉLHAVI SZEMLE

Dat.: fpb: Bp., _ _ _ _ (a boríték sérült) – épb: Nagybánya, 1913. dec. 21.
M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 125–126.

¹ Lásd 917., 921.

² Kabos Ede, Az Érdekes Újság szerkesztője állította össze *Az Érdekes Újság Dekameronja* (Száz magyar író száz legjobb novellája. Bp., Légrády, 1913–1916) című tízkötetes gyűjteményt. Elképzelhető, hogy Osvát ajánlotta Tersánszkyt – pénzgondjait enyhítendő – Kabos Ede figyelmébe. (Lásd 927.)

923. GEDŐ LIPÓT – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913. december 20.]

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Úr!

Bizalommal fordulok Önhöz, mert egyszer volt szíves bátorítani, hogy ha valamiben segítségemre lehet, bátran kérhetem segítségét.

Engedje meg m. t. Szerkesztő Úr, hogy előbb elmondjam az okokat, melyek erre a lépésre kényszerítenek.

Évek óta élek öreg, keresetképtelen szüleimmel a legnagyobb nélkülözések között, mert piciny rajztanítói fizetésemből nem tudom őket is, magamat is eltartani. Nehány évig ennek dacára sem vállaltam volna más foglalkozást is, mert időm hátralévő részét festészeti studiumok foglalták le. Az elmúlt évben a nyári hónapokat falun töltöttem igen erős munkában, melyhez 600 korona kölcsönt vettem fel, hogy a modelleket és egyéb festészeti költségeimet fődzhessem. Ezt a kölcsönt havi részletekben vonják le fizetésemből. E képeimből a Művészház egy teremkiállítását fog rendezni, de csak tavaszfelé, amikor is legfeljebb ha erkölcsi sikerre számíthatok. Képeket egyáltalán nem tudok eladni, sohasem tudtam, mert azok sajnos nem olyanok, hogy eladásukra a jövőben is számítani lehetne. Most azonban, hogy a nyáron sikerült végre magamat kielégíteni a munkában, nyugodtabb és józanabb fejvel tudok gondolni arra, hogy a magam és familiám helyzete mily kétségbeejtő! Szeretnék ugyanis még a rajztanításon kívül más állandó keresethez jutni. Elfoglaltságom az iskolában kevés, időm is lenne rá bőven. Egy-két esz-

tendőre kénytelennek érzem magam a komoly piktúrát félretenni, mert így se festeni, se megélni nem tudok.

Arra gondoltam, hogy valamelyik lapnál mint rajzoló reporter jól megállnám a helyemet. Ilyenfajta újságember nálunk még úgy sincs. Írnám és rajzolnám a tudósításokat. Azonkívül, ha szükséges, esetleg a gyermekmelletket is csinálnám, sőt a képzőművészeti kritikától sem riadnék vissza. Egy ideig fizetés nélkül is vállalnám a dolgot, azontúl sem lennének nagy igényeim.

Ebben a dologban talán segítségemre lehet mélyen tisztelt Szerkesztő Úr.

Azért mondtam el mindezeket levélben, mert elmondani szóval ugyanezt ugyanígy kissé kényes. A napokban leszek bátor m. t. Szerkesztő Urat fölkeresni, hogy ebben az ügyben becses véleményét kikérjem.

Vagyok és maradok m. t. Szerkesztő Úrnak egyébként is mély hálára kötelezett kiváló tisztelője

Gedő Lipót

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak
A „Nyugat” szerkesztője
Budapest
IX. Lónyai utca 18.

[Feladói cím:]
Gedő Lipót, Bp. VIII. Magdolna u. 20 II. 37.

K: OSZK Kt. Fond 253/761.
Dat.: fpb: Bp., 1913. dec. 20. – épb: nincs.

A Művészház Egyesület 1909-ben alakult meg Budapesten. Célkitűzése szerint a fiatal, kezdő képzőművészeknek biztosított bemutatkozási lehetőséget csoportos tárlatok formájában. Gedő Lipótnak 1914 március–áprilisában gyűjteményes kiállítást rendeztek – ez volt a Művészház egyik utolsó programja, ugyanis az egyesület hamarosan csődöt jelentett.

Gedő Lipót a háború kitérőre után két évig Prágában katonáskodott, rajzai ezalatt a Prager Tagblattban jelentek meg.

924. HALÁSZ GYULA – IGNOTUSNAK

Budapest, 1913. XII. 20.
[Budapest, 1913. december 20.]

Kedves főszerkesztő Uram,

engedje meg, hogy szíves ítélet mondás okából mellékelve megküldjem Fóris László ifjú barátom néhány versét. A fiú most Budapesten tanul, de már a szülei [!] házban is, Déván, Pestről álmodozott. Egynémelyik verse még a kisvárosban született. Nagy várakozással néz elébe *Ignotus* bírálatának. Megvallom, engem is roppantul érdekel, hogy hányas osztályzatot kap a kis költő? Ha megjelennék egyik-másik verse a Nyugat-ban, bizonyosan el lenne ragadtatva.

Szíves üdvözlettel
Főszerkesztő Úr legigazabb tisztelője

Halász Gyula.

Babits hatalmas lélektani regényét bámulattal és megdöbbenéssel olvastam.¹

K: OSZK Kt. Fond 253/764. – Levélpapírfejléc: MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG | Titkár. [jobb oldalon kitöltendő dátumrész:] Budapest, 191 | VIII., Sándor-utca 8.

Fóris László (1894 k.–1977) jogász, pénzügyminisztériumi államtitkár 1948-ig; a nyugatosokkal Halász Imre révén ismerkedett meg (lásd FÓRIS 2006, 126–133).

Fóris mindhárom Nyugat-szerkesztőt megkereste, hogy verseit közöltesse – sikertelenül. 1914 februárjában Halász Imre kérte meg Osvátot, hogy Fórist fogadja (lásd 950.), 1915 októberében Halász a neki küldött verseket Fenyő Miksának adta át (lásd Halász Imre – Fóris Lászlónak. [Budapest, 1915. október 27.], K: PIM V. 4336/3.). Fóris *Ifjúság* című egyetlen verseskötete Hódmezővásárhelyen, 1921-ben látott napvilágot.

---

¹ Babits Mihály *A Gólyakalifa* című regényét a Nyugat 1913. december 16-i számában adták közre (805–907).

925. BOROSS LÁSZLÓ – OSVÁT ERNŐNEK

Volosca¹ Villa Mignon
Dec 20
[Volosca, 1913. december 20.]

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Sajnos ezúttal se adott nekem választ így nem tudom, csak remélem, hogy jól van szerkesztő úr, és kellemes karácsonyt kívánok.

Egyszerre a szerkesztőségbe küldöm a „Háború és véderőrendszer” első <felét> részét.² A második valamivel hosszabb, ebben vannak részletesen Moltke³ háborúi és részletesen a következtetések. Újévre küldöm. Az első részt ama reményben küldöm előbb, hogy hátha már jan. 1.én lejöhet?

Megjegyzem, a pesti napilapokkal semmire se mentem. Bródy⁴ nem felelt és kézirataim is ott veszttek, det[t]o Világ és Pesti Napló. Nem is urgirozok⁵ semmit. Mindig megbánom a közeledést a pesti sajtóhoz; ezekhez csak felülről leereszkedni érdemes, mert máskülönben oly nehézkesek mint a bankigazgatói portások.

A Frankfurter „demnächst” lehoz.⁶ Azt a Kepes-féle brosürt⁷ köszönöm, ő is elküldte nekem. Ha elküldeti nekem a Nyugat Ferrero római történetét, arról szívesen írnék.⁸ Ugyanis most olvastam Plutark Julius Caesarját⁹ és most lapozgatom Montesquieu[-]t is Rómáról.¹⁰

Őszinte tisztelettel szerkesztő úr kész híve

Boross László

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő
szerkesztő úrnak
Budapest VII
Peterdi utca 39

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

Dat.: fpb: a boríték csonka – épb: Bp., 1913. dec. 21.

¹ Volosca település Abbazia része a Quarnerói-öböl partján, ma Horvátországhoz tartozik.

² Lásd a következő levelet, illetve 915., 931., 941., 942., 951.

- ³ Boross a tanulmányban a Helmuth Karl Bernhard von Moltke (1800–1891) porosz királyi tábornagy által követett stratégiát elemzi.
- ⁴ feltehetően Bródy Miksa
- ⁵ A kifejezés valószínűleg a sürgetni jelentésű latin *urgere* igéből származik.
- ⁶ Lásd 874., 998. – demnächst (*ném.*): a közeljövőben, nemsokára
- ⁷ Kepes Ernőtől ezekben az években több füzet is olvasható volt.
- ⁸ Guglielmo Ferrero (1871–1942) olasz történétíró, publicista 1901 és 1907 között adta ki fő művét, *Grandezza e decadenza di Roma* című munkáját (Milano, Fratelli Treves). Magyarul a könyv *Róma nagysága és hanyatlása* címmel a Révainál 1914 és 1916 között jelent meg hat kötetben. Boross *Római nemesség, tőkésék, drágaság, adósságok és korrupció* című esszéjében a magyar kiadás első három kötetéről referált (Nyugat, 1914. március 16., 402–410). – Lásd 931., 941., 951–953.
- ⁹ Plutarkhosz legismertebb műve a *Párhuzamos életrajzok*, amely Julius Caesar élet-történetét is tartalmazza.
- ¹⁰ Montesquieu *Elmélkedések a rómaiak nagyságának és hanyatlásának okairól* című esszéjéről van szó.

926. BOROSS LÁSZLÓ – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Volosca, Villa Mignon

dec 20

[Volosca, 1913. december 20.]

Igen tisztelt szerkesztőség!

Bátorkodom mellékelten beküldeni egy cikk első részét. A második részt – IV. és V. fejezet – újra küldöm; kétszer oly hosszú mint az első rész. Ezt azért küldöm előbb, mert hátha január elsején már lejöhetne. Kérni fogom a kefelevonatot.¹

Egyúttal kérem szíveskedjenek címemre küldeni utolsó cikkem² és e kézirat honoráriumát.

Kiváló tisztelettel őszinte hívük

Boross László

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

¹ A *Háború és véderőrendszer* című cikkről lásd az előző levelet és a 915. számút.

² BOROSS László: *Levél egy orvostanárhoz, Ottó királyról.* = Nyugat, 1913. december 16., 914–920.

927. TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ – OSVÁT ERNŐNEK

NBánya 913. Karácsonnapja. [!]
[Nagybánya, 1913. december 25.]

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Szíves megkeresésére, hogy Kabos úrnak, ha jól értettem Havas urat, egy fényképet, rövid életrajzomat s egy novellát küldjek, – újra igénybe kell vennem Szerkesztő Úr szívességét, amennyiben legalkalmasabbnak arra a célra a legutóbb küldött „Máris tallérja”-karácsonyi történetet tartanám, mint rövid s azt hiszem eddig legérettebb dolgomat.¹ Csak azt nem tudom lehet lesz-e ez, mert hisz tudom, hogy az Érdekes Újság nem előzheti meg közlésben a Nyugatot.

Én holnap Kabos úrnak póstára teszem, ami más szükséges a novellán kívül s várom b. választ Önnel, hogy kegyeskedhetik-e egy kefe lenyomatot Kabos úr részére átadni? <vagy mást kell küldennem neki> ha netán <megölzh> megelőzheti a Nyugat az Érdekes Újságot, lévén a novella ígyis karácsonyi, téli, szóval alkalmi történet. Dehát a világért szerénytelenségnek ne vegye ezt részemről Szerkesztő úr. Egyszóval írassa meg nekem egy lapon, hogy mást kell-e küldjek Kabos úrnak, vagy lehet azt.

A pénzt köszönöm. Soha jobbkor nem jött. Ámbár a másik fele se igen fog tőkepenzest találni.² Hálás vagyok Önnel sok szívességeért s jóindulatáért s vagyok

mindig kész híve

Tersánszky Józsi Jenő

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő szerkesztő úrnak
Budapest.
IX. Lónyai utca 18.
A „Nyugat”-szerkesztőségében

[Feladói cím:]

Küldi: Tersánszky Józsi Jenő Nagybányáról

K: OSZK Kt. Fond 253/882.

Dat.: fpb: Nagybánya, _ . _ . – épb: Bp., 1913. dec. 26.

M: KOSZTOLÁNCZY–NEMESKÉRI 2014, 126–127.

Havas Irén 1913. december 20-i levelében értesítette Tersánszkyt, hogy Kabos Ede novellát kért tőle *Az Érdekes Újság Dekameronja* számára (lásd 922.). (Tersánszky – tájékozatlan lévén a Nyugat kiadóhivatali viszonyaiban – nem tudta, hogy a „Havas” aláírás kit takar.) A sorozat 3. kötetében a *Történet az özvegyasszonyról meg a fiáról* című Tersánszky-novella olvasható (241–262, első megjelenése: Nyugat, 1910. szeptember 16., 1265–1275). Az íráshoz csatolt – 1913. karácsony másodnapjára keltezett – rövid életrajzban olvashatjuk: „Azt hiszem, az írás volt, mely eltérített attól, amit végleges elzúllásnak neveznek. Közben a sok ivás, éjjelezés, s egyéb nagy testi és szellemi kimerülésektől súlyos idegnyavalyát szereztem; aludni nem tudtam, s egy levelet megfogalmazni, s így tovább. Nemrégiben lábaltam ki belőle. Most itt élek anyámmal, ketten, csepp szőlőnkben, olyan békében, hogy sokszor úgy tetszik, tulajdon nagyapám vagyok. El nem hallgathatom azonban, hogy míg beteglelkű, henyé, svihák voltam, bensőm teli volt nagy dolgok szeretetével, mióta életerős, józan, rendes s jó kedélyű vagyok, semmi becsvágyam” (237).

---

¹ Lásd 917.

² Lásd 922.

928. FÜST MILÁN – OSVÁT ERNŐNEK

Bpest, 1913, dec. 26.

[Budapest, 1913. december 26.]

Kedves, szeretett Szerkesztő úr!

Marsalkó [!] nevű tanítványom átadott nekem néhány verset.¹ Mint-hogy verseit érdekeseeknek találom,² tisztelettel elküldöm azokat neked és arra kérek, üzend meg talán Havas kisasszony útján, hogy mikor és hol teheti tiszteletét Nálad.

Szívességed előre is köszöni és szeretettel üdvözl:

Milán.

[Címzés:]
Nagyságos
Osvát Ernő úrnak,
a Nyugat szerkesztője
Bpest.
VII. Peterdy u 39.
III. em.

[Feladói cím:]
Füst Milán
VII. Dohány u. 63.

K: OSZK Kt. Fond 253/757.
Dat.: fpb: Bp., 1913. dec. 29. – épb: nincs.
M: FMÖL, 48. – Bpest, 1913, dec. 26.

Füst Milán oktatói tevékenységéről lásd 697.

---

¹ Füst ezekben az években Marschalkó Teofil (1894–?) későbbi hírlapírót tanította a Budapesti Róser Tanintézetben – műveivel a Nyugatban nem szerepelt.

² *javított szó*

929. LACZKÓ GÉZA – OSVÁT ERNŐNEK

Budapest, 1913. dec. 28.
[Budapest, 1913. december 28.]

Kedves Barátom!

Itt küldöm egy régi iskolatársam és ifjúkori költő kollégám hozzám intézett kéziratát. Hozzám fordult, de nem azért, hogy protegáljam, írja ő – mód fölött önérzetes fiú – hanem csak azért, hogy „keresztapja” legyek lírai drámájának. Bátor vagyok hát különösebb figyelmedbe ajánlani e művet, melynek szimbolizmusából én, aki buta vagyok minden szimbolizmusához, nagyon keveset értek s így igazán nem tudom, csakugyan olyan jelentéktelen-e, amilyennek belekukkantásra látszik. A szerző vidéki tanár s egy kissé meghasonlott ember. Azt írja, hogy első sorban igazságos bírálatot kér e művéről, amelyet sejtésem szerint bizonyos emócióinak tükréről szánt. Kár, hogy

a valóságot úgy szétmossa szimbolizmusával. Valami nagy belső harcot sejt az ember, márhogy én csak sejtek, te talán meg is fogod látni.

Igaz barátsággal üdvözöl
híved

Laczkó Géza

[Címzés:]

Ngs
Osvát Ernő úr
a Nyugat felelős szerkesztője
Budapest
Lónyay ucca 18.

K: OSZK Kt. Fond 253/807.

Dat.: fpb: Bp., _ _ _ . (a boríték csonka) – épb: nincs.

Miként Laczkó Géza következő leveléből (lásd 946.) kiderül, A *talaj* című verses dráma írója Pitroff Pál (írói nevén P. Pál Ödön, 1884–1965) tanár, író, irodalomtörténész. Laczkó és Pitroff a kolozsvári piarista főgimnáziumban iskolatársak voltak (lásd POMOGÁTS 2001, 14).

Pitroff munkájára a Nyugat nem tartott igényt.

930. FODOR LÁSZLÓ – OSVÁT ERNŐNEK

Bp. 913 XII/29.

[Budapest, 1913. december 29.]

Igen tisztelt szerkesztő Úr!

Három verset küldök, szíveskedjék elolvasni.
Kiváló tisztelettel

Fodor László

Címem: VI. Király u 28 I/25

[Címzés:]

A „Nyugat” tekintetes szerkesztőségében
Nagyságos
Osvát Ernő
úrnak.

Budapest.
IX. Lónyay u. 18.
[a levelet a szerkesztőségből az Abbazia kávéházba továbbították]

K: OSZK Kt. Fond 253/753. – A címzés gépirat.
Dat.: fpb: Bp., 1913. dec. 29. – épb: nincs.

Fodor László (1896–1978) író, újságíró, az 1920-as évek sikeres vígjátékszerzője; 1932-ben kivándorolt az Egyesült Államokba.

Leveléhez *A szigeten, Kanaáni menyegző és Lovag* című verseit mellékelte (a gépiratokat lásd OSZK Kt. Fond 253/992.). A Nyugatban műve nem jelent meg, noha bemutatóit figyelemmel kísérték.

Lásd 939.

931. BOROSS LÁSZLÓ – A NYUGAT SZERKESZTŐSÉGÉNEK

Volosca Villa Mignon
dec / . ./
[Volosca, 1913. december végén]

Igen tisztelt szerkesztőség!

Ezennel küldöm a „Háború és véderőrendszer” IV. fejezetét, 38 oldalt.¹ A kefelevonatban kb. 1 kéziratoldalt ki fogok rövidíteni. Azonkívül el fogom küldeni e napokban az V. és utolsó fejezetet is (a véderőrendszerről), mely nem lesz több mint 3 Nyugatoldal és melyben már nem lesznek a cikk számára leglényegesebb dolgok. Az oldalbemondások ezúttal pontosak.

Kérem a kefelevonatokat két példányban és okvetetlenül ajánlva. Remélni merem, hogy 15.-én a cikk első fele lejöhet. Németül is meg akarom írni, ezért bátorkodtam bizonyos kisebb változtatásokat (rövidítő precizításokat) a kefelevonat korrigálására hagyni, mert ha 25.000[-]szer elolvasom a cikket, már nem fogom tudni lefordítani.

70 koronát 1:és Ferrerrot: l² megkaptam, gratias.³ Kiváló tisztelettel őszinte hívük

Boross László

K: OSZK Kt. Fond 253/726.

---

¹ Lásd 915.

² Boross 1913. december 20-án (lásd 924.) kérte Guglielmo Ferrero *Róma nagysága és hanyatlása* című munkáját.

³ *gratias (lat.)*: köszönet

932. SZABÓ DEZSŐ – ISMERETLENNEK

[Sümege, 1913. december végén]

Kedves Bátyám!

Őszinte szeretettel kívánok b. u. é. k-t

Kicsi hír, hogy a Darnay vakítás [?] nem jöhetett. Ez az ember végtelen fontos volna. A papok teljes hazug okokért feljelentettek <egy> a miniszteriumban s az ő családja a tanúm, hogy a *gyónást* is felhasználták, hogy fiatal lányoktól rólam magán információt kapjanak és nekik vádakot szuggerálnak. (persze a lányok nem állottak kötélnek.)

Sümegetlen sok évet kíván
őszinte tisztelő

Szabó Dezső

K: OSZK Kt. Fond 253/1281.

Szabó Dezsőt 1913 őszén helyezték át a sümegei alreáliskolába. Sümegeen megismerkedett Darnay Kálmánnal (1864–1945) és családjával. (Darnay kereskedő és régész volt, környékbeli ásatásai alapozták meg a sümegei múzeumot. Később az általa feltárt régészeti leleteket a keszthelyi múzeumba szállították. A második világháború végén, a front közeledtével, vagonokba rakták a gyűjteményt, ami a zalaegerszegi pályaudvar szőnyegbombázásakor javarészt megsemmisült.)

Szabó Dezső 1913. november elején egyik kollégáját helyettesítette, aki negyedik polgárista leányokat készített elő a különbözeti vizsgára. A tanulók között volt Darnay Kálmán leánya, Ida is. Az egyik különórán elhangzottak miatt Szabó Dezsőt blaszfémiaival vádolták meg. A vizsgálat során a tanulókat is kihallgatták, akik tagadták, hogy tanáruk megsértette volna vallási érzéseiket. (Bővebben lásd DEGRÉ 1966, 591–593.) – Szabó Dezső a *Gisimár* című Darnay-regényről készített kritika megjelenését várta, a rövid ismertetés a Nyugat 1914. január 1-jei számában kapott helyet

(Szentmártoni Darvay [!] Kálmán: *Gisimár, regény az őskorból*. [Kaposvár, 1913, Kaposvármegyei Ny.] 75).

Az *Életem* kézírata a sümegi év történéseinél szakad meg; Szabó Dezső az új tanévet már Ungváron kezdte.

933. SZABÓ DEZSŐ – OSVÁT ERNŐNEK

[Sümege, 1913. december 31.]

B. u. é. k.

Szabó Dezső

[Címzés:]

Nagys.

Osvát Ernő úrnak.

Budapest.

A Nyugat szerk.

IX. Lónyay u. 18.

[Feladói cím:]

Szabó Dezső, Sümege

K: MTA BTK Művészettörténeti Intézet Adattár, MKCS-C-I-169/169. (Bethlen Béla ajándéka, 1989) – A müncheni főpályaudvart ábrázoló képeslap verzóján.

Dat.: fpb: Sümege, 1913. dec. 31. – épb: nincs.

934. BÁLINT LAJOS – OSVÁT ERNŐNEK

[Budapest, 1913–1914]

Kedves, jó Osváth szerkesztő úr,

Ignotus talán említette önnek ezt a kis cikket, melyet ő beszélt meg velem. Nem hiszem, hogy többet érdemes volna írni róla. Talán még nem érkezik későn – s ha hasznát veheti, kérem tegye meg.

Nagy tisztelettel köszönti

Dr. Bálint Lajos.

K: OSZK Kt. Fond 253/712. – Névjegykártya verzőján; a kártya nyomtatott szövege: BÁLINT LAJOS | MAGYAR HIRLAP

Bálint (Bleier) Lajos (1886–1974) újságíró, dramaturg. 1904 és 1907 között a Thália Társaság színésze és titkára. 1910 és 1915 között Ignotus kollégája a Magyar Hírlapnál, 1915 és 1935 között a Nemzeti Színház titkára és dramaturgja. A Nyugatban 1913 októbere és 1914 júliusa között jelentek meg írásai.

